Vabariigi Valitsuse korralduse ““Euroopa Liidu ühise
põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027”
muudatusettepanekute heakskiitmine”
eelnõu seletuskirja lisa 2 –
muudatusettepanekute kohaselt muudetud
“Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti
strateegiakava aastateks 2023–2027” põhitekst

Sisukord

1 Strateegiline avaldus 26
2 Vajaduste hindamine ja sekkumisstrateegia, sealhulgas sihtväärtuste kava ja kontekstinäitajad 28
2.1 Vajaduste hindamine ja sekkumisstrateegia 28
2.1.SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus 53
2.1.SO1.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte 53
2.1.SO1.1.1 Tugevused 53
2.1.SO1.1.2 Nõrkused 53
2.1.SO1.1.3 Võimalused 53
2.1.SO1.1.4 Ohud 53
2.1.SO1.1.5 Muud märkused 54
2.1.SO1.2 Vajaduste kindlakstegemine 58
2.1.SO1.4 Sekkumisloogika 58
2.1.SO1.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse 61
2.1.SO1.8 Tulemusnäitaja(te) valik 62
2.1.SO1.9 Rahaeraldise põhjendus 63
2.1.SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele 65
2.1.SO2.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte 65
2.1.SO2.1.1 Tugevused 65
2.1.SO2.1.2 Nõrkused 65
2.1.SO2.1.3 Võimalused 66
2.1.SO2.1.4 Ohud 66
2.1.SO2.1.5 Muud märkused 66
2.1.SO2.2 Vajaduste kindlakstegemine 68
2.1.SO2.4 Sekkumisloogika 68
2.1.SO2.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse 72
2.1.SO2.8 Tulemusnäitaja(te) valik 72
2.1.SO2.9 Rahaeraldise põhjendus 74
2.1.SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas 75
2.1.SO3.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte 75
2.1.SO3.1.1 Tugevused 75
2.1.SO3.1.2 Nõrkused 75
2.1.SO3.1.3 Võimalused 75
2.1.SO3.1.4 Ohud 75
2.1.SO3.1.5 Muud märkused 75
2.1.SO3.2 Vajaduste kindlakstegemine 76
2.1.SO3.4 Sekkumisloogika 77

2.1.SO3.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse 79
2.1.SO3.8 Tulemusnäitaja(te) valik 79
2.1.SO3.9 Rahaeraldise põhjendus 79
2.1.SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat 81
2.1.SO4.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte 81
2.1.SO4.1.1 Tugevused 81
2.1.SO4.1.2 Nõrkused 81
2.1.SO4.1.3 Võimalused 81
2.1.SO4.1.4 Ohud 81
2.1.SO4.1.5 Muud märkused 82
2.1.SO4.2 Vajaduste kindlakstegemine 83
2.1.SO4.3 Nende ÜPP kavasid käsitleva määruse XI lisas osutatud õigusaktidest tulenevate asjaomaste riiklike kavade (kavade elementide) kindlakstegemine, mida on selle erieesmärgi puhul ÜPP kavade vajaduste hindamisel arvesse võetud 84
2.1.SO4.4 Sekkumisloogika 85
2.1.SO4.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse 87
2.1.SO4.7 Kas kavatsete anda ÜPP raames toetust LIFE programmile (ainult 4., 5. ja 6. erieesmärgi puhul)? 87
2.1.SO4.8 Tulemusnäitaja(te) valik 87
2.1.SO4.9 Rahaeraldise põhjendus 89
2.1.SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega 90
2.1.SO5.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte 90
2.1.SO5.1.1 Tugevused 90
2.1.SO5.1.2 Nõrkused 90
2.1.SO5.1.3 Võimalused 90
2.1.SO5.1.4 Ohud 90
2.1.SO5.1.5 Muud märkused 91
2.1.SO5.2 Vajaduste kindlakstegemine 92
2.1.SO5.3 Nende ÜPP kavasid käsitleva määruse XI lisas osutatud õigusaktidest tulenevate asjaomaste riiklike kavade (kavade elementide) kindlakstegemine, mida on selle erieesmärgi puhul ÜPP kavade vajaduste hindamisel arvesse võetud 93
2.1.SO5.4 Sekkumisloogika 94
2.1.SO5.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse 97
2.1.SO5.7 Kas kavatsete anda ÜPP raames toetust LIFE programmile (ainult 4., 5. ja 6. erieesmärgi puhul)? 97
2.1.SO5.8 Tulemusnäitaja(te) valik 97
2.1.SO5.9 Rahaeraldise põhjendus 99
2.1.SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke 100
2.1.SO6.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte 100
2.1.SO6.1.1 Tugevused 100
2.1.SO6.1.2 Nõrkused 100
2.1.SO6.1.3 Võimalused 100
2.1.SO6.1.4 Ohud 100
2.1.SO6.1.5 Muud märkused 100
2.1.SO6.2 Vajaduste kindlakstegemine 103
2.1.SO6.3 Nende ÜPP kavasid käsitleva määruse XI lisas osutatud õigusaktidest tulenevate asjaomaste riiklike kavade (kavade elementide) kindlakstegemine, mida on selle erieesmärgi puhul ÜPP kavade vajaduste hindamisel arvesse võetud 103

2.1.SO6.4 Sekkumisloogika ... 104
2.1.SO6.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse ... 105
2.1.SO6.7 Kas kavatsete anda ÜPP raames toetust LIFE programmile (ainult 4., 5. ja 6. erieesmärgi puhul)? ... 106
2.1.SO6.8 Tulemusnäitaja(te) valik ... 106
2.1.SO6.9 Rahaeraldise põhjendus ... 107
2.1.SO7 Muuta valdkond noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades ... 109
2.1.SO7.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte ... 109
2.1.SO7.1.1 Tugevused ... 109
2.1.SO7.1.2 Nõrkused ... 109
2.1.SO7.1.3 Võimalused ... 109
2.1.SO7.1.4 Ohud ... 109
2.1.SO7.1.5 Muud märkused ... 109
2.1.SO7.2 Vajaduste kindlakstegemine ... 111
2.1.SO7.4 Sekkumisloogika ... 112
2.1.SO7.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse ... 113
2.1.SO7.6 Kas kavatsete anda ÜPP raames toetust Erasmuse programmile? ... 113
2.1.SO7.8 Tulemusnäitaja(te) valik ... 113
2.1.SO7.9 Rahaeraldise põhjendus ... 113
2.1.SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust ... 115
2.1.SO8.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte ... 115
2.1.SO8.1.1 Tugevused ... 115
2.1.SO8.1.2 Nõrkused ... 115
2.1.SO8.1.3 Võimalused ... 115
2.1.SO8.1.4 Ohud ... 115
2.1.SO8.1.5 Muud märkused ... 115
2.1.SO8.2 Vajaduste kindlakstegemine ... 118
2.1.SO8.4 Sekkumisloogika ... 119
2.1.SO8.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse ... 122
2.1.SO8.8 Tulemusnäitaja(te) valik ... 122
2.1.SO8.9 Rahaeraldise põhjendus ... 123
2.1.SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu ... 124
2.1.SO9.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte ... 124
2.1.SO9.1.1 Tugevused ... 124
2.1.SO9.1.2 Nõrkused ... 124
2.1.SO9.1.3 Võimalused ... 124
2.1.SO9.1.4 Ohud ... 124
2.1.SO9.1.5 Muud märkused ... 125
2.1.SO9.2 Vajaduste kindlakstegemine ... 128
2.1.SO9.4 Sekkumisloogika ... 128
2.1.SO9.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse ... 130
2.1.SO9.8 Tulemusnäitaja(te) valik ... 130
2.1.SO9.9 Rahaeraldise põhjendus ... 131
2.1.XCO Sektoriülese eesmärgina sektori kaasajastamine teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil põllumajanduses ja maapiirkondades ning ergutades nende kasutuselevõttu ... 132

2.1.XCO.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte 132
2.1.XCO.1.1 Tugevused 132
2.1.XCO.1.2 Nõrkused 132
2.1.XCO.1.3 Võimalused 132
2.1.XCO.1.4 Ohud 132
2.1.XCO.1.5 Muud märkused 132
2.1.XCO.2 Vajaduste kindlakstegemine 133
2.1.XCO.4 Sekkumisloogika 134
2.1.XCO.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse 135
2.1.XCO.8 Tulemusnäitaja(te) valik 135
2.1.XCO.9 Rahaeraldise põhjendus 136
2.2 Kontekstinäitajad ja muud väärtused, mida kasutati sihtväärtuste arvutamiseks 137
2.3 Sihtväärtuste kava 137
2.3.1 Kokkuvõtlik tabel 137
2.3.2 Kavandatud sekkumised ja väljundid, mis on otseselt ja märkimisväärselt seotud tulemusnäitajatega 146
2.3.3 Kooskõla strateegias „Talust taldrikule“ ja ELi elurikkuse strateegias aastani 2030 sätestatud liidu 2030. aasta eesmärkidega ja osalus nendes eesmärkides 146
3 Strateegia järjepidevus ja vastastikune täiendavus 147
3.1 Ülevaade keskkonna- ja kliimaaspektidest 147
3.1.1 Kirjeldus tingimuslikkuse üldisest panusest artikli 6 lõike 1 punktides d, e ja f sätestatud keskkonna- ja kliimaalaste erieesmärkide saavutamisse 147
3.1.2 Ülevaade vastastikusest täiendavusest artikli 31 lõikes 5 ja artikli 70 lõikes 3 osutatud asjakohaste lähtetingimuste, tingimuslikkuse ning keskkonna- ja kliimaeesmärke käsitlevate eri sekkumiste vahel 147
3.1.3 Selgitus selle kohta, kuidas saavutada artiklis 105 sätestatud suurem üldine panus 150
3.1.4 Selgitus selle kohta, kuidas ÜPP strateegiakava keskkonna- ja kliimaaspektid peaksid aitama kaasa juba kehtestatud pikaajalistele riiklikele eesmärkidele, mis on sätestatud XI lisas osutatud õigusaktides või tulenevad neist 151
3.1.5 Kui asjakohane, siis ÜPP panus LIFE projektidesse 152
3.2 Ülevaade põlvkondade vahetuse strateegiast 152
3.2.1 Kui asjakohane, siis ÜPP panus Erasmuse projektidesse 154
3.3 Selgitus selle kohta, kuidas on III jaotise II peatüki 3. jao 1. alajaos osutatud tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetuse raames toimuvad sekkumised kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga 2000/60/EÜ 154
3.4 Ülevaade eesmärgist saavutada sissetulekutoetuse õiglasem jaotamine ning tulemuslikum ja tõhusam suunamine 155
3.5 Ülevaade sektoriga seotud sekkumistest 157
3.5.1 Puu- ja köögivili 157
3.5.2 Mesindustooted 158
3.5.3 Vein 160
3.5.4 Humal 160
3.5.5 Oliiviõli ja lauaoliivid 160
3.5.6 Veise- ja vasikaliha 160
3.5.7 Piim ja piimatooted 162
3.5.8 Lambad ja kitsed 163
3.5.9 Valgukultuurid 165
3.5.10 Suhkrupeet 165
3.5.11 Muud sektorid 166
3.6 Kui asjakohane, siis ülevaade sekkumistest, mis aitavad tagada ühtset ja integreeritud lähenemisviisi riskijuhtimisele 167
3.7 Riiklike ja piirkondlike sekkumiste vastastikune mõju 169
3.7.1 Vajaduse korral riiklike ja piirkondlike sekkumiste koosmõju kirjeldus, sealhulgas rahaeraldiste jaotus sekkumise ja fondi kohta 169

3.7.2 Kui ÜPP strateegiakava elemendid on paika pandud piirkondlikul tasandil, kuidas siis tagab sekkumiste strateegia nende elementide ja ÜPP strateegiakava riigi tasandil paika pandud elementide sidususe ja järjepidevuse, kui see on asjakohane 169
3.8 Ülevaade sellest, kuidas ÜPP strateegiakava aitab kaasa artikli 6 lõike 1 punktis i sätestatud loomade heaolu parandamise ja antimikroobikumiresistentsuse vähendamise eesmärgi saavutamisele, sealhulgas lähtetingimused ja vastastikune täiendavus 169
3.9 Halduskoormuse lihtsustamine ja vähendamine 169
3.10 Tingimuslikkus 170
3.10.1 Põhiküsimus. Kliimamuutused (leevendamine ja nendega kohanemine) 170
3.10.1.1 HPK 1. Püsirohumaa säilitamine, võttes aluseks püsirohumaa ja põllumajandusmaa suhtarvu 170
3.10.1.1.1 Põllumajandusettevõtte kohustuse kokkuvõte (nt eelnevate lubade süsteem ja ümberkujundamise kohustus) 170
3.10.1.1.2 Territoriaalne kohaldamisala (riigi, piirkondlik, põllumajandusettevõtte, põllumajandusettevõtete rühma tasand) 171
3.10.1.1.3 Võrdlusmäära väärtus (sealhulgas arvutusmeetod) 171
3.10.1.1.4. Asjaomased põllumajandustootjad (kõik põllumajandustootjad, kellel on püsirohumaid) 171
3.10.1.1.5 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta 171
3.10.1.2 HPK 2. Märg- ja turbaalade kaitse 171
3.10.1.2.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast 171
3.10.1.2.2 HPK kohaldamise aasta 172
3.10.1.2.3 Territoriaalne kohaldamisala ja hõlmatud piirkond 172
3.10.1.2.4 Asjaomased põllumajandustootjad 172
3.10.1.2.5 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta 172
3.10.1.2.6 Indication of the requirements for which payments will be provided, if any 172
3.10.1.3 HPK 3. Koristusjäätmete põletuskeeld, välja arvatud taimetervise eesmärkidel 172
3.10.1.3.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast 172
3.10.1.3.2 Territoriaalne kohaldamisala 173
3.10.1.3.3 Asjaomased põllumajandustootjad 173
3.10.1.3.4 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta 173
3.10.2 Põhiküsimus. Vesi 173
3.10.2.1 HPK 4. Vooluveekogude äärde puhverribade rajamine 173
3.10.2.1.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast 173
3.10.2.1.2 Puhverribade minimaalne laius (meetrites) 173
3.10.2.1.3 Territoriaalne kohaldamisala, sealhulgas vooluveekogude määratlus 173
3.10.2.1.4 Asjaomased põllumajandustootjad 173
3.10.2.1.5 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta 174
3.10.3 Põhiküsimus. Muld (kaitse ja kvaliteet) 174
3.10.3.1 HPK 5. Mullaharimistavad, mis vähendavad mulla degradeerumise ja -erosiooni riski, sealhulgas nõlva kaldenurga arvestamine 174
3.10.3.1.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast 174
3.10.3.1.2 Territoriaalne kohaldamisala (sealhulgas erosiooniriskiga alad ja nõlva kaldenurk) 174
3.10.3.1.3 Asjaomased põllumajandustootjad 174
3.10.3.1.4 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta 174
3.10.3.2 HPK 6. Minimaalne taimkate, et vältida katmata mulda kõige kriitilisematel perioodidel 175
3.10.3.2.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast (sealhulgas asjaomane periood) 175
3.10.3.2.2 Territoriaalne kohaldamisala 175

3.10.3.2.3 Asjaomased põllumajandustootjad 175
3.10.3.2.4 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta 175
3.10.3.3 HPK 7. Külvikord põllumaal, välja arvatud vees kasvavate põllukultuuride puhul 176
3.10.3.3.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavatest tavadest seoses külvikorraga 176
3.10.3.3.2 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavatest tavadest seoses põllukultuuride mitmekesistamisega 176
3.10.3.3.3 Territoriaalne kohaldamisala 176
3.10.3.3.4 Asjaomased põllumajandustootjad 176
3.10.3.3.5 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta (eelkõige juhul, kui liikmesriik on valinud põllukultuuride mitmekesistamise) 176
3.10.4 Põhiküsimus. Bioloogiline mitmekesisus ja maastik (kaitse ja kvaliteet) 177
3.10.4.1 HPK 8: Maastikuelementide säilitamine. Keeld lõigata hekke ja puid lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Meetmed invasiivsete taimeliikide vältimiseks (lisavõimalus). 177
3.10.4.1.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast 177
3.10.4.1.2 Territoriaalne kohaldamisala (kohaldatakse minimaalset osakaalu käsitleva standardi suhtes) 179
3.10.4.1.3 Asjaomased põllumajandustootjad 179
3.10.4.1.4 Selgitus tava/standardi põhieesmärgi saavutamisse antava panuse kohta 179
3.10.4.2 HPK 9. Keskkonnatundlike püsirohumaadena kindlaks määratud püsirohumaade ümberkujundamise või kündmise keeld Natura 2000 aladel 179
3.10.4.2.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast 179
3.10.4.2.2 Territoriaalne kohaldamisala 179
3.10.4.2.3 Asjaomased põllumajandustootjad 179
3.10.4.2.4 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta 180
3.10.4.2.5 Indication of the requirements for which payments will be provided, if any 180
3.10.5 Täiendav HPK (kui on kohaldatav) 180
4 Mitme sekkumise ühised elemendid 181
4.1 Määratlus ja miinimumnõuded 181
4.1.1 Põllumajanduslik tegevus 181
4.1.1.1 Tootmise määratlus 181
4.1.1.2 Põllumajandusmaa sobilikus seisukorras hoidmise määratlus 181
4.1.1.2.1 Põllumaa säilitamise kriteeriumid 181
4.1.1.2.2 Püsikultuuride säilitamise kriteeriumid 181
4.1.1.2.3 Püsirohumaa säilitamise kriteeriumid 181
4.1.2 Põllumajandusmaa 181
4.1.2.1 Agrometsandussüsteemide elemendid, kui selliseid süsteeme põllumajandusmaal rajatakse ja/või majandatakse 181
4.1.2.1.1 Põllumaa agrometsandussüsteemide elemendid 181
4.1.2.1.2 Püsikultuuride agrometsandussüsteemide elemendid 182
4.1.2.1.3 Püsirohumaa agrometsandussüsteemide elemendid 182
4.1.2.2 Põllumaa 182
4.1.2.2.1 Muud märkused põllumaa määratluse kohta 182
4.1.2.3 Püsikultuurid 182
4.1.2.3.1 Puukoolide määratlus 182
4.1.2.3.2 Lühikese raieringiga madalmetsa määratlus 182
4.1.2.3.3 Muud märkused püsikultuuride määratluse kohta 182
4.1.2.4 Püsirohumaa 182
4.1.2.4.1 Rohu ja muude rohttaimede määratlus 182
4.1.2.4.2 Otsus kasutada püsirohumaa liigitamisel kriteeriumi „kündmine“ 183
4.1.2.4.3 Otsus kasutada püsirohumaa liigitamisel kriteeriumi „harimine“ 183

4.1.2.4.4 Otsus kasutada püsirohumaa klassifitseerimisel kriteeriumi „uuendamine eri liiki rohuga“ ... 183
4.1.2.4.5 Otsus hõlmata muud liigid, nagu söödaallikaks olevad puud ja/või põõsad, tingimusel et rohi ja muud rohttaimed jäävad valdavaks ... 183
4.1.2.4.6 Otsus hõlmata muud liigid, nagu karjatamiseks sobivad ja/või söödaallikaks olevad põõsad ja/või puud, kui rohi ja muud rohttaimed ei ole karjatamisaladel tavapäraselt ülekaalus või puuduvad sealt ... 183
4.1.2.4.7 The minimum period during which the land used to grow grasses or other herbaceous forage has not been included in the crop rotation of the holding ... 183
4.1.2.4.8 Decision not to classify into permanent grassland arable land used to grow grasses or other herbaceous forage, which was classified as arable lands on 1 January 2026 and has not been ploughed, or tilled, or reseeded with different grasses for a period referred to in section 4.1.2.4.7 or longer ... 183
4.1.2.4.9 Other comments relating to the definition of permanent grassland ... 183
4.1.2.5 Muud märkused üldise põllumajandusmaa määratluse kohta ... 183
4.1.3 Toetusõiguslik hektar ... 184
4.1.3.1 Kriteeriumid põllumajandusliku tegevuse ülekaalu kindlakstegemiseks juhul, kui maad kasutatakse ka mittepõllumajanduslikuks tegevuseks ... 184
4.1.3.2 Kriteeriumid selle tagamiseks, et maa on põllumajandustootja kasutuses ... 184
4.1.3.3 Ajavahemik, mille jooksul peab ala vastama „toetusõigusliku hektari“ määratlusele ... 184
4.1.3.4 Otsus hõlmata ka selliseid alasid, mida kasutatakse põllumajanduslikuks tegevuseks üksnes iga kahe aasta tagant ... 184
4.1.3.5 Otsus hõlmata muud maastikuelemendid (mis ei ole HPK alusel kaitstud), tingimusel et need ei ole ülekaalus ega takista hõlmatud pindala tõttu märkimisväärselt põllumajanduslikku tegevust ... 184
4.1.3.6 Otsus kohaldada üksikute mittetoetusõiguslike maastikuelementidega püsirohumaade suhtes kindlaksmääratud vähenduskoefitsiente, et määrata kindlaks toetusõiguslikuks loetav pindala ... 185
4.1.3.7 Otsus säilitada varem toetusõiguslike alade toetusõiguslikkus, kui need ei vasta enam strateegiakavade määruse artikli 4 lõike 4 punktides a ja b esitatud toetusõigusliku hektari määratlusele, selliste riiklike kavade kasutamise tagajärjel, mille tingimused vastavad horisontaalse määruse artikli 63 lõikes 2 osutatud ühtse süsteemiga hõlmatud sekkumistele, mis võimaldavad toota I lisasse kandmata tooteid paludikultuuridena ning toetavad strateegiakavade määruses esitatud keskkonna- ja kliimaeesmärke ... 185
4.1.4 Aktiivne põllumajandustootja ... 185
4.1.4.1 Minimaalsel tasemel põllumajandusliku tegevusega tegelevate isikute kindlaksmääramise kriteeriumid ... 185
4.1.4.2 Otsus kasutada täiendava vahendina mittepõllumajanduslike tegevuste negatiivset loetelu ... 185
4.1.4.3 Otsus kehtestada otsetoetuste summa (mitte üle 5 000 euro), millest väiksema summa korral käsitatakse põllumajandustootjaid igal juhul aktiivsete põllumajandustootjatena, ja selle põhjendus ... 185
4.1.5 Noor põllumajandustootja ... 186
4.1.5.1 Vanuse ülempiir ... 186
4.1.5.2 „Põllumajandusliku majapidamise juhiks“ olemise tingimused ... 186
4.1.5.3 Asjakohane koolitus ja/või nõutavad oskused ... 186
4.1.5.4 Muud märkused noore põllumajandustootja määratluse kohta ... 186
4.1.6 Uus põllumajandustootja ... 186
4.1.6.1 Esimest korda „põllumajandusliku majapidamise juhiks“ olemise tingimused ... 186
4.1.6.2 Asjakohane koolitus ja nõutavad oskused ... 186
4.1.7 Otsetoetuste saamise miinimumnõuded ... 186
4.1.7.1 Künnis ... 186
4.1.7.2 Selgitus ... 186
4.1.8 Muud ÜPP kavas kasutatud määratlused ... 188
4.2 Otsetoetustega seotud element ... 189

4.2.2 Otsetoetuste vähendamine ... 189
4.2.2.1 Otsetoetuste vähendamise ja/või piiramise kirjeldus ... 189
4.2.2.2 Tööjõukulude mahaarvamine ... 189
4.2.2.3 Otsetoetuste vähendamise ja piiramise hinnanguline tulemus igal aastal ... 189
4.2.3 Kohaldamine juriidiliste isikute või rühmade liikmete tasandil / seotud juriidiliste isikute rühma tasandil (artikkel 110) ... 189
4.2.4 Panus riskijuhtimisvahendisse ... 190
4.3 Tehniline abi ... 190
4.3.1 Eesmärgid ... 190
4.3.2 Tegevuste ulatus ja soovituslik planeerimine ... 190
4.3.3 Toetusesaajad ... 191
4.3.4 Määr ... 191
4.4 ÜPP võrgustik ... 191
4.4.1 Kokkuvõtlik ülevaade riikliku ÜPP võrgustikust ja selle eesmärgid, sealhulgas tegevused, millega toetatakse Euroopa innovatsioonipartnerlust ning teadmiste jagamist põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemis ... 191
4.4.2 Riikliku ÜPP võrgustiku struktuur, juhtimine ja toimimine ... 192
4.5 Ülevaade EAFRD ja muude maapiirkondades toetust andvate liidu fondide tegevuse kooskõlastamisest, piiritlemisest ja nende vastastikusest täiendavusest ... 193
4.6 Rahastamisvahendid ... 196
4.6.1 Rahastamisvahendi kirjeldus ... 196
4.7 Sekkumiste maaelu arenguga seotud liikide ühised elemendid ... 200
4.7.1 Rahastamiskõlblike investeeringute loetelu ... 200
4.7.2 Maapiirkonna määratlus ja kohaldatavus ... 200
4.7.3 Valdkondlike sekkumiste, maaelu arenguga seotud sekkumiste või nii valdkondlike kui ka maaelu arenguga seotud sekkumiste ühised lisaelemendid ... 201
4.7.4 Maaelu arenguga seotud sekkumiste suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 201
5 Strateegias nimetatud otsetoetused, valdkondlikud ja maaelu arengu sekkumised ... 204
5.1 Otsetoetustega seotud sekkumised ... 209
BISS(21) - Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks ... 209
1.1 - Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks ... 209
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 209
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 209
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 209
4 Tulemusnäitaja(d) ... 209
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 209
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 210
7 Toetuse ulatus ja summad ... 210
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 211
9 WTO nõuete täitmine ... 211
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 212
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 212
CRISS(29) - Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks ... 213
1.2 - Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks ... 213
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 213
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 213
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 213
4 Tulemusnäitaja(d) ... 213
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 213
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 215
7 Toetuse ulatus ja summad ... 215
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 215
9 WTO nõuete täitmine ... 215
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 216
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 216

CIS-YF(30) - Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele 218
7.1 - Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele 218
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 218
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 218
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 218
4 Tulemusnäitaja(d) 218
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 218
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 220
7 Toetuse ulatus ja summad 220
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 220
9 WTO nõuete täitmine 220
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 222
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 222
Eco-scheme(31) - Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad 223
ÖK1 - Kliima- ja keskkonnakava: keskkonnasõbralik majandamine 223
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 223
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 223
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 223
4 Tulemusnäitaja(d) 224
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 224
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 228
7 Toetuse ulatus ja summad 230
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 230
9 WTO nõuete täitmine 230
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 231
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 232
ÖK2 - Kliima- ja keskkonnakava: mahepõllumajanduse ökokava 236
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 236
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 236
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 236
4 Tulemusnäitaja(d) 237
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 237
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 238
7 Toetuse ulatus ja summad 238
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 239
9 WTO nõuete täitmine 239
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 240
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 241
ÖK3 - Kliima- ja keskkonnakava: ökoalad 244
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 244
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 244
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 244
4 Tulemusnäitaja(d) 244
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 245
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 246
7 Toetuse ulatus ja summad 247
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 247
9 WTO nõuete täitmine 247
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 249
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 249
ÖK4 - Kliima- ja keskkonnakava: ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal 251
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 251
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 251
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 251
4 Tulemusnäitaja(d) 251

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 252
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 253
7 Toetuse ulatus ja summad 254
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 254
9 WTO nõuete täitmine 254
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 255
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 255
ÖK5 - Kliima- ja keskkonnakava: mesilaste korjeala toetus 257
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 257
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 257
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 257
4 Tulemusnäitaja(d) 257
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 257
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 258
7 Toetuse ulatus ja summad 259
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 259
9 WTO nõuete täitmine 259
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 260
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 260
CIS(32) - Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus 261
1.3 - Põllumajandustootmisega seotud toetus piimalehma kasvatamiseks 261
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 261
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 261
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 261
4 Tulemusnäitaja(d) 261
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 261
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 262
7 Toetuse ulatus ja summad 263
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 263
9 WTO nõuete täitmine 265
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 266
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 268
1.4 - Põllumajandustootmisega seotud toetus ammlehma kasvatamiseks 270
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 270
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 270
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 270
4 Tulemusnäitaja(d) 270
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 270
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 272
7 Toetuse ulatus ja summad 272
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 273
9 WTO nõuete täitmine 274
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 275
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 278
1.5 - Põllumajandustootmisega seotud toetus lamba ja kitse kasvatamiseks 280
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 280
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 280
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 280
4 Tulemusnäitaja(d) 280
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 280
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 281
7 Toetuse ulatus ja summad 282
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 282
9 WTO nõuete täitmine 283
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 284

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 284
1.6 - Põllumajandustootmisega seotud toetus tera- ja kaunviljakultuuride kasvatamiseks 286
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 286
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 286
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 286
4 Tulemusnäitaja(d) 286
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 286
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 288
7 Toetuse ulatus ja summad 288
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 288
9 WTO nõuete täitmine 290
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 291
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 291
1.7 - Põllumajandustootmisega seotud toetus puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamiseks 293
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 293
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 293
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 293
4 Tulemusnäitaja(d) 293
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 293
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 294
7 Toetuse ulatus ja summad 294
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 295
9 WTO nõuete täitmine 296
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 297
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 297
1.8 - Põllumajandustootmisega seotud toetus seemnekartuli kasvatamiseks 299
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 299
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 299
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 299
4 Tulemusnäitaja(d) 299
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 299
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 300
7 Toetuse ulatus ja summad 300
8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 300
9 WTO nõuete täitmine 301
11 Kavandatud ühikusummad – määratlus 302
12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 302
5.2 Valdkondlikud sekkumised 304
Mesindustooted 304
ADVIBEES(55(1)(a)) - – mesinikele ja nende organisatsioonidele suunatud nõustamisteenused, tehniline abi, koolitus, teave ja parimate tavade vahetamine, sealhulgas võrgustike kaudu 304
2.1.1 - Mesindussektori sekkumine 1 – mesinike teadmiste ja oskuste parandamine ning tehniline abi 304
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 304
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 304
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 304
4 Tulemusnäitaja(d) 304
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 304
6 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 306
7 Lisateave konkreetse sekkumise liigi kohta 307
8 WTO nõuete täitmine 307
9 Kavandatud ühikusummad – määratlus 308
10 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljund 309

INVAPI(55(1)(b)) - – investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse ning muud meetmed 311
2.1.2 - Mesindussektori sekkumine 2 – materiaalsed ja mittemateriaalsed investeeringud 311
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 311
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 311
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 311
4 Tulemusnäitaja(d) 311
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 311
6 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 313
7 Lisateave konkreetse sekkumise liigi kohta 313
8 WTO nõuete täitmine 313
9 Kavandatud ühikusummad – määratlus 314
10 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljund 314
ACTLAB(55(1)(c)) - – laboratooriumide toetamise meetmed mesindustoodete, mesilaste kao või tootlikkuse languse ja mesilastele potentsiaalselt toksiliste ainete analüüsimise eest 317
2.1.3 - Mesindussektori sekkumine 3 - analüüse tegevate laboratooriumite toetamine 317
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 317
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 317
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 317
4 Tulemusnäitaja(d) 317
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 317
6 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 318
7 Lisateave konkreetse sekkumise liigi kohta 319
8 WTO nõuete täitmine 319
9 Kavandatud ühikusummad – määratlus 320
10 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljund 320
COOPAPI(55(1)(e)) - – koostöö asutustega, kes on spetsialiseerunud mesindust ja mesindustooteid käsitlevate teadusprogrammide rakendamisele 322
2.1.4 - Mesindussektori sekkumine 4 – koostöö teadusasutustega 322
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 322
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 322
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 322
4 Tulemusnäitaja(d) 322
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 322
6 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 323
7 Lisateave konkreetse sekkumise liigi kohta 324
8 WTO nõuete täitmine 324
9 Kavandatud ühikusummad – määratlus 325
10 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljund 325
PROMOBEES(55(1)(f)) - – müügiedendus, teavitustegevus ja turundus, sealhulgas turuseire ning meetmed, mille eesmärk on eelkõige suurendada tarbijate teadlikkust mesindustoodete kvaliteedist 327
2.1.5 - Mesindussektori sekkumine 5 – tarbijate teadlikkuse tõstmine 327
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 327
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 327
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 327
4 Tulemusnäitaja(d) 327
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 327
6 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 328
7 Lisateave konkreetse sekkumise liigi kohta 329
8 WTO nõuete täitmine 329
9 Kavandatud ühikusummad – määratlus 330
10 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljund 330
5.3 Maaelu arenguga seotud sekkumised 332
ENVCLIM(70) - Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused 332

9.1 - Loomade heaolu toetus ... 332
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 332
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 332
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 332
4 Tulemusnäitaja(d) ... 332
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 332
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 336
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid ... 341
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave ... 341
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 342
10 WTO nõuete täitmine ... 342
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 342
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 343
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 345
9.2 - Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus ... 350
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 350
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 350
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 350
4 Tulemusnäitaja(d) ... 350
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 351
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 352
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid ... 352
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave ... 353
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 353
10 WTO nõuete täitmine ... 353
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 354
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 355
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 359
9.3 - Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus ... 364
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 364
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 364
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 364
4 Tulemusnäitaja(d) ... 364
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 364
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 366
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid ... 366
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave ... 366
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 366
10 WTO nõuete täitmine ... 367
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 367
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 368
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 368
KK4 - Mulla- ja veekaitsetoetus ... 371
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 371
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 371
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 371
4 Tulemusnäitaja(d) ... 371
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 372
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 375
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid ... 377
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave ... 379
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 379
10 WTO nõuete täitmine ... 379
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 380
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 381

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 382
KK5 - Väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus 386
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 386
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 386
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 386
4 Tulemusnäitaja(d) 386
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 387
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 388
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 388
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 389
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 389
10 WTO nõuete täitmine 390
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 390
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 391
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 391
KK6 - Pärandniidu hooldamise toetus 393
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 393
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 393
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 393
4 Tulemusnäitaja(d) 393
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 393
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 397
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 398
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 399
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 399
10 WTO nõuete täitmine 400
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 400
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 401
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 403
KK7 - Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus 409
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 409
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 409
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 409
4 Tulemusnäitaja(d) 409
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 409
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 413
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 414
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 414
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 414
10 WTO nõuete täitmine 415
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 415
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 416
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 417
KK8 - Ohustatud tõugu looma pidamise toetus 422
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 422
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 422
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 422
4 Tulemusnäitaja(d) 422
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 422
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 424
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 424
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 427
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 427
10 WTO nõuete täitmine 428
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 428

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 429
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 430
ASD(72) - Teatavatest kohustuslikest nõuetest tulenevad piirkondlikud ebasoodsad tegurid 435
KK9 - Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades 435
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 435
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 435
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 435
4 Tulemusnäitaja(d) 435
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 435
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 437
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 438
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 438
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 439
10 WTO nõuete täitmine 439
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 439
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 440
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 440
INVEST(73-74) - Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse 443
1.11 - Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus 443
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 443
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 443
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 443
4 Tulemusnäitaja(d) 443
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 443
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 444
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 444
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 445
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 445
10 WTO nõuete täitmine 445
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 446
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 447
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 447
1.9.1 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendus- ja veerežiimi kahepoolsed reguleerimissüsteemid) kaasajastamisse erasektori poolt 449
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 449
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 449
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 449
4 Tulemusnäitaja(d) 449
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 449
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 452
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 452
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 453
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 453
10 WTO nõuete täitmine 454
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 454
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 455
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 455
1.9.2 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendussüsteemid) kaasajastamisse – avaliku sektori investeeringud 457
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 457
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 457
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 457
4 Tulemusnäitaja(d) 457
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 457

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 459
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 459
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 460
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 460
10 WTO nõuete täitmine 460
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 461
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 462
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 462
1.9.3 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse 464
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 464
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 464
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 464
4 Tulemusnäitaja(d) 464
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 464
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 465
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 465
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 466
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 466
10 WTO nõuete täitmine 467
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 467
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 468
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 468
2.2 - Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud 470
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 470
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 470
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 470
4 Tulemusnäitaja(d) 470
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 470
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 472
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 472
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 472
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 473
10 WTO nõuete täitmine 473
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 473
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 475
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 475
2.3 - Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI) 478
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 478
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 478
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 478
4 Tulemusnäitaja(d) 478
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 478
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 479
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 479
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 479
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 480
10 WTO nõuete täitmine 480
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 480
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 481
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 481
2.5 - Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine 483
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 483
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 483
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 483
4 Tulemusnäitaja(d) 483

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 483
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 484
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 484
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 485
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 485
10 WTO nõuete täitmine 485
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 486
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 487
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 487
2.6 - Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI) 489
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 489
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 489
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 489
4 Tulemusnäitaja(d) 489
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 489
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 490
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 490
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 490
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 490
10 WTO nõuete täitmine 491
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 491
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 492
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 492
2.7 - Põllumajandustootjate tootlikud investeeringud 494
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 494
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 494
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 494
4 Tulemusnäitaja(d) 494
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 494
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 495
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 495
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 496
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 496
10 WTO nõuete täitmine 496
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 496
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 497
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 497
3.1.1 - Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse 499
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 499
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 499
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 499
4 Tulemusnäitaja(d) 499
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 499
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 500
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 500
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 501
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 501
10 WTO nõuete täitmine 502
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 502
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 503
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 503
3.1.2 - Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI) 505
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 505
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 505
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 505

4 Tulemusnäitaja(d) 505
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 505
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 506
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 506
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 506
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 507
10 WTO nõuete täitmine 507
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 507
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 508
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 508
8.1 - Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks 510
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 510
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 510
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 510
4 Tulemusnäitaja(d) 510
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 510
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 512
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 512
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 513
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 513
10 WTO nõuete täitmine 514
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 514
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 515
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 515
8.2 - Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas 517
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 517
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 517
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 517
4 Tulemusnäitaja(d) 517
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 517
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 519
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 519
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 520
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 520
10 WTO nõuete täitmine 521
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 521
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 522
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 522
8.3 - Investeeringud bioressursside väärindamisse 524
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 524
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 524
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 524
4 Tulemusnäitaja(d) 525
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 525
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 526
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 526
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 527
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 527
10 WTO nõuete täitmine 528
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 528
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 529
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 529
9.5 - Jahiulukite käitlemiskoha investeeringutoetus 531
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 531
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 531

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 531
4 Tulemusnäitaja(d) 531
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 531
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 532
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 532
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 533
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 533
10 WTO nõuete täitmine 533
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 533
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 535
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 535
KK1 - Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud 537
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 537
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 537
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 537
4 Tulemusnäitaja(d) 537
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 538
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 540
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 540
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 540
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 540
10 WTO nõuete täitmine 541
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 541
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 542
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 542
KK2.1 - Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (tootlikud investeeringud) 544
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 544
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 544
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 544
4 Tulemusnäitaja(d) 544
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 544
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 546
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 546
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 547
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 547
10 WTO nõuete täitmine 548
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 548
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 549
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 549
KK2.2 - Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (mittetootlikud investeeringud) 551
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 551
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 551
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 551
4 Tulemusnäitaja(d) 551
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 551
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 553
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 553
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 554
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 554
10 WTO nõuete täitmine 555
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 555
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 556
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 556
KK3 - Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised 558
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 558

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 558
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 558
4 Tulemusnäitaja(d) 558
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 558
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 559
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 559
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 560
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 560
10 WTO nõuete täitmine 561
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 561
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 562
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 562
INSTAL(75) - Noorte põllumajandustootjate ja uute põllumajandustootjate tegevuse alustamine ja maapiirkondades ettevõtlusega alustamise toetus 564
7.2 - Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine 564
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 564
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 564
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 564
4 Tulemusnäitaja(d) 564
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 564
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 566
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 566
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 567
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 567
10 WTO nõuete täitmine 567
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 567
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 568
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 568
RISK(76) - Riskijuhtimisvahendid 570
1.10 - Põllumajanduskindlustustoetus 570
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 570
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 570
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 570
4 Tulemusnäitaja(d) 570
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 570
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 571
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 571
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 572
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 572
10 WTO nõuete täitmine 573
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) 573
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus 574
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid 574
COOP(77) - Koostöö 576
0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid 576
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde 576
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid 576
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) 576
4 Tulemusnäitaja(d) 577
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused 577
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine 578
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid 578
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave 578
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta 579

10 WTO nõuete täitmine ... 579
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 579
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 580
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 581
3.2 - Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine ... 583
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 583
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 583
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 583
4 Tulemusnäitaja(d) ... 583
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 583
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 585
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid ... 585
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave ... 586
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 587
10 WTO nõuete täitmine ... 587
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 587
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 588
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 588
3.3 - Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine ... 590
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 590
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 590
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 590
4 Tulemusnäitaja(d) ... 590
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 590
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 591
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid ... 591
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave ... 592
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 592
10 WTO nõuete täitmine ... 592
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 592
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 593
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 593
3.4 - Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine ... 595
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 595
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 595
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 595
4 Tulemusnäitaja(d) ... 595
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 595
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 597
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid ... 597
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave ... 598
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 598
10 WTO nõuete täitmine ... 598
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 598
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 600
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 600
8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng ... 602
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 602
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 602
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 602
4 Tulemusnäitaja(d) ... 602
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 603
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 607
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid ... 607
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave ... 608

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 608
10 WTO nõuete täitmine ... 610
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 610
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 611
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 611
9.4 - Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus ... 613
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 613
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 613
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 613
4 Tulemusnäitaja(d) ... 613
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 613
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 615
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid ... 615
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave ... 615
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 615
10 WTO nõuete täitmine ... 616
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 616
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 617
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 617
KNOW(78) - Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine ... 620
0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus ... 620
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 620
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 620
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 620
4 Tulemusnäitaja(d) ... 621
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 621
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 624
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid ... 624
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave ... 625
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 625
10 WTO nõuete täitmine ... 625
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 625
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 627
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 627
0.2 - Nõuandetoetus ... 629
1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde ... 629
2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid ... 629
3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed) ... 629
4 Tulemusnäitaja(d) ... 630
5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused ... 630
6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine ... 631
7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid ... 632
8 Riigiabi hindamist käsitlev teave ... 632
9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta ... 632
10 WTO nõuete täitmine ... 633
11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad) ... 633
12 Kavandatud ühikusummad – määratlus ... 634
13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid ... 634
6 Rahastamiskava ... 637
6.1 Ülevaatetabel ... 637
6.2 Üksikasjalik finantsteave ning jaotus sekkumiste kaupa ja väljundite kavandamine ... 639
6.2.1 Otsetoetused ... 639
6.2.2 Valdkondlikud sekkumised ... 647
6.2.3 Maaelu areng ... 649
7 Juhtimis- ja koordineerimissüsteem ... 685

7.1 Juhtimis- ja koordineerimisasutuste + kontrolliasutuste kindlaksmääramine 685
7.2 Seire- ja aruandlusstruktuuri kirjeldus 687
7.3 Teave kontrollisüsteemi ja karistuste kohta 689
7.3.1 IACS – ühtne haldus- ja kontrollisüsteem 689
7.3.1.1 Kõik [horisontaalses] määruses sätestatud IACSi elemendid on loodud ja toimivad alates 1. jaanuarist 2023 689
7.3.1.1.1 Põllumajanduslike maatükkide identifitseerimise süsteem 689
7.3.1.1.2 Georuumiline või loomapõhine taotlussüsteem 689
7.3.1.1.3 Kas kohaldate automaatset taotluste süsteemi (horisontaalse määruse artikli 65 lõike 4 punkti f tähenduses)? 690
7.3.1.1.4 Pindala seiresüsteem 690
7.3.1.1.5 Kontrolli- ja karistussüsteem 690
7.3.1.1.5.1 IACSiga hõlmatud sekkumiste puhul kasutatava(te) kontrolli- ja karistussüsteemi(de) kirjeldus 690
7.3.1.1.6 Toetusõiguste identifitseerimise ja registreerimise süsteem, kui on kohaldatav 690
7.3.1.1.7 Loomade identifitseerimise ja registreerimise süsteem artikli 65 lõike 4 punkti c tähenduses [horisontaalse määruse artikli 66 lõike 1 punkt g] 690
7.3.2 IACSiga hõlmamata 690
7.3.2.1 Lühikirjeldus IACSiga hõlmamata sekkumiste karistussüsteemist, mis vastab tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse põhimõtetele 690
7.3.2.2 IACSiga hõlmamata sekkumiste kontrollisüsteemi lühikirjeldus (kontrollimeetodid, ristkontrollid, investeeringute kestvus ja seotud järelkontroll jne) 691
7.3.2.3 Hankelepingute sõlmimise kord 695
7.4 Tingimuslikkus 695
7.4.1 Tingimuslikkusega seotud kontrollisüsteem 695
7.4.1.1 Tingimuslikkusega seotud kontrollisüsteemi kirjeldus 695
7.4.1.2 Kontrollide liigid 696
7.4.2 Tingimuslikkusega seotud karistussüsteem 698
7.4.2.1 Tingimuslikkusega seotud karistussüsteemi kirjeldus 698
7.4.2.2 Korduvuse määratlus ja kohaldamine (arvutamine ja hõlmatud ajavahemik): 698
7.4.2.3 Tahtlikkuse määratlus ja kohaldamine 698
7.4.3 Märge väikeste põllumajandusettevõtjate suhtes lihtsustatud kontrollisüsteemi kohaldamise kohta 698
7.4.4 Tingimuslikkuse kasutamise ja kohustuslike majandamisnõuete kontrollimise eest vastutavad pädevad kontrolliasutused 699
7.5 Sotsiaalne tingimuslikkus 701
7.5.1 Sotsiaalse tingimuslikkusega seotud kontrollisüsteemi kirjeldus 701
7.5.2 Sotsiaalse tingimuslikkusega seotud karistussüsteemi kirjeldus 701
8 Moderniseerimine: Põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteem ning digitaliseerimine 702
8.1 Põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteem 702
8.1 Parandatud põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemi üldine kavandatud korraldus 702
8.2 Kirjeldus selle kohta, kuidas toimib nõustamisteenuste, teadusuuringute ja ÜPP võrgustike koostöö põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemi raames (artikli 114 punkti a alapunkt ii) 704
8.3 Kõigi põllumajandusnõustajate korralduse kirjeldus vastavalt artikli 15 lõigetes 2, 3 ja 4 osutatud nõuetele 705
8.4 Artikli 114 punkti a alapunktis ii osutatud innovatsiooni toetamise kirjeldus 706
8.5 Digitaliseerimisstrateegia (artikli 114 punkt b) 708
Lisad 710
I lisa direktiivis 2001/42/EÜ osutatud eelhindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) kohta 710
1. Kokkuvõte eelhindamise protsessist ja tulemustest 710
2. Eelhindamise ja KSH soovitused ning kuidas neid käsitleti 715
3. Eelhindamise aruanne 753
4. Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne 753

II lisa SWOT-analüüsi kohta 753
III lisa partneritega konsulteerimise kohta 753
IV lisa puuvilla eritoetuse kohta (kui asjakohane) 753
V lisa ÜPP strateegiakava kohaldamisala raames ette nähtud täiendava riikliku rahastamise kohta 754
Riiklik rahaline abi puu- ja köögiviljasektoris vastavalt määrusele (EL) 2021/2115 754
VI lisa riikliku üleminekutoetuse kohta (kui asjakohane) 755
a) iga-aastane sektoripõhine toetussumma iga sektori kohta, millele antakse riiklikku üleminekutoetust 755
b) asjakohasel juhul toetuse maksimaalne ühikumäär perioodi iga aasta kohta; 755
c) asjakohasel juhul teave võrdlusperioodi kohta, mida on muudetud vastavalt artikli 147 lõike 2 teisele lõigule 755
d) riikliku üleminekutoetuse ja ÜPP strateegiakava kohase sekkumise vastastikuse täiendavuse lühikirjeldus 756
Muu lisa: kooskõla liidu 2030. aasta eesmärkidega ja osalus nendes eesmärkides 758
Liikmesriigi osalus ELi 2030. aasta eesmärgis vähendada toitainete kadu vähemalt 50 %, tagades samal ajal, et mullaviljakus ei halvene 758
Liikmesriigi osalus ELi 2030. aasta eesmärgis muuta 10 % põllumajandusmaast mitmekesiste maastikuelementidega maaks 758
Liikmesriigi osalus ELi 2030. aasta eesmärgis, mille kohaselt tuleks 25 % ELi põllumajandusmaast kasutada mahepõllumajanduseks 758
Liikmesriigi osalus ELi 2030. aasta eesmärgis vähendada keemiliste pestitsiidide üldist kasutamist ja nendega kaasnevat riski ning ohtlikumate pestitsiidide kasutamist 50 % võrra 758
Liikmesriigi osalus ELi 2030. aasta eesmärgis vähendada põllumajandusloomadel ja vesiviljeluses kasutamiseks ette nähtud antimikroobikumide müüki 50 % 758
Liikmesriigi osalus ELi 2025. aasta eesmärgis võtta maapiirkondades kasutusele kiire lairibaühendus, et saavutada 100 % juurdepääsetavuse eesmärk 758
DOKUMENDID 759

1 Strateegiline avaldus

Eesti ÜPP strateegiakava aastateks 2023–2027 (edaspidi *ÜPP kava*) on peamine instrument Euroopa Liidu (EL) ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) elluviimiseks Eestis aastatel 2023–2027, tuginedes muuhulgas ka Vabariigi Valitsuse poolt 2021. a aprillis heaks kiidetud riiklikule valdkonna arengukavale „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ (edaspidi *PõKa*). ÜPP kava programmdokumendina aitab senisest paremini ÜPP-d Eestis planeerida ja ellu viia, sest seob ühte strateegilisse raamistikku seni eraldi kavandatud ÜPP I samba toetused (otsetoetused, teatud turukorraldusmeetmed) ja II samba toetused (maaelu arengu toetused).

Soodustame aruka, konkurentsivõimelise, vastupidava ja mitmekesise põllumajandussektori arengut, mis tagab pikaajalise toiduga kindlustatuse

ÜPP üks olulisemaid ajaloolisi eesmärke on olnud põllumajandustootjatele õiglase sissetuleku tagamine. ÜPP kava raames on plaanis suunata ligemale 730 miljonit eurot otsetoetuste vahendeid põllumajandustootjate sissetuleku stabiliseerimiseks, mis moodustab umbes 45% ÜPP kava kogueelarvest. Erinevate sissetulekutoetustega on ÜPP kava raames plaanitud hõlmata 98% Eestis kasutatavast põllumajandusmaast. Põllumajandustootmise struktuuris on väiksematel majapidamistel kuludega toimetulekul enam raskusi kui mastaabiefektist kasu saavatel suurematel majapidamistel, mistõttu soovime suunata toetuseid sihipärasemalt, samal ajal piiramata ettevõtete normaalset turule suunatud arengut. Selleks rakendame ümberjaotavat toetust (5% otsetoetuste eelarvest) koosmõjus tootmiskohustusega seotud toetustega (13% otsetoetuste eelarvest). Ümberjaotava toetuse eesmärgiks on suunata suurematelt põllumajanduslikelt ettevõtetelt teatud osa toetusest väiksematele ja keskmise suurusega ettevõtetele. Toetatakse väikseid kuni 10 hektari suuruseid majapidamisi ning täiendavalt üle 10 hektari suuruseid majapidamisi esimesest hektarist kuni 130 hektarini. Sissetulekutoetuste hulgas on teistest sihitumad ka konkreetsetele sektoritele suunatud tootmiskohustusega toetused, millele ÜPP kava raames eraldatakse ligikaudu 131 miljonit eurot otsetoetuste koguümbrikust, toetamaks piimalehma, lihaveise, lamba- ja kitse, tera- ja kaunviljakultuuride, seemnekartuli ning köögi-, puuvilja- ja marjakultuuride kasvatamist. Tootmiskohustustega seotud toetused on suunatud eelkõige väikestele ning keskmise suurusega ettevõtetele makstes täiendavalt põllumajandustootja kasutuses olevate esimeste hektarite eest või karjas olevate esimeste loomade eest kõrgema määraga toetust, ühes millega panustatakse enam toetuste ümberjaotamise eesmärgi täitmisesse.

Toetame ja tugevdame keskkonnakaitset, sealhulgas elurikkust, ja kliimameetmeid ning aitame kaasa liidu keskkonna- ja kliimaeesmärkide, sealhulgas Pariisi kokkuleppe kohaste kohustuste täitmisele

ÜPP keskkonna- ja viimasel ajal ka kliimamõõde on muutunud ajas üha olulisemaks. ÜPP strateegiakava eelarvest on suunatud 28% (446 miljonit eurot) erieesmärkidele 4–6, mis aitavad kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, edendavad kestlikku arengut ning mulla, vee ja muude loodusvarade, elurikkuse, ökosüsteemi teenuste, elupaikade ja maastike tõhusat majandamist. ÜPP strateegiakavade määruse (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2115) kohaselt reserveeritakse vähemalt 25% otsetoetustest ökokavadele. Oleme otsustanud ambitsioonikama lähenemisviisi kasuks, eraldades otsetoetustest ökokavadele 28%. Eesti on teinud rohelise valiku, sest ÜPP esimese samba eelarve on põllumajanduse jaoks oluline rahastamisvahend, mis aitab saavutada rohelise kokkuleppe eesmärke ning põllumajandustootjatel rohepööret ellu viia. Sama kehtib EAFRD rahastamise kohta, kus keskkonnarahastuse miinimumlävend on ületatud ja ambitsioonikas 40% eelarvest suunatud erieesmärkidele 4–6 ja loomade heaolule. Võrreldes programmiperioodiga 2014–2020 suureneb enamike keskkonnasekkumiste rahastamine. Näiteks mahepõllumajanduse rahastamine aastatel 2021–2027 suureneb rohkem kui 60 miljoni euro võrra ja lisaks on mitmed keskkonnasekkumised edaspidi avatud ka mahepõllumajandustootjatele (perioodil 2014–2020 ei saanud mahepõllumajandustootjad mitmeid keskkonnameetmeid taotleda). ÜPP kava rohelise arhitektuuri disainimisel on lähtutud nii Eesti keskkonnaseisundist kui EL-i roheleppe, eelkõige elurikkuse strateegia ja strateegia „Talust taldrikule“ eesmärkidest. Nii mulla kvaliteeti parandavate ja kaitsvate, vee kvaliteeti kaitsvate kui ka elurikkuse säilitamisele või taastamisele kaasa aitavate sekkumistega on kavas hõlmata ligikaudu neli viiendikku

Eesti kasutatavast põllumajandusmaast, toitainete kestlikule majandamisele suunatud sekkumistega on kavas hõlmata ligikaudu kolmveerand Eesti kasutatavast põllumajandusmaast. Vaatamata sellele, et uus tõhustunud tingimuslikkuse süsteem, mis asendab praegust nõuetele vastavuse süsteemi ning on n.ö baastasemeks nii ökokavadele kui maaelu arengu keskkonna- ja kliimatoetustele, seab põllumajandustootjate majandustegevusele juba senisest rangemad kohustuslikud nõuded, on lisaks ökokavadele ka ÜPP kava II samba raames välja töötatud kaheksa keskkonna-, kliima- või loomade heaolu ja tervise alast meedet/sekkumist, mis on suunatud rohkem piirkondlike ja spetsiifiliste probleemide lahendamiseks, sh ka näiteks uued toetused väärtuslike püsirohumaade säilitamiseks ning loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete järgimiseks.

Parandame maapiirkondade sotsiaalmajanduslikku olukorda.

Kuna kogukonna juhitud kohalik areng ehk LEADER on seniste maaelu arengukavade elluviimise raames ennast õigustanud kui üks instrument maapiirkondade arengu tagamiseks, on ÜPP kava raames otsustatud säilitada LEADER-lähenemise kaudu eraldatavate vahendite senine osakaal kõigist maaelu arengu toetustest (ligikaudu 10%). LEADERi puhul on ÜPP kava raames plaanis kohaliku arengu strateegiate rakendamisega hõlmata 96% Eesti maaelanikkonnast. Eelarvevahendite nappusest hoolimata on mitmete spetsiifiliste probleemide lahendamiseks kavas siiski rakendada ka mitmeid täiesti uusi maaelu arengu meetmeid/sekkumisi: nt tunnustatud tootjaorganisatsioonide loomise ja arendamise toetamine, loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus ning investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas.

2 Vajaduste hindamine ja sekkumisstrateegia, sealhulgas sihtväärtuste kava ja kontekstinäitajad

2.1 Vajaduste hindamine ja sekkumisstrateegia

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
V0.1	Sidusa põllumajanduse teadmiste ja innovatsioonisüsteemi ehk AKIS terviksüsteemi kujundamine	1	Jah										X
V0.2	Nõuandeteenuse kättesaadavuse parandamine ja toimiv nõuandeteenuste tugisüsteem	1	Jah										X
V0.3	Innovatsioonikoostöö jätkuv toetamine piisava paindlikkusega	1	Jah										X
V0.4	Teadmussiire ja teabelevi, digitaalse teabesalve loomine teadmussiirde kättesaadavuse tõhustamiseks	1	Jah										X
V1.1	Tagada põllumajandustootjate jätkusuutlikkus ja sissetulekute stabiilsus	1	Jah	X									
V1.2	Tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele	1	Jah	X									
V1.3	Tõsta põllumajandustootjate teadlikkust riskijuhtimisvahenditest ja toetada põllumajanduses saakide	1	Jah	X									
V1.4	Kaasajastatud põllumajanduse taristu, mis arvestaks keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkidega	1	Jah	X			X	X					
V1.5	Vähendada põllumajanduses tootmiskulusid ja jätkata põllumajanduslikus tootmises rakendatava diislik	2	Ei	X									
V1.6	Suurendada toetuste õiglast jaotust	1	Jah	X									
V2.2	Tõsta toidusektori ettevõtjate müügivõimekust läbi ühiste teavitus- ja turundustegevuste		Ei		X								
V2.3	Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas läbi teadlikkuse tõstmise koostöövõimalustes	1	Jah		X	X							
V2.4	Tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõh	1	Jah		X								
V2.5	Arendada välja kohalikul bioressursil põhinevaid väärindamisüksusi	1	Jah		X						X		
V2.6	Suurendada mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust	1	Jah		X								
V3.1	Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas tootjaorganisatsioonide loomise ja arendamis	1	Jah			X							

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
V3.2	Lõpetada ebaausate kaubandustavade kasutamine tarneahelas	2	Ei			X							
V3.3	Tõsta teadlikkust kvaliteedikavadest ja suurendada nende raames toodetud toodete osakaalu	1	Jah		X	X							
V3.4	Arendada toidusektori ettevõtjate koostööd ja turustusvõimalusi eelkõige läbi lühikeste tarneahelate	1	Jah			X							
V4.1	Suurendada teadlikkust kliima, selle muutuste ja põllumajanduse vastastikusest mõjust	3	Osaliselt				X						
V4.2	Eelistada keskkonnasäästlikku tootmist, investeeringuid, ringbiomajandusel tuginevaid lahendusi	1	Jah				X						
V4.3	Suurendada süsiniku sidumist muldades, kaitsta muldade orgaanilise süsiniku varusid ja pöörata suure	1	Jah				X						
V4.4	Kiirendada süsiniku sidumist ja metsa kasvu	1	Jah				X	X	X				
V4.5	Soodustada ilmastiku riske maandavate maaparandusinvesteeringute tegemist	1	Jah	X			X	X					
V4.6	Tagada taimekasvatuses kliimamuutustega kohanemine	2	Osaliselt				X		X				
V4.7	Suurendada ja mitmekesistada metsataimede kättesaadavust	2	Jah				X						
V5.1	Aidata kaasa pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamisele	1	Jah					X					
V5.2	Happeliste muldade neutraliseerimine	1	Jah					X					
V5.3	Keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamise ja kasutuselevõtu soodustamine	1	Jah	X				X					
V5.4	Keskkonnaalase nõustamise arendamine	2	Jah	X				X					
V5.5	Õhusaasteainete heitkoguste vähendamise programmist tulenevate nõuete ja meetmete rakendamine	1	Jah					X					
V5.6	Mullaviljakuse säilitamine	1	Jah	X				X					
V5.7	AKISe terviklik toimimine	1	Jah	X				X					
V5.8	Tagada avalikkusele piisav ja usaldusväärne info põllumajanduse mõjust keskkonnale	3	Osaliselt					X					
V5.9	Pidurdada põllumuldadele elamurajoonide, teede, tootmishoonete ja kaevanduste rajamist	3	Ei					X					
V6.1	Mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine	1	Jah						X				
V6.2	Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine	1	Jah						X				

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
V6.3	Kompenseerida elurikkust säästvaid tehnoloogiaid, maastikuelementide rajamist, karjatamist	2	Jah						X				
V6.4	Elurikkuse säilimine erametsades	2	Jah						X				
V6.5	Põllumajandusloomade ja kultuurtaimede geneetilise mitmekesisuse hoidmine	1	Jah						X				
V6.6	Soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid	2	Jah						X				
V6.7	Uute teadmiste loomine, ajakohase info sihtgruppideni viimine	2	Jah						X				X
V7.1	Soodustada põllumajandussektoris põlvkondade vahetust ja aidata kaasa noortel põllumajandusettevõtlu	1	Jah							X			
V7.2	Aidata kaasa põllumajandusettevõtlusega alustamisele investeeringute soodustamise kaudu	1	Jah							X			
V7.3	Innovaatiliste teaduspõhiste lahenduste olemasolu	1	Jah							X			
V8.1	Luua eeldused atraktiivsete, hästi tasustatud töökohtade tekkeks, mis oleks atraktiivsed ka noortele	1	Jah							X	X		
V8.2	Arendada olemasolevaid aktiivseid kogukondi, kaasata noori, kasvatada tugevaid kohalikke kogukondi	1	Jah								X		
V8.3	Tagada juurdepääs kiirele andmesidele, soodustada kaasaaegsete IKT-võimaluste kasutuselevõttu	3	Ei								X		
V8.4	Toetada katseprojekte, erinevate tehnoloogiate arendamist, innovatsiooni bioressursside kasutamiseks	3	Osaliselt								X		
V8.5	Panustada ka esmatootjatele sobivate väiksemate biorafineerimisüksuste loomisesse	3	Jah								X		
V8.6	Vaesuse vähendamine, soolise võrdsuse suurendamine ja põhiteenuste kättesaadavus sotsiaalse heaolu t	3	Osaliselt								X		
V8.7	Tagada juurdepääs erametsamaadele	1	Jah								X		
V9.1	Rakendada vabatahtlikke kõrgemaid standardeid, kvaliteediskeeme ja programme	1	Jah									X	
V9.10	Mahepõllumajanduses mahetoodangu suurendamine, vähendades mahesaaduste töötlemist tavasaadustena		Jah									X	
V9.11	Kasvatatavate põllu- ja aiakultuuride mitmekesisus, kohalikesse oludesse sobivate sortide olemasolu	1	Jah						X			X	
V9.12	Toetada jahiulukite käitlemiskohtade hügieeni- ja bioturvanõuete investeeringuid SAK-i ennetamiseks	1	Jah									X	
V9.2	Tõsta loomapidajate teadmisi karjatervisest üldiselt	1	Jah									X	X

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
V9.3	Suurendada bioturvalisust investeeringute soodustamise kaudu	1	Jah									X	
V9.4	Toetada kõrgema karjatervise jälgimise kohustuse võtmist	1	Jah									X	
V9.5	Tarbijate kõrge tervist toetava toitumise ja toiduohutuse alane teadlikkus		Ei		X							X	
V9.6	Soodustada uute alternatiivsete pakendilahenduste kasutamist	1	Jah		X							X	X
V9.7	Toidujäätmete ja toidukao vähendamine	2	Osaliselt		X							X	X
V9.8	Arendada uusi kaasaegseid analüüsimeetodeid ning soodustada digilahenduste kasutamist näiteks toidu	2	Jah		X							X	X
V9.9	Terviklikult toimuva AKISe, sh teadmussiirde ja nõuandeteenuse rakendamine	1	Jah									X	X

V0.1 - Sidusa põllumajanduse teadmiste ja innovatsioonisüsteemi ehk AKIS terviksüsteemi kujundamine

Sektori ajakohastamise eelduseks on sidusalt toimiv teaduse ja innovatsiooni ning teadmussiirde süsteem (AKIS; ingl. k. *Agricultural Knowledge and Innovation System)* ning uute tehnoloogiate (sh digitehnoloogiate) edendamine ja rakendamine – see aitab tõsta nii põllumajandustoodangu konkurentsivõimet kui maamajanduse atraktiivsust, tagada toiduga kindlustatust, luua positiivset kuvandit ning parandada ühiskonna arusaama nüüdisaegse tootmise olemusest. Ka digiüleminekul on oluline osa teadus- ja arendustegevustel ning teadmussiirdel (sh nõuanne).

Senine maaelu arengukava (MAK) pakub ettevõtjatele meetmeid innovatsioonikoostöö, teadmussiirde ja teavituse ning nõuandeteenuse toetamiseks. Uuel perioodil tuleb luua paremaid seoseid sekkumiste vahel ning tuua paremini kokku teadlaste ekspertteadmised ja ettevõtete vajadused (horisontaalne eesmärk SWOT tugevus 1 ja 3, nõrkus 2, võimalus 4). Põllumajandusuuringute keskuse (PMK) teadmussiirde uuringust (https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/uuring-2019-teadmussiire.pdf, lk 47) selgus, et mitte kõik tootjad ei oska näha vajadust sedalaadi koostöö järele, mistõttu tuleb teadlikkuse tõstmisega kindlasti tegeleda. See eeldab nõuande ja teadmussiirde tegevuste korraldamist senisest oluliselt koordineeritumalt, mistõttu on mõttekas viia nii nõuande kui teadmussiirde tegevuste koordineerimine samasse institutsiooni. Vajadusele koostööd ja kommunikatsiooni parendada viitab ka eespool mainitud uuring (lk 50). Kasvab nõustajate roll innovatsioonikoostöö projektide algatamisel, läbiviimisel ning projektitulemuste levitamisel. Nõustajaid kaasatakse muudesse teadmussiirde tegevustesse nii koolitaja kui osalejana ning innovatsiooniedendajatena, korraldatakse ühiseid tegevusi, kuhu sihtrühmana kaasatakse erinevaid AKIS osapooli. Teadmussiirde- ja nõustamissüsteemi terviklikkus ja paindlikkus peab tagama uusima sõltumatu teadus- ja tehnoloogilise teabe jõudmise tootja ja töötlejani. Erinevaid AKIS osapooli kokkutoovad tegevused (koolitused, õppepäevad jne) aitavad tugevdada osapoolte vahelisi kontakte.

V0.2 - Nõuandeteenuse kättesaadavuse parandamine ja toimiv nõuandeteenuste tugisüsteem

Nõuandeteenused ja nõustajad moodustavad olulise osa põllumajanduse AKISest ning uue perioodi sekkumiste toel peaks nende roll AKIS terviksüsteemis muutuma paremini nähtavaks. Vastavalt PõKale on riigi rolliks eelkõige nõustajate järelkasvuks soodsa ja stabiilse keskkonna loomine, nõustajate koolitamine ja spetsiifilistel teemadel kompetentse nõuande kättesaadavuse tagamine. Kutset omavatest konsulentidest 33% on spetsialiseerunud põllumajanduse valdkondadele (nt taimekasvatus, aiandus, loomakasvatus), 45% metsandusele ja 22% muudele valdkondadele. Kasvab analüütiliste teenuste koguse suurendamise ja digilahenduste laialdasema kasutamise vajadus. Põllumajanduse ja toidutööstuse valdkonnale iseloomulikult on sektori nõustajate puhul probleemiks järelkasvu nappus. Nõuandesüsteemis moodustavad olulise osa (56%) vanemaealised konsulendid (vanuses 50+) [1](https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/uuring-2019-teadmussiire.pdf, lk 22). Paljud tegevkonsulendid on siirdumas pensionile, noorte huvi ja motivatsioon põllumajandusnõustaja karjääri vastu on kesine (horisontaalne eesmärk SWOT nõrkus 3, oht 4). Valdkondlik, erapooletu ja kvaliteetne nõuandeteenus peab olema jätkuvalt tagatud üle Eesti. Nõuandeteenuse kvaliteet eeldab tugevat tugistruktuuri, mis toetaks nõustajat tema töös. Pädevate nõustajate olemasolu, põllu- ja maamajandusnõustajate järelkasv ning nõustajatele koolitusvõimaluste tagamine nõuab erilist tähelepanu, seetõttu on vaja korraldada koolitusi uute nõustajate väljaõppeks ning tagada tegevnõustajatele koolitus- ja arenguvõimalused. Koolituste puhul on oluline pöörata tähelepanu uuenduslikkusele, elulähedusele, suunatust erialakompetentsidele ning konsulentide individuaalsetele vajadustele[2]. Nõustajate teadmiste kasv läbi erinevate õpivõimaluste parandeb nõuandesüsteemi võimekust toota tulemust, uueneda, reageerida muutustele paindlikumalt ning jõuda maamajanduses nähtavamale kohale. Nõustajatekoolitamine on üks osa elukestevast õppest, mis tagab nõuandeteenuse jätkuva kvaliteedi ning soodustab sektori ajakohastamist koos teadmiste jagamise ja parimate keskkonnasõbralike tootmistavade tutvustamisega. Põllumajanduskonsulentide keskkonnakaitsealased teadmised vajavad pidevat täiendamist, napib toidutöötlemise konsulente. Nõustajate järelkasv aitab tõhustada arukat, vastupidavat ja mitmekesist põllumajandussektorit, mis tagab toiduga kindlustatuse, edendab keskkonnahoidu ja kliimameetmeid ning panustab liidu keskkonna- ja kliimaeesmärkidesse, loob võimekust kohanduda kliimamuutustega ja parandada maapiirkondade sotsiaalmajanduslikku olukorda. Järelkasvu koolitamisel saab kasutada endisi nõustajaid, nt alustava nõustaja mentorina. Süsteemi tuleb kaasata kõik vastavate pädevustega sõltumatut nõuandeteenust pakkuvad osapooled, nii toetatava kui mittetoetatava nõuandeteenuse pakkujad.

Nõustamisteenuse sihtgruppi tuleb laiendada põllumajandustootmiselt töötlemisele (horisontaalne eesmärk SWOT nõrkus 3), et tagada toodangu lisandväärtuse kasvatamiseks vajamineva teabe kättesaadavus. Erilist tähelepanu tuleb pöörata alustavatele ja noortele ettevõtjatele, seda ka muude teadmussiirde tegevuste puhul.

[1] SA Kutsekoda kutseregistri andmed https://www.kutseregister.ee/

[2] Eesti maaelu arengukava 2014–2020 meetme 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõttejuhtimis- ja asendusteenused“ analüüs (agri.ee)

V0.3 - Innovatsioonikoostöö jätkuv toetamine piisava paindlikkusega

Eesti ettevõtetes on kasutusel üha nüüdisaegsemad seadmed ja tehnoloogiad (horisontaalne eesmärk SWOT võimalus 1 ja 3), aga ettevõtete investeerimisvõime teadus- ja arendustegevusse on piiratud ning uute tehnoloogiate, sh digilahenduste potentsiaal alakasutatud. Näiteks on digitehnoloogiate arendamine oluline toiduohutuse valdkonnas toidu jälgitavuse ning läbipaistva toiduahela tagamisel, mis panustab omakorda ka toidupettuste ärahoidmisse.

Teadlased ei tea alati ettevõtjate konkreetseid vajadusi ning nendevaheline koostöö vajab jätkuvalt tuge ja tugevdamist. Seetõttu on vaja soodustada ettevõtjate ning teadus- ja arendustegevusega tegelevate asutuste omavahelist koostööd (horisontaalne eesmärk SWOT tugevus 1 ja 5). Teadus- ja arendustegevuse tase on kliima ja põllumajanduse seoste vallas kõikuv, sel teemal ei ole piisavalt tehtud pilootprojekte ja rakendusuuringuid. Toidusektoris tuleb senisest enam rakendada teadussaavutusi, leida koostöös uuenduslikke lahendusi (näiteks toidu koostise muutmiseks tervist toetavamaks, toidupettuste avastamismeetodite ning toidupakendite keskkonnahoidlike alternatiivide leidmisel ja ringlusse võetavate pakendite, sh korduskasutuspakendite toiduohutuse aspektide hindamisel), suurendada koostöö abil ressursitõhusust ja leida turge ka väiksema mahuga nišitoodetele. Loodava lisandväärtuse suurendamiseks on vaja panustada tootmistehnoloogia uuendamisse, teadus- ja arendustegevustesse uudsete toodete loomiseks ja ressursitõhusate tehnoloogiate rakendamisesse ning innovatsiooninõustajate kaasamisse.

ÜPP innovatsioonitoetus peab sobima nii kogu sektori kui üksikettevõtete vajadustega, suurtele ja väikestele projektidele, mis tähendab piisavat paindlikkust. Kui MAK 2014–2020 raames toetati innovatsiooniklastreid ja innovatsiooniprojekte (sh piiriülene koostöö EIP tegevusgruppidega), on paindlikkuse suurendamiseks vajalik luua täiendavalt ka arendusosaku kasutamise võimalus (horisontaalne eesmärk SWOT võimalus 4). Koostöö jätkamine teiste riikide Euroopa Innovatsioonipartnerluse töögruppidega aitab tugevdada teadus- ja teadmussiirde koostööd ning rahvusvahelise teabe kättesaadavust.

V0.4 - Teadmussiire ja teabelevi, digitaalse teabesalve loomine teadmussiirde kättesaadavuse tõhustamiseks

AKIS osapoolte vahelise koostöö tulemusel koordineeritud teadmussiirde tegevuste kaudu saab jätkata teadlikkuse suurendamist erinevate valdkondade olulisemates küsimustes, nt loomade tervist ja heaolu mõjutavad aspektid loomakasvatuses, toiduohutuse nõuded toidukäitlemisel, keskkonna- ja kliimakohustused põllumajanduses jm. Teadmussiirde tegevused tähendavad tihedat koostööd teadlaste, praktikute, ekspertide, koolitajate ja nõustajate vahel, et sektori vajadused ja uute teadmiste rakendusvõimalused oleksid selgemad (horisontaalne eesmärk SWOT tugevus 1, 3 ja 5, võimalus 2). Tagada tuleb pidev uute teadmiste loomine, mis arvestab põllumajandustootjate ja töötlejate tagasisidet uuringuvajaduste kohta. Info uuringutulemuste, tehnoloogiliste uuenduste ja digilahenduste võimaluste kasutamise kohta peab jõudma kõigi vajalike AKIS osapoolteni. Sellele aitab kindlasti kaasa teabesalve loomine (horisontaalne eesmärk SWOT nõrkus 4), millest tunnevad puudust kõik osapooled, nagu kinnitab ka PMK teadmussiirde uuring (https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/uuring-2019-teadmussiire.pdf).

Toiduga kindlustatuse ning põllumajandustootmise ressursitõhusamaks muutumise tagamiseks on vaja luua ja teha kättesaadavaks uusi teadmisi ning teadustulemustel põhinevaid lahendusi. Kuna põllumajandustootjate kompetentsid vajavad pidevat täiendamist, tuleb jätkata innovatsiooni ja teadmussiirde (sh nõuandeteenus) toetamist, lisades paindlikkust ja täiendavaid võimalusi teemaderingi osas, nt laiendada nõuandeteenuseid töötlemisele, et aidata kaasa toodangu lisandväärtuse suurendamisele, parandada nõuandeteenuse kättesaadavust keskkonna ja maaparanduse valdkonnas (SWOT EE1 nõrkused 3, 6; EE2 nõrkused 4, 12, 16, 17, 18, 19, ohud 5, 7).

Teadmussiirde tegevuste sihtgruppi tuleb laiendada kuni lõpptarbijani välja. Näiteks selleks, et minna üle kestlikule toidusüsteemile on oluline roll just tarbijal ja tema oskusel teha kestlikke ja tervist toetavaid toiduvalikuid. Tarbija teadlikkust on vaja tõsta nii tervist toetavast toitumisest (sh suunata tarbima vähem liha ja lihatooteid ning rohkem taimse päritoluga toitu), toiduohutusest ja toidust tulenevate riskide maandamisvõimalustest, toitumisalase teabe toidupakendi esikülje märgisüsteemidest kui ka toiduraiskamise vähendamise võimalustest.

Teadmussiiret soodustab digitehnoloogia areng, mis teeb teabe kättesaadavaks, võimaldab arendada nt väetamis- ja taimekaitsealaseid soovitusi, e-põlluraamatuid, bilansikalkulaatoreid jm (horisontaalne eesmärk SWOT võimalus 3). Uuringutulemustele, parimatele praktikatele jm olemasolevale teabele tuleb luua mugav ligipääs hästi struktureeritud elektroonilise keskkonna ehk teabesalve kaudu, mille arendamise ettevalmistustega on alustatud juba käesoleval perioodil teadmussiirde pikaajaliste programmide raames. Teisalt aitavad toetatavad tegevused kaasa digitehnoloogiliste lahenduste laiemale kasutuselevõtule põllu- ja maamajandussektoris.

V1.1 - Tagada põllumajandustootjate jätkusuutlikkus ja sissetulekute stabiilsus

Eestis ei kata põllumajanduse majandusharu kogutoodangu väärtus tootmiseks tehtavaid kulutusi (SWOT EE1 nõrkused 1, 2, 4, tugevus 1, ohud 1, 3). Turule suunatud tootmisel on sissetulekute kõikumine sõltuv välistest teguritest nagu maailmaturuhinnad ja ilmastikuga seotud saagikuste muutus. Põllumajandustootjate stabiilsete sissetulekute tagamiseks makstakse põhilist sissetulekutoetust. Rakendatavat sissetulekutoetuste kava ei diferentseerita piirkondlikult, kuna puuduvad selgelt eristuvad piirkondlikud sotsiaalmajanduslikud erisused.

V1.2 - Tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele

Erinevates tagasihoidlikuma tootlikkusega sektorites või sektori osades, kus on esindatud pigem väiksema majandusliku suurusega tootjad, on kuludega toimetulek keerulisem ning põllumajandustootmine ei taga õiglast sissetulekut (SWOT EE1 tugevus 5, nõrkused 1, 2, 3, 4, 6, 8, võimalus 4, ohud 1, 2, 3). Nendeks sektoriteks on piimatootmine, tera- ja kaunviljakasvatus, lihaveise-, lamba- ja kitsekasvatus ning köögi- ja puuvilja, marjakasvatus ja seemnekartuli kasvatus. Tagamaks toetuste sihitatud ja õiglasem jaotus makstakse nendes sektorites seotud toetuseid eelistades väiksemaid majapidamisi. Samas, et mitte piirata arengut, toetatakse kõiki sektoris tegutsejaid, diferentseerides sihtgruppe loomade või hektarite arvu alusel, mis toetab põllumajandustootja enda arengusoove ning tagab toetuse vähenemise vastavalt potentsiaalsele turult saadava sissetuleku kasvule.

Loomakasvatus annab poole Eesti põllumajandustoodangu väärtusest. Sektor väärindab taimekasvatussaaduseid, tagab toidujulgeoleku ning panustab keskkonnahoidu. Väiketootmise säilitamine on oluline toidujulgeoleku tagamisel. Lihaveise-, lamba- ja kitsekasvatuses (SWOT EE1 tugevus 5, nõrkused 1, 3, 6) on valdavalt tegemist väikeste ja keskmise suurusega majapidamistega, kus tootlikkus on madal, kuid neil on suur sotsiaalne roll maapiirkonnas. Nii lihaveiste kui lamba- ja kitsekasvatuse üheks probleemkohaks on madal karjade osakaal jõudluskontrollis, mis kvaliteeti ei taga. Piimasektoris on olulised erinevused suurte ja väikeste/keskmise suurusega tootjate vahel (SWOT EE1 tugevus 3, nõrkused 1, 2, 3, 13, ohud 1, 2). Turu arengud on soodustanud suuremate ettevõtjate laienemist sellal kui väiksemate karjade arv väheneb.

Oluline on mitte sekkuda ettevõttesiseste protsesside loomulikku kulgu, vaid toetada nõrgemate toimetulekut. Sekkumiste sihtgruppide määramisel on võetud arvesse edukuse gruppe, mis näitavad ettevõtte netolisandväärtust tööjõu aastaühiku kohta, jaotades ettevõtted vähem edukateks (25% kõige väiksem NLV/tjü), keskmiselt edukateks (keskmine 50% NLV/tjü) või edukateks (kõrgeim 25% NLV/tjü). Arvesse on võetud sotsiaalseid, majanduslikke kui keskkonnanäitajaid (loomkoormus). Seetõttu on planeeritud loomapõhised seotud toetused kõikide karjade esimestele loomadele (sh väiksemate karjade kõikidele loomadele), et tagada toetuste õiglasem jaotus suurematelt väiksematele majapidamistele. Sekkumiste planeerimisel on silmas peetud, et sihtgruppide määramisel oleks oht ülekompenseerimisele välditud ning ettevõtjad ei hakkaks karju kunstlikult jagama. Võrreldes eelmise perioodi seotud toetuste rakendamisega täheldati, et sektorite sõltuvus toetustest on sektoriti erinev. Näiteks lihaveisekasvajatel moodustuvad toetused keskmiselt 47% sissetulekutoetustest, piimalehmakasvatajal FADN keskmiselt 19%.

Taimekasvatust mõjutavad muutlik ilm, ebastabiilne turuolukord ning taimehaiguste ja -kahjurite levik (SWOT EE1 ohud 3, 4), mille tagajärg on ebastabiilsus sissetulekutes. Puu- ja köögiviljakasvatusel, kui kõrgema tööjõuvajadusega sektoril, on sotsiaalne roll. Sektoris tegutsevad pigem väiksemad majapidamised, seega seotud toetus panustab toetuste õiglasema jaotuse eesmärgi täitmisse. Sektoris saavad tegevust alustada uued ja noored põllumajandustootjad, kuna aiandusega tegelemiseks piisab väiksemast põllumajandusmaa pinnast. Suurimateks väljakutseteks on tootmismahtude suurendamine (SWOT EE1 võimalus 4), investeerimisvõimekus uutesse tehnoloogiatesse ning aiandussaaduste tootmistaseme kasvatamine. Eesti tootmiskulud on EL keskmisest kõrgemad (SWOT EE1 nõrkused 1, 2, 3) ja sektoril tuleb konkureerida importtoodanguga, sest avatud turu tingimustes on hinnad väga kõikuvad (SWOT EE1 ohud 1, 2). 10 aastaga on kasvupinnad vähenenud ning ei suudeta toota nii palju kodumaiseid saaduseid, et katta tarbimisvajadus. FAO andmetel tarbime võrreldes keskmise eurooplasega puuvilja enam (aastas ca 88 kg puuvilja inimese kohta), kuid köögivilja tarbime keskmisest eurooplasest tagasihoidlikumalt (106 kg aastas). Eestlaste osatähtsus, kes ei tarbi igapäevaselt puu- ja köögivilja, suureneb noorte arvelt. Puu- ja köögivilja kasvatajate sissetulekud kõiguvad oluliselt (näiteks 2021. aastal võrdluses 2020. aastaga suurenes kogutoodangu väärtus +48%, kuid 2020. aastal võrdluses 2019. aastaga -53%) ja sissetuleku stabiliseerimiseks ei piisa põhisissetulekutoetusest, mille suhe toodangu väärtusesse ha kohta jääb tagasihoidlikuks. Sissetulekute stabiilsuse tagamiseks on planeeritud maksta ühetaolise maksena seotud toetust.

Tera- ja kaunviljakasvatuses on erinevused suurte ja väikeste/keskmise suurusega tootjate vahel (SWOT EE1 tugevused 1, 2) ning tootmisstruktuur on duaalne (SWOT EE1 nõrkus 13) (34% teraviljapinnast on 4% teraviljakasvatajate, kellel on üle 500 ha teravilja, kasutuses, samas 37% kaunviljast on 8% kaunviljakasvatajate kasutuses, kellel on üle 100 ha kaunvilja). Eestis kõigub teravilja ja kaunvilja toodangu väärtus aastate lõikes oluliselt (näiteks 2016 võrdluses 2015 -47% (kaunviljal 2017/2016 -37%) või 2019 võrdluses 2018 aastaga +57% ja +66%), suurim kõikumiste mõju on väiksematele majapidamistele, kus on madalam tootlikkus ja võimekus kuludega toimetulekus (SWOT EE1 nõrkused 2, 3, 4, 13). Seotud toetus suunatakse kuni 100 ha tera- ja kaunvilja kasvatavatele majapidamistele, tagades toetuse sihitatus väiksematele ja keskmise suurusega majapidamistele ning õiglasem jaotus.

Kartuli kasvupind on Eestis vähenenud, samas on sissetulek kõigub oluliselt kuni +90% või -63%

V1.3 - Tõsta põllumajandustootjate teadlikkust riskijuhtimisvahenditest ja toetada põllumajanduses saakide

Põllumajandustootjate vastupanuvõime suurendamiseks turu- ja tootmisriskide vastu on oluline soodustada põllumajanduses saakide ja loomade kindlustamist. Tulenevalt põllumajandustootjate suhteliselt vähesest teadlikkusest erinevate riskide juhtimise alal (tegevuse mitmekesistamine, ühistegevus, loomade ja saagi kindlustamine jne) on oluline valdkonnas arendada nõuandesüsteemi, mis on efektiivne ja vastab erinevate põllumajandustootjate vajadustele.

Viimastel aastatel on põllumajandustootjad seisnud silmitsi üha suuremate majandus- ja keskkonnariskidega (nt maailmaturul hindade kõikumine, sigade Aafrika katk, liigniiskus ja põud), millest tulenevalt on tõhus riskijuhtimine muutunud põllumajandustootjate jaoks üha olulisemaks. Kõik sellised ootamatud sündmused vähendavad põllumajandustootjate sissetulekuid, mõjutavad nende pikaajalisi tootmisplaane, konkurentsi- ja investeerimisvõimet (SWOT EE1 nõrkused 4, 5, ohud 3, 5, 8).

V1.4 - Kaasajastatud põllumajanduse taristu, mis arvestaks keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkidega

Põllumajandusmaa jätkusuutlikuks kasutamiseks on vaja tagada kuivendussüsteemide toimimine, mis suurendaks saagikindlust, säilitaks muldade kasutusvõimalusi ning maandaks põllumajandustootjate ilmastikust tingitud tootmisriske (EE1 SWOT nõrkused 9, 11, ohud 3, 11). Teed peavad kandma kaasaegset põllu- ja metsamajandus- ning tulekustutustehnikat ning vältida tuleb mulla tihenemist (EE1 SWOT nõrkus 10).

Kaasajastatud põllumajanduse taristu olemasolu peab arvestama keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkidega, sh turvasmuldade kaitsega. Samuti tuleb põllumajanduse taristu investeeringute puhul rohkem tähelepanu pöörata ühisinvesteeringutele, eesvoolude tehnilisele ja ökoloogilisele seisundile ning turvasmuldade kaitsele. Samuti on oluline teede olukord ja juurdepääsetavus.

V1.5 - Vähendada põllumajanduses tootmiskulusid ja jätkata põllumajanduslikus tootmises rakendatava diislik

Eestis ei kata põllumajandustoodangu väärtus tootmiseks tehtavaid kulusid ja tootmiskulud toodangu väärtuse ühiku kohta on kõrgemad kui ELis keskmiselt (SWOT EE1 nõrkused 1, 2, ohud 1, 2). Kõrgemate tootmiskulude leevendamiseks on oluline jätkata põllumajanduslikus tootmises rakendatava diislikütuse aktsiisisoodustusega võrreldes tavadiislikütuse aktsiisimääraga. Olenevalt energiahindade muutustest ulatub aktsiisi osa diislikütuse jaehinnas keskmiselt 30%-ni, soodusaktsiisi rakendamine vähendab sektori vahetarbimise kulutusi kuni 5%, mis on oluline vahetarbimise ja kogutoodangu pingelise suhte puhul (2015–2020 keskmine 0,74) põllumajandussektoris tagab põllumajandustoodete tootmiseks kasutatava kütuse madalama hinna.

V1.6 - Suurendada toetuste õiglast jaotust

EL-i ühisturul konkurentsis püsimiseks olukorras, kus Eesti otsetoetuste tase on EL-i keskmisest olulisest madalam, tootmiskulud aga kõrgemad, on Eesti põllumajandustootmine olnud sunnitud kontsentreeruma suurematesse tootmisüksustesse, millega on kaasnenud väikeste põllumajandusettevõtete arvu ja peretööjõu osatähtsuse vähenemine. Eestis on kujunenud põllumajandussektori duaalne struktuur – 4% majapidamistest, kellel on 500 ja enam ha maad, kasutab 46% põllumajandusmaast ja 35% majapidamistest, kellel on alla 10 ha maad, kasutab kokku 2% maast. 2020. aastal oli põllumajandusloenduse andmetel keskmine majapidamise suurus 86 ha, kuid keskmine ühtse pindalatoetuse (ÜPT) pind 69 ha ja FADN keskmise ettevõtte kasutuses olev pind 130 ha (2019). Seejuures on hulk majapidamisi ning toetuse saajaid, kellel on ainult loomad (5% piimalehmadest, 4% ammlehmadest, 12% lammastest ja kitsedest, 81% sigadest ja 95% mesilasperedest on majapidamistes, kes ei taotle ÜPT) ning maa puudub, samal ajal kui on hulk majapidamisi (ca 4000, keskmise pinnaga 9 ha), kelle põllumajandustootmine hõlmab vaid maa heas põllumajanduslikus korras hoidmist. Pelgalt hektaripõhise ümberjaotava toetuse rakendamine ei taga piisavas mahus keskmisest väiksemate majapidamiste jätkusuutlikkuse paranemist, vaid koosmõjus tootmiskohustusega seotud toetustega on õiglasema toetuste jaotuse eesmärk täidetav. Võttes arvesse põllumajandusmaad heas korras hoidvate isikute osakaalu ning tootjate, kes FADN järgi ületavad majandusliku suuruse lävendi 4000 eurot maakasutust, on ümberjaotava toetuse sihtgrupiks määratud majapidamised kellel on kuni 10 ha ning 10 ja enam ha majapidamised ning toetatakse neid majapidamisi diferentseeritult. Selliselt suunatakse keskmisest väiksematele majapidamistele ha kohta enam toetust (SWOT EE1 tugevus 5, nõrkused 1, 2, 3, 4, 6), seejuures silmas pidades, et toetuste vähenemise mõju suurematele ettevõtetele ei vähendaks nende jätkusuutlikkust oluliselt.

V2.2 - Tõsta toidusektori ettevõtjate müügivõimekust läbi ühiste teavitus- ja turundustegevuste

Eestis on tarbijanõudlusega kiiresti kohanev ning kõrge kvaliteediga mitmekülgset toodangut tootev toiduainetööstus (SWOT EE 2 tugevus 4, 9), kuid eksporti iseloomustab madala lisandväärtusega toodangu kõrge osakaal (SWOT EE 2 nõrkus 5). Eesti kohaliku turu väiksusest tulenevalt on ettevõtjatel huvi ekspordi edendamise vastu (SWOT EE 2 tugevus 6) ning ettevõtluse ja majanduskasvu edendamise üks peamisi võimalusi on kodumaiste toodete suunamine välisturgudele. Kuna Eesti toidutööstused on EL keskmistest toidutööstustest väiksemad (SWOT EE2 nõrkus 9), siis on nende turujõu kasvatamiseks välisturgudel vajalik põllumajandus- ja toidusektori müügivõimekuse tõstmise sekkumise puhul toetada ühiseid teavitus- ja turundustegevusi, et viia läbi turu-uuringuid, suurendada kontaktvõrgustikku ning leida kaubanduspartnereid. Ühised müügiedendus- ja teavitustegevused tugevdavad toidusektori osapoolte ekspordi- ja müügivõimekust.

V2.3 - Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas läbi teadlikkuse tõstmise koostöövõimalustes

Tulenevalt Eesti toiduainetööstuste väiksusest peaks jätkuvalt soodustama ja toetama ühisinvesteeringuid, mis aitavad paremini kaasa struktuursete muutuste toimumisele ja on laiema mõjuga. Samuti tooks see endaga kaasa suuremad tootmismahud ja sellest tuleneva konkurentsivõime tõusu ning suurendaks maapiirkonna väiketootjate toodangu paremat väärindamist või turustamisvõimalusi. (SWOT EE1 võimalus 3, EE2 nõrkused 1, 2)

V2.4 - Tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõh

Investeeringuvajadus on Eesti põllumajanduses ja toidusektoris endiselt suur (SWOT EE2 nõrkused 2, 3, 5, 7, 8, 9, 11, 13). Oluline on panustada investeeringute tegemisel tehnoloogiasse ning teadus- ja arendustegevusse ja toetada laiemalt finantsinstrumentidele ligipääsu. Lisaks investeeringutele tehnoloogiasse on vajalik põllumajandus- ja toidusektori müügivõimekuse tõstmiseks senisest suuremas mahus panustada ka Eesti eksportööride teadmiste ja kompetentside arendamisesse ning kontaktvõrgustiku loomisesse, mis võimaldaks meie toiduainetööstusel suurendada konkurentsivõimet välisturgudel. Toiduainesektori konkurentsivõime parandamiseks tuleb senisest enam rakendada teadussaavutusi ja leida uuenduslikke lahendusi, et leida turge väiksema mahuga nišitoodetele. Loodava lisandväärtuse suurendamiseks on väga oluline panustada tootmistehnoloogia uuendamisse, teadus- ja arendustegevustesse uudsete toodete loomiseks ja ressursitõhusate tehnoloogiate rakendamiseks.

V2.5 - Arendada välja kohalikul bioressursil põhinevaid väärindamisüksusi

Vajalik on toetada investeeringuid kohalikul bioressursil põhinevate väärindamisüksuste väljaarendamiseks. Paremini tuleb ära kasutada tootmisest tekkivaid kõrvalsaadusi ja jäätmeid ning kasutada bioloogilisi ressursse energia ja materjalide tootmiseks (SWOT EE2 nõrkused 7, 8, 13, võimalus 6).

V2.6 - Suurendada mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust

Mesindusel on põllumajanduse ökosüsteemi seisukohast oluline roll, parandades taimekoosluste tasakaalu ja paljunemist. Eestis on mesindusega tegelemiseks head võimalused (SWOT EE2 tugevus 2; võimalused 3, 11), kuid mesilasperede arvukust mõjutavad negatiivselt mesilashaiguste levik, majanduslik mittetasuvus, mesinike keskmise vanuse tõus ja mittetõhus koostöö (SWOT EE2 nõrkused 3, 11; oht 3). Nende tegurite mõju vähendamisele ja mesilasperede arvu säilitamisele aitavad kaasa sektori konkurentsivõime ja turule orienteerituse suurenemisele suunatud tegevused. Kuni EL 2014–2020 eelarveperioodi lõpuni adresseeriti mesindussektori konkurentsivõime ja turule orienteerituse suurendamist mitmesuguste tegevustega EL ühise turukorralduse määruses sätestatud mesindusprogrammide kaudu, sealhulgas mesinike nõustamine, koolitus, tehniline abi, investeeringud, mesilashaiguste ja mee kvaliteedi analüüsimine. Alustatu edasiarendamiseks ja tulemuste kinnistamiseks tuleks nende tegevuste toetamist jätkata. Täiendavate uute tegevustena tuleks toetada müügiedenduse ja turundusega ning teadusasutustega tehtava koostööga seotud tegevusi.

V3.1 - Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas tootjaorganisatsioonide loomise ja arendamis

Põllumajandustootjate positsiooni tugevdamiseks on oluline, et tootjad koonduksid ühistutesse ja ühistud tunnustaksid ennast tootjaorganisatsioonina, et kasutada konkurentsireeglite erandeid ja suurendada oma turujõudu toidutarneahelas (SWOT EE3 nõrkused 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, ohud 2, 6, 8). Tootjaorganisatsioonide tegevus aitab säilitada põllumajandus- ja toiduainesektori mitmekesist ettevõtlusstruktuuri ning hoida tootjate sissetulekud stabiilsena, suurendab konkurentsivõimet ja turule orienteeritust ning tõstab lisandväärtust ja ekspordivõimekust. Kuigi ühistute arv on viimastel aastatel hüppeliselt kasvanud, on enamik loodud ühistutest väikesed ja loovad vähe lisandväärtust.

Suuremat tähelepanu pöörata sektoritele, kus ühistegevus tootjate vahel on väga madal või sisuliselt puudub, näiteks puu – ja köögiviljasektoris. Väiksemate liikmete arvuga ühistud peaksid ühinema, et läbi tootmismahtude kontsentreerumise või kulude optimeerimise oma turujõudu kasvatada.

Eesti ekspordis on suur osa väärindamata toorainel ning tootjate sissetulekuid mõjutavad oluliselt hinna- ja tootmisriskid. Tootjatele stabiilsemate sissetulekute ning välisturgudel konkurentsivõimelisuse tagamiseks on vajalik ühistute sh tunnustatud tootjaorganisatsioonide müügitulu kasv liikme kohta ning ühistute poolt loodud lisandväärtuse osakaalu tõus. Eesmärgi saavutamiseks on oluline hõlbustada põllumajandusühistute juurdepääsu kapitalile ning finantsinstrumentidele laiemalt ning panustada tootjaorganisatsioonide arendamisse kaasates senisest enam vajalikku *know-how*'d.

V3.2 - Lõpetada ebaausate kaubandustavade kasutamine tarneahelas

Põllumajandustootja ning toiduainetööstuse positsiooni tugevdamine aitab vähendada ka ebaausate kaubandustavade kasutamist, mida kontsentreerunud ning tugevama läbirääkimispositsiooniga jaekaubandusettevõtted endast nõrgema turujõuga tarneahela osalistele peale suruvad (SWOT EE3 võimalus 1, oht 1). Ebaausate kaubandustavade esinemine võib panna ettevõtja kasumi ja kasumimäära surve alla, mille tulemuseks võib olla ressursside ümberpaigutamine ning isegi elujõuliste ja konkurentsivõimeliste turuosaliste ettevõtlusest kõrvaldamine. 1. novembrist 2021 jõustus põllumajandustoote ja toidu tarneahelas ebaausa kaubandustava tõkestamise seadus, mille eesmärgiks on kaitsta põllumajandustoote ja toidu müüjaid ostjate ebaausate kaubandustavade eest.

V3.3 - Tõsta teadlikkust kvaliteedikavadest ja suurendada nende raames toodetud toodete osakaalu

Tarneahelat iseloomustab erinev turujõud selle lülide vahel (SWOT EE3 nõrkus 3), tootja positsiooni tugevdamisel on üheks võimaluseks koonduda ja teha koostööd toodangu kvaliteedi tõstmiseks ning kulude optimeerimiseks. Kvaliteedikavades osalemine võimaldab tõsta sissetulekuid toodangu eest saadava kõrgema hinna ning ühiselt tehtud kvaliteedikava promotsiooni abil. 2022. aasta seisuga on Eestis kaks riiklikult tunnustatud kvaliteedikava, mis keskenduvad rohumaal kasvatatud loomade liha tootmisele ning kaks geograafilise tähisega toodet. Kuigi kvaliteedikavadega liitunud põllumajandustootjate arv Eestis kasvab (SWOT EE 3 tugevus 2), siis puuduvad tootjatel endiselt piisavad teadmised kaasaegsest ühistegevusest (EE3 nõrkus 2) ning kvaliteedikava eelistest. Tootjate ühistutesse koondumise eelduseks on tootjate teadmiste kasv nii ühistegevusest, kvaliteedikavadest kui muudest koostöövõimalustest. Sealjuures on oluline tõsta teadlikkust geograafilistest tähistest ja nendega seotud võimalustest ning selleks on varasematel aastatel teadmussiirde meetmeid ka kasutatud. Senisest enam tuleb tähelepanu pöörata ka tarbijate teadlikkuse tõstmisele, et tuua esile kvaliteedikavade raames toodetud toodete eeliseid.

V3.4 - Arendada toidusektori ettevõtjate koostööd ja turustusvõimalusi eelkõige läbi lühikeste tarneahelate

Põllumajandustoodete väiketootjate arv väheneb ja see mõjutab negatiivselt maapiirkondade sotsiaalmajanduslikku arengut. Maapiirkondades asuvatel väiketootjatel on sageli kvaliteetsed nišitooted, kuid väiketootjatel on eraldiseisvalt madal turujõud (SWOT EE3 nõrkus 3) ning vähene võimekus teha toodete turustamiseks investeeringuid ning turundustegevusi. Seetõttu on oluline jätkata lühikeste tarneahelate ja kohalike turgude arendamist ning toetada investeeringuid põllumajandustoodete ja neist töödeldud toodete turustamisvõimaluste arendamisse.

Lühikeste tarneahelate kontekstis tuleb pöörata tähelepanu võimalusele edendada koostööd ka teiste toidusektori osapooltega, näiteks maaturismi ja kulinaaria valdkonnaga, kelle kaasabil on võimalik tõsta tarbijate teadlikkust lühikeste tarneahelate kaudu turustavatest toodetest (SWOT EE3 võimalus 4; EE3 nõrkus 8).

V4.1 - Suurendada teadlikkust kliima, selle muutuste ja põllumajanduse vastastikusest mõjust

Vähendamaks survet keskkonnale, on vaja oluliselt enam teadmisi kliima, selle muutuste ja põllumajanduse vastastikusest mõjust. Vajalik on viia läbi uuringuid ning nii riigisiseselt kui ka rahvusvahelisel tasandil aktiivselt tegeleda KHG ja õhusaasteainete hindamise metoodika ja andmete täpsustamisega ning vastava seire parendamisega. (SWOT EE4 nõrkus 1) Nende vajadusega tegeletakse tehnilise abi vahenditest ja eraldi sekkumist ette ei nähta.

Sektori osapoolte kompetentsid kliimateadlike uute tehnoloogiate, teadustulemuste, digilahenduste ja muude valdkondade osas vajavad pidevat täiendamist (SWOT EE4 nõrkus 2). Energia-, ressursi- ja keskkonnasäästlike lahenduste väljatöötamine eeldab uute teadmiste loomist ning teadustulemustel põhinevate uudsete lahenduste kättesaadavust ja ajakohase info sihtgruppideni viimist terviklikult toimiva AKISe kaudu.

V4.2 - Eelistada keskkonnasäästlikku tootmist, investeeringuid, ringbiomajandusel tuginevaid lahendusi

Kliimaeesmärkide saavutamiseks ning põllumajandussektori konkurentsivõime hoidmiseks tuleb eelistada keskkonnasäästlikku tootmist, investeeringuid keskkonnasäästlike ja innovaatiliste tehnoloogiate rakendamiseks ja soodustada ringbiomajanduse põhimõtetel tuginevaid lahendusi, sh biogaasi ja biometaani tootmist.

Suuremate kliimamõjuga keskkonnasäästlike investeeringuteks tuleb eelkõige toetada investeeringuid bioenergial töötavate katelde soodustamiseks teraviljakuivatites, biogaasi traktorite kasutuselevõtmiseks ning taastuvenergia kasutuselevõtmiseks põllumajanduses ja energiakokkuhoiu saavutamiseks katmikaladel, mis kõik panustavad säästvasse energiasse (SWOT EE4 tugevus 4; nõrkus 4, 5; võimalus 1, 2, 5). Vajalikke investeeringuid on plaanitud toetada sekkumise põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud kaudu.

V4.3 - Suurendada süsiniku sidumist muldades, kaitsta muldade orgaanilise süsiniku varusid ja pöörata suure

Vaja on suurendada süsiniku sidumist muldades, kaitsta muldade orgaanilise süsiniku varusid ning pöörata suuremat tähelepanu turvasmuldade kaitsele. (SWOT EE4 tugevus 2; nõrkus 2; võimalus 3, 4; oht 1) Sellele aitab kaasa turvasmuldade rohumaa alla viimine ja rohumaana hoidmine ning asjakohastel juhtudel nendel aladel veerežiimi kohandamine. Neid tegevusi toetatakse erinevate sekkumiste kaudu strateegiakava raames. Oluline on mineraalmuldadel orgaanilise süsiniku varu suurenemist soodustavate ja KHG heidet vähendavate praktikate viljelemine ning suuremat tähelepanu tuleks pöörata süsinikupõllundusele. Samuti tuleb rakendada täppisviljeluse praktikaid. Happeliste muldade neutraliseerimisel on tõendatud positiivne mõju süsiniku sidumisele mullas, selle potentsiaali realiseerimiseks tuleb soodustada mineraalmuldadel lupjamist. Lisaks on muude kliimamuutusi leevendavate praktikate ja rohumaade ning metsade elurikkuse säilitamist soodustavate meetmete rakendamine plaanitud läbi 5. ja 6. erieesmärgi (pärandniitude hooldamise toetus, väärtuslike rohumaade säilitamise toetus, keskkonnasõbraliku majandamise toetus, mullakaitsetoetus, mahepõllumajanduse ja ökoalade ökokava ning elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades). Meetmete raames soodustatakse ka agrometsandust, kuivõrd pärandniitude all mõeldakse muuhulgas puisniite, puiskarjamaid, kui ka puittaimi maastikuelementidena.

V4.4 - Kiirendada süsiniku sidumist ja metsa kasvu

Süsiniku sidumise ja metsa kasvu kiirendamiseks on vaja panustada hooldusraiete (valgustus- ning harvendusraied) õigeaegsesse tegemisse. (SWOT EE4 nõrkus 6) Oluline on motiveerida metsaomanikke tegema õigeaegseid hooldusraieid ja kasutama õigeid metsakasvatuslikke võtteid. Tegevust rakendatakse sekkumise metsa kliimamuutustega kohanemise investeeringute kaudu.

Metsakahjustuste ennetamiseks ja tagajärgedega toimetulekuks tuleb ellu viia tegevusi, mis aitavad ära hoida või leevendada taime- ja ulukikahjustustest ning ekstreemsetest ilmastikuoludest tulenevaid kahjustusi. (SWOT oht 2)

V4.5 - Soodustada ilmastiku riske maandavate maaparandusinvesteeringute tegemist

Kliimamuutustega suureneb ekstreemsete ilmastikunähtuste sagenemine. (SWOT EE4 oht 2) Seetõttu tuleb toidu tootmiseks tagada maaparandussüsteemide toimine, maaparandustööde planeerimisel ja elluviimisel tuleb arvestada kliimamuutuste mõjudega ning kliima- ja keskkonnaeesmärkidega, eelkõige tuleb vähendada KHG heidet kuivendatud turvasmuldadel, mida kasutatakse põllumaana. (SWOT EE4 nõrkus 3) Seega on oluline soodustada nendel maadel veetaseme tõstmist näiteks veerežiimi kahepoolse reguleerimise või seadedrenaaži rajamise abil. Järjest enam suureneb vajadus ka mineraalmaal soodustada veerežiimi kahepoolset reguleerimist, mis võimaldab kasutusel olevat veeressurssi tõhusamalt säästa. Saagipotentsiaali ära kasutamiseks ja ebasoodsate ilmaolude riski maandamiseks on vajalikud ka niisutusinvesteeringud. Põllumajanduslikud maaparandusinvesteeringud, sh veetaseme tõstmine näiteks veerežiimi kahepoolse reguleerimise- või seadedrenaaži abil, leiavad laiemat käsitlust erieesmärgi 1 ja erieesmärgi 5 (maaparanduslikud keskkonnarajatised) teema all. Veeressurssi aitab tõhusamalt säästa katmikalade vee taaskasutussüsteemide kasutuselevõtmine ning sademevee kasutamine, samuti pidurdavad mõned maaparandussüsteemikeskkonnarajatised, nagu seadedrenaaž, puhastuslodu, settebassein ja tuletõrjetiik vee äravoolu kiirust.

V4.6 - Tagada taimekasvatuses kliimamuutustega kohanemine

Kliimamuutustega kaasneb uute ning ohtlike taimekahjustajate levik, mille takistamiseks peab rakendama tõhusat taimetervise kontrolli. (SWOT EE4 oht 2) Järjest enam suureneb vajadus rakendada täiendavaid kahjustajate levikut ennetavaid meetmeid. Uute ning ohtlike taimekahjustajatega toime tulekuks on oluline soodustada vabatahtlike riskide juhtimise kavade väljatöötamist ja rakendamist. Laiendama peab teavitustegevust uute ning ohtlike taimekahjustajate ning sobivate ennetus- ja tõrjemeetmete kohta.

Sordiaretuses tuleb arvestada kliimamuutuste mõjudega, sh uute Eestisse jõudvate taimekahjustajatega. Oluline on tagada meie kliimatingimustes vajalike omadustega (nt talvekindlus, lühike vegetatsiooni periood jm), taimekahjustajatele hea vastupidavusega ja ressursitõhusate sortide ning neile sobiva agrotehnika olemasolu ja kättesaadavus ning teabe jõudmine tootjani.

Oluline on jätkata kohalike ja vanade sortide kasvatamist, kuna nende võime kohaneda kliimamuutustega on suurem tänu mitmekesisemale genofondile võrreldes uute sortidega. Sekkumine kohalikku sorti taimede kasvatamise toetamiseks on kavandatud erieesmärgi 6 alt.

V4.7 - Suurendada ja mitmekesistada metsataimede kättesaadavust

Erametsataimlates kasutatavad tehnoloogiad ei taga hetkel erametsaomanikele vajalikus mahus metsataimi ning erametsade uuendamise osakaal on vaid pool uuendusraiete pindalast. (SWOT EE4 oht 5) Kuna taimed peaksid olema kasvukohale sobivad, siis on vajadus soodustada investeeringuid kodumaise taimlamajanduse arendamiseks. Sekkumine taimlamajanduse arendamiseks on kavandatud erieesmärgi 4 alt.

V5.1 - Aidata kaasa pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamisele

Veekogumite hea seisundi saavutamiseks tuleb kaasa aidata pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamisele. Leostumise vähendamiseks on vaja soodustada selliseid praktikaid nagu talvine taimkate, vahekultuurid (püüdekultuurid), puhvervööndid, püsirohumaa osakaalu suurendamine tundlikel aladel, haritava maa rohukamaras või orgaanilise multši all hoidmine. Väetiste säästvaks kasutamiseks tuleb soodustada tasakaalustatud väetamist ja toitainebilansside tegemist ning täppisviljelust. Taimekaitsevahendite kasutamise vähendamiseks tuleb toetada sünteetiliste taimekaitsevahendite kasutamise piiramist ning integreeritud taimekaitse tõhusamat rakendamist. Ekstensiivsema tootmise säilitamiseks vajab jätkuvalt toetust nii mahetootmine kui ka muu ekstensiivsem majandamine, piisav maa ja veeressurss annab selleks võimaluse. Veekaitse eesmärkide saavutamisele kaasaaitamiseks on kavas mitmeid sekkumisi, eelkõige keskkonnasõbraliku majandamise toetus, mulla- ja veekaitsetoetus, mahepõllumajanduse ökokava jm.

V5.2 - Happeliste muldade neutraliseerimine

Happeliste muldadega põllumajandusmaa tootmispotentsiaali tõstmiseks ja süsiniku sidumise potentsiaali realiseerimiseks tuleb senisest enam leida võimalusi nende neutraliseerimiseks, sh pidades silmas ringmajanduse võimalusi. Põllumuldade lupjamist on plaanitud toetada keskkonnasõbraliku majandamise toetuse lisategevusena.

V5.3 - Keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamise ja kasutuselevõtu soodustamine

Keskkonnale avalduva surve vähendamiseks tuleb soodustada keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamist ja kasutuselevõttu, vajalikud on toetusskeemid keskkonnaalastele investeeringutele. Eelkõige tuleks toetada täppisviljeluse tehnoloogiat (näiteks õhkardinaga taimepritsid ja täppisväetamisseadmed), sõnniku- ja silohoidlate ehitamist ja renoveerimist sh katmist, välialadele söötmis- ja jootmisplatside ehitamist ja renoveerimist, sügavallapanuga lautade põrandate lekkekindluse parandamist ning maaparanduslike keskkonnakaitserajatiste ehitamist. Veesäästu soodustamiseks on vaja investeeringuid katmikalal kasutatava vee ringlusesse võtmiseks. Vajalikke veekaitsele suunatud keskkonnainvesteeringuid toetatakse investeeringusekkumiste (põllumajandustootjate materiaalsed investeeringud, maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised) kaudu. Ilmastiku muutlikkus(e kasv)ust ja äärmuslike ilmastikutingimuste esinemissageduse suurenemisest tekkida võiva piirkondliku veepuuduse ja liigniiskuse ohuga tegeletakse peamiselt 1. erieesmärgi alt.

V5.4 - Keskkonnaalase nõustamise arendamine

Keskkonnateadlikkuse tõstmiseks tuleb arendada keskkonna-alast nõustamist ja tagada selle kättesaadavus põllumajandustootjatele. Senisest tõhusamalt tuleb tutvustada taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamist reguleerivate õigusaktide nõudeid, keskkonnasäästlikke agronoomilisi võtteid ja tehnoloogiaid, sh digilahendusi. Vajalik on e-põlluraamatu rakendamise ja laialdase kasutuse soodustamine. Nõustamisteenuse arendamisel tuleb arvestada ka sektori ees seisvate uute probleemidega nagu uued taimehaigused jmt. Sekkumine on kavandatud horisontaalse eesmärgi alt.

V5.5 - Õhusaasteainete heitkoguste vähendamise programmist tulenevate nõuete ja meetmete rakendamine

Vastavalt õhusaasteainete heitkoguste vähendamise riiklikule programmile aastateks 2020–2030 peab Eesti riik tegelema programmist tulenevate nõuete ja meetmete rakendamisega. Õhukvaliteedi eesmärkide saavutamiseks ja valdkondlike rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks peab mh eelistama investeeringuid mittetootlikkesse ammoniaagiheidet vähendavatesse tehnoloogiatesse nagu sõnnikuhoidlate katmine ja sõnniku sisestuslaotus ning ammoniaaki püüdvate filtrite kasutamine. Sõnnikuhoidlate katmist tuleb võimalusel soodustada koos biogaasi tootmisega, et vältida kasvuhonnegaaside heite suurenemist. Õhukaitseks vajalikke investeeringuid on plaanitud toetada investeeringusekkumise (Investeeringud keskkonnasäästlikku tehnoloogiasse ja rajatistesse) kaudu. Keeruka kontrollitavuse tõttu sõnniku sisestuslaotust pindalapõhise sekkumise kaudu toetada ei plaanita.

V5.6 - Mullaviljakuse säilitamine

Mullaviljakuse säilitamiseks tuleb luua uusi ja tõhusamalt kasutada olemasolevaid teadmisi. Põllumajandustootjaid tuleb jätkuvalt motiveerida mullaanalüüsi näitude jt mullaandmetega ning mullaprotsesse ja mullatervist mõjutavate teguritega arvestama (sh kaasaegsete digilahenduste abil). Kuigi erodeerinud muldade osakaal on väike, tuleb selle hoidmiseks soodustada toitainete kadu ja erosiooni vältivate tehnoloogiate ja viljeluspraktikate kasutamist sh maa püsirohumaa alla viimist ja püsirohumaana hoidmist. Mullaviljakuse parendamiseks, sh optimaalse fosfori- ja kaaliumisisaldusega põllumuldade osakaalu suurendamiseks on vajalik soodustada väetiste, sh loomakasvatuses tekkiva sõnniku tõhusat kasutamist. Orgaanilise aine säilitamiseks ja suurendamiseks mullas tuleb jätkuvalt tähelepanu pöörata viljavahelduse järgimisele ning liblikõieliste kasvatamisele, soodustada vahekultuuride kasvatamist ja maa talvise taimkatte alla jätmist. Turvasmuldade harimist tuleks piirata ning soodustada tuleks orgaanilise süsiniku varu säilimist soodustavate põllumajanduspraktikate levikut. Tuleks tõsta teadlikkust mullatervisest sh muldade tihenemise vältimisest. Mullaviljakuse säilitamiseks on kavandatud mitmeid sekkumisi, eelkõige keskkonnasõbraliku majandamise toetus, vee- ja mullakaitsetoetus. Sõnniku laotamine on reguleeritud veeseadusega ja selle kohta eraldi sekkumist ette ei nähta.

V5.7 - AKISe terviklik toimimine

Säästva arengu edendamiseks vajalike lahenduste väljatöötamine eeldab uudsete teaduspõhiste lahenduste kättesaadavust ja ajakohase info sihtgruppideni viimist. Kuna põllumajandustootjate kompetentsid uute tehnoloogiate, teadustulemuste ringmajanduse, uute ärimudelite ja digilahenduste osas vajavad pidevat täiendamist, tuleb jätkata innovatsiooni ja teadmussiirde toetamist, lisades paindlikkust ja täiendavaid võimalusi teemaderingi ja sihtgruppide osas. Oluline on toetada innovatsiooni ja teadmussiirde praktilist rakendamist põllumajandustootmises. Sekkumine on kavandatud horisontaalse eesmärgi alt.

V5.8 - Tagada avalikkusele piisav ja usaldusväärne info põllumajanduse mõjust keskkonnale

Avalikkusele tuleb tagada piisav ja usaldusväärne info põllumajanduse mõjust keskkonnale. Suurenema peab maht ja võimekus seirata ja analüüsida kogutud andmeid põllumajanduse keskkonnasurve kohta ning nõuete järgimise üle järelevalvet teostada. Kvaliteetne informatsioon peab võimaldama probleemkohtade tuvastamist ning senise tegevuse tulemuslikkuse hindamist. Vajadusega hinnata ÜPP sekkumiste mõju keskkonnale tegeletakse tehnilise abi vahenditest ja eraldi sekkumist selleks ette ei nähta.

V5.9 - Pidurdada põllumuldadele elamurajoonide, teede, tootmishoonete ja kaevanduste rajamist

Põllumajandustootmise sh ekstensiivsema tootmise säilimist ja laienemist võib ohustada soov rajada põllumuldadele elamurajoone, teid, tootmishooneid, kaevandusi jmt. Probleemiga tegeletakse riikliku poliitika kujundamisel ja eraldi sekkumist ette ei nähta.

V6.1 - Mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine

Eesti tugevuseks on mahepõllumajandusmaa ja põllumajanduskeskkonna meetmetega hõlmatud maa suur osakaal, mida tuleb hoida samal tasemel ja võimalusel suurendada. Loodusega arvestav majandamine tagab elurikkuse ja elupaikade säilimise ning ökosüsteemi teenuste toimimise, samuti liigirikaste ja mitmekesiste poollooduslike koosluste ning kõrge loodusväärtusega püsirohumaade säilimise. Need kooslused on olulised ökosüsteemi teenuste pakkujad, seal kasvavad mitmed kaitsealused liigid ning nad on vajalikud rekreatsiooniks ja kliimaregulatsiooniks.

V6.2 - Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine

Elurikkuse, sh põllulindude, tolmeldajate ja kasurite säilitamiseks ja nende arvukuse suurendamiseks põllumajandusmaastikel on vajalik toetada elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamist ning kasutuselevõttu. Lindude, tolmeldajate ja kasurite soodustamiseks põllumajandusmaastikus saab kasutada erinevaid majandamisvõtteid. Haritaval maal on võimalik toetada lindude ja putukate toitumis- ja pesitsusalade säilitamist ja rajamist (nt külvamata alad, loodusliku rohumaa lapid või ribad, puuderead põldudel ja põlluservades, mesilaste korjealad) ning kasureid säästva agrotehnoloogia (sünteetiliste taimekaitsevahendite piiramine või asendamine mehhaaniliste umbrohutõrje seadmetega või biotõrjega, viljavaheldus, kultuuride mitmekesisus, erinevad põllutööde ja niitmise ajad) kasutamist. Niidetavatel rohumaadel saab elurikkust soodustada nt üle aasta hooldamisega, hilisema või osalise ja keskelt-lahku või servast-serva niitmisega ja võimalikult vähese rohukamara kahjustamisega. Mõõdukas ekstensiivne karjatamine suurendab elurikkust ning hoiab niidu- ja rohumaade taimestiku mitmekesisena, luues elupaiku nii eri liiki taimedele ja putukatele kui ka maas pesitsevatele haudelindudele. Liigirikaste niitude paiknemine põllumajandusmaastike vahel parandab oluliste ökosüsteemiteenuste nagu tolmeldamine ja kahjuritõrje, kättesaadavust põllukultuuridele, mis on vajalik integreeritud taimekaitse tulemuslikuks rakendamiseks.

V6.3 - Kompenseerida elurikkust säästvaid tehnoloogiaid, maastikuelementide rajamist, karjatamist

Lisaks majandamispraktikate toetamisele on oluline kompenseerida ka elurikkust säästvaid tehnoloogiaid, maastikuelementide rajamist ning karjatamist soodustavaid investeeringuid, mille soetamise võimalusi pidurdab rahaliste vahendite nappus. Maastike mosaiiksuse ja sidususe suurendamiseks, elurikkuse ja ökosüsteemiteenuste tagamiseks tuleb soodustada maa mitmekesist kasutust. Oluline on toetada erinevaid majandamiseviise (erinevad kultuurid, ökoalad, väiksemad põllud, püsirohumaad), maastikuelementide säilitamist ning uute elementide rajamist, et suurendada looduslikele liikidele sobivate elupaikade hulka. Mosaiiksuse heal tasemel hoidmisele suunatud tegevuste juures tuleb tähelepanu pöörata ka piirkondade erisustele.

V6.4 - Elurikkuse säilimine erametsades

Eesti tugevuseks on metsade rohkus. Elurikkuse säilimisele tuleb tähelepanu pöörata ka erametsades. Selleks et tagada keskkonnakaitseliste eesmärkide ning bioloogilise ja maastikulise mitmekesisuse säilimine ning taastada EL-s ohustatud taime- ja loomaliikide ning ohustatud elupaigatüüpide soodne seisund Natura 2000 võrgustikus ja kaitsealadel, tuleb erametsaomanikul osaliselt või täielikult loobuda raietest või muudest tulutoovatest tegevustest metsas. Selleks, et säilitada sissetulek metsandusest, tuleb leida võimalus toetada kaitsealadel metsa majandamisest loobumise tõttu saamata jäänud tulu. Tulundusmetsades tuleb võimalusel soodustada segapuistute kujundamist jättes hooldusraide tegemisel vastavalt koosseisule kasvama muid lehtpuid. Segapuistu on tormikindlam ning kahjurid ei saa metsale nii palju kahju tekitada. Hooldusraideid toetatakse sekkumise „Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks“ raames.

V6.5 - Põllumajandusloomade ja kultuurtaimede geneetilise mitmekesisuse hoidmine

Lisaks looduslike liikide ja nende elupaikade kaitsmisele on oluline ka koduloomade ja kultuurtaimede geneetilise mitmekesisuse hoidmine. Kultuuripärandi ja geneetiliste ressursside säilitamine on oluline nii bioloogilisest, kultuurilisest kui ka majanduslikust seisukohast, kuna mitmekesiste tunnustega heterogeensed populatsioonid kannavad endas omadusi, mida on võimalik kasutada ka kultuurtõugude ja -sortide aretamisel. Lisaks säilikute säilitamisele geenipangas on väga oluline toetada taimesortide ja loomatõugude kasvatamist laialdaselt põllumajandustootmise ühe osana, mitte hoida neid ainult säilitamise eesmärgil. Suure genofondiga vanemad kohalikud sordid suudavad pideva kasvatamise korral kohalikes oludes nii keskkonnatingimuste kui ka kliimamuutustega paremini kohaneda. Kohalikud sordid ja tõud on samuti seotud meie toidukultuuriga ja mitmekesistavad meie toidulauda.

V6.6 - Soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid

Pinna- ja põhjavee kvaliteedi tagamiseks on vajalik soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid. Muldade kaitseks tuleb soodustada mullatervisele positiivset mõju avaldavate viljeluspraktikate rakendamist.

V6.7 - Uute teadmiste loomine, ajakohase info sihtgruppideni viimine

Ettevõtetele praktiliste lahenduste väljatöötamine eeldab uute teadmiste loomist ning teadustulemustel põhinevate uudsete lahenduste kättesaadavust ja ajakohase info sihtgruppideni viimist. Põllumajandustootjate, metsamajandajate ja maaomanike ning avalikkuse keskkonnateadlikkuse suurendamiseks ja keskkonnahoidlike lahenduste praktikasse jõudmiseks tuleb jätkuvalt toetada innovatsioonikoostööd, teadmussiirde tegevusi ning edendada keskkonnanõuande kättesaadavust ka spetsiifilistel teemadel. Vähendamaks põllumajanduse survet keskkonnale, on vaja oluliselt enam teadmisi kliimamuutuste mõjude leevendamise võimaluste ja kliimamuutustega kohanemise kohta, põllu- ning metsamajanduse vastastikusest mõjust, maastike, elurikkuse ja ökosüsteemiteenuste seisundist, nende pakutavate teenuste toimimisest põllumajanduses ja metsanduses ning innovaatiliste, keskkonnasäästlike võtete ja tehnoloogiate kohta. Põllumajandustootjate ja metsamajandajate kompetentsid uute tehnoloogiate, teadustulemuste ja digilahenduste osas vajavad pidevat täiendamist. Maastike, elurikkuse ja ökosüsteemiteenuste seisundi seireks ei ole sekkumist ette nähtud.

V7.1 - Soodustada põllumajandussektoris põlvkondade vahetust ja aidata kaasa noortel põllumajandusettevõtlu

Eestis on alla 40-aastaste põllumajanduslike majapidamiste juhtide osakaal 17% kogu majapidamiste juhtide arvust, kuid üle 65 aastaste ja alla 40 aastaste juhtide suhe on 1,5. Põlvkondade vahetus vajab motivatsiooni, kuna põllumajandussektor ei ole noorte hulgas atraktiivne (SWOT EE7 oht 2). Seetõttu on oluline ka uuel perioodil jätkata noortele suunatud sissetulekutoetuse rakendamisega panustades noorte sissetulekute stabiilsusesse ja soodustades noorte põllumajandustootjate alustamist põllumajandusega. Lisaks käesoleva programmperioodiga suurendatakse toetusõiguslike hektarite arvu esimese 260-ni (praegusel perioodil on noore toetuse ühtse pindalatoetuse (ÜPT) keskmine pind 79 ha ja noorte toetust (NPT) maksti kuni 39 ha eest), mis omakorda võiks tuua juurde rohkem noori põllumajandustootjaid. Noore põllumajandustootja otsetoetuse rakendamise üheks tingimuseks on olnud, et toetuse saamise maksimaalne periood on 5 aastat, ka sama tingimus on seatud uue perioodi noorte sissetulekutoetusele. Vaadates taotlemisandmeid, siis 2019. aastal määrati antud toetust 854 taotlejale ning 2020. aastal aga 616 taotlejale. Selline vähenemine on põhjendatud eelpool mainitud tingimusest, et paljudel taotlejatel hakkab 5-aastane toetuse saamise perioodi lõppema ning seetõttu toetuse saajate arv väheneb.

Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetus koosmõjus ligipääsuga soodsale kapitalile läbi finantsinstrumendi ning otsetoetuste raames põlvkondade vahetuse toetamise on noorte põllumajandusse suundumisele positiivset mõju avaldanud, mistõttu on oluline jätkata noortele suunatud meetmete väljatöötamise ja rakendamisega. (SWOT EE7 nõrkus 2 ja 4)

Et maapiirkonna elanikkond oleks aktiivne ja elujõuline, tuleb luua paremad eeldused põlvkondade vahetuseks ettevõtluses. Seda nii perekondade siseselt kui ka ettevõtete juhtimise tasandil. Edaspidi tuleb noortele ettevõtjatele, senisest enam tuge pakkuda. Vajalik on teadmiste ja oskuste taseme tõstmine läbi nõuandeteenuste, mentoriprogrammide, täiend- ja ümberõppevõimaluste ning välipraktikate, mis tagaksid praktilised teadmised ettevõtte igapäevaseks juhtimiseks. Kuna tehnoloogia ja põllumajanduslik praktika on pidevas arengus, siis järjepidev teemadega kursis olek on vajalik, et vältida võimalikku teadmistega mahajäämust (SWOT EE7 oht 7).

V7.2 - Aidata kaasa põllumajandusettevõtlusega alustamisele investeeringute soodustamise kaudu

Vaja on luua eeldused, mille abil lisanduks põllumajandus- ja toidusektorisse ning maaettevõtlusesse uusi osalejaid ning mis lihtsustaks nende ettevõtlusega alustamist ja arengut. Selleks tuleb noortele põllumajandustootjatele luua paremad eeldused pangalaenu saamiseks ja põhivara sh maa ostuks. Nii noorte põllumajandustootjate kui alustavate mikro- ja väikeste töötlemisüksuste puhul on oluline suurendada ligipääsu kapitalile, kasutades selleks ka finantsinstrumentide võimalusi. (EE 7 SWOT nõrkused 3, 4 ja 5)

V7.3 - Innovaatiliste teaduspõhiste lahenduste olemasolu

Noorte põllumajandustootjate jaoks aitab maapiirkondade atraktiivsust tõsta innovaatiliste teaduspõhiste lahenduste olemasolu. Kuna uued tehnoloogiad, teadustulemused ja digilahendused on pidevas arenemises, tuleb jätkata innovatsiooni ja teadmussiirde toetamist, lisades paindlikkust ja täiendavaid võimalusi teemaderingi ja sihtgruppide osas. (EE 7 võimalus 1)

V8.1 - Luua eeldused atraktiivsete, hästi tasustatud töökohtade tekkeks, mis oleks atraktiivsed ka noortele

Maapiirkonna elujõulisuse tagamiseks on vajalik luua eeldused atraktiivsete ja hästi tasustatud töökohtade tekkeks (EE8 SWOT nõrkus 3), mis oleksid atraktiivsed ka noortele vähendamaks viimaste lahkumist maapiirkonnast (EE8 SWOT oht 1). Selleks tuleb jätkuvalt soodustada lisandväärtust loovate majandustegevuste ja -valdkondade arendamist ning luua ettevõtjatele võimalused turutõrgete leevendamiseks, investeerimisvõimekuse suurendamiseks ja kapitalile paremaks juurdepääsuks läbi finantsinstrumentide (EE8 SWOT nõrkus 1,2 ja tugevus 4). Ettevõtjate konkurentsivõime tugevdamiseks on vajalik suurendada ettevõtjate teadlikkust, motivatsiooni ja võimekust ettevõtte arendamiseks, tootearendusega tegelemiseks, teadmiste ja oskuste taseme kasvatamiseks ning uutele turgudele sisenemiseks (EE8 SWOT võimalus 1). Oluline on kasvatada kompetentsi teadustulemustel põhinevate uudsete lahenduste, tehnoloogiate ja digilahenduste laialdasemaks kasutuselevõtuks ning kasutada efektiivselt ära ettevõtluseks olemasolev taristu (EE8 SWOT võimalus 3 ja tugevus 2).

V8.2 - Arendada olemasolevaid aktiivseid kogukondi, kaasata noori, kasvatada tugevaid kohalikke kogukondi

Oluline on kasutada olemasolevat tugevust ning arendada aktiivseid kogukondi, kaasata noori ning kasvatada tugevate kohalike kogukondade osakaalu (EE8 SWOT tugevus 1). Vajalik on teostada kogukondlikult maapiirkonna elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamist ning nutikate ja innovaatiliste lahenduste leidmist teenuste osutamiseks (EE8 SWOT nõrkus 2 ja 3 ning oht 4). Varasem kogemus kohalikul algatusel põhineva alt üles lähenemisviisi (LEADER-lähenemine) rakendamisel on osutunud tõhusaks vahendiks kohaliku suutlikkuse ning atraktiivsuse kasvatamisel, sh teenuste osutamise ning kestliku ja mitmekesise elukeskkonna tagamisel, vaesuse vähendamisel ja töökohtade ning innovatsiooni loomisel maapiirkonna majanduses (EE8 SWOT nõrkus 4 ja võimalus 2). Selle jätkamiseks tuleb anda kohalikele kogukondadele lisaks maaelu- ja kalanduspoliitikale suurem otsustusõigus ka muudes poliitikates. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata maaelu ja kohaliku kogukonna terviklikule nutikale toimimisele, mille tagamiseks tuleb maapiirkondades jätkuvalt toetada innovatsiooni ja digitaliseerimist läbi LEADER-lähenemise ning toetada uusi kogukondi liitvaid algatusi (nt arukad külad), parandada maaelu mainet (EE8 SWOT oht 3), suurendada altpoolt tuleva algatuse tähelepanu keskkonna- ja kliimaeesmärkide suundumustel, toetada noori tulevikuliidreid ning suurendada sotsiaalset kaasatust (EE8 SWOT nõrkus 6). Kohalikul tasandi kaudu on võimalik kasutada kohapealse taristu olemasolu (EE8 SWOT tugevus 2) kasutades seda elu-ja ettevõtluskeskkonna arendamiseks (EE8 SWOT nõrkus 2) ning vähendada seeläbi maapiirkondadest lahkumist (EE8 SWOT oht 1).

V8.3 - Tagada juurdepääs kiirele andmesidele, soodustada kaasaaegsete IKT-võimaluste kasutuselevõttu

Maapiirkonna elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamiseks ning riigis pakutavate e-teenuste sujuvaks kasutamiseks (EE8 SWOT tugevus 3) on oluline tagada juurdepääs kiirele andmesidele ja soodustada kaasaaegsete infotehnoloogiliste võimaluste tõhusamat kasutusele võtmist. Sünergia loomise, kompetentsi kasvatamise ja efektiivsuse tagamise seisukohast tuleb suuremat tähelepanu pöörata maapiirkonna taristu arendamisele ning sealsete tõmbekeskuste terviklahenduste edendamisele. Aastatel 2021 kuni 2027 on Vabariigi Valitsus otsustanud toetada püsiühenduste rajamist turutõrkepiirkondades kokku 69,29 miljoni euroga, millest 24 mln eurot on taasterahastu NextGenerationEU (ehk Recovery and Resilience Facility, RRF) vahendid ja 45 mln eurot on Euroopa Regionaalarengufondi (ERF) vahendid. Seejuures on prioriteediks seatud just kiire interneti ühenduse tagamine maapiirkonnas. Eeltoodust tulenevalt ning vältimaks erinevate toetusmeetmete dubleerimist vastavat sekkumist ÜPP kava raames nendeks tegevusteks ei planeerita. Küll aga on oluline arendada valdkondade üleseid digilahendusi teenuste kättesaadavuse parendamiseks või kiire internetiühendusega väikeettevõtete ühiskasutuseks olevate võimaluste loomiseks koos nõustamisteenuse kasutamise võimalusega, nö *digital hub*'i laadsete algatuste edendamine. Mainitud algatused on eelduseks kohalike tõmbekeskuste tekkimiseks ning maapiirkondade atraktiivsuse suurendamiseks (EE8 SWOT võimalus 2). Edendada tuleb ka maa- ja linnapiirkondade arengu sidustamist soodustavaid tegevusi, tagamaks piirkondade terviklik areng, seejuures tagada võrdsed tingimused kõigile ühiskonnas osalejatele (EE8 SWOT nõrkus 6).

V8.4 - Toetada katseprojekte, erinevate tehnoloogiate arendamist, innovatsiooni bioressursside kasutamiseks

Strateegia Eesti 2035 toob Eesti majandusele oluliste valdkondade võimekuse suurendamisel välja kestliku biomajanduse arendamise ja Eesti kujundamise biomajanduse tunnustatud arenduskeskuseks Euroopas, milleks tuleks muu hulgas toetada katseprojekte ning erinevate tehnoloogiate arendamist ja innovatsiooni soodustamist bioressursside paremaks ja säästlikumaks kasutamiseks (EE8 SWOT tugevus 5). Mahukaid, Eesti majanduse jätkusuutlikku kasvupotentsiaali tugevdavaid bioressursside väärindamise suurinvesteeringuid toetatakse RRF vahenditest (EE8 SWOT tugevus 4).

V8.5 - Panustada ka esmatootjatele sobivate väiksemate biorafineerimisüksuste loomisesse

PõKa rõhutab vajadust panustada ka esmatootjatele sobivate väiksemate biorafineerimisüksuste loomisesse, toetades vajalikku arendustegevust, samuti esmatootjate kaasamise vajadust biotoorainepõhiste lahenduste leidmisse ning kõrgema lisandväärtuse loomist maapiirkondades (sh uute biotehnoloogiliste protsesside ja toodete väljatöötamine) (EE8 SWOT nõrkus 5). PõKa biomajanduse üks olulisi suundi on jääkide ja kõrvalsaaduste kasutuselevõtt väärtusliku ressursina, näiteks bioenergia/biogaasi tootmiseks (sh kohapealse töötleva tööstuse energiaga varustamiseks) (EE8 SWOT võimalus 5). Seega on ringbiomajanduse seisukohast oluline kasvatada bioressursi (sh kõrval- ja kaassaaduste ning jääkide) töötlemisvõimekust ja tooraine ekspordi asemel seda enam väärindada ning töödelda kõrgema lisandväärtusega toodeteks, sh bioväetised ja -materjalid (EE8 SWOT võimalus 4).

V8.6 - Vaesuse vähendamine, soolise võrdsuse suurendamine ja põhiteenuste kättesaadavus sotsiaalse heaolu t

Strateegiaga „Eesti 2035" seati eesmärgiks kasvatada ja toetada inimeste heaolu nii, et Eesti oleks ka kahekümne aasta pärast parim paik elamiseks ja töötamiseks. Strateegia näeb ette, et elukeskkonna kujundamisel arvestatakse kõigi inimeste vajadustega ning otsustes järgitakse läbivalt kvaliteetse ruumi põhialuseid ja kaasava disaini põhimõtteid, et tagada igaühele nii vaimse, füüsilise kui ka digiruumi ligipääsetavus ja mugavus. Vajadus on luua kõigile inimestele võrdsed võimalused sõltumata soost, elukohast või haridusest (EE8 SWOT nõrkus 4 ja 6). Seejuures on äärmiselt oluline tagada kõikidele ühiskonnagruppidele ligipääs neile vajalikele teenustele ning tagada heaolu läbi elukaare (EE8 SWOT nõrkus 4). Ühtekuuluvuspoliitika üheks suunaks on valitud Sotsiaalsem Eesti, mille kaudu toetatakse sotsiaalse heaolu, sh vaesuse vähendamise, soolise võrdsuse suurendamise ja sotsiaalvaldkonna teenuste kätte saamist, toetades sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamist. Euroopa Sotsiaalfond+ vahenditest on planeeritud 96 mln sotsiaalse ja tervishoiu taristu investeeringuteks, 73 mln lastele ja noortele, sh laste heaolu ja sotsiaalse kaasatuse suurendamisele ning üle 60 mln eakate ning enim puudust kannatavate inimeste abistamiseks. Täiendavalt on planeeritud üle 200 mln erinevate õppe ja teadustegevustele toetamaks kõikide ühiskonnagruppide võimalust tagada endale kvaliteetne elukorraldus.

Vajadus on tegeleda sotsiaalse kaasatusega ka kohalikul tasandil ning tagada maapiirkonnas sotsiaalteenuste kättesaadavus (EE8 SWOT nõrkus 4) ning tagada inimväärikus ja tõsta sotsiaalset kaasatust (EE8 SWOT nõrkus 6).

V8.7 - Tagada juurdepääs erametsamaadele

Maakasutuse otstarbekamaks muutmisel on oluliseks ka erametsamaal paiknevate teede olukor.d. Erateede kandvevõime on ebapiisav ja need on halvas tehnilises seisukorras. Eriti keeruline on olukord suure metsasusega piirkondades, kus erametsamaale puuduvad juurdepääsuteed. Samuti on probleemiks rasked masinad, mispõhjustavad pinnasekahjustusi maatulundusmaal.

V9.1 - Rakendada vabatahtlikke kõrgemaid standardeid, kvaliteediskeeme ja programme

Lähtuvalt ühiskonna ootustest eetilisele ning nii inimeste kui ka loomade tervist ja heaolu toetavale toidutootmisele on vaja rakendada vabatahtlikke kõrgemaid standardeid, kvaliteediskeeme ja programme, mille kaudu parendatakse loomade heaolu, vähendatakse ravimite ning pestitsiidide kasutust ja taudide levikut.

PõKa näeb ette loomatervise valdkonna eesmärkidena, et Eesti on vaba eriti ohtlikest loomataudidest ning üldine karjatervise tase ja loomade heaolu paraneb.

Eestis on ajalooliselt tänu soodsale geograafilisele asendile ja tõhusale veterinaarteenusele (nii riiklik veterinaarjärelevalve kui ka veterinaarpraksis) suudetud säilitada hea loomatervise staatus rahvusvahelist kaubandust mõjutavate eriti ohtlike loomataudide osas. (EE9 tugevus 3) Loomatervise ja -heaolu hea tase toetab kasumlikku põllumajandustootmist ning sellest sõltuvad loomade ja loomsete saadustega kauplemise võimalused EL-is ning eksport kolmandatesse riikidesse.

Laiem teadlikkus loomade heaolust ja ühiskonna ootused läbipaistvale, eetilisele ning nõuetekohasele tootmisele ja täiendavatele kõrgematele standarditele on hüppeliselt tõusnud. Kõrgete loomatervise ja heaolu standardite rakendamisega edendatakse häid põllumajandustavasid, millega ennetatakse loomahaiguste levikut ja vähendatakse antimikroobsete ravimite kasutamist olles vastavuses loomakaitse ja säästva arengu põhimõtetega.

Erinevate tervisenäitajate kogumise ja analüüsimise tulemusel saame hinnata karja tervise alast olukorda ja vajadusel näha ette tegevused olemasolevate terviseprobleemide lahendamiseks ning uute ennetamiseks. (EE9 nõrkus 1 ja 2) Vaja on koolitada karjaterviseprogramme nõustavaid veterinaararste, kes aitavad kogutud terviseandmeid analüüsida ja hinnata ning koostöös loomapidajaga näevad ette tegevusi karja tervise edendamiseks. Terviseandmete kogumiseks on vaja arendada kasutajasõbralikke andmekogumise rakendusi. Seda toetab ka valdkondliku arengukava (PõKa) eesmärk, luua andmestruktuur vabatahtlikuks andmevahetuseks ettevõtjate ning riiklike organisatsioonide vahel, et vähendada aruandluse vajadust.

Loomapidamisel ei arvestata alati loomatervisest ja loomaheaolust tulenevaid vajadusi ja antibiootikumide kasutamisel ei lähtuta alati parimatest praktikatest. Loomakasvatajatel on vähene teadmine ravimite kasutamise seostest karja üldise tervise tasemega. Ravimite vastutustundetu kasutamine on üks peamisi põhjuseid mikroobide antibiootikumiresistentsuse (AMR) väljakujunemisel (EE 9 nõrkus 3). Oluline on tõsta üldist teadlikkust, tõhustada järelevalvet antibiootikumide kasutamise üle ning luua antibiootikumide kasutamisest teavitamise süsteem. Eestis rakendatakse antibiootikumiresistentsuse (*antimicrobial resistance*, AMR) riiklikku programmi. Loomisel on antimikroobsete ravimite kasutamise kohta andmete kogumise süsteem.

Eesti karjade tervisealast olukorda mõjutavad suures osas karjas levivad nakkushaigused. Mõnede produktiivsusega seotud haiguste, nagu nakkava rinotrahheiidi ja viirusdiarröa olemasolu piirab lisaks karjatervise ja tootmise eesmärkide saavutamisele ka loomade ekspordivõimalusi. Loomapidaja, põllumajandustootjate ühendus või muu isik saab omal kulul algatada nende loomataudide tõrjeprogramme, mille kohta ei ole koostatud riiklikke programme. Siiani ei ole selliseid programme Põllumajandus- ja Toiduametile heakskiitmiseks esitatud ning koostööd riigi ja põllumajandussektori vahel tuleb tõhustada.

Eestis kasvab ligikaudu 250 000 piima- ja lihaveist. Elusveiste ekspordis moodustavad noorloomad märkimisväärse osa,noorloomade eksport on EL sisene.Hetkeseisuga on Eesti loomakasvatajad võrreldes muude riikidega ebavõrdsetes tingimustes ja nende konkurentsivõime on madal, sest majanduslikku mõju avaldavate loomataudide tõrjeprogrammide koostamine on loomakasvatajale kulukas ja sellistes tingimustes ei suudeta olla konkurentsivõimelised. Taudide kontrollimise ja/või likvideerimise üle on põllumajandustootjatel suur huvi, sest see võimaldab parandada nende üldist positsiooni – nende peetavad loomad on tervemad, väheneb antibiootikumide kasutamine ning lisaks suurenevad võimalused loomadega kauplemiseks ja ekspordiks. Selleks tuleb loomapidajaid motiveerida majanduslikku mõju avaldavate loomataudide tõrjeprogrammide kasutusele võtmisele ja rakendamisele.

Piimaveiste karjatamine on aasta-aastalt vähenenud. Piimaveiseid koondatakse üha enam suurtesse karjadesse, kuid karjatamise korraldamine suurte karjade puhul on keeruline ning võib kaasa tuuapiimatoodangu languse, seda eriti väga kõrge piimatoodanguga veiste puhul. Hobused vajavad palju värskes õhus liikumist, kuid nende pääs välialadele on piiratud. Senisest enam peaks hobustele võimaldama pääsu avaratele rohtsetele karjamaadele ja seetõttu on vaja nende karjatamist jätkuvat toetada. Karjatamine tagab kariloomadele loomuomased pidamistingimused ja tugevama tervise.

Puuris pidamisele alternatiivsete pidamissüsteemide rakendamine on Eesti munakanakasvatuses veel vähe levinud ja seepärast vajab sellele üleminek jätkuvalt toetamist. Vutikasvatuse eripärade tõttu ei rakendata munejate vuttide puhul alternatiivseid pidamissüsteeme. Vuttide heaolu saaks suurendada, kui

V9.10 - Mahepõllumajanduses mahetoodangu suurendamine, vähendades mahesaaduste töötlemist tavasaadustena

Põllumajandusmaa on Eestis üldiselt ekstensiivses kasutuses ning ligikaudu viiendik Eesti põllumajandusmaast on mahepõllumajanduslikus kasutuses. Mahepõllumajanduses peab suurendama mahetoidu toodangut vähendades seejuures mahesaaduste töötlemist tavasaadustena. Mahetoodangu tootmise ja töötlemise arendamisel on oluline võimekus vastata uutele ja arenevatele tarbimiseelistustele.

V9.11 - Kasvatatavate põllu- ja aiakultuuride mitmekesisus, kohalikesse oludesse sobivate sortide olemasolu

Muutuvate kliima- ja keskkonnatingimustega kohanemisel on oluline kasvatatavate põllu- ja aiakultuuride mitmekesisus ning kohalikesse oludesse sobivate sortide olemasolu. Eestil on pikk sordiaretuse traditsioon. Sordiaretuse aluseks on Eesti põllumajanduskultuuride geneetiline ressurss, mida kogutakse, uuritakse ning säilitatakse geenipangas ja kollektsioonaedades. See tagab kohaliku geneetilise mitmekesisuse ja ka kultuuripärandi säilimise ning kindlustab võimaluse taastada põllumajandustootmine olukorras, kui taimekahjustajate või muude keskkonnategurite tagajärjel on tekkinud kahjud.

V9.2 - Tõsta loomapidajate teadmisi karjatervisest üldiselt

Lisaks loomataudide ennetamisele ja tõrjele vajavad tõstmist loomapidajate teadmised karjatervisest üldiselt, sealhulgas oskused rakendada tõhusat enesekontrollisüsteemi ning ettevõttepõhiseid karjaterviseprogramme. Karja tervis sõltub suurel määral farmi üldisest hügieenitasemest ja rakendatud bioturvalisuse meetmetest. Erinevate tervisenäitajate kogumise ja analüüsimise tulemusel saame hinnata karja tervise staatust ja vajadusel näha ette tegevused olemasolevate terviseprobleemide lahendamiseks ning uute ennetamiseks. Pikaajaliste programmide (PIP) kaudu saab karjatervise programmide vajalikkuse ja põhimõtete kohta anda teadmisi ka loomapidajatele.

V9.3 - Suurendada bioturvalisust investeeringute soodustamise kaudu

Bioturvalisust suurendavateks investeeringuteks on näiteks loomakasvatushoone loomade pidamiseks piiritletud ala tarastamine, loomakasvatushoonet ümbritsevale territooriumile sisenemiseks pääslate rajamine, loomakasvatushoone ruumide, veokite ja haagiste pesemise ja desinfitseerimise seadmete soetamine, pesu- ja desorajatiste rajamine loomakasvatushoonet teenindavate veokite ja haagiste pesemiseks ja desinfitseerimiseks jms.

V9.4 - Toetada kõrgema karjatervise jälgimise kohustuse võtmist

Eesti piimalehmad on väga kõrge tootlikkusega. Toodang lehma kohta oli 2020. a juba rohkem kui 10 000 kg aastas. Sellisel tasemel tootmisega piimakarja tervis vajab erilist tähelepanu ja nõuab väiksemagi kõrvalekalde korral reageerimist. Selleks tuleks toetada loomapidajaid, kes võtavad loomade heaolu ja tervise edendamiseks kõrgema karjatervise jälgimise kohustuse eesmärgiga ennetada tõhusamalt haiguste tekkimist ja antimikroobsete ravimite kasutamise vajadust. Lisaks piimakarjale tuleks karjaterviseprogrammi rakendamine viia ka lihaveisekarjani.

V9.5 - Tarbijate kõrge tervist toetava toitumise ja toiduohutuse alane teadlikkus

Rahvatervise seisukohast on oluline tarbijate kõrge tervist toetava toitumise ja toiduohutuse alane teadlikkus. Tasakaalustamata toitumine on oluline riskitegur ülemäärase kehakaalu tekkes ja teatud mittenakkushaigustesse haigestumisel. Eesti elanike hulgas on ülekaaluliste ja rasvunute osakaal kasvamas. Arvestades mõju nii inimese tervisele kui ka keskkonnale, ei ole Eesti rahvastiku toitumine piisavalt kestlik, kuna süüakse toidusoovitustes soovitatust oluliselt rohkem liha ja lihatooteid, magustatud piimatooteid, magusaid ja soolaseid näkse. Need on aga liigse soola, suhkrute ja küllastunud rasvhapete allikaks. Samas tarbitakse soovitatust vähem puu- ja köögivilju, täisteratooteid ja kala. Tasakaalustatud toitumine on oluline ka toiduohutuse seisukohast, näiteks maandamaks toidust tulenevaid keemilisi riske (eelkõige, et vähendada lisa- ja saasteainete tarbimist). Tarbija teadlikkuse tõstmiseks on vajalik süstemaatiline teavitusprogramm sarnaselt käitlejatele suunatud pikaajalisele teadmussiirde programmile. Teadlikuid valikuid tegevaks tarbijaks kasvamisel on oluline roll täita ka koolis ja lasteasutustes puu- ja köögivilja- ning mahetoidu programmi rakendamisel.

Euroopa Komisjoni valge raamatu (2007) üks eesmärke liikmesriikidele on muuta tervislikud valikud kättesaadavamaks. Üks osa sellest on toidu koostise muutmine, täpsemalt rasva-, soola- ja suhkrusisalduse vähendamine toidus (European Comission, 2007). Samuti näeb ette Eesti Rahvastiku Tervise arengukava 2020-2030 toidu koostise muutmise ehk reformuleerimise plaani väljatöötamist, rakendamist, ajakohastamist ja seiret. Selle rakendamiseks on vajalik tervist toetavate toidutootmise tehnoloogiate väljaarendamise ning innovatsiooni ja vastavate investeeringute soodustamine (nt toidu koostise muutmine tervist toetavamaks). Toidu koostise muutmise tootearenduse ning uute toidutehnoloogiate kasutusele võtmisega võib kaasneda vajadus tootmises uute seadmete järele.

V9.6 - Soodustada uute alternatiivsete pakendilahenduste kasutamist

Üheks uueks riskiteguriks on karmistunud keskkonnanõuded sh piirangud toidupakenditele olukorras, kus alternatiivid plastile puuduvad või on alles väljatöötamisel. Nii uute seadmete kui teadusarenduse vajadus on seoses toidupakenditega, kus ühiskonna ootus on n-ö tervisele ohutumad materjalid, keskkonda säästev ning ringlusse võetavate pakendite kasutuselevõtt. Uute alternatiivsete pakendilahenduste leidmine (toidu säilimisaega pikendada võimaldavad lahendused) täidab ka toiduraiskamise vähendamise eesmärki. Ringlusse võetavate pakendite sh korduskasutuspakendite puhul on vaja hinnata toiduohutuse aspekte (olulised aspektid on mh näiteks korduskasutuspakendite ohutu kasutusea määramine, väärkasutuse vältimine ning pakendi jälgitavuse tagamine).

V9.7 - Toidujäätmete ja toidukao vähendamine

Toidujäätmeid ja toidukadu tuleb vähendada, kuna see on Eestis suur probleem. Vaja on toetada algatusi, mille eesmärk on muuta traditsioonilist tarbimismudelit „tootmine-tarbimine-prügi“ ning juurutada ringbiomajandust. Jäätmete raamdirektiiv 2008/98/EÜ2 kohustab liikmesriike kehtestama jäätmetekke vältimise programme. Jäätmetekke vältimise programmide raames on vastu võetud Eesti toidujäätmete tekke vältimise kava, mille eesmärk on vähendada toidujäätmete ja toidukao teket kogu toidu tarnimise ahelas ehk esmatootmises, toidu töötlemisel ja valmistamisel, toidu jae- ja hulgimüügi ja muul viisil tarnimise käigus, samuti toitlustamisel ning kodumajapidamistes. Toidujäätmete tekke vältimise kava on koostatud Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel, kuid kava koostamise protsessi kaasati asjaomased ministeeriumid, muud riigiasutused, erialaliidud ettevõtted ja heategevusorganisatsioonid, kellega jätkub koostöö kava eesmärkide saavutamiseks ja rakendamiseks. Toidujäätmete tekke vältimise ja toidupäästmise tegevuskava on koostatud Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel koostöös Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumiga. Kava koostamise protsessi kaasati erinevad riigiasutused, erialaliidud, ettevõtted ja heategevusorganisatsioonid, kellega jätkub koostöö kava eesmärkide saavutamiseks ja rakendamiseks. Toidujäätmete tekke vältimise ja toidupäästmise tegevuskava üheks peamiseks eesmärgiks on edendada ja suurendada toidu annetamise mahtusid eesmärgiga jõuda enamate abivajajateni ning toetada puudust kannatavaid inimesi.

V9.8 - Arendada uusi kaasaegseid analüüsimeetodeid ning soodustada digilahenduste kasutamist näiteks toidu

Toidupettusega võitlemiseks tuleb arendada uusi kaasaegseid analüüsimeetodeid ning digilahendusi näiteks toidu jälgitavuse tagamiseks. Vaja on leida uusi võimalusi tegelemaks nii olemasolevate kui uute toidu valdkonna riskidega, nt toidu töötlemisel tekkivate saasteainete sisalduste vähendamiseks toidus (nt akrüülamiid, polüaromaatsed süsivesinikud), uute toitude (nt taimsed valgud, putukad toiduks) turule tulemisel kaasnevate riskidega ning uute pesu- ja desinfitseerimistehnoloogiate kasutusele võtmisega. Nimetatud riskide maandamiseks on vaja soodustada nii uute tervist toetavate tehnoloogiate väljaarendamist, innovatsiooni kui ka investeeringuid.

V9.9 - Terviklikult toimuva AKISe, sh teadmussiirde ja nõuandeteenuse rakendamine

Eelpool toodud vajaduste rahuldamiseks on oluline terviklikult toimiva AKISe sh teadmussiirde ja nõuandeteenuse rakendamine, et teavitada õigusraamistiku muutumisest, tegevuskavadest (nt AMR ja säästev taimekaitse), tarbija ootustest, toidukao vähendamise võimalustest, tootmise planeerimisest vastavalt nõudlusele (sh kvaliteet vs kvantiteet), toidu- ja söödaohutusest, kõrvaltoodetest ja jäätmetest, loomatervisest, taimetervisest, kvaliteediskeemidest ja geograafilistest tähistest. Ettevõtetele praktiliste lahenduste väljatöötamine eeldab uute teadmiste loomist ning teadustulemustel põhinevate uudsete lahenduste kättesaadavust ja ajakohase info sihtgruppideni viimist. Sektori osapoolte kompetentsid uute tehnoloogiate, teadustulemuste ja digilahenduste osas vajavad pidevat täiendamist. Vajalik on sihtgrupina käsitleda ka tarbijat. Selleks, et minna üle kestlikule toidusüsteemile on oluline roll just tarbijal ja tema oskusel teha tervist toetavaid toiduvalikuid. Tarbija teadlikkust on vaja tõsta nii tervist toetavast toitumisest (sh suunata tarbima vähem liha ja lihatooteid ning rohkem taimse päritoluga toitu), toiduohutusest ja toidust tulenevate riskide maandamisvõimalustest, toitumisalase teabe toidupakendi esikülje märgisüsteemidest kui ka toiduraiskamise vähendamise võimalustest (sh toidu märgistusel oleva info lugemisest ja mõistmisest).

Konkreetsete geograafiliste alade, näiteks äärepoolseimate piirkondade, mägialade ja saarte vajaduste hindamine.

Ei kohaldu.

Prioriseerimisel kasutatud metoodika ja kriteeriumid

Strateegiakava üleselt on vajaduste hierarhia tekitamiseks kõik vajadused jagatud kolme kategooriasse: 1 - kõrge prioriteetsusega vajadused; 2 - keskmise prioriteetsusega vajadusega; 3 - madala prioriteetsusega vajadused.

Põhjendus, miks otsustati kindlakstehtud vajadusi ÜPP strateegiakavas mitte käsitleda või käsitleda neid osaliselt

V1.5 - Vähendada põllumajanduses tootmiskulusid ja jätkata põllumajanduslikus tootmises rakendatava diislikütuse aktsiisisoodustusega - ei käsitleta ÜPP strateegiakavas, kuna põllumajanduse kasutatava diislikütuse aktsiisi soodusmäära rakendatakse siseriiklikult riigiabina vastavalt Nõukogu direktiiviga 2003/96/EÜ ning EL riigiabi valdkonda reguleeriva määrusega (EL) nr 651/2014. Aastane abisumma on ligikaudu 28 miljonit eurot riigi saamata jäänud maksutulu.

V2.2 - Tõsta toidusektori ettevõtjate müügivõimekust läbi ühiste teavitus- ja turundustegevuste – ei käsitleta ÜPP strateegiakavas kuna strateegiakava määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 77 (koostöö) puudub selliste tegevuste toetamiseks õiguslik alus. Tegevusi toetatakse vastavalt Eesti riigieelarve võimalustele ja riigiabi õigulikele alustele.

V8.3 - Tagada juurdepääs kiirele andmesidele, soodustada kaasaaegsete IKT-võimaluste kasutuselevõttu ei käsitleta ÜPP strateegiakavas kuna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt koostatud Eesti lairiba arendamise plaani 2021–2030 raames on otsustatud, et kiirele andmesidele juurdepääsu tagamiseks ning taristu arendamiseks panustatakse aastatel 2021–2027 69 mln eurot, millest 45 mln tuleb Euroopa Regionaalfondi (ERF) ning 24 mln taasterahastu (RRF) vahenditest. („Eesti Lairiba Plaanis 2030“ on kaardistatud, et kiire andmeside võimalus puudub 74 244 aadressiobjektil. Nimetatud aadressitel lairiba ühenduse loomine valguskaabliga läheks maksma hinnanguliselt 386 mln eurot. Võttes aluseks viimaste toetusmeetmete ühe aadressi kohta käiva toetuse suuruse (3 000 €), tuleks vajalikuks toetusmeetme kogumaksumuseks 222 mln.) Nimetatud vahendite rakendamiseks koostati avalik konsultatsioon ja

sihtpiirkonnaks prioritiseeriti lairiba juurdepääsuvõrgu arendamine maapiirkonnas. Nimetatud toetusmeetmete olemasolul ja vältimaks erinevate toetusmeetmete dubleerimist ei planeerita ÜPP strateegiakavas kiirele andmesidele juurdepääsu loomiseks sekkumist.

V8.6 - Vaesuse vähendamine, soolise võrdsuse suurendamine ja põhiteenuste kättesaadavus sotsiaalse heaolu tagamiseks käsitletakse osaliselt, seda läbi kohaliku tasandi ja kogukondliku tegevuse, kasutades selleks LEADER sekkumist, mille raames koostatavad arengustrateegiad hõlmavad 96% maapiirkonna elanikest. Strateegiakava raames programmeeritavad sekkumised lähtuvad võrdse kohtlemise printsiibist ning väldivad diskrimineerimist. Sotsiaalse heaolu, sh vaesuse vähendamise, soolise võrdsuse suurendamise ja sotsiaalvaldkonna teenuste kätte saamist lähtuvalt Heaolu arengukava 2016–2023 raames kokku lepitud eesmärkidele toetatakse eelkõige Ühtekuuluvuspoliitika raames ESF+ vahenditest.

2.1.SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

2.1.SO1.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte

2.1.SO1.1.1 Tugevused

1. Mõned suured ekspordivõimelised teravilja- ja piimasektori ettevõtted koostoimes paljude väikeste ja keskmise suurusega teraviljakasvatajate ja piimatootjatega.
2. Konkurentsivõimelised ettevõtted (tootmises).
3. Piimatoodang lehma kohta Euroopa kõrgemaid, kvaliteetne tooraine.
4. Puhas keskkond, hea looma- ja taimetervise seisund kui ka toimivad järelevalvesüsteemid loovad Eestis head eeldused kvaliteetsete põllumajandussaaduste, toidukaupade ja muude tootmissisendite ekspordiks.
5. Mitmekesine tootmine (sh mahepõllumajandus, väiketalude nišitooted).
6. Ettevõtjatel kaasaegsed farmitehnoloogiad.
7. Uuendusmeelsed ja turule orienteeritud ettevõtjad.
8. Kvaliteetsed tootmissisendid.
9. Tihe teede võrgustik ja valdavalt hea juurdepääs maatulundusmaale ja maapiirkonnas paiknevatele tootmishoonetele.

2.1.SO1.1.2 Nõrkused

1. Võrreldes EL keskmisega madalamad tootjahinnad.
2. Kõrgemad tootmiskulud toodanguühiku kohta võrreldes EL-i keskmisega.
3. Tootlikkuse kasvu aeglustumine.
4. Sissetulekute liigne kõikuvus turuhindadest tulenevalt.
5. Sektoris esineb nii vähest huvi kui teadlikkust riskijuhtimismeetmete vastu.
6. Palju toetustest sõltuvaid ettevõtteid.
7. Suur laenukoormus.
8. Rendimaade suur osakaal.
9. Enamik maaparandussüsteemidest on amortiseerunud sh eesvoolud on ebarahuldavas tehnilises seisundis ja osaliselt ka halvas ökoloogilises seisundis.
10. Teede ebapiisav kandevõime ja nende halb tehniline seisukord.
11. Ebapiisav ühistegevus põllumajanduses sh maaparanduslikes tegevustes.
12. Jõudluskontrolli all olevate puhtatõuliste lihaveise karjade vähesus.
13. Tootmise koondumine suurematesse majapidamistess ning väiksemate majapidamiste tegevuse lõpetamine, duaalne struktuur.
14. Seemnekartuli puudus.

2.1.SO1.1.3 Võimalused

1. Toidu nõudlus ning inimeste ostujõud maailmas kasvavad.
2. Riskijuhtimisinstrumentide pakkumine, mis kindlustavad tootjate sissetulekud turu- ja tootmisriskide vastu.
3. Ühistegevuse areng.
4. Tarbijanõudluse suurenemine kohalikku päritolu köögiviljade, värskete puuviljade ja marjade puhul.
5. Kättesaadavad ja mitmekülgsed T&A- ja digilahendused.

2.1.SO1.1.4 Ohud

1. Tootjahindade volatiilsus.
2. Energiahindade ebakindlus.
3. Ebasoodsad ilmastikutingimused (näiteks liigniiskus ja põud) ning sellest tulenev saagikaotus ja tooraine kvaliteedi kõikumine.
4. Taimehaigused ja loomataudide puhangud.
5. Kindlustusandjate vähene huvi väikese turu vastu.
6. Palgasurve.
7. Tööjõupuudus.
8. Riskijuhtimisinstrumentide vähene valik (näiteks ühisfondid ja saagikindlustus pole käivitunud).
9. Toetustasemete ebavõrdsus EL-is otsetoetuste puhul.
10. Kaubandust pärssivad poliitilised suundumused (kaubandustõkked, kaubandussõjad).
11. Liigniiskete muldade kasutusvõimaluste vähenemisest tingituna põllumajandustootmise koondumine kaitsmata põhjaveega aladele (näiteks Pandivere kõrgustik).

2.1.SO1.1.5 Muud märkused

Eestis on kasutatavat põllumajandusmaad ca 1 miljon ha, millest põllumaad oli 2018. aastal üle 680 tuhande hektari, sellest enam kui poolel kasvatati teravilja (51%), veerandil söödakultuure, kümnendikul tehnilisi kultuure (11%) ja kaunvilja (7%). Nii kartuli kui ka köögi- ja puuviljade ning marjade kasvupinnad jäävad alla 1% kasutatavast põllumajandusmaast, väga väike on ka katmikalade osatähtsus. Kolmandiku põllumajandusmaast moodustab püsirohumaa. Tootmissuundadest on maakasutuse alusel peamisteks rohusöödapõhine (60% kasutataval põllumajandusmaal kasvatatakse söödakultuure) loomakasvatus (piima- ja lihaveised, lambad ja kitsed, hobused) ning teravilja (33% kasutatavast põllumajandusmaast) ja tehniliste kultuuride kasvatus (ca 8,5%).

Eestis toodetakse teravilja ja piima rohkem kui ise ära tarbime, nendes sektorites on Eestis konkurentsieelis ja ekspordil oluline roll tootjate ja tööstuse sissetulekutes. Samas on köögiviljade, värskete puuviljade ja marjade, kartuli ning liha toodang väiksem kui siseturu nõudlus, kuigi tootmiseks jagub piisavalt ressursse. Puu- ja köögiviljakasvatuse üks oluline arengut takistav tegur on ettevõtete väiksus, nende madal esmatöötlemise ja säilitamise võimekus. Toiduga kindlustatuse seisukohast on oluline laiem ja terviklikum lähenemine toidu varustuskindlusele, sh valmisoleku tagamine kriisiolukorras toitu toota ja selle kättesaadavus tagada (V 1.1, V1.2).

Eestile on iseloomulik renditud põllumajandusmaade suur osakaal kogu kasutuses olevast põllumajandusmaast, ulatudes 2018. aastal PRIA andmetel kuni 68%-ni (sh juriidilistel isikutel kuni 75% ja füüsilistel isikutel, sh FIEd kuni 53%). Suurematel ettevõtetel on rendimaa osatähtsus suurem, näiteks 500–1000 ha kohta ühtset pindalatoetust taotlevatel isikutel on rendipinna osakaal 74%, alla 10 ha kohta taotlejatel 24%.

Kasutuses olevast põllumajandusmaadest on 62% kuivendatud (V 1.4), kuid valdav osa (84%) kuivendussüsteemidest on amortiseerunud (ehitatud 1965–1985), 60–400 ha suurused ning paiknevad üldjuhul mitme maaomaniku maadel. Arvestades Eesti kliima-, ilmastiku ja mullastiku tingimusi ja kliimaprognoose, on põllumajandusmaadel korras olevate maaparandussüsteemide olemasolu põllukultuuride kasvatamisel olulise tähtsusega. Põllumajandus- ja Toiduameti andmetel jõuti perioodil 2010–2020 põllumajandusmaal paiknevatest kuivendussüsteemidest ajakohastada vaid 7,5%. Põllumajandusmaal paiknevatel kuivendussüsteemidel tehakse investeeringuid peamiselt maaparandusinvesteeringutoetuse kaasabil, mida on Eestis rakendatud alates 2005. aastast. Toetus on aidanud pidurdada küll kuivendusseisundi halvenemist, eriti puuduliku kuivendusega alade vähenemist, samas maaparandussüsteemide rajatiste seisund ei ole paranenud, mis omakorda võib lähiajal kaasa tuua puuduliku kuivendustega alade suurenemise. Samuti, tuginedes seireandmetele on eesvoolude seisund kehv. Toetus aitas mõnevõrra suurendada teadlikkust maaparandussüsteemide korrastamise vajalikkuse kohta, kuid kitsaskohtadeks on toetusprojektide pikk ettevalmistusperiood ning ettevalmistamise ja asjaajamise keerukus, sest maaomanikke, kellega tuleb projekt kooskõlastada, on palju ning

maaparanduseksperte on vähe. Seega, maaparandussüsteeme ei ajakohastata piisavas mahus, renditud põllumajandusmaa ei motiveeri tegema pikaajalisi investeeringuid, ka ei väärtusta maaparanduslikku tegevust maaomanik. Samuti ei vasta kuivendussüsteemid kliimamuutuste tingimustele ega keskkonnakaitse eesmärkidele. Suur probleem on ühiseesvoolude ebarahuldav tehniline ja ökoloogiline seisund, mis takistab kuivendatud maade kasutamist ja suurendab taimetoitainete ja huumusainete jõudmist voolu- ja seisuveekogudesse. Maaparanduslik ühistegevus ei ole populaarne - 2021. aasta seisuga on tegutsevaid maaparandusühistuid 65, 2018. aastal oli neid 195. Peamine ühistute arvu vähenemise põhjuseks on eestvedajate puudus, projektipõhisus ja maaomanike vähene huvi järjepideva maaparandusliku ühistegevuse vastu, samuti 2019. aastal läbiviidud maaparandusühistute reform, kus maaparandusseadusega piiritleti selgemalt maaparandusühistute tegevus ja ulatus. Kõik need põhjused vähendasid motivatsiooni ühistegevusega jätkamiseks (V 1.4, V 2.3, V 4.6).

Maakasutuse otstarbekamaks muutmisel on oluliseks ka teede olukord. Üldjuhul ei ole teedevõrgu tihedus Eestis probleem. Suurem mure on erateede ebapiisavas kandevõimes ja halvas tehnilises seisukorras. Eriti keeruline on olukord suure metsasusega piirkondades, kus põllu- ja metsamaale puuduvad juurdepääsuteed. Samuti on probleemiks rasked masinad, mis põhjustavad pinnasekahjustusi maatulundusmaal (V 1.4, V 2.4, V 8.7)

Eesti põllumajandusettevõtete struktuur on duaalne – põllumajandusmaa on koondunud suuremate ettevõtete kasutusse (ca 45% põllumajandusmaast on 3% majapidamiste kasutuses). Kuni 10 ha suuruse maakasutusega majapidamisi on arvuliselt üle poole (51%), kuid nad kasutavad ainult 4% kogu põllumajandusmaast. Üle 100 ha suurusega majapidamisi on 12%, nad kasutavad 78% kogu põllumajandusmaast ja toodavad 76% standardtoodangust. Majandusliku suuruse alusel on üle 500 tuhande euro suuruse standardtoodanguga majapidamisi Eestis 1,7%, nende kasutuses on 32% kogu põllumajandusmaast ja nad annavad 54% standardtoodangust (V 1.2).

Põllumajanduslike majapidamiste arv on vähenenud ca 16 tuhande majapidamiseni (2005. aastal oli üle 27 tuhande põllumajandusliku majapidamise). Suurenenud on mahetootjate arv, moodustades 17% kõikidest põllumajanduslikest majapidamistest (2021. aastal 2043 mahetootjat).

Eestis on mitmekesine põllumajandustootmine. Vastavalt FADNi 2017. a andmetele andsid tootmistüüpide põhiselt kõige suurema osa (39%) põllumajandussektori standardkogutoodangust piimatootjad, neile järgnesid taimekasvatustootjad (36%), loomakasvatuse tootmistüübi tootjad (7%) ning sea- ja linnukasvatajad (5%). Teised sektorid, nt aiandus ja mesindus moodustavad standardkogutoodangu väärtusest väikese osa.

Põllumajanduse majandusharu kogutoodangu väärtus on EL-iga liitumisest alates kahekordistunud (2004. aastal 482,8 mln eurot, 2018. aastal 856 mln eurot), kuid toodangu väärtus hektari kohta on ELi keskmisest oluliselt madalam (2016. aastal moodustas Eesti põllumajanduse majandusharu kogutoodangu väärtus ha kohta (753 €/ha) 32% EL keskmisest (2354 €/ha)), sest peamiselt toodetakse väiksema lisandväärtusega odavamat toodangut. Samas pakub maailmas üha suurenev nõudlus mitmekesisema ja tervislikuma toidu järele OECD raporti „Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Estonia“ kohaselt võimalust tulla turule uudsete ja suurema lisandväärtusega toodetega. Mahetootjate kogutoodangu väärtus moodustab põllumajandussektori kogutoodangu väärtusest 9%.

Põllumajandussaaduste tootjahinnad on Eestis madalamad kui EL-is keskmiselt ja kulud 1 euro toodangu tootmiseks tootjahinnas ühed kõrgemad (27–30% keskmisest kõrgemad). Kui 2017. aastal oli Eestis kogukulude ja kogutoodangu suhe 1,09, siis EL-is keskmiselt on see 0,86. Aianduses on osade saaduste tootjahinnad kõrgemad EL keskmisest, kuid FADNi andmetel on toodangu väärtuse ja kogukulude suhe EL keskmisest ligi 13% halvem, mis ei toeta tootlikkuse kasvu. Erinevate aianduskultuuride hõlmatus Eesti klimaatilistes tingimustes on mitmekesine ja laienev, kultuuride valiku võimaluste piiramine pärsib sektori tasakaalustatud ja turule orienteeritud arengut (V1.2).

Energiakulude osatähtsus põllumajanduse majandusarvestuse alusel ulatub vahetarbimises ca 8%-ni,

FADNi andmetel kõigub see tootmistüüpide lõikes kuni 20%-ni (näiteks aianduse tootmistüüp). Põllumajanduses rakendatakse diislikütuse aktsiisisoodustust mahus, mille mõju vahetarbimise kogukuludel on kuni 5% (V1.6).

Eesti põllumajanduse majandusharu poolt loodav lisandväärtus hõivatu kohta on alates EL-iga liitumisest oluliselt suurenenud, kuid tööjõu tootlikkus jääb alla EL-i keskmisele. Tootlikkuse kasvu on soodustanud eelkõige suured, tehnoloogiliselt tõhusad, ressursimahukad ja uuenduslikud põllumajandusettevõtted. Tootmis- ja tootetoetused moodustavad tootmisteguritulus olulise osa ja nende osatähtsus kõigub aastate lõikes. Süveneb suundumus, kus kogutoodangu väärtus suureneb aeglasemalt kui kulud (V1.1, V1.2, V1.3).
Eestis moodustab puhtatõuliste loomade arv kogu lihaveiste populatsioonist u 20% ning 100% tõulisusega on Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli (EP) andmetel kokku veised ca 16 000 ning lehmikuid ca 5700. Jõudluskontrolli all olevate puhtatõuliste loomade pidamine parandab karjade kvaliteeti ning innustab loomapidajaid tegema karjale jõudluskontrolli ja tõstab puhtatõuliste loomade arvu tulevikus (V1.2).

FADNi andmetel on keskmine põllumajandustootjate tööjõutootlikkus alates 2006. aastast ligikaudu kolmekordistunud, kuid tootmistüüpide ja ka tootmistüüpide erinevate suurusgruppide lõikes on arengud erinevad. Aianduse ja loomakasvatuse (sh lihaveise-, lamba- ja kitsekasvatus) tootmistüübi tööjõutootlikus on suurenenud aeglasemalt kui teistes tootmistüüpides ning seetõttu on nendes sektorites majanduslik mahajäämus. Samuti on märgata arengu erinevust piimatootmise tootmistüübi erineva karja suurusega tootjatel ja teraviljakasvatuses erineva maa suurusega tootjatel. Näiteks on alla 300-pealiste piimakarjadega piimatootjate tööjõutootlikkus suurenenud alates 2006. aastast 1,4 kuni 2,6 korda, jäädes oluliselt tagasihoidlikumaks üle 300 pealiste karjadega piimatootjate tööjõutootlikkusest. Teraviljatootmises samal ajal on alla 100 ha suuruste majapidamiste tööjõutootlikkus suurenenud ca 2 korda, kuid suurematel 2,5–3,4 korda, samas jääb väiksematel tootjatel näitaja ka 2019. aastal veel 30-50% madalamaks kui FADNi keskmisel ettevõttel (V1.2, V1.7).

Tootjahindade EL-i keskmisega võrreldes madalama taseme ja nende volatiilsuse tõttu kõigub sektori sissetulek aastate lõikes oluliselt ja seega on toetustel sektori sissetuleku stabiilsuse tagamisel oluline roll. Alla 300 ha suuruste ettevõtetel jäi kogutoodanguga katmata 16% kogukuludest. Üle 300 ha suurustes ettevõtetes ei katnud kogutoodang kogukulusid 21% ulatuses. Üldiselt on trend väiksema ja keskmise suuruse ettevõtete kogutoodangu ja kogukulude suhe tihedamini madalam kui üle 300 ha ettevõtetel (V1.2, V1.7).

Eestis jääb otsetoetuste arvestuslik tase hektari kohta 2020. aastal EL-i keskmisest 34% madalamaks, mis koosmõjus kõrgemate tootmiskuludega mõjutab oluliselt sektori konkurentsivõimet (Eestis on arvestuslik otsetoetuste tase hektari kohta 2020. aastal 178 €/ha, EL-is keskmiselt 270 €/ha). Ka aastatel 2021–2027 jääb otsetoetuste arvestuslik tase hektari kohta EL-i keskmisest madalamaks. Lisaks on otsetoetuste keskmine tase võrreldes perioodiga 2014-2020 madalam tulenevalt peamiselt kliima- ja keskkonnaambitsiooni suurenemisest ja erinevate vabatahtlike otsetoetuste lisandumisest. Otsetoetused aitavad sektori sissetulekuid tasakaalustada, seda nii ebasoodsas turuolukorras kui ka ebasoodsate ilmastikutingimuste perioodil (V1.1). Samas saavad 77% toetusesaajatest 10% otsetoetustest. Seetõttu on oluline toetada põllumajandustootjaid põhilise sissetulekutoetuse (PST), ümberjaotava toetuse (ÜJT) ning tootmiskohustustega seotud toetuste kaudu, et tagada põllumajandustootjate sissetulekutes stabiilsus. Põhilise sissetulekutoetusega kaetakse kuni pool sektori kulude puudujäägist. Täiendavalt toetatakse tootmiskohustusega seotud toetustega väiksemaid ning keskmise suurusega ettevõtteid andes toetust kas karjas olevate esimeste loomade teatud arvuni või põllumajandusmaa esimeste hektarite eest. Täiendavalt antakse kõikidele põllumajandustootjatele ümberjaotavat toetust nii väiksematele majapidamistele, kus on kuni 10 hektarit kui üle 10 ha suurustele majapidamistele alatest esimest hektarist kuni 130 hektarini. Otsetoetuste eelarvest 53% suunatakse PST-sse, ümberjaotav toetus moodustab 5% ning seotud toetused 13%. Eesti planeerib toetuste õiglasema jaotuse ette antud eesmärgi täitmist tootmisega seotud toetuste ja ümberjaotava toetuse koosmõju kaudu (V1.2, V1.7).

PST-d on planeeritud maksta ühetaolise ühikumääraga. Eestis ületab põllumajandussaaduste tootmise kulu põllumajanduse kogutoodangu väärtuse tootjahinnas kasutuses oleva põllumajandusmaa ha kohta viimase viie aasta keskmisena ca 218 €/ha, millest PST-ga kompenseeritakse ca 49%. Ümberjaotavat toetust on planeeritud maksta diferentseeritud ühikumääraga. FADNi andmetel ettevõtteid loodava lisandväärtuse alusel tööjõuühiku kohta on alumise 75% väiksema tööjõutootlikkusega ettevõtetel alla 130 ha kasutatavat põllumajandusmaad ning nende tulu puudujääk ha kohta ulatub ligi 470 euroni, millest PST ja ÜJT-ga kompenseeritakse ca 28%.

Seotud toetuste ühikumäärade kujunemisel on arvesse võetud FADNi tootmistüübi kogutoodangu, kogukulude ja netolisandväärtuse (NLV) andmeid. Piimalehma kasvatamise seotud toetuse ühikumäära kujunemise on vähemedukates gruppides piimatoodang lehma kohta madalam, tasustamata peretööjõud moodustab suurema osa kogukuludes, efektiivsus on madal ning kuludega toimetulek on kehvem kui edukamates ettevõtetes. Võttes arvesse peretööjõu tasustamist vastavas karja suurusgrupis tasustatud tööjõu tasemel, ületavad kogukulud kogutoodangu väärtuse piimalehma kohta karjagrupis 1-270 piimalehmaga 937 eurot, 270 ja enama piimalehmaga grupis 480 eurot. Osa puudujäägist kompenseeritakse põhisissetulekutoetusega (keskmiselt 3 ha piimalehma kohta) ja osa tootmisega seotud toetusega (koefitsient 1: 320 €/piimalehm ja koefitsient 0,5: 160 €/piimalehm).

Ammlehma kasvatamise seotud toetuse ühikumäär võtab arvesse lihaveisekasvatuse madala tootlikkuse ja nõrga kuludega toimetuleku. Lihaveisekasvatuse üheks probleemkohaks on madal karjade osakaal jõudluskontrollis, mistõttu kvaliteetsema toodangu ja paremate lihajõudlusnäitajate seis ei parane ajas. Tööjõu tootlikkus on lihaveisekasvatuse tootmistüübis FADNi keskmisest madalam. Tulu puudujääk muu veise loomühiku (LÜ) kohta karjagrupis kuni 200 ammlehmaga 2014-2019 keskmisena on -467 eurot. Osaliselt kompenseeritakse tulu puudujääk põhisissetulekutoetusega (keskmiselt kuni 2,9 ha muu veise LÜ) ja osa tootmisega seotud toetusega (koefitsiendiga 1,1 130 €/loom, koefitsiendiga 1 120 €/loom ja koefitsiendiga 0,5: 55 €/loom) kokku ca 75% ulatuses.

Lamba- ja kitsekasvatuse tootmistüübis ületavad kogukulud kogutoodangu väärtuse, tegemist on sektoriga, millel on madalaim tööjõutootlikkus. Kogukuludest moodustab peretööjõu 35%. Lamba- ja kitsekasvatuses ulatub karjagrupi 10–450 utega ettevõtete tulu puudujääk lamba-kitse LÜ kohta -1217 euroni (1 LÜ=10 lammast või kitse), millest osa kompenseeritakse põhisissetulekutoetusega (3,8 ha LÜ kohta) ja osa tootmisega seotud toetusega (28 €/utt/emakits) ehk 280 eurot/LÜ) kokku kuni 57% ulatuses.

Tera- ja kaunviljakasvatuses on majanduslikud erinevused alla 100 ha ja suuremate FADN tootmistüübi 15, mis iseloomustab hästi teravilja ja kaunvilja kasvatajaid, majapidamiste vahel. Alla 100 ha majapidamistes on saagikus nisu puhul 33% madalam, kogutoodangu ja kogukulude suhe on 11% võrra kehvem. Võttes arvesse kogutoodangu ja kogukulude (sh tasustamata peretööjõu hinnanguline töötasu tasustatud tööjõu palga tasemel) vahet, mis alla 100 ha suurustel majapidamistel on -367 eurot. Tulu puudujäägist kompenseeritakse põhisissetulekutoetusega ja tootmisega seotud toetusega (ca 28 €/ha), kokku kuni 38% ulatuses, üle 100 ha suurustel majapidamistel kompenseeritakse seotud toetusega 7% tulu puudujäägist ha kohta ehk ettevõtte kohta ca 2800 eurot.

Puu- ja köögiviljakasvatuses on kogutoodangu väärtus ha kohta kõrgem kui FADNi keskmine, kuid kogukulud on kõrgemad. Tegemist on tööjõumahuka sektoriga, mille netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta jääb keskmisest madalaks. Samuti ei jää sektoris piisavalt vahendeid investeerimiseks ning väliste tegurite katmiseks. Võttes arvesse nii kogutoodangu ja kogukulude (sh tasustamata peretööjõu hinnanguline töötasu tasustatud tööjõu palga tasemel) vahet, turult saadava madalama tootjahinna ja 1 euro toodangu väärtuse kohta kogukulusid ning madalat tööjõutootlikkust, ulatub 2014–2019 mediaankeskmine tulu puudujääk ha kohta kuni 595 euroni. Osa sellest kompenseeritakse põhisissetulekutoetusega ja osa tootmisega seotud toetusega (349 €/ha), kokku kuni 79% ulatuses.

Põldtunnustatud seemnekartulit kasvatatakse Eestis kokku 220 ha, kuid kogu kartulikasvatust

iseloomustab keskmise ettevõtte kasutuses oleva põllumajandusliku maa hektarite arvu vähenemine, ka on sektor tundlik turuolukordade muutustele kui ebastabiilsete ilmastikuolude suhtes.

Tootmisriskide maandamiseks on alates 1999. aastast rakendatud põllumajanduskindlustustoetust, mida alates 2019. aastast rakendatakse Eesti maaelu arengukava 2014–2020 (MAK 2014–2020) meetmena. Põllumajanduskindlustustoetust on siiski kasutatud väga minimaalses mahus ja mitte kõikide tootmisriskide maandamiseks.

Põllumajandushõive on alates Eesti taasiseseisvumisest pidevalt vähenenud. Analoogselt teiste arenenud riikidega on probleemiks nii kvalifitseeritud ja hooajalise tööjõu kui ka spetsialistide puudus (V7.2). Probleemiks on sektori madal atraktiivsus ja keskmisest madalam palgatase, mis võib olla tööjõumahukate sektorite puhul, kus ka tööjõu tootlikkus on madal, tootmist piiravaks teguriks. Võrreldes EL-i keskmisega on Eestis ettevõtjatulu aastate keskmisena mittepalgalise tööjõu kohta kõrgem (kõikudes olulisel määral), kuid põllumajandussektor on orienteeritud pigem palgalise tööjõu kasutamisele (ca 2/3 on palgalise tööjõu osatähtsus), samal ajal kui EL-is on reeglina tegu pigem peretaludega ning ca 70% tööjõust on mittepalgaline tööjõud.

2.1.SO1.2 Vajaduste kindlakstegemine

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.1	Tagada põllumajandustootjate jätkusuutlikkus ja sissetulekute stabiilsus	1	Jah
V1.2	Tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele	1	Jah
V1.3	Tõsta põllumajandustootjate teadlikkust riskijuhtimisvahenditest ja toetada põllumajanduses saakide	1	Jah
V1.4	Kaasajastatud põllumajanduse taristu, mis arvestaks keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkidega	1	Jah
V1.5	Vähendada põllumajanduses tootmiskulusid ja jätkata põllumajanduslikus tootmises rakendatava diislik	2	Ei
V1.6	Suurendada toetuste õiglast jaotust	1	Jah
V4.5	Soodustada ilmastiku riske maandavate maaparandusinvesteeringute tegemist	1	Jah
V5.3	Keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamise ja kasutuselevõtu soodustamine	1	Jah
V5.4	Keskkonnaalase nõustamise arendamine	2	Jah
V5.6	Mullaviljakuse säilitamine	1	Jah
V5.7	AKISe terviklik toimimine	1	Jah

Muud märkused vajaduste hindamise kohta.

Puuduvad

2.1.SO1.4 Sekkumisloogika

Sekkumise vorm	Sekkumise liik	Sekkumise kood (liikmesriik) – nimi	Ühine väljundnäitaja
DPdecoupled	BISS(21) – Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks	1.1 - Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks	O.4. Hektarite arv, mille eest makstakse baassissetuleku toetust
DPdecoupled	CRISS(29) – Täiendav	1.2 - Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus	O.7. Hektarite arv, mille eest

	ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks	jätkusuutlikkuseks	makstakse täiendavat ümberjaotavat sissetulekutoetust
DPdecoupled	CIS-YF(30) – Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele	7.1 - Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele	O.6. Hektarite arv, mille eest makstakse noortele põllumajandustootjatele ette nähtud täiendavat sissetulekutoetust
DPcoupled	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus	1.3 - Põllumajandustootmisega seotud toetus piimalehma kasvatamiseks	O.11. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud loomade arv
DPcoupled	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus	1.4 - Põllumajandustootmisega seotud toetus ammlehma kasvatamiseks	O.11. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud loomade arv
DPcoupled	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus	1.5 - Põllumajandustootmisega seotud toetus lamba ja kitse kasvatamiseks	O.11. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud loomade arv
DPcoupled	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus	1.6 - Põllumajandustootmisega seotud toetus tera- ja kaunviljakultuuride kasvatamiseks	O.10. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud hektarite arv
DPcoupled	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus	1.7 - Põllumajandustootmisega seotud toetus puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamiseks	O.10. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud hektarite arv
DPcoupled	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus	1.8 - Põllumajandustootmisega seotud toetus seemnekartuli kasvatamiseks	O.10. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud hektarite arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	1.11 - Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	1.9.1 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendus- ja veerežiimi kahepoolsed reguleerimissüsteemid) kaasajastamisse erasektori poolt	O.22. Taristuinvesteeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	1.9.2 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendussüsteemid) kaasajastamisse – avaliku sektori investeeringud	O.22. Taristuinvesteeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	1.9.3 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse	O.22. Taristuinvesteeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	RISK(76) – Riskijuhtimisvahendid	1.10 - Põllumajanduskindlustustoetus	O.9. Toetust saanud ÜPP riskijuhtimisvahenditega hõlmatud üksuste arv
RD	COOP(77) – Koostöö	0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid	O.1. Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) tegevusrühma projektide arv
RD	COOP(77) – Koostöö	8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng	O.31. Toetatud kohaliku arengu strateegiate (LEADER) või ettevalmistavate tegevuste arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.2 - Nõuandetoetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv

Ülevaade

Erieesmärk 1 eesmärgiks on toetada põllumajandusettevõtte elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet, et suurendada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus. See eesmärk saavutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 2021/2115 sätestatud tootmiskohustusega sidumata otsetoetuste (artiklid 20–31), tootmiskohustusega seotud (artiklid 32–41), investeeringute (artikkel 74) jariskijuhtimisvahendite alusel kujundatud sekkumiste kaudu.

Sissetulekutoetused aitavad stabiliseerida põllumajandustootjate sissetulekuid turule orienteeritud tootmisel, kus ilmastikust, välistest šokkidest ja ebasoodsast turuolukorrast tingituna esineb olulisi kõikumisi nii saagikuses kui hinnatasemetes. Sekkumise 1.1 „Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks“ rakendamine on liikmesriikidele kohustuslik, sellega toetatakse põllumajandustootja majanduslikku jätkusuutlikkust ja tagatakse põllumajandusmaa hoidmist põllumajandustootmiseks sobilikus seisukorras (V1.1, SWOT EE1 nõrkused 1, 2, 4, tugevus 1, ohud 1, 3). Eestis ei kata kogutoodangu väärtus tootmiseks tehtavaid kogukulusid alates 2015. aastast ja olukorda pingestab veelgi see, et uuel programmperioodil väheneb baasmakse võrdluses 2014-2020 finantsperioodiga. Põhilise sissetulekutoetusega hüvitatakse kuni pool sektori tulu puudujäägist. Samas on suurema majandusliku suurusega põllumajanduslike majapidamiste tulu puudujääk ligi 40% väiksem kui väiksema majandusliku suurusega ettevõtetel, mistõttu suuname 13% otsetoetuste eelarvest majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritesse või sektori teatud suurusgruppidesse ja rakendatakse sekkumist1.2 „Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks“ (V1.2, V1.7, SWOT EE1 tugevus 5, nõrkused 1, 2, 3, 4, 6, 8, 13, võimalused 4, ohud 1, 2, 3).

Tootmiskohustustega seotud toetused (sekkumised 1.3–1.8) on suunatud põllumajandustootjatele, kes tegelevad piimatootmisega, lihaveise-, lamba- ja kitsekasvatusega, tera- ja kaunviljakasvatusega, puu- ja köögivilja ning marjakultuuride, seemnekartuli kasvatamisega. Need sektorid on olulised Eesti põllumajanduses majanduslikel, sotsiaalsetel või keskkonnalastel kaalutlustel. Tootmiskohustusega seotud toetustega hüvitatakse ka osa tulu puudujäägist, mis sõltuvalt sektorist on erinev (V1.1, V1.7).

Kohustusliku elemendina rakendatakse sekkumist 1.2 „Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks“, mis on suunatud kõikidele põllumajandustootjatele diferentseeritult alla 10 hektari suurustele majapidamistele ning üle 10 hektari suurustele majapidamistele esimese kuni 130 ha eest (V1.1, V1.7). Toetuste õiglasema jaotuse tagamiseks on Eesti otsustanud rakendada ümberjaotavat toetust ja suunata tootmiskohustusega seotud toetused eelkõige väiksematele majapidamistele silmas pidades, et keskmisest suurematele majapidamistele ei oleks toetuste vähenemise mõju majanduslikku jätkusuutlikkust oluliselt vähendav ja ettevõtete normaalne areng ei oleks piiratud (SWOT EE1 nõrkus 13).

Perioodi 2014–2020 kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetuse elemendid lisatakse pindala- ja loomatoetuste saamise eeldustesse (tingimuslikkus). Vabatahtlikud ökokavad (sekkumised ÖK1 - Kliima- ja keskkonnakava: keskkonnasõbralik majandamine, ÖK2 - Kliima- ja keskkonnakava: mahepõllumajanduse ökokava, ÖK3 - Kliima- ja keskkonnakava: ökoalad, ÖK4 - Kliima- ja keskkonnakava: ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal, ÖK5 - Kliima- ja keskkonnakava: mesilaste korjeala toetus) rahastatakse EAGF vahenditest.

83% Eesti põllumajanduslikest majapidamistest on keskmisest (69 ha) väiksemad ja neile kuulub 16% kogu ühtse pindalatoetuse pinnast. Eestis planeeritud otsetoetuste sekkumiste (EAGF eelarvest) alusel suunatakse 18% kogu otsetoetuste eelarvest keskmisest väiksema maakasutusega majapidamisetele, millega saavutatakse nende jaoks 12% keskmisest ja 14% suuremate majapidamiste keskmisest määrast kõrgem toetusmäär toetusõigusliku maa kohta. Ökokavade rahastamine EAGF eelarvest senise Eesti maaelu arengukava eelarve asemel mõjutab oluliselt tootjate sissetulekut. Hetkel planeeritud põhilise sissetulekutoetuse ühikumäär koos täiendava ümberjaotava toetuse ühikumääraga jätab sissetulekutoetusena ettevõtjatele ha kohta 38% vähem toetust, sh alla keskmise suurustel majapidamistel -33% ja üle keskmistel -39% vähem toetust kui senisel programmiperioodil. Sekkumiste ÖK1 - Kliima- ja keskkonnakava: keskkonnasõbralik majandamine ja ÖK2 - Kliima- ja keskkonnakava:

mahepõllumajanduse ökokava eelarve suureneb samal ajal 6%, seoses tootmise keskkonnaalaste piirangutega. Seotud toetuste eelarve suureneb praeguse perioodiga võrreldes 2,78 korda. Planeeritud sekkumistega tõstetakse kliimaambitsiooni ning suunatakse põllumajandustootjaid liituma ökokavadega, et eelkõige säilitada ja suurendada keskkonnakasu ning uute ökokavadegaasendada sissetulekutoetuste vähenemine nendest saadava kasuga.

Tootmiskohustustega sidumata põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks, täiendav ümberjaotatav toetus jätkusuutlikkuseks kui ka tootmiskohustusega seotud toetused panustavad erieesmärgi 1 täitmisse vähendades tootmiskulude katteks turult saadava tulu puudujääki ja suurendades põllumajanduslike majapidamiste majanduslikku jätkusuutlikkust.

Erieesmärgi saavutamisse panustab ka sekkumine 7.1 „Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele“, mis motiveerib noori tegutsema põllumajandussektoris ning soodustab põlvkondade vahetust (V7.2, SWOT EE7 ohud 2) ning suurendab noorte põllumajandustootjate sissetulekute stabiilsust.

Erieesmärgi 1 vajadus 1.4 (kaasajastada põllumajanduse taristut, mis arvestataks keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkidega sh turvasmuldade kaitsega), mida sekkumistega (1.9.1 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendus- ja veerežiimi kahepoolsed reguleerimissüsteemid) kaasajastamisse erasektori poolt“, 1.9.2 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendussüsteemid) kaasajastamisse – avaliku sektori investeeringud“ 1.9.3 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse“ ja KK3 „Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised“) lahendatakse, toetavad põllumajandussektori vastupanuvõimet korras ja kaasajastatud põllumajandustaristu(maaparandussüsteemide) kaudu, mis Eesti kliimatingimustes loovad eelduse toidutootmiseks ja põllumajandusmaa sihipäraseks kasutamiseks (SWOT EE1, nõrkused 6, 9 ja 10, ohud 3). Maaparandussüsteemidega leevendatakse põllumajandustootmisel kahjulikult toimivaid ilmastikunähtusi – liigseid sademeid ja põuda. Seetõttu on oluline investeeringute abil maaparandussüsteeme kaasajastada (V 1.4, 4.6 ,5,3), mille tulemusena paraneb põllumajandusmaa vastupanuvõime ja tootmiskindlus sh kliimamuutustega kohanemisel (SWOT EE1, ohud 3).

Põllumajandustootjate sissetulekut aitavad stabiliseerida ka keskmise sagedusega ja keskmist kahju ulatust tekitavate riskide maandamiseks rakendatav sekkumine 1.10 „Põllumajanduskindlustustoetus“. Selle sekkumise peamine eesmärk on suurendada põllumajandustootjate panust tootmisriskidest tekkida võivate kahjude vähendamisel, tagades seeläbi põllumajandusettevõtte majandusliku stabiilsuse ning vähendada tootmisriskidest tekkida võivat finantskahju. Põllumajandustootjad saavad kindlustada oma põllumajanduskultuuride saake ja põllumajandusloomi ebasoodsatest ilmastikutingimustest (näiteks külm, torm, rahe, jää, tugev vihm või ränk põud), looma- või taimehaigustest, kahjurite levikust, teatud keskkonnajuhtumitest või direktiivi 2000/29/EÜ kohaselt taimehaiguse või kahjuripuhangu likvideerimiseks või selle leviku piiramiseks võetud meetmetest tekkinud kahjude vastu. Rakendatav sekkumine 1.11 „Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus“ aitab põllumajandustootjatel teha investeeringuid, mis ühelt poolt võivad hoida ära või leevendada kahju kannatamist loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tulemusel ning teiselt poolt võivad aidata taastada juba hävinud tootmispotentsiaali, et säilitada põllumajandustootjate sissetulekuid.

Lisaks panustab kaudselt sekkumise eesmärkide täitmisse ka LEADER sekkumine, mis võimaldab lähtuvalt kohaliku tasandil koostatud strateegia prioriteetidest toetada ka põllumajandusettevõtteid, sh läbi teadmiste ja heade praktikate jagamise (V1.5).

2.1.SO1.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse

Ei kohaldu

2.1.SO1.8 Tulemusnäitaja(te) valik

Selle erieesmärgi tulemusnäitaja(te) valimine

Tulemusnäitajad [selle erieesmärgi soovitatud tulemusnäitajad on tervenisti kuvatud paksus kirjas]	Sihtväärtus
R.4 - Sissetulekutoetuse sidumine standardite ja heade tavadega Sissetulekutoetusega hõlmatud ja teatavate tingimuste täitmisega seotud kasutatava põllumajandusmaa osakaal	97,87 %
R.5 - Riskijuhtimine Toetust saanud ÜPP riskijuhtimisvahendeid omavate põllumajandusettevõtete osakaal	0,07 %
R.6 PR - Toetuse ümberjaotamine väiksematele põllumajandusettevõtetele Keskmisest väiksema suurusega rahastamiskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava täiendava otsetoetuse protsent hektari kohta (võrreldes keskmisega)	112,53 %
R.8 - Põllumajandusettevõtete toetamine spetsiifilistes sektorites Nende põllumajandusettevõtete osakaal, mis saavad kasu tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusest, et suurendada konkurentsivõimet, kestlikkust või parandada kvaliteeti	48,12 %
R.9 CU PR - Põllumajandusettevõtete moderniseerimine Ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetust saavate põllumajandustootjate osakaal	6,17 %
R.39 CU - Maamajanduse arendamine Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted	346,00

Sihtväärtuste ja seotud vahe-eesmärkide põhjendus

Tulemusnäitajate sihtväärtused arvutatakse vajaduste analüüsi käigus SWOT-analüüsi toel kindlaks tehtud vajaduste ja nende prioriseerimise alusel.

Sekkumine 1.1 on 98% ulatuses seotud teatavate tingimuste täitmisega (tulemusnäitaja R.4), põhisissetuleku toetusega kaetud ha suhtena kogu kasutatava põllumajandusmaa pinda (UAA 2019, apro_cpsh1 & apro_cpshr).

Toetuste õiglasema jaotuse eesmärkide täitmist väljendab tulemusnäitaja R.6 (112,5%), mis võtab arvesse sekkumised 1.1 kuni 1.8 ja sekkumised ÖK1-ÖK5 ja sekkumise 7.1. R.6 väljendab keskmisest (2020. aastal keskmine ÜPT pind taotlustel on 69 ha) väiksema suurusega toetuskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava lisa otsetoetuse protsenti hektari kohta võrreldes keskmisega.

Lisaks toetab toetuste ümberjaotamise eesmärgi täitmist tulemusnäitaja R.8, millesse panustavad sekkumised 1.3 kuni 1.8 (tootmiskohustusega seotud toetused). Eestis oli 2020. aasta põllumajandusloenduse andmetel 11 369 majapidamist, kellest 35% kasutuses on alla 10 ha kasutatavat põllumajandusmaad, mis moodustab 2% kogu kasutatavast põllumajandusmaast. Spetsiifilistes sektorites makstavate erinevate tootmiskohustusega seotud toetuste saajaid kokku ühekordses arvestuses on kogu 2020. aasta põllumajanduslike majapidamiste arvust 48% (tulemusnäitaja R.8), nende kasutuses on 88% maast.

Täiendavalt saab selle eesmärgi täitmist kirjeldada R 9 ja R.39 kaudu, kuhu panustavad sekkumised 1.9.1 ja 1.9.2. Tulemusnäitajad on valitud sellisena, mis arvestavad enim sekkumiste üleehitusega (kahe-etapiline taotlemine, avaliku ja erasektori investeeringud, eesvoolude tehniline ja ökoloogiline seisund on fookuses) ning kooskõla Eesti oludega (suur rendimaade osakaal, senine maaparanduslik tegevus sh ühistegevus) ning asjaolust, et meetmete tegevusi ei saa siduda üksnes põllumajandustootjate ja põllumajandusmaaga. Sihttaseme määramisel on lähtutud MAK 2014–2020 perioodi analoogse meetmete statistikast, arvestades kavandatud eelarve piire.

Tulemusindikaatorit R.7 ei ole kasutatud, sest ÜPP strateegiakava SWOT analüüsi ja vajaduste hindamise käigus ei ole tuvastatud suuremat abi vajavaid piirkondasid ja ÜPP strateegiakavas ei ole plaanis eraldi sekkumisi, mis panustaksid sisuliselt R.7 eesmärki. Kõik otsetoetuste ja ökokava sekkumisi rakendatakse üleriigilisena. Sellepärast leiame, et tulemusindikaatori kasutamine ei ole põhjendatud, sest see ei ole Eesti ÜPP strateegiakava eesmärgiks.

2.1.SO1.9 Rahaeraldise põhjendus

Sekkumine 1.1 „Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks“ eelarvega 526 978 302 eurot sihttasemega 967 358 ha panustab tulemusindikaatorisse R.4.

Sekkumine 1.2 „Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks“ eelarvega 50 396 469 eurot sihttasemega koef 1: 409 257 ha ja koef 0,43 32 287 ha koos tootmisega seotud toetuste sekkumistega 1.3 „Põllumajandustootmisega seotud toetus piimalehma kasvatamiseks“ (eelarve 61 356 079 eurot sihttasemega koef 1: 24 813 piimalehma ja koef 0,5: 25 110 piimalehma); 1.4 „Põllumajandustootmisega seotud toetus ammlehma kasvatamiseks“ (eelarve 28 253 764 eurot, sihttasemega koef 1,1: 18 398 ühe 75% lihaveise tõu veresusega vähemalt 8-kuused lihatõugu lehmmullikad ja ammlehmad, kes osalevad jõudluskontrollis; koef 1,0: 24 560 vähemalt 8-kuused lihatõugu lehmmullikad ja ammlehmad ja koef 0,46: 2 380 vähemalt 8-kuused lihatõugu lehmmullikad ja ammlehmad, kes ei osale jõudluskontrollis); 1.5 „Põllumajandustootmisega seotud toetus ute ja kitse kasvatamiseks“ (eelarve 5 489 196 eurot, sihttasemega 38 207 utte); 1.6 „Põllumajandustootmisega seotud toetus tera- ja kaunviljakultuuride kasvatamiseks“ (eelarve 25 852 485 eurot, sihttase 179 712 ha); 1.7 „Põllumajandustootmisega seotud toetus puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamiseks“ (eelarve 9 683 332 eurot, sihttase 5409 ha) ja 1.8 „Põllumajandustootmisega seotud toetus seemnekartuli kasvatamiseks“ (eelarve 393 963 eurot, sihttase 220 ha) panustavad tulemusindikaatorisse R.6 71 880 269 euroga (sekkumine 1.2 - 2% + sekkumised 1.3-1.8 6% alla 69 ha suurustele majapidamistele otsetoetuste eelarvest). Lisaks panustavad sekkumised ÖK1–ÖK5 kogueelarvest 19 080 073 euroga (2% otsetoetuste eelarvest, alla 69 ha suurustes majapidamistes 66 559 ha), sekkumine 1.1 kogueelarvest 84 341 289 euroga (8% otsetoetuste eelarvest, alla 69 ha suurustes majapidamistes 154 810 ha) ja sekkumine 7.1 kogueelarvest 3 703 596 euroga (0,4%, alla 69 ha suurustes majapidamistes 7932 ha).

Kokku on otsetoetuse eelarvest panus tulemusindikaatori R.6 täitmisse summas 179 005 227 eurot. See aitab kaasa EE1 täitmisele - toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus.

Sekkumised 1.3 „Põllumajandustootmisega seotud toetus piimalehma kasvatamiseks“ (eelarve 61 356 079 eurot sihttasemega koef 1: 24 813 piimalehma ja koef 0,5: 25 110 piimalehma); 1.4 „Põllumajandustootmisega seotud toetus ammlehma kasvatamiseks“ (eelarve 28 253 764 eurot, sihttasemega koef 1,1: 18 398 ühe 75% lihaveise tõu veresusega vähemalt 8-kuused lihatõugu lehmmullikad ja ammlehmad, kes osalevad jõudluskontrollis, koef 1,0: 24 560 vähemalt 8-kuused lihatõugu lehmmullikad ja ammlehmad ja koef 0,46: 2 380 vähemalt 8-kuused lihatõugu lehmmullikad ja ammlehmad, kes ei osale jõudluskontrollis); 1.5 „Põllumajandustootmisega seotud toetus ute ja kitse kasvatamiseks“ (eelarve 5 489 196 eurot, sihttasemega 38 207 utte); 1.6 „Põllumajandustootmisega seotud toetus tera- ja kaunviljakultuuride kasvatamiseks“ (eelarve 25 852 485 eurot, sihttase 179 712 ha); 1.7 „Põllumajandustootmisega seotud toetus puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamiseks“ (eelarve 9 685 332 eurot, sihttase 5409 ha) ja 1.8 „Põllumajandustootmisega seotud toetus seemnekartuli kasvatamiseks“ (eelarve 393 963 eurot, sihttase 220 ha) panustavad tulemusindikaatorisse R.8 kokku summas 131 030 819 eurot kokku ca 5470 põllumajandustootjale. See aitab kaasa EE1 täitmisele - toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus.

Sekkumine 7.1 „Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele“ (eelarvega 20 158 588 eurot, sihttase 35 000 ha) panustab indikaatoritesse R.36 ja R.37 ning erieesmärkide EE7 - muuta valdkond noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades ja EE1 - toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus, täitmisele.

Sekkumised 1.9.1 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendus- ja veerežiimi kahepoolsed reguleerimissüsteemid) kaasajastamisse erasektori poolt“ ja 1.9.2 „Investeeringud põllumajandusega

seotud taristu (kuivendusüsteemid) kaasajastamisse – avaliku sektori investeeringud“ kogueelarvega 25 512 097 eurot panustab tulemusnäitaja ning 1.9.3 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse“ (R.39 ja R 9) saavutamisse, mis aitab kaasa EE1 saavutamisele, millega tagatakse kestlik toidutootmine,kliimamuutustega kohanemine ja muldade viljakuse säilitamine, võttes arvesse taotlejate võimalikku huvi ja meetmete ülesehitust.

2.1.SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele

2.1.SO2.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte

2.1.SO2.1.1 Tugevused

1. Mitmekesine tootmine, toodete lai sortiment.
2. Kvaliteetsed sisendid, piisav põllumajandusmaa ressurss (sh mesindusele piisavalt sobilikke korjealasid), ettevõtete koondumine.
3. Kaasaegsete tehnoloogiate kasutamine (täppisviljelus, täppisloomakasvatus, lüpsirobotid jmt), kulutõhusad ettevõtted.
4. Kõrge kvaliteediga mitmekülgset toodangut tootev toiduainetööstus.
5. Puhas keskkond, hea looma- ja taimetervise seisund ning toimivad järelevalvesüsteemid (loovad Eestis head eeldused kvaliteetsete põllumajandussaaduste, toidukaupade ja muude tootmissisendite ekspordiks).
6. Ettevõtjatel on huvi ekspordi vastu.
7. Ekspordivõimekus teravilja ja piimasektoris.
8. Tarbijad eelistavad kohalikku päritolu toidukaupa.
9. Toiduainetööstus on tarbijanõudlusele kiirelt kohanev.
10. Mahetootmise populaarsus.
11. E-teenuste laialdane kasutamine asjaajamises.
12. Ettevõtjate uuendusmeelsus ja üldine hea teadmiste tase.
13. Vajalikku teadust tehakse mitmes teadus- ja arendusasutuses.
14. On loodud programmid ja meetmed, et toetada teadust, innovatsiooni ja teadmussiiret.

2.1.SO2.1.2 Nõrkused

1. Suur osa põllumajandus- ja toidusektori ettevõttetest on väikese turujõuga.
2. Põllumajandus- ja toidusektori ettevõtete madal investeerimisvõime, sh raskendatud ligipääs kapitalile.
3. Suurt keskkonnamõju omavad seadmed ei ole ettevõtjale taskukohased.
4. Vähesed investeeringud T&A tegevustesse ja tootearendusse.
5. Madala lisandväärtusega toodangu ekspordi kõrge osakaal (Eesti päritolu põllumajandus- ja toidukaupade ekspordikäibes on töödeldud toodete käibe osakaal ligi 2/3. Seega eksporditakse üle kolmandiku Eesti põllumajandussaadustest ilma neile täiendavat lisandväärtust andmata).
6. Tööjõu tootlikkus on võrreldes ELi keskmisega madalam.
7. Brutoinvesteeringud keskkonnasäästlike ja innovaatiliste tehnoloogiate rakendamiseks kasutuses oleva maa hektari kohta on võrreldes ELi keskmisega madalamad.
8. Uuenduslikke lahendusi ei võeta kasutusele piisavalt kiiresti (info ja koostöö, madal investeerimisvõime).
9. Eesti suurimad toiduainetööstused on ELi keskmisest väiksemad. (Mastaabiefekti võimaldavate ettevõtete puudumisest tulenevad väikesed tootmismahud, millest omakorda tulenev madal konkurentsivõime).
10. Kvalifitseeritud ja hooajalise tööjõu puudus, mesinike kõrge keskmine vanus.
11. Mahetöötlemisele spetsialiseerunud tööstuste väike töötlemismaht.
12. Vähene teadlikkus IT-lahenduste võimalustest (potentsiaal pole täielikult ära kasutatud).
13. Taastuvenergia tootmise võimaluste vähene kasutamine.
14. Digilahenduste potentsiaal, sh andmete kasutamise potentsiaal ei ole piisavalt kasutatud.
15. Kõik vajalikud kompetentsid ei ole Eesti teadus- ja arendusasutuste poolt kaetud.
16. Teadusasutuste ja ettevõtete vähene koostöö.

17. Teadmiste loomise, teadmussiirde ja innovatsiooni vähene sidusus.
18. Teadmussiire ei ole piisavalt tõhus, teave on killustunud.
19. Nõustamisteenused ei kata kõiki vajalikke valdkondi ja olulisi spetsiifilisi suundi.
20. Mesindussektoris mesilaste suur suremus (mesilashaigused, kliima) ning lõunapoolsemate riikidega võrreldes kõrgem mee tootmise omahind (kliima).

2.1.SO2.1.3 Võimalused

1. Toidu nõudlus ning inimeste ostujõud maailmas kasvavad.
2. Tarbimisharjumused maailmas muutuvad (tekib nõudlus uute innovaatiliste toodete järele, arenevad välja uued toidutrendid).
3. Mahetoidu tarbimine kasvab ning Eestis on mahepõllumajandusliku tootmise ja ka nende toodete töötlemise arenguks palju potentsiaali. Keskkonnateadliku tarbimise populaarsuse kasv suurendab mee ja meetoodete nõudlust.
4. Maaturismi ja kulinaaria valdkond aitavad kaasa toiduturismi arengule, mis mõjutab soodsalt kogu toidusektorit.
5. Kättesaadavate ja mitmekülgsete T&A- ja digilahenduste laialdasem kasutuselevõtt.
6. Bio- ja ringmajanduse võimaluste parem rakendamine.
7. Ettevõtlust soodustavad maksuerisused (tööjõud, maapiirkonnad, toidukaupade käibemaks).
8. Riigi investeeringud ettevõtluse arendamiseks (investeeringud taristusse).
9. Piiriülesed koostöövõimalused.
10. Sektori ettevõtjad on koondunud esindusorganisatsioonidesse.
11. Looduslike taimekoosluste meekorje potentsiaali ärakasutamine.

2.1.SO2.1.4 Ohud

1. Elanikkonna vananemine ning süvenev tööjõupuudus ja palgasurve.
2. Kaubandust pärssivad poliitilised suundumused (kaubandustõkked, kaubandussõjad).
3. Loodus- ja inimtekkelised katastroofid (toodangu tarbimiskõlbmatuks muutumine) ning taime- ja loomahaigused (sh mesilashaiguste leviku hoogustumine).
4. Ebasoodsad ilmastikutingimused (näiteks liigniiskus ja põud) ning sellest tulenev saagikaotus ja tooraine kvaliteedi kõikumine.
5. Suutmatus muutustele reageerida, ekspertteadmise puudumine.
6. Suutmatus konkureerida importkaubaga.
7. T&A tegevuste, tootearenduse ja investeeringute vähene rahastamine.
8. Eksportturgude majandusliku olukorra halvenemine.
9. Tootmissisendite kallinemine.
10. Rendimaade suur osakaal.

2.1.SO2.1.5 Muud märkused

Põllumajandusettevõtete tootlikkus on Eestis ELiga liitumisjärgselt oluliselt paranenud, kuid olnud viimastel aastatel väikeses languses. Võrreldes EL-i keskmisega on 2005. a võrreldes Eesti põllumajandusettevõtete tootlikkus suurenenud 4 protsendipunkti enam (EL-s 9%, Eestis 13%). Tööjõutootlikkus on suurenenud FADNi andmetel alates 2006. aastast 2,8 korda, kuid on tootmistüüpide lõikes väga erinev. Suurim on tööjõutootlikkuse tõus piimatootmises ning sea- ja linnukasvatuses (üle 3 korra), väikseim aianduses (ca 40%) ja loomakasvatuses (ca 60%).

Põllumajandustootjate brutoinvesteeringud tehnoloogiate rakendamiseks kasutuses oleva põllumajandusmaa hektari kohta on suurenenud, kuid jäävad veel alla EL-i keskmisele. FADNi andmetel moodustavad brutoinvesteeringud kasutuses oleva põllumajandusmaa hektari kohta perioodi 2004–2016 keskmisena 68% EL-28 keskmisest. Investeerimissuutlikkus on sektoris üldiselt viimastel aastatel

tagasihoidlikum, kuna kogutoodangu väärtusest moodustab vahetarbimine ligikaudu 70% (EL keskmine 59%). Tootmistüüpide ja suurusgruppide lõikes on ettevõtete võlakordaja erinev. Suurim on võetud kohustuste osatähtsus piimatootmise ettevõtetes ja üle 400 ha suurustes taimekasvatusettevõtetes (üle 40%).

Eestis on 59% majapidamistest standardkogutoodanguga 4–25 tuhat eurot. Neid iseloomustab olulisel määral peretööjõu kasutamine, rendimaa keskmisest väiksem osatähtsus, saagikuste ja piimakuse oluliselt (kuni 40%) madalam tase. Samuti on investeeringud ha kohta madalamad ning ka võlakordaja madalam kui FADNi keskmisel ettevõttel.

Põllumajandustootjate sissetulekute tagamisele ja konkurentsivõime suurendamisele aitavad kaasa investeeringud põllumajandustootmisesse, ühistegevuse edasine areng ja parem koostöö tarneahela erinevate lülide vahel jm. Põllumajandussektoris ei ole võimalik keskenduda üksnes klassikalises mõttes efektiivsele tootmisele. Suurenenud nõudmised põllumajandustootmisest tuleneva mõju vähendamiseks nõuavad põllumajandustootjatelt täiendavaid investeeringuid keskkonnamõjude vähendamiseks. Siiski peab arvestama, et keskkonnainvesteeringutega võivad kaasneda täiendavad kulud ja sellega seoses ka teatav konkurentsivõime langus.

Eestis tegutses toiduainetööstuse valdkonnas 2019. aastal 761 ettevõtet ning nende arv on võrreldes 2013. aastaga kasvanud peaaegu poole võrra. Kõige rohkem on kasvanud mikroettevõtete arv (2013. aastal 295 ettevõtet, 2019. aastal 560 ettevõtet). Väikese suurusega ettevõtete arvus on toimunud väike kasv, teistes suurusgruppides on ettevõtete arv jäänud praktiliselt samaks. Mahetooraine väärindamisega tegelevaid ettevõtteid oli 2020. aastal 181 ning viimase viie aastaga on mahetöötlejate arv kahekordistunud. Suurusgrupiti (tööga hõivatud isikute arvu järgi) on toiduainetööstuste hulgas enim alla 10 töötajaga mikroettevõtteid (72% kogu ettevõtete arvust), väikese suurusega oli 19%, keskmiseid 7% ning vaid 2% ettevõtetest olid üle 250 töötajaga. Vaatamata suurele arvule moodustab mikroettevõtete müügitulu vaid 5% toiduainetööstuse müügitulust. Samas üle 250 töötajaga ettevõtete osakaal müügitulus on üle 30%. Eesti toiduainetööstustes loodav lisandväärtus töötaja kohta oli 2018. aastal 41% väiksem kui EL-i keskmine. Samuti on Eesti toiduainetööstuste investeeringute maht materiaalsesse põhivarasse võrreldes EL-i keskmisega suhteliselt madal ning moodustab sellest umbes 60%. Kui EL-is keskmisena investeerisid toiduainetööstused 2018. aastal materiaalsesse põhivarasse ligikaudu 9300 eurot töötaja kohta, siis Eestis oli vastav näitaja 7300 eurot. Ka müügitulu töötaja kohta oli 2018. aastal EL-i toiduainetööstustes keskmiselt kaks korda (248 000 eurot töötaja kohta) suurem kui Eestis (135 000 eurot). OECD raportis „*Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Estonia*“ tuuakse välja, et Eesti toiduainetööstuste probleemiks on mastaabiefekti võimaldavate ettevõtete puudumine, millest tulenevad väikesed tootmismahud ning sellest tulenev madal konkurentsivõime. Samuti on raporti kohaselt Eesti toiduainetööstustel madal võimekus iseseisvaks tootearendus- ja innovatsioonitegevuseks.

Eestis toodetud või töödeldud põllumajandussaaduste ja toidukaupade eksport oli 2020. aastal hinnanguliselt 1,1 mld eurot. Suurima panuse eksporti andsid piima- (19%) ja teraviljasektor (19%). Eesti päritolu põllumajandus- ja toidukaupade ekspordikäibes on töödeldud toodete osakaal ligikaudu 2/3 ehk üle kolmandiku Eesti põllumajandussaadustest eksporditakse toorainena, ilma neile täiendavat lisandväärtust andmata. Mahetöötlemisele spetsialiseerunud tööstuste töötlemismaht on väike ja seetõttu suur osa Eesti mahedatest põllumajandussaadustest kasutatakse tööstustes tavatoodete tooraineks või eksporditakse töötlemata kujul.

Tulenevalt Eesti väiksusest ning piiratud ostujõust on toidusektori arenguks vajalik suurendada ettevõtete konkurentsivõimet välisturgudel. Tarbimisharjumused maailmas muutuvad, nõudlus kvaliteetsete ja innovaatiliste toodete järele kasvab. Eesti toidutööstus suudab pakkuda kõrge kvaliteediga mitmekülgset toodangut. Kuna Eesti toidusektori ettevõtted on eraldiseisvalt väikese turujõuga, tuleb välisturgudel soodustada turundus- ja müügialast koostööd. Erinevatel turgudel müügiedukuse saavutamiseks on vajalik eksportööride müügialase võimekuse ja kompetentside jätkuv arendamine. Oluline on senisest enam kasutada Eesti erinevate ülikoolide ja teadusasutuste *know-how*’d ekspordivõimekuse arendamiseks.

Mesindussektori puhul on konkurentsivõime ja turule orienteerituse suurendamist EL tasandil eraldi adresseeritud mesindusprogrammide rakendamisega Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 (põllumajandustoodete ühine turukorraldus) alusel. Uuel EL eelarveperioodil liigub mesindusprogrammide meede strateegiakavade määruse alla ning selle rakendamine on liikmesriigile kohustuslik.

Eestis peetavate mesilasperede arv on viimasel kümnel aastal peale suurt langust sellele eelneval kümnendil küll tõusnud ca 30 tuhandelt ligi 50 tuhandele (2020. aastal 47 900), kuid viimastel aastatel on kasv seiskunud. Eesti looduslike taimekoosluste meekorje potentsiaal on teadlaste hinnangul vähemalt 150 000 mesilasperet. Mesinike arv on mesindussektori struktuuriuuringute kohaselt vähenenud 12% aastatel 2012–2018. Kui 2012. aastal oli Eestis 5 934 mesinikku, siis aastaks 2018 oli neid jäänud 5 215. Seega on oluline, et sektori konkurentsivõimega kasvaks ka selle atraktiivsus ning uued ja noored mesinikud lisanduksid sektorisse. Meetoodangu varieeruvus on suur, sõltudes suurel määral ilmast ja mesilashaiguste levikust. Mesilasperede arvu säilitamiseks ja mee tootmistaseme tagamiseks on vajalik tõsta mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, toetades selleks nii seniste mesindusprogrammide tegevusi, (mesinike teadmiste ja oskuste parandamine, tehnilise abi andmine, mesilashaigustega võitlemine, mesilaste aretustegevus, analüüside tegemiseks laborite toetamine) kui ka nähes ette täiendavate uute tegevuste (koostöö teadusasutustega, tarbijate teadlikkuse tõstmine) toetamist.

2.1.SO2.2 Vajaduste kindlakstegemine

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.2	Tõsta toidusektori ettevõtjate müügivõimekust läbi ühiste teavitus- ja turundustegevuste		Ei
V2.3	Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas läbi teadlikkuse tõstmise koostöövõimalustes	1	Jah
V2.4	Tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõh	1	Jah
V2.5	Arendada välja kohalikul bioressursil põhinevaid väärindamisüksusi	1	Jah
V2.6	Suurendada mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust	1	Jah
V3.3	Tõsta teadlikkust kvaliteedikavadest ja suurendada nende raames toodetud toodete osakaalu	1	Jah
V9.5	Tarbijate kõrge tervist toetava toitumise ja toiduohutuse alane teadlikkus		Ei
V9.6	Soodustada uute alternatiivsete pakendilahenduste kasutamist	1	Jah
V9.7	Toidujäätmete ja toidukao vähendamine	2	Osaliselt
V9.8	Arendada uusi kaasaegseid analüüsimeetodeid ning soodustada digilahenduste kasutamist näiteks toidu	2	Jah

Muud märkused vajaduste hindamise kohta.

Puuduvad

2.1.SO2.4 Sekkumisloogika

Sekkumise vorm	Sekkumise liik	Sekkumise kood (liikmesriik) – nimi	Ühine väljundnäitaja
Sectoral - Mesindustooted	ADVIBEES(55(1)(a)) – mesinikele ja nende organisatsioonidele suunatud	2.1.1 - Mesindussektori sekkumine 1 – mesinike	O.37. Mesinduse säilitamiseks või arendamiseks toetatud meetmete

	nõustamisteenused, tehniline abi, koolitus, teave ja parimate tavade vahetamine, sealhulgas võrgustike kaudu	teadmiste ja oskuste parandamine ning tehniline abi	või ühikute arv
Sectoral - Mesindustooted	INVAPI(55(1)(b)) – investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse ning muud meetmed	2.1.2 - Mesindussektori sekkumine 2 – materiaalsed ja mittemateriaalsed investeeringud	O.37. Mesinduse säilitamiseks või arendamiseks toetatud meetmete või ühikute arv
Sectoral - Mesindustooted	ACTLAB(55(1)(c)) – laboratooriumide toetamise meetmed mesindustoodete, mesilaste kao või tootlikkuse languse ja mesilastele potentsiaalselt toksiliste ainete analüüsimise eest	2.1.3 - Mesindussektori sekkumine 3 - analüüse tegevate laboratooriumite toetamine	O.37. Mesinduse säilitamiseks või arendamiseks toetatud meetmete või ühikute arv
Sectoral - Mesindustooted	COOPAPI(55(1)(e)) – koostöö asutustega, kes on spetsialiseerunud mesindust ja mesindustooteid käsitlevate teadusprogrammide rakendamisele	2.1.4 - Mesindussektori sekkumine 4 – koostöö teadusasutustega	O.37. Mesinduse säilitamiseks või arendamiseks toetatud meetmete või ühikute arv
Sectoral - Mesindustooted	PROMOBEES(55(1)(f)) – müügiedendus, teavitustegevus ja turundus, sealhulgas turuseire ning meetmed, mille eesmärk on eelkõige suurendada tarbijate teadlikkust mesindustoodete kvaliteedist	2.1.5 - Mesindussektori sekkumine 5 – tarbijate teadlikkuse tõstmine	O.37. Mesinduse säilitamiseks või arendamiseks toetatud meetmete või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	1.9.3 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse	O.22. Taristuinvesteeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	2.2 - Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	2.3 - Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	2.5 - Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	2.6 - Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	2.7 - Põllumajandustootjate tootlikud investeeringud	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	3.1.1 - Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	3.1.2 - Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	8.3 - Investeeringud bioressursside väärindamisse	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	KK1 - Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	COOP(77) – Koostöö	0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse	O.1. Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) tegevusrühma projektide arv

		tegevusrühma projektid	
RD	COOP(77) – Koostöö	8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng	O.31. Toetatud kohaliku arengu strateegiate (LEADER) või ettevalmistavate tegevuste arv
RD	COOP(77) – Koostöö	9.4 - Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus	O.32. Toetatud muude koostöötegevuste või -ühikute arv (välja arvatud punktis O.1 teatatud Euroopa innovatsioonipartnerlus)
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.2 - Nõuandetoetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv

Ülevaade

Erieesmärk 2 eesmärgiks on suurendada põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule. See eesmärk saavutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 2021/2115 sätestatud investeeringute (artiklid 73 ja 74), koostöö (artikkel 77), mesindussektoris sektoripõhiste sekkumisviiside (artiklid 42–56) kaudu.

Keskkonnahoidliku põllumajandustootmise arendamiseks, kus on senisest enam tähelepanu pööratud ka digitaliseerimisele, on kavandatud põllumajandustootjatele sekkumine 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“, mille kaudu toetatakse materiaalsesse varasse tehtavaid investeeringuid eesmärgiga ajakohastada põllumajandusettevõtete põhivara ning parandada põllumajandusettevõtete majanduslikku toimimist. Lisaks on põllumajandustootjatele kavandatud sekkumine KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“, kus materiaalsete investeeringute kaudu soodustatakse põllumajandustootmises ressursitõhustust, digitaliseerimist, vähendatakse tootmisest tulenevat keskkonnamõju ning suurendatakse bioohutust. Nende tegevuste kaudu suureneb ka põllumajandustootjate konkurentsivõime.

Toidutööstuste majandusliku võimekuse ja konkurentsivõime tõstmiseks ning keskkonna- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks on kavandatud ettevõtjatele, kelle põhitegevusala on toidutootmine või joogitootmine, sekkumine 2.2 „Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“, kus toetatakse materiaalsesse varasse tehtavaid investeeringuid, mis on kas roheinvesteeringud, digitaliseerimist ja uute tehnoloogiate kasutuselevõttu toetavad investeeringud või uue töötlemisüksuse rajamisele suunatud investeeringud.

Sektoritest adresseeritakse erieesmärk 2 raames eraldi mesindussektori konkurentsivõime ja turule orienteerituse suurendamise vajadust. Sekkumisega 2.1.1 „Mesindussektori sekkumine 1 – mesinike teadmiste ja oskuste parandamine ning tehniline abi“ toetatakse sektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust mesinike teadmiste ja oskuste parandamise ning mesindussektori sekkumiste rakendamiseks tehnilise abi andmise kaudu sekkumisega 2.1.2 „Mesindussektori sekkumine 2 – materiaalsed ja mittemateriaalsed investeeringud“ mesilashaigustega võitlemiseks ja mesilaste tõuaretusse tehtavate investeeringute kaudu, sekkumisega 2.1.3 „Mesindussektori sekkumine 3 – analüüse tegevate laboratooriumite toetamine“ mesilashaiguste ja mesindustoodete kvaliteedi analüüsimise kaudu, sekkumisega 2.1.4 „Mesindussektori sekkumine 4 – koostöö teadusasutustega“ uue teadusinfo saamise ja rakendamise kaudu ning sekkumisega 2.1.5 „Mesindussektori sekkumine 5 – tarbijate teadlikkuse tõstmine“ mitmesuguste müügiedenduse, teavitustegevuse, turunduse ja turuseire meetmete rakendamise kaudu.

Selleks, et suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust veelgi enam on nii

põllumajandustootjatel, põllumajandustoodete töötlejatel kui neid ühendavatel koostöövormidel võimalus taotleda rahastamisvahendeid sekkumistest 2.6 „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)“, 2.3 „Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)“ ning 3.1.2 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)“. Rahastamisvahendi kaudu toetatakse investeeringuid, mis suurendavad ettevõtjate konkurentsivõimet läbi tehnoloogia uuendamise. Siia kuuluvad investeeringuid masinatesse ja seadmetesse, ehitiste ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks, uuenduslike toodete ja kõrvaltoodete, tootmisprotsesside ja tehnoloogiate väljaarendamisse, samuti muudesse investeeringutesse lisandväärtuse andmiseks kõigis tootmisahela etappides ning tootmise digitaliseerimiseks ja automatiseerimiseks. Toetatavaks tegevuseks on ka käibekapital, sh eraldiseisev käibekapital tingimusel, et see aitab kaasa erieesmärgi saavutamisele.

Erieesmärk 2 saavutamisesse panustavad kaudselt ka teiste erieesmärkide sekkumised nagu näiteks 3.1.1 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“, kus eesmärk on ühistegevuse soodustamine töötlemise etapis, et selle kaudu tõsta põllumajandustootjate omavaheline koostöö järgmisele tasandile ja aidata kaasa põllumajandustootjate positsiooni parandamisele toidutarneahelas.

Sekkumine 8.3 „Investeeringud bioressursside väärindamisse“ panustab bioressursi töötlemisvõimekuse tõusu ja tooraine ekspordi asemel selle väärindamisse, mis võimaldab kõrgema lisandväärtusega ja kasumlikemate toode tootmist. Põllumajandustootjate konkurentsivõime paraneb sobivate biovääringamisüksuste loomise, sh kõrval- ja kaassaaduste ning tootmisjääkide kasutamise läbi nt bioenergia/biogaasi, bioväetiste ja biomaterjalide ning muude uudsete ja kõrge lisandväärtusega toodete tootmiseks (sh toidutööstusele, farmaatsiatööstusele). Samuti panustab sekkumine tehnoloogia uuendamisse, et asendada fossiilseid materjale taastuvatega, nt võtta kasutusele taastuval ressursil põhinevad pakendid jmt. Bioressursile kõrgema lisandväärtuse andmine kasvatab ettevõtete kasumlikkust, aitab vähendada sõltuvust kodu- ja välismaistest taastumatutest ressurssidest ning kiirendab taastumatute ressursside asendamist kooskõlas ELi kliimaeesmärkidega. Investeeringuga toetatakse ressursitõhusate ja kestlike lokaalsete energiavarustuslahenduste loomist, mis suurendavad ka energia varustuskindlust ja -julgeolekut.

Erieesmärgi saavutamises on oluline osa ka sekkumistel 0.1 „Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus“ ja 0.2 „Nõuandetoetus“, mis kvaliteetse teadmussiirde ja nõuandeteenuse ja -toetuse kaudu suurendavad põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate teadlikkust jätkusuutlikust arengust ja aitavad seeläbi tõsta sektori ettevõtete konkurentsivõimet. AKISe nn ökosüsteem tagab toimiva infovoo tootjate ja teadlaste vahel, muudab kättesaadavaks ajakohase teabe innovatsiooni ja uusima teadusinfo kohta ning tagab nõustamisteenuse pakkumise riigile olulistes valdkondades võrdsetel alustel ja ühtlase kvaliteediga üle kogu Eesti.

Samuti panustab sekkumise 0.3 „Innovatsioonikoostöö projektid“, mille eesmärk on soodustada Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) projektide rakendamist ja innovatsioonikoostööd nii Eesti kui välismaiste teadus- ja arendusasutuste ning ekspertidega, ettevõtete konkurentsivõime tõstmisesse, eelkõige läbi plaanitavate tegevuste kliima- ja ressursitõhususe ning turu- ja tootmisriskidele vastupanuvõime suurendamise.

Erieesmärgi saavutamisse panustab ka sekkumine 8.4 „LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng“ kuna selle üheks eesmärgiks on maapiirkondades ettevõtluse arendamine, eelkõige uute tasuvate töökohtade ja/või innovaatiliste lahenduste kaudu ning keskkonna- ja kliimasõbralike (sh bio- ja ringmajandus) lahenduste välja töötamine ja rakendamine.

Erieesmärgi saavutamisse panustab ka sekkumine 1.9.3 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse“, kuna selle üheks eesmärgiks on hajaasustusega territooriumidel maakasutuse ratsionaalsemaks ja efektiivsemaks muutmine, millega paraneb põllumajandustootjate konkurentsivõime.

Ligikaudu 25% põllumajandustootjatest leiab, et tee hoid ja ehitus vajab investeeringuid[1]. Heas korras teede võrgustik ja juurdepääs põllumajandusmaale ja põllumajandustootmishoonetele on oluliseks eelduseks ettevõtluse arendamiseks maal sh põllumajanduse konkurentsivõime tõstmiseks.

[1] Põllumajandusuuringute Keskus 2020 „Maaparandussüsteemide ehitamist ja hoiutööde tegemist mõjutavate tegurite väljaselgitamise uuring“ Tabel 14, lk 53 https://pmk.agri.ee/sites/default/files/2020-12/Maaparandus_uuringu_l%C3%B5pparuanne_2020.pdf

2.1.SO2.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse

Ei kohaldu

2.1.SO2.8 Tulemusnäitaja(te) valik

Selle erieesmärgi tulemusnäitaja(te) valimine

Tulemusnäitajad [selle erieesmärgi soovitatud tulemusnäitajad on tervenisti kuvatud paksus kirjas]	Sihtväärtus
R.3 CU - Põllumajanduse digiteerimine ÜPP kaudu digitaalsele põllumajandustehnoloogiale antavast toetusest kasu saavate põllumajandusettevõtete osakaal	1,16 %
R.9 CU PR - Põllumajandusettevõtete moderniseerimine Ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetust saavate põllumajandustootjate osakaal	6,17 %
R.10 CU PR - Parem tarneahela korraldus ÜPP raames toetust saavate tootjarühmades, tootjaorganisatsioonides, kohalikel turgudel, lühikestes tarneahelates ja kvaliteedikavades osalevate põllumajandusettevõtete osakaal	3,56 %
R.35 CU - Mesilastarude säilitamine ÜPPst toetatavate mesilastarude osakaal	31,25 %
R.39 CU - Maamajanduse arendamine Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted	346,00

Sihtväärtuste ja seotud vahe-eesmärkide põhjendus

Erieesmärk 2 eesmärgiks on suurendada põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule.

Digitaliseerimise suurenemist vaadatakse tulemusnäitaja R.3 kaudu, mille sihttasemeks on seatud, et 1,16% põllumajandustootjatest saavad kasu ÜPP kaudu digitaalsele põllumajandustehnoloogiale antavast toetusest.

Põllumajandusettevõtete moderniseerimist jälgitakse tulemusnäitaja R.9 kaudu, mille sihttasemeks on seatud 6,17% põllumajandustootjatest saavad kasu ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetustest.

Tarneahela korraldamise parenemist järgitakse tulemusnäitaja R.10 kaudu, mille sihtasemeks on seatud, et 3,56% põllumajandustootjatest osalevad ÜPP toetust saavates tootjarühmades, tootjaorganisatsioonides, kohalikel turgudel, lühikestes tarneahelates ja kvaliteedikavades.

Mesilasperede arvu säilimist jälgitakse tulemusnäitaja R.35 kaudu, mille sihttasemeks on seatud, et 31,25% mesilasperesid on nendel põllumajandustootjatel, kes saavad kasu mesindussektorile suunatud sekkumisest 2.1.2 „Mesindussektori sekkumine 2 – materiaalsed ja mittemateriaalsed investeeringud“ või mahepõllumajanduslikult mesilaste pidamisele suunatud sekkumisest 9.2 „Loomade heaolu toetus mahepõllumajandusloomadele“. Tulemusnäitaja R.35 puhul ei arvestata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 73 kohaseid investeeringusekkumisi, mille puhul võivad mesinikud

üldises korras koos teiste põllumajandussektori esindajatega toetust taotledes samuti ÜPP-st otseselt kasu saada, kuid need meetmed ei ole R.35 jaoks suure mõjuga ning nendest sekkumistest kasu saavad mesinikud ja mesilaspered ja R.35 arvestuses olevatest sekkumistest kasu saavad mesinikud ja mesilaspered võivad olulisel määral kattuda.

Tulemusnäitaja R.35 sihtväärtuseks on 31,25%, mis on saadud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 55 lõike 1 punktis b sätestatud sekkumisviisi kaudu hinnanguliselt toetatavate mesilasperede arvu, sama määruse artiklis 70 sätestatud keskkonna- ja kliimakohustuse alusel loomade heaolu toetuse kaudu hinnanguliselt toetatavate mahepõllumajanduslikult peetavate mesilasperede arvu ja sama määruse artiklis 28 sätestatud väikepõllumajandustootjate toetuse alusel mesilaste korjeala toetuse kaudu hinnanguliselt toetatavate mesilasperede arvu summa (15 200) jagamisel Euroopa Komisjonile teatatud Eesti mesilasperede koguarvu viimase kolme aasta keskmisega (48 633).

Järgnevas tabelis esitatud hinnangulised kasusaajate mesinike ja nende mesilasperede arvud aastate lõikes põhinevad 2022. aasta lõpuni Eestis rakendatud mesindusprogrammides juhtorganisatsioonideks olnud mesindusorganisatsioonide esindajate ühisel eksperthinnangul ning sekkumise 9.2 „Loomade heaolu toetus mahepõllumajandusloomadele“ (ENVCLIM(70)) tabelis 13 esitatule.

	2023	2024	2025	2026	2027
Eeldatav kasusaajate mesinike arv art 55(1)(b) puhul	400	450	500	550	600
Eeldatav mesilasperede arv[1] kasusaajatel mesinikel kokku art 55(1)(b) puhul	8 000	9 000	10 000	11 000	12 000
Eeldatav mesilasperede arv kasusaajatel mesinikel kokku art 70 puhul	0	3 100	3 100	3 200	3 200
Eeldatav kasusaajate mesilasperede arv kokku[2]	8 000	12 100	13 100	14 200	15 200
Kasusaajate mesinike mesilasperede osakaal kõikidest mesilasperedest	16,45%	24,88%	26,94%	29,20%	31,25%

Euroopa Komisjonile teatatud Eesti mesilasperede koguarv vastavalt komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 2015/1366 artikli 3 alusel viimasel kolmel aastal (SA andmed): 2018. a 48 700, 2019. a 49 300, 2020. a 47 900. Seega on 2018–2020 keskmine 48 633 mesilasperet.

[1] -1. novembri 2020. a seisuga oli PRIA registris 47 190 mesilasperet ja 2 348 mesinikku, st keskmiselt ca 20 mesilasperet mesiniku kohta

[2] - Artikli 55(1)(b) alusel ja artikli 70 alusel kasusaavate mesinike ja mesilasperede kattuvus on väga

väike, sest mahemesinduses on paljud tavamesinduses kasutatavad mesilashaiguste tõrje võtted keelatud või piiratud ning seega on mahemesinikele artikli 55(1)(b) alusel toetuse kasutamine väga piiratud. Seetõttu artikli 55(1)(b) ja artikli 70 alusel eeldatavate kasusaajate mesilasperede osas kattuvust ei arvestata.

Artikli 55(1)(b) alusel ja artikli 28 alusel kasusaavate mesinike ja mesilasperede kattuvus on väga väike, sest mesinikud enamasti ei oma põllumajandusmaad. Seetõttu artikli 55(1)(b) ja artikli 28 alusel eeldatavate kasusaajate mesilasperede osas kattuvust ei arvestata.

2.1.SO2.9 Rahaeraldise põhjendus

Sekkumine 2.1.2 „Mesindussektori sekkumine 2 – materiaalsed ja mittemateriaalsed investeeringud“ eelarvega 50 000 eurot EL vahenditest, millele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL vahenditega samas suuruses, panustab tulemusnäitaja R.35 sihttaseme saavutamisse.

Sekkumine 2.2 „Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ eelarvega 40 mln eurot ja sekkumine 2.3 „Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)“ eelarvega 10 mln eurot sihttasemega panustavad tulemusnäitaja R.3 sihttaseme saavutamisse.

Sekkumine 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine eelarvega“ 21 mln eurot panustab tulemusnäitaja R.9 sihttaseme saavutamisse.

Sekkumine 2.6 „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)“ eelarvega 20 mln eurot panustab tulemusnäitaja R.3 ja R.9 sihttaseme saavutamisse.

Tulemusnäitaja „ÜPP toetust saavates tootjarühmades, tootjaorganisatsioonides, kohalikel turgudel, lühikestes tarneahelates ja kvaliteedikavades osalevate põllumajandusettevõtete osakaal“ väärtusesse panustavad ka erieesmärk 3 alt kavandatud viis sekkumist: 3.1.1, 3.1.2, 3.2, 3.3 ja 3.4.

Sekkumine 1.9.3 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse“ panustab eelarvega 2 987 920 eurot R.9 sihttaseme saavutamisse.

Sekkumine 9.2 „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“ panustab eelarvega 504 000 eurot R.35 sihttaseme saavutamisse.

2.1.SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas

2.1.SO3.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte

2.1.SO3.1.1 Tugevused

1. Üha rohkem põllumajandustootjaid on avatud liitumaks põllumajandusühistutega ning ühistute turuosa kasvab.
2. Kvaliteedikavadega liitunud põllumajandustootjate arv kasvab.
3. Toimivad ühistud on piima- ja teraviljasektoris.
4. Toimivad ühistud investeerivad lisandväärtuse kasvu.
5. Mitmekesine tootmine (uudsed lahendused, nišitooted, mahepõllumajanduse laienemine jm).
6. Esmatootjate poolt lisandväärtuse andmine toodetele (müügiks ettevalmistamine).
7. Noored põllumajandustootjad on põllumajandusühistu liikmeks astumisele rohkem avatud.

2.1.SO3.1.2 Nõrkused

1. Suure osa põllumajandustootjate vähene koostöö ning valmisolek ühistegevuseks.
2. Puudulikud teadmised kaasaegsest ühistegevusest.
3. Erinev turujõud tarneahela lülide vahel.
4. Põllumajandusühistute piiratud võimekus kaasata oma- ja võõrkapitali.
5. Ühistute poolt loodav lisandväärtus on väike.
6. Palju väikeseid ja nõrga turujõuga ning omavahel konkureerivaid ühistuid.
7. Usaldamatus ühistu liikmete vahel ning valmisoleku puudumine ühistu arendamisse investeerida.
8. Vähearenenud lühikesed tarneahelad.
9. Vähesed investeeringud teadus- ja arendustegevustesse ja tootearendusse.

2.1.SO3.1.3 Võimalused

1. Euroopa Liidu algatus tootja positsiooni tugevdamiseks tarneahelas (ebaausate kaubandustavade kasutamist piirav direktiiv, turu läbipaistvust suurendav algatus, tootjaorganisatsioonidele loodud konkurentsierandid).
2. Head suhted ja võimalik koostöö teiste Balti riikide ühistutega.
3. Ühistu juhtide professionaalsuse kasv.
4. Horisontaalne koostöö tarneahelas (nt maaturismi ja kulinaaria valdkonna esindajatega) aitab kaasa lühikeste tarneahelate populariseerimisele.

2.1.SO3.1.4 Ohud

1. Jaekaubanduse jätkuv kontsentreerumine ja tarneahela tasakaalustamatuse süvenemine.
2. Ühistulise tegevuse mahajäämus süveneb võrreldes EL-iga.

2.1.SO3.1.5 Muud märkused

Toidutarneahelat iseloomustab iga järgmise lüli üha kasvav kontsentreerumine. Eriti tugevalt on viimasel kümnendil koondunud jaekaubandus, võimaldades dikteerida toiduainete tootjatele, töötlejatele ja tarnijatele oma tingimusi. Kaubanduse jätkuv kontsentreerumine süvendab toidutarneahela tasakaalustamatust. Võrreldes ahela järgmiste lülidega, on põllumajandustootjad valdavalt väikesed ning killustunud ja omavad tarneahelas nõrgemat turujõudu. Eesti toidusektor tegutseb EL-i siseturu osana ning põllumajandustootjad konkureerivad EL-i teiste liikmesriikide põllumajandustootjatega samadel tingimustel. Põllumajandustootjate ja töötlejate nõrgem turujõud võrreldes tarneahela järgmiste lülidega (eelkõige kaubandusega) mõjutab oluliselt sektori konkurentsivõimet ning tootja positsiooni toidutarneahelas.

Põllumajandustootjate ühistutesse koondumine ning omavaheline koostöö suurendavad tootjate turujõudu ning tugevdavad tootjate positsiooni toidutarneahelas, tagavad põllumajandus- ja toiduainesektori mitmekesise ettevõtlusstruktuuri ning õiglased ja stabiilsed sissetulekud, suurendavad konkurentsivõimet ja turule orienteeritust ning tõstavad lisandväärtust ja ekspordivõimekust. Üha rohkem Eesti põllumajandustootjaid on ühistutega liitumisele avatud ja toidukvaliteedikavades osalejate arv on viimasel aastal kasvanud. Piima- ja teraviljasektoris tegutsevad ka üle 100 liikmega ühistud, mis investeerivad lisandväärtuse kasvu ning ekspordivad oma tooteid. Kuigi ühistute arv on viimastel aastatel hüppeliselt kasvanud, on enamik loodud ühistutest väikesed ja loovad vähe lisandväärtust. Turul tegutsevatest ühistutest 80% on väikesed ja nõrga turujõuga ning ühistegevuse tase erinevates põllumajandussektorites erineb oluliselt. Tootjate organiseeritus on parem piima- ja teraviljasektoris, nõrk puu– ja köögiviljasektoris. Ühistegevuse arengut on takistanud varasem negatiivne kogemus, tootjate piiratud võimekus ühistu arengusse investeerida, puudulikud teadmised ühistegevusest ning professionaalsete juhtide ja eestvedajate puudus. Kuigi EL-i turukorraldusmeetmed võimaldavad tunnustatud tootjaorganisatsioonidel kasutada erandeid konkurentsieeskirjadest ning saada finantsabi eesmärgiga suurendada oma liikmete turujõudu, polnud Eestis 2022. aastani ühtegi tunnustatud tootjaorganisatsiooni. Esimene tootjaorganisatsioon tunnustati 2022. aasta veebruaris ja see tegutseb piima-ja piimatootesektoris. EL finantsabi puu– ja köögiviljasektoris pole sektori huvipuuduse tõttu rakendust leidnud, mistõttu ühistegevuse mahajäämus võrreldes teiste liikmesriikidega on üsna suur.

Eestis on kaks tunnustatud riiklikku kvaliteedikava – toidukvaliteedikava „Rohumaaveise liha tootmine“, milles on sätestatud nõuded maherohumaaveise liha tootmiseks ja 2022. aastal tunnustatud toidukvaliteedikava „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ eeskiri. Kvaliteedikava kohane kohustuslik tootmine toimub UNESCO MAB-sertifikaadiga biosfääri programmialades, kus majandatakse säästva arengu põhimõtete alusel, kasutades lahendusi, mis võimaldavad bioloogilise mitmekesisuse säilimise. Looduslikel rohumaadel karjatatavad lamba ja veise tõud on aeglase kasvuga, mis koos liigirikka koresöödaga annab nende loomade lihale head maitseomadused.

Varasemalt tunnustatud riikliku kvaliteedikavaga „Rohumaaveise liha tootmine“ liitujate arv on aastatega üha suurenenud. Ka teistest sektoritest in tuntud huvi kvaliteedikavade loomise vastu, mis annab lootust, et tulevikus nende arv suureneb ja ka kvaliteedikavade raames toodetud toodete osakaal suureneb.

Liidu kvaliteedikava kaitstud geograafiline tähis alusel on hetkel kaitstud kaks nimetust – „Estonian vodka“ registreerimisprotsess lõppes ametlikult 2019. aastal ja nimetuse „Sõir“ registreerimisotsus jõustus 2021. aastal. Estonian vodka eriomadused tulenevad teraviljade kasvatamise eripäradest (peamiselt talivili, mille kasvatamisel pööratakse suurt tähelepanu maheviljelusele), kartulist kui tooraine erilisusest ning Eesti joogivee koostisest.

Nimetusega „Sõir“ tähistatakse traditsioonilist laagerdamata kohupiimajuustu, mida tuntakse Eestis ennekõike ajaloolisel Võrumaal ja Setomaal. Sõira tegemise komme ning oskused kui osa Vana-Võromaa ja Setomaa kultuuripärandist on kantud UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitse konventsiooni põhimõtetest lähtuvalt Eesti vaimse kultuuripärandi nimistusse. Tootjate huvi toodete nimetustele geograafilise tähise staatuse taotlemise vastu on kasvamas – 2021. aastal toimus 3 infopäeva, kus ka selle teema kohta infot jagati.

2.1.SO3.2 Vajaduste kindlakstegemine

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.3	Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas läbi teadlikkuse tõstmise koostöövõimalustes	1	Jah
V3.1	Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni	1	Jah

	tarneahelas tootjaorganisatsioonide loomise ja arendamis		
V3.2	Lõpetada ebaausate kaubandustavade kasutamine tarneahelas	2	Ei
V3.3	Tõsta teadlikkust kvaliteedikavadest ja suurendada nende raames toodetud toodete osakaalu	1	Jah
V3.4	Arendada toidusektori ettevõtjate koostööd ja turustusvõimalusi eelkõige läbi lühikeste tarneahelate	1	Jah

Muud märkused vajaduste hindamise kohta.

Puuduvad

2.1.SO3.4 Sekkumisloogika

Sekkumise vorm	Sekkumise liik	Sekkumise kood (liikmesriik) – nimi	Ühine väljundnäitaja
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	3.1.1 - Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	3.1.2 - Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	8.3 - Investeeringud bioressursside väärindamisse	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	COOP(77) – Koostöö	0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid	O.1. Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) tegevusrühma projektide arv
RD	COOP(77) – Koostöö	3.2 - Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine	O.29. Ametlikes kvaliteedikavades osalemise toetuse saajate arv
RD	COOP(77) – Koostöö	3.3 - Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine	O.28. Toetust saavate tootjarühmade ja -organisatsioonide arv
RD	COOP(77) – Koostöö	3.4 - Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine	O.32. Toetatud muude koostöötegevuste või -ühikute arv (välja arvatud punktis O.1 teatatud Euroopa innovatsioonipartnerlus)
RD	COOP(77) – Koostöö	8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng	O.31. Toetatud kohaliku arengu strateegiate (LEADER) või ettevalmistavate tegevuste arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.2 - Nõuandetoetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv

Ülevaade

Erieesmärk 3 eesmärgiks on parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas. Kuna põllumajandus- ja toidusektori struktuuri iseloomustavad suhteliselt väikeste tootmismahtudega ettevõtted, on nende konkurentsivõime tõstmise eelduseks hästi toimiv koostöö. Selle eesmärgi saavutamisse panustavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 2021/2115 sätestatud koostöö artikli (artikkel 77) alusel välja töötatud sekkumised.

Üheks võimaluseks põllumajandustootjate positsiooni parandamiseks väärtusahelas on nende koondumine tootjaorganisatsioonidesse, millest tulenevalt suureneb nende turujõud. Sekkumise 3.3 „Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine“ eesmärk on toetada tunnustatud tootjaorganisatsioone nende juhtimisvõimekuse tõstmisel, et seeläbi tagada nende jätkusuutlikkus. Toetatavateks tegevusteks on

professionaalsete juhtide palkamine ja seeläbi juhtimisvõimekuse suurendamise, mis on tootjaorganisatsioonide edasise arengu seisukohalt olulised, kuid millesse panustamiseks ei pruugi olla piisavalt vahendeid.

Konkurentsivõime suurendamiseks on olulise tähtsusega edendada toidusektori ettevõtjate omavahelist koostööd lühikesite tarneahelate ja kohalike turgude arendamise kaudu, mille eesmärk on luua põllumajandustoodetele uusi turustusvõimalusi. Selle saavutamiseks on kavandatud sekkumine 3.4 „Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine“, mille abil suurendatakse turule orienteeritust uute müügikanalite loomise kaudu ning tõstetakse ka tarbijate teadlikkust lühikestest tarneahelatest.

Tootjate positsiooni väärtusahelas ja sissetulekuid parandab ka kvaliteedikavade rakendamine, mille raames toodetud toodete eest on võimalik saada kõrgemat hinda. Sekkumise 3.2 „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ abil soovitakse tugevdada tootjate koostööd ja suurendada nende põllumajandusettevõtjate arvu, kes kvaliteedikavades osalevad, toetades kvaliteedikava arendamisega ja toodete kvaliteedi tagamisega seotud kulusid. Kuna teadlikkus liidu ja riiklike kvaliteedikavade osas on võrdlemisi tagasihoidlik nii toidutootjate kui tarbijate hulgas, toetatakse sekkumise raames ka erinevaid teavitustegevusi, mis aitavad tutvustada kvaliteedikava raames toodetud toodete omadusi ja eeliseid. Siia kuuluvad näiteks erinevad teavituskampaaniad, turundusürituste korraldamine, messidel osalemine või nende korraldamine.

Erieesmärgi saavutamisesse panustab sekkumine 3.1.1 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“, kus eesmärk on ühistegevuse soodustamine töötlemise etapis, et selle kaudu tõsta põllumajandustootjate omavaheline koostöö järgmisele tasandile ja aidata kaasa põllumajandustootjate positsiooni parandamisele toidutarneahelas. Lisaks on võimalus sekkumise 3.1.2 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)“ raames rahastamisvahendi kaudu toetatakse investeeringuid, mis suurendavad ühistute turupositsiooni ja konkurentsivõimet läbi tehnoloogia uuendamise. Siia kuuluvad investeeringuid masinatesse ja seadmetesse, ehitiste ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks, uuenduslike toodete ja kõrvaltoodete, tootmisprotsesside ja tehnoloogiate väljaarendamisse, samuti muudesse investeeringutesse lisandväärtuse andmiseks kõigis tootmisahela etappides ning tootmise digitaliseerimiseks ja automatiseerimiseks. Toetatavaks tegevuseks on ka käibekapital, sh eraldiseisev käibekapital tingimusel, et see aitab kaasa erieesmärgi saavutamisele.

Sekkumine 8.3 „Investeeringud bioressursside väärindamisse“ panustab bioressursi töötlemisvõimekuse tõusu ja tooraine ekspordi asemel selle väärindamisse, mis võimaldab kõrgema lisandväärtusega ja kasumlikemate toode tootmist. Sekkumisega soodustatakse nii ettevõtjate kui ka sektoritevahelist koostööd, ühistute ja klastrite teket ning tutvustatakse biomajanduse võimalusi laiemale sihtgrupile. Paraneb ka ettevõtjate konkurentsivõime läbi koostöös loodavate sobivate biovääringamisüksuste loomise, sh kõrval- ja kaassaaduste ning tootmisjääkide kasutamise läbi nt bioenergia/biogaasi, bioväetiste ja biomaterjalide ning muude uudsete ja kõrge lisandväärtusega toodete tootmiseks (sh toidutööstusele, farmaatsiatööstusele). Samuti panustab sekkumine tehnoloogia uuendamisse, et asendada fossiilseid materjale taastuvatega, et võtta kasutusele taastuval ressursil põhinevad pakendid jmt. Bioressursile kõrgema lisandväärtuse andmine kasvatab ettevõtete kasumlikkust, aitab vähendada sõltuvust kodu- ja välismaistest taastumatutest ressurssidest ning kiirendab taastumatute ressursside asendamist kooskõlas ELi kliimaeesmärkidega. Investeeringuga toetatakse ressursitõhusate ja kestlike lokaalsete energiavarustuslahenduste loomist, mis suurendavad ka energia varustuskindlust ja -julgeolekut. Ühistulised investeeringud nimetatud valdkondadesse on üksikute ettevõtjate jaoks kuluefektiivsemad ja toovad suuremat kasu ühistu liikmetele.

Erieesmärgi saavutamises on oluline osa ka sekkumistel 0.1 „Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus“ ja 0.2 „Nõuandetoetus“, mis kvaliteetse teadmussiirde ja nõuandeteenuse ja -toetuse kaudu suurendavad põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate teadlikkust jätkusuutlikust arengust ja aitavad seeläbi tõsta sektori ettevõtete positsiooni väärtusahelas ja konkurentsivõimet laiemalt. AKISe

nn ökosüsteem tagab toimiva infovoo tootjate ja teadlaste vahel, muudab kättesaadavaks ajakohase teabe innovatsiooni ja uusima teadusinfo kohta ning tagab nõustamisteenuse pakkumise riigile olulistes valdkondades võrdsetel alustel ja ühtlase kvaliteediga üle kogu Eesti.

Samuti panustab põllumajandustootja positsiooni parandamisse väärtusalehas sekkumine 0.3 „Innovatsioonikoostöö projektid“, mille eesmärk on soodustada Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) projektide rakendamist ja innovatsioonikoostööd nii Eesti kui välismaiste teadus- ja arendusasutuste ning ekspertidega, eelkõige läbi plaanitavate tegevuste kliima- ja ressursitõhususe ning turu- ja tootmisriskidele vastupanuvõime suurendamise.

Erieesmärgi saavutamisse panustab ka sekkumine 8.4 „LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng“ kuna sekkumise üheks eesmärgiks on maapiirkondades ettevõtluse arendamine, eelkõige uute tasuvate töökohtade ja/või innovaatiliste lahenduste kaudu ning keskkonna- ja kliimasõbralike (sh bio- ja ringmajandus) lahenduste välja töötamine ja rakendamine.

2.1.SO3.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse

Ei kohaldu

2.1.SO3.8 Tulemusnäitaja(te) valik

Selle erieesmärgi tulemusnäitaja(te) valimine

Tulemusnäitajad [selle erieesmärgi soovitatud tulemusnäitajad on tervenisti kuvatud paksus kirjas]	Sihtväärtus
R.10 CU PR - Parem tarneahela korraldus ÜPP raames toetust saavate tootjarühmades, tootjaorganisatsioonides, kohalikel turgudel, lühikestes tarneahelates ja kvaliteedikavades osalevate põllumajandusettevõtete osakaal	3,56 %
R.39 CU - Maamajanduse arendamine Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted	346,00

Sihtväärtuste ja seotud vahe-eesmärkide põhjendus

EE3 alt rakendatavate sekkumiste 3.1.1, 3.1.2, 3.2, 3.3 ja 3.4 eesmärgiks on parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas läbi tarneahela parema korralduse. Selle erieesmärgi alt kavandatud sekkumistega tahetakse saavutada eesmärk, et 3,56% põllumajandustootjatest osalevad tootjaorganisatsioonides,lühikestes tarneahelates ja kvaliteedikavades.

Eesmärk on seatud viie sekkumise (sekkumised 3.1.1, 3.1.2, 3.2, 3.3, 3.4) koosmõjul ja kui ükspõllumajandustootja saab toetust mitme sekkumise sekkumise kaudu, siis loetakse toetuse saaja eesmärki ühekordselt.

2.1.SO3.9 Rahaeraldise põhjendus

Erieesmärk 3 alt kavandatud viie sekkumisega tahetakse saavutada tulemusnäitaja R.10 sihttaset, et vähemalt 3,56% põllumajandustootjatest osalevad ühistegevuses, tootjaorganisatsioonides, lühikestes tarneahelates ja kvaliteedikavades.

Selle eesmärgi saavutamisse panustab:

Sekkumine 3.1.1 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“ eelarvega 19,25 mln eurot.

Sekkumine 3.1.2 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)“ eelarvega 15 mln eurot.

Sekkumine 3.2 „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ eelarvega 4 mln, millest hinnanguliselt poole ulatuses panustatakse kvaliteedikavade arendamise kaudu R.10 sihttaseme saavutamisse. Teine pool eelarvest on kavandatud kvaliteedikavade teabe- ja reklaamimeetmeteks, mille

puhul ei ole tulemusindikaatorit seatud (vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklile 111).

Sekkumine 3.3 „Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine“ eelarvega 2,45 mln eurot.

Sekkumine 3.4 „Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine“ panustab eelarvega 6 mln eurot.

2.1.SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat

2.1.SO4.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte

2.1.SO4.1.1 Tugevused

1. Teadus- ja arendustegevus ning haridus on põllumajanduse valdkonnas heal tasemel.
2. Põllumajanduskeskkonna ja mahepõllumajanduse meetmega hõlmatud suur osa põllumajandusmaast.
3. Riiklikud tegevused ohtlike taimekahjustajate leviku ennetamiseks ja tõrjeks ning haiguskindlate taimesortide aretus.
4. Biogaasi tootmine on käivitunud, see on loonud heal tasemel ekspertteadmised ja kogemused.
5. Suur metsa pindala ja piisav juurdekasv, biomassi ja metsamulla süsinikuvaru on suurenenud.

2.1.SO4.1.2 Nõrkused

1. Ebapiisav seire ja statistiliste andmete ebaühtlane kvaliteet.
2. Vähene teadlikkus kliimamuutustega seotud probleemidest ning nende lahendamise vajadustest ja võimalustest. Kliima ja põllumajanduse seoste osas on teadus- ja arendustegevuse tase ebaühtlane ning vastavaid pilootprojekte on vähe.
3. Intensiivistuv põllumajandus (põllumaa orgaanilise süsinikuvaru aeglane vähenemine, mineraalväetiste kasutamise kasv, loomakasvatuse kontsentreerumine).
4. Investeeringute tase seoses sõnnikukäitluse, hajusa taastuvenergia, maapiirkondade taristu ja mikrolahendustega on ebaühtlane ja ebapiisav.
5. Keskkonnainvesteeringutega kaasnevad täiendavad kulud võivad olla suured, ei ole ettevõtjale jõukohased ja keskkonnaga seotud kohustuste täitmisega võib kaasneda konkurentsivõime langus.
6. Erametsas pole piisavalt tehtud hooldusraiet.
7. Pole piisavalt andmeid erinevate erametsas rakendatavate majandamisvõtete mõjust kliimale.

2.1.SO4.1.3 Võimalused

1. Looduslikud eeldused ja ressursid loovad võimaluse säästliku biomajanduse arendamiseks.
2. Keskkonnasõbralike tehnoloogiate ja praktikate kiire areng ning kättesaadavuse ja kulutõhususe paranemine, mis võimaldab rakendada säästlikke lahendusi põllumajanduses.
3. Kliima soojenemisega kaasnev põllumajanduskultuuride mitmekesisuse suurenemine, vegetatsiooniperioodi pikenemine ning biomassi produktsiooni kasv.
4. Tarbijate ja tootjate ning ühiskonna keskkonnateadlikkuse kasv, mis toob kaasa mahe- ja keskkonnasõbralike toodete nõudluse suurenemise.
5. Kaasaegase ja innovaatilise tehnoloogia kättesaadavus taime- ja loomakasvatuses.

2.1.SO4.1.4 Ohud

1. Kasvav ja ebaühtlane surve ressurssidele ja maakasutusele võib põhjustada negatiivset keskkonnamõju, ressursside kättesaadavuse vähenemist ja hindade tõusu.
2. Kliimamuutustega kaasnev ekstreemsete ilmastikunähtuste (tormid, põuad, üleujutused, liigne sademete hulk) sageduse suurenemine. Võõrliikide, taimekahjustajate ja -haiguste ning loomataudide levik ning resistentsus.
3. Ambitsioonikas kliimapoliitika toob põllumajandustootmise liikumise Eestist välja sinna, kus kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks ei ole rangeid nõudeid (süsinikulekke oht).
4. Valdkonna prioriteetsus, atraktiivsus ja teadlikkus ei suurene piisavalt või on ebaühtlane tulenevalt kriisidest. EL-i või siseriikliku poliitika ebastabiilsus või ebaühtlus (mullapoliitika puudumine).
5. Kohalikule kasvukohale sobiliku metsa kultiveerimismaterjali ebapiisav kättesaadavus.

2.1.SO4.1.5 Muud märkused

Põllumajandusest pärit KHG heide moodustas 2020. aastal Eesti koguheitest ligi 13%[1]. Võrreldes baasaastaga (1990) on põllumajanudssektorist tulenev KHG heide vähenenud 2020. aastaks ligi 43%. Peamiseks põhjuseks loomade arvu ja mineraalväetiste kasutamise vähenemine.

Loomakasvatuse kontsentreerumine, mineraalväetiste kasutamise kasv ning põllumaa orgaanilise süsinikuvaru aeglane vähenemine võivad põhjustada KHG heite suurenemist põllumajanduses.

Suur osa MAK 2014–2020 meetmeid panustavad juba täna otseselt või kaudselt kliimamuutuste leevendamisse ja mõjudega kohanemisse. Kliimamuutuste leevendamiseks ja nende mõjudega kohanemiseks on vaja ka edaspidi keskkonnasõbralike tehnoloogiaid ja praktikaid toetada. Oluline on veelgi enam soodustada põllumuldade orgaanilise süsiniku varu suurendavate praktikate rakendamist, turvasmuldade harimise olulist vähendamist, viies turvasmuldadega põllud rohumaa alla või soodustada seal asjakohastel juhtudel veetaseme tõstmist ning märgalakultuuride viljelemist. Turvasmuldasid on täpsemalt käsitletud erieesmärk 5 SWOT analüüsis.

Põllumajandus- ja metsandusvaldkonnas on heal tasemel teadus- ja arendustegevus ning kutse- ja kõrgharidus, mis loob eeldused innovatsiooniks. Keskkonnasõbralike tehnoloogiate ja praktikate kiire areng ning nende kättesaadavuse ja kulutõhususe paranemine võimaldavad rakendada säästlikke lahendusi ja aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nende mõjudega kohanemisele ning arendada säästvat energiat, samuti leevendada kasvavat survet ressurssidele. Tarbijate ja tootjate ning ühiskonna keskkonnateadlikkuse kasv toob kaasa mahe- ja keskkonnasõbralike toodete nõudluse suurenemise.

Loomakasvatuses on meetmeid KHG heite vähendamiseks piiratud. Metaaniheidet saab vähendada soodustades näiteks karjatamist. Soolesisese fermentatsiooni vähendamiseks on välja pakutud söödakvaliteedi parandamine piimalehmadel[2]. Eelkõige on mõeldud meetmeid nagu sööda paremat ettevalmistamist, saagi õigeaegset koristust jms tehnoloogiaid. Uuringus soovitatud tase oli 2020. aastal Eestis saavutatud[3], seetõttu ei ole soolesisese fermentatsiooni vähendamiseks sekkumist lisatud strateegiakavasse. Lisaks sellele tuleb loomakasvatuses arendada taastuvenergia tootmist ja investeerida anaeroobsetesse kääritusseadmetesse biogaasi tootmiseks põllumajandusjäätmetest ja -jääkidest, nt sõnnikust, mis aitavad kaasa tekkivate kasvuhoonegaaside vähendamisele ja õhusaasteainete vähendamisele ning suurendab taastuvenergia osakaalu ja panustab ringmajandusse. Taastuvenergia kasutamise soodustamisel põllumajanduses tuleb lahenduste rajamisel eelistada alternatiive põllumajandusmaa väliselt.

Juba täna on biogaasi tootmine loonud heal tasemel ekspertteadmisi ja kogemusi, mis aitab panustada taastuvenergia arengusse. Siiski on biogaasi tootmise arengus takistuseks väiketootmise madal majanduslik tasuvus. Samuti tuleb põllumajanduse ja biogaasi tootmise ühendamisel senisest veelgi enam püüelda terviklahenduste poole ja töötada selle nimel, et kogu süsteem oleks kestlik. Keskkonnasõbralike tehnoloogiate ja praktikate kiire areng ning kättesaadavuse ja kulutõhususe paranemine võimaldavad rakendada säästlikke lahendusi põllumajanduses ja metsanduses. Siiski võivad taastuvenergiat kasutavad seadmed olla märgavavalt kallimad kui fossiilseid energiakandjaid kasutavad seadmed (näiteks teraviljakuivatid, biogaasi kasutavad traktorid). Arenev ühistegevus ja ettevõtluse populaarsuse kasv maapiirkondades ning mitmekesiste rohelisemate ärimudelite, sh mikrolahenduste tekkimine, annavad võimaluse kliimamuutuseid leevendada ja nendega paremini kohaneda.

Et põllumajanduses rakendatavate meetmete mõju arvesse võtta, on vaja parandada seiret ja läbi viia uuringuid. Statistiliste andmete kvaliteet põllumajandusest ja LULUCF sektorist pärit KHG heite ja süsiniku sidumise võimaluste osas on ebapiisavad, samuti süsinikuringe kohta laiemalt.

Põllumajanduse nõrkuseks on vähene teadlikkus kliimamuutustega seotud probleemidest ja nende lahendamise võimalustest ning kliima ja põllumajanduse seoste osas on teadus- ja arendustegevuse tase ebaühtlane, vastavaid pilootprojekte on vähe. Selle parandamiseks on vaja soodustada koostööd ja innovatsiooni.

Eesti maismaast moodustab metsamaa üle poole ja Eesti on metsamaa osakaalu poolest Euroopa riikide eesotsas. Metsa maapealse ja maa-aluse osa biomassi ning metsamulla süsinikuvaru on suurenenud. Kuna metsa uuendamiseks on Eestil riiklik toetusskeem, siis strateegiakavas keskendutakse nendele metsanduslikele tegevustele, mida erametsaomanikud ise piisavalt ei tee. Selleks on hooldusraied, et kiirendada puude kasvu ja sellega koos süsiniku sidumist ning saada metsast parema kvaliteediga puitu, mis talletab süsiniku pikemaks ajaks pikaealistesse puittoodetesse. Ka arendatakse taimalamajandust, et katta puittaimede vajak, mis tagab puistu kiirema taastumise peale raiet või metsa kahjustusi. Sekkumistega aidatakse kaasa Eesti riikliku energia- ja kliimakavas aastani 2030 toodud riiklikke kliimaeesmärkide täitmisele – vähendada kasvuhoonegaaside heidet ja suurendada taastuvenergia kasutamist ning panustatakse LULUCF eesmärki, et metsamaa seoks süsinikku. Ka on kavandatavad tegevused kooskõlas „Kliimapoliitika põhialused kuni 2050 aastani“ suunisega suurendada puistute juurdekasvu ja süsiniku sidumise võimet tootliku ja kestliku metsamajandamisega, millega pikas perspektiivis säilitatakse metsade süsinikuvaru.

Põllumajandusvaldkonnas on ohuks kasvav ja ebaühtlane surve ressurssidele ja maakasutusele, mis võib põhjustada negatiivset keskkonnamõju ning ressursside kättesaadavuse vähenemist ja seeläbi hindade tõusu. Ohuks on kliimamuutustega kaasnev ekstreemsete ilmastikunähtuste sagenemine, võõrliikide, taimekahjustajate ja -haiguste levik. Kliimamuutustega suureneb sademete hulk, väheneb lumikate, võivad suureneda ja pikeneda kevad-suvised põuaperioodid, mis hakkavad mõjutama tootmist. Sademete hulga suurenemine võib takistada viljakoristust, põuad mõjutavad toodangu mahtu ja kvaliteeti. Kliimamuutuste mõjudega kohanemise juures on põllumajanduses ja metsanduses oluline valmisolek ohtlike taimekahjustajate leviku ennetamiseks ja tõrjeks ning haiguskindlate taimesortide aretus ning vaja on ka edaspidi toetada tegevusi, mis aitavad ära hoida või leevendada taime- ja ulukikahjustusi.

Euroopa Liit on võtnud eesmärgiks saavutada aastaks 2050 kliimaneutraalsus. Eesti toetab EL üleselt seatud heite vähendamise ettepanekut ning strateegias „Eesti 2035“ on sätestatud, et aastaks 2050 on Eesti konkurentsivõimeline, teadmistepõhise ühiskonna ja majandusega kliimaneutraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada. Nii põllumajandust kui metsandust puudutavad meetmed, mis aitavad kaasa täita riiklikke kliimaeesmärke, on seatud Eesti riiklikus energia- ja kliimakavas aastani 2030[4]. 2021 aasta juulis Euroopa Komisjoni poolt avalikustatud pakett „Eesmärk 55“, mis hõlmab mitmeid ambitsioonikaid muudatusettepanekuid, mis mõjutavad ka põllumajandussektorit. EL-i ambitsioonikate kliimaeesmärkidega kaasneb risk, et tootmine liigub riikidesse, kus neid eesmärke koos rangemate meetmetega seatud ei ole ehk süsinikuleke. Põllumajandusvaldkonna atraktiivsuse ja teadlikkuse ebapiisav suurenemine ning EL-i või siseriikliku poliitika ebastabiilsus võivad vähendada sektori huvi investeerida kliimamuutusi leevendavatesse meetmetesse.

[1] Kasvuhoonegaaside heitkoguste inventuur 1990–2020
[2] Eesti kliimaambitsiooni tõstmise võimaluste analüüs 2019
[3] Kariloomade söödaplaanide uuring 1990–2020
[4] Eesti riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 Lisa III

2.1.SO4.2 Vajaduste kindlakstegemine

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.4	Kaasajastatud põllumajanduse taristu, mis arvestaks keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkidega	1	Jah
V4.1	Suurendada teadlikkust kliima, selle muutuste ja põllumajanduse vastastikusest mõjust	3	Osaliselt
V4.2	Eelistada keskkonnasäästlikku tootmist,	1	Jah

	investeeringuid, ringbiomajandusel tuginevaid lahendusi		
V4.3	Suurendada süsiniku sidumist muldades, kaitsta muldade orgaanilise süsiniku varusid ja pöörata suure	1	Jah
V4.4	Kiirendada süsiniku sidumist ja metsa kasvu	1	Jah
V4.5	Soodustada ilmastiku riske maandavate maaparandusinvesteeringute tegemist	1	Jah
V4.6	Tagada taimekasvatuses kliimamuutustega kohanemine	2	Osaliselt
V4.7	Suurendada ja mitmekesistada metsataimede kättesaadavust	2	Jah

Muud märkused vajaduste hindamise kohta.

Puuduvad

2.1.SO4.3 Nende ÜPP kavasid käsitleva määruse XI lisas osutatud õigusaktidest tulenevate asjaomaste riiklike kavade (kavade elementide) kindlakstegemine, mida on selle erieesmärgi puhul ÜPP kavade vajaduste hindamisel arvesse võetud

Erieesmärgi alt programmeeritud sekkumised aitavad kaasa nõuete täitmisele, mis tulenevad erinevatest ELi direktiividest ja rahvusvahelistest kokkulepetest, sh Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/28/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik taastuvatest energiaallikatest toodetava energia kasutamise edendamiseks. Direktiivis tuuakse välja, et põllumajandusliku tooraine, näiteks sõnniku, läga ja teiste loomset ning taimset päritolu jäätmete kasutamine biogaasi tootmiseks pakub tänu suurele kasvuhoonegaaside heitkoguste säästvuspotentsiaalile märkimisväärseid keskkonnaeeliseid nii soojus- kui muu energia kui ka biokütuste tootmisel. Biogaasi tootmisrajatised võivad tänu oma detsentraliseeritud olemusele ja piirkondlikule investeerimisstruktuurile anda märkimisväärse panuse maapiirkondade säästvasse arengusse ning pakkuda põllumajandusettevõtjatele uusi sissetulekuallikaid. Keskkonnasäästlikku tootmist, investeeringuid ja ringbiomajandusel tuginevate lahenduste edendamine on toodud vajadusena V4.2.

Riiklikud eesmärgid kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks ja süsiniku sidumise suurendamiseks on seatud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega (EL) nr 2018/841, millega lisatakse maakasutusest, maakasutuse muutusest ja metsandusest tulenev kasvuhoonegaaside heide ja sellest tulenevate kasvuhoonegaaside sidumine 2030. aasta kliima- ja energiapoliitika raamistikku ning millega muudetakse määrust (EL) nr 525/2013 ja otsust nr 529/2013/EL (LULUCF määrus) ning Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega (EL) nr 2018/842, milles käsitletakse liikmesriikide kohustust vähendada kasvuhoonegaaside heidet aastatel 2021–2030, millega panustatakse kliimameetmetesse, et täita Pariisi kokkuleppega võetud kohustused, ning millega muudetakse määrust (EL) nr 525/2013 (ESR).

ESR sektorites (transport, väikeenergeetika, põllumajandus, jäätmemajandus, metsamajandus, tööstus) on Eesti eesmärgiks vähendada aastaks 2030 võrreldes 2005. aastaga kasvuhoonegaaside heidet 13%. Uue ettepanku järgi tõuseks see 24%ni. Eestis ei ole riiklikku kohustust sektorite vahel jaotatud ja põllumajanudses ei ole seatud kindlat kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärki. Küll aga panustavad põllumajanduses rakendatavad praktikad ja kasutatavad tehnoloogiad sellesse, et kasvuhoonegaaside heidet vähendada.

LULUCF sektoris kehtib praegu Eesti ja ka teiste LR-de puhul eesmärk, et aastatel 2021–2030 oleks sektoris tagatud süsiniku sidumine oleks võrdne heitega maakasutuse sektoris. Põllumajanduses tuleb peamine heide, mida arvestatakse LULUCF sektoris, turvasmuldade harimisest. Ühe vajadusena on erieesmärgis välja toodud vajadus suurendada süsiniku sidumist muldades, kaitsta muldade orgaanilise süsiniku varusid ja pöörata suuremat tähelepanu turvasmuldade kaitsele (V4.3).

Eesti esitas riikliku energia- ja kliimakava aastani 2030 Euroopa komisjonile määruse (EL) nr 2018/1999

artikli 3 lõike 1 alusel. Kavas on välja toodu meetmed, mis aitavad energia- ja kliimaeesmärkidesse panustada. Nimetatud tegevustest on plaanis toetada ÜPP strateegiaava kaudu nt turvasmuldade viimist rohumaa alla, talvise taimkatte rakendamist, happeliste muldade neutraliseerimist, kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade rakendamist. Riikliku energia- ja kliimakava eesmärke aitavad täita ka toetatavad investeeringud, näiteks investeeringud põllumajandusettevõtte keskkonnasõbralike taastuvenergia lahenduste rajamiseks ja energia kokkuhoiuks, täppisväetamise sensorsüsteemide ostmise toetamine, keskkonnasäästlike jahutusseadmete ostmise toetamine või jahutusseadmete väljavahetamine keskkonnasäästlikumate vastu.

2.1.SO4.4 Sekkumisloogika

Sekkumise vorm	Sekkumise liik	Sekkumise kood (liikmesriik) – nimi	Ühine väljundnäitaja
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK1 - Kliima- ja keskkonnakava: keskkonnasõbralik majandamine	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK2 - Kliima- ja keskkonnakava: mahepõllumajanduse ökokava	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK3 - Kliima- ja keskkonnakava: ökoalad	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	9.2 - Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus	O.17. Hektarite või muude üksuste arv, mille eest makstakse mahepõllumajandustoetust
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK4 - Mulla- ja veekaitsetoetus	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK5 - Väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK6 - Pärandniidu hooldamise toetus	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK7 - Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus	O.19. Geneetilisi ressursse toetavate tegevuste või üksuste arv
RD	ASD(72) – Teatavatest kohustuslikest nõuetest tulenevad piirkondlikud ebasoodsad tegurid	KK9 - Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades	O.13. Natura 2000 või direktiivi 2000/60/EÜ alusel toetust saavate hektarite arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	8.3 - Investeeringud bioressursside väärindamisse	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	KK1 - Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	KK2.1 - Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (tootlikud investeeringud)	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	KK2.2 - Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (mittetootlikud investeeringud)	O.23. Väljaspool põllumajandusettevõtet mittetootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv

RD	COOP(77) – Koostöö	0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid	O.1. Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) tegevusrühma projektide arv
RD	COOP(77) – Koostöö	8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng	O.31. Toetatud kohaliku arengu strateegiate (LEADER) või ettevalmistavate tegevuste arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.2 - Nõuandetoetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv

Ülevaade

Vähendamaks survet keskkonnale, on vaja oluliselt enam teadmisi kliima, selle muutuste ja põllumajanduse vastastikusest mõjust. Vajalik on nii riigisiseselt kui ka rahvusvahelisel tasandil aktiivselt tegeleda KHG ja õhusaasteainete hindamise metoodika ja andmete täpsustamisega ning vastava seire parendamisega. Nende vajadusega tegeletakse tehnilise abi vahenditest ja eraldi sekkumist ette ei nähta.

SWOT analüüsis on välja toodud, et teadus- ja arendustegevus ning haridus on põllumajanduse valdkonnas heal tasemel (SWOT SO4.1.1 punkt 1), kuid kliima ja põllumajanduse seoste osas on teadus- ja arendustegevuse tase ebaühtlane ning vastavaid pilootprojekte on vähe (SWOT SO4.1.2 punkt 2). Vajadusega tegeletakse sekkumiste 0.1, 0.2 ja 0.3 kaudu. Sekkumistega toetatakse tegevusi, mis on seotud põllumajanduse, toidu käitlemise (sh töötlemise), metsanduse, maapiirkonna ettevõtluse ja kogukondadega ning tõstavad inimeste teadlikkust tööõiguse ja –ohutuse temaatikast, kestlikust toidusüsteemist, keskkonnasäästlikkusest, ressursi- ja energiatõhususest, innovatiivsete lahenduste kasutamise võimalustest, loodushoiust ja loodusvarade kestlikust kasutamisest, kliimaneutraalsuse saavutamise vajadusest ja võimalustest, kliimamuutustega kohanemisest ning (ring)biomajandusest, jne. Teadlikkuse tõstmine omakorda loob pinnase rohelisemate ärimudelite kasutamiseks.

Eelistada tuleb keskkonnasäästlikku tootmist, investeeringuid, ringbiomajandusel tuginevaid lahendusi. SWOT analüüsis märgiti nõrkusena intensiivistuv põllumajandus (SWOT SO4.1.2 punkt 3), mis toob kaasa kasvuhoonegaaside heite suurenemise. Samuti see, et keskkonnainvesteeringutega kaasnevad täiendavad kulud võivad olla suured, ei ole ettevõtjale jõukohased ja keskkonnaga seotud kohustuste täitmisega võib kaasneda konkurentsivõime langus (SWOT SO4.1.2 punkt 5). Sekkumised KK1 ja 8.3 aitavad kaasa põllumajandussektori konkurentsivõime hoidmisele ja kliimaeesmärkide täitmisele, kuna läbi nende sekkumiste on võimalik toetada keskkonnasäästlikke investeeringuid, rakendada uusi tehnoloogiaid ja leida uusi ringbiomajanduse lahendusi, sh võtta kasutusele säästlikke energialahendusi. Muuhulgas toetatakse investeeringuid, mis aitavad vähendada heidet, mis tekib sõnnikukäitlusest või mineraalväetiste kasutamisest ning edendavad säästlikku energia tootmist.

Kliimamuutuste leevendamisel ja nende mõjudega kohanemisel on vaja suurendada süsiniku sidumist muldades, kaitsta muldade orgaanilise süsiniku varusid ja pöörata suuremat tähelepanu turvasmuldade kaitsele. Ühe nõrkusena on välja toodud intensiivistuv põllumajandus (põllumaa orgaanilise süsinikuvaru aeglane vähenemine, mineraalväetiste kasutamise kasv, loomakasvatuse kontsentreerumine), mis toob kaasa kasvuhoonegaaside heite suurenemise (SWOT SO4.1.2 punkt 3). Võimalusena toodi välja keskkonnasõbralike tehnoloogiate ja praktikate kiire areng ning kättesaadavuse ja kulutõhususe paranemine, mis võimaldab rakendada säästlikke lahendusi põllumajanduses (SWOT SO4.1.3 punkt 2) ning ohuna kasvav ja ebaühtlane surve ressurssidele ja maakasutusele võib põhjustada negatiivset keskkonnamõju, ressursside kättesaadavuse vähenemist ja hindade tõusu (SWOT SO4.1.4 punkt 1). Muldade tõhusa majandamise edendamist on käsitletud erieesmärk 5 all, kus ühe nõrkusena on välja toodud turvasmuldade harimine, kohatine muldade tihenemine ning orgaanilise süsiniku varu säilimist soodustavate põllumajanduspraktikate ebapiisav levik.

Sekkumiste ÖK1, ÖK2, ÖK3, KK4, KK5, KK6 kaudu soodustatakse selliste praktikate rakendamist, mis aitavad suurendada süsiniku sidumist mullas ning soodustades muldade hoidmist rohukamaras ja

vähendades harimist, aitavad sekkumised kaitsta orgaanilist süsiniku varu muldades. Samuti on olulisel kohal turvasmuldade kaitse ning harimise vähendamine ja rohumaa alla viimine, et vähendada turvasmuldade harimisest tulenevat heidet. Turvasmuldade kaitsmiseks on ette nähtud HPK ja sekkumine KK4.

Kliimamuutustega kaasnevad ekstreemsete ilmastikunähtuste sagenemine ja sademete hulga suurenemine (SWOT SO4.1.4 punkt 2), mille tõttu on vaja toimivaid maaparandussüsteeme, et toidu tootmine oleks võimaldatud. Sagenenud ekstreemsed ilmastikuolud, mõjutavad vee kvaliteeti, erosiooni ja setete akumulatsiooni. Kliimamuutustega kohanemiseks on vaja teha maaparandusinvesteeringuid, samuti võib olla teatud piirkondades vajadus niisutuse järele ning veereežiimi kahepoolseks reguleerimiseks ja veevarude säästlikuks kasutamiseks. Vajadustega tegeletakse sekkumiste 1.9.1, 1.9.2 ja osaliselt ka KK3 raames.

Süsiniku sidumise suurendamiseks ja metsa kasvu kiirendamiseks on vaja teha õigeaegset hooldusraiet ning ennetada metsakahjustusi ja taastada juba kahjustunud mets. SWOT analüüsis toodi ühe nõrkusena välja erametsades ebapiisav hooldusraie (SWOT SO4.2.1 punkt 6). Ohuna toodi välja kliimamuutustega kaasnev ekstreemsete ilmastikunähtuste sageduse suurenemine ning taimekahjustajate ja –haiguste levik (SWOT SO4.1.4 punkt 2). Vajadusse suurendada süsiniku sidumist panustavad sekkumised KK2.1 ja KK2.2. KK2.1, mille kaudu toetatakse õigeaegset hooldusraiet, mis muudab metsa oluliselt vastupidavamaks tormikahjustustele. Metsakahjustuste ennetamiseks ja tagajärgedega toimetulekuks rakendatakse sekkumist KK2.2, millega toetatakse metsa kahjustuste kõrvaldamist, mis on tingitud loodusõnnetustest või tulekahjudest, metsakahjurite, patogeenide ning ulukite kahjustuste ennetamiseks vajalike tõrjevahendite ja tarvikute soetamist ja meetmete kasutamist.

Lisaks panustab antud erieesmärki LEADER sekkumine, mille üheks fookuseks on keskkonna- ja kliimasõbralike (sh bio- ja ringmajandust propageerivate) lahenduste välja töötamine ja rakendamine kohalikul tasandil, seega sõltub sekkumise panus sellest, mis tegevusi ja meetmeid kohaliku arengustrateegiate raames kokku lepitakse.

2.1.SO4.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse

Ei kohaldu

2.1.SO4.7 Kas kavatsete anda ÜPP raames toetust LIFE programmile (ainult 4., 5. ja 6. erieesmärgi puhul)?

: **Jah**

2.1.SO4.8 Tulemusnäitaja(te) valik

Selle erieesmärgi tulemusnäitaja(te) valimine

Tulemusnäitajad [selle erieesmärgi soovitatud tulemusnäitajad on tervenisti kuvatud paksus kirjas]	Sihtväärtus
R.14 PR - CO2 säilitamine mullas ja biomassis Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid, põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)	79,12 %
R.15 CU - Põllu- ja metsamajandusest ning muudest taastuvatest energiaallikatest saadav taastuvenergia Toetatud investeeringud taastuvenergia, sealhulgas bioressursipõhise energia tootmisvõimsusesse (megavattides)	1,00 MW
R.16 CU - Kliimaga seotud investeeringud Nende põllumajandusettevõtete osakaal, kes saavad ÜPP investeeringutoetust, millega aidatakse kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele ning taastuvenergia või biomaterjalide tootmisele	1,35 %

R.18 [CU] - Investeeringutoetus metsandussektorile Koguinvesteering metsandussektori tulemuslikkuse parandamiseks	10 500 000,00 EUR
R.26 [CU] - Loodusvaradega seotud investeeringud ÜPP raames loodusvarade eest hoolitsemisega seotud tulusa ja mittetulusa investeeringu toetust saavate põllumajandusettevõtete osakaal	7,33 %
R.27 [CU] - Keskkonna- või kliimaalane tulemuslikkus maapiirkondades tehtavate investeeringute kaudu Keskkonnakestlikkust ning kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise eesmärkide saavutamist toetavate tegevuste arv maapiirkondades	292,00
R.29 [PR] - Mahepõllumajanduse arendamine Mahepõllumajanduse jaoks ühise põllumajanduspoliitika raames toetatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal, sh jaotus korrashoiu ja ümberkujundamise vahel	23,27 %
R.30 [PR] - Metsa säästva majandamise toetamine Metsade kaitset ja ökosüsteemi teenuste majandamist toetavate kohustustega seotud metsamaa osakaal	2,68 %

Sihtväärtuste ja seotud vahe-eesmärkide põhjendus

Tulemusnäitajad R.14, R.19, R.21, R.22, R.24, R.27, R.29 indikeerivad panustamist erieesmärk 5 sihtvaldkonda, milleks on selliste ressursside nagu õhk vesi ja muld säästev kasutamine.

Tulemusindikaatorite sihtväärtused on kujunenud eelkõige selliste sekkumiste sihtväärtuse alusel, mis on otseselt seotud erieesmärk 5 vajadustega, lisaks panustavad mõnda tulemusnäitajasse ka sekkumised, mis on seotud mõne teise erieesmärgi vajadusega (nt ÖK5).

Tulemusindikaatorisse R.14 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4, KK5, KK6. Tulemusindikaatori R.14 sihtväärtuseks on 783 000 ha, kuna topeltarvestus pole lubatud, on sihtväärtuse seadmisel on arvesse võetud sekkumiste ÖK1, ÖK2, KK6 ja 50% KK5 pind. Sekkumised aitavad kaasa CO2 säilitamine mullas ja biomassis. Tulemusindikaator on seotud EE5 vajadusega V5.6.

Tulemusindikaatorisse R.19 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4, KK5. Tulemusindikaatori R.19 sihtväärtuseks on 787 000 ha, kuna topeltarvestus pole lubatud, on sihtväärtuse seadmisel on arvesse võetud sekkumiste ÖK1, ÖK2, KK4 ja 50% KK5 pind.Sekkumised aitavad kaasa muldade parandamisele ja kaitsele. Tulemusindikaator on seotud EE5 vajadusega V5.6.

Tulemusindikaatorisse R.21 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4, KK5. Tulemusindikaatori R.21 sihtväärtuseks on 768 000 ha, kuna topeltarvestus pole lubatud, on sihtväärtuse seadmisel arvesse on võetud ÖK1, ÖK2, KK4 pind. Sekkumised aitavad kaasa vee kvaliteedi kaitsele. Tulemusindikaator on seotud EE5 vajadusega V5.1.

Tulemusindikaatorisse R.22 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK3, KK4. Tulemusindikaatori R.22 sihtväärtuseks on 488 000 ha, kuna topeltarvestus pole lubatud, on sihtväärtuse seadmisel arvesse võetud sekkumiste ÖK1pind. Sekkumised aitavad kaasa toitainete säästlikule haldamisele. Tulemusindikaator on seotud EE5 vajadusega V5.1.

Tulemusindikaatorisse R.24 panustavad sekkumised ÖK2, ÖK3 ja ÖK5. Tulemusindikaatori R.24 sihtväärtuseks on 284 790 ha, arvesse võetud sekkumiste ÖK2, ÖK3 ja ÖK5 pind. Sekkumised aitavad kaasa pestitsiidide säästvale ja vähendatud kasutamisele. Pestitsiidide säästva kasutuse teema on käsitletud EE9-s.

Tulemusindikaatorisse R.27 panustavad sekkumised KK3, 8.3, KK2. Tulemusindikaatori R.27 sihtväärtuseks on 292 projekti, arvesse võetud sh sekkumise KK3 projektid. Sekkumised aitavad kaasa keskkonnahoidu. Tulemusindikaator on seotud EE5 vajadusega V5.3.

Tulemusindikaatorisse R.29 panustab sekkumine ÖK2. Tulemusindikaatori R.29 sihtväärtuseks on 230 000 ha, arvesse võetud sekkumise ÖK2 pind. Sekkumine aitab kaasa mahepõllumajanduse arendamisele. Mahepõllumajanduse teema on käsitletud EE9-s.

Sekkumisi nagu KK3 „Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised“ programmeeritakse tulemusnäitaja (R.27) kaudu, lähtudes meetmete ülesehitustest..

R.27 tulemusnäitaja sihtväärtused sõltuvad mitmest erinevast saavutatavast sekkumistest sh teiste erieesmärkide sekkumistest.

2.1.SO4.9 Rahaeraldise põhjendus

Sekkumised, mis aitavad saavutada erieesmärk 4 all kaardistatud vajadusi, on ÖK1, ÖK2, ÖK3, KK4, KK5, KK6, KK7, KK9, 1.9.1, 1.9.2, 8.3, KK1, KK2.1, KK2.2, 0.3, 8.4, 0.1 ja 0.2.

Sekkumised ÖK1, ÖK3, KK4, KK5 ja KK6 panustavad tulemusindikaatori R.14 sihtväärtuse saavutamisesse. Sekkumise ÖK1 eelarve on 145 525 200 eurot, mis aitab saavutada eesmärke 488 000 hektaril. Sekkumise ÖK3 eelarve on 29 245 000 eurot, mis aitab saavutada eesmärke 532 900 hektaril. Sekkumise KK4 eelarve on 23 205 400 eurot, mis aitab saavutada eesmärke 50 000 hektaril. Sekkumise KK5 eelarve on 7 112 300 eurot, mis aitab saavutada eesmärke 42 216,25 hektaril. Sekkumise KK6 eelarve on 42 095 975 eurot, ms aitab saavutada eesmärke 45 000 hektaril. Lisaks panustab ÖK2 eelarvega 93 000 000 eurot ning aitab saavutada R.14 ja R.29 sihtväärtust 230 000 hektaril.

Sekkumise KK1 eelarve on 49 615 757 eurot, mis aitab osaliselt panustada erieesmärki 4 ja saavutada tulemusindikaatorite R.15 ja R.16 sihtväärtusi. Sekkumise KK2.1 ja KK2.2 raames kavandatud metsanduslike tootlike ja mittetootlike investeeringute eelarvelised vahendid, kokku 6 000 000 eurot, tagavad tulemusnäitajate R.18 ja R.27 saavutamise, arvestades sekkumiste atraktiivsust, ülesehitust ja varasema toetusperioodi kogemust.

Sekkumiste 0.1, 0.2, 0.3, 8.3 näitajad on toodud horisontaalse erieesmärgi peatükis, sekkumiste näitajad KK7 ja KK9 EE6 peatükis ja sekkumise 8.4 näitajad EE8 peatükis. Detailsem info sekkumiste sh toetusmäärade kohta on sekkumislehtedes.

2.1.SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega

2.1.SO5.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte

2.1.SO5.1.1 Tugevused

1. Mitmekesiste põllukultuuride sh liblikõieliste laialdane kasutamine läbi viljavahelduse.
2. Teadus- ja haridustegevus mulla ja agrokeemia valdkonnas on heal tasemel, saadaval on mitmed mullaandmetel põhinevad asukohapõhised kaardirakendused, agrokeemiliste analüüside tegemise võimekus on hea, olemas on andmed mulla tüüpide ja viljakuse kohta, tootjatel on võimalus saada ülevaadet muldade agrokeemilistest omadustest.
3. Maakasutus on pigem ekstensiivne (20% põllumajandusmaast on mahetootmises, piirkonniti suur rohumaade osakaal, keskmine loomkoormus on madal) .
4. Põllumuldade seisund on paljude teiste riikidega võrreldes suhteliselt hea, erodeerunud ja erodeermisohuga muldade osakaal on väga väike .
5. Õhukvaliteet on hea.

2.1.SO5.1.2 Nõrkused

1. Piirkonniti karbonaatidevaese lähtekivimi tõttu muldade hapestumine ja lupjamistööde vähesus, turvasmuldade harimine, kohatine muldade tihenemine ning orgaanilise süsiniku varu säilimist soodustavate põllumajanduspraktikate ebapiisav levik .
2. Nitraaditundlikul alal on nitraatide sisalduse põhjavees suurenenud, osa järvi ja rannikumeri on eutrofeerunud, kohati taimekaitsevahendite (TKV) jääkide piirnormide ületus ja kasv põhja- ja pinnavees.
3. Keskkonnakaitseliste investeeringute nappus (maaparandussüsteemid amortiseeruvad, sõnnikuhoidlate ebapiisav maht).
4. Pole piisavalt teavet erinevate tehnoloogiate ja praktikate keskkonnamõjust, otsuste tegemisel ei kasuta tootjad piisavalt olemasolevat teadmist, vähene harjumus kasutada konsulentide abi keskkonnanõuannete saamiseks, keskkonnakonsulentide puudus.
5. Ammoniaagi heidet vähendavaid praktikaid rakendatakse vähe (sh sõnnikuhoidlate vähene katmine, sõnniku sisestuslaotuse vähene kasutamine).
6. Väetisi ei kasutata alati tasakaalustatult, ei arvestata mulla näitajatega, täppisväetamine ei ole väga levinud, lämmastikväetisi kasutatakse kohati ebaefektiivselt. Optimaalse fosfori ja kaaliumi sisaldusega muldade osatähtsus ei ole piisav.
7. Mullastikukaart on uuendamata, erinevaid mullaandmeid puudutavad andmebaasid terviklikuks süsteemiks ühendamata ning teadus- ja haridustegevus mulla valdkonnas ebapiisav.

2.1.SO5.1.3 Võimalused

1. Innovaatiliste ja keskkonda säästvamate praktikate ja tehnoloogiate areng ja huvi nende kasutamiseks.
2. Piisava maa ja veeressursi tõttu võimalus ekstensiivsemalt toota ja mitte ohustada veevarusid ning muldi.
3. Digitehnoloogia areng annab võimaluse parandada andmete kättesaadavust, lähtuda viljelemisel asukohapõhistest mullaandmetest ja rakendustest, arendada väetamis- ja taimekaitsealaseid soovitusi, e-põlluraamatuid, bilansikalkulaatoreid jmt.
4. Ringmajanduse põhimõtete rakendamine, uued ärimudelid ressursside paremaks (taas)kasutuseks.
5. Suurenev huvi keskkonnaseisundi vastu ja keskkonnasõbraliku tootmise laiem levik, mis võib anda turueelise-saada kallimat hinda keskkonnasõbralike toodete eest.

2.1.SO5.1.4 Ohud

1. Toidunõudluse kasv maailmas ja toidueksportdi võimaluste avardumine võib suurendada survet

keskkonnaressurssidele.

2. Statistiliste andmete puudulikkus, ebaregulaarsus, keskkonnaseire kvaliteet kõigub, maht ebapiisav.

3. Taimekahjustajate ja -haiguste leviku suurenemine, uued haigused ja kahjurid ning invasiivsed võõrliigid tingivad TKV kasutuse kasvu.

4. Tihenev konkurents ja hinnasurve odavalt toota viib põllumajandustootmise intensiivistumiseni ning kontsentreerumiseni tootmiseks soodsamasse piirkonda.

Madalate sisendihindade korral võimalus neid rohkem kasutada ja see võib veelgi suurendada põllumajanduse negatiivset keskkonnamõju.

5. Ilmastiku muutlikkus(e kasv) ja äärmuslike ilmastikutingimuste esinemissageduse suurenemine võivad tekitada piirkondlikult veepuudust ja liigniiskust ning saagikuse prognoosimise ja väetamise planeerimine võib minna keerukamaks.

6. Põllumuldadele elamute, teede, tootmishoonete ehitamise ja kaevanduste rajamise tõttu hävib muld seal pöördumatult.

2.1.SO5.1.5 Muud märkused

Põllumajanduse maakasutus on Eestis pigem ekstensiivne: üle 20% põllumajandusmaast on mahetootmises, keskmine loomkoormus on madal ning piirkonniti on rohumaadel suur osakaal. Eesti põllumuldade seisund on paljude teiste riikidega võrreldes suhteliselt hea. Erodeerunud ja erodeerumisohuga muldade osakaal on väga väike, eri tüüpi erosioon esineb Eestis üksnes lokaalselt. Piirkonniti on probleemiks muldade hapestumine ja happeliste põllumuldade ebapiisav neutraliseerimine, esineb ka muldade tihenemist ning turvasmuldade harimist (käsitletud enam EE 4 juures). Kohati on muldades fosfori ja kaaliumi puudus või liig, orgaanilise süsiniku varu säilimist või suurendamist soodustavaid põllumajanduspraktikaid rakendatakse ebapiisavalt. Metsade ja põldude vaheldumine, veekaitsevööndid, mitmekesiste põllukultuuride kasvatamine läbi viljavahelduse ja liblikõieliste laialdane kasvatamine aitab vältida erosiooni, toitainete leostumist ning muldade kurnamist. Teadus- ja haridustegevus mulla valdkonnas on heal tasemel, kuid mulla tähtsust ja mulla poolt pakutavaid hüvesid ning lahendusi silmas pidades selgelt ebapiisav. Agrokeemiliste analüüside tegemise võimekus on hea, olemas on andmed mullatüüpide ja -viljakuse kohta, saadaval on mitmed mullaandmetel põhinevad asukohapõhised kaardirakendused. Samas on mullastikukaart uuendamata ning erinevaid mullaandmeid puudutavad andmebaasid terviklikuks süsteemiks ühendamata.

Kuigi põllumajandustootjatel on võimalus saada ülevaadet muldade agrokeemilistest omadustest, ei tehta majandamisotsuseid sageli neist lähtuvalt ja väetisi ei kasutata alati tasakaalustatult: lämmastiku, fosfori ja kaaliumi kasutamise efektiivsus on Eestis keskpärane, täppisväetamine ei ole väga levinud. Lämmastikku kasutatakse Eestis alla 70% efektiivsusega, mis võib suureneda lämmastiku kadusid vette. Leostunud taimetoitainete tõttu on eelkõige nitraaditundlikul alal nitraatide sisaldus põhjavees hakanud taas kasvama, osa järvi ja rannikumeri on endiselt eutrofeerunud. Viimastel aastatel on täheldatud kohatist taimekaitsevahendite jääkide piirnormide ületamist ning kasvu põhja- ja pinnavees. 2020. aasta seisuga oli vähemalt heas seisundis 53% pinnaveekogumitest ja 74% põhjaveekogumitest. Suur osa Läänemerest on eutrofeerunud. Peamised probleemid, mis takistavad hea seisundi saavutamist, on vooluveekogude tõkestatus, veekogudesse jõudvad toitained ja ohtlikud ained. Põllumajandusest pärit lämmastik ja fosfor moodustavad Eesti siseveekogudesse jõudvast lämmastikukoormusest ligikaudu poole ja fosforikoormusest umbes kolmandiku.

Osasid loomarühmi nagu piimaveiseid karjatatakse vähe. Karjatamine aitab orgaanilise väetise pakkujana parandada mulla orgaanilise süsiniku sisaldust, samuti aitab tagada püsirohumaade säilimist.

Eesti õhukvaliteet on üldiselt hea, siiski tuleb tähelepanu pöörata ammoniaagiheite vähendamisele. Seni on ammoniaagiheidet vähendavaid praktikaid nagu sõnnikuhoidlate katmine ja sõnniku sisestuslaotuse kasutamine, rakendatud vähe.

Põllumajandustootjad ei kasuta otsuste tegemisel piisavalt olemasolevaid teadmisi. Keskkonnanõuande saamiseks ei ole harjutud kasutama konsulentide abi, osati on selle põhjuseks keskkonnaalase nõuande

puudus. Keskkonnahoidlikumat tootmist takistab ka ebapiisav teave erinevate tehnoloogiate ja praktikate keskkonnamõjust, samuti on riiklik keskkonnaseire ja statistilised andmed ebaregulaarsed ja ebapiisavad.

Keskkonda säästev tehnoloogia on kiirelt arenenud ja uuem tehnoloogia turul küll kättesaadav, kuid investeeringuid keskkonnahoidu pole piisavalt tehtud, kuna see võib olla kallis (näiteks inkjetorlaoturid, täppisväetamise seadmed, heitõhu saastet vähendavad filtrid). Investeeringute nappust näitab sõnnikuhoidlate ebapiisav maht, maaparandussüsteemide amortiseerumine ja maaparanduslike keskkonnarajatiste vähene hulk.

Tihenev konkurents ja hinnasurve odavalt toota on põllumajandustootmist kohati oluliselt intensiivistanud. Toidunõudluse kasv maailmas ja toiduekspordi võimaluste avardumine võib survet keskkonnaressurssidele veelgi suurendada. Väetiste ja taimekaitsevahendite madala hinna korral kasvab võimalus neid rohkem kasutada ja see võib suurendada negatiivset keskkonnamõju. Survet põllumuldadele suurendavad ka uusarendused - põllumaadele rajatavate elamurajoonide, teede, tootmishoonete, kaevanduste tõttu hävib muld seal pöördumatult. Survet põllumuldadele suurendavad ka põllumaadele rajatavad elamurajoonid, teed, tootmishooned, kaevandused jms. Kliimamuutustest tingitud ilmastiku muutlikkuse kasv ja äärmuslike ilmastikutingimuste esinemissageduse kasv tekitavad piirkondlikult veepuudust või liigniiskust ning agrotehnoloogia, sh saagikuse prognoosimine ja väetamise planeerimine võib minna keerukamaks. Prognoositud taimekahjustajate ja -haiguste leviku suurenemine, uued haigused ja kahjurid ning invasiivsed võõrliigid võivad tuua kaasa taimekaitsevahendite kasutuse kasvu.

Piisava maa- ja veeressursi tõttu on meil võimalus ekstensiivsemalt ja veevarusid ohustamata toota. Ühiskonnas kasvab huvi keskkonnaseisundi vastu ja keskkonnasõbraliku tootmise laiem levik võib anda turueelise keskkonnasõbralikele toodetele, mille eest tarbijad on valmis maksma kõrgemat hinda. Turueelis loob täiendava stiimuli tootmistegevuses keskkonnahoiuga rohkem arvestada. Tootmise keskkonnasäästvamaks muutmisel on toeks innovaatiliste ja keskkonda säästvamate tehnoloogiate (näiteks biogaasi tootmine või muu sõnniku töötlemine) areng, huvi nende kasutamise vastu kasvab. Keskkonnakaitserajatiste rajamine maaparandusrajatiste kaasajastamise ja korrastamise käigus aitab säilitada või parandada veekogumite seisundit. Ringmajanduse põhimõtete rakendamine ja uued ärimudelid ressursside paremaks (taas)kasutuseks loovad samuti täiendavaid võimalusi muuta põllumajandustootmist vett, mulda ja õhku säästvamaks.

Digitehnoloogia areng annab võimaluse parandada andmete kättesaadavust ja kasutamist, arendada väetamis- ja taimekaitsealaseid soovitusi, e-põlluraamatuid, bilansikalkulaatoreid jmt. See omakorda võimaldab tootjatel paremini kasutada olemasolevat teadmist, et väetamine oleks tasakaalustatum ja optimaalsem ning väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamisest tingitud oht pinna- ja põhjaveele väheneks. Teadlikum, vajaduspõhisem ja optimaalsem väetiste ning taimekaitsevahendite kasutus ning veekaitsele suunatud keskkonnainvesteeringuid aitavad leevendada ka toidunõudluse kasvust lähtuvat tootmise kasvu ja survet keskkonnaressurssidele, vähendada hinnast sõltuvat sisendite kasutust, seista vastu kliimamuutustega kaasnevatele ohtudele nagu senisest ulatuslikum taimekahjustajate ja -haiguste levik või uued haigused ja kahjurid ning saagikuse keerukam prognoosimine.

2.1.SO5.2 Vajaduste kindlakstegemine

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.4	Kaasajastatud põllumajanduse taristu, mis arvestaks keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkidega	1	Jah
V4.4	Kiirendada süsiniku sidumist ja metsa kasvu	1	Jah
V4.5	Soodustada ilmastiku riske maandavate maaparandusinvesteeringute tegemist	1	Jah
V5.1	Aidata kaasa pinna- ja põhjavett säästvate	1	Jah

	põllumajanduspraktikate kasutamisele		
V5.2	Happeliste muldade neutraliseerimine	1	Jah
V5.3	Keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamise ja kasutuselevõtu soodustamine	1	Jah
V5.4	Keskkonnaalase nõustamise arendamine	2	Jah
V5.5	Õhusaasteainete heitkoguste vähendamise programmist tulenevate nõuete ja meetmete rakendamine	1	Jah
V5.6	Mullaviljakuse säilitamine	1	Jah
V5.7	AKISe terviklik toimimine	1	Jah
V5.8	Tagada avalikkusele piisav ja usaldusväärne info põllumajanduse mõjust keskkonnale	3	Osaliselt
V5.9	Pidurdada põllumuldadele elamurajoonide, teede, tootmishoonete ja kaevanduste rajamist	3	Ei

Muud märkused vajaduste hindamise kohta.

Puuduvad

2.1.SO5.3 Nende ÜPP kavasid käsitleva määruse XI lisas osutatud õigusaktidest tulenevate asjaomaste riiklike kavade (kavade elementide) kindlakstegemine, mida on selle erieesmärgi puhul ÜPP kavade vajaduste hindamisel arvesse võetud

Erieesmärgi alt programmeeritud sekkumised aitavad kaasa ELi direktiividest ja rahvusvahelistest kokkulepetest tulenevatele eesmärkidele.

Veekaitses tuleb arvestada nii veepoliitika raamdirektiivi (2000/60/EÜ) eesmärki saavutada kõigi veekogumite vähemalt hea seisund 2027. aastaks kui ka HELCOMi eesmärki saavutada Läänemere hea keskkonnaseisund. Veepoliitika eesmärkide saavutamiseks vajalikud veemajanduskavad koos meetmeprogrammiga koostatakse iga kuue aasta tagant Eestis määratletud kolmele vesikonnale (Lääne-Eesti, Ida-Eesti ja Koiva vesikond). Veemajanduskavad sisaldavad lisaks kohustuslikele meetmetele ka põllumajandusvaldkonnas rakendatavaid täiendavad meetmed. Paljud neist on toetatud läbi MAK 2014–2020 meetmete. 2022. aastal vastu võetavate veemajanduskavade 2022–2027 meetmeprogramm sisaldab nii vesikonnaüleseid kui ka pinna- ja põhjavee kogumipõhiseid meetmeid, sh meetmed põllumajandusest pärinevate toitainetega ja pestitsiididega saastamise vähendamiseks ning nõustamisteenuse arendamiseks. Mitmete meetmete rakendamist on kavas toetada ÜPP strateegiakava 2023–2027 sekkumiste kaudu, nt loomapidamisehitiste (loomade välipidamisalade söötmis- ja jootmiskohad, silo- ja sõnnikuhoidlad, sügavallapanulauda lekkekindel põhi) ehitamine ja ajakohastamine keskkonnariski vähendamiseks, maaparandussüsteemide keskkonnakaitserajatise rajamine ja rekonstrueerimine, keskkonnaalane nõustamine, täiendavate pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate rakendamine nagu talvise taimkatte hoidmine, mahepõllumajanduse nõuete järgimine, ökoalade rajamine, vahekultuuride kasvatamine, põllumaa või veekaitsevööndi laiendi rohukamara alla viimine või rohumaa rohukamaras hoidmine, taimekaitsevahendite, sh glüfosaadi kasutamise piiramine, viljavahelduse rakendamine jmt.

Eesti on nitraadidirektiivi (91/676/EMÜ) III lisa nõuded ja enamik II lisa nõuetest üle võetud veeseadusega ja nõuded kehtivad kogu territooriumil. Nitraaditundlikul alal on kehtestatud mõned kitsendavad lisanõuded. Keskkonnaministri käskkirjaga kehtestati 2021. aastal „Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala tegevuskava 2021–2024“. Uus tegevuskava sisaldab õigusaktidest tulenevaid kohustuslikke meetmeid ja täiendavaid meetmeid. Üheks täiendavaks meetmeks on keskkonnasäästlike tehnoloogiate rakendamine põllumajanduses. Meetme all on toodud mitmeid tegevusi, mida on plaanis toetada ÜPP strateegiakava sekkumiste kaudu nt toetusmeetme rakendamine sõnniku- ja silohoidlate korrastamiseks ja rajamiseks, e-põlluraamatu juurutamine, konsulentide ja põllumajandustootjate veekaitsealased koolitused.

NEC direktiivist ((EL) 2016/2284) tulenevalt peab Eesti vähendama ammoniaagiheidet aastaks 2020/30 vähemalt 1% võrreldes aastaga 2005. Ammoniaagi heitkogus oli 2016. aastal 11% suurem kui 2005.

aastal.[1] Põllumajandusest pärit ammoniaagi heide moodustab Eesti koguheitest ligi 90%. Õhusaasteainete heitkoguste vähendamiseks võeti keskkonnaministri käskkirjaga 2019. aastal vastu „Teatavate õhusaasteainete heitkoguste vähendamise riiklik programm aastateks 2020–2030“. Õhusaasteainete vähendamise programmiga määratletakse meetmed ja poliitikad, mille abil Eesti täidab aastateks 2020 ja 2030 rahvusvaheliselt kokku lepitud eesmärke. Programmi koostamisel on võetud aluseks nii Eesti kui ka EL seadusandlus ning riiklikud arengukavad ja strateegiad, et tagada kooskõla olemasolevate arengusuundadega. Õhusaasteainete heitkoguste vähendamise programmist tulenevate nõuete ja meetmete rakendamine on toodud ühe erieesmärk 5 vajadusena (V5.5). Õhukvaliteedi eesmärkide saavutamiseks ja valdkondlike rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks peab mh eelistama investeeringuid mittetootlikkesse ammoniaagiheidet vähendavatesse tehnoloogiatesse nagu sõnnikuhoidlate katmine ja sõnniku sisestuslaotus ning ammoniaaki püüdvate filtrite kasutamine. Õhukaitseks vajalikke investeeringuid on plaanitud toetada ÜPP strateegiakava investeeringusekkumise kaudu.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/50/EÜ välisõhu kvaliteedi ja Euroopa õhu puhtamaks muutmise kohta ÜPP strateegiakava otseselt ei panusta. Õhukaitse on Eestis reguleeritud atmosfääri õhu kaitse seadusega. Õhukvaliteedi juhtimist, sealhulgas õhukvaliteedi hindamist, korraldab Keskkonnaministeerium. Õhukvaliteedi parandamise kava koostab piirkonnale või linnastule või nende osale vajadusel kohaliku omavalitsuse üksus.

[1] Eesti riiklik välisõhu saasteainete heitkoguste inventuur 1990–2016

2.1.SO5.4 Sekkumisloogika

Sekkumise vorm	Sekkumise liik	Sekkumise kood (liikmesriik) – nimi	Ühine väljundnäitaja
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK1 - Kliima- ja keskkonnakava: keskkonnasõbralik majandamine	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK2 - Kliima- ja keskkonnakava: mahepõllumajanduse ökokava	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK3 - Kliima- ja keskkonnakava: ökoalad	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	9.1 - Loomade heaolu toetus	O.18. Loomade heaoluga, loomatervisega või bioturvalisusmeetmete tõhustamisega seotud toetusega hõlmatud loomühikute arv
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	9.2 - Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus	O.17. Hektarite või muude üksuste arv, mille eest makstakse mahepõllumajandustoetust
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK4 - Mulla- ja veekaitsetoetus	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK5 - Väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK6 - Pärandniidu hooldamise toetus	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	8.3 - Investeeringud bioressursside väärindamisse	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas	KK1 - Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste

	investeeringud niisutusse	investeeringud	või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	KK3 - Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised	O.22. Taristuinvesteeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	COOP(77) – Koostöö	0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid	O.1. Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) tegevusrühma projektide arv
RD	COOP(77) – Koostöö	8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng	O.31. Toetatud kohaliku arengu strateegiate (LEADER) või ettevalmistavate tegevuste arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.2 - Nõuandetoetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv

Ülevaade

Vajadus V5.1 - Aidata kaasa pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamisele

Peamiste veekaitse probleemidena on SWOT analüüsis välja toodud nitraatide sisalduse suurenemine nitraaditundliku ala põhjavees, järvede ja rannikumere eutrofeerumine ja kohatine taimekaitsevahendite jääkide piirnormide ületus ja kasv põhja- ja pinnavees (SWOT SO5.1.2 punkt 2). Samuti on SWOT analüüsis välja toodud, et põllumajandustootjad ei kasuta väetisi alati tasakaalustatult, ei arvestata mulla näitajatega, täppisväetamine ei ole väga levinud, lämmastikväetisi kasutatakse kohati ebaefektiivselt (SWOT SO5.1.2 punkt 6). Probleemide lahendamiseks on vajalik kaasa aidata pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate (talvine taimkate, vahekultuurid (püüdekultuurid), puhvervööndid, püsirohumaa osakaalu suurendamine tundlikel aladel, täppisviljelus, sünteetiliste taimekaitsevahendite kasutamise piiramine, haritava maa rohukamaras või orgaanilise multši all hoidmine, tasakaalustatud väetamine ja toitainebilansside tegemine, integreeritud taimekaitse, mahepõllumajandus jms) kasutamisele ja selleks nähakse ette mitmeid sekkumisi: ÖK1, ÖK2, ÖK3, KK4, KK5. Säästva taimekaitse teemat käsitletakse EE9 alt.

Püsirohumaa osakaalu suurendamist tundlikel aladel toetatakse sekkumisega KK4. Täiendavaid veekaitsevööndeid toetatakse sekkumisest KK4. Vahekultuuride kasvatamist, täppisviljelust, haritava maa rohukamaras või orgaanilise multši all hoidmist, tasakaalustatud väetamist ja toitainebilansside tegemist ning integreeritud taimekaitse võtete rakendamist toetatakse sekkumisest ÖK1. Ekstensiivset mahepõllumajanduslikku tootmist toetatakse sekkumisega ÖK2. Sünteetiliste taimekaitsevahendite kasutamise piiranguid toetatakse sekkumistega ÖK1, ÖK2, ÖK3, KK4, KK5. Talvise taimkatte hoidmist toetatakse läbi HPK.

V5.2 - Happeliste muldade neutraliseerimine

Üheks oluliseks probleemiks on piirkonniti karbonaatidevaese lähtekivimi tõttu muldade hapestumine ja lupjamistööde vähesus (SWOT SO5.1.2 punkt 1). Happeliste muldade neutraliseerimist toetatakse sekkumine ÖK1 lisategevusena.

V5.3 - Keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamise ja kasutuselevõtu soodustamine

SWOT-analüüs tõi puudusena välja keskkonnakaitseliste investeeringute ebapiisavuse, mida näitab muuhulgas sõnnikuhoidlate ebapiisav maht, amortiseeruvad maaparandussüsteemid ja maaparanduslike keskkonnarajatiste vähene hulk (SWOT SO5.1.2 punkt 3). Investeeringud jäetakse tegemata suuresti vahendite puuduse tõttu. Vajadusega soodustada keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamist ja kasutuselevõttu veeressursside säästvamaks majandamiseks tegeletakse sekkumiste KK1, KK3 abil.

Keskkonnale avalduva surve vähendamiseks toetakse sekkumise KK1 kaudu eelkõige täppisviljeluse

tehnoloogiat, sõnniku- ja silohoidlate ehitamist ja renoveerimist, välialadele loomadele söötmis- ja jootmisplatside ehitamist ja renoveerimist, sügavallapanuga lautade põrandate lekkekindluse parandamist. Veesäästu soodustamiseks toetatakse investeeringuid katmikalal kasutatava vee ringlusesse võtmiseks. Selleks, et veekogude seisund paraneks, toetatakse sekkumise KK3 kaudu põllu- ja metsamajanduse hajukoormuse levikut ohjavaid sh mullast taimetoitainete väljakande vähendamiseks, ökoloogilise seisundi või ökoloogilise potentsiaali parandamiseks, ja kohaliku veevaru säästmiseks vajalikke maaparanduslikke rajatisi.

V5.4 - Keskkonnaalase nõustamise arendamine

SWOT analüüsi kohaselt on põllumajandustootjatel vähene harjumus kasutada konsulentide abi keskkonnanõuannete saamiseks, samuti on keskkonnakonsulentide puudus (SWOT SO5.1.2 punkt 4). Keskkonnaalane nõustamine vajab arendamist, nõustamisteenuse arengut toetav sekkumine 0.2 on kavandatud horisontaalse eesmärgi alt.

V5.5 - Õhusaasteainete heitkoguste vähendamise programmist tulenevate nõuete ja meetmete rakendamine

Kuigi Eesti õhukvaliteet on üldiselt hea (SWOT SO5.1.1 punkt 5), on SWOT analüüsis toodud nõrkusena, et ammoniaagiheidet vähendavaid praktikaid rakendatakse vähe (SWOT SO5.1.2 punkt 5). Õhusaasteainete heitkoguste vähendamise programmist tulenevate nõuete ja meetmete rakendamiseks vajalikke investeeringuid toetatakse sekkumisega KK1, soodsat mõju avaldavad ka sekkumised ÖK2 ja 9.1.

Sekkumisega KK1 toetatakse investeeringuid mittetootlikkesse ammoniaagiheidet vähendavatesse tehnoloogiatesse nagu sõnnikuhoidlate katmine, sõnnikusisestuslaotus ja ammoniaaki püüdvate filtrite soetamine. Õhusaasteainete heitkoguste vähendamise eesmärke toetab samuti sekkumine ÖK2 kuna mahetootmises on keemilised lämmastikväetised keelatud, samuti sekkumine 9.1, mille kaudu soodustatakse piimaveiste karjatamist, mis on loetud samuti ammoniaagiheidet vähendavaks praktikaks. Keeruka kontrollitavuse tõttu sõnniku sisestuslaotust pindalapõhise sekkumise kaudu toetada ei plaanita.

V5.6 - Mullaviljakuse säilitamine

SWOT analüüsist nähtub, et Eestis on põllumuldade seisund paljude teiste riikidega võrreldes suhteliselt hea, erodeerunud ja erodeermisohuga muldade osakaal on väga väike (SWOT SO5.1.1 punkt 4), tugevuseks on mitmekesiste põllukultuuride sh liblikõieliste laialdane kasutamine läbi viljavahelduse (SWOT SO5.1.1 punkt 1), samuti on maakasutus pigem ekstensiivne (SWOT SO5.1.1 punkt 3). Probleemiks on turvasmuldade harimine, kohatine muldade tihenemine ning orgaanilise süsiniku varu säilimist soodustavate põllumajanduspraktikate ebapiisav levik (SWOT SO5.1.2 punkt 1), samuti see, et optimaalse fosfori ja kaaliumi sisaldusega muldade osatähtsus ei ole piisav (SWOT SO5.1.2 punkt 6). Mullaviljakuse säilitamiseks on kavandatud mitmeid sekkumisi, eelkõige ÖK1, KK4 kaasa aitavad ka sekkumised ÖK2, ÖK3, KK5 ja 9.1.

Toitainete kadu ja erosiooni vältivate tehnoloogiate ja viljeluspraktikate kasutamist sh maa rohumaa alla viimist ja rohumaana hoidmist toetatakse ÖK3, KK4 sekkumiste kaudu. Turvasmuldade harimist piiratakse KK4 sekkumise kaudu. Orgaanilise süsiniku varu säilimist soodustavaid põllumajanduspraktikaid nagu viljavahelduse järgimist, liblikõieliste ja vahekultuuride kasvatamistsoodustatakse ÖK1 sekkumisega, maa püsirohumaana hoidmist toetatakse KK5 sekkumise kaudu. Karjatamist, mis aitab orgaanilise väetise pakkujana parandada mulla orgaanilise süsiniku sisaldust, toetatakse sekkumise 9.1, ÖK2 kaudu. Mullaanalüüside tegemist toetatakse sekkumiste ÖK1, KK4 abil. Mullakaitsealastel koolitustel osalemist soodustatakse sekkumiste ÖK1, KK4 kaudu.

V5.7 - AKISe terviklik toimimine

SWOT analüüsis on välja toodud, et Teadus- ja haridustegevus mulla ja agrokeemia valdkonnas on heal tasemel, tootjatel on võimalus saada ülevaadet muldade agrokeemilistest omadustest (SWOT SO5.1.1 punkt 2), kuid mullastikukaart on uuendamata, erinevaid mullaandmeid puudutavad andmebaasid terviklikuks süsteemiks ühendamata ning teadus- ja haridustegevus mulla valdkonnas ebapiisav omadustest (SWOT SO5.1.2 punkt 7). Samuti pole piisavalt teavet erinevate tehnoloogiate ja praktikate keskkonnamõjust ning otsuste tegemisel ei kasuta tootjad piisavalt olemasolevat teadmist (SWOT SO5.1.2 punkt 4), Teadus- ja arendustegevust toetava AKISe terviklikuks toimimiseks vajalik sekkumine 0.1, aga ka innovatsiooni toetav sekkumine 0.3 on kavandatud horisontaalse eesmärgi alt.

V5.8 - Tagada avalikkusele piisav ja usaldusväärne info põllumajanduse mõjust keskkonnale

SWOTis on ohuna nimetatud statistiliste andmete puudulikkust ja ebaregulaarsust (SWOT SO5.1.4 punkt 2). Vajadusega tagada avalikkusele piisav ja usaldusväärne info põllumajanduse mõjust keskkonnale tegeletakse ÜPP strateegiakavas osaliselt. Põllumajanduse mõju keskkonnale hinnatakse riikliku keskkonnaseire käigus. Vajadusega hinnata ÜPP sekkumiste mõju keskkonnale, tegeletakse tehnilise abi vahenditest ja eraldi sekkumist ette ei nähta.

V5.9 - Pidurdada põllumuldadele elamurajoonide, teede, tootmishoonete ja kaevanduste rajamist

SWOTis on ohuna toodud, et põllumuldadele elamute, teede, tootmishoonete ehitamise ja kaevanduste rajamise tõttu hävib muld seal pöördumatult (SWOT SO5.1.4 punkt 6). Vajadusega pidurdada põllumuldadele elamurajoonide, teede, tootmishoonete ja kaevanduste rajamist tegeletakse riikliku poliitika kujundamisel ja eraldi sekkumist ette ei nähta.Lisaks panustavad erieesmärki sekkumised KK6, 1.9, 8.3, 8.4. LEADER sekkumise üheks fookuseks on keskkonna- ja kliimasõbralike (sh bio- ja ringmajandust propageerivate) lahenduste välja töötamine ja rakendamine kohalikul tasandil, seega sõltub sekkumise panus sellest, mis tegevusi ja meetmeid kohaliku arengustrateegiate raames kokku lepitakse. Sekkumine 8.3 kaudu toetatakse ringmajandust sh toitainete säästvamat kasutust. Sekkumised on käsitletud EE8-s. Maaparanduse investeeringuid käsitletake EE1 sekkumise 1.9 kaudu, sekkumine aitab ära hoida põllumuldade liigniiskust, mis raskendaks nende põllumajanduslikku kasutust. Sekkumine KK6 toetab püsirohumaade ekstensiivset majandamist.

Täpsemalt on sekkumiste panus erieesmärki toodud sekkumislehtedes.

2.1.SO5.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse

Ei kohaldu

2.1.SO5.7 Kas kavatsete anda ÜPP raames toetust LIFE programmile (ainult 4., 5. ja 6. erieesmärgi puhul)?

: **Ei**

2.1.SO5.8 Tulemusnäitaja(te) valik

Selle erieesmärgi tulemusnäitaja(te) valimine

Tulemusnäitajad [selle erieesmärgi soovitatud tulemusnäitajad on tervenisti kuvatud paksus kirjas]	Sihtväärtus
R.14 PR - CO2 säilitamine mullas ja biomassis Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid, põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)	79,12 %
R.19 PR - Muldade parandamine ja kaitse Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega soodustatakse mulla majandamist, et parandada mulla	79,62 %

kvaliteeti ja elustikku (nt mullaharimise vähendamine, põllumajanduskultuuridest taimkate, külvikord, sealhulgas liblikõieliste kultuuridega)	
R.21 [PR] - Vee kvaliteedi kaitse Veekogude kvaliteedi parandamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal	77,70 %
R.22 [PR] - Toitainete säästlik haldamine Toitainete parema haldamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal	49,37 %
R.24 [PR] - Pestitsiidide säästev ja vähendatud kasutamine Kasutatava põllumaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud erikohustustega, millega tagada pestitsiidide säästev kasutamine eesmärgiga vähendada pestitsiididega kaasnevaid riske ja mõju, näiteks pestitsiidide leket	28,81 %
R.27 [CU] - Keskkonna- või kliimaalane tulemuslikkus maapiirkondades tehtavate investeeringute kaudu Keskkonnakestlikkust ning kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise eesmärkide saavutamist toetavate tegevuste arv maapiirkondades	292,00
R.29 [PR] - Mahepõllumajanduse arendamine Mahepõllumajanduse jaoks ühise põllumajanduspoliitika raames toetatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal, sh jaotus korrashoiu ja ümberkujundamise vahel	23,27 %
R.31 [PR] - Elupaikade ja liikide säilitamine Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad	79,12 %

Sihtväärtuste ja seotud vahe-eesmärkide põhjendus

Tulemusnäitajad R.14, R.19, R.20, R.21, R.22, R.24, R.27, R.29 indikeerivad panustamist erieesmärk 5 sihtvaldkonda, milleks on selliste ressursside nagu õhk vesi ja muld säästev kasutamine.

Tulemusindikaatorite sihtväärtused on kujunenud eelkõige selliste sekkumiste sihtväärtuse alusel, mis on otseselt seotud erieesmärk 5 vajadustega, lisaks panustavad mõnda tulemusnäitajasse ka sekkumised, mis on seotud mõne teise erieesmärgi vajadusega (nt ÖK5).

Tulemusindikaatorisse R1.4 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4, KK5, KK6. Tulemusindikaatori R1.4 sihtväärtuseks on 783 000 ha, kuna topeltarvestus pole lubatud, on sihtväärtuse seadmisel on arvesse võetud sekkumiste ÖK1, ÖK2, KK6 ja 50% KK5 pind. Sekkumised aitavad kaasa CO2 säilitamine mullas ja biomassis. Tulemusindikaator on seotud EE5 vajadusega V5.6.

Tulemusindikaatorisse R.19 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4, KK5. Tulemusindikaatori R.19 sihtväärtuseks on 788 000 ha, kuna topeltarvestus pole lubatud, on sihtväärtuse seadmisel on arvesse võetud sekkumiste ÖK1, ÖK2, KK4 ja 50% KK5 pind.Sekkumised aitavad kaasa muldade parandamisele ja kaitsele. Tulemusindikaator on seotud EE5 vajadusega V5.6.

Tulemusindikaatorisse R.20 panustab sekkumine ÖK2. Tulemusindikaatori R.20 sihtväärtuseks on 230 000 ha, arvesse on võetud sekkumise ÖK2 pind. Sekkumine aitab kaasa õhukvaliteedi parandamisele. Tulemusindikaator on seotud EE5 vajadusega V5.5.

Tulemusindikaatorisse R.21 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4, KK5. Tulemusindikaatori R.21 sihtväärtuseks on 768 000 ha, kuna topeltarvestus pole lubatud, on sihtväärtuse seadmisel arvesse on võetud ÖK1, ÖK2, KK4 pind. Sekkumised aitavad kaasa vee kvaliteedi kaitsele. Tulemusindikaator on seotud EE5 vajadusega V5.1.

Tulemusindikaatorisse R.22 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, KK4. Tulemusindikaatori R.22 sihtväärtuseks on 718 000 ha, kuna topeltarvestus pole lubatud, on sihtväärtuse seadmisel arvesse võetud sekkumiste ÖK1, ÖK2 pind. Sekkumised aitavad kaasa toitainete säästlikule haldamisele. Tulemusindikaator on seotud EE5 vajadusega V5.1.

Tulemusindikaatorisse R.24 panustavad sekkumised ÖK3 ja ÖK5. Tulemusindikaatori R.24 sihtväärtuseks on54 790 ha, arvesse võetud sekkumiste ÖK3 ja ÖK5 pind. Sekkumised aitavad kaasa pestitsiidide säästvale ja vähendatud kasutamisele. Pestitsiidide säästva kasutuse teema on käsitletud EE9-s.

Tulemusindikaatorisse R.27 panustavad sekkumised KK3, 8.3, 1.9, KK2. Tulemusindikaatori R.27 sihtväärtuseks on 378 projekti, arvesse võetud sh sekkumise KK3 projektid. Sekkumised aitavad kaasa

keskkonnahoidu. Tulemusindikaator on seotud EE5 vajadusega V5.3.

Tulemusindikaatorisse R.29 panustab sekkumine ÖK2. Tulemusindikaatori R.29 sihtväärtuseks on 230 000 ha, arvesse võetud sekkumise ÖK2 pind. Sekkumine aitab kaasa mahepõllumajanduse arendamisele. Mahepõllumajanduse teema on käsitletud EE9-s.

Sekkumisi nagu KK3 „Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised“ ja 1.9 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu kaasajastamisse erasektori ja avaliku sektori poolt“ programmeeritakse ühe tulemusnäitaja (R.27) kaudu, lähtudes meetmete ülesehitustest ja erieesmärkidesse panustamisse, kuna eri meetmetes (KK3 ja 1.9) toetatavad maaparanduslikud tegevused on omavahel tihedalt põimunud.

R.27 tulemusnäitaja sihtväärtused sõltuvad mitmest erinevast saavutatavast sekkumistest sh teiste erieesmärkide sekkumistest.

2.1.SO5.9 Rahaeraldise põhjendus

Sekkumise ÖK1 eelarve on 145 525 200 eurot, mis aitab saavutada EE5 eesmärke 488 000 hektaril, panustada EE5 vajadustesse V5.1, V5.2, V5.6 ja panustada tulemusindikaatorite R.14, R.19, R.21 ja R.22 sihtväärtusesse.

Sekkumise ÖK2 eelarve on 93 000 000 eurot, mis aitab saavutada EE5 eesmärke 230 000 hektaril, panustada EE5 vajadustesse V5.1, V5.5, V5.6 ja panustada tulemusindikaatorite R.14, R.19, R.20, R.21, R.22 ja R.29 sihtväärtusesse.

Sekkumise ÖK3 eelarve on 29 245 000 eurot, mis aitab saavutada EE5 eesmärke 532 900 hektaril, panustada EE5 vajadustesse V5.1, V5.6 ja panustada tulemusindikaatori R.24 sihtväärtusesse ning lisaks panustada tulemusindikaatorisse R.14, R.19, R.21 ja R.22.

Sekkumise KK1 eelarve on 49 615 757 eurot, mis aitab osaliselt panustada EE5 vajadusse V5.3. Täpsemat rahaeraldist erieesmärki ei ole seatud.

Sekkumise KK3 eelarve on 812 000 eurot, mis aitab panustada EE5 vajadusse V5.3.

Sekkumise KK4 eelarve on 23 205 400 eurot, mis aitab saavutada EE5 eesmärke 50 000 hektaril, panustada EE5 vajadustesseV5.1, V5.6 ja panustada tulemusindikaatorite R.19 ja R.21 sihtväärtusesse ning lisaks panustada tulemusindikaatorisse R.14 ja R.22.

Sekkumise KK5 eelarve on 7 112 300 eurot, mis aitab saavutada EE5 eesmärke 40 000 hektaril, panustada EE5 vajadustesse V5.1, V5.6 ja panustada tulemusindikaatorite R.14 ja R.19 sihtväärtusesse.

Sekkumised 0.1, 0.2 ja 0.3 on kajastatud horisontaalse erieesmärgi all, sekkumine 9.1 EE9-s, sekkumise KK6 EE6-s.

Detailsem info sekkumiste sh toetusemäärade kohta on sekkumiste peatükis.

2.1.SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke

2.1.SO6.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte

2.1.SO6.1.1 Tugevused

1. Mitmekülgne ja piirkonniti erinev põllumajandus- ja metsamaastik.
2. Piisav põllumajandusmaa- ja veeressurss võimaldab kestlikku toidu tootmist ja ökosüsteemiteenuste säilitamist.
3. Mahepõllumajandusmaa ja põllumajanduskeskkonna meetmetega hõlmatud maa suur osakaal.
4. Eestis on elurikkust soodustavaid poollooduslikke kooslusi, kõrge loodusväärtusega püsirohumaid ja kaitstavaid loodusobjekte.
5. Üldiselt soodsad tingimused tolmeldajatele ja kasuritele.
6. Välja on töötatud õiguslik raamistik elupaikade ja maastike kaitsmiseks.
7. Geograafiline paiknemine, looduslikud olud ja keskkonnatingimused võimaldavad tegeleda nii taime- kui ka loomakasvatusega, sealhulgas loomade rohumaadel karjatamisega.

2.1.SO6.1.2 Nõrkused

1. Elurikkuse, sh lindude arvukuse vähenemine põllumajandus- ja metsamaastikel.
2. Piirkonniti esineb suuri ilma maastikuelementideta homogeenseid põlde.
3. Teadmisi ökosüsteemi sh elurikkuse seisundist ja selle toimimisest on vähe, teadmised ei jõua piisavalt kiiresti praktikasse, keskkonnanõuannet on vähe.
4. Vähene huvi ja majanduslik tasuvus looduslike rohumaade ja püsirohumaade säilitamiseks ja piimaveiste ning hobuste karjatamiseks rohumaadel.
5. Mõnede põllumajandusega seotud ökosüsteemi teenuste vähenemine (tolmeldamine, looduslik kahjuritõrje).
6. Taimekaitsevahendite jääkide piirväärtuste ületused põhja- ja pinnavees.
7. Ohustatud tõugu loomi peetakse ja kohalikke taimesorte kasvatatakse liiga vähe.

2.1.SO6.1.3 Võimalused

1. Innovaatilised ja keskkonnahoidlikud lahendused, tehnoloogia ja digitehnoloogia areng.
2. Puhta looduse ja mitmekesise maastiku väärtustamine, suurenev huvi kohaliku ohutu toidu ja tervislike valikute vastu.
3. Põllumajanduskultuuride kasvatamisel, tõu- ja sordiaretuses suund mitmekesistamisele ja kohalike sortide ja tõugude kasvatamisele.

2.1.SO6.1.4 Ohud

1. Põllumajandusliku maakasutuse ja maastikulise mitmekesisuse vähenemine.
2. Kasvav surve keskkonnaressurssidele ja elurikkuse vähenemisele, mh metsadele.
3. Kliimamuutus, erakorraliste ilmastikunähtuste sagenemine ja sellest tulenev ebastabiilsus.
4. Sünteetiliste taimekaitsevahendite kasutamine on potentsiaalne oht elurikkusele.
5. Kahjustajate resistentsuse kasv taimekaitsevahendite toimeainete suhtes.

2.1.SO6.1.5 Muud märkused

ÜPP strateegiakava SWOT-analüüsi aluseks võeti igast konkreetsest erieesmärgist tulenev spetsiifika, mille puhul tugineti nii Euroopa Komisjoni suunistele (*Analytical factsheet for Estonia: Nine objectives for a future Common Agricultural Policy*) ning hiljem kirjalikult esitatud dokumendile „Komisjoni soovitused Eesti ÜPP strateegiakava kohta“. SWOT-analüüsis on tervikuks seotud tugevused-nõrkused-

võimalused-ohud ja on esitatud (vajalikud) olemasolevad tugevused, (kriitiliste) nõrkustega tegelemine, kirjeldatud (sobivad) võimalused ning maandatud (olulised) ohud.

Vajadus V6.1 mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine tuleneb SWOT SO6.1.1 punktidest 1-5 ja 7, SWOT SO6.1.2 punktidest 1, 2, 5 ja 6, SWOT SO6.1.3 punktist 2 ja SWOT SO6.1.4 punktidest 1, 2, 4 ja 5. Vajadusse V6.1 panustavad järgmised sekkumised: ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, ÖK5, KK4, KK5, KK6 ja KK7.

Vajadus V6.2 elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine tuleneb SWOT SO6.1.1 punktidest 1–5 ja 7, SWOT SO6.1.2 punktidest 1, 2 ja 4–6, SWOT SO6.1.3 punktist 2 ja SWOT SO6.1.4 punktidest 1, 2, 4 ja 5. Vajadusse V6.2 panustavad järgmisedsekkumised: ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, ÖK5, KK4, KK5, KK6 ja 9.1.

Vajadus V6.3 kompenseerida elurikkust säästvaid tehnoloogiaid, maastikuelementide rajamist, karjatamist soodustavaid investeeringuid tuleneb SWOT SO6.1.1 punktidest 1, 2, 4 ja 7, SWOT SO6.1.2 punktidest 2, 4 ja 5, SWOT SO6.1.3 punktist 2 ja SWOT SO6.1.4 punktist 1. Vajadusse V6.3 panustavad järgmised sekkumised: KK1, ÖK3 ja ÖK4.

Vajadus V6.4 elurikkuse säilimine erametsades tuleneb SWOT SO6.1.1 punktidest 1, 4 ja 6, SWOT SO6.1.2 punktist 1, SWOT SO6.1.3 punktist 2 ja SWOT SO6.1.4 punktidest 1 ja 2. Vajadusse V6.4 panustab sekkumine KK9.

Vajadus V6.5 koduloomade ja kultuurtaimede geneetilise mitmekesisuse hoidmine tuleneb SWOT SO6.1.1 punktidest 2, 4 ja 7, SWOT SO6.1.2 punktidest 4 ja 7 ja SWOT SO6.1.3 punktidest 2 ja 3. Vajadusse V6.5 panustavad sekkumised KK7 ja KK8.

Vajadus V6.6 soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid tuleneb SWOT SO6.1.1 punktidest 2–4 ja 7, SWOT SO6.1.2 punktidest 2, 4 ja 6 ja SWOT SO6.1.3 punktist 2. Vajadusse V6.6 panustavad järgmisedsekkumised: ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, ÖK5, KK4, KK5 ja KK6.

Vajadus V6.7 uute teadmiste loomine, ajakohase info sihtgruppideni viimine tuleneb SWOT SO6.1.2 punktist 3, SWOT SO6.1.3 punktist 1 ja SWOT SO6.1.4 punktidest 3 ja 5. Vajadusse V6.7 panustavad järgmised sekkumised: 0.1, 0.2 ja 0.3.

Toidu tootmisel tuleb arvestada keskkonnaga: põhja- ja pinnavee hea seisund on tagatud, maa- ja mullakasutus on tasakaalustatud ja jätkusuutlik, looduse elurikkus, liigid ja elupaigad on säilinud, maastikud on mosaiiksed ja kliimamuutuste negatiivse mõjuga on arvestatud. Selleks, et vähendada elurikkuse kadu põllumajandusmaastikus ning suurendada looduse poolt pakutud hüvede ja teenuste positiivset mõju põllukultuuridele, on oluline soodustada poollooduslike alade jätkuvat majandamist, mitmekesiste maastikuelementide (põllusaared, hekid, puude read, üksikud puud, pärandkultuuriobjektid, kraavid, tiigid ja kiviaiad jm) ja servaalade loomist ja säilitamist ning suurte põllumassiivide vähendamist peamistes põllumajanduspiirkondades. Kasutatavate tehnoloogiate järjepidev arendamine ning uute digilahenduste ja -andmete praktikasse rakendamine annab võimaluse keskkonnasäästlikkuse suurendamiseks põllumajanduses.

Põllumajanduskeskkonna hea seisundi säilitamist ja parendamist ning mitmekesise maastiku väärtustamist võimaldab põllumajandustootjate, maaomanike ja ühiskonna kasvav keskkonnateadlikkus. Suurenev huvi kohaliku ohutu, kvaliteetse ja tervisliku toidu järele toob kaasa suurema tähelepanu ja nõudluse keskkonnahoidlikult toodetud põllumajandustoodangu järele. Kasutatavate tehnoloogiate järjepidev arendamine ning uute digilahenduste ja -andmete praktikasse rakendamine annab võimaluse keskkonnasäästlikkuse suurendamiseks põllumajanduses. Samas võib toidunõudluse kasv maailmas avaldada survet keskkonnaressurssidele ja põllumajandusliku maakasutuse mitmekesisusele. Hea keskkonnaseisundi säilimisele on ohuks sünteetilised taimekaitsevahendid, kliimamuutus ning erakorraliste ilmastikunähtuste sagenemine. Metsanduses on ohuks kaks viimast mõjurit.

Eestis on olemas kestlikuks toidu tootmiseks ja ökosüsteemiteenuste säilitamiseks piisav maa- ja veeressurss. 2020. aastal oli Eestis kasutuses ligikaudu miljon hektarit põllumajandusmaad, millest alla 30% moodustasid püsirohumaad. Põllumaal on suurenenud teraviljade kasvupind ning suurenemas on ka liblikõieliste, sh kaunviljade kasvupind. Järjepidevalt suureneb mahepõllumajandusliku tootmise pind ja

maheettevõtete arv ning ligikaudu 50% põllumajandusmaast on hõlmatud põllumajanduskeskkonna toetustega. Kuigi maakasutus on Eestis üldiselt ekstensiivne, on põllumajanduse intensiivistumine kasvatamas survet mõnede ökosüsteemi teenuste, näiteks tolmendamisteenuse, loodusliku kahjuritõrje (kasurid), ning vee, mulla ja õhu heale seisukorrale.

Aastatel 2012–2017 on Eestis esinenud meemesilaste hukkumise juhtumeid taimekaitsevahendite tõttu, kuid eeldusel, et tagatud on põllumajandusmaastiku maakasutuse mitmekesisus, integreeritud taimekaitse rakendamine ning nõuetekohane taimekaitsevahendite kasutamine, on tolmeldajatel Eestis üldiselt soodsad tingimused. Kimalaste olukorda Eesti põllumajandusmaastikus võib lugeda stabiilseks. Põllumajandusmaastike kimalasenäitajad olid perioodil 2009–2017 stabiilsed ja mõnel juhul isegi nõrgalt kasvava trendiga, millele on ilmselt kaasa aidanud keskkonnameetmete nõuded. Kimalaste Shannoni mitmekesisuse indeks oli siiski 2021. aastal Eesti maaelu arengukava 2014-2020 rakendamise perioodi madalaim. Pikaajaline aegrida näitab, et kimalaste näitajad muutuvad aastati, sh tõusud vahelduvad langustega. Muutuste täpseid põhjuseid ei ole teada, need võivad tuleneda nii ilmastikust kui ka muudest tingimustest. Kahel viimasel aastal on kimalaste arv vähenenud, see langustrend on võimalik tagasi pöörata. Tolmeldajate puhul on eesmärgiks olemasoleva taseme säilitamine ehk pidurdada vähenemist ja jõuda edaspidi tõusva trendini.

Seevastu põllulindude indeksi väärtus on ajavahemikul 1983–2018 üldise trendina langenud. Lindude näitajaid mõjutavad lisaks põllumajanduslikule tegevusele ka muud tegurid, nagu kisklus ja ohud rändel ning talvitumispaikades. Eesmärgiks on negatiivse trendi pidurdamine ja stabiilsuse saavutamine. Life IP projekti Elurikas Eesti raames katsetatakse ja pilooditakse nn linnulaikude jätmist põldude sisse, mis vähendaksid ohtu põllulindudele.

Eestile on iseloomulik mitmekülgne ja piirkonniti erinev põllumajandus- ja metsamaastik ning heal tasemel elurikkus. Peamistes põllumajanduspiirkondades on elurikkust ja mitmekesisust suurendavate kõrge bioloogilise väärtusega liigirikaste rohumaade ja maastikuelementide (nt põllusaared, hekid, puude read, üksikud puud, pärandkultuuriobjektid, kraavid, tiigid ja kiviaiad jms) hulk siiski liialt väike ning suured üksteise kõrval asetsevad homogeensed maastikuelementideta põllualad vähendavad oluliselt elurikkust, maastikulist mitmekesisust ning ümbritsevate loodusalade sidusust. Kõrge väärtusega maastikuelemente tuleb säilitada HPK8 raames. Eestis on määratletud Natura 2000 alad, mis on osa üleeuroopalisest kaitstavate alade võrgustikust. Kaitstavatel aladel on poollooduslike koosluste pindala ligikaudu 60 tuhat hektarit. Keskkonnameetmete abil hooldatakse sellest ligi pool, kuid kuna nendel aladel kehtivad piirangud, näiteks hilisem niitmise algusaeg ja üleskündmise keeld, siis on vaatamata toetuste maksmisele huvi neid majandada jätkuvalt tagasihoidlik. Samuti ei ole piisavalt väärtustatud muude liigirikaste, kõrge loodusväärtuse ja loodusliku taimestikuga püsirohumaade säilitamine, kus on kujunenud või säilinud looduslik taimestik ning seeläbi tagatud tingimused liigirikkuseks. Viimasel seitsmel aastal on Eestis olnud probleeme püsirohumaade suhtarvu säilitamisega ning põllumajandusloomade arvukuse vähenemine on üks tegur, mis survestab püsirohumaid põllukultuuride kasvatamiseks üles harima. Metsamaast on Natura 2000 alaga hõlmatud 17%. Natura 2000 aladel on erametsamaad kokku ligikaudu 90 tuhat ha, lisaks täidab elurikkuse kaitse-eesmärki ligikaudu 20 tuhat ha erametsamaad väljaspool Natura 2000 alasid. Eestis on välja töötatud meetmed elupaikade ja maastike kaitsmiseks. Selleks on kaitsealadele kehtestatud kaitse-eeskirjad, kus on sätestatud lubatud ja keelatud tegevused. Lisaks koostatakse kaitsekorralduskavad, kus on toodud kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed kaitse-eesmärgid ning meetmed kaitse-eesmärkide saavutamiseks. Eesti geograafiline paiknemine ja looduslikud tingimused võimaldavad tegeleda nii taime- kui loomakasvatusega. Mitmekesisuse suurendamisele aitab kaasa eri põllumajanduskultuuride viljelemise kasv ning asjatundlikult suunatud tõu- ja sordiaretus. Probleemiks on vähene huvi geneetiliselt oluliste, kuid majanduslikult vähemtulusate kohalike sortide kasvatamise ja kohalike ja ohustatud tõugude pidamise vastu, kuigi just kohalikud sordid ja tõud on kõige paremini kohanenud valitsevate keskkonnatingimustega ning suudavad paremini vastu panna ka kliimamuutustele.

Eestis on loodud põllu- ja maamajanduse nõuandesüsteem ning toetatakse teadus- ja arendustegevust,

teadmussiiret ning innovatsiooni. Riik toetab eelkõige avalikele hüvedele suunatud individuaalnõustamise teenust, vaatamata sellele on probleemiks spetsiifilise põllu- ja metsamajandusliku keskkonnanõuande puudus. Piisavalt ei ole teadmisi kliimamuutuste ja põllu- ning metsamajanduse vastastikusest mõjust ning maastike, elurikkuse ja ökosüsteemi seisundist ning nende poolt pakutavate teenuste toimimisest. Kuigi põllumajandustootjad osalevad kohustuslikel keskkonnateemalistel koolitustel, ei ole teadustulemuste jõudmine praktikasse piisav.

2.1.SO6.2 Vajaduste kindlakstegemine

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas
V4.4	Kiirendada süsiniku sidumist ja metsa kasvu	1	Jah
V4.6	Tagada taimekasvatuses kliimamuutustega kohanemine	2	Osaliselt
V6.1	Mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine	1	Jah
V6.2	Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine	1	Jah
V6.3	Kompenseerida elurikkust säästvaid tehnoloogiaid, maastikuelementide rajamist, karjatamist	2	Jah
V6.4	Elurikkuse säilimine erametsades	2	Jah
V6.5	Põllumajandusloomade ja kultuurtaimede geneetilise mitmekesisuse hoidmine	1	Jah
V6.6	Soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid	2	Jah
V6.7	Uute teadmiste loomine, ajakohase info sihtgruppideni viimine	2	Jah
V9.11	Kasvatatavate põllu- ja aiakultuuride mitmekesisus, kohalikesse oludesse sobivate sortide olemasolu	1	Jah

Muud märkused vajaduste hindamise kohta.

Puuduvad

2.1.SO6.3 Nende ÜPP kavasid käsitleva määruse XI lisas osutatud õigusaktidest tulenevate asjaomaste riiklike kavade (kavade elementide) kindlakstegemine, mida on selle erieesmärgi puhul ÜPP kavade vajaduste hindamisel arvesse võetud

Nitraadidirektiivi (91/676/EMÜ) ja veepoliitika raamdirektiivi (2000/60/EÜ) seosed strateegiakavaga on lahti kirjutatud peatükis 2.1 SO5.3. Strateegiakavas vastavad nende direktiivide eesmärkidele EE6 vajadused V6.1 ja V6.6.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2009/128/EÜ, 21. oktoober 2009 kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks. 2019. aastal kinnitati Eestis „Taimekaitsevahendite säästva kasutamise tegevuskava aastateks 2019-2023“. Tegevuskavas on rõhk pandud integreeritud taimekaitse põhimõtete rakendamisele ehk erinevate meetodite koos kasutamisele. Eesmärk on jõuda selleni, et keemilisi taimekaitsevahendeid kasutataks eelkõige vaid reaalsel vajadusel ja arvestatavate alternatiivsete tõrjemeetodite puudusel. Suuremat tähelepanu pööratakse ka teadlikkuse tõstmisele – kasutajate, nõustajate ja turustajate koolitustele. Strateegiakavas vastab direktiivi eesmärkidele EE6 vajadus V6.2.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku

kaitse kohta ja nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta on koostatud Eesti NATURA 2000 tähtsusjärjestatud tegevuskava mitmeaastase finantsraamistiku perioodiks 2021–2027 (PAF). Tegevuskava eesmärgiks on anda ülevaade meetmetest, mida on vaja üleeuroopalise Natura 2000 võrgustiku ja sellega seotud rohelise taristu rakendamiseks, täpsustada nimetatud meetmete rahastamise vajadust ja siduda need vastavate ELi rahastamisprogrammidega. Kooskõlas ELi elupaikade direktiivi eesmärkidega, millel Natura 2000 võrgustik põhineb, peab tähtsusjärjestatud tegevuskavas esitatud meetmete peamine eesmärk olema „ELi tähtsusega looduslike elupaikade ja liikide soodsa kaitsestaatuse säilitamine või taastamine, võttes arvesse majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi ning piirkondlikke ja kohalikke iseärasusi“. Kuna Natura 2000 võrgustik sisaldab ka linnualasid, mis on määratud ELi linnudirektiivi 2009/147/EÜ kohaselt, käsitletakse tegevuskavas ka linnualadel leiduvate linnuliikidega seotud rahastamisvajadusi ja esmatähtsaid meetmeid. Strateegiakavas vastavad direktiivi 2009/147/EÜ ja 92/43/EMÜ eesmärkidele EE6 vajadused V6.1 ja V6.2. PAFis on seatud 2027. aasta sihttasemeks 50 000 ha hooldatud poollooduslikke kooslusi. ÜPP strateegiakava sihttase on 45 000 ha. Looduskaitse arengukava aastani 2020 ja poollooduslike koosluste tegevuskava aastateks 2014–2020 eesmärgiks oli aastaks 2020 hooldada 45 000 hektarit poollooduslikke kooslusi. Kaitstavatel aladel oli 2020. aastal hoolduses ligikaudu 38 000 hektarit ja taastamises ligikaudu 3200 hektarit poollooduslikke kooslusi. Lisaks tuleb juurde arvestada need alad, mida hooldatakse teiste põllumajandusetoetuste abil (ühtne pindalatoetus, mahetoetus), neid oli aastal 2020 ligi 4000 hektarit. Võttes aluseks eelmise perioodi taastatud ja hooldatud pärandniitude lisandumise trendi, prognoosime, et uue perioodi lõpuks jõuame 45 000 hektarini ja PAF-i sihttase 50 000 ha ei ole saavutatav. Ka ei ole uuel perioodil poollooduslike koosluste taastamiseks teistest Euroopa struktuurifondidest rahastust ette nähtud. Uuel perioodil rahastatakse poollooduslike koosluste taastamist läbi Life projektide ja riigieelarve, mis omakorda pidurdab poollooduslike koosluste ÜPP hooldusskeemi jõudmist.

2.1.SO6.4 Sekkumisloogika

Sekkumise vorm	Sekkumise liik	Sekkumise kood (liikmesriik) – nimi	Ühine väljundnäitaja
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK1 - Kliima- ja keskkonnakava: keskkonnasõbralik majandamine	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK2 - Kliima- ja keskkonnakava: mahepõllumajanduse ökokava	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK3 - Kliima- ja keskkonnakava: ökoalad	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK4 - Kliima- ja keskkonnakava: ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK5 - Kliima- ja keskkonnakava: mesilaste korjeala toetus	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	9.1 - Loomade heaolu toetus	O.18. Loomade heaoluga, loomatervisega või bioturvalisusmeetmete tõhustamisega seotud toetusega hõlmatud loomühikute arv
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	9.2 - Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus	O.17. Hektarite või muude üksuste arv, mille eest makstakse mahepõllumajandustoetust
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK4 - Mulla- ja veekaitsetoetus	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud	KK5 - Väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud

	majandamiskohustused		keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK6 - Pärandniidu hooldamise toetus	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK7 - Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus	O.19. Geneetilisi ressursse toetavate tegevuste või üksuste arv
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK8 - Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	O.19. Geneetilisi ressursse toetavate tegevuste või üksuste arv
RD	ASD(72) – Teatavatest kohustuslikest nõuetest tulenevad piirkondlikud ebasoodsad tegurid	KK9 - Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades	O.13. Natura 2000 või direktiivi 2000/60/EÜ alusel toetust saavate hektarite arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	KK1 - Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	COOP(77) – Koostöö	0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid	O.1. Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) tegevusrühma projektide arv
RD	COOP(77) – Koostöö	8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng	O.31. Toetatud kohaliku arengu strateegiate (LEADER) või ettevalmistavate tegevuste arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.2 - Nõuandetoetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv

Ülevaade

Sekkumine ÖK1 panustab EE6-de läbi järgmiste vajaduste: V6.1, V6.2, V6.6. Sekkumine ÖK2 panustab EE6-de läbi järgmiste vajaduste: V6.1, V6.2, V6.6. ÖK3 panustab EE6-de läbi järgmiste vajaduste: V6.1, V6.2, V6.3, V6.6. Sekkumine ÖK4 panustab EE6-de läbi järgmiste vajaduste: V6.1, V6.2, V6.3, V6.6. Sekkumine ÖK5 panustab EE6-de läbi järgmiste vajaduste: V6.1, V6.2, V6.6. Sekkumine 9.1 panustab EE6-de läbi vajaduse V6.2. Sekkumine KK4 panustab EE6-de läbi järgmiste vajaduste: V6.1, V6.2, V6.6. Sekkumine KK5 panustab EE6-de läbi järgmiste vajaduste: V6.1, V6.2, V6.6. Sekkumine KK6 panustab EE6-de läbi järgmiste vajaduste: V6.1, V6.2, V6.6. Sekkumine KK7 panustab EE6-de läbi järgmiste vajaduste: V6.1, V6.5. Sekkumine KK8 panustab EE6-de läbi vajaduse V6.5. Sekkumine KK9 panustab EE6-de läbi vajaduse V6.4. Sekkumine KK1 panustab EE6-de läbi vajaduse V6.3.

Lisaks panustava EE6-de sekkumised 0.1 (V6.7), 0.2 (V6.7), 0.3 (V6.7) ja 8.4. LEADER, mille üheks fookuseks on keskkonna- ja kliimasõbralik lahenduste välja töötamine ja rakendamine kohalikul tasandil, seega sõltub sekkumise panus sellest, mis tegevusi ja meetmeid kohaliku arengustrateegiate raames kokku lepitakse.

Sekkumiste panustamine erieesmärki ja vajadustesse on täpsemini lahti kirjutatud sekkumislehtedes.

2.1.SO6.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse

Ei kohaldu

2.1.SO6.7 Kas kavatsete anda ÜPP raames toetust LIFE programmile (ainult 4., 5. ja 6. erieesmärgi puhul)?

: **Ei**

2.1.SO6.8 Tulemusnäitaja(te) valik

Selle erieesmärgi tulemusnäitaja(te) valimine

Tulemusnäitajad [selle erieesmärgi soovitatud tulemusnäitajad on tervenisti kuvatud paksus kirjas]	Sihtväärtus
R.14 PR - CO2 säilitamine mullas ja biomassis Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid, põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)	79,12 %
R.19 PR - Muldade parandamine ja kaitse Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega soodustatakse mulla majandamist, et parandada mulla kvaliteeti ja elustikku (nt mullaharimise vähendamine, põllumajanduskultuuridest taimkate, külvikord, sealhulgas liblikõieliste kultuuridega)	79,62 %
R.21 PR - Vee kvaliteedi kaitse Veekogude kvaliteedi parandamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal	77,70 %
R.24 PR - Pestitsiidide säästev ja vähendatud kasutamine Kasutatava põllumaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud erikohustustega, millega tagada pestitsiidide säästev kasutamine eesmärgiga vähendada pestitsiididega kaasnevaid riske ja mõju, näiteks pestitsiidide leket	28,81 %
R.25 - Keskkonnalase tegevuse tulemuslikkus loomakasvatussektoris Keskkonnakestlikkuse parandamise toetatud kulukohustustega hõlmatud loomühikute osakaal	2,19 %
R.27 CU - Keskkonna- või kliimaalane tulemuslikkus maapiirkondades tehtavate investeeringute kaudu Keskkonnakestlikkust ning kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise eesmärkide saavutamist toetavate tegevuste arv maapiirkondades	292,00
R.29 PR - Mahepõllumajanduse arendamine Mahepõllumajanduse jaoks ühise põllumajanduspoliitika raames toetatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal, sh jaotus korrashoiu ja ümberkujundamise vahel	23,27 %
R.30 PR - Metsa säästva majandamise toetamine Metsade kaitset ja ökosüsteemi teenuste majandamist toetavate kohustustega seotud metsamaa osakaal	2,68 %
R.31 PR - Elupaikade ja liikide säilitamine Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad	79,12 %
R.33 - Natura 2000 võrgustiku haldamise parandamine Toetust saavate kohustustega hõlmatud osa kogu Natura 2000 võrgustiku alast	10,35 %
R.34 PR - Maastikule iseloomulike vormide säilitamine Maastikuelementide, sealhulgas hekkide ja puude jaoks ette nähtud toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal	0,29 %
R.35 CU - Mesilastarude säilitamine ÜPPst toetatavate mesilastarude osakaal	31,25 %

Sihtväärtuste ja seotud vahe-eesmärkide põhjendus

Lähtuvalt vajadusest panustada elurikkuse kaitsesse ning säilitada elupaiku ja maastikke on EE6 jaoks valitud välja tabelis olevad tulemusnäitajad. Tulemusnäitajate sihtväärtused põhinevad SWOT-analüüsi ja kindlaks tehtud vajaduste ja nende prioriseerimise alusel ning tasakaalustatud erinevatel huvidel.

Tulemusnäitajatesse R.3 ja R.9 panustab sekkumine KK1 läbi vajaduse V6.3. Tulemusnäitajasse R.14 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4, KK5 ja KK6 läbi vajaduste V6.1, V6.2, V6.3 ja

V6.6. Tulemusnäitajatesse R.15 ja R.16 panustab sekkumine KK1 läbi vajaduse V6.3. Tulemusnäitajasse R.19 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4 ja KK5 läbi vajaduste V6.1, V6.2, V6.3 ja V6.6. Tulemusnäitajasse R.20 panustab sekkumine ÖK2 läbi vajaduste V6.1, V6.2 ja V6.6. Tulemusnäitajasse R.21 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4 ja KK5 läbi vajaduste V6.1, V6.2, V6.3 ja V6.6. Tulemusnäitajasse R.22 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3 ja KK4 läbi vajaduste V6.1, V6.2, V6.3 ja V6.6. Tulemusnäitajasse R.24 panustavad sekkumised ÖK2, ÖK3 ja ÖK5 läbi vajaduste V6.1, V6.2, V6.3 ja V6.6. Tulemusnäitajasse R.25 panustab sekkumine KK8 läbi vajaduse V6.5. Tulemusnäitajasse R.26 panustab sekkumine KK1 läbi vajaduse V6.3. Tulemusnäitajasse R.29 panustab sekkumine ÖK2 läbi vajaduste V6.1, V6.2 ja V6.6. Tulemusnäitajasse R.31 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, ÖK5, KK5, KK6 ja KK7 läbi vajaduste V6.1, V6.2, V6.3, V6.5 ja V6.6. Tulemusnäitajasse R.30 panustab sekkumine KK9 läbi vajaduse V6.4. Tulemusnäitajasse R.33 panustab sekkumine KK6 läbi vajaduse 6.1. Tulemusnäitajasse R.34 panustavad sekkumised ÖK3, ÖK4 ja KK6 läbi vajaduste V6.1, V6.2, V6.3, V6.6. Tulemusnäitajasse R.44 panustavad sekkumised KK1 ja 9.1 läbi vajaduse V6.2.

2.1.SO6.9 Rahaeraldise põhjendus

Eelarvevahendite eraldamine põhineb vajaduste prioriseerimisel, nagu on sätestatud punktis 2.1. Sama prioriteediga vajaduste rahuldamise eelarved võivad varieeruda sõltuvalt näiteks vajaduse rahuldamiseks vajaliku sekkumise liigist, sihtrühma ulatusest ja ootustest, meetmete mõjust sh koosmõjust, samuti on lähtutud erinevate huvide tasakaalustatuse põhimõttest. Erieesmärgi 6 vajadustest tulenevad sekkumised panustavad elurikkuse kaitsesse, edendavad ökosüsteemi teenuseid ning aitavad kaasa säilitada elupaiku ja maastikke.

Sekkumine KK1 panustab järgmistesse tulemusnäitajatesse: R.3 (4 290 239 eurot), R.9 ja R.16 (11,98 mln eurot), R.15 (983 249 eurot) ja R.26 (Eelarve 27,9 mln eurot). Tulemusnäitajasse R.14 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4, KK5 ja KK6 kokku 783000 ha. Tulemusnäitajasse R.19 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4 ja KK5 kokku 788000 ha. Tulemusnäitajasse R.21 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, KK4 ja KK5 kokku 776000 ha. Tulemusnäitajatesse R.20 ja R29 panustab sekkumine ÖK2 vastavalt 230000 ha. Tulemusnäitajasse R.22 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3 ja KK4 kokku 768 000 ha. Tulemusnäitajasse R.24 panustavad sekkumised ÖK3 ja ÖK5 kokku 54790 ha. Tulemusnäitajasse R.25 panustab sekkumine KK8 6130 loomühikuga. Tulemusnäitajasse R.31 panustavad sekkumised ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, ÖK5, KK5, KK6 ja KK7 kokku 783000 ha. Tulemusnäitajasse R33 panustab sekkumine KK6 40 500 ha. Tulemusnäitajasse R.30 panustab sekkumine KK9 69 088 ha. Tulemusnäitajasse R.34 panustavad sekkumised ÖK3 ja ÖK4 kokku 2900 ha. Tulemusnäitajasse R.44 panustavad sekkumised KK1 (5,9 mln eurot) ja 9.1 (79680 loomühikut). Sekkumise ÖK1 eelarve on 145 525 200 eurot, millega panustab tulemusindikaatorite R.14, R.19, R.21, R.22 ja R.31 sihtväärtusesse.

Sekkumise ÖK2 eelarve on 93 000 000 eurot, millega panustab tulemusindikaatorite R.14, R.19, R.20, R.21, R.22, R.29 ja R.31 sihtväärtusesse.

Sekkumise ÖK3 eelarve on 29 245 000 eurot, eesmärk on saavutada sihttase 532 900 hektarit ja panustada tulemusindikaatorite R14, R.19, R.21, R.22, R.24, R.31 ja R.34 sihtväärtusesse.

Sekkumise ÖK4 eelarve on 9 720 000 eurot, eesmärk on saavutada sihttase 90 000 ha ja panustada tulemusindikaatorite R.14, R.19, R.21, R.31 ja R.34 sihtväärtusesse.

Sekkumine ÖK5 eelarve on 1 875 000 eurot, eesmärk on saavutada sihttase 1500 ha, mis aitab panustada tulemusindikaatori R.24 ja R.31 sihtväärtusesse.

Sekkumise KK4 eelarve on 23 205 400 eurot, eesmärk on saavutada sihttase 50 000 hektarit ja panustada tulemusindikaatorite R.14, R.19, R.21 ja R.22 sihtväärtusesse.

Sekkumise KK5 eelarve on 7 112 300 eurot, eesmärk on saavutada sihttase 118 300 hektarit ja panustada tulemusindikaatorite R.14, R.19, R.21 ja R.31 sihtväärtusesse.

Sekkumise KK6 eelarve on 42 095 975 eurot, eesmärk on saavutada sihttase 45 000 ha ja panustada tulemusindikaatori R.14, R.31 ja R.33 sihtväärtusesse.

Sekkumise KK7 eelarve on 588 432 eurot, eesmärk on saavutada sihttase 4000 ha ning 33 600 istikut ja

panustada tulemusindikaatori R.14 ja R.31 sihtväärtusesse.

Sekkumise KK8 eelarve on 9 536 167 eurot, eesmärk on saavutada sihttase 28 041 ha ja panustada tulemusindikaatori R.14 ja R.31 sihtväärtusesse.

Sekkumise KK9 eelarve on 34 000 000 eurot, eesmärk on saavutada sihttase 69 088 ha ja panustada tulemusindikaatori R.30 sihtväärtusesse.

Sekkumiste 0.1, 0.2 ja 0.3 näitajad on toodud horisontaalse erieesmärgi peatükis, sekkumise 9.1 näitajad EE9 juures.

Detailsem info ühikusummade ja sihttasemete kohta on kirjas sekkumislehtedes.

2.1.SO7 Muuta valdkond noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades

2.1.SO7.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte

2.1.SO7.1.1 Tugevused

1. Põllumajandustootjate valmisolek innovaatiliste lahenduste ning põllumajandustehnoloogiate kasutamiseks.
2. Hea haridustase, sh tugev haridussüsteem põllumajanduse valdkonnas (hea teadmiste pagas).
3. Ettevõtlusega alustamine on lihtne.

2.1.SO7.1.2 Nõrkused

1. Ettevõtjate madal juhtimiskvaliteet.
2. Ettevõtte madal investeerimisvõimekus.
3. Ebapiisav algkapital ettevõtte sisuliseks käivitamiseks.
4. Laenu saamine on keeruline noortel põllumajandustootjatel ja alustavatel ettevõtjatel.
5. Põllumajandustootjatel, sh noortel on raskusi vajaliku tootmismaa ostmisel ja rentimisel.

2.1.SO7.1.3 Võimalused

1. Digilahenduste laialdasem kasutuselevõtt.
2. Uued valdkonnad põllumajanduses, mis on tekkinud seoses muutustega turu nõudluses ja uute tehnoloogiate kasutusele võtmisega.
3. Piirkonna ressursside ja eripära oskuslikum kasutamine.
4. Täiend- ja ümberõppevõimaluste laialdasem rakendamine maapiirkonnas.
5. Välised tegurid, mis võivad kaasa tuua käitumusliku muutuse noorte hulgas ning tõsta nende huvi suunduda maapiirkonda elama ja töötama.
6. Noorte enam kaasamine kohaliku kogukonna tegevustesse.
7. Mahepõllumajanduse kasvav populaarsus ja kasvav nõudlus mahetoodete järele.
8. Võimalus olla iseendale tööandja.
9. Toetuste olemasolu ja omavaheline sidustatus.
10. Rahvusvaheliste kontaktide omamine, parimate praktikate tundmaõppimine ning saadud teadmiste ja oskuste rakendamine kodukohas.

2.1.SO7.1.4 Ohud

1. Maapiirkonnas elanikkonna vananemine ja vähenemine, sh noorte väljaränne ja koondumine linnapiirkondadesse.
2. Põllumajandusettevõtetes raskused põlvkondade vahetusega.
3. Põllumajanduslike majapidamiste vähenemine kontsentreerituse tagajärjel.
4. Traditsioonide hääbumine ning teadmiste üleandmise vähenemine.
5. Võimekus uute tehnoloogiate rakendamisel on erinevatel põlvkondadel erinev.
6. Kliima muutustest ja looduskeskkonnast tulenevad riskid põllumajandusele.
7. Ettevõtjate võimalik teadmiste mahajäämus.

2.1.SO7.1.5 Muud märkused

Eesti elanike vanuselise struktuuri poolest iseloomustab maapiirkonda fakt, et tööturult vanuse tõttu välja langevate inimeste arv on suurem kui sinna sisenevate noorte arv ning kui linnapiirkonnas 21–40 aastaste elanike arvu osatähtsus sama vanusegrupi üldarvus kasvab, siis maapiirkonnas see kahaneb. Aastaks 2030 on prognoositud, et Eesti rahvaarv kahaneb 1,32 miljonilt elanikult 1,25 miljoni elanikuni ehk 6%[1].

Noorte (vanuses 21–40) arvuline vähenemine on prognooside kohaselt tunduvalt suurem - 17% tänase sama vanusegrupi üldarvust. 2020. aastal elas maapiirkonnas 94 829 noort, mis moodustas 28% Eestis elavatest noortest. Arvuliselt jääb ja koondub inimesi kõige enam sinna, kus asustustihedus on kõrge (ehk linnades ja maakonnakeskuste vahetus läheduses) ning kus toimub valglinnastumine (Tallinna ja Tartu lähiümbrused)[2]. Liigutakse eelkõige sinna, kus teenused on paremini kättesaadavad, sissetulekud suuremad ning leidub enam atraktiivseid töökohti.

Hõive põllumajandussektoris on pidevalt vähenenud alates Eesti taasiseseisvumisest. Põhjuseks on nii tootmises kasutatava tehnoloogia areng kui ka põllumajanduses tegutsevate majapidamiste arvu vähenemine. Majapidamiste arv on vähenenud peamiselt põllumajanduse kontsentreerumise tagajärjel ning nende majapidamiste arvelt, mis ei suuda oma põllumajandusliku tegevusega pakkuda piisavat sissetulekut või kus omanik on seoses vanusega lõpetanud põllumajandusliku tegevuse. Eeltoodust on seega peamiselt mõjutatud väikeste põllumajandustootjate elujõulisus. Samas kiiresti muutuvas maailmas on põllumajandustootjatele oluliseks väljakutseks innovaatiliste lahenduste ning uue põllumajandustehnoloogia, samuti on levinud e-teenuste kasutamine. Teisalt võib uute tehnoloogiate rakendamise võimekus põlvkonniti olla väga erinev. Kuigi alla 35-aastaste juhtide osatähtsus põllumajanduses on mõnevõrra kasvanud ning üle 65-aastaste oma vähenenud, ei ole see olnud piisav. Üheks suuremaks teguriks tegevuse lõpetamisel on seniste juhtide jõudmine pensioniikka ning järeltuleva põlvkonna puudumine, kes sooviks põllumajandusega jätkata. Sellest tulenevalt on tekkinud põllumajandusettevõtetes raskused põlvkondade vahetusega, mis võib kaasa tuua põllumajandustraditsioonide hääbumise ja teadmiste üleandmise vähenemise noortele ettevõtjatele. (V7.2)

Eestis on ettevõtlusega alustamise puhul tugevuseks protsessi lihtsus, kuid siiski on tihtipeale ettevõtjatel probleeme algkapitali puudumisega ettevõtte sisuliseks käivitamiseks ning põhivara soetamiseks. Lisaks on põllumajandusega alustamine üldjuhul seotud suurte investeeringutega ning noortel põllumajandustootjatel ja alustavatel ettevõtjatel on keeruline pangast laenu saada. Piiratud on ka põllumajandusmaa kui peamise tootmisressursi kättesaadavus (V7.3). Seni on noorte põllumajandusettevõtjate toetamiseks rakendatud toetusmeedet tegevuse alustamiseks, loodud on võimalused finantsinstrumendi soodustingimustel kasutamiseks ning otsetoetuste raames on põlvkondade vahetumist toetatud noorte põllumajandustootjate eritoetusega. Lisaks nimetatud meetmetele on ettevõtjad avaldanud täiendavalt soovi, et peale alustava noore põllumajandustootja toetuse saamist oleksid neile kättesaadavad jätkutoetused, et oleks võimalik ettevõtte kasvufaasist kiiremalt väljuda. Investeeringute rahastamiseks kasutaksid ettevõtjad esmajärjekorras investeeringutoetust[3]. Nimetatud meetmete rakendamise käigus on selgunud, et lisaks olemasolevatele toetusmeetmetele, tuleb noortele ettevõtjatele senisest enam tuge pakkuda läbi nõuandeteenistuse või mentorprogrammide[4] (V7.6), kuna alustades tuntakse kõige enam puudust just praktilistest teadmistest, mis aitaksid toime tulla ettevõtte igapäevase majandamisega. See annab ka noortele ettevõtjatele võimaluse rahvusvaheliste kontaktide omamise, parimate praktikate tundmaõppimise ning saadud teadmiste ja oskuste rakendamise kodukohas. See tagab ka võimaluse kasutada oskuslikult piirkonna ressursse ja eripära. Lisaks on nõrkuseks ka ettevõtjate madal juhtimiskvaliteet ning ettevõtete madal investeerimisvõimekus[5], mida on võimalik parendada läbi kapitalile ligipääsu, et investeerida põhivara seotamisse, finantsinstrumentide pakkumise ning täiend- ja ümberõppevõimaluste laialdasema rakendamisega maapiirkonnas.

Maapiirkonna elu- ja ettevõtluskeskkonna terviklik areng hõlmab endas ka maapiirkonda elama asumist soosivaid tegevusi ja noortele suunatud tegevuste edendamist.

Üheks võimaluseks uute ettevõtete rajamiseks, arenguks ja töökohtade tekkimiseks pakub noortele mahepõllumajandussaaduste tootmine ja töötlemine. . Eestis on mahetoidu tarbimine viimastel aastatel suurenenud, vaatamata sellele, et tegemist on tavatoodetest kallima kaubaga. Mahetoodete väikese turuosa, ebastabiilse toormega varustatuse ning keerukate tootmisprotsessi puudutavate tehniliste nõuete tõttu ei ole mahetöötlemine suurematele tööstustele seni eriti atraktiivne tundunud, mis on heaks võimaluseks eristuda just mikro- ja väikestele ettevõtetele.[6]

Noore inimese otsus maapiirkonda elama ja tööle asuda või ettevõtlusega alustada sõltub mitmest erinevast tegurist, millest riiklik ettevõtlustoetus on ainult väike osa. Piirkonnas peavad olema kättesaadavad vajalikud teenused nagu arstiabi, kool, laste huviringid ja muud vabaaja veetmise võimalused, kuid ka võimalus soodsatel tingimustel soetada või renoveerida elukoht. Tugevad kohalikud kogukonnad ja ettevõtlikud inimesed loovad eeldused inimeste (sh noorte) maale elama asumiseks ja ettevõtlusega alustamiseks. See annab ühtlasi võimaluse kaasata järjest enam noori kohaliku kogukonna tegevustesse. Soodsa taustsüsteemi loomine nõuab tihedat koostööd nii riiklikul kui kohaliku omavalitsuse tasandil. Toetuste olemasolu ja omavaheline sidustatus on üheks võimaluseks, kuidas enam noori maapiirkonda tuua. Oluline on ka noorte eelistamine nii toetuste saamisel, finantseerimisvõimaluste pakkumisel kui ka tootmiseks vajaliku maa ostul-rentimisel[7].

Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine on globaalsete ja Euroopa Liidu siseste kokkulepete tulemusena muutunud aina olulisemaks teemaks. Alates 2005. aastast on põllumajanduse kasvuhoonegaaside heide pidevalt kasvanud, mis tekib valdavalt põllumaadel väetiste kasutamisest, kariloomade seedeprotsessidest ja sõnnikukäitlusest. Küll aga on erinevate meetmetega võimalik piirata põllumajanduse kasvuhoonegaaside heite kasvu nagu näiteks sõnnikukäitluse keskkonnasõbralikumaks muutmine ja väetiste kasutamise tõhustamine.[8] Riigi võetud siduvad kliimakohustused puudutavad ka noori põllumajandusettevõtjaid, sh mida nad peavad arvestama oma ettevõtlustegevuste elluviimisel. Lisaks põllumajandusmaa ressursile peavad põllumajandustootmise arengus seega arvestama noored põllumajandustootjad keskkonnapiirangutega, mille suhtes Eesti on võtnud mitmeid riigisiseseid ja rahvusvahelisi kohustusi nagu näiteks kasvuhoonegaaside ja ammoniaagi heite vähendamine, veekaitse jne.[9]

[1] SA, RV092 (prognoositav rahvaarv
[2] Eesti väikeasulate uuring (leitav: https://planeerimine.ee/static/sites/2/vaikeasulate_uuring_2019.pdf)
[3] Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetuse rakendusuuring (leitav: https://pmk.agri.ee/sites/default/files/2020-10/Noorte_pmt_uuring_lopparuanne_2020.pdf)
[4] Ibid.
[5] Ibid.
[6] Maaeluministeeriumi valitsemisala arengukava 2017–2020 (leitav: https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/ministeerium-valitsemisala-arengukava-2017-2020.pdf)
[7] Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetuse rakendusuuring (leitav: https://pmk.agri.ee/sites/default/files/2020-10/Noorte_pmt_uuring_lopparuanne_2020.pdf)
[8] Maaeluministeeriumi valitsemisala arengukava 2017–2020 (leitav: https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/ministeerium-valitsemisala-arengukava-2017-2020.pdf)
[9] Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 (leitav: https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/poka-2030/poka-2030-taistekst.pdf)

2.1.SO7.2 Vajaduste kindlakstegemine

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas
V7.1	Soodustada põllumajandussektoris põlvkondade vahetust ja aidata kaasa noortel põllumajandusettevõtlu	1	Jah
V7.2	Aidata kaasa põllumajandusettevõtlusega alustamisele investeeringute soodustamise kaudu	1	Jah
V7.3	Innovaatiliste teaduspõhiste lahenduste	1	Jah

	olemasolu		
V8.1	Luua eeldused atraktiivsete, hästi tasustatud töökohtade tekkeks, mis oleks atraktiivsed ka noortele	1	Jah

Muud märkused vajaduste hindamise kohta.

Puuduvad

2.1.SO7.4 Sekkumisloogika

Sekkumise vorm	Sekkumise liik	Sekkumise kood (liikmesriik) – nimi	Ühine väljundnäitaja
DPdecoupled	CIS-YF(30) – Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele	7.1 - Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele	O.6. Hektarite arv, mille eest makstakse noortele põllumajandustootjatele ette nähtud täiendavat sissetulekutoetust
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	2.5 - Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INSTAL(75) – Noorte põllumajandustootjate ja uute põllumajandustootjate tegevuse alustamine ja maapiirkondades ettevõtlusega alustamise toetus	7.2 - Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine	O.25. Tegevuse alustamise toetust saavate noorte põllumajandustootjate arv
RD	COOP(77) – Koostöö	0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid	O.1. Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) tegevusrühma projektide arv
RD	COOP(77) – Koostöö	8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng	O.31. Toetatud kohaliku arengu strateegiate (LEADER) või ettevalmistavate tegevuste arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.2 - Nõuandetoetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv

Ülevaade

Erieesmärk 7 saavutatakse sekkumiste kaudu, mis on kujundatud vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 2021/2115 toodud noortele põllumajandustootjatele suunatud täiendava sissetulekutoetuse (artikkel 30), investeeringute (artikkel 73), noorte põllumajandustootjate ja uute põllumajandustootjate tegevuse alustamise ja maapiirkondades ettevõtlusega alustamise toetuse (artikkel 75), koostöö (artikkel 77), teadmiste vahetamise ja teabe levitamise (artikkel 78) sätetele.

Eesmärgi täitmiseks on kavandatud sekkumised nii põllumajandusliku ettevõtlusega alustajatele kui ka juba tegutsevatele ettevõtjatele ning erinevatele koostöövormidele.

Sekkumine 7.1 „Täiendav sissetulekutoetus noortele“ soodustab põlvkondade vahetust (V7.1, EE7 SWOT oht 2) motiveerides noori põllumajandustootmisega tegelema. Oluline on toetada noori ettevõtjaid just tegevuse alustamise faasis või toimiva põllumajandusettevõtte ülevõtmisel. Sekkumise 7.1 kohaselt saavad noored põllumajandustootjad täiendava lisamakse kuni 260 toetusõigusliku hektari alusel. Toetust on planeeritud maksta ühtse ühikumäärana. Noorel põllumajandustootjal on õigus saada seda toetust maksimaalselt viis aastat.

Soodustamaks noorte põllumajandusliku ettevõtlusega alustamist (SWOT EE7 nõrkus 2 ja 4) ning motiveerida rohkem noori ettevõtjaid maapiirkonda elama asuma (EE7 SWOT oht 1) on kavandatud

strateegiakavas sekkumine 7.2 „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine“ (V7.1), mille kaudu toetatakse kuni 40 aastaseid (k.a) isikuid, kes esmakordselt alustavad põllumajandusliku ettevõtlusega. Toetatavad tegevused on seotud põllumajanduslike toodete tootmisega alustamise või tootmise edasise arendamisega vastavalt äriplaanis kavandatule.

Läbi nimetatud sekkumise 7.2 on võetud fookusesse noorte põllumajandustootjate äriplaanid sh nende sisulise kvaliteedi tõstmine. Selleks tuleb taotlejal läbida ettevõtlusalane infopäev, mis on korraldatud läbi teadmussiirde (EE7 SWOT nõrkus 1, oht 7). Hoolikalt läbimõeldud majandustegevus, kaardistatud turustuskanalid, võimalikud põllumajandustootmist mõjutavad riskid ja nende maandamistegevused, lisaks väga hea finantsplaneerimine tõstab nii äriplaanide kvaliteeti kui ka suurendab võimalust, et taotlejad jätkavad edukalt tegutsemist ettevõtjatena põllumajanduse valdkonnas.

Erieesmärk 7 saavutamisesse panustavad kaudselt ka teiste erieesmärkide sekkumised nagu näiteks sekkumine 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“. Sekkumine toetab kaudselt põlvkondade vahetust, mis loob eelduse toomaks põllumajandus- ja toidusektorisse ka üle 40-aastaseid väikeseid põllumajandusettevõtjaid, muutes maapiirkondi elujõulisemaks ning panustades maapiirkondade tööhõivesse ja arengusse (EE7 SWOT oht 3).

2.1.SO7.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse

Ei kohaldu

2.1.SO7.6 Kas kavatsete anda ÜPP raames toetust Erasmuse programmile?

: **Ei**

2.1.SO7.8 Tulemusnäitaja(te) valik

Selle erieesmärgi tulemusnäitaja(te) valimine

Tulemusnäitajad [selle erieesmärgi soovitatud tulemusnäitajad on tervenisti kuvatud paksus kirjas]	Sihtväärtus
R.36 CU PR - Põlvkondade vahetus Ühise põllumajanduspoliitika raames sisseseadmistoetust saavate noorte põllumajandustootjate arv, sealhulgas sooline jaotus	891,00
R.37 CU - Majanduskasv ja töökohad maapiirkondades ÜPP projektides toetatud uued töökohad	1 464,00

Sihtväärtuste ja seotud vahe-eesmärkide põhjendus

EE7 alt rakendatavate sekkumiste 7.1 „Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele“ ja 7.2 „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine“ eesmärgiks on aidata kaasa noorte ettevõtjate põllumajandusliku tootmistegevusele. Sellest tulenevalt on sekkumistele seatud eesmärk, et 891 noort põllumajandustootjat saavad nende sekkumiste kaudu toetust. Eesmärk on seatud kahe sekkumise koosmõjul ja kui üks noor põllumajandustootja saab mõlema sekkumise kaudu toetust, siis loetakse toetuse saaja eesmärki ühekordselt. Eelneva ÜPP rakendamise kogemuse põhjal eeldame, et üle poolte põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine toetuse saajatest taotleb ka täiendavat sissetulekutoetust noortele põllumajandustootjatele. Seatud eesmärk panustab põlvkondade vahetusse ja loob eeldused põllumajandussektorisse uute osalejate liitumiseks.

2.1.SO7.9 Rahaeraldise põhjendus

Noortele põllumajandustootjatele suunatakse sammasteüleselt kokku 3% eelarvest, millega kavandatakse 899 noore põllumajandustootja ettevõtlustegevuse alustamist toetada.

Sekkumiseks 7.1 „Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele“ on eraldatud 2% otsetoetuste eelarvest (20 158 588 eurot) ning toetust makstakse esimese 260 ha eest, mis on kokku 35 000 ha ühtse ühikumääraga.

Sekkumise 7.2 „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine“ raames toetatakse noori põllumajandustootjaid 24,25 miljoni euroga.

Vastavalt määruse (EL) nr 2021/2115 artiklile 75 on toetus piiratud maksimaalselt 100 000 euroga. Eestis on toetuse suuruseks ühe taotleja kohta kavandatud 100 000 eurot. Oluline on võimaldada noortel põllumajandustootjatel investeeringute tegemist kavandatud mahus, arvestades märkimisväärset hinnakasvu[1]. Rahaeraldis aitab saavutada selle sekkumise eesmärke, milleks on toetada noori ettevõtjaid põllumajandusliku ettevõtlusega alustamisel ning motiveerida rohkem noori ettevõtjaid maapiirkonda elama asuma.

Vahendid annavad võimaluse toetada, SWOT-s ja vajadustes välja toodud, tegevusi nagu näiteks põlvkondade vahetus või võimaldada teha investeeringuid.

Sekkumised 7.1 ja 7.2 panustavad 899 noore põllumajandustootja toetamisse ning tulemusindikaatorite R.36 ja R.37 sihttasemete saavutamisse.

[1] https://haldus.eestipank.ee/sites/default/files/2022-03/rpm_1_2022_est.pdf

2.1.SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust

2.1.SO8.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte

2.1.SO8.1.1 Tugevused

1. Aktiivsed ja tugevad kogukonnad.
2. Ettevõtluseks vajaliku taristu olemasolu.
3. E-teenuste laialdane kasutamine Eestis.
4. Maapiirkonnas on ettevõtlus võrreldes varasemaga oluliselt mitmekesisem.
5. Väga hea bioressurssidega varustatus.

2.1.SO8.1.2 Nõrkused

1. Ettevõtete madal konkurentsivõime ja investeerimisvõimekus.
2. Aktiivse majandustegevuse koondumine linnapiirkonda.
3. Atraktiivsete töökohtade vähesus maapiirkonnas.
4. Teenuste ebapiisav kättesaadavus maapiirkonnas.
5. Ringmajanduse põhimõtted pole primaarsektoris levinud, bioressursside (sh kõrval- ja kaassaaduste ning jääkide) vähene väärindamine ja madal lisandväärtus.
6. Regionaalne ja sotsiaalne ebavõrdsus.
7. Puudub juurdepääs erametsamaadele või teede kandevõime on ebapiisav.

2.1.SO8.1.3 Võimalused

1. Maapiirkonnas tegutsevate ettevõtete konkurentsivõime kasv, sh läbi uudsete väärtusahelate tekke.
2. Maapiirkondade, sh kohalike tõmbekeskuste, atraktiivsuse suurenemine.
3. Kaasaegsete tehnoloogiate ning digilahenduste laialdasem kasutuselevõtt.
4. Ringbiomajanduse laialdasem juurutamine.
5. Biomassi laialdasem kaskaadkasutus.

2.1.SO8.1.4 Ohud

1. Maapiirkonna elanikkonna vananemine ja vähenemine, sh noorte väljaränne linnapiirkondadesse.
2. Kapitalile juurdepääsu halvenemine maapiirkonnas.
3. Ebaadekvaatne kuvand maaelust.
4. Elu- ja ettevõtluskeskkonna kvaliteedi langemine piirkonnas.

2.1.SO8.1.5 Muud märkused

Paljud EL-i, sh ka Eesti, maapiirkonnad seisavad silmitsi struktuursete probleemidega, nagu ettevõtete madal konkurentsivõime ja investeerimisvõimekus, teadmiste ja oskuste nappus, atraktiivsete töökohtade vähesus, lisatööjõu vajadus mahukate igapäeva- ja hooajaliste tööde tegemiseks, teenuste ebapiisav kättesaadavus, sotsiaalne ja sooline ebavõrdsus ning vähene sotsiaalne kaasatus. Eestis on regiooniti üsna suured majanduslikud arenguerinevused. Rahvastik ja aktiivsem majandustegevus koondub jätkuvalt suurematesse linnapiirkondadesse. Ettevõtlusaktiivsuse erinevused kahe peamise tõmbekeskuse ja muu Eesti vahel pole tervikuna vähenenud. Mitmes juba varasemalt madalama ettevõtlusaktiivsusega piirkonnas on uute ettevõtete juurdekasvu tempo keskmisest aeglasem. See viitab, et ettevõtlusaktiivsuse suurenemist takistavad piirkonnaspetsiifilised tegurid ning ettevõtluskeskkonna arendamisel võib nende piirkondade puhul olla kasutamata potentsiaali.

Põllumajanduse, kalanduse, toiduainetööstuse ja metsanduse sektoril on Eesti majanduses oluline roll, varustades ühiskonda esmatoodete ja toiduga ning pakkudes avalikke hüvesid läbi põllu- ja metsamaa säästliku ja keskkonnasõbraliku kasutamise. Kui aastatel 2016 ja 2017 iseloomustas Eesti majandust kiire kasv, siis nüüdseks on majanduskasvu tempo aeglustunud. Majandussektoritest panustab Eestis loodud lisandväärtusesse kõige enam teenindussektor – 70%, tööstuse ja ehituse panus jääb alla 30% ning põllu-, metsamajanduse ja kalanduse osatähtsus on 3–4%. 78% põllumajanduse, metsamajanduse ja kalanduse, 37% tööstuse ja ehituse ning 19% teenuste poolt loodavast kogulisandväärtusest toodetakse väljaspool Harju- ja Tartumaad.

Elanike vanuselise struktuuri poolest iseloomustab maapiirkonda, et tööturult vanuse tõttu välja langevate inimeste arv on suurem kui sinna sisenevate noorte arv. Kui linnapiirkonnas 21–40 aastaste elanike arvu osatähtsus sama vanusegrupi üldarvus kasvab, siis maapiirkonnas see kahaneb. Aastaks 2030 on prognoositud, et Eesti rahvaarv kahaneb võrreldes 2019. aastaga 5%. Noorte vanuses 21–40 arvuline vähenemine on prognooside kohaselt tunduvalt suurem, moodustades 20% tänase sama vanusegrupi üldarvust. Regionaalses mõttes kasvavad ainult suuremad linnad ja neid ümbritsevad piirkonnad, seda tänu sisserändele, mitte elanikkonna loomulikele muutustele. Liigutakse eelkõige sinna, kus teenused on paremini kättesaadavad, sissetulekud suuremad ning kus on enam atraktiivseid töökohti.

Sotsiaalmajandusliku arengu seisukohast on kõige haavatavamad ja mõjutatavamad rahvaarvu muutuste suhtes maapiirkonnad, eriti keskustest kaugemal asuvad ja väiksema asutustihedusega maapiirkonnad, kus elanike sissetulekud on oluliselt madalamad võrreldes linnalise asustuspiirkonnaga ning teenuste kättesaadavus on kesine. Sissetulekute erinevus loob omakorda aluse sotsiaalseks ebavõrdsuseks. Suhtelise vaesuse määr, mis kajastab nende elanike osatähtsust, kelle ekvivalentnetosissetulek on allpool suhtelise vaesuse piiri, on maapiirkonnas 23,2%, mis on viimastel aastatel kasvanud ning vahe linnapiirkondadega (19,4%) on suurenemas. Naiste töötasu on Eestis keskmiselt 23% madalam kui meestel, mis on oluliselt suurem kui EL-i keskmine (15%). Oluline on panustada sotsiaalsele kaasatusele, toetades haavatavamate rühmadele suunatud kvaliteetse haridus- ja sotsiaalteenuste kättesaadavuse, kvaliteedi ja taskukohasuse parandamist ning tegeleda rändetaustaga inimeste kaasamise ja integreerimisega. Seejuures on vajalik vähendada ebavõrdsust ning tagada kõigile ühiskonnagruppidele võrdsed võimalused, suurendades maapiirkonnas tööhõivet ja tagada sotsiaalteenustele ligipääs. Nimetatud probleemidele on olulisel määral suunatud ressursse tulevase perioodi ESF+ raames, kuid vastavalt kohaliku tasandi prioriteetidele on selleks ette nähtud võimalused osaliselt ka kohalikes arengustrateegiates (vajadus 8.6). Elanike vähesus piirab elu- ja ettevõtluskeskkonna kestlikku edendamist, mis võib omakorda piirkonniti põhjustada elu- ja ettevõtluskeskkonna kvaliteedi langust ning seab ka piirangud ettevõtetele kvalifitseeritud tööjõu leidmisel. Seetõttu on oluline pöörata tähelepanu maapiirkondade, sh eriti kohalike tõmbekeskuste, atraktiivsuse suurendamisele, pakkudes võrdväärseid tingimusi kõikidele elanikele.

Muutused Eesti haldussüsteemis, sh kohalike omavalitsuste rolli võimendamine teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi ning piirkondade potentsiaali täieliku realiseerimise tagamiseks, mõjutavad oluliselt kohalikku elu ning suurendavad vajadust aktiivsete ja ühtehoidvate kohalike kogukondade järele, kes suudavad inimesi võimendada ja kaasata. Aktiivsete kohalike kogukondade tegevust on oluliselt soodustanud kohalikul algatusel põhinev alt üles lähenemisviis (LEADER-lähenemine), mis on osutunud tõhusaks vahendiks kohaliku suutlikkuse ja sotsiaalse kaasatuse suurendamisel, kestliku ja mitmekesise elukeskkonna tagamisel, vaesuse vähendamisel ja töökohtade ning innovatsiooni loomisel maapiirkonna majanduses. Maapiirkonna majanduse kasvule ning ettevõtlusega alustamisele on kaasa aidanud kohapealse taristu (hooned, elekter, internet, teed jms) olemasolu ja e-teenuste kasutusele võtmine. Senini on e-teenuste kasutamist osaliselt takistanud ligipääs kiirele internetile, millele on tähelepanu suunatud Eesti Lairiba arendamise plaani 2021 – 2030 raames ning olukorra leevendamiseks suunatakse olulises ulatus vahendeid (vajadus 8.3). Aktiivsed ja ühtehoidvad kohalikud kogukonnad loovad eeldused inimeste (sh noorte) maale elama asumiseks ja seal ettevõtlusega tegelemiseks, seejuures on oluline sellega jätkata, toetades kogukondliku tegevuse jätkamist ning kohaliku elu-ja ettevõtluskeskkonna arendamist, mis loob piirkonda lisandväärtust ning suurendab regionaalset tasakaalu ja majanduskasvu (vajadus 8.2).

Üheks probleemiks maapiirkonna elujõulisuse tagamisel on ebaadekvaatne kuvand maaelust. Senine kogemus näitab, et kohalikel kogukondadel on oluline roll maaelu kuvandi loomisel ja propageerimisel ning maaelu maine parandamisel. Oluline on siinkohal pikaajalise strateegia seadmine maapiirkonna võimaluste esiletoomiseks ja avalikkusele edasi andmiseks. Selleks, et elu- ja ettevõtluskeskkond maal oleks atraktiivne, peavad maapiirkonna erisustega arvestama ning sealsesse arengusse panustama nii põllumajandus-, kalandus- kui ka teised poliitikavaldkonnad ning tegevussuunad horisontaalselt.

Maapiirkonnas on ettevõtlus võrreldes varasemaga oluliselt mitmekesisem. Suurimaks tööandjaks on maapiirkonnas kerkinud teenindussektor, pakkudes tööd 61%-le hõivatutele, järgneb 31%-ga tööstus- ning 8%-ga primaarsektor. Primaarsektori hõive languse on tänaseks maapiirkonnas kompenseerinud teenindussektor, kus hõivatute osatähtsus on ületanud juba üle poole kogu hõivest maapiirkonnas.

Ettevõtete madal konkurentsivõime ja investeerimisvõimekus mõjutavad ettevõtete tegevuste laiendamist, kasvamist, arenguvõimaluste realiseerimist ning suutlikkust kohaneda väljakutsetega ja maandada riske. Tulenevalt Eesti kapitaliturgude iseloomust ei ole väikese ja keskmise suurusega ettevõtetel piisavat ligipääsu alternatiivsetele rahastuse allikatele. Tagatise puudumine või ebastabiilsed rahavood tähendavad, et ettevõtetel on piiratud juurdepääs kapitalile. Finantsinstrumentide abil on võimalik leevendada nimetatud turutõrkeid ning rahastada tootlikke investeeringuid, mida krediidiasutused ei finantseeri. Seega on oluline luua võimalused maapiirkonna ettevõtetele ligipääs erinevatele rahastamisvahenditele, mis võimaldab tõsta maapiirkonnas tegutsevate ettevõtete konkurentsivõimet. Suurenenud konkurentsivõime omakorda võimaldab luua hästi tasuvaid ja kvalifitseeritud tööjõule sobivaid töökohti, mis on atraktiivsed ka noortele (vajadus 8.1). Hästi tasuvad töökohad võimaldavad parandada inimeste elukvaliteeti, sh vähendada vaesust.
Majanduskasvu tagamiseks ja globaalses konkurentsis püsimise eeltingimuseks on toodangu kõrge kvaliteet, uuenduslikkus ning keskkonnasõbralikkus. Tarvis on panustada arendustööle, võtta kasutusele kaasaegseid materjale ja tehnoloogiaid ning investeerida piisavat tootlikkust ja vajalikku kvaliteeti tagavatesse tehnoloogilistesse seadmetesse. Maapiirkonnas majanduskasvu kestlikuks tagamiseks on oluline seal tegutsevate ettevõtete konkurentsivõime suurendamine läbi kõrgemat tootlikkust tagavate tehnoloogiate rakendamise, suuremat kasumlikkust võimaldavate uute toodete ning teenuste turule toomise ja kliendibaasi laiendamise lähipiirkonnast kaugemale asuvatele turgudele. Üha enam on vaja laiendada digilahenduste kasutuselevõttu. Uusi hästi tasustatud töökohti on võimelised looma eelkõige kasumlikud, arengule orienteeritud ja hästi juhitud ettevõtted.

Ringbiomajandus ja taastuvate energiaallikate kasutuselevõtt on võtmevaldkonnad, mis suudavad tagada majanduskasvu maapiirkonnas ning töökohtade loomise ja säilitamise ka väljaspool põllumajandust. Eesti suur potentsiaal ringbiomajanduse valdkonnas on hetkel alakasutatud. Suur osatähtsus on töötlemata või vähetöödeldud toodagu ekspordil, teisalt kõrval- ja kaassaadusi ja jääke väärindatakse vähe või tehakse seda madala majandusliku lisandväärtusega ning jääkide ja kaassaaduste potentsiaal on alakasutatud.

Eesti biomajanduse võtmevaldkondade (mööbli-, keemia-, puidu- ja paberitööstus, põllumajandus) teadus-arendustegevuse ja innovatsioonivõimekus on väga tagasihoidlik ning moodustab väikese osa vastavate ettevõtete kulutustest (2016. aastal vaid ligikaudu 4% Eesti ettevõtete TA kogukulutustest[1]). Seetõttu on vajalik arendada nii biomajanduse valdkondade baasvõimekusi kui ka uuel tasemel TAI võimekusi (nt biomassi keemiline väärindamine, tööstuslik biotehnoloogia) ning interdistsiplinaarset teadus- ja arendustegevust. Seejuures on tähtis ka esmatootjate kaasamine biotoorainepõhiste lahenduste leidmisse (vajadus 8.5), millesse panustavad ka horisontaalse erieesmärgi sekkumised.

Esmatootmises ja töötlemisel tekivad kõrvalsaadused ja jäätmed, mida tuleks käsitleda ressursina. Kuigi esmatootmises tekkivate jäätmete hindamismetoodika vajab täpsustamist, ja näiteks loomsete kõrvalsaaduste kohta riiklikku arvestust ei peeta (Värnik *et al.* 2021; RITA ADDVAL-BIOEC[2]), tekkis olemasolevatel andmetel Eestis 2020. aastal põllumajanduses ligikaudu 23 000 tonni toidujäätmeid, lisaks

tekkis tootmiskadu[3] 90 000 tonni[4]. Toidutööstusettevõtetes koguti Eestis 2019. aastal ligikaudu 30 000 tonni toidujäätmeid (köögi- ja sööklajäätmed, loomsete kudede jäätmed, toiduõli ja -rasv). Taimekasvatuse kõrvalsaadustest tekib hinnanguliselt kõige enam põhku (1 252 500 t), lisaks tekib sorteerimise käigus 40 600 tonni jäätmeid. Põhku valdavalt ei koguta ja tagastatakse mulda huumusbilansi säilitamiseks, soojusenergia tootmiseks ja müügiks biokütusena põhku ei kasutata. Eestis on kasutamata ka ligikaudu 260 000 tonni rohtset biomassi aastas. Loomakasvatuse kõrvalsaadusena tekkis Eestis 2017. aastal kokku 3 501 900 tonni sõnnikut, sellest moodustas piimafarmides tekkiv sõnnikukogus üle 60% (2 134 000 tonni). Lamba- ja kitsekasvatuses tekib kõrvalsaadusi 700 tonni, sh 100 tonni villa (III kategooria loomne kõrvalsaadus) (Värnik *et al*., 2021). Praegu ei ole piisavalt võimekust tekkivaid bioloogilist päritolu kõrvalsaadusi ja jäätmeid töödelda ega ringlusse võtta

Oluline on ringbiomajanduse arendamiseks rakendada poliitikaid ja toetada investeeringuid, mis viivad võimalikult kõrgema lisandväärtusega toodete tootmisele, kasutades kestlikult kohalikke ressursse. Kuna Eesti ressursside maht ei pruugi alati uute tehnoloogiate rakendamiseks olla majanduslikult perspektiivne, väärivad tähelepanu kohalikud/piirkondlikud koostöövõrgustikud ja klastripõhised ning ühistulised koordineeritud tegevused, sh vastavate IT-lahenduste arendamine.

Biomassi väärindamisel on olulisel kohal innovatsioon tehnoloogias ja tootearenduses ning eelkõige uute võimaluste leidmine bioressursile, mida praegu ei kasutata, või leida kasutusviisid, mis loovad bioressursile kõrgemat majanduslikku lisandväärtust. Seega on oluline toetada ka esmatootjatele suunatud katseprojekte, erinevate tehnoloogiate arendamist ja innovatsiooni bioressursside kasutamiseks (vajadus 8.4).

Tähtsal kohal on tooraine astmeline kasutamine ehk biomassi kaskaadkasutus. Üha olulisem on erinevate sektorite kombineerimine ning ressursitõhususe kasv. Bioressursile kõrgema lisandväärtuse andmine kasvatab ettevõtete kasumlikkust, aitab vähendada sõltuvust kodu- ja välismaistest taastumatutest ressurssidestning kiirendab taastumatute ressursside asendamist kooskõlas ELi kliimaeesmärkidega.

Erametsaomanikest metsamajandajate konkurentsivõime parandamiseks ja metsade tootlike funktsioonide säilitamiseks tuleks korrastada metsateid, mille tegemisel tuleb arvestada keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkidega. Head teed metsade vahel võimaldavad metsi majandada säästlikult ning tagavad nii kohalike elanike läbipääsu kui laiemalt väärtustatud avaliku kasutuse ehk juurdepääsu metsas käimiseks (nt loodusturism, marjade, seente ja ravimtaimede korjamine enda tarbeks jms kasutus).

[1] https://haldus.taltech.ee/sites/default/files/2020-11/Biomajandus%20_%20Eesti%20vajadused%20ja%20v%C3%B5imalused%20biomajanduse%20arengu%20toetamiseks.pdf.

[2] Kers, J. et al. (2020) Eesti biomajanduse ressursside hetkeseisu analüüs 6 väärtusahela põhjal. www.taltech.ee/biomajandus.

[3] Tootmiskaoks määratletakse esmatootmises toiduks toodetud, kuid ühel või teisel põhjusel kõrvalvoogu suunatud saadusi (nt looma- või linnusöödaks, kanalisatsiooni või lägahoidlasse suunatud, ilmastikust tulenevad, tööjõuprobleemide, taimekahjustajate, haiguste vms tõttu põllule jäänud (koristamata) saak ning loomsete kõrvalsaadustena käideldud saadused).

[4] SEI Tallinn, Eesti maaülikool (2021). Toidujäätmete ja toidukao teke Eesti toidutarneahelas. https://cdn.sei.org/wp-content/uploads/2021/05/toidujaatmete-ja-toidukao-teke-eesti-toidutarneahelas-2021.pdf

2.1.SO8.2 Vajaduste kindlakstegemine

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas

V2.5	Arendada välja kohalikul bioressursil põhinevaid väärindamisüksusi	1	Jah
V8.1	Luua eeldused atraktiivsete, hästi tasustatud töökohtade tekkeks, mis oleks atraktiivsed ka noortele	1	Jah
V8.2	Arendada olemasolevaid aktiivseid kogukondi, kaasata noori, kasvatada tugevaid kohalikke kogukondi	1	Jah
V8.3	Tagada juurdepääs kiirele andmesidele, soodustada kaasaaegsete IKT-võimaluste kasutuselevõttu	3	Ei
V8.4	Toetada katseprojekte, erinevate tehnoloogiate arendamist, innovatsiooni bioressursside kasutamiseks	3	Osaliselt
V8.5	Panustada ka esmatootjatele sobivate väiksemate biorafineerimisüksuste loomisesse	3	Jah
V8.6	Vaesuse vähendamine, soolise võrdsuse suurendamine ja põhiteenuste kättesaadavus sotsiaalse heaolu t	3	Osaliselt
V8.7	Tagada juurdepääs erametsamaadele	1	Jah

Muud märkused vajaduste hindamise kohta.

Puuduvad

2.1.SO8.4 Sekkumisloogika

Sekkumise vorm	Sekkumise liik	Sekkumise kood (liikmesriik) – nimi	Ühine väljundnäitaja
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	1.9.3 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse	O.22. Taristuinvesteeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	2.3 - Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	8.1 - Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	8.2 - Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	8.3 - Investeeringud bioressursside väärindamisse	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	KK2.1 - Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (tootlikud investeeringud)	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	KK2.2 - Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (mittetootlikud investeeringud)	O.23. Väljaspool põllumajandusettevõtet mittetootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INSTAL(75) – Noorte põllumajandustootjate ja uute põllumajandustootjate tegevuse	7.2 - Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine	O.25. Tegevuse alustamise toetust saavate noorte põllumajandustootjate arv

	alustamine ja maapiirkondades ettevõtlusega alustamise toetus		
RD	COOP(77) – Koostöö	0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid	O.1. Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) tegevusrühma projektide arv
RD	COOP(77) – Koostöö	8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng	O.31. Toetatud kohaliku arengu strateegiate (LEADER) või ettevalmistavate tegevuste arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.2 - Nõuandetoetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv

Ülevaade

Erieesmärgi 8 vajadustest, mida planeeritavate sekkumistega lahendatakse (vajadused 8.1, 8.2, 8.4, 8.5 ja 8.6), toetavad maapiirkondade elu- ja ettevõtluskeskkonna parandamist, suurendades majanduskasvu ja tööhõivet, toetades võrdsust ja kaasamist ning kohaliku arengut. Ettevõtlust, mis loob eeldused tööhõiveks ja majanduskasvuks, toetatakse läbi kohalike arengustrateegiate, millel on mitme perioodi kogemus tööhõive suurendamise osas, kui ka konkreetselt ettevõtete konkurentsivõime parandamise ja ettevõtluskeskkonna arendamise kaudu. Seda nii tagastamatute toetuste kui ka tagastatavate toetustega, mis võimaldavad suurendada maapiirkonna ettevõtete kapitalile ligipääsu. Suurenenud tööhõive maapiirkonnas vähendab vaesuses elavate inimeste arvu ning suurendab inimeste heaolu. Uute tasuvate töökohtade ning kohalike kogukondade tugevdamine toetab maapiirkonda elama asumist ning noorte maapiirkonda jäämist, mis omab positiivset mõju senistele rahvastikusuundumustele. Tugevad ettevõtted aitavad kaasa tööhõive parandamisele maapiirkonnas. Tänaste väljakutsetega, sh rohepööre, toime tulemiseks on vajalik rakendada uusi ja innovaatilisi lahendusi, toetada katseprojektide rakendamist ning kasutada varasemalt rohkem ära bioressursil põhinevaid lahendusi.

Maapiirkonna elujõulisuse tagamiseks on vajalik luua eeldused atraktiivsete ja hästi tasustatud töökohtade tekkeks, mis oleksid atraktiivsed ka noortele. Selleks on planeeritud toetada maapiirkonnas tegutsevate VKE-de investeeringuid ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks, mille eesmärgiks on uute kõrge kvalifikatsiooniga töökohtade loomine maapiirkonnas. Selle kaudu luuakse ettevõtjatele võimalused uudsete ja arenguks oluliste tehnoloogiate kasutuselevõtmise, uute infotehnoloogiliste võimaluste efektiivse rakendamise ja suuremat kasumlikkust võimaldavate uute toodete ning teenuste turule toomise toetamiseks kui ka investeerimisvõimekuse suurendamiseks ja kapitalile paremaks juurdepääsuks. Sekkumise tulemuseks on uute hästi tasustatud atraktiivsete töökohtade lisandumine maapiirkonnas, mis toetab tasakaalustatud regionaalset arengut, soodustab majanduskasvu ja tööhõive kasvu ning vähendab vaesuses elavate inimeste arvu maapiirkonnas.

Lisaks ettevõtete toetamisele on oluline tagada ka ettevõtluskeskkonna laiem arendamine maapiirkonnas, millest saavad kasu suuremal arvul ettevõtteid. Sekkumise kaudu toetatakse maapiirkonna ettevõtete konkurentsivõime tugevdamist, tööhõive parandamist ja sotsiaalse kaasatuse suurendamist läbi ettevõtluskeskkonna arendamise. Ettevõtluskeskkonna parandamise kaudu luuakse eeldused põhiteenuste kättesaadavuse paranemiseks ja sotsiaalse kaasatuse suurenemiseks läbi koostöötamise keskuste ja *digital hub´*ide ellukutsumise, mis loovad paremad eeldused maapiirkonnas koos tegutsemiseks ja ettevõtluses osalemiseks. Tähelepanu suunatakse pikema ajahorisondiga projektidele, mis viiakse ellu väiksemate tõmbekeskuste ümbruses. Sekkumise tulemusena on maapiirkonnas suurenenud kaasaegsete infotehnoloogiliste võimalustega ja tugevat nõustamiskompetentsi omava tugipersonaliga koostöötamise keskuste arv. Sekkumine eristub ERF-ist rahastatavatest sekkumistest selle poolest, et viimasest rahastatavad projektid on vähemalt ühe maakonna ülesed ja keskenduvad maakondlikele teenusvõrgustikele ja koostöö arendamisele, investeeritakse ka maakonnakeskustesse. Antud sekkumine keskendub ettevõtluskeskkonna arendamisele suurtest tõmbekeskustest kaugemale jäävates piirkondades. Sekkumine ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas loob sünergiat LEADER-sekkumisega,

keskendudes erinevalt Leader sekkumisest kitsa fookusega ja konkreetselt ettevõtluskeskkonna arengule oluliste pikaajalise mõjuga investeeringute toetamisele rakendades seejuures ühetaolist lähenemist kogu maapiirkonnas. LEADER-sekkumine põhineb alt-üles lähenemisel ning kohalikul tasandil on võimalik katta arengustrateegiatega neid tegevusi, mida riiklikud sekkumised ei kata. Sekkumised täiendavad üksteist ja loovad sünergiat.

Oluline on arendada olemasolevaid aktiivseid kogukondi, kaasata noori ning kasvatada tugevate kohalike kogukondade osakaalu (vajadus 8.2). Tugevad kogukonnad suudavad võimestada ja kaasata inimesi ning tegeleda ka piirkonna probleemide lahendamisega, sh sotsiaalsete probleemidega. Koostöös ESF+ suunatakse tähelepanu ka hooldusraviteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamisele, et leevendada ülalpidamiskoormust, tagada inimväärikus ja tõsta sotsiaalset kaasatust. LEADER-lähenemine annab võimaluse tähelepanu pöörata piirkonnaspetsiifiliste lahenduste välja töötamisele ning toetada innovatsiooni ja digitaliseerimist maapiirkonnas. Sekkumise tulemusena on kaasatud kohalike arengustrateegiatega enamus maapiirkonnast ning strateegiate rakendamise kaudu parandatakse maapiirkondade sotsiaalmajandusliku olukorda, sh suurendatakse tööhõivet, sotsiaalset kaasatust ning võrdsete võimaluste loomist läbi kohaliku tasandil ellu viidud tegevuste (vajadus 8.6).

Sekkumise „Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks“ eesmärk on kasvatada maapiirkonnas selliste väikeettevõtete osakaalu, kellel on kõrge konkurentsivõime, kes on orienteeritud jätkusuutlikule arengule ja kellel on võimekus luua maale juurde keskmisest kõrgema palgaga kvalifitseeritud tööd pakkuvaid töökohti, et motiveerida noori maale tagasi pöörduma ja eelkõige kõrgema kvalifikatsiooniga spetsialiste maale elama asuma (vajadus 8.1). Antud sekkumise fookus on LEADER-sekkumisega võrreldes oluliselt kitsam, keskendudes sellistele projektidele, kus ettevõte plaanib oma konkurentsivõime tõstmiseks ja uute töökohtade loomiseks investeerida kas digitaliseerimisse, uudse tehnoloogia juurutamisesse, ressursitõhususe suurendamisesse või roheleppe eesmärkide saavutamisele kaasa aitamisse. Sekkumise Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks puhul lähtutakse üleriigilisest põllumajanduse ja kalanduse arengukavast ja sekkumist rakendatakse ühetaoliselt kogu maapiirkonnas. LEADER-sekkumise raames kujuneb ettevõtetele pakutav tugi igas konkreetses tegevusrühma piirkonnas vastavalt sellele, milline on kohaliku tegevusrühma poolt kokku lepitud strateegia. Mõlemad sekkumised täiendavad üksteist, omades erinevat fookust ja keskendudes erineva potentsiaali ning ambitsiooniga sihtrühmale. Sekkumised loovad koosmõjus sünergiat.

Ringmajanduse põhimõtted pole biomajanduse primaarsektorites (sh põllumajanduses) seni laialt levinud ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse, vesiviljeluse ja toidutööstuse valdkonnas tekkivaid kõrvalsaadusi ja jääke väärindatakse vähe või tehakse seda madala majandusliku lisandväärtusega. Seega tuleb kasvatada bioressursi töötlemisvõimekust ja tooraine ekspordi asemel seda enam väärindada.

Bioressursile senisest kõrgema lisandväärtuse andmisele ja vastavate lahenduste väljatöötamise edendamiseks toetatakse ettevõtete (sh põllumajanduse, metsanduse ja toiduainetööstuse ettevõtted) investeeringuid hoonete ja rajatiste ehitamiseks ning seadmete soetamiseks ning vastavate biovääringdamise (biorafineerimise) üksuste loomiseks, kus on võimalik tehnoloogiaid katsetada ja arendada või laiendada. Investeeringutega toetatakse tootmistehnoloogia uuendamist, tootearendust ja bioressursside (sh kõrval- ja kaassaaduste ning jääkide) väärindamist ning uuenduslike ressursitõhusate ja kõrge lisandväärtusega toodete väljatöötamist. Sekkumise tulemusena laieneb biotoorme uuenduslik kasutus, kasvab esmatootjate võimekus osaleda uutes ringbiomajanduslikes väärtusahelates, väheneb sõltuvus kodu- ja välismaistest taastumatutest ressurssidest ning kiireneb taastumatute ressursside asendamine kooskõlas ELi kliimaeesmärkidega (vajadused 8.4 ja 8.5).

Eelpool mainitud tegevuste elluviimisel lähtutakse võrdse kohtlemise printsiibist, mis tähendab, et inimesi ei diskrimineerita neile omistatud tunnuste tõttu. Sekkumiste disainimisel on arvestatud võrdse kohtlemise seadust ning Heaolu arengukava 2016–2023 raames sätestatud põhimõtteid. Arvestades olukorraga, kus maapiirkonnas on rohkem kõrgharidusega naisi, kui mehi ning ettevõtluse sekkumise eesmärgiks on luua kvaliftseeritud töökohti, toetavad sekkumised ebavõrdsuse vähendamist ning toetavad mh maapiirkonna

naisi nii ettevõtlusega alustamisel kui sobivate töökohtade leidmisel.

Lisaks panustavad käesoleva erieesmärgi tegevustesse ka toidutööstuse ning metsa kliimamuutustega kohanemiseks mõeldud investeeringute, innovatsioonikoostöö projektide, teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise ja nõuandetoetuse sekkumised. Eelkõige panustatakse maapiirkonna ettevõtluse arendamisele ning mitmekesistamisele, sh töökohtade loomise ning erinevate katseprojektide, innovatsiooni ja tehnoloogiate arendamise kaudu, mis suurendab maapiirkonnas majanduskasvu. Eelpool mainitud tegevused aitavad osaliselt käesoleva erieesmärgi raames tuvastatud vajaduste (vajadus 8.1 ja vajadus 8.6) lahendamisele kaasa.

Erieesmärgi saavutamisse panustab ka sekkumine 1.9.3 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse“, kuna selle üheks eesmärgiks on hajaasustusega territooriumidel maakasutuse ratsionaalsemaks ja efektiivsemaks muutmine, millega paraneb metsandsumajandustootjate konkurentsivõime. Heas korras teede võrgustik ja juurdepääs erametsamaale on oluliseks eelduseks ettevõtluse arendamiseks maal ja maapiikrkonna sh metsandussektori konkurentsivõime tõstmiseks.

2.1.SO8.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse

Ei kohaldu

2.1.SO8.8 Tulemusnäitaja(te) valik

Selle erieesmärgi tulemusnäitaja(te) valimine

Tulemusnäitajad [selle erieesmärgi soovitatud tulemusnäitajad on tervenisti kuvatud paksus kirjas]	Sihtväärtus
R.27 CU - Keskkonna- või kliimaalane tulemuslikkus maapiirkondades tehtavate investeeringute kaudu Keskkonnakestlikkust ning kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise eesmärkide saavutamist toetavate tegevuste arv maapiirkondades	292,00
R.37 CU - Majanduskasv ja töökohad maapiirkondades ÜPP projektides toetatud uued töökohad	1 464,00
R.38 CU - Hõlmatus programmiga LEADER Kohalike arengustrateegiatega hõlmatud maarahvastiku osakaal	95,95 %
R.39 CU - Maamajanduse arendamine Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted	346,00

Sihtväärtuste ja seotud vahe-eesmärkide põhjendus

Lähtuvalt SWOT analüüsist ja vajadusest on oluline suunata tähelepanu tuvastatud teguritele ning selliselt on disainitud ka planeeritud sekkumised. Sekkumised, mille eesmärgiks on töökohtade loomine või uute ettevõtete loomisele kaasa aitamine ja ettevõtluse mitmekülgne toetamine (sh bioressursidel põhinev ettevõtlus) osas on valitud tulemusnäitajaks loodud töökohtade arv või loodud uute ettevõtete arv. Valitud sihttase põhineb eelmise perioodi kogemustele. Nimetatud tulemusnäitajad annavad edasi kõige paremini teostatud investeeringute kaudu kasu saanud isikute või ettevõtete arvu. Samuti on oluline ettevõtluse mitmekesistamine, mis saab maapiirkonnas põhineda uuenduslikel ja bioressurssidel põhinevatel tegevustel. Selliste tegevuste jaoks on valitud keskkonda või kliimaga seotud tegevuste arv, mis peegeldab kõige paremini nimetatud tegevuste seost rohelepe eesmärkidega.

Kohalike arengustrateegiatega hõlmatud maarahvastiku osakaal annab selguse, kui suurel hulgal on kohalike arengustrateegiatega puudutatud maapiirkonna elanikud. Planeeritud sihttase põhineb strateegiate ettevalmistamisel hõlmatud elanike arvu ning maapiirkonna elanike arvu suhtes. Suurem kaetus annab võimaluse toetada tasakaalustatud ja jätkusuutliku maapiirkondade arengut, suurendades maapiirkondade sotsiaalset kaasatust, luues võimalused ebavõrdsuse vähenemiseks ning tööhõive kasvuks läbivalt maapiirkondades. Arengustrateegiate koostamise raames valitakse kohalikul tasandil täiendavad tulemusnäitajad vastavalt piirkonnas arengustrateegia koostamise raames seatud eesmärkidele. Kohalike arengustrateegiate tulemusnäitajate eesmärgid integreeritakse strateegiate valimise järgselt ÜPP

strateegiakavasse.

2.1.SO8.9 Rahaeraldise põhjendus

Maapiirkonnas tööhõive, majanduskasvu, võrdsuse toetamise, kohaliku arengu ning ringbiomajanduse arendamise osas on kavandatud luua 350 töökohta läbi ettevõtluse konkurentsivõime arendamise. Toetada 70 ettevõtet läbi ettevõtluskeskkonna arendamise ning 15 ettevõtet läbi bioressursside väärindamise võimaluste kaudu. Lisaks eeltoodule lisanduvad kasusaajateks veel kohalike arengustrateegiatega hõlmatud elanikud ning kohalike arengustrateegiate raames ellu viidavatest tegevustest kasusaajad. Nimetatud eesmärkide ellu viimiseks on suunatud 117 487 129 eurot, millest 39 mln eurot on mõeldud maapiirkonna ettevõtluse konkurentsivõime tõstmiseks, 15 mln ettevõtluskeskkonna arendamiseks, 3 mln bioressursside väärindamiseks ning 59 mln LEADER sekkumise eesmärkide ellu viimiseks. LEADER eelarve on jätkuvalt oluliselt üle nõutud minimaalse taseme ning LEADER sekkumisele eraldatud vahendite osakaal moodustab ligikaudu 10% kõigist maaelu arengu toetustest, mis annab võimaluse hõlmata praktiliselt kogu maapiirkonna ning suunata tähelepanu nii majanduslikele kui sotsiaalsetele (sh ebavõrdsus ja sotsiaalne kaasatus) probleemidele. Kõnealuse erieesmärgi eesmärkidega on tihedalt seotud ka ühtekuuluvuspoliitika alusel rakendatavad tegevused lairiba võrgu arendamise ning sotsiaalse heaolu tagamiseks, mis samuti panustavad SWOT-s ja vajadustes välja toodud tegevuste toetamisele. Eeltoodust tulenevalt on planeeritud eesmärgid asjakohased ning saavutatavad, aidates oluliselt kaasa maapiirkondade sotsiaalmajandusliku olukorra parandamisele.

2.1.SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

2.1.SO9.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte

2.1.SO9.1.1 Tugevused

1. Toidutootmiseks on head tingimused (piisavalt tootmismaad ning rohumaad söödabaasi jaoks, looduslik vee-, mulla- ning geneetiline ressurss, edukas sordi- ja tõuaretus).
2. Toidutootmise ettevõtted kasutavad kaasaegseid tehnoloogiaid ja toimub pidev tootearendus. Selle tulemuseks on kvaliteetne toodang ja lai sortiment.
3. Rakendatakse taimetervise, toidu kvaliteedi, loomatervise ja loomaheaolu standardeid.
4. Kasutusel on riiklikud toitumissoovitused ning toitumisuuringutest saadavad andmed.
5. Koolides pakutakse piimatooteid ning puu- ja köögivilju.

2.1.SO9.1.2 Nõrkused

1. Tootjad ei soovi vabatahtlikult rakendada kohustuslikest nõuetest kõrgemaid standardeid.
2. Puuduvad andmed karjatervise analüüsimiseks.
3. Loomapidamisel ei arvestata alati loomatervisest ja loomaheaolust tulenevaid vajadusi ja antibiootikumide kasutamisel ei lähtuta alati parimatest praktikatest.
4. Toidutööstuste tootearendusalane investeerimisvõimekus ja kompetents ei ole piisav, et vastata tarbija muutunud ootustele (puuduvad uued alternatiivsed lahendused praegu kasutatavatele toidupakendi tehnoloogiatele, vajadus toidu koostise muutmiseks).
5. Tarbija raiskab palju toitu ja toidu jagamise platvorme kasutatakse vähe. Liigselt tekib pakendiprügi, mida ei suudeta piisavalt taaskasutada ring- ja biomajanduse võimalusi kasutades.
6. Tarbija teadlikkus toidu ja toitumise teemades on madal ja puudub süstemaatiline tarbija teavitusprogramm.
7. Puuduvad digilahendused toidu ning laudas biohtuse jälgitavuse suurendamiseks.
8. Mahetoidul on väike osakaal üldises toodangus ja tarbimises. Enamus mahedalt toodetud toormest töödeldakse ja müüakse koos tavatoodanguga.

2.1.SO9.1.3 Võimalused

1. Uued toidutrendid ja tarbimisharjumused loovad innovatsiooni kohalikus toidutootmises ja -teaduses ning kujundavad tootearendust.
2. Arengumaade ostujõu kasvades suureneb nõudlus kvaliteetse toidu järgi ja suureneb ekspordi roll.
3. Digilahendused võimaldavad toidu tootmise, koostise jm kohta järjest enam tarbijatele nende poolt soovitud infot jagada.
4. Rahvusvaheliselt tunnustatud toidumärgiste taotlemine ja kasutamine toob esile toodangu kvaliteedi.
5. Säästva taimekaitse võtete juurutamine ja taimekaitsevahendite kasutuse optimeerimine minimeerib tarbijate terviseriske.

2.1.SO9.1.4 Ohud

1. Kliima soojenemine toob kaasa toidukriisid, võõrliikide leviku ning uued looma- ja taimehaigused ning uued riskid toiduohutuses.
2. Toidutootmises ei pöörata tarbija muutunud ootustele piisavalt tähelepanu või nendele ei reageerita piisavalt kiirelt.
3. Surve keskkonnale ja ressurssidele kasvab, mis ohustab kvaliteetse toidu tootmist.
4. Sisendite kiire hinnatõus muudab toidutootmine oluliselt kallimaks ja odavama importkauba osakaal

sortimendis suureneb.
5. Tarbija ei suuda meedias eristada toitu puudutavat eksitavat infot.

2.1.SO9.1.5 Muud märkused

Loomatervise valdkonna poliitika reguleerimisega edendatakse häid põllumajandustavasid, mis ennetavad loomahaiguste levikut, vähendades antimikroobsete ravimite kasutamist ning on vastavuses loomakaitse ja säästva arengu põhimõtetega. Loomatervise ja -heaolu kõrge tase võimaldab tootjale kasumlikumalt tegeleda põllumajandustootmisega ja standardite täitmine võimaldab loomade ja loomsete saadustega kauplemise EL-is ning ekspordi kolmandatesse riikidesse. Tarbijate teavituse ja toodete vastava vabatahtliku märgistuse abil on võimalik loomapidamises kasutusele võtta kõrgemaid heaolustandardeid. Kõrgemate standardite järgimist on toetatud maaelu arengukava meetmete abil, aga vaatamata sellele, on kujunenud kitsaskohaks tootjate soov rakendada kohustuslikest nõuetest kõrgemaid standardeid. Piimaveiste karjatamine on vähenenud aasta-aastalt. 2020. a EMÜ läbiviidud uuringus leiti, et piimakarja peetakse enamasti aastaringselt laudas, karjatavate lüpsilehmade osakaal on Eestis kokku ca 7%. Osa tootjatest on loobunud ka noorloomade karjatamisest. Ehkki hobuste karjatamine on kohati levinud, ei tulene õigusaktidest loomapidajale sellist kohustust. Hobused pääsevad osalt ka vaid piiratud välialadele, kuid välialale pääsu ei saa heaolu seisukohast lugeda võrdseks karjatamisega karjamaal. SA 2020. a andmetel on puuridega lindlaid vaid neljas majapidamises, kuid neis peetakse 81% Eesti munakanadest. Kui kodumajapidamistes peetakse kodulinde vabalt, siis alternatiivsüsteemide rakendamine tootmisettevõtetes on seni väikesemahuline. SA 2020. a andmetel peetakse 82% sigadest osalise restpõrandaga või täisrestpõrandaga lautades. Sellistes sigalates on allapanu kasutamine tehnoloogia tõttu piiratud ning sigu peetakse üldjuhul kõrge loomtihedusega.

Eesti tugevuseks on looduslike ressursside olemasolu ning hea keskkonnaseisund, sh ka hea kohalik söödabaas. Samas kõigub söötade kvaliteet eelkõige keeruliste ilmastikutingimuste tõttu ning tehnoloogilisi võimalusi rakendatakse ebaühtlaselt. Toodetava sööda kvaliteet (toiteväärtus) ja ohutus sõltub kasvatatavast põllukultuurist, kasvupiirkonnast, koristamise ajast ja tehnikast.

Tänu soodsale geograafilisele asendile ja tõhusale veterinaarteenusele (nii riiklik veterinaarjärelevalve kui ka veterinaarpraksis) on Eestis ajalooliselt suudetud säilitada hea loomatervise staatuse eriti ohtlike loomataudide osas. Suurimad riskid uute taudide puhul on kliimamuutused ning globaliseeruv majandus. Loomakasvatuse kontsentreerumine tõstab loomataudide leviku riske. Karja tervis sõltub suurel määral farmi üldisest hügieenitasemest ja rakendatud bioturvalisuse meetmetest. Erinevate tervisenäitajate kogumise ja analüüsimise tulemusel saab hinnata karja tervise olukorda ja vajadusel näha ette tegevused olemasolevate terviseprobleemide lahendamiseks ning uute ennetamiseks. Näiteks piimanduses on Eesti tootjad kaasaegseid tehnoloogiaid kasutades jõudnud piirini, kus on sisuliselt saavutatud maksimaalne piimatoodangu kogus. Selleks, et veelgi suurendada piimatoodangut ja tõsta piima kvaliteeti, tuleb hakata rohkem tähelepanu pöörama loomade tervisele ja karjade jätkusuutlikkusele ning taudipuhangute likvideerimisega kaasnevate kahjude otsestele ja kaudsetele kuludele. Võtmeküsimus taudide ennetuses on bioturvalisuse taseme tõstmine farmides ja kehtivate nõuete teadlik rakendamine.

Kõrged loomatervise ja -heaolu standardid kaitsevad ühiskonda läbi parema rahvatervise ning keskkonnariskide maandamise. Intensiivse põllumajandusega seotud taudiriskide maandamiseks on vaja tõsta ettevõtete bioturvalisuse taset ning edendada karjatervise programme. Intensiivse loomakasvatusega kaasnevad tihti suuremad väljakutsed tagamaks loomadele liigiomased pidamistingimused. Eesti karjade tervisealast olukorda mõjutavad enim karjas levivad nakkushaigused. Mõnede produktiivsusega seotud haiguste, nagu nakkava rinotrahheiidi ja viirusdiarröa olemasolu piirab lisaks karjatervise ja tootmise eesmärkide saavutamisele ka loomade ekspordivõimalusi. Põllumajandustootjate ühendus või muu isik saab omal kulul algatada nende loomataudide tõrjeprogramme, mille kohta ei ole koostatud riiklikke programme. Siiani ei ole selliseid programme Põllumajandus- ja Toiduametile heakskiitmiseks esitatud ning koostööd riigi ja põllumajandussektori vahel tuleb suurendada.

Tõsta tuleb loomapidajate teadmisi karjatervisest, sh antibiootikumide kasutuse vähendamise

võimalustest. Ettevõtetes rakendada tõhusat enesekontrollisüsteemi ja karjateriseprogramme. Ravimite vastutustundetu kasutamine on üks peamisi põhjuseid mikroobide antibiootikumiresistentsuse (AMR) väljakujunemisel Ravimiameti ülevaate kohaselt müüdi aastatel 2006–2016 antibiootikumide veterinaarsel otstarbel kasutamiseks süsteemseid infektsioonivastaseid aineid suurenevas trendis. Alates 2016. aastast on antibiootikumide kasutamine Eesti veterinaarias olnud küll langevas trendis (müüdud toimeainete üldkogus on vähenenud 2020. aastal võrreldes eelneva aastaga 5,9% ning võrreldes 2010 aastaga 30%), aga valdkondliku „Mikroobide antibiootikumiresistentsuse vähendamise tegevuskavaga veterinaarmeditsiini valdkonnas aastateks 2021–2026“ seatud eesmärkide saavutamiseks on vaja rakendada täiendavaid meetmeid. Antibiootikumide kasutamise vähendamist toetavad EL-i veterinaarravimite määruse ja ravimsööda määruse rakendumine 2022. aasta jaanuaris. Kasutamise paremaks jälgimiseks ja järelevalve meetmete sihitumaks seadmiseks luuakse aastaks 2023 antibiootikumide kasutamisest teavitamise infosüsteem. Et toetada antibiootikumide kasutamise langustrendi jätkumist vajavad loomapidajad loomahaiguste tõhusamaks ennetamiseks teadlikkust tõstvaid koolitusi ja täiendavaid tööriistu karjatervise edendamiseks,

Põllumajandusmaa on Eestis üldiselt ekstensiivses kasutuses ning ligikaudu viiendik Eesti põllumajandusmaast on mahepõllumajanduslikus kasutuses. Samas on loomkoormus ja maakasutus riigisiseselt väga ebaühtlase intensiivsusega. Ebaühtlus intensiivsemalt kasutatud piirkondades tekitab keskkonnasurvet ja osa sobilikust maast võib jääda põllumajanduslikust kasutusest välja.

Järk-järgult on kasvanud mahetoidu tarbimine, vaatamata sellele, et tegemist on tavatoodetest kallima kaubaga. Tarbijad ostavad mahetoitu peamiselt tervislikkuse, aga ka kodumaise päritolu ja keskkonnasõbraliku tootmise tõttu. Kogu toidukaupade jaemüügist moodustavad mahetooted hetkel veel siiski võrreldes teiste ELi liikmesriikidega väga väikese osa, aga arvestades mahemaa rohkust Eestis ja ka aina suuremat nõudlust mahetoodangu järele teistes ELi riikides, on mahepõllumajandusliku tootmise arenguks olemas palju potentsiaali. Märkimisväärne osa Eesti mahesaadustest kasutatakse tavatoodetele orienteerunud tööstustes tooraineks või eksporditakse töötlemata kujul (tihti kasutamata müügiargumendina mahetunnustust), sh elusloomadena.

Pestitsiidide müük on aastate jooksul Eestis suurenenud. Pestitsiidide säästvat kasutamist käsitleva direktiivi eesmärkidest, täiendavate kasutuspiirangute ja vabatahtlike skeemide osas tuleb tootjaid teavitada.

Toidu nõudlus maailmas on järjepidevalt kasvav ja tarbijate ootused toidu kvaliteedile üha kõrgemad. Eestis on head eeldused kvaliteetsete põllumajandussaaduste, toidukaupade ja muude tootmissisendite tootmiseks ning ekspordiks. Seda toetavad nii puhas keskkond, hea looma- ja taimetervise seisund kui ka toimivad järelevalvesüsteemid. Toidutootmise sektor peab keskenduma nõudlusel põhinevatele tootmismudelitele, tootes eelkõige tarbijate soovidele ning ootustele vastavat toodangut, aga seejuures tuleb tagada toidujulgeolek. Ohuks on, et tarbija ootustele ei pöörata tähelepanu, või ei jõuta nendele piisavalt kiiresti reageerida, kuna muutused on väga kiired. Tootmistehnoloogia vajab pidevat uuendamist ja arendamist, aga sektori investeerimisvõimekus on madal. Samuti on tööstuste omavaheline koostöö väike. Parimate tootmis- ja töötlemistavade edendamine on vajalik, et pikendada kiiresti riknevate toodete säilivusaega ning paremini ühitada nõudlust ja pakkumist läbipaistvuse suurendamise teel. Toidu ohutuse eest vastutavad toidukäitlejad, kes seisavad pidevalt silmitsi uute riskiteguritega nagu karmistunud keskkonnanõuded, sh piirangud toidupakenditele olukorras, kus alternatiivid puuduvad või on väljatöötamisel (nt tervisele ohutud alternatiivid plastist pakendile, toidunõudele jm). Senisest enam tuleb tähelepanu pöörata keskkonnasäästlikule pakendamisele ja pakendi innovatsioonile (sh ringlusplast).

Eestis on toidutootmises suur sortiment ning toimub pidev tootearendus. Nõudlusele paremini vastamiseks on võimalus anda põllumajandustoodangule rohkem lisandväärtust, rakendades näiteks ELi kvaliteedikavasid, taotledes toodetele geograafilisi tähiseid ja muid kvaliteedi standardeid, või kasutades keskkonnasäästlikke, sh mahepõllumajanduslikke, tootmisviise. Toidutootmise sektori toetamiseks tervist toetavate või alternatiivsete toitude tootmiseks vajalike toidutehnoloogiate väljatöötamiseks ja

innovatsiooni arendamiseks puuduvad spetsiifilised riigipoolsed toetusmeetmed.

Euroopa Komisjoni valge raamatu (2007) üks eesmärke liikmesriikidele on muuta tervislikud valikud kättesaadavamaks. Üks osa sellest on toidu koostise muutmine, täpsemalt rasva-, soola- ja suhkrusisalduse vähendamine toidus (European Commission, 2007). See on väljakutseks toidukäitlejatele, kes peavad vastama nii tarbija maitse eelistustele kui ka tagama sealjuures toidu ohutuse.

Eesti tarbija teadlike tervist toetavate valikute tegemisele suunavad meetmed, sh teavitus, ei ole täna olnud piisavad, mida kinnitab rahvastiku toitumisuuringu tulemus, millest selgub, et rasvunud ja ülekaaluliste inimeste hulk on Eestis kasvanud, seda eriti laste seas. Samas hindasid elanikud oma toitumist 2018. aastal enamasti tervislikuks (73% vastanutest), mis näitab tarbija vähest teadlikkust. Eesti tarbijatest 74% eelistab osta kohalikku toitu, mis on nende hinnangul värske, usaldusväärne, harjumuspärase maitsega, tervislik ja püsiva kvaliteediga. Enim mõjutab tarbija valikut toidu maitse, värskus ja kvaliteet, pisut vähem tervislikkus, lisaainete puudumine, GMOdest vaba, koostis ja soodne hind. Eesti tarbija on väga hinnatundlik. Iga teine (49%) püüab valida toiduks väiksema suhkrusisaldusega tooteid, kolmandik (32%) väldiks või vähendaks soolasisaldust toodetes. Eesti koolisüsteemi (ka lasteasutuse) juurde kuulub soe koolitoit, milles on oma roll ELi koolikavadel. Koolikavad panustavad laste tervislike toitumisharjumuste kujunemisesse.

Tarbijate tervislike toitumisharjumuste kujundamisse ja toiduohutusealase teadlikkuse tõstmist näeme pikaaegse ja süsteemse programmina läbi AKISe rakendamise. Lisaks panustab tervist toetavate harjumuste (sh suunata tarbima vähem liha ja lihatooteid ning rohkem taimse päritoluga toitu) kujundamisse rahvastiku toitumise uuringute korraldamine, Eesti riiklike toitumis- ja liikumisoovituste ajakohastamine ning nende teemadega seonduv teavitustöö koostöös Sotsiaalministeeriumi ja teiste riiklike asutustega. Samuti näeb ette Eesti Rahvastiku Tervise arengukava 2020-2030 toidu koostise muutmise ehk reformuleerimise plaani väljatöötamist, rakendamist, ajakohastamist ja seiret. Nimetatud tegevuste eestvedajaks on Sotsiaalministeerium, kuid tegevuse rakendamiseks on vajalik tervist toetavate toidutootmise tehnoloogiate väljaarendamise ning innovatsiooni ja vastavate investeeringute soodustamine (nt toidu koostise muutmine tervist toetavamaks). Toidu koostise muutmise tootearenduse ning digitaliseerimise ja uute toidutehnoloogiate (sh seoses uute toidupakendite, toidujäätmete ja toidukao vältimise ja vähendamise, toidujälgitavuse parandamisega) kasutusele võtmisega kaasnev vajadus tootmises on adresseeritud erieesmärgi 2 sekkumises 2.2 „Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ ning horisontaalses sekkumises 0.1 „Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetuse“.

Toidujäätmete ja toidukao vältimiseks ning vähendamiseks on vastu võetud Eesti toidujäätmete tekke vältimise kava. Toidujäätmete tekke vältimise kava on koostatud Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel ning kava koostamise protsessi kaasati asjaomased ministeeriumid, muud riigiasutused, erialaliidud ettevõtted ja heategevusorganisatsioonid, kellega jätkub koostöö kava eesmärkide saavutamiseks ja rakendamiseks. Kogu tarneahela lõikes on arenemisruumi toidukadude vähendamiseks. Hinnanguliselt tekib Eestis toidujäätmeid üle 167 000 tonni aastas, millest 48% tekib kodumajapidamistes ning ülejäänu toitlustusettevõtetes, toidukauplustes ja toiduainetööstuses, pannes tarbetu lisakoorma keskkonnale läbi ressursside raiskamise ning süsihappegaasi- ja metaaniheitmete. Toidutootmise ahelas on vaja ressursse tõhusamalt kasutada ning väärindada, töödelda kõrgema lisandväärtusega toodeteks ja kasvatada bioressursi töötlemisvõimekust ning uuendada selleks vajalikku tehnoloogiat – nendesse tegevustesse panustab ka erieesmärgi 8 sekkumine 8.3 „Investeeringud bioressursside väärindamiseks“.

Traditsioonilise tarbimismudeli „tootmine-tarbimine-prügi“ saab asendada ringbiomajandusega. Toidu raiskamise vältimiseks tuleb eelkõige tegutseda lähtetasandil, vähendades toidujäätmeid ja toidukadu toiduahela (tootmine, töötlemine, turustamine ja tarbimine) igas etapis. Söögikõlbliku toidu ülejäägi tekkimisel on kõige ratsionaalsem suunata need ümberjaotamiseks abivajajatele.

Oluline on terviklikult toimiva AKISe sh teadmussiirde ja nõuandeteenuse rakendamine, et teavitada

õigusraamistiku muutumisest, tegevuskavadest (nt AMR ja säästev taimekaitse), tarbija ootustest, toidukao vähendamise võimalustest toiduahela etappide lõikes, tootmise planeerimisest vastavalt nõudlusele (sh kvaliteet vs kvantiteet), toidu- ja söödaohutusest, kõrvaltoodetest ja jäätmetest, loomatervisest, taimetervisest, kvaliteediskeemidest ja geograafilistest tähistest. Ettevõtetele praktiliste lahenduste väljatöötamine eeldab uute teadmiste loomist ning teadustulemustel põhinevate uudsete lahenduste kättesaadavust ja ajakohase info sihtgruppideni viimist. Sektori osapoolte kompetentsid uute tehnoloogiate, teadustulemuste ja digilahenduste osas vajavad pidevat täiendamist. Vajalik on sihtgrupina käsitleda ka tarbijat. Selleks, et minna üle kestlikule toidusüsteemile on oluline roll just tarbijal ja tema oskusel teha tervist toetavaid toiduvalikuid. Tarbija teadlikkust on vaja tõsta nii tervist toetavast toitumisest (sh suunata tarbima vähem liha ja lihatooteid ning rohkem taimse päritoluga toitu), toiduohutusest ja toidust tulenevate riskide maandamisvõimalustest, toitumisalase teabe toidupakendi esikülje märgisüsteemidest kui ka toiduraiskamise vähendamise võimalustest (sh toidu märgistusel oleva info lugemisest ja mõistmisest).

2.1.SO9.2 Vajaduste kindlakstegemine

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas
V9.1	Rakendada vabatahtlikke kõrgemaid standardeid, kvaliteediskeeme ja programme	1	Jah
V9.10	Mahepõllumajanduses mahetoodangu suurendamine, vähendades mahesaaduste töötlemist tavasaadustena		Jah
V9.11	Kasvatatavate põllu- ja aiakultuuride mitmekesisus, kohalikesse oludesse sobivate sortide olemasolu	1	Jah
V9.12	Toetada jahiulukite käitlemiskohtade hügieeni- ja bioturvanõuete investeeringuid SAK-i ennetamiseks	1	Jah
V9.2	Tõsta loomapidajate teadmisi karjatervisest üldiselt	1	Jah
V9.3	Suurendada bioturvalisust investeeringute soodustamise kaudu	1	Jah
V9.4	Toetada kõrgema karjatervise jälgimise kohustuse võtmist	1	Jah
V9.5	Tarbijate kõrge tervist toetava toitumise ja toiduohutuse alane teadlikkus		Ei
V9.6	Soodustada uute alternatiivsete pakendilahenduste kasutamist	1	Jah
V9.7	Toidujäätmete ja toidukao vähendamine	2	Osaliselt
V9.8	Arendada uusi kaasaegseid analüüsimeetodeid ning soodustada digilahenduste kasutamist näiteks toidu	2	Jah
V9.9	Terviklikult toimuva AKISe, sh teadmussiirde ja nõuandeteenuse rakendamine	1	Jah

Muud märkused vajaduste hindamise kohta.

Puuduvad

2.1.SO9.4 Sekkumisloogika

Sekkumise vorm	Sekkumise liik	Sekkumise kood (liikmesriik) – nimi	Ühine väljundnäitaja
DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK1 - Kliima- ja keskkonnakava: keskkonnasõbralik majandamine	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv

DPdecoupled	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad	ÖK2 - Kliima- ja keskkonnakava: mahepõllumajanduse ökokava	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	9.1 - Loomade heaolu toetus	O.18. Loomade heaoluga, loomatervisega või bioturvalisusmeetmete tõhustamisega seotud toetusega hõlmatud loomühikute arv
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	9.2 - Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus	O.17. Hektarite või muude üksuste arv, mille eest makstakse mahepõllumajandustoetust
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	9.3 - Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus	O.18. Loomade heaoluga, loomatervisega või bioturvalisusmeetmete tõhustamisega seotud toetusega hõlmatud loomühikute arv
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK4 - Mulla- ja veekaitsetoetus	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
RD	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused	KK7 - Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus	O.19. Geneetilisi ressursse toetavate tegevuste või üksuste arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	2.2 - Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	2.7 - Põllumajandustootjate tootlikud investeeringud	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	8.3 - Investeeringud bioressursside väärindamisse	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	9.5 - Jahiulukite käitlemiskoha investeeringutoetus	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	KK1 - Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	COOP(77) – Koostöö	0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid	O.1. Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) tegevusrühma projektide arv
RD	COOP(77) – Koostöö	8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng	O.31. Toetatud kohaliku arengu strateegiate (LEADER) või ettevalmistavate tegevuste arv
RD	COOP(77) – Koostöö	9.4 - Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus	O.32. Toetatud muude koostöötegevuste või -ühikute arv (välja arvatud punktis O.1 teatatud Euroopa innovatsioonipartnerlus)
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.2 - Nõuandetoetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv

Ülevaade

Lähtuvalt SWOT analüüsist, puuduvad meil andmed karjatervise analüüsimiseks ja loomapidamisel ei arvestata alati loomatervisest ja loomaheaolust tulenevaid vajadusi ja antibiootikumide kasutamisel ei lähtuta alati parimatest praktikatest. Läbi sekkumise suuname loomapidajat rakendama kohustuslikest nõuetest kõrgemaid standardeid, kvaliteediskeeme ja programme. Kõrged loomatervise ja -heaolu standardid kaitsevad inimest ja ühiskonda läbi rahvatervise ning keskkonna riskide vähendamise.

Loomakasvatajate poolt kõrgema karjatervise jälgimise kohustuse võtmisega toetatakse loomade heaolu ja

tervise edendamist. Kõrgema karjatervise jälgimise kohustusena nähakse ette farmis karjaterviseprogrammi rakendamist. See tähendab, et jälgitakse loomade tervist ja kogutakse regulaarselt erinevaid loomade tervist iseloomustavaid näitajaid. Koostöös karjatervise programme nõustava loomaarstiga analüüsitakse kogutud terviseandmeid, nähakse ette tegevused olemasolevate terviseprobleemide lahendamiseks ja uute ennetamiseks. Sekkumise rakendamise tulemusena paraneb karja loomade tervisestaatus, misläbi väheneb antibiootikumide kasutamise vajadus ning suureneb loomade tootlikkus ja paraneb toodangu kvaliteet . Loomade heaolu sekkumisega toetatakse piimaveiste ja hobuste karjatamist, sigade suuremat pidamispinda looma kohta ja valutut kastreerimist, alternatiivsüsteeme munakanakasvatuses ja suuremat pinda kodulinnu kohta.

Oluline on terviklikult toimiva AKISe sh teadmussiirde ja nõuandeteenuse rakendamine, sh on vajalik tarbija kui sihtgrupi kaasamine. Ettevõtetele praktiliste lahenduste väljatöötamine eeldab uute teadmiste loomist ning teadustulemustel põhinevate uudsete lahenduste kättesaadavust ja ajakohase info sihtgruppideni viimist. Sektori osapoolte kompetentsid uute tehnoloogiate, teadustulemuste ja digilahenduste osas vajavad pidevat täiendamist. Selleks, et minna üle kestlikule toidusüsteemile on oluline roll just tarbijal ja tema oskusel teha tervist toetavaid toiduvalikuid. Tarbija teadlikkust on vaja tõsta nii tervist toetavast toitumisest, toidust tulenevate riskide maandamisvõimalustest, toitumisalase teabe kui ka toiduraiskamise vähendamise võimalustest.

Lisaks panustab toidujäätmete ja toidukao vältimisse ja vähendamisse toidutootmise ahelas ressursside tõhusam kasutamine ning töötlemine kõrgema lisandväärtusega toodeteks ja bioressursi töötlemisvõimekuse kasvatamine investeeringute abil (sekkumine 8.3 „Investeeringud bioressursside väärindamisse“). Täindavalt toetatakse tervist toetava toidukeskkonna kujundamist ja toidu koostise muutmise tootearenduse ning digitaliseerimise ja uute toidutehnoloogiate (sh seoses uute toidupakendite, toidujäätmete ja toidukao vältimise ja vähendamise, toidujälgitavuse parandamisega) kasutusele võtmisega kaasnevat vajadust toidutööstuste materiaalsete ja immateriaalsete investeeringute abil.

Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus (KK7) panustab EE9 läbi vajaduse 9.11 (kasvatatavate põllu- ja aiakultuuride mitmekesisus, kohalikesse oludesse sobivate sortide olemasolu).

2.1.SO9.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse

Ei kohaldu

2.1.SO9.8 Tulemusnäitaja(te) valik

Selle erieesmärgi tulemusnäitaja(te) valimine

Tulemusnäitajad [selle erieesmärgi soovitatud tulemusnäitajad on tervenisti kuvatud paksus kirjas]	Sihtväärtus
R.35 CU - Mesilastarude säilitamine ÜPPst toetatavate mesilastarude osakaal	31,25 %
R.39 CU - Maamajanduse arendamine Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted	346,00
R.43 PR - Antimikroobikumide kasutamise piiramine Antimikroobikumide kasutamist piiravate toetatud meetmetega (ennetamine/vähendamine) seotud loomühikute osakaal	22,72 %
R.44 PR - Loomade heaolu parandamine Loomade heaolu parandamise toetatud meetmetega hõlmatud loomühikute osakaal	39,11 %

Sihtväärtuste ja seotud vahe-eesmärkide põhjendus

Elanikkonna ootused tarbitava toidu ohutuse ja kvaliteedi osas on kasvanud. Ainult tervelt ja heades pidamistingimustes peetavalt loomalt saame tarbija jaoks kvaliteetse ja ohutu toodangu. Nii Euroopas kui ka kogu maailmas on mikroobide resistentsus (ingl. k. *antimicrobial resistance*, AMR) oluline sotsiaalne probleem, mis hõlmab mitmeid valdkondi, nt humaanmeditsiini, veterinaarmeditsiini, loomakasvatust, põllumajandust, keskkonda ning kaubandust. Seetõttu tuleks toetada põllumajandustootjate poolt loomade tervist edendavate kõrgemate standardite ja karjaterviseprogrammide kasutuselevõttu, et seeläbi

vähendada antimikroobsete ravimite kasutamist. Nimetatud tulemusnäitajatega saab mõõta sekkumisega mõjutatud loomühikute arvu.

2.1.SO9.9 Rahaeraldise põhjendus

Erieesmärgi 9 sekkumised panustavad loomade heaolu parandamisse ning karjaterviseprogrammide ja loomataudide kontrolliprogrammide rakendamisse, eesmärgiga vähendada antibiootikumide kasutamist. Eelarveperioodiks on sekkumistele 9.3 ja 9.4 ette nähtud kokku 20 miljonit eurot. Põllumajandustootjale makstakse toetust sekkumisega mõjutatud loomühikute eest kindlaks määratud ühikumääras. Toetatakse sekkumisega seotud tegevustega kaasnevaid lisakulusid.

2.1.XCO Sektoriülese eesmärgina sektori kaasajastamine teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil põllumajanduses ja maapiirkondades ning ergutades nende kasutuselevõttu

2.1.XCO.1 SWOT-analüüsi kokkuvõte

2.1.XCO.1.1 Tugevused

1. Põllumajandus- ja toiduvaldkonnaga tegelevate teadus- ja arendusasutuste olemasolu riigis.
2. Kutse- ja kõrghariduse hea tase, haritud rahvas.
3. Eesti ettevõtted on innovatsioonialtid, on saadud kogemusi piiriüleses EIP tegevusgrupis osalemises.
4. Riik toetab teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsioonikoostöö jms tegevusi, loodud on üleriigiliselt nõuandeteenust koordineeriv üksus.
5. Ettevõtted on aktiivsed kasutama innovatsioonikoostöö, teadmussiirde jne konkurentsivõimet tõstvate toetuste võimalusi.
6. IKT lahendused aitavad hõlbustada teadusinfo levikut, teadmussiirde tegevustele ligipääsu jne ning kujundavad põllumajandussektori kuvandit nüüdisaegse ja uuendusmeelse sektorina.

2.1.XCO.1.2 Nõrkused

1. Rahaline võimekus investeerida teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni on ettevõtjatel madal.
2. Teadustulemused ei jõua alati praktikasse.
3. Nõuandesüsteemis on katmata valdkondi, konsulente on puudu, nad ei ole motiveeritud, puudub järelkasv, lisaks jagunevad konsulendid toetatava nõuande pakkujateks ja mittetoetatava nõuande pakkujateks.
4. Vajalik ekspertteave, info teostatud uuringute, koolitusvõimaluste jms kohta on killustunud arvukate kodulehtede jne allikate vahel.
5. Riigihangetel põhinev nõuande ja teadmussiirde toetusmeetmete süsteem on jäik, toetusmeetmete tingimused liiga jäigad
6. AKISega seotud meetmed on olnud suunatud piiritletud sihtgrupile, nt koolitus ainult nõustajatele, mis ei toeta erinevate osapoolte integreeritust teadmussiirde ja innovatsioonikoostöö tegevustesse.

2.1.XCO.1.3 Võimalused

1. Koos konkurentsivõime kasvuga tõuseb ettevõtjate võimekus investeerida teadus- ja arendus- ning innovatsioonitegevustesse.
2. Tõhusam koostöö nii riigi sees kui teiste riikidega aitab piiratud ressursse targemini kasutada.
3. Digitehnoloogia pidev areng loob üha uusi võimalusi IKT-põhiste lahenduste rakendamiseks põllumajanduses ja maapiirkondades.
4. Uus programmiperiood võimaldab toetussüsteemis rakendada paindlikkust soosivaid tingimusi (nt vautšerid, segasihtrühmad).

2.1.XCO.1.4 Ohud

1. Ettevõtete võimekus investeerida teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni kahaneb veelgi.
2. Väheneb riigi tugi ettevõtete arengu ja uudsete lahenduste kasutuselevõtu toetamiseks.
3. Teadusrahastuse ebapiisavus takistab uusima teadusinfo ja teaduspõhiste lahenduste teket, tekivad sektori arenguks vajalike teadusuuringutega katmata valdkonnad (vähem teadlasi, vähem teadusuuringuid, st vähem teadussisendit sektorile).
4. Nõustajaid jääb veelgi vähemaks, nende teadmised ei ole ajakohased ning nõuandeteenuse kvaliteet ja kättesaadavus kahanevad veelgi.

2.1.XCO.1.5 Muud märkused

Sektori konkurentsivõime kasvu panustavad teadus- ja arendustegevus, teadmussiire (sh nõuanne) ning innovatsioon; riik pakub selleks toetusi, ent eelarve ei kata kõiki vajadusi ning toetusmeetmete tingimused on olnud sageli jäigad. MAK 2014–2020 raames on olnud kättesaadavad meetmed innovatsioonikoostöö, teadmussiirde ja teavituse ning nõuandeteenuse toetamiseks. OECD raportis „*Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Estonia*“ tõdetakse, et Eesti ettevõtted on üldiselt uute tehnoloogiate kasutamisele altid, aga nende enda investeerimisvõime teadus- ja arendustegevusse on piiratud, seega kasutatakse aktiivselt olemasolevate innovatsiooni- ja teadmussiirde toetusmeetmete võimalusi ning toetusvõimaluse pakkumine on jätkuvalt oluline ka ÜPP sekkumistena.

Eesti ühiskond on uuendusmeelne. Põllumajandus- ja toiduvaldkonnaga tegeleb mitu teadus- ja arendusasutust, heal tasemel on kutse- ja kõrgharidus – see loob soodsa pinnase uute teaduslahenduste tekkeks ja innovatsioonikoostööks. Spetsialistide, sh ettevõtete juhtide, keskmine vanus kasvab, noorte seas ei ole põllumajanduse ja toiduainetööstuse erialad populaarsed. Tähelepanu vajab sektoris kutse- ja kõrgharidusega asjatundlike spetsialistide järelkasvu tagamine. ÜPP sekkumiste kaudu saab teha sektorile kättesaadavaks erinevad võimalused oma teadmiste täiendamiseks kas siis nõustajaga konsulteerides, koolitusel osaledes või teadlasega koostööd tehes, aga ka kasutades laiemalt e-õppe võimalusi ning e-teabesalve. (vajadused 0.3 ja 0.4)

MAK 2014–2020 perioodil osutab põllumajandusvaldkonnas toetatavaid nõustamisteenuseid üle-eestiliselt korraldav üksus, mis on juba vähendanud teenuse killustatust. Ettevõtetele pakuvad nõustamisteenust kutselised konsulendid, kaasatakse ka muid nõustajaid, mentoreid ja eksperte. Toetatud on pigem avalikele huvidele suunatud individuaalnõustamist; katmata on spetsiifilisi valdkondi (nt keskkonnanõuanne, loomakasvatuse taudide ennetamisega seotud aspektid) ja sihtgruppe (töötlejad). ÜPP strateegiakavas on vaja pöörata tähelepanu võtmevaldkondade kaetusele nõustamisteenusega; see hõlmab nii koolitustegevusi nõustajate teadmiste ja oskuste tagamiseks kui ka paindlikumate tingimuste loomist, sh vajadusel valdkonna tippekspertide, kel pole konsulendi kutset, kaasamiseks. (vajadus 0.2) Erinevate AKIS osapoolte vahelise koostöö soodustamiseks on vaja planeerida tegevusi koordineeritumalt eri sekkumiste lõikes ning aidates kaasa erinevate osapoolte vahelise koostöö tugevnemisele nt ühiste koolituste kaudu. (vajadus 0.1)

Kuigi põllumajandustootjad osalevad koolitustel, ei jõua info uuringutulemuste, tehnoloogiliste ja digilahenduste võimaluste kasutamise kohta alati kõigi sihtrühmadeni ega rakendamiseni. Üheks kitsaskohaks nõuandesüsteemis (mis on vahelüli teadlaste ja põllumajandustootja vahel) on nõustajate vähesus ja järelkasvu nappus, mis pärsib nõuandeteenuse kättesaadavust; puuduvad ka nn innovatsiooninõunikud, kes viiksid omavahel kokku teadlased, nõustajad, ettevõtjad jne (vajadus 0.2). Lisaks on osutunud riigihangetel põhinev nõuande ja teadmussiirde toetusmeetmete süsteem jäigaks ning toetusmeetmete tingimused mõnelgi puhul ülemäära rangeteks. (vajadus 0.1)

Eelnevalt kirjeldatut toetavad ka 2019. a Põllumajandusuuringute Keskuse läbiviidud „Põllumajandustootmise ja toidutöötlemisega tegelevate ettevõtete teadmussiirde uuringu“ tulemused ja selles tehtud järeldused ning soovitused (https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/uuring-2019-teadmussiire.pdf).

Vajalik on sihtgrupina käsitleda ka tarbijat. Selleks, et minna üle kestlikule toidusüsteemile on oluline roll just tarbijal ja tema oskusel teha tervist toetavaid toiduvalikuid. Tarbija teadlikkust on vaja tõsta nii tervist toetavast toitumisest (sh suunata tarbima vähem liha ja lihatooteid ning rohkem taimse päritoluga toitu), toiduohutusest ja toidust tulenevate riskide maandamisvõimalustest, toitumisalase teabe toidupakendi esikülje märgisüsteemidest kui ka toiduraiskamise vähendamise võimalustest (sh toidu märgistusel oleva info lugemisest ja mõistmisest).

2.1.XCO.2 Vajaduste kindlakstegemine

Kood	Pealkiri	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Vajadust on käsitletud ÜPP strateegiakavas
V0.1	Sidusa põllumajanduse teadmiste ja	1	Jah

	innovatsioonisüsteemi ehk AKIS terviksüsteemi kujundamine		
V0.2	Nõuandeteenuse kättesaadavuse parandamine ja toimiv nõuandeteenuste tugisüsteem	1	Jah
V0.3	Innovatsioonikoostöö jätkuv toetamine piisava paindlikkusega	1	Jah
V0.4	Teadmussiire ja teabelevi, digitaalse teabesalve loomine teadmussiirde kättesaadavuse tõhustamiseks	1	Jah
V6.7	Uute teadmiste loomine, ajakohase info sihtgruppideni viimine	2	Jah
V9.2	Tõsta loomapidajate teadmisi karjatervisest üldiselt	1	Jah
V9.6	Soodustada uute alternatiivsete pakendilahenduste kasutamist	1	Jah
V9.7	Toidujäätmete ja toidukao vähendamine	2	Osaliselt
V9.8	Arendada uusi kaasaegseid analüüsimeetodeid ning soodustada digilahenduste kasutamist näiteks toidu	2	Jah
V9.9	Terviklikult toimuva AKISe, sh teadmussiirde ja nõuandeteenuse rakendamine	1	Jah

Muud märkused vajaduste hindamise kohta.

Puuduvad

2.1.XCO.4 Sekkumisloogika

Sekkumise vorm	Sekkumise liik	Sekkumise kood (liikmesriik) – nimi	Ühine väljundnäitaja
RD	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse	8.3 - Investeeringud bioressursside väärindamisse	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
RD	COOP(77) – Koostöö	0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid	O.1. Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) tegevusrühma projektide arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
RD	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine	0.2 - Nõuandetoetus	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv

Ülevaade

Põllumajanduse ja kalanduse arengukava (PõKa) ettevalmistamise käigus viidi läbi tänases mõistes AKIS valdkondade SWOT analüüs sektori, teadus- ja arendusasutuste, teiste ministeeriumide jpt osapoolte osavõtul. ÜPP ettevalmistamise raames toimusid lisaks riigisisese temaatilise AKIS töögrupi arutelud, kus vaadati veelkord üle nii nõuande, teadmussiirde, innovatsioonikoostöö kui ka AKISe kui tervikliku lähenemise vajadused ja senised õppetunnid. Nende arutelude ja PõKas kirjeldatud SWOTi baasil on kujundatud uue perioodi sekkumised selliselt, et varasemad toetusmeetmed oleksid jätkuvalt kättesaadavad, ent sisaldaksid rohkem paindlikkust ning võimalust lähtuda lõppkasusaaja individuaalsetest vajadustest.

Nii on varasema kahe erineva innovatsioonikoostöö meetme baasil kujundatud paindlikumate võimalustega üksainus, laiem sekkumine (sekkumine 0.3), seda nii koostööprojektide suuruse (suur/väike, arendusosak), ulatuse (siseriiklik, piiriülene), kui ka osapoolte (tootja, teadlane, nõustaja, ekspert) lõikes. Varem oli eraldi meede teadmusiirde ja teabelevi tegevuste toetamiseks, hõlmates nii infopäevi, koolitusi (sh nii sektorile kui nõustajatele), trükiseid jne ning eraldi meede nõuandeteenuse rahastamiseks, mis

hõlmas nii teenuse enda doteerimist kui ka teenuse koordineerimis- ja arenduskulusid. Uuel perioodil on sekkumiste struktuur selgem – toetus nõuandeteenuse saamise toetamiseks ühe sekkumisena (sekkumine 0.2) ning eraldi sekkumine kogu AKISe (sh teadmusiirde, teabevahetuse, nõuandetegevuste, e-teabesalve jne) terviklikumaks korraldamiseks ja üldise kättesaadavuse parandamiseks (sekkumine 0.1). Uue elemendina on kavas rakendada osakute (vautšerid) formaati, mis võimaldavad kasutajale täiendavat paindlikkust just tema individuaalsetele vajadustele vastava AKIS-teenuse kasutamisel.

Kõigi kolme sekkumise kavandamisel on arvestatud eesmärki luua suuremat sünergiat antud sekkumiste vahel, näiteks nõustaja kaasamise kulud katab innovatsioonitoetus, sobiva nõustaja või koolituse aitab leida AKIS tegevusi ühtselt korraldav üksus, mille kaudu omakorda saab levitada innovatsiooniprojektide tulemusi ja leida projektipartnereid jne. See lähenemine toetab ka tulemusnäitaja R.1 raames mõõdetavaid tulemusi, mis hõlmab nii koolitustegevustest, nõuandetegevustes, innovatsiooniprojektides jne osalejaid ehk osalejaid erinevates AKIS sekkumistes kokku.

2.1.XCO.5 Vajaduse korral programmi „InvestEU“ kasutamise põhjendus, sealhulgas summa ja eeldatav panus erieesmärgi / sektoriülese eesmärgi täitmisse

Ei kohaldu

2.1.XCO.8 Tulemusnäitaja(te) valik

Selle erieesmärgi tulemusnäitaja(te) valimine

Tulemusnäitajad [selle erieesmärgi soovitatud tulemusnäitajad on tervenisti kuvatud paksus kirjas]	Sihtväärtus
R.1 CU PR - Tulemuslikkuse suurendamine teadmiste ja innovatsiooni kaudu Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmades, mida toetatakse ÜPP raames, et suurendada kestlikku majanduslikku, sotsiaal-, keskkonna-, kliima- ja ressursitõhususe alast tulemuslikkust	16 180,00
R.2 CU - Nõuande- ja teadmistevahetussüsteemide sidumine Nende toetust saavate nõustajate arv, kes tuleb integreerida põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemidesse (AKIS)	6 653,00
R.28 CU - Keskkonna- või kliimaalane tulemuslikkus teadmiste ja innovatsiooni kaudu Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmades, mida toetatakse ÜPP raames seoses keskkonna- või kliimaalase tulemuslikkusega	4 590,00

Sihtväärtuste ja seotud vahe-eesmärkide põhjendus

R.1 on kohustuslik tulemusnäitaja. See hõlmab kõiki sektorile suunatud AKIS tegevusi tervikuna, sh saadud nõuanne, osalemine koolitusel vms teadmussiirdele suunatud tegevuses, osalemine innovatsioonikoostöös jne. Tulemusnäitaja abil saab hinnata nii huvi AKIS tegevuste vastu kui ka hinnata teadmiste kättesaadavust sektorile. Sihttaseme määramisel on lähtutud MAK perioodi analoogsete meetmete statistikast arvestades kavandatud eelarve piire. Vastavalt R.1 juhisele arvestatakse isikuid topelt kui nad osalevad mitmes nõustamise, koolituse, teadmiste vahetamise või Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühma tegevuses.

R.2 hõlmab prognoositavat nõustajate arvu mitmesugustes sekkumise KNOW(78) 0.1 teadmussiirde tegevustes, sh nõustajatele kohustuslikel koolitustel. Eestis on nn sertifitseeritud nõustajaid ca 100, kellest 60 on seni osalenud iga-aastaselt koolitustel. Sihtväärtuse määratlemisel on arvestatud asjaoluga, et koolitusel osalemine on toetatava nõuandeteenuse pakkumise eelduseks ning et senised 60 aktiivset nõustajat jätkavad; lisandub mitte-kohustuslikud teadmussiirde tegevused, mis samuti on nõustajatele osalemiseks avatud. R2 all näidatakse ka nõustajate arvu COOP(77) 0.3 toetatavates innovatsioonikoostöö projektides, kus nõustaja kaasamise kulu kaetakse projektitoetuse eelarvest. Prognoosi kohaselt rahastatakse perioodil kokku kuni 8 suurt ja 20 väikest kootööprojekti ning ca 100 nn arendusvoucherit, kokku ca 180 projekti. Eeldatavasti suurte ja väikeste innovatsiooniprojektide puhul üldjuhul kaasatakse

nõustajat (arvestuslikult ca 26 projekti puhul), osakutes nõustajate kaasamine saab olema tõenäoliselt harvem,kuivõrd üldist innovatsiooninõustamist pakub sekkumine 0.2. R.2 alla on arvestatud ka sekkumise 0.2 nõuandetoetuse alla planeeritud nõustamisteenuseid pakkuvad nõustajad. Vastavalt R.2 juhisele kui üks nõustaja pakub mitut erinevat nõustamistegevust, siisiga tegevused arvestatakse eraldi eesmärgi osana.

R.28 sihttasemete seadmisel on tuginetud järgmistele kalkulatsioonidele:

Sekkumise KNOW (78) 0.1 raames on prognoositav ca 1200 mitmesugust teadmussiirde tegevust kogu perioodi peale kokku, lisaks 100 voucherit igal aastal (kokku 600). Arvestades keskkonnateemade horisontaalsust ja olulisust, võiks 50% tegevustest sisaldada puutumust R28-ga. Sekkumise 0.2 raames prognoosime ca 1000 nõustamist aastas; samamoodi, arvestades keskkonnatemaatika horisontaalsust, eeldame, et seda puudutatakse vähemalt 60% juhtudest. Sekkumise COOP(77) 0.3 alt prognoositakse rahastada perioodil kokku kuni 8 suurt ja 20 väikest projekti ning ca 100 n-ö arendusvoucherit, kokku 180 projekti. Seni on domineerinud majanduslikud eesmärgid, otseselt keskkonnateemadel projekte vähem (küll aga mitmeid kaudselt seotuid). Esmane prognoos oleks ca 50% toetatud innovatsiooniprojektide koguarvust.

2.1.XCO.9 Rahaeraldise põhjendus

Eelarve planeerimisel on lähtutud eelmise perioodi eelarveloogikast ja väljamaksetest, kuivõrd ÜPP strateegiakava sekkumiste raames on jätkuvalt toetatavad nii teadmussiirde-, nõuande- kui ka innovatsioonitegevused. Teadmussiirde ja nõuandetegevuste ühine koordineerimine ning võimaluse loomine n-ö segagruppidele (nõustajad ja tootjad koos) teadmussiirde tegevuste korraldamiseks annab eelarve kasutamisel täiendavat paindlikkust.

2.2 Kontekstinäitajad ja muud väärtused, mida kasutati sihtväärtuste arvutamiseks

Taustanäitaja (tulemuslikkuse seire- ja hindamisraamistiku kood)	Baasväärtus	Baasaasta	Ajakohastatud väärtus	Ajakohastatud aasta	Põhjendus/märkused	Andmeallikas
C.01 Maaelanikkond kokku – LEADER (R.38) (Isik)	587 531,00	2020	521 093,00	2021	Põhineb siseriiklikul maapiirkonna määratlusel vastavalt maapiirkonna definitsioonile peatükis 4.7.2.	Eesti Statistikaamet
C.01b Maaelanikkond kokku – teenused ja taristu (R.41) (Isik)	587 531,00	2020	521 093,00	2021	Põhineb siseriiklikul maapiirkonna määratlusel vastavalt maapiirkonna definitsioonile peatükis 4.7.2.	Eesti Statistikaamet
C.05 Metsaala kokku (Hektarid)	2 581 265,00	2018				
C.12 Põllumajandusettevõtete koguarv (Põllumajandusettevõte)	16 700,00	2016	11 369,00	2020	Uuendatud väärtus, mis on rohkem vastav tegelikule põllumajanduse olukorrale.	Eesti Statistikaamet
C.17 Kasutatav põllumajandusmaa kokku (Hektarid)	988 410,00	2019				
C.19 Põllumajandusmaa ja metsaala Natura 2000 aladel kokku (Hektarid)	62 552,00	2018	391 471,00	2022	Uuendatud väärtus, Natura 2000 võrgus metsamaa ning põllu aluseks võetakse Eesti looduse infosüsteemis Natura 2000 alal kajastatud metsad ja põllud	Keskkonnaregister: Keskkonnaagentuur
C.23 Loomühikute arv kokku (Loomühikud)	279 330,00	2016				
D.35 Mesitarude koguarv, mis on teatatud ELi komisjonile: kava koostamise ajal kättesaadav viimase kolme aasta keskmine. (Mesilastarud)	48 633,00	2020				

2.3 Sihtväärtuste kava

2.3.1 Kokkuvõtlik tabel

Tulemusnäitaja	Erieesmärk	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Üldine sihtväärtus
R.1 CU PR Tulemuslikkuse suurendamine teadmiste ja innovatsiooni kaudu Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmades, mida toetatakse ÜPP raames, et suurendada kestlikku	XCO	0,00	1 730,00	4 060,00	7 090,00	10 120,00	13 150,00	16 180,00	16 180,00

Tulemusnäitaja	Erieesmärk	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Üldine sihtväärtus
majanduslikku, sotsiaal-, keskkonna-, kliima- ja ressursitõhususe alast tulemuslikkust									
R.2 [CU] Nõuande- ja teadmistevahetussüsteemide sidumine Nende toetust saavate nõustajate arv, kes tuleb integreerida põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemidesse (AKIS)	XCO	0,00	803,00	2 213,00	3 323,00	4 433,00	5 543,00	6 653,00	6 653,00
R.3 [CU] Põllumajanduse digiteerimine ÜPP kaudu digitaalsele põllumajandustehnoloogiale antavast toetusest kasu saavate põllumajandusettevõtete osakaal	SO2	0,12 %	0,33 %	0,37 %	0,76 %	0,97 %	1,16 %	1,16 %	1,16 %
R.3 Lugeja: Vastavat toetust saanud toetusesaajate arv		14,00 farm	38,00 farm	42,00 farm	86,00 farm	110,00 farm	132,00 farm	132,00 farm	132,00 farm
R.3 Nimetaja: Põllumajandusettevõtete koguarv		11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm
R.4 Sissetulekutoetuse sidumine standardite ja heade tavadega Sissetulekutoetusega hõlmatud ja teatavate tingimuste täitmisega seotud kasutatava põllumajandusmaa osakaal	SO1		97,87 %	97,87 %	97,87 %	97,87 %	97,87 %		97,87 %
R.4 Lugeja: Tasustatud hektarite arv		0,00 ha	967 358,00 ha	967 358,00 ha	967 358,00 ha	967 358,00 ha	967 358,00 ha	0,00 ha	967 358,00 ha
R.4 Nimetaja: Kasutatav põllumajandusmaa kokku		988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha
R.5 Riskijuhtimine Toetust saanud ÜPP riskijuhtimisvahendeid omavate põllumajandusettevõtete osakaal	SO1	0,07 %	0,07 %	0,07 %	0,07 %	0,07 %			0,07 %
R.5 Lugeja: Vastavat toetust saavate põllumajandusettevõtete arv		8,00 farm	8,00 farm	8,00 farm	8,00 farm	8,00 farm	0,00 farm	0,00 farm	8,00 farm
R.5 Nimetaja: Põllumajandusettevõtete koguarv		11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm
R.6 [PR] Toetuse ümberjaotamine väiksematele põllumajandusettevõtetele	SO1		112,53 %	112,53 %	112,53 %	112,53 %	112,53 %		112,53 %

Tulemusnäitaja	Erieesmärk	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Üldine sihtväärtus
Keskmisest väiksema suurusega rahastamiskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava täiendava otsetoetuse protsent hektari kohta (võrreldes keskmisega)									
R.6 Lugeja: Keskmine otsetoetus hektari kohta, mida maksti toetusesaajatele, kelle põllumajandusettevõtte suurus on alla keskmise		0,00 EUR/ha	228,52 EUR/ha	228,52 EUR/ha	228,52 EUR/ha	228,52 EUR/ha	228,52 EUR/ha	0,00 EUR/ha	228,52 EUR/ha
R.6 Nimetaja: Kõigile toetusesaajatele hektari kohta makstud keskmine otsetoetus			203,07 EUR/ha	203,07 EUR/ha	203,07 EUR/ha	203,07 EUR/ha	203,07 EUR/ha		203,07 EUR/ha
R.8 Põllumajandusettevõtete toetamine spetsiifilistes sektorites Nende põllumajandusettevõtete osakaal, mis saavad kasu tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusest, et suurendada konkurentsivõimet, kestlikkust või parandada kvaliteeti	SO1		48,12 %	48,12 %	48,12 %	48,12 %	48,12 %		48,12 %
R.8 Lugeja: Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud toetusesaajate arv		0,00 farm	5 471,00 farm	5 471,00 farm	5 471,00 farm	5 471,00 farm	5 471,00 farm	0,00 farm	5 471,00 farm
R.8 Nimetaja: Põllumajandusettevõtete koguarv		11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm
R.9 CU PR Põllumajandusettevõtete moderniseerimine Ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetust saavate põllumajandustootjate osakaal	SO1, SO2	0,44 %	1,92 %	2,68 %	3,77 %	4,86 %	5,54 %	6,17 %	6,17 %
R.9 Lugeja: Vastavat toetust saavate toetusesaajate arv		50,00 farm	218,00 farm	305,00 farm	429,00 farm	553,00 farm	630,00 farm	701,00 farm	701,00 farm
R.9 Nimetaja: Põllumajandusettevõtete koguarv		11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm
R.10 CU PR Parem tarneahela korraldus ÜPP raames toetust saavate tootjarühmades, tootjaorganisatsioonides, kohalikel turgudel, lühikestes tarneahelates ja kvaliteedikavades	SO2, SO3	1,89 %	2,55 %	2,77 %	3,17 %	3,25 %	3,43 %	3,56 %	3,56 %

Tulemusnäitaja	Erieesmärk	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Üldine sihtväärtus
osalevate põllumajandusettevõtete osakaal									
R.10 Lugeja: Vastavat toetust saavate toetusesaajate arv		215,00 farm	290,00 farm	315,00 farm	360,00 farm	370,00 farm	390,00 farm	405,00 farm	405,00 farm
R.10 Nimetaja: Põllumajandusettevõtete koguarv		11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm
R.14 PR CO2 säilitamine mullas ja biomassis Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid, põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)	SO4, SO5, SO6	0,00 %	73,00 %	75,07 %	76,13 %	77,78 %	79,12 %	2,02 %	79,12 %
R.14 Lugeja: Tasustatud hektarite arv		0,00 ha	721 524,00 ha	742 032,00 ha	752 468,00 ha	768 800,00 ha	782 000,00 ha	20 000,00 ha	782 000,00 ha
R.14 Nimetaja: Kasutatav põllumajandusmaa kokku		988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha
R.15 CU Põllu- ja metsamajandusest ning muudest taastuvatest energiaallikatest saadav taastuvenergia Toetatud investeeringud taastuvenergia, sealhulgas bioressursipõhise energia tootmisvõimsusesse (megavattides)	SO4	0,00 MW	0,40 MW	0,50 MW	0,70 MW	0,90 MW	1,00 MW	1,00 MW	1,00 MW
R.16 CU Kliimaga seotud investeeringud Nende põllumajandusettevõtete osakaal, kes saavad ÜPP investeeringutoetust, millega aidatakse kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele ning taastuvenergia või biomaterjalide tootmisele	SO4	0,00 %	0,55 %	0,69 %	0,83 %	1,06 %	1,18 %	1,35 %	1,35 %
R.16 Lugeja: Nende põllumajandusettevõtete arv, kes saavad ühise põllumajanduspoliitika raames investeeringutoetust, millega aidatakse kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele ning taastuvenergia või biomaterjalide tootmisele		0,00 farm	63,00 farm	78,00 farm	94,00 farm	121,00 farm	134,00 farm	153,00 farm	153,00 farm
R.16 Nimetaja: Põllumajandusettevõtete koguarv		11 369,00	11 369,00	11 369,00	11 369,00	11 369,00	11 369,00	11 369,00	11 369,00

Tulemusnäitaja	Erieesmärk	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Üldine sihtväärtus
		farm	farm	farm	farm	farm	farm	farm	farm
R.18 [CU] Investeeringutoetus metsandussektorile Koguinvesteering metsandussektori tulemuslikkuse parandamiseks	SO4	0,00 EUR	700 000,00 EUR	2 500 000,00 EUR	4 500 000,00 EUR	7 100 000,00 EUR	9 100 000,00 EUR	10 500 000,00 EUR	10 500 000,00 EUR
R.19 [PR] Muldade parandamine ja kaitse Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega soodustatakse mulla majandamist, et parandada mulla kvaliteeti ja elustikku (nt mullaharimise vähendamine, põllumajanduskultuuridest taimkate, külvikord, sealhulgas liblikõieliste kultuuridega)	SO5, SO6	0,00 %	73,15 %	75,58 %	76,57 %	78,26 %	79,62 %	2,02 %	79,62 %
R.19 Lugeja: Tasustatud hektarite arv		0,00 ha	723 000,00 ha	747 000,00 ha	756 810,00 ha	773 500,00 ha	787 000,00 ha	20 000,00 ha	787 000,00 ha
R.19 Nimetaja: Kasutatav põllumajandusmaa kokku		988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha
R.21 [PR] Vee kvaliteedi kaitse Veekogude kvaliteedi parandamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal	SO5, SO6		73,15 %	74,21 %	75,05 %	76,44 %	77,70 %		77,70 %
R.21 Lugeja: Tasustatud hektarite arv		0,00 ha	723 000,00 ha	733 500,00 ha	741 810,00 ha	755 500,00 ha	768 000,00 ha	0,00 ha	768 000,00 ha
R.21 Nimetaja: Kasutatav põllumajandusmaa kokku		988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha
R.22 [PR] Toitainete säästlik haldamine Toitainete parema haldamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal	SO5	0,00 %	49,07 %	49,17 %	49,25 %	49,37 %	49,37 %	0,00 %	49,37 %
R.22 Lugeja: Tasustatud hektarite arv		0,00 ha	485 000,00 ha	486 000,00 ha	486 810,00 ha	488 000,00 ha	488 000,00 ha	0,00 ha	488 000,00 ha
R.22 Nimetaja: Kasutatav põllumajandusmaa kokku		988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha

Tulemusnäitaja	Erieesmärk	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Üldine sihtväärtus
R.24 [PR] Pestitsiidide säästev ja vähendatud kasutamine Kasutatava põllumaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud erikohustustega, millega tagada pestitsiidide säästev kasutamine eesmärgiga vähendada pestitsiididega kaasnevaid riske ja mõju, näiteks pestitsiidide leket	SO5, SO6	0,00 %	24,66 %	25,39 %	26,12 %	27,47 %	28,81 %	0,00 %	28,81 %
R.24 Lugeja: Tasustatud hektarite arv		0,00 ha	243 750,00 ha	250 960,00 ha	258 170,00 ha	271 480,00 ha	284 790,00 ha	0,00 ha	284 790,00 ha
R.24 Nimetaja: Kasutatav põllumajandusmaa kokku		988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha
R.25 Keskkonnalase tegevuse tulemuslikkus loomakasvatussektoris Keskkonnakestlikkuse parandamise toetatud kulukohustustega hõlmatud loomühikute osakaal	SO6		1,83 %	1,91 %	2,00 %	2,10 %	2,19 %		2,19 %
R.25 Lugeja: Nende loomühikute arv, mille eest seotud makse tehti		0,00 LU	5 110,00 LU	5 345,00 LU	5 598,00 LU	5 858,00 LU	6 130,00 LU	0,00 LU	6 130,00 LU
R.25 Nimetaja: Loomühikute arv kokku		279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU
R.26 [CU] Loodusvaradega seotud investeeringud ÜPP raames loodusvarade eest hoolitsemisega seotud tulusa ja mittetulusa investeeringu toetust saavate põllumajandusettevõtete osakaal	SO4		2,93 %	3,67 %	5,14 %	6,61 %	6,61 %	7,33 %	7,33 %
R.26 Lugeja: Vastavat toetust saavate põllumajandusettevõtete arv		0,00 farm	333,00 farm	417,00 farm	584,00 farm	751,00 farm	751,00 farm	833,00 farm	833,00 farm
R.26 Nimetaja: Põllumajandusettevõtete koguarv		11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm	11 369,00 farm
R.27 [CU] Keskkonna- või kliimaalane tulemuslikkus maapiirkondades tehtavate investeeringute kaudu Keskkonnakestlikkust ning kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise eesmärkide saavutamist toetavate tegevuste arv	SO4, SO5, SO6, SO8	0,00	30,00	89,00	151,00	208,00	265,00	292,00	292,00

Tulemusnäitaja	Erieesmärk	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Üldine sihtväärtus
maapiirkondades									
R.28 [CU] Keskkonna- või kliimaalane tulemuslikkus teadmiste ja innovatsiooni kaudu Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmades, mida toetatakse ÜPP raames seoses keskkonna- või kliimaalase tulemuslikkusega	XCO	0,00	704,00	1 470,00	2 285,00	3 100,00	3 865,00	4 590,00	4 590,00
R.29 [PR] Mahepõllumajanduse arendamine Mahepõllumajanduse jaoks ühise põllumajanduspoliitika raames toetatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal, sh jaotus korrashoiu ja ümberkujundamise vahel	SO4, SO5, SO6		20,23 %	20,74 %	21,25 %	22,26 %	23,27 %		23,27 %
R.29 Lugeja: Tasustatud hektarite arv		0,00 ha	200 000,00 ha	205 000,00 ha	210 000,00 ha	220 000,00 ha	230 000,00 ha	0,00 ha	230 000,00 ha
R.29 Nimetaja: Kasutatav põllumajandusmaa kokku		988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha
R.30 [PR] Metsa säästva majandamise toetamine Metsade kaitset ja ökosüsteemi teenuste majandamist toetavate kohustustega seotud metsamaa osakaal	SO4, SO6	0,00 %	2,63 %	2,63 %	2,68 %	2,68 %	2,68 %	0,00 %	2,68 %
R.30 Lugeja: Tasustatud hektarite arv		0,00 ha	67 875,00 ha	67 862,67 ha	69 088,00 ha	69 088,00 ha	69 088,00 ha	0,00 ha	69 088,00 ha
R.30 Nimetaja: Metsaala kokku		2 581 265,00 ha	2 581 265,00 ha	2 581 265,00 ha	2 581 265,00 ha	2 581 265,00 ha	2 581 265,00 ha	2 581 265,00 ha	2 581 265,00 ha
R.31 [PR] Elupaikade ja liikide säilitamine Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad	SO5, SO6	0,00 %	73,00 %	75,07 %	76,13 %	77,78 %	79,12 %	2,02 %	79,12 %

Tulemusnäitaja	Erieesmärk	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Üldine sihtväärtus
R.31 Lugeja: Tasustatud hektarite arv		0,00 ha	721 524,00 ha	742 032,00 ha	752 468,00 ha	768 800,00 ha	782 000,00 ha	20 000,00 ha	782 000,00 ha
R.31 Nimetaja: Kasutatav põllumajandusmaa kokku		988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha
R.33 Natura 2000 võrgustiku haldamise parandamine Toetust saavate kohustustega hõlmatud osa kogu Natura 2000 võrgustiku alast	SO6		8,40 %	8,63 %	9,35 %	9,84 %	10,35 %		10,35 %
R.33 Lugeja: Asjaomaste kohustustega hõlmatud hektarid Natura 2000 aladel		0,00 ha	32 871,60 ha	33 778,80 ha	36 592,20 ha	38 520,00 ha	40 500,00 ha	0,00 ha	40 500,00 ha
R.33 Nimetaja: Põllumajandusmaa ja metsaala Natura 2000 aladel kokku		391 471,00 ha	391 471,00 ha	391 471,00 ha	391 471,00 ha	391 471,00 ha	391 471,00 ha	391 471,00 ha	391 471,00 ha
R.34 PR Maastikule iseloomulike vormide säilitamine Maastikuelementide, sealhulgas hekkide ja puude jaoks ette nähtud toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal	SO6		0,25 %	0,26 %	0,27 %	0,28 %	0,29 %		0,29 %
R.34 Lugeja: Maastikuelementide, sealhulgas hekkide ja puude jaoks ette nähtud toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatav põllumajandusmaa		0,00 ha	2 500,00 ha	2 600,00 ha	2 700,00 ha	2 800,00 ha	2 900,00 ha	0,00 ha	2 900,00 ha
R.34 Nimetaja: Kasutatav põllumajandusmaa kokku		988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha	988 410,00 ha
R.35 CU Mesilastarude säilitamine ÜPPst toetatavate mesilastarude osakaal	SO2, SO6, SO9	16,45 %	24,88 %	26,94 %	29,20 %	31,25 %	31,25 %	31,25 %	31,25 %
R.35 Lugeja: Nende mesilastarude arv, mille eest seotud makse tehti		8 000,00 beehives	12 100,00 beehives	13 100,00 beehives	14 200,00 beehives	15 200,00 beehives	15 200,00 beehives	15 200,00 beehives	15 200,00 beehives
R.35 Nimetaja: Mesitarude koguarv, mis on teatatud ELi komisjonile: kava koostamise ajal kättesaadav viimase kolme aasta keskmine.		48 633,00 beehives	48 633,00 beehives	48 633,00 beehives	48 633,00 beehives	48 633,00 beehives	48 633,00 beehives	48 633,00 beehives	48 633,00 beehives
R.36 CU PR Põlvkondade vahetus Ühise põllumajanduspoliitika raames sisseseadmistoetust saavate noorte põllumajandustootjate arv, sealhulgas sooline	SO7	0,00	233,00	391,00	550,00	700,00	858,00	891,00	891,00

Tulemusnäitaja	Erieesmärk	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Üldine sihtväärtus
jaotus									
R.37 [CU] Majanduskasv ja töökohad maapiirkondades ÜPP projektides toetatud uued töökohad	SO7, SO8	0,00	273,00	564,00	842,00	1 147,50	1 375,00	1 464,00	1 464,00
R.38 [CU] Hõlmatus programmiga LEADER Kohalike arengustrateegiatega hõlmatud maarahvastiku osakaal	SO8	95,95 %	95,95 %	95,95 %	95,95 %	95,95 %	95,95 %	95,95 %	95,95 %
R.38 Lugeja: Programmist LEADER rahastatavatesse kohalikesse tegevusrühmadesse kuuluva maaelanikkonna osakaal programmiperioodil		500 000,00 person	500 000,00 person	500 000,00 person	500 000,00 person	500 000,00 person	500 000,00 person	500 000,00 person	500 000,00 person
R.38 Nimetaja: Maaelanikkond kokku – LEADER (R.38)		521 093,00 person	521 093,00 person	521 093,00 person	521 093,00 person	521 093,00 person	521 093,00 person	521 093,00 person	521 093,00 person
R.39 [CU] Maamajanduse arendamine Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted	SO1, SO2, SO3, SO8, SO9	0,00	35,00	109,00	176,00	233,00	288,00	346,00	346,00
R.43 [PR] Antimikroobikumide kasutamise piiramine Antimikroobikumide kasutamist piiravate toetatud meetmetega (ennetamine/vähendamine) seotud loomühikute osakaal	SO9	0,00 %	18,21 %	21,27 %	22,72 %	20,93 %	19,16 %	0,00 %	22,72 %
R.43 Lugeja: Nende loomühikute arv, mille eest seotud makse tehti		0,00 LU	50 872,00 LU	59 410,00 LU	63 458,00 LU	58 458,00 LU	53 506,00 LU	0,00 LU	63 458,00 LU
R.43 Nimetaja: Loomühikute arv kokku		279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU
R.44 [PR] Loomade heaolu parandamine Loomade heaolu parandamise toetatud meetmetega hõlmatud loomühikute osakaal	SO9	0,85 %	33,62 %	35,15 %	36,93 %	38,25 %	39,11 %	18,65 %	39,11 %
R.44 Lugeja: Nende loomühikute arv, mille eest seotud makse tehti		2 373,00 LU	93 913,00 LU	98 195,00 LU	103 166,00 LU	106 838,00 LU	109 245,00 LU	52 085,00 LU	109 245,00 LU
R.44 Nimetaja: Loomühikute arv kokku		279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU	279 330,00 LU

2.3.2 Kavandatud sekkumised ja väljundid, mis on otseselt ja märkimisväärselt seotud tulemusnäitajatega

Vt tabel SFC2021 rakenduses

2.3.3 Kooskõla strateegias „Talust taldrikule“ ja ELi elurikkuse strateegias aastani 2030 sätestatud liidu 2030. aasta eesmärkidega ja osalus nendes eesmärkides

ÜPP strateegiakava kujundamisel on arvesse võetud Eesti põllumajanduse praegust olukorda, mõju keskkonnale ning rohelise kokkuleppe, Talust taldrikule strateegia, EL elurikkuse strateegia ja Eesmärk 55 sihte. Strateegias Talust taldrikule on seatud ELi tasandil ambitsioonikad eesmärgid, et piirata väetiste ja pestitsiidide kasutamist ning toitainete kadu. Hoolimata sellest, et riiklik veeseadus reguleerib põllumajandust juba üsna laialt ning väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine on Eestis üks EL madalamaid, aitame strateegiakavaga täiendavalt kaasa EL strateegiliste eesmärkide saavutamisele, toetades erinevaid keskkonnasõbralikke tavasid, mis muuhulgas piiravad pestitsiidide ja väetiste kasutamist (nt mahepõllumajandus, põllumaa muutmine rohumaadeks, laiemad puhverribad, liblikõieliste ja vahekultuuride kasvatamine, glüfosaadi mittekasutamine, taimekaitsevahendite piiratud kasutamine, mullaproovid, orgaanilise multši kasutamine, elektroonne põlluraamatu pidamine ja toitainete bilanss ning koolitused). Oleme juba lähedal mahepõllumajanduse 25% eesmärgile (23%) ja edaspidi suureneb mahepõllumajanduse eelarve uueks programmiperioodiks veelgi, lisaks on mahepõllumajandustootjatel erinevalt lõppenud perioodist võimalik liituda enamike teiste keskkonnatoetustega. Antibiootikumide kasutamise vähendamisele aitavad kaasa loomade heaoluga seotud sekkumised, millest üks on suunatud just karja tervise parandamisele. Elurikkuse strateegia eesmärkide täitmisele panustavad mitmed toetused, nt suunates hoidma ja rajama maastikuelemente, parandama liikide, sealhulgas meemesilaste ja tolmeldajate olukorda ning pakkudes muid ökosüsteemiteenuseid. Põllumajanduse kasvuhoonegaaside vähendamiseks ja kliimaneutraalsuse suurendamiseks valmistame ette riiklikku skeemi, et toetada põllumajandustootjaid oma ettevõtetes CO_2-auditite tegemisel. Nende auditite tulemused ja soovitused on olulised ka ÜPP strateegiakava investeeringute sekkumise kavandamisel. Investeeringutega toetatakse muuhulgas erinevaid kliimainvesteeringuid, nt taastuvenergialahenduste rajamist või ressursitõhususe parandamist.

Digiühiskonna arengukava 2030[1] kohaselt on 2021. aasta seisuga maapiirkondades hinnanguliselt 120 000 majapidamist ja ettevõtet ilma kiire püsiühenduseta. Neist üle 45 000 saab 2023. aasta lõpuks valguskaablipõhise juurdepääsuvõrgu, mis vastab ELi 2025. aasta gigabitiühiskonna eesmärkidele. Siiski jääb peale seda turutõrkepiirkondadesse ehk nn valgesse alasse veel vähemalt 75 000 aadressi, mis vajavad riigi- ja sideettevõtjate koostöös tehtavaid investeeringuid. Aastatel 2021 kuni 2027 on Vabariigi Valitsus otsustanud toetada püsiühenduste rajamist turutõrkepiirkondades kokku 69,29 miljoni euroga, millest 24 mln eurot on taasterahastu NextGenerationEU (ehk Recovery and Resilience Facility, RRF) vahendid ja 45 mln eurot on Euroopa Regionaalarengufondi (ERF) vahendid. Dubleerimise vältimiseks ei planeerita ÜPP strateegiakavas eraldi sekkumist maapiirkonnas lairiba ühenduse arendamiseks.

[1] https://www.mkm.ee/digiriik-ja-uhenduvus/digiuhiskonna-arengukava-2030

3 Strateegia järjepidevus ja vastastikune täiendavus

3.1 Ülevaade keskkonna- ja kliimaaspektidest

3.1.1 Kirjeldus tingimuslikkuse üldisest panusest artikli 6 lõike 1 punktides d, e ja f sätestatud keskkonna- ja kliimaalaste erieesmärkide saavutamisse

Tingimuslikkus seob kõik IAKS sekkumised ÜPP strateegiakava määruse III lisas nimetatud veekaitse, elurikkuse, toiduohutuse, loomade identifitseerimise ja registreerimise, loomahaiguste, taimekaitsevahendite säästva kasutamise ning loomade heaolu, samuti ja töökeskkonna nõuete täitmisega. Kohustuslike majandamisnõuete puhul seotakse tingimuslikkuse süsteemi valdkondlikud Euroopa Liidu või riigisiseste õigusaktide nõuded. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded kehtestatakse vastavate EL standardite alusel riigisiseselt.

Arvestades, et tingimuslikkuse nõuete täitmine on kõigi pindala- ja loomatoetuste, sh põhisissetulekutoetuse eelduseks, on tingimuslikkuse maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise standardite kehtestamisel arvestatud tasakaaluga keskkonna ja põllumajandustootjate majanduslike võimaluste vahel. Nõuete loetelu on strateegiakava peatükis 3.4. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded kehtestatakse maaeluministri määrusega. Tegevused, mille keskkonnakasu on küll oluline, kuid mille täitmisega kaasnevad olulised kulutused või jääb tulu saamata, täiendavad tingimuslikkuse nõudeid ökokavade või põllumajanduskeskkonnatoetuste kaudu.

Lisaks toetuse saamise nõuetele peavadkliima ja keskkonnakavade ehk ökokavade ning keskkonna-, kliima- ja muude halduskohustustega seotud toetuste (mulla- ja veekaitsetoetus, pärandniidu hooldamise toetus, väärtuslike püsirohumaade säilitamise toetus, kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus, ohustatud tõugu looma pidamise toetus, loomade heaolu toetus, mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus, loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus) taotlejad oma põllumajanduslikus majapidamises või tegevuses järgima tingimuslikkuse nõudeid.

Uuel perioodil laiendatakse ja täiendatakse tingimuslikkuse nõudeid, mis on põllumajandustootjatele pindala- ja loomatoetuste saamisel kohustuslikuks eelduseks. Kohustuslikke majandamisnõudeid laiendatakse veekaitsenõuete osas, kus üsna ambitsioonikast Eesti veeseadusest tulenevate veekaitsemeetmete pikk loetelu on seotud tingimuslikkuse süsteemiga. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise standardite loetelu on samuti pikendatud ning oleme juhindunud põhimõttest, et nõuded peavad vastama keskkonnaeesmärgile ja olema samal ajal halduskoormuse suhtes proportsionaalsed. Näiteks rakendatakse aastakümneid kehtinud siseriiklikust õigusest tulenevalt GAEC 4s (puhverribade rajamine vooluveekogude ääres) veekogu 10-20 m veekaitsetsoonis ja 1 m väikestele kraavidel,tavapärase pestitsiidide ja väetiste kasutamise keelu asemelpõllumajandustootmist oluliselt piiravat majandustegevuse keeldu.

3.1.2 Ülevaade vastastikusest täiendavusest artikli 31 lõikes 5 ja artikli 70 lõikes 3 osutatud asjakohaste lähtetingimuste, tingimuslikkuse ning keskkonna- ja kliimaeesmärke käsitlevate eri sekkumiste vahel

Strateegiakavas on keskkonnateemadele lähenetud terviklikult. Mitte ainult erieesmärkide 4, 5 ja 6 sekkumised ei panusta keskkonnahoidu, vaid keskkonnaelemente on ka mitmes teiste erieesmärkide kaudu kujundatud sekkumistes. Tingimuslikkus seob juba baasina mitmete toetuste täies mahus maksmise maakasutuse, põllumajandustootmise ja põllumajandusliku tegevusega seotud keskkonnanõuete järgimisega. Kõigi ökokavade ja põllumajanduskeskkonna sekkumiste eelduseks on ka vastavate baasnõuete täitmine.

Olulisemad keskkonnaeesmärgiga sekkumised on strateegiakava I samba ökokavad (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikkel 31 ning põllumajanduskeskkonnatoetused (artikkel 70).

Neid sekkumisi toetavad omakorda bioressursside väärindamise toetus ning põllu- ja metsamajanduse keskkonnainvesteeringud (artiklid 73 ja 74), Natura 2000 erametsade toetus (artikkel 72) ning mitmed teadmussiirde- ja nõuandetoetused (artikkel 78).

Enamasti on iga keskkonna erieesmärgi ökokaval või põllumajanduskeskkonna sekkumistel mõju mitmele keskkonnavaldkonnale. Nii näiteks on elurikkuse eesmärgiga (EE6) väärtuslike püsirohumaade säilitamisel mullaharimise puudumise kaudu hea mõju kliimavaldkonnale (EE4) ning ekstensiivse maakasutuse meetmena aitab sekkumine vähendada väetiste kasutamist (EE5). Põllumajanduskeskkonna hea seisundi säilitamisel on oluline jätkata keskkonnateadlikkuse suurendamist. Seetõttu seotakse mitmete sekkumiste saamine jätkuvalt kohustusliku koolituse nõudega.

Kõige ulatuslikumad sekkumised on keskkonnasõbraliku majandamise ning mahepõllumajanduse ökokavad. Keskkonnasõbraliku majandamise ökokava on mitmetasandiline toetusskeem, mille põhitoetuspaketis tuleb täita mitmeid põllumajanduskeskkonnanõudeid koos, kuid seda tehes saab täiendavalt valida lisatoetusi. Samuti on keskkonnasõbraliku majandamise toetus avatud mahetootjatele, et ka neil oleks võimalus rakendada põllumajanduskeskkonnale kasulikke praktikaid, mida ei hõlma mahepõllumajandusliku tootmise kohustuslikud nõuded. Mahepõllumajanduse ökokava kaudu toetatakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse nõuete täitmist. Põllumajanduskeskkonnatoetustest on suurima eelarvega poollooduslike koosluste hooldamise toetus.

Põllumajandusmaa (umbes 1 miljon hektarit) katab ligi veerandi Eesti maismaast, suurima osa moodustavad metsad (üle poole pindalast). Põllumajandusmaad kasutatakse pigem ekstensiivselt – põllumajandusmaa osakaal inimese kohta on EL kõrgeim, loomkoormus üks madalamaid. Samal ajal on loomkoormus ja maakasutus riigi sees ebaühtlase intensiivsusega. Ligi veerand põllumajandusmaast (23%) majandatakse mahepõllumajanduslikult ja tootmisisendite kasutus on võrreldes teiste EL riikidega üks madalamaid. Kuigi taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine on viimase kahekümne aasta jooksul suurenenud, kasutame oma loodusvarasid väga hoolikalt. Eesti Maaülikooli arvutuste kohaselt kasutati 2019. aastal EL põllumajandusmaal keskmiselt 3,78 kg/ha taimekaitsevahendeid. Eestis oli see näitaja 5,9 korda väiksem (st 0,64 kg/ha). 2019. aastal oli mineraalsete lämmastikväetise keskmine kasutus ELis 106 kg/ha. Eestis oli väetiste kasutamine ELi keskmisest juba 61% väiksem (42 kg/ha). Ajavahemikus 2010–2020 vähenes loomakasvatuses kasutatavate antimikroobikumide müük 30% võrra. Eestis müüdi 2020. aastal põllumajandusloomade raviks antimikroobikume 49,2 mg PCU-d, mis on väiksem kui hiljuti uuritud Euroopa riikide mediaantase. ELis vähenes põllumajanduse kasvuhoonegaaside heide aastatel 2000–2019 7%. Eesti põllumajanduse kasvuhoonegaaside heide moodustas 2019. aastal 0,4% ELi koguheitest. Põllumajanduse kasvuhoonegaaside heide ELi põllumajandusmaa kohta oli 2019. aastal keskmiselt 2,37 t/ha. Eestis oli vastav näitaja 1,51 t/ha.

Meil on soodsad tingimused keskkonnasõbralikuks põllumajanduseks ja toiduainete tootmiseks, kuid see tähendab ka seda, et praeguse ökoloogilise seisundi säilitamine on iseenesest suur väljakutse. Seetõttu keskendume ÜPP strateegiakava sekkumisstrateegias põllumajanduse hea keskkonnaseisundi säilitamisele, keskkonna- ja kliimajalajälje vähendamisele ning jätkusuutliku tasakaalu leidmisele toiduga kindlustatuse ja põllumajandussektori konkurentsivõimega.

ÜPP strateegiakava kogueelarve on ligi 1,6 miljardit eurot (EAGFi panus 1 miljard eurot, EAFRD panus 440 miljonit eurot). ÜPP strateegiakava eelarvest on suunatud 28% (446 miljonit eurot) erieesmärkidele 4–6, mis aitavad kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele ja edendavad kestlikku arengut ning mulla, vee ja muude loodusvarade, elurikkuse, ökosüsteemi teenuste, elupaikade ja maastike tõhusat majandamist. ÜPP strateegiakavade määruse (EL) 2021/2115 kohaselt tuleb vähemalt 25 % otsetoetustest reserveerida ökokavadele. Eesti on otsustanud ambitsioonikama lähenemisviisi kasuks, eraldades otsetoetustest ökokavadele 28%. Oleme selle valiku teinud hoolimata sellest, et see vähendab veelgi põllumeeste põhisissetuleku taset, mis on Eestis on üks EL väiksemaid. Eesti tegi selle rohelise valiku, sest ÜPP esimese samba eelarve kui oluline põllumajanduse rahastamisvahend aitab põllumajandustootjatel rohepööret ellu viia. Sama kehtib EAFRD rahastamise kohta, kus

keskkonnarahastuse miinimumlävend on Eesti poolt ületatud ja ambitsioonikas 38 % eelarvest on suunatud erieesmärkidele 4–6 ja loomade heaolule. Võrreldes programmiperioodiga 2014–2020 suureneb enamike keskkonnasekkumiste rahastamine. Näiteks mahepõllumajanduse rahastamine suureneb aastatel 2021–2027 rohkem kui 60 miljoni euro võrra ja lisaks on mitmed keskkonnasekkumised edaspidi avatud ka mahepõllumajandustootjatele (perioodil 2014–2020 ei saanud mahepõllumajandustootjad mitmed keskkonnameetmeid taotleda).

Esimesest sambast rakendame viit erinevat ökokava, millest kolm on täiesti uued sekkumised. Ökokavad hõlmavad nii laiemaid, erinevatele keskkonnaaspektidele mõõdukalt panustavaid sekkumisi, kui ka spetsiifilisemaid, vaid teatud keskkonnaküsimusi käsitlevaid sekkumisi. suunatud Seejuures panustavad konkreetsetele valdkondadele just uued sekkumised rahastatakse, mid rahastatakse kokku 40 miljoni euro ulatuses: ökoalasd (ÖK3), ökosüsteemi teenuste säilimine (ÖK4) ning mesilaste korjealad (ÖK5). Jätkatakse keskkonnasõbraliku majandamise toetuse (ÖK1) ja mahepõllumajandusliku toetuse (ÖK2) rakendamist. Keskkonnasõbraliku majandamise toetus (ÖK1) on üks suurema sihttasemega (485 000 ha) keskkonnatoetusi, mille põhitegevus koosneb mitmetest nõuetest, mida peab taotleja nö tervikpaketina järgima. Põhitegevusega liitudes on samas võimalik piiramatult valida juurde erinevaid uusi lisatoetusi: vahekultuuri kasvatamine, happeliste muldade lupjamine, aiakultuuridel orgaanilise multši kasutamine ja haljasväetiskultuuri kasvatamine ning köögiviljakultuuride mitmeliigilisel väikesel põllul viljelemine.

Ka teises sambas on lai valik keskkonna, kliima ja loomade heaoluga seotud sekkumisi. Jätkame turvas- ja erodeeritud muldade rohumaana hoidmise toetuse ja kohalike sortide ja tõugude toetamisega. Rakendame uut sekkumist väärtusliku püsirohumaa säilitamiseks, mille eelarve on 8 miljonit eurot ja mida rakendatakse väljaspool kaitstavaid alasid asuvatel pärandniitudel ja ekspertide poolt väärtuslikuks püsirohumaaks inventeeritud püsirohumaadel. Pinnaveekaitseks töötasime välja uue veekaitsevööndi laiendamise sekkumise. Teises sambas soodustame samuti uusi loomade heaoluga seotud sekkumisi, mis arvestavad loomade kõrgemate karjatervise või heaolustandarditega, sh mahepõllumajanduslikult peetavatel loomadel, ning soodustavad koostööd loomahaiguste tõrjeprogrammide valdkonnas. Neid sekkumisi rahastatakse 20 miljoni euro ulatuses.

I ja II samba jätkuvate keskkonnasekkumiste puhul väljendub suurem keskkonnaambitsioon täiendavates nõuetes, võimaluses valida juurde erinevaid lisategevusi (ÖK 1) ning seniste piirkondlike meetmete üleriigilises rakendamises (KK 4).

Selleks, et aidata põllumajandustootjatel rohepööret ellu viia, toetame tagastamatu abi kaudu üksnes mittetootlikke investeeringuid, millel on positiivne mõju ka keskkonnale. Kõiki teisi investeeringuid rahastatakse rahastamisvahenditest.

Põllumajanduskeskkonna sekkumiste puhul reguleeritakse kohustuse vähendamise, suurendamise, üleandmise ja asendamise kord ministri määrusega. Samuti on maaeluministril õigus kehtestada ökokavade ja põllumajanduskeskkonna sekkumistes kohustuste kohandamiseks täpsemad tingimused.

Ökokavade ja põllumajanduskeskkonna sekkumiste toetuste ühikumäärade arvutused on koostanud Põllumajandusuuringute Keskuse maamajanduse analüüsi osakond, kes on valdkondlike ekspertteadmistega ning oma tööülesannete täitmisel sõltumatu ÜPP kava rakendamise eest vastutavast asutusest. Arvutustes on kasutatud Eesti Statistikaameti ja FADN andmebaasi andmeid, Eesti Taimekasvatuse Instituudi, Põllumajandusuuringute Keskuse, Põllumajanduse Registrite- ja Informatsiooni Ameti, Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli, Eesti Maakarja Kasvatajate Seltsi, Eesti Hobusekasvatajate Seltsi, Kihnu Maalambakasvatajate Seltsi, Keskkonnaameti, Pärandkoosluste kaitse ühingu, Eesti Rakendusuuringute Keskuse CentAR OÜ, Riigimetsa Majandamise Keskuse, Consultare OÜ, Põllumajanduse- ja toiduameti, Keskkonnainvesteeringute keskuse jt. pädevate asutuste andmeid, teadusuuringute andmeid ning erinevaid sh põllu- ja maamajanduse konsulentide,teadlaste eksperthinnanguid, kui neis valdkondades ei ole uuringuid teostatud või statistikat kogutud. Kasutatud on viimaseid andmeid, mis arvutuste tegemise ajal kättesaadavad olid ning võimalusel ka viimase kolme aasta keskmisi näitajaid. Arvutustes on arvestatud võimalikku kattuvust tingimuslikkuse nõuetega ja kohustuslike tegevuste toetamine on seeläbi välistatud. Topelttoetamise vältimiseks on toetusõiguslikkuse nõuetega välistatud teatud sekkumiste üheaegne taotlemine või kehtestatud erinevad

ühikumäärad (näiteks mahepõllumajandustootjatele sekkumiste puhul, kus mõned nõuded sekkumise paketis on mahepõllumajanduse nõuded). Enamike ökokavade ja põllumajanduskeskkonna toetuste puhul kompenseeritakse saamata jäänud tulu ja lisakulutused osaliselt.

3.1.3 Selgitus selle kohta, kuidas saavutada artiklis 105 sätestatud suurem üldine panus

Eesti lähtub strateegiakava keskkonnameetmete disainis oma keskkonnaseisundist ning roheleppe, eelkõige elurikkuse strateegia, Talust taldrikule strateegia ning metsastrateegia eesmärkidest, vähendades põllumajanduse keskkonna- ja kliimaalast jalajälge, samal ajal tagades toiduga kindlustatuse ja põllumajanduse konkurentsivõime ning säilitades metsade elurikkust ja tõhustades metsade säästvat majandamist kliimamuutustele vastupidava puistu kujundamisega. Seetõttu jätkuvad mitmed ennast õigustanud keskkonnatoetused väiksemate või suuremate muudatustega ka strateegiakavas. Näiteks jätkatakse piirkondliku veekaitsetoetusega, kuid see laieneb edaspidi lisaks tundliku põhjaveega aladele ka pinnaveekogudele, mille ääres rakendatakse veeseadusega võrreldes laiemaid veekaitsevööndeid. Sealjuures toetatakse mõnel juhul ka selliseid jätkuvaid tegevusi, mille tulemus on seni makstud toetuse kaasabil küll saavutatud, kuid mille mõju ei pruugi toetusteta olla püsiv. Ka roheleppe strateegiate eesmärkide saavutamisel on oluline, et arvestataks riikide seniseid tulemusi ning ollakse paindlik.

Lisaks sellele pakutakse välja mitmeid uusi keskkonnasekkumisi. Kui seni on maaelu arengukavade kaudu juba pööratud suurt rõhku mulla- ja veekeskkonnale ja keskkonnahoidlikele majandamispraktikatele, siis mitmed strateegiakava uued sekkumised on suunatud just elurikkusele (ökoalad, väärtuslikud püsirohumaad, ökosüsteemi teenused jms) ning kliimale (põllumajandusmaade lupjamine). Mõningate kohendustega jätkuvad elurikkuse eesmärgiga pärandniitude hooldamise, kohalike sortide ja ohustatud loomatõugude ning mesilaste korjealade toetused.

Põllumajandusuuringute Keskus on põllumajanduskeskkonna meetmete hindamise ning selleks vajalike uuringute ja seire läbiviijaks olnud alates maaelu arengukavade rakendamisest ning on perioodil 2014–2020 MAK-i 3. prioriteedi loomade heaolu toetuse ning 4. ja 5. prioriteedi meetmete hindajaks. Põllumajanduskeskkonna toetuste hindamise iga-aastaste aruannetega on võimalik tutvuda Põllumajandusuuringute Keskuse kodulehel.

ÜPP strateegiakava aitab kaasa roheleppe, EL elurikkuse strateegia, „Talust taldrikule“ strateegia ja „Eesmärk 55“ eesmärkide saavutamisele.

ÜPP strateegiakava rohelise struktuuri kujundamisel oleme arvesse võtnud Eesti põllumajanduse olukorda, selle mõju meie keskkonnaseisundile ja roheleppe, „Talust taldrikule“, EL elurikkuse strateegia ning „Eesmärk 55“ eesmärkide saavutamisele. Strateegias „Talust taldrikule“ on seatud ELi tasandil ambitsioonikad väetiste ja pestitsiidide kasutamist piiravad ning toitainete kadu vähendavad eesmärgid. Hoolimata sellest, et Eesti veeseadus reguleerib põllumajanduslikku tegevust juba üsna ulatuslikult ning väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine on Eestis üks EL madalamaid, aitame strateegiakava sekkumistega täiendavalt kaasa EL strateegiliste eesmärkide saavutamisele, toetades erinevaid pestitsiidide ja väetiste kasutamist piiravaid keskkonnasõbralikke tavasid (nt mahepõllumajandus, põllumaa muutmine rohumaadeks, laiemad puhverribad, liblikõieliste ja vahekultuuride kasvatamine, glüfosaadi mittekasutamine, taimekaitsevahendite piiratud kasutamine, mullaproovide analüüsimine, orgaanilise multši kasutamine, koolitused). Oleme juba lähedal mahepõllumajanduse 25 % eesmärgile (23 %). Uuel proghrammiperioodil suureneb mahepõllumajanduse eelarve veelgi ja lisaks on mahepõllumajandustootjatel võimalik senise perioodiga võrredes liituda enamike teiste keskkonnatoetustega. Antibiootikumide kasutamise vähendamisele aitavad kaasa loomade heaoluga seotud sekkumised, millest üks on suunatud karja tervise parandamisele. Elurikkuse strateegia eesmärkide täitmisele panustavad mitmed toetused, suunates nt hoidma ja rajama maastikuelemente, parandama liikide, sealhulgas mesilaste ja teiste tolmeldajate olukorda ning pakkudes muid ökosüsteemiteenuseid. Põllumajandusest tuleneva kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks ja kliimaneutraalsuse suurendamiseks valmistame ette riiklikku skeemi, et toetada põllumajandustootjaid oma ettevõtetes CO2-auditite

tegemisel. Nende auditite tulemused ja soovitused on olulised ka ÜPP strateegiakava investeeringute sekkumise kavandamisel. Investeeringutega toetatakse muuhulgas erinevaid kliimainvesteeringuid, nt taastuvenergialahenduste rajamist või ressursitõhususe parandamist.

Komisjoni soovitusi on põhjalikult käsitletud

Toitainetete tõhusa kasutamise toetmist käsitletakse ÜPP strateegiakava keskkonnastruktuuri eri elementide kaudu – erinevate keskkonnasõbralike praktikate soodustamine, kõige tundlikumatel aladel asuva põllumaa maakasutuse muutmine ja jätkuv hoidmine püsirohumaana, liblikõieliste kultuuride kasvatamine, vahekultuuride toetamine, taimekaitsevahendite kasutamise piiramine, ökoalade rajamine, mahepõllumajanduse toetamine, keskkonnainvesteeringud täppispõllumajandusse, koolitus. Loomade soolesisesest fermentatsioonist tuleneva kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks toetame keskkonnainvesteeringuid sõnnikukäitlusse ja soodustame veiste ja hobuste keskkonnasõbralikku karjatamist, millel on mh positiivne mõju mulla orgaanilise süsiniku varu säilimisele ja rohumaadega seotud elurikkusele. Eesti põllumajanduslikus kasutuses olevate turvasmuldade piisav kaitse tagatakse mullakaitse meetmega, kus tuleb säilitada senised rohumaad, millel on lubatud vaid minimaalne harimine või kus seni põllumaana kasutusel olnud maa tuleb hoida edaspidi rohukamaras. Investeeringutega piirame turbaalade kuivendamise intensiivsust ja soodustame veetaseme tõstmise investeeringuid. Me plaanime toetada metsas õigeaegset hooldusraiet ja metsataimlate arendamist, et mets oleks terve ja kohaneks kliimamuutustega. Samuti oleme ette näinud toetuse Natura 2000 metsaaladele elurikkuse suurendamiseks. Pärandniitude (PLK) tõhusaks hooldamiseks on praeguse perioodiga võrreldes ette nähtud ambitsioonikam sekkumine. Samuti on pärandniidud edaspidi BISS toetuse õiguslikud. ÜPP strateegiakavaga toetame elurikkust toetavate mitmekesiste maastikuelementide laiemat esinemist, rakendades selleks uusi ökokavasid: ökoalad (maastikuelemendid) ja ökosüsteemi teenuste säilimine. II samba raames kavandatakse uut väärtusliku püsirohumaa säilitamise sekkumist ning I samba raames mesilaste ja muude tolmeldajate korjealadest.

Positiivne keskkonnamõju strateegiline hindamine

Keskkonnamõju strateegilise hindamise kohaselt on ÜPP strateegiakavas sätestatud eesmärgid ja suunad kooskõlas rahvusvaheliste ja Eesti keskkonnakokkulepetega, muude asjakohaste valdkondlike arengudokumentidega ja nende eesmärkidega. Strateegiakava sisaldab märkimisväärsel hulgal sekkumisi, mis aitavad otseselt või kaudselt kaasa ühe või mitme strateegilise keskkonnaeesmärgi saavutamisele. On alust arvata, et üksnes ÜPP strateegiakava abil ja selle suhteliselt lühikest sekkumiste rakendusperioodi silmas pidades ei suudeta lahendada kõiki valdkondlikke probleeme (nt põllulindude arvu vähenemine) ega saavutada rahvusvahelistes lepingutes sätestatud keskkonnaalaseid eesmärke (nt veekogude hea seisund). ÜPP strateegiakava sekkumistel on neutraalne või positiivne mõju erinevatele keskkonnaelementidele (elurikkus, pinna- ja põhjavesi, maastik, muld, õhk, kliima). Mõnes ÜPP strateegiakava valdkonnas (nt pärandniitude säilitamine) on täiendatud senise sekkumise tingimusi ja sellega suurendatakse positiivset keskkonnamõju. ÜPP strateegiakava mõju sotsiaalmajandusele, keskkonnale kui ka kultuuripärandile on positiivne.

3.1.4 Selgitus selle kohta, kuidas ÜPP strateegiakava keskkonna- ja kliimaaspektid peaksid aitama kaasa juba kehtestatud pikaajalistele riiklikele eesmärkidele, mis on sätestatud XI lisas osutatud õigusaktides või tulenevad neist

Strateegiakava keskkonnaarhitektuuri suunanäitajaks on Eesti riiklikul tasemel strateegiline dokument – Põllumajanduse ja kalanduse valdkondlik arengukava 2030. Arengukava seab loodus- ja elukeskkonna hoidmise toidutootmisel olulisele kohale, rõhutades sealjuures ka ühiskonna ootust. Strateegiakava sekkumiste kaudu püütakse leida tasakaalu ühiskondlike ootuste ja põllumajanduse majandushuvide vahel. Eesti keskkonnaõiguses seatakse keskkonnahoiu baastase, kuid täiendava keskkonnahoiuga kaasnevad kohustused vajavad hüvitamist.

Keskkonna- ja kliimaarhitektuuri täiendavate keskkonnanõuetega pindala- ja loomatoetused pakuvad põllumajandustootjatele laia menüü sekkumisi nii ökokavadena kui spetsiifilisemate mitmeaastaste põllumajanduskeskkonna kohustustena. Ökokavad on peamiselt suunatud keskkonnasõbralike majandamisviiside kasutuselevõtule ja laiemale kasutusele, põllumajanduskeskkonna toetused aga rohkem piirkondlike ja spetsiifiliste probleemide lahendamiseks.

Keskkonnasekkumiste kaudu aidatakse kaasa, et põhja- ja pinnavesi oleks heas seisus, maa- ja mullakasutus tasakaalustatud, looduse elurikkus, liigid ja elupaigad säiliksid, maastikud oleksid mosaiiksed ja kliimamuutuste mõjuga oleks arvestatud.

Metsanduse puhul lähtutakse „Eesti metsanduse arengukavast aastani 2030“, mille järgi mesandus arvestab kliimamuutuste ning metsade elurikkuse seisundiga, on kaasav, arvestades sotsiaalseid ja kultuurilisi väärtusi ning metsasektor on majanduslikult konkurentsivõimeline.

Strateegiakava aitab erametsaomanikel täita looduskaitseseadusest ja nõukogu direktiividest tulenevaid loodusliku linnustiku kaitse, looduslike elupaikade ning loomastiku ja taimestiku kaitse nõudeid.

3.1.5 Kui asjakohane, siis ÜPP panus LIFE projektidesse

Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel ja mitmete partnerite koostöös on paralleelselt strateegiakava rakendusperioodiga käimas kaks kümneaastast LIFE integreeritud projekti - Viru alamvesikonna veevaldkonna projekt CleanEST ja looduskaitse projekt Loodusrikas Eesti ehk ForEst&FarmLand. Projektides on osalised ka Maaeluministeerium ning metsandus- ja põllumajandustootjate esindusorganisatsioonid.

CleanEST

Projekti kogumaksumus on 16,7 miljonit eurot, mida EL LIFE programm rahastab 10 miljoni euro ulatuses. Projekt viiakse ellu aastatel 2019–2028. Projekti eesmärk on Ida-Eesti veemajanduskavas ja meetmeprogrammides Viru alamvesikonnale ettenähtud meetmete rakendamine ning uue veemajanduskava koostamise toetamine perioodiks 2021–2027. Peamised tegevusvaldkonnad on jääkreostuse ohutustamine, rändetakistuste likvideerimine, põllumajandusest tuleneva surve vähendamise meetmed, kohtkäitlussüsteemide investeeringuvõimaluste selgitamine ning keskkonnateadlikkuse suurendamine.

Loodusrikas Eesti

Projekti kogumaksumus on 19,6 miljonit eurot, mida EL-i LIFE programm rahastab 11 611 434 euro ulatuses. Projekt viiakse ellu aastatel 2020–2029. Projekti fookuses on metsaelupaikade ja poollooduslike koosluste ning neist sõltuvate liikide kaitse. Tegevuste hulka kuuluvad mh loodusväärtuste parem kaitse põllumajandusmaadel, kus erilise tähelepanu all on põllulindudega seotud tegevused, tolmeldajate rakendusuuringud, erametsameetmete parem kavandamine looduskaitsealadel, võõrliikide tõrjumise meetmed ja keskkonnateadlikkuse suurendamine.
Lisaks kaudsetele seostele (nt mõlemas projektis soovitused keskkonnameetmete paremaks rakendamiseks) on Loodusrikka Eesti projektil ka otsene seos strateegiakava sekkumistega. Pärandniitude hooldamise toetuse ja väärtuslike püsirohumaade säilitamise toetuse tulemuspõhiste lisategevuste tingimusi ja hindamise metoodikat piilooditakse just sellest LIFE-IP projektist.

3.2 Ülevaade põlvkondade vahetuse strateegiast

SWOT-analüüs toob välja raskused põllumajandusettevõtetes põlvkondade vahetusega ning maapiirkonnas elanikkonna vananemise ja vähenemise, sh noorte väljarände ning koondumise

linnapiirkondadesse. Seega on olulise tähtsusega soodustada põlvkondade vahetust sekkumistega, mis aitaksid ja motiveeriksid noori põllumajandussektorisse sisenemisel, et maapiirkonna elanikkond oleks aktiivne ja elujõuline.

Perioodil 2014–2020 on ÜPP I ja II samba põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetuskoosmõjus ligipääsuga soodsale kapitalile läbi rahastamisvahendi avaldanud positiivset mõju noorte põllumajandusse suundumisel ning aidanud kaasa põlvkondade vahetusele, mistõttu on oluline jätkata noortele põllumajandustootjatele suunatud sekkumiste rakendamisega.

Sellel programmiperioodil on kavandatud põlvkondade vahetusele kaasa aitamiseks sekkumised 7.1 „Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele“ ja 7.2 „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine“ ning on loodud ka soodsamad võimalused rahastamisvahendite kasutamisel. Nende sekkumistega panustatakse põlvkondade vahetusse 3% (ÜPP I sambast 2% + ÜPP II sambast 1%) strateegiakava eelarvest ehk ligikaudu 45 miljoni euroga.

Sekkumine 7.1 „Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele“ aitab kaasa noorte põllumajandustootjate sissetuleku tagamisele ja stabiliseerimisele. Selle sekkumise rakendamiseks on eraldatud 2% otsetoetuste eelarvest. Täiendav sissetulekutoetus tagab noorte alustavate põllumajandustootjate sissetulekute stabiilsuse ja loob soodsad eeldused noortele põllumajandusliku tegevusega alustamiseks. Seetõttu on planeeritud antud toetuse raames maksta kuni 40. aastastele alustavatele põllumajandustootjatele nende kuni 260 ha eest täiendavat sissetulekutoetust. Uuel perioodil on planeeritud maksta toetust ühtse ühikumäärana 114€/ha kohta. Tootja kasutuses oleva põllumajandusmaa kuni 260 hektarite eest maksmine ja kõrgem ühikumäär on uuel perioodil noortele alustavatele põllumajandustootjatele atraktiivne. Sekkumise eelarveks on kavandatud 20 miljonit eurot.

Sekkumise 7.2 „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine“ eesmärgiks on hõlbustada noortel põllumajandusliku tegevusega alustamist, aidata kaasa põlvkondade vahetusele põllumajanduses ning suurendada kaasaegsete teadmistega ja kogemustega põllumajandustootjate arvu. Võrreldes eelmise programmiperioodiga võetakse senisest enam fookusesse noorte põllumajandustootjate äriplaanid sh nende sisulise kvaliteedi tõstmine. Kvaliteetne ja läbimõeldud äriplaan suurendab võimalust, et noored jätkavad edukalt tegutsemist ettevõtjatena põllumajanduse valdkonnas. Selleks, et noored oskaksid koostada läbimõeldud ja realistliku äriplaani on neil kohustus enne toetuse taotluse esitamist läbida ettevõtlusalane infopäev, mis on korraldatud sekkumisete 0.1 „Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus“ ja 0.2 „Nõuandetoetus“ raames, kus tutvustatakse äriplaani koostamise põhimõtteid ja jagatakse praktilisi näiteid äriplaani ning sinna juurde kuulvate finantsprognooside koostamisest. Läbimõeldud äriplaanide tegemiseks on olulised põhiteadmised põllumajandustootmise olemusest, seda mõjutavatest teguritest, võimalikest turustuskanalitest ja finantsmajandusest.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 2021/2115 saab noori põllumajandustootjaid toetada kuni 100 000 euroga. Sekkumise 7.2 „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine“ raames on kavandatud toetada ligikaudu 250 noort põllumajandustootjat kokku 25 miljoni euroga.

Lisaks tagastamatule abile ehk toetusele on noortel põllumajandustootjatel võimalus kasutada ka strateegikavas välja toodud rahastamisvahendi võimalusi. Rahastamisvahendi kaudu vähendatakse eelhindamise käigus tuvastatud turutõrget ning tagatakse kapitalile ligipääs nii pikaajalisteks investeeringuteks, kasvuinvesteeringuteks kui ka noortele põllumajandusettevõtjatele äärmiselt vajalikuks käibekapitaliks. Rahastamisvahendi raames planeeritud toodetes seatakse noortele põllumajandustootjatele soodsamad tingimused (nt madalam intress, väiksem tagatis), mis soodustab noorte põllumajandustootjate ligipääsu kapitalile.

Selleks, et soodustada põlvkondade vahetust senisest enam, on noortele põllumajandustootjatele loodud

erisused ka teistes strateegiakava sekkumistes. Näiteks eelistatakse sekkumises 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ noori põllumajandustootjaid andes neile taotluse hindamisel täiendavaid hindepunkte. Sekkumises KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ on noortel põllumajandustootjatel toetuse määra 10% kõrgem võrreldes teiste põllumajandustootjatega.

Ka riigi poolt on mitmeid stiimuleid, mis aitavad kaasa ettevõtlusega alustamisele ning põlvkondade vahetusele. Näiteks ettevõtte asutamine Eestis on väga lihtne ning ettevõtlust toetavad ka mitmed riigipoolsed e-teenused, kiire interneti kättesaadavus ja tugev haridussüsteem.

3.2.1 Kui asjakohane, siis ÜPP panus Erasmuse projektidesse

Ei kohaldu

3.3 Selgitus selle kohta, kuidas on III jaotise II peatüki 3. jao 1. alajaos osutatud tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetuse raames toimuvad sekkumised kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga 2000/60/EÜ

Eesti on perioodiks 2015-2021 kehtestanud veemajanduskavad. Eestis on moodustatud kolm veemajanduskavade koostamisel aluseks olevat vesikonda: Ida-Eesti vesikond, Lääne-Eesti vesikond ning Koiva vesikond. Perioodiks 2022-2027 veemajanduskavad koos meetmeprogrammidega ajakohastatakse (kuni 30.06.2022 kestab eelnõude avalik väljapanek). Ajakohastatud veemajanduskavade eesmärgiks on pinna- ja põhjavee vähemalt hea seisundi saavutamine, vee säästev kasutamine ning kvaliteetse joogivee tagamine. Veemajanduskava eesmärkide saavutamist toetab meetmeprogramm koos oma meetmetega.

Meetmeprogrammi tegevused jagunevad pinna- ja põhjavee veekogumi põhisteks meetmeteks ning vesikonnaülesteks meetmeteks. Pinnavee meetmed on planeeritud nii seisu- kui ka vooluveekogumitele ning rannikumerele.

Põllumajanduses tegutsemiseks on riigisiseselt kehtestatud piirangud ja nõuded veeseadusega (hõlmab nii veepoliitika raamdirektiivi kui ka nitraadidirektiivi kohustusi). Veemajanduskavade meetmeprogrammis sisalduvad täiendavad, pinna- ja põhjavee veekogumi meetmed, mis on enamasti strateegiakava jaoks välja töötatud toetusskeemid.

Tootmiskohustustega seotud toetuste puhul võib ohuks olla täiendav tootmisest tulenev keskkonnakoormus. Arvestades aga Eestis kasutatavate sisendite (nii väetised kui taimekaitsevahendid) madalat kasutamiskoormust ning madalat loomkoormust, ei ole see oht siiski arvestatav. Selle ohu realiseerumisele avaldavad vastasmõju ka väetiste piiratud kasutamisvõimalused ja nende järsk hinnatõus maailmaturul, kuid samuti Eesti otsetoetuste madal tase, mis määrab samuti sisendite ostuvõime. Strateegiakava ökokavad (mahepõllumajandustoetus, keskkonnasõbraliku majandamise toetus, ökoalade toetus) ja keskkonnakohustused (veekaitsetoetus, mullakaitsetoetus, väärtuslike püsirohumaade toetus, pärandniitude toetus) on kättesaadavad ka tootmiskohustusega seotud toetuste taotlejatele ning need aitavad kasutusele võtta mitmeid veekeskkonna seisukohast soodsaid praktikaid.

Viimasel kümnendil nitraaditundliku ala Pandivere piirkonnas toimunud põhjavee nitraadisisalduse tõusu on teataval määral mõjutanud põllumajanduse intensiivistumine. Samas loomade arv Pandiveres märkimisväärselt muutunud ei ole, küll aga on toimunud karja koondumine järjest suurematesse lautadesse ja seeläbi vedelsõnnikutehnoloogia osakaalu suurenemine. Samas on uuemates suurtes lautades nõuetele vastavad sõnnikuhoidlad ja parem laotamistehnika. Suurimad NO3 sisaldused on >50 mg/l on just NTA nende piirkondade seirepunktides, kus põllumaa ulatus ja loomühikute arv on suurem. Sama seose võib välja tuua ka seirepunktide aastakeskmise ja maksimaalse NO3 sisalduse kasvusuundumuste kohta. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetuste raames toetatakse peamiselt väikese- ja keskmise suurusega majapidamisi, läbi mille on kavas senist trendi loomakasvatussektori intensiivistumise ja kontsentreerumise osas vähendada, mis omakorda loob eeldused ka põhjavee nitraadisisalduse tasakaalus püsimiseks. Juhul kui tuvastatakse, et tulenevalt mingi tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetuse rakendamise tõttu on suurenenud põhjavee nitraadisialdus, siis tehakse vajalikud muudatused, et taastada nitraadisisalduse tasakaal.

3.4 Ülevaade eesmärgist saavutada sissetulekutoetuse õiglasem jaotamine ning tulemuslikum ja tõhusam suunamine

Eesti rakendab toetuste õiglasema jaotuse eesmärgi täitmisel täiendatavat ümberjaotavat toetust (sekkumine 1.2) ja tootmiskohustusega seotud toetuseid piimalehma, lihaveise, lamba-kitse, tera- ja kaunvilja ning puu- ja köögivilja ning marjakultuuride ning seemnekartuli kasvatamisel (sekkumised 1.3–1.8). Ümberjaotava toetuse eelarvesse suunatakse 5% otsetoetuste kogueelarvest. Ümberjaotav efekt saavutatakse diferentseerides ümberjaotavat toetust alla 10 ha suurustele majapidamistele ja üle 10 ha suurustele majapidamistele, lisaks tootmiskohustusega seotud toetuste puhul väiksemate karjade kõrgema toetusmääraga ja esimeste hektarite toetamisega. Planeeritud sekkumised suurendavad keskkonnameetmete osatähtsust toetustes (va investeeringutele), sh enam keskmisest suuremates majapidamistes. Planeeritud sekkumiste eelarvete vähenemise negatiivne mõju loodavale netolisandväärtusele (võrdluses perioodiga 2014–2020) on muude tingimuste samaks jäädes väiksem keskmisest väiksemates majapidamistes.

Eestis on keskmine ühtse pindalatoetuse (ÜPT) pind 2021. aasta taotluste alusel 69 ha, kuid FADN andmetel oli keskmise põllumajandustootja kasutuses oleva põllumajandusliku maa suurus 2019. aastal 130 ha, mille järgi seatakse üle 10 ha suurustele majapidamistele ümberjaotava toetuse maksimaalne ülempiir.

89% ühtse pindalatoetuse (ÜPT) taotlejatest on alla 130 ha suuruse toetusõigusliku pinnaga ja neile kuulub 24% kogu toetusõiguslikust pinnast, nende keskmine maakasutus on 19 ha. EAGFist planeeritud põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks (sekkumine 1.1), ümberjaotav toetus (sekkumine 1.2) ja tootmiskohustusega seotud toetused (sekkumised 1.3–1.8) koos ökokavadega (sekkumised (ÖK1–ÖK5) suunavad 130 ha väiksematele majapidamistele 28% otsetoetuste eelarvest, millega saavutatakse nende jaoks 17% kõrgem ühikumäär (237 €/ha) kui keskmine (203 €/ha) ja 24% kõrgem ühikumäär kui 130 ha ja suurematel majapidamistel (192 €/ha).

Ümberjaotava toetuse ja seotud toetuste eelarvest suunatakse 61% alla 130 ha suurustele majapidamistele, mis tagab ca 11% (ca 109,8 mln €) otsetoetuste eelarvest suunamise alla 130 ha suurustele majapidamistele. Selle tagab ümberjaotav toetus ja eelkõige väiksemate karjade kõrgem ühikumäär. Alljärgnev tabel iseloomustab indikaator R.6 ja Eesti valitud ümberjaotava toetuse efekti hinnangute erinevust.

	perioodi eelarve kokku, €	sh alla 69 ha majapidamistele kogu otsetoetuste eelarvest, €		sh alla 130 ha majapidamistele kogu otsetoetuste eelarvest, €	
Sekkumine 1.1	526 978 302	84 341 289	8%	125 730 586	12%
Sekkumine 7.1	20 158 588	3 703 596	0,4%	5 694 850	1%
Sekkumised ÖK1 kuni ÖK5	279 365 200	19 080 073	2%	39 111 128	4%
Sekkumised 1.3–1.8 (tootmiskohustusega seotud toetused)	**131 030 819**	**56 671 971**	**5,6%**	**85 169 602**	**8,4%**
Sekkumine 1.2 (ümberjaotav toetus)	**50 396 469**	**15 208 298**	**1,5%**	**24 635 134**	**2,4%**
Otsetoetused kokku	1 007 929 378	179 005 227	18%	280 341 299	28%

ÖK1–ÖK5 rahastamine EAGFi eelarvest senise EAFRD eelarve asemel mõjutab oluliselt tootjate sissetulekut. Eestis ei kata alates 2015. aastast kogutoodangu väärtus tootmiskulusid ning toetustel (va investeeringutele) on tulu puudujäägi katmisel suur roll nii väiksetel kui suurtel majapidamistel.

Väiksema maakasutusega majapidamisi iseloomustab oluliselt kõrgem ettevõtjatulu ja tööjõukulude summa ha kohta kui ülejäänud maa suurusgruppidel (vt sekkumist CRISS). Väiksema maakasutusega

majapidamistelt toetust suurematele ei peaks suunama, mistõttu kujuneb 1-10 ha majapidamiste ühikumäär põhisissetuleku ja ümberjaotava toetuse summa alusel, jäädes madalamaks kui 10 ja enama ha majapidamistes. Ümberjaotava toetuse ülempiiri seadmisel on võetud aluseks FADN 2019. aasta keskmine ettevõtte suurus (130) ning asjaolu, et suurim kahjum tekiks ilma toetusteta maa suurusgrupis 75-130 ha (-100 €/ha), kus peretööjõud asendub juba enam palgatööjõuga. Toetuse ülempiir on kooskõlas vajadustega, mis on sissetulekute analüüsis kindlaks tehtud majapidamiste suuruse põhjal.

Arvestades Eesti põllumajandussektori struktuuri, on planeeritud sekkumiste mõjul otsetoetuste parema sihituse tulemusel suurimateks kasusaajateks majapidamised kuni 250 ha maakasutusega, kus hektari kohta lisandub toetust alates 31 eurost.

Praegusel perioodil keskmisest väiksemad majapidamised FADNi andmetel

Tootmisest lahti seotud otsetoetused moodustavad 61% toetustest (v.a investeeringutele), maaelu arengukava keskkonnatoetused moodustavad 20% ning tootmiskohustusega seotud toetused 4%, muud toetused 15%. Toetuste (va investeeringutele) osatähtsus loodavas netolisandväärtuses on 69%.

Hinnangulised muutused strateegiakavas planeeritud sekkumiste 1.1–1.8 tulemusel:

- Keskkonnatoetused suurenevad 0,4%, kuid nende osatähtsus kogu keskmise ettevõtte toetussummas (v.a investeeringutele) suureneb 24%-le.

- Sekkumised 1.1 ja 1.2 (põhiline sissetulekutoetus koos ümberjaotava toetusega) võrdluses praeguse perioodi tootmisest lahti seotud otsetoetustega vähenevad -33%.

Kokku vähenevad toetused (v.a investeeringutele) keskmisest väiksema maakasutusega ettevõttes 16% ning seetõttu väheneb netolisandväärtus 11% muude tingimuste samaks jäädes.

Praegusel perioodil keskmisest suuremad majapidamised FADNi andmetel

Tootmisest lahti seotud otsetoetused moodustavad 68% toetustest (v.a investeeringutele), maaelu arengukava keskkonnatoetused moodustavad 23% ning tootmiskohustusega seotud toetused 3%, muud toetused 7%. Toetuste (va investeeringutele) osatähtsus loodavas netolisandväärtuses on 70%.

Hinnangulised muutused strateegiakavas planeeritud sekkumiste 1.1–1.8 tulemusel:

- Keskkonnatoetused suurenevad 5,6% ning osatähtsus kogu keskmise ettevõtte toetussummas (v.a investeeringutele) suureneb 30%-le

- Sekkumised 1.1 ja 1.2 (põhiline sissetulekutoetus koos ümberjaotava toetusega) võrdluses praeguse perioodi tootmisest lahti seotud otsetoetustega vähenevad -39%

Kokku vähenevad toetused (v.a investeeringutele) keskmisest suurema maakasutusega ettevõttes 21% ning netolisandväärtus väheneb 15% muude tingimuste samaks jäädes.

Eesti ei rakenda degressiivsust ja otsetoetuste piiramist (*capping*), kuna otsetoetuste sihipärasemaks suunamiseks on Eestil kavas rakendada ümberjaotavat toetust ning täiendavalt toetada keskmise ja väikese suurusega ettevõtteid tootmiskohustusega seotud otsetoetustega. Otsetoetuste piiramist on võimalik rakendada ainult põhilisele sissetulekutoetustele. Arvestades, et põhilise sissetulekutoetuse ühikumäär on võrreldes käesoleva perioodiga madalam, ei ole otsetoetuste piiramise rakendamine asjakohane.

Põhjendused artikli 29 lõike 1 teise lõigu ja artikliga 98 seotud erandi kohta

Eesti kohaldab erandit. Ümberjaotava toetuse jaoks eraldatakse 5% otsetoetuste kogueelarvest ning ümberjaotav efekt saavutatakse koosmõjus tootmiskohustusega seotud toetuste rakendamisega nagu on kirjeldatud eelmises alapeatükis. Ümberjaotamise efekti toetab tulemusindikaatori R.6 oluline kasv, mis kalendriaastal 2020 (finantsaasta 2021) oli 101% ning hinnanguliselt tõuseb kalendriaastaks 2023 (finantsaasta 2024) 112,5%-ni.

3.5 Ülevaade sektoriga seotud sekkumistest

3.5.1 Puu- ja köögivili

Puu- ja köögiviljasektoriga on otseselt seotud põllumajandustootmisega seotud toetus puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamiseks (sekkumine 1.7), mis on seotud EE1 vajadustega 1.2 ja 1.7 - tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele ja maksta tootmiskohustusega seotud toetusi vastavalt EE1 SWOT tugevusele 5 (mitmekesine tootmine), nõrkustele 1 (madalad tootjahinnad), 2 (kõrgemad tootmiskulud), 3 (tootlikkuse kasvu aeglustumine), 4 (sissetulekute kõikuvus), võimalustele 4 (tarbijanõudluse suurenemine kohalikku päritolu köögiviljade, värskete puuviljade ja marjade puhul) ja ohtudele 1 (tootjahindade volatiilsus), 2 (energiahindade ebakindlus), 3 (ebasoodsad ilmastikutingimused).

Puu- ja köögiviljatoodangu väärtuse osatähtsus Eesti põllumajanduse majandusharu kogutoodangu väärtuses on ca 4%. Kogu kasutatavast põllumajandusmaast moodustab avamaaköögiviljade, maasikate viljapuude ja marjaaedade kasvupind ~1%. 2021. aastal avamaaköögivilja kasvupind kokku 1818 ha ning viljapuude ja marjaaedade ja maasika kasvupind kokku 4705 ha. Tarbitud köögivilja kogusest kasvatati 41%, toodetakse vähem kodumaiset toodangut, mis ei kata ära tarbimise vajadust. Tarbitud puuvilja ja marja kogusest kasvatati 6,8%. 2020. aasta põllumajandusloenduse andmetel on 440 majapidamist spetsialiseerunud aiandusele, mis on ca 4% kokku põllumajanduslike majapidamiste arvust, kuid aianduskultuure kasvatab üle 1300 majapidamise. Sektoril on oluline sotsiaalne roll maapiirkondade hõive kaudu, kuna kasutatakse keskmisest enam tööjõudu.

Aianduses tuleb panustada oluliselt tootmistaseme tõstmisesse, seda nii köögivilja, puuviljade ja marjade tootmisel. Tootmistaseme suurendamiseks, on sektoril vaja suurendada tootmismahte ning samuti leida vahendeid, et investeerida kaasaegsesse tootmistehnoloogiasse (EE2 SWOT nõrkused 7 ja 8). Aianduse üheks arengutakistuseks on vähene masinkorje kasutamine ning kõrge tööjõukulu (EE2 SWOT nõrkus 10), mistõttu on tootmismahud väiksemad. Samuti konkureerivad kodumaised puu- ja köögiviljad importtoodanguga, mis on oluliselt odavamad. Aianduses tootmisega alustamiseks ei ole vaja suurt põllumajandusmaa pinda, mistõttu on aiandus aktraktiivne uuetele ja ka noortel põllumajandustootjatele (V1.2, EE1 SWOT tugevus 5, V7.2, EE7 SWOT oht 2).

Aianduses on kogutoodangu väärtus hektari kohta kõrgem kui FADNi keskmine, kuid kogukulud on kõrgemad ning arvestades, et tegu on tööjõumahuka sektoriga on netolisandväärtus tööjõuühiku kohta keskmisest madalam ning muude tegurite nagu tööjõu, intressi ja rendimaksete jaoks ei jää piisavalt vahendeid, mistõttu on oluline toetada aiandussektorit täiendavalt tootmiskohustustega seotud otsetoetuse kaudu (V1.1, V1.2, V1.6, V1.7).

Planeerinud tootmiskohustusega sekkumise 1.7, puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamiseks,eesmärgiks on aidata kaasa aianduses konkurentsivõime parandamisele piiramata puu- ja köögiviljade ning marjade kasvupinda või kogutoodangu suurenemist ning tagada õiglasem sissetulek väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele. Toetus on suunatud toetusõiguslike kultuuride kasvatajatele, kes kasvatavad neid vähemalt 0,3 ha ning toetust makstakse ühtse ühikumääraga. Puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise seotud toetuse eelarvest suunatakse 50% keskmisest väiksema maakasutusega majapidamistele. Nii seotud toetus aianduskultuuridele kui täiendav ümberjaotav toetus panustavad antud sektoris väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete jätkusuutlikkusse. Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu aidatakse aiandussektoril läheneda loodava lisandväärtusega tööjõu aasta ühiku kohta FADNi keskmisele tasemele.

Lisaks panustavad puu- ja köögiviljasektorisse kohaliku sorti taimede kasvatamise toetus (sekkumine KK7), mille eesmärgiks on säilitada kohalike tingimustega kohastunud ja geneetilisest erosioonist ohustatud taimede geneetilist ressurssi, edendada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste kohalike taimesortide kasvatamist ning soodustada kohalike puuvilja- ja marjasortidega uute istandike rajamist.

Samuti keskkonnasõbraliku majandamise toetus, (sekkumine ÖK1) mille eesmärgiks on soodustada keskkonnasõbralike majandamisviiside kasutuselevõttu ja jätkuvat kasutamist põllumajanduses, et kaitsta mulda ja vett ning parandada nende seisundit, samuti suurendada elurikkust ja maastikulist mitmekesisust ning tõsta põllumajandustootjate keskkonnateadlikkust.

Puu- ja köögiviljasektoris tegutsevatel põllumajandustootjatel on võimalus sarnaselt teiste põllumajandussektoris tegutsevate põllumajandustootjatega taotleda mitmeid muid strateegiakavas sätestatud toetusi, mida antakse eelkõige järgmiste sekkumiste raames: EE1 sekkumine 1.10 „Põllumajanduskindlustustoetus“, EE2 sekkumine 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“, sekkumine KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“, EE3 sekkumine 3.1.1 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“, EE3 sekkumine 3.4 „Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine“, horisontaalne EE 0.2 „Nõuandetoetus.

Pikemas perspektiivis peaksid toetused olema oma mõju avaldanud ja parandanud tootjate konkurentsivõimet. Selle tulemusena on aiandusega tegelevad ettevõtted kasumlikud ja jätkusuutlikud. See väljendub nii aianduskultuuride suurenevas kasvupinnas ja sektori panustamisele kohalike sortide kasvatamisesse ning aretamisesse. Edendatud on kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast olulisi kohalikke taimesorte ning rajatud kohalikke puuvilja- ja marjasortidega uusi istandusi.

3.5.2 Mesindustooted

Mesindussektori sekkumine panustab strateegikava EE2 - „Suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule“ täitmisse. Sekkumise vormiks on toetus, mida tagastamatu abina antakse eesmärgi saavutamiseks teostatud tegevustega kaasnevate abikõlblike kulude hüvitamiseks.

Mesindus on põllumajanduse ökosüsteemi seisukohast väga oluline ja vajalik sektor. Eesti puhas loodus ja üleüldine keskkonnateadliku tarbimise populaarsuse kasv loovad mesindusega tegelemiseks head võimalused. Samas jääb Eestis peetavate mesilasperede arv olemasolevast looduslike taimekoosluste meekorje potentsiaalist kaugele. Kuigi viimase kümne aasta lõikes on mesilasperede arv peale suurt langust sellele eelneval kümnendil tõusnud ca 30 tuhandelt ca 50 tuhandele, siis viimastel aastatel on kasv seiskunud. Mesilasperede arvukust mõjutab sektori üldine konkurentsivõime ja turule orienteeritus. Konkurentsivõime ja turule orienteerituse vähenedes pöördub ka mesilasperede arvukus langusesse.

Mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust pärsivad mitmesugused tegurid, milledest olulisimad on mesilashaiguste levik, majanduslik mittetasuvus, mesinike kõrge keskmine vanus ja mittetõhus koostöö.

Mesilasperede suremuse uuringu COLOSS kohaselt on Eestis viimastel talvedel hukkunud ca 13–16% uuringus osalenud mesinike mesilasperedest. Suur roll mesilaste hukkumises on mesilashaigustel, milledest tõsiseim on varroatoos. Haigustega võitlemisel on tähtis roll mesinike teadlikkuse tõstmisel, haiguste tõrjeks tõhusate vahendite kasutamisel ning haiguste analüüsimisel ja teadusuuringutel.

Eesti mee tootmiskulud ja omahind on siinsete kliimatingimuste tõttu EL keskmisega võrreldes oluliselt kõrgemad, sest mesilased vajavad talvesööta ja mesilastarud täiendavat soojustamist. Mesindusest saadavat tulu vähendab ka mesilasperede väike arv mesiniku kohtaning ebaõigete mesinduspraktikate viljelemine. Mesinduse tasuvuse tõstmiseks on oluline panustada parimate mesinduspraktikate vahetamisse, mesilaste tõuaretusse, mee kvaliteedi parandamisse, koostöösse siseriiklike ja teiste riikide teadusasutustega ning tarbijate teadlikkuse tõstmisesse.

Mesinike keskmine vanus tõuseb ja läheneb 60 aastale. Mesinduse järjepidevuse ja mee vajaliku tootmistaseme tagamiseks on tähtis sektori kandepinda laiendada, propageerides mett ja mesindust, suurendades mesinike professionaalsust ning kaasates ja koolitades välja uusi mesindusega alustajaid.

2020. aastal tegutses Eestis viis erinevat mesindusorganisatsiooni ning hulk piirkondlikke aianduse ja mesinduse seltse. Organisatsioonide eesmärgid ja prioriteedid on erinevad. Koostööst saadava kasu suurendamiseks ja tegevustes sünergia tekkimiseks on vaja arendada organisatsioonide ülest koostööd.

Eeltoodud vajadustest, eelmistel EL eelarveperioodidel mesindusprogrammi meetme raames alustatu edasiarendamisest ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 55 sätestatud sekkumisviisidest lähtudes rakendatakse Eestis järgmisi mesindussektori sekkumisi:

2.1.1 Mesindussektori sekkumine 1 – mesinike teadmiste ja oskuste parandamine ning tehniline abi;

2.1.2 Mesindussektori sekkumine 2 – materiaalsed ja mittemateriaalsed investeeringud;

2.1.3 Mesindussektori sekkumine 3 – analüüse tegevate laboratooriumite toetamine;

2.1.4 Mesindussektori sekkumine 4 – koostöö teadusasutustega;

2.1.5 Mesindussektori sekkumine 5 – tarbijate teadlikkuse tõstmine.

Eelmistel EL eelarveperioodidel mesindusprogrammi meetme rakendamisel saadud positiivse kogemuse põhjal toimub toetuse taotlemine ühiselt kõikide sekkumiste terviklikuks rakendamiseks koostatud tegevuskava alusel, mitte iga sekkumise 2.1.1–2.1.5 kohta eraldi. Organisatsioonide ülese koostöö arendamise eesmärgil saab toetust taotleda vaid üks vähemalt kolmest mesindussektori organisatsioonist moodustatud ühendus (mesinduskogu), kes esitab kõigi mesindussektori sekkumiste tervikuna rakendamiseks parima tegevuskava.

Mesindussektori sekkumiste 2.1.1–2.1.5 summaarne soovituslik rahaeraldis EL eelarvest on 140 472,98 eurot eelarveaasta kohta ning perioodi 2023–2027 peale kokku 702 364,9 eurot. EL rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL rahaeraldisega samas suuruses.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 (põllumajandustoodete ühine turukorraldus) alusel rakendatava 2020–2022 mesindusprogrammi üleminekuperioodil (1/08/2022–31/12/2022) Eestis meetmeid ei rakendata, seega on mesindussektori sekkumiste 2023. a eelarve sama suur kui kõikidel teistel perioodi 2023–2027 aastatel.

Topeltrahastuse vältimiseks ei saa tegevuskavas ette nähtud sama kulu või tegevuse kohta toetust taotleda riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu vahenditest, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklite 70 ja 73 alusel rakendatavates sekkumistes ette nähtud vahenditest, või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Küll aga on mesindussektori esindajatel võimalik taotleda toetust teistest strateegiakava sekkumistest tegevuste ja kulude osas, mida mesindussektori sekkumiste raames ei toetata, sealhulgas näiteks EE9 sekkumise 9.2 „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“ puhul sektorispetsiifiliselt mahepõllumajanduslikult mesilaste pidamine või üldises korras koos teiste põllumajandussektorite esindajatega EE2 sekkumise KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ puhul keskkonna parandamisse suunatud investeeringute tegemine.

Mesindussektori sekkumistele lisaks panustavad mesindussektorisse sektorispetsiifiliselt EE6 sekkumine ÖK5 ”Kliima- ja keskkonnakava: mesilaste korjeala toetus” mesilastele sobilike korjetaimede või nende segude kasvatamiseks (Ökokava (31)) ning EE9 sekkumine 9.2 „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“ (ENVCLIM(70)) mahepõllumajanduslikult mesilasi pidavate mesinike toetamiseks. Lisaks on mesinikel või mesinike esindusorganisatsioonidel võimalus üldises korras koos teiste põllumajandussektori esindajatega taotleda mitmeid muid strateegiakavas sätestatud toetusi, mida antakse eelkõige järgmiste sekkumiste raames: EE1 sekkumine 1.10 „Põllumajanduskindlustustoetus“ (RISK(76)) mesilasperede kindlustusmaksete hüvitamiseks, EE2 sekkumine 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ (INVEST (73-74)) väikeinvesteeringute tegemiseks, EE2 sekkumine KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ (INVEST (73-74)) kliima ja keskkonna parandamisega seotud investeeringute tegemiseks, EE3 sekkumine 3.1.1 „Ühistulised

investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“ (INVEST (73-74)) ühistegevuse soodustamiseks, EE3 sekkumine 3.4 „Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine“ (COOP(77)) koostöövormide toetamiseks, horisontaalne EE 0.2 „Nõuandetoetus“ (KNOW(78)) nõuandeteenuse pakkumiseks.

Sellise usaldusväärse meetodi kirjeldus, mis on sätestatud selleks, et määrata kindlaks liikmesriikide territooriumil talvitumiseks valmis olevate mesilastarude arv ajavahemikus iga aasta 1. septembrist kuni 31. detsembrini

Tõhusa veterinaarjärelevalve ja veterinaarkontrolli tagamise eesmärgil on põllumajandusloomade arvestuse pidamiseks Eestis siseriiklike õigusaktidega sätestatud ühtne tsentraalne elektrooniline andmekogu ehk põllumajandusloomade register. Põllumajandusloomade, sh mesilasperede, andmekogusse registreerimist korraldab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA). Põllumajandusloomade registrisse kantakse tegevuskohad, kus tegeletakse mesindusega, seda nii oma tarbeks kui turustamise eesmärgil. Mesilasperede arvu osas on mesinikel kohustus teavitada põllumajandusloomade registrit mesilasperede arvu muutusest kuu viimase kuupäeva seisuga järgneva kuu 5. kuupäevaks. Mesilasperede arvust ei pea teavitama, kui mesilasperede arv on püsinud sarnaselt eelmise kuu seisuga. Mesilasperede arvu muutused on eelkõige seotud suvekuudega maist kuni juulini, millal toimub mesilasperede paljundamine, ja vähenemine augustist septembrini, millal toimub nende ettevalmistamine talvitumiseks. Eesti kliimatingimustest tulenevalt novembris enam mesindusega seotud tegevusi ei toimu.

Seega põllumajandusloomade register annab jooksvalt täieliku ülevaate mesilasperede ja mesinike arvust kogu riigis, sealhulgas komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 2022/126 artiklis 37 sätestatud ajavahemikus 1. september kuni 31. detsember talvitumisele minevate mesilasperede arvu kohta. Eestis määratakse talvitumisele minevate mesilasperede arvuks põllumajandusloomade registris registreeritud mesilasperede arv 1. novembri seisuga.

3.5.3 Vein

Ei kohaldu

3.5.4 Humal

Ei kohaldu

3.5.5 Oliiviõli ja lauaoliivid

Ei kohaldu

3.5.6 Veise- ja vasikaliha

Lihaveisesektoriga on otseselt seotud põllumajandustootmisega seotud toetus ammlehma kasvatamiseks (sekkumine 1.4), mis on seotud EE1 vajadustega 1.2 ja 1.7 - tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele ja maksta tootmiskohustusega seotud toetusi vastavalt EE1 SWOT tugevusele 5 (mitmekesine tootmine), nõrkustele 1 (madalad tootjahinnad) ja 12 (jõudluskontrolli madal osakaal), 2 (kõrgemad tootmiskulud), 3 (tootlikkuse kasvu aeglustumine), 4 (sissetulekute kõikuvus), 6 (palju toetustest sõltuvaid ettevõtteid), 8 (rendimaade suur osakaal) ja ohtudele 1 (tootjahindade volatiilsus), 2 (energiahindade ebakindlus).

Veiste toodangu väärtus (nii piima- kui lihatõugu) moodustab Eesti põllumajanduse majandusharu kogutoodangu väärtusest ca 5%. Lihaveiste osakaal kokku veiste arvus suureneb (2020 aastal 31%), kuid toodetava liha koguse andmeid statistikas ei kajastata. 2020. aastal oli lihaveiste arv Eestis 79 000, kellest 56% olid põllumajandusloomade registri andmetel puhtatõulised lihaveised. Ammlehmade ja vähemalt 8 kuu vanuste lihaveise lehmmullikate, kelle ema on lihaveise tõugu, arv 2020. aastal kokku oli 47 619 kokku 1726 karjas. Jõudluskontrollis oli 11.04.2022 seisuga 435 isiku ühe 75% lihaveise tõu veresusega vähemalt 8 kuu vanuseid lehmmullikaid ja ammlehmasid kokku 18 484 looma. Lihaveisekasvatusel on suur sotsiaalne roll maapiirkonnas hõive tagajana.

Aretusloomade ja elusveiste eksport moodustab kogu põllumajandussaaduste ekspordist 2%. Lihaveisekasvatusel on oluline roll toidu tootmisel ja keskkonnahoidu panustamisel (karjatamine, orgaanilise väetise tootmine, mahepõllumajandus (EE4 SWOT tugevus 2 - põllumajanduskeskkonna ja mahepõllumajanduse meetmega hõlmatud suur osa põllumajandusmaast, EE5 SWOT võimalused 4 - ringmajanduse põhimõtete rakendamine, EE6 SWOT tugevus 4 - Eestis on elurikkust soodustavaid poollooduslikke kooslusi ja nõrkus 1 - elurikkuse, sh lindude arvukuse vähenemine põllumajandus- ja metsamaastike). Seejuures on ainult lihaveisekasvatusele spetsialiseerunud majapidamiste arv madal ja mitmed lihaveisekasvatajad on segatootjad. Lihaveisekasvatust iseloomustab pikk tasuvusaeg ning investeeringuvajadust ei suudeta katta. Kvaliteedi parandamine läbi jõudluskontrollis ja teadlikkus aretustöös osalemine tagaks sektorile kõrgema sissetuleku saaduse ühiku kohta (EE1 SWOT nõrkus 1). Probleemiks on lihaveise karjade osakaalu vähesus jõudluskontrollis, mis paraku paremate lihajõudlusnäitajate saavutamise abil kvaliteeti ei taga (EE1 SWOT nõrkus 12).

Lihaveisesektor on keskmisest madalama tootlikkusega (EE1 SWOT nõrkus 1, 2, 3, 4, 6, 8) keskmisest väiksema majandusliku suurusega, suurema tasustamata peretööjõu osakaaluga, ega taga tootjatele toetusteta õiglast sissetulekut (V1.1, V1.2 ja V1.7). Tootmiskohustusega seotud toetuse eesmärgiks on aidata lihaveisesektoris tagada sissetulekute stabiilsus ning hüvitada turult saadava tulu puudujääki, tagades majapidamistele jätkusuutlikkus. Toetus on suunatud kõikidele lihaveisekasvatajatele, kes tegelevad lihaveisekasvatusega ja toetuse maksmise aluseks on nende poolt kasvatatavate toetusõiguslike loomade arv alates viie ammlehmaga karjadest (rohkem spetsialiseerunud ja suurema sõltuvusega sissetulekutes lihaveisekasvatuses) arvestades toetuste õiglasema jaotuse eesmärki. Toetust makstakse diferentseeritult, mille eesmärgiks on toetada rohkem väiksemaid karju ning maksta jõudluskontrollis ja vähemalt 75% ühe lihaveise tõu veresusega ammlehmade ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest. Toetustest olulisel määral sõltuva sektori arengut võib hakata piirama karja toetuse sihtgrupist välja langemine, mistõttu on sekkumise sihtgrupina planeeritud kõikide karjade esimesed loomad. Ammlehma kasvatamise tootmiskohustusega seotud toetuse eelarvest suunatakse 26% keskmisest väiksema maakasutusega majapidamistele ning toetatakse karja esimest 200 looma, ühikumäära diferentseeritakse 1–100 ja 101–200 looma ja jõudluskontrollis vähemalt 75% ühe lihaveise tõu veresusega ammlehmade ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate lõikes. Nii seotud toetus ammlehmadele kui ümberjaotav toetus panustavad antud sektoris väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete jätkusuutlikkusse ja kvaliteedi parandamisse (V1.1, V1.2, V1.7). Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu aidatakse lihaveisesektoril lähenda loodava netolisandväärtusega tööjõu aastaühiku kohta FADN keskmisele tasemele ning suunata tootjaid liha kvaliteedi parandamisele.

Lihaveiste sektorisse panustab mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus (sekkumine 9.2), mille eesmärgiks on arendada mahepõllumajandust, suurendada selle konkurentsivõimet ning säilitada ja tõsta mitmekesisust, lisaks parandada maaviljakust ja veekvaliteeti ning tõsta loomade heaolu.

Lisaks on planeeritud sektori arengu toetamiseks loomade tervist edendavate kõrgemate majapidamisenõuete toetus (sekkumine 9.3), mille üldeesmärgiks on tõsta loomakasvatajate teadlikkust karjatervise olulisusest vastamaks ühiskonna ootustele loomakasvatuslikus toidutootmises. Sekkumisega toetatakse karjaterviseprogrammi (edaspidi KTP) kasutuselevõttu ja rakendamist loomakasvatusettevõttes. KTP eesmärgiks on monitoorida farmi põhiselt loomade erinevaid tervisenäitajaid tuvastades regulaarse karja jälgimise, andmete korje ja analüüsi kaudu olukorda karjas ning näha ette tegevused olemasolevate terviseprobleemide lahendamiseks ning uute ennetamiseks. Karjaterviseprogrammi rakendamise tulemusena paraneb karja loomade tervisestaatus, väheneb antibiootikumide kasutamine ning paraneb toodangu kvaliteet ja suureneb loomade tootlikkus. Esimeses etapis toetatakse KTP rakendamist piimakarjades kui aga ilmneb, et sihtgrupp ei kasuta kogu rahaeraldist ära, siis rakendatakse sekkumist lihaveisekarjadele.

Samuti panustavad kliima- ja keskkonnakava sekkumised KK5 väärtusliku püsirohumaa säilitamine ja KK6 pärandniidu hooldamise toetus. Mõlema toetuse puhul on eesmärgiks säilitada pärandniite ja väärtuslikke püsirohumaid, mis on pool-looduslikud kõrge bioloogilise väärtusega ökosüsteemid ning mida 2/3 ulatuses hooldatakse karjatamisega. Läbi karjatamise panustab lihaveise sektor väärtuslike püsirohumaade ja pärandniitude hooldamisse ja seeläbi elurikkuse ning ökosüsteemi teenuste edendamisse

ning elupaikade säilimisse. Pikaajaliste poollooduslike rohumaade kaudu panustab sektor läbi karjatamise ka orgaanilise süsiniku sidumisse.

Veise- ja vasikaliha tegutsevatel põllumajandustootjatel on võimalus sarnaselt teiste põllumajandussektoris tegutsevate põllumajandustootjatega taotleda mitmeid muid strateegiakavas sätestatud toetusi, mida antakse eelkõige järgmiste sekkumiste raames: EE1 sekkumine 1.10 „Põllumajanduskindlustustoetus“ – eesmärgiga suurendada põllumajandustootjate panust tootmisriskiteguridte vähendamisel ning vähendada tootmisriskidest tekkida võivat finantskahju, EE2 sekkumine 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ – toetatakse investeeringuid materiaalsesse põhivarasse, et tõsta põllumajandustootjate konkurentsivõimet, sekkumine KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ - kus läbi materiaalsete investeeringute soodustatakse põllumajandustootmises ressursitõhustust, digitaliseerimist, vähendatakse tootmisest tulenevat keskkonnamõju, EE3 sekkumine 3.1.1 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“, EE3 sekkumine 3.2 „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ ja horisontaalse eesmärgi 0.2 „Nõuandetoetus.

Pikemas perspektiivis peaksid toetused olema oma mõju avaldanud ja parandanud tootjate konkurentsivõimet. Selle tulemusena on lihaveisekasvatusega tegelevad ettevõtted kasumlikud ja jätkusuutlikud. See väljendub nii jõudluskontrollis osalevate karjade arvu tõusule, kvaliteetsema liha tootmises ning sektori sissetulekute stabiliseerumises.

3.5.7 Piim ja piimatooted

Piimatootmise sektoriga on otseselt seotud põllumajandustootmisega seotud toetus piimalehma kasvatamiseks (sekkumine 1.3), mis on seotud EE1 vajadustega 1.2 ja 1.7 - tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele ja maksta tootmiskohustusega seotud toetusi vastavalt EE1 SWOT tugevusele 1 (konkurentsivõimelised ettevõtted (tootmises) ja 2 (piimatoodang lehma kohta Euroopa kõrgemaid, kvaliteetne tooraine), nõrkustele 1 (madalad tootjahinnad), 2 (kõrgemad tootmiskulud), 3 (tootlikkuse kasvu aeglustumine), 4 (sissetulekute kõikuvus), 7 (suur laenukoormus) ja ohtudele 1 (tootjahindade volatiilsus), 2 (energiahindade ebakindlus).

Piima toodangu väärtus moodustab põllumajanduse majandusharu kogutoodangu väärtuses ligikaudu veerandi. Piimalehmade arv väheneb peamiselt väiksemate karjade arvelt ning tootlikkuse näitajad erinevad suuremate ja väiksemate karjade vahel oluliselt (kuni 50%), Tugev duaalne struktuur (300 ja enama piimalehmaga karju oli 2020. aasta põllumajandusloenduse andmetel 8%, kuid neis karjades oli 68% piimalehmadest, EE1 SWOT tugevused 1 ja 2, nõrkus 7) ja suundumus enamale koondumisele on riskiks piimatootmises, kus väiksemate majapidamiste osakaal, kelle majanduslik jätkusuutlikus on tagasihoidlikum, on langemas alla 1/3 (EE2 SWOT nõrkus 1 - suur osa põllumajandus- ja toidusektori ettevõttetest on väikese turujõuga, EE1 SWOT nõrkused 1, 2, 3, 4).

Piimalehmade arv oli Eestis 2020. aasta põllumajandusloenduse andmetel veel 86 110, karju 1082 sh alla 300 pealise karjaga 995. 2021. aasta lõpuks on piimalehmade arv langenud 83,6 tuhandeni ning karju on 996, loomade ja karjade arvu vähenemine on peamiselt väiksemate majapidamiste arvelt.

Piimatootmise sektoris on väiksemate ja suuremate karjadega loomapidajate vahel suurenenud erinevused tootlikkuses (EE1 SWOT nõrkus 3) ning kuludega toimetulekus (V1.1, V1.2, V1.7). Tootmiskohustusega seotud toetus on suunatud eelkõige väiksematele ja keskmise suurusega karjadele piiramata nende arenguvõimalusi. Toetus on suunatud kõikidele piimalehma kasvatajatele ning toetust makstakse nende esimeste toetusõiguslike loomade arvu alusel. Toetust makstakse diferentseeritult karja suuruse alusel (karjad 1–270 piimalehmaga ja karjad 270 ja enama piimalehmaga), mille eesmärgiks on toetada väiksemaid ja keskmisi karju (V1.2, V1.7). Piimalehma kasvatamise seotud toetuse eelarvest suunatakse 62% keskmisest väiksema maakasutusega majapidamistele ning toetatakse karja esimest 270 looma. Nii tootmiskohustusega seotud toetus piimalehmadele kui ümberjaotav toetus panustavad antud sektoris väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete jätkusuutlikkusesse. Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu aidatakse väiksemate ja keskmise suurusega karjadega majapidamistel jõuda loodava netolisandväärtusega tööjõu aastaühiku kohta jõuda lähemale piimatootmise tootmistüübi keskmisele tootlikkusele

(netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta).

Piimatootmise sektorisse panustab loomade heaolu toetus (sekkumine 9.1), milles on planeeritud alasekkumine piimaveiste heaolu toetus. Sekkumise üldeesmärgiks on tõsta loomakasvatajate teadlikkust loomade heaolust ning toetada neid põllumajandustootjaid, kes täidavad loomade heaolu kõrgemaid nõudeid ning parandavad seeläbi loomade heaolu ja tervist. Sekkumisega toetatakse piimaveiste karjatamist.

Samuti panustab sektorisse loomade heaolu toetus mahepõllumajandusloomadele (sekkumine 9.2), mille eesmärgiks on arendada mahepõllumajandust, suurendada selle konkurentsivõimet ning säilitada ja tõsta mitmekesisust, lisaks parandada maaviljakust ja veekvaliteeti ning tõsta loomade heaolu.

Sektori arengusse panustab loomade tervist edendavate kõrgemate majapidamisenõuete toetus (sekkumine 9.3), mille üldeesmärgiks on tõsta loomakasvatajate teadlikkust karjatervise olulisusest vastamaks ühiskonna ootustele loomakasvatuslikus toidutootmises. Sekkumisega toetatakse karjaterviseprogrammi (edaspidi KTP) kasutuselevõttu ja rakendamist loomakasvatusettevõttes. KTP eesmärgiks on monitoorida farmi põhiselt loomade erinevaid tervisenäitajaid tuvastades regulaarse karja jälgimise, andmete korje ja analüüsi kaudu olukorda karjas ning näha ette tegevused olemasolevate terviseprobleemide lahendamiseks ning uute ennetamiseks. Karjaterviseprogrammi rakendamise tulemusena paraneb karja loomade tervisestaatus, väheneb antibiootikumide kasutamine ning paraneb toodangu kvaliteet ja suureneb loomade tootlikkus. Esimeses etapis toetatakse KTP rakendamist piimakarjades.

Ohustatud tõugu looma pidamise toetuse (sekkumine KK8) eesmärgiks on tagada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste ja ohustatuks loetud kohalike tõugude säilitamine. Toetust antakse taotlejale, kes peab eesti maatõugu veist.

Piim ja piimatoote sektoris tegutsevatel põllumajandustootjatel on võimalus sarnaselt teiste põllumajandussektoris tegutsevate põllumajandustootjatega taotleda mitmeid muid strateegiakavas sätestatud toetusi, mida antakse eelkõige järgmiste sekkumiste raames: EE1 sekkumine 1.10 „Põllumajanduskindlustustoetus“ – eesmärgiga suurendada põllumajandustootjate panust tootmisriskitegurite vähendamisel ning vähendada tootmisriskidest tekkida võivat finantskahju, sekkumine KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ - kus läbi materiaalsete investeeringute soodustatakse põllumajandustootmises ressursitõhustust, digitaliseerimist, vähendatakse tootmisest tulenevat keskkonnamõju, EE3 sekkumine 3.1.1 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“, EE3 sekkumine 3.2 „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ ja horisontaalse eesmärgi sekkumine 0.2 „Nõuandetoetus.

Eestis on tunnustatud üks tootjaorganisatsioon piima- ja piimatoodete sektoris, kes saab taotleda toetust sekkumisest 3.3 „Tunnusatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine“, mille eesmärgiks on toetada tunnustatud tootjaorganisatsioone oma juhtimisvõimekuse tõstmisel ning seeläbi tagada nende jätkusuutlikkus.

Pikemas perspektiivis peaksid toetused olema oma mõju avaldanud ja parandanud väiksemate karjadega loomapidajate toimetulekut suurenevate kuludega, tõstnud nende investeerimisvõimekust ning parandanud nende majapidamiste jätkusuutlikkust ja aidanud säilitada tootmiskvaliteeti.

3.5.8 Lambad ja kitsed

Lamba- ja kitsesektoriga on otseselt seotud põllumajandustootmisega seotud toetus ute ja kitse kasvatamiseks (sekkumine 1.5), mis on seotud EE1 vajadustega 1.2 ja 1.7 - tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele ja maksta tootmiskohustusega seotud toetusi vastavalt EE1 SWOT tugevusele 5 (mitmekesine tootmine), nõrkustele 1 (madalad tootjahinnad), 2 (kõrgemad tootmiskulud), 3 (tootlikkuse kasvu aeglustumine), 4 (sissetulekute kõikuvus), 6 (palju toetustest sõltuvaid ettevõtteid) ja ohtudele 1 (tootjahindade volatiilsus), 2 (energiahindade ebakindlus).

Lammaste ja kitsede toodangu väärtus moodustab põllumajandussektori kogutoodangu väärtusest 0,3%.

2020. aasta põllumajandusloenduse andmetel oli 1182 lambakasvatajat, kellel oli kokku 75 185 lammast. Kitsi on ca 4,5 tuhat. Põllumajandusloomade registri andmetel oli 2020. aastal uttede ja emaste kitsede arv, kes on vähemalt 1.03 seisuga ühe aasta vanused kokku 44 144. Lamba- ja kitsekasvatusel on suur sotsiaalne roll maapiirkonnas hõive tagajana.

Lamba- ja kitsekasvatajate seas on palju mahetootjaid (EE1 SWOT tugevus 5, EE4 tugevus 2 - põllumajanduskeskkonna ja mahepõllumajanduse meetmega hõlmatud suur osa põllumajandusmaast). Lamba- ja kitsekasvatuse tootmistüüpi iseloomustab suur tasustamata peretööjõu osakaal, väiksem maakasutus ning keskmisest oluliselt madalam loodud lisandväärtus ja väga madal kuludega toimetulek (EE1 SWOT nõrkused 1, 2. 3, 6), samuti suur toetustest sõltuvus (EE1 SWOT nõrkus 6). Lamba- ja kitsekasvatusel on täita keskkonnahoiu eesmärk maastike hooldamisel ning looduskaitseliste väärtuste säilitamisel (EE5 SWOT tugevus 3 - maakasutus on ekstensiivne). Eestis on probleemiks aga loomade madal arv jõudluskontrollis, mis peaks looma eelduse kvaliteetse aretusloomade tootmiseks ja eksportimiseks (EE1 SWOT nõrkus 12). Lisaks on Eestis veel lambaliha tarbimine madalam võrreldes teiste loomalihaliikidega, mistõttu on ka lambaliha tarbimine madal, kuid mis eeldab kvaliteetse saaduse propageerimist ning tarbijate harjutamist. Samas on lamba- ja kitsekasvatus sobilik väiketootjatele alustamiseks ning loob madalam sisenemisbarjäärid võrreldes nt piimatootmisega. Tõusuteel on kitse- ja lambapiim käitlejate arvu suurenemine ning kasvav huvi.

Tootmiskohustusega seotud toetust ute ja kitse kasvatamiseks on planeeritud maksta kümne ja enama kuni 450 põhikarja emaslooma kohta. Ühikumäära ei diferentseerita. Ute ja kitse kasvatamise seotud toetuse eelarvest suunatakse 54% keskmisest väiksema maakasutusega majapidamistele ning toetatakse karja esimest 450 looma. Nii seotud toetus uttedele ja kitsedele kui ümberjaotav toetus panustavad antud sektoris väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete jätkusuutlikkusse (V1.2, V1.7). Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu aidatake lamba- ja kitsekasvatussektori loodava netolisandväärtusega tööjõu aastaühiku kohta lähendea FADN keskmisele tasemele.

Lamba- ja kitsekasvatuse sektorisse panustab mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus (sekkumine 9.2), mille eesmärgiks on arendada mahepõllumajandust, suurendada selle konkurentsivõimet ning säilitada ja tõsta mitmekesisust, lisaks parandada maaviljakust ja veekvaliteeti ning tõsta loomade heaolu.

Planeeritud on sektori arengu toetamiseks loomade tervist edendavate kõrgemate majapidamisenõuete toetus (sekkumine 9.3), mille üldeesmärgiks on tõsta loomakasvatajate teadlikkust karjatervise olulisusest vastamaks ühiskonna ootustele loomakasvatuslikus toidutootmises. Sekkumisega toetatakse karjaterviseprogrammi (edaspidi KTP) kasutuselevõttu ja rakendamist loomakasvatusettevõttes. KTP eesmärgiks on monitoorida farmi põhiselt loomade erinevaid tervisenäitajaid tuvastades regulaarse karja jälgimise, andmete korje ja analüüsi kaudu olukorda karjas ning näha ette tegevused olemasolevate terviseprobleemide lahendamiseks ning uute ennetamiseks. Karjaterviseprogrammi rakendamise tulemusena paraneb karja loomade tervisestaatus, väheneb antibiootikumide kasutamine ning paraneb toodangu kvaliteet ja suureneb loomade tootlikkus. Esimeses etapis toetatakse KTP rakendamist piimakarjades kui aga ilmneb, et sihtgrupp ei kasuta kogu rahaeraldist ära, siis rakendatakse sekkumist lihaveisekarjadele.

Ohustatud tõugu looma pidamise toetuse (sekkumine KK8) eesmärgiks on tagada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste ja ohustatuks loetud kohalike tõugude säilitamine. Toetust antakse taotlejale, kes peab kihnu maalammast.

Samuti panustavad kliima- ja keskkonnakava sekkumised KK5 väärtusliku püsirohumaa säilitamine ja KK6 pärandniidu hooldamise toetus. Mõlema toetuse puhul on eesmärgiks säilitada pärandniite ja väärtuslikke püsirohumaid, mis on pool-looduslikud kõrge bioloogilise väärtusega ökosüsteemid ning mida 2/3 ulatuses hooldatakse karjatamisega. Läbi karjatamise panustab lamba- ja kitsekasvatamise sektor väärtuslike püsirohumaade ja pärandniitude hooldamisse ja seeläbi elurikkuse ning ökosüsteemi teenuste edendamisse ning elupaikade säilimisse. Pikaajaliste poollooduslike rohumaade kaudu panustab sektor läbi karjatamise ka orgaanilise süsiniku sidumisse.

Lamba- ja kitsekasvatuse sektoris tegutsevatel põllumajandustootjatel on võimalus sarnaselt teiste põllumajandussektoris tegutsevate põllumajandustootjatega taotleda mitmeid muid strateegiakavas

sätestatud toetusi, mida antakse eelkõige järgmiste sekkumiste raames: EE1 sekkumine 1.10 „Põllumajanduskindlustustoetus“ – eesmärgiga suurendada põllumajandustootjate panust tootmisriskiteguridte vähendamisel ning vähendada tootmisriskidest tekkida võivat finantskahju, sekkumine KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ - kus läbi materiaalsete investeeringute soodustatakse põllumajandustootmises ressursitõhustust, digitaliseerimist, vähendatakse tootmisest tulenevat keskkonnamõju, EE2 sekkumine 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine, EE3 sekkumine 3.1.1 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“, EE3 sekkumine 3.2 „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ ja horisontaalse eesmärgi sekkumine 0.2 „Nõuandetoetus.

Pikemas perspektiivis peaksid toetused olema oma mõju avaldanud ja parandanud väiksemate karjadega loomapidajate toimetulekut suurenevate kuludega ja taganud edasise jätkamise sektoris.

3.5.9 Valgukultuurid

Valgukultuuridega on otseselt seotud põllumajandustootmisega seotud toetus tera- ja kaunviljakultuuride kasvatamiseks (sekkumine 1.6), mis on seotud EE1 vajadustega 1.2 ja 1.7 - tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele ja maksta tootmiskohustusega seotud toetusi vastavalt EE1 SWOT tugevusele 5 (mitmekesine tootmine), nõrkustele 1 (madalad tootjahinnad), 2 (kõrgemad tootmiskulud), 3 (tootlikkuse kasvu aeglustumine), 4 (sissetulekute kõikuvus), 5 (sektoris esineb nii vähest huvi kui teadlikkust riskijuhtimismeetmete vastu), ja ohtudele 1 (tootjahindade volatiilsus), 2 (energiahindade ebakindlus), 3 (ebasoodsad ilmastikutingimused).

Kaunviljakasvatus on laienenud alates 2015. aastast, kuid nende kultuuride pind moodustab vaid 5% põllumaast ja saagikus kõigub aastate lõikes oluliselt (+/-40%). 2021. aastal kasvatati kaunvilju kokku 48 972 hektaril ning põllumajandustoodang samal aastal oli 79 189 tonni (Statistikaamet). Kaunviljal on teraviljakasvatajate viljavahelduses oluline roll, samuti on tegu olulise kohaliku loomasöödaga. Strateegiakavas on planeeritud rakendada tootmiskohustusega seotud toetust tera- ja kaunvilja kasvatamiseks. Toetust on planeeritud maksta toetusõiguslike tera- ja kaunviljakultuuride esimese 100 ha eest kui taotlejal on vähemalt 5 ha-l toetusõiguslikke kultuure. Tera- ja kaunvilja kasvatamise seotud toetuse eelarvest suunatakse 13% keskmisest väiksema maakasutusega majapidamistele ning toetatakse esimest 100 ha. Nii seotud toetus tera- ja kaunviljale kui ümberjaotav toetus panustavad antud sektoris väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete jätkusuutlikkusse (V1.2, V1.7). Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu aidatakse väiksematel tera- ja kaunviljatootjatel loodava netolisandväärtusega tööjõu aastaühiku kohta läheneda teraviljakasvatuse (tüüp 15, FADN) tootmistüübi keskmisele tootlikkusele (netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta).

Valgukultuuride kasvatamisesse panustab kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus (sekkumine KK7), mille eesmärgiks on säilitada kohalike tingimustega kohastunud ja geneetilisest erosioonist ohustatud taimede geneetilist ressurssi, edendada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste kohalike taimesortide kasvatamist ning soodustada kohalike puuvilja- ja marjasortidega uute istandike rajamist. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse (sekkumine ÖK1) eesmärgiks on soodustada keskkonnasõbralike majandamisviiside kasutuselevõttu ja jätkuvat kasutamist põllumajanduses, et kaitsta mulda ja vett ning parandada nende seisundit, samuti suurendada elurikkust ja maastikulist mitmekesisust ning tõsta põllumajandustootjate keskkonnateadlikkust. Mahepõllumajanduse ökokava (ÖK2) toetust antakse mahepõllumajandusele üleminekut alustavatele ja mahepõllumajandusega tegelevatele ettevõtjatele ning toetuse maksmise aluseks on nende mahepõllumajanduslikus kasutuses oleva põllumajandusmaa pind. Kliima- ja keskkonnakavadest ökoalade toetus (ÖK3) panustab mitmetesse tegevusvaldkondadesse, milleks on kliimamuutuste leevendamine, veekvaliteedi kaitse või parandamine, elurikkuse kaitse, elupaikade või liikide säilitamine või taastamine ning pestitiidide säästev ja vähendatud kasutamine.

3.5.10 Suhkrupeet

Ei kohaldu

3.5.11 Muud sektorid

Teraviljasektoriga on otseselt seotud põllumajandustootmisega seotud toetus tera- ja kaunviljakultuuride kasvatamiseks (sekkumine 1.6), mis on seotud EE1 vajadustega 1.2 ja 1.7 - tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele ja maksta tootmiskohustusega seotud toetusi vastavalt EE1 SWOT tugevusele 5 (mitmekesine tootmine), nõrkustele 1 (madalad tootjahinnad), 2 (kõrgemad tootmiskulud), 3 (tootlikkuse kasvu aeglustumine), 4 (sissetulekute kõikuvus), 5 (sektoris esineb nii vähest huvi kui teadlikkust riskijuhtimismeetmete vastu), ja ohtudele 1 (tootjahindade volatiilsus), 2 (energiahindade ebakindlus), 3 (ebasoodsad ilmastikutingimused).

Tera- ja kaunvilja toodangu väärtus moodustab põllumajanduse majandusharu kogutoodangu väärtusest ca 23%, kuid väärtuse muutused aastate jooksul kõiguvad oluliselt (kuni üle 50% V1.1, V1.2, V1.7, EE1 SWOT nõrkused 2 ja 4, oht 3). Teraviljakasvatusega tegeles 2020. aasta põllumajandusloenduse andmetel 5269 majapidamist, kus teravilja kasvatati kokku 370 066 ha. Seejuures alla 100 ha kasvatab teravilja 77% majapidamistest, kuid neil on vaid 20% teraviljapinnast. Duaalne struktuur (10% teraviljast kasvatatakse 1% kasvatajate poolt) süveneb, samuti majandusliku jätkusuutlikkuse erinevused (saagikus, toimetulek kuludega, tootlikkus, EE1 SWOT nõrkused 3 ja 2, 13, ohud 2 ja 3) suuremate ja väiksemate tootjate vahel. Teraviljakasvatuses on tööjõu tootlikkus keskmisest kõrgem, tootmismahud on suurenenud, kuid nii ekstreemsed ilmastikuolud, kui muutlik turuolud on teraviljakasvatust enim mõjutavad tegurid. Teraviljasektoris on võimalik väiksematel ettevõtetel viljeleda uusi ja nišikultuure (EE1 SWOT tugevus 5), kuid probleemiks on volatiilsed tootjahinnad, mis ei taga õiglast sissetulekut (V1.2, V1.7). Teraviljasektoris on oluline tegeleda riskide maandamisega, sealhulgas nii tootmisriskide, tururiskide kui toimetulekut uute taimekahjurite ning -haigustega ja ilmastikuoludega (EE1 SWOT nõrkus 5).

Strateegiakavas on planeeritud rakendada tootmiskohustusega seotud toetust tera- ja kaunvilja kasvatamiseks. Toetust on planeeritud maksta toetusõiguslike tera- ja kaunviljakultuuride esimese 100 ha eest kui taotlejal on vähemalt 5 ha-l toetusõiguslikke kultuure. Tera- ja kaunvilja kasvatamise seotud toetuse eelarvest suunatakse 13% keskmisest väiksema maakasutusega majapidamistele ning toetatakse esimest 100 ha. Nii seotud toetus tera- ja kaunviljale kui ümberjaotav toetus panustavad antud sektoris väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete jätkusuutlikkusse (V1.2, V1.7). Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu aidatakse väiksematel tera- ja kaunviljatootjatel loodava netolisandväärtusega tööjõu aastaühiku kohta läheneda teraviljakasvatuse (tüüp 15, FADN) tootmistüübi keskmisele tootlikkusele (netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta).

Teraviljasektorisse panustab kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus (sekkumine KK7), mille eesmärgiks on säilitada kohalike tingimustega kohastunud ja geneetilisest erosioonist ohustatud taimede geneetilist ressurssi, edendada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste kohalike taimesortide kasvatamist ning soodustada kohalike puuvilja- ja marjasortidega uute istandike rajamist. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse (sekkumine ÖK1) eesmärgiks on soodustada keskkonnasõbralike majandamisviiside kasutuselevõttu ja jätkuvat kasutamist põllumajanduses, et kaitsta mulda ja vett ning parandada nende seisundit, samuti suurendada elurikkust ja maastikulist mitmekesisust ning tõsta põllumajandustootjate keskkonnateadlikkust.

Seemnekartuli kasvatamisega on otseselt seotud põllumajandustootmisega seotud toetus seemnekartuli kasvatamiseks (sekkumine 1.8), mis on seotud EE1 vajadusega 1.2 ja 1.7 - tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele ja maksta tootmiskohustusega seotud toetusi vastavalt EE1 SWOT tugevusele 5 (mitmekesine tootmine), nõrkustele 1 (madalad tootjahinnad), 14 (seemnekartuli puudus), 2 (kõrgemad tootmiskulud), 4 (sissetulekute kõikuvus), 5 (sektoris esineb nii vähest huvi kui teadlikkust riskijuhtimismeetmete vastu), ja ohtudele 1 (tootjahindade volatiilsus), 2 (energiahindade ebakindlus), 3 (ebasoodsad ilmastikutingimused). Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu soovitakse seemnekartuli kasvatajate arvu ja seemnekartuli pinda suurendada ning tagada kvaliteetne sisendi toidujulgeoleku seisukohast.

PMA andmetel oli põldtunnustatud seemnekartuli pind 2021. aastal 220 ha ning seemnekartuli kasvatas

22 isikut. PRIA andmetel oli 2020. aastal kogu kartuli kasvupind 3380 ha ning kartulikasvatusega tegeles 3048 isikut.

Põllumajandustootjatel on võimalus taotleda mitmeid strateegiakavas sätestatud toetusi, mida antakse eelkõige järgmiste sekkumiste raames: EE1 sekkumine 1.10 „Põllumajanduskindlustustoetus“ – eesmärgiga suurendada põllumajandustootjate panust tootmisriskitegurite vähendamisel ning vähendada tootmisriskidest tekkida võivat finantskahju, sekkumine KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ - kus läbi materiaalsete investeeringute soodustatakse põllumajandustootmises ressursitõhustust, digitaliseerimist, vähendatakse tootmisest tulenevat keskkonnamõju, EE2 sekkumine 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine, EE3 sekkumine 3.1.1 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“, EE3 sekkumine 3.4 „Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine” ja horisontaalse eesmärgi sekkumine 0.2 „Nõuandetoetus.

3.6 Kui asjakohane, siis ülevaade sekkumistest, mis aitavad tagada ühtset ja integreeritud lähenemisviisi riskijuhtimisele

Põllumajandussaaduste tootmisprotsess sõltub väga paljudest erinevatest teguritest nagu näiteks majanduse üldine olukord, tööjõud, sisendite hinnad kui ka ilmastiku- ja keskkonnatingimused, mida põllumajandustootjad ei suuda mõjutada. Viimastel aastatel on põllumajandustootjatele olnud väljakutseteks nii tootmis-, majandus-, poliitilised kui ka keskkonnariskid (nt maailmaturul hindade kõikumine, sigade Aafrika katk, liigniiskus ja põud), millest tulenevalt on tõhus riskijuhtimine muutunud üha olulisemaks. Kõik sellised ootamatud sündmused vähendavad põllumajandustootjate sissetulekuid, mõjutavad nende pikaajalisi tootmisplaane, konkurentsi- ja investeerimisvõimet. Seetõttu on järjest enam muutunud oluliseks rakendada erinevaid riskijuhtimisinstrumente eelkõige hinna-, tootmis- ja ilmastikuriskide ennetamiseks ja maandamiseks.

Eestis on peamisteks põllumajandusriskideks saagikuse varieeruvus taimekasvatuses (eelkõige ilmastikuolude tõttu), loomataudide puhangud, põllumajandussektori jaoks oluliste tootmissisendite hinnatõusud (nt kütus, elekter, sööt, väetised jne) ja kokkuostuhindade volatiilsus, mis on eelkõige seotud hindade muutustega maailmaturul.Ilmastikust tingitud peamisteks põllumajandusriskideks on rahe, tugev tuul, torm, üleujutused, põud ja temperatuuri kõikumised. Ebasoodsad ilmastikuolud, looma- või taimehaigused, kahjurite levik või äärmusliku keskkonnajuhtumi ilmnemine mõjutavad otseselt põllumajanduslikku esmatootmist toodangu mahu vähenemise, kvaliteedi halvenemise ning sellest tuleneva sissetuleku vähenemise kaudu, mis kokkuvõttes mõjutab põllumajandustootjate majandustegevuse jätkusuutlikkust.

Oluline on siinkohal tõsta põllumajandustootja teadlikkus võimalikest riskidest ja nende ennetamisest või leevendamisest. Riske on võimalik ennetada sissetulekute, põllumajandustoodete ja tootmispraktikate mitmekesistamisega, investeeringutega maaparandusse sh kuivendus- ja niisutussüsteemidesse, erinevate kultuuride (sh põuakindlate sortide) kasvatamisega, mis muudavad kogutoodangu, saagid ja seeläbi ka sissetulekud stabiilsemaks. Lisaks on võimalik riske ennetada ja juhtida, kasutades saagi ja loomade kindlustamist, rahaturuinstrumente, kauba lepingulist müüki ja ka ühistegevuse eeliseid suurema tootjate ja töötlejate koostöö kaudu. Tulenevalt põllumajandustootjate vähesest teadlikkusest erinevatest riskide juhtimise (tegutsemine korraga mitmes põllumajandusliku tootmise valdkonnas, ühistegevus, loomade ja saagi kindlustamine jne) võimalustest on oluline valdkonnas edasi arendada ka nõuandeteenistuse kompetentsi. Põllumajandustootjate teadlikkuse tõstmisesse panustavad sekkumised 0.1 „Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus“ ja 0.2 „Nõuandetoetus“.

Põllumajandustootjate vastupanuvõime suurendamiseks turu- ja tootmisriskide vastu on oluline, et Eesti turul pakutakse riskijuhtimisinstrumente, sh põllumajanduskindlustust. Selleks on kujundatud sekkumine 1.10 „Põllumajanduskindlustustoetus“, mille eesmärk on suurendada põllumajandustootjate panust tootmisriskide vähendamisel, tagades seeläbi põllumajandusettevõtte stabiilsuse, ning vähendada tootmisriskidest tekkida võivat finantskahju. Põllumajanduskindlustustoetus aitab põllumajandustootjaid

kõige levinumate riskidega toime tulla ja selleks hüvitatakse 70% ulatuses põllumajandustootja saagi, loomade ja taimede kindlustusmaksed.

Põllumajandustootjate sissetulekute stabiilsust suurendavad oluliselt otsetoetused (sekkumised 1.1–1.8), mille eesmärgiks on lisaks konkurentsivõime parandamisele, jätkusuutlikkuse tõstmisele tagada ka põllumajandustootjate sissetulekute stabiilsus, mis võib nii ebasoodsatest turuolukordadest kui ilmastikust olla kergesti mõjutatav. Uuel programmperioodil makstakse põllumajandustootjatele põhilist sissetulekutoetust ja täiendavaid seotud toetused, mis on suunatud konkreetsetele põllumajandussektoritele, kus esineb teatud raskusi. Kuna põllumajandussektoris on nii väikseid, keskmiseid kui suuri põllumajandustootjaid, siis on uuel ÜPP perioodil planeeritud seotud toetusi maksta kõikidele põllumajandustootjatele nende esimeste hektarite või loomade eest. Selle kaudu on kõikidele põllumajandustootjatele tagatud teatud osa sissetulekust. Lisaks sellele toetatakse ümberjaotava toetusegaväikese ja keskmise suurusega ettevõtteid eesmärgiga tagada põllumajandustootjate mitmekesisus,parandada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete jätkusuutlikkust ning tagada toidu varustuskindlus.

Põllumajandustootjate sissetulekute stabiilsust suurendab ka koostöö, mis parandab põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas ja mille kaudu on võimalik toodete turustamine, töötlemine, kvaliteedi tõstmine või sisendikulude optimeerimine läbi ühishangete. Strateegiakavas panustavad nendesse tegevustesse mitmed sekkumised (3.3 „Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine“, 3.1.1 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“, 3.2 „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“).

Samuti panustavad üleujutuste ja liigniiskuse riskide ennetamisse ja maandamisse investeeringud põllumajandustaristusse (sekkumised 1.9.1 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendus- ja veerežiimi kahepoolsed reguleerimissüsteemid) kaasajastamisse erasektori poolt“ ja 1.9.2 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendussüsteemid) kaasajastamisse – avaliku sektori investeeringud“), sest Eestis on 62% kasutatud põllumajandusmaast kuivendatud ehk olulises osas maa viljelusväärtus sõltub veevarude reguleerimisest töökorras maaparandussüsteemide kaudu. Maaparandussüsteemide toimimisega ühtlustaksepõllumajanduse tootmistingimusivähendades taimekasvatuseks ebasoodsast veerežiimist ja suurendades maa kasutusvõimalusi kliimamuutuste tingimustes. Võrreldes parasniiskete aladega, on nendel aladel mulla viljelusväärtus madalam ja maade kasutamise võimalused piiratud, samas toiduga varustuskindluse tagamisel on oluline, et need põllumajandusmaad oleksid kasutusel ning ilmastikuriskid maandatud. Maaparandussüsteemide kaasajastamisega leevendatakseilmastikust tingitud kahju põllumajandusele ja luuakse eeldused põllumajandusmaa sihipäraseks kasutamiseks ning ohjatakse hajukoormuse levikut veekogudesse.

Taimekahjustajates ja loomahaigustest tulenevaid riske aitavad maandada sekkumise KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ raames kavandatud tegevused taimekahjustajate monitooringu ja hoiatussüsteemidesse, ning loomakasvatuses bioturvalisuse tõstmisesse panustavad investeeringud. Lisaks sellele aitavad loomahaigusi ennetada sekkumise 9.4 „Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetuse“ raames kavandatud tegevused infektsioosse rinotrahheiidi (IRT) ja VVD (VVDV veiste viirusdiarröoa viirus (VVD) kontrollimiseks ja likvideerimiseks.

Samuti on oluline, et põllumajandustootjad kasutaksid sekkumise 2.6 „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)“ raames loodud võimalusi investeeringute tegemiseks nii energia varustuskindluse tõstmisesse elektri ja muude energiakandjate varustuse katkemise riskide maandamiseks kui ka nt katmikalade rajamisse, mis loovad stabiilsemad kasvutingimused köögivilja- ja marjakultuuridele ilmastikuriskide maandamiseks.

Oluline osa riskijuhtimises on ka ÜPP I samba kaudu rakendatavatel turukorraldusmeetmetel, mis tagavad turvavõrgu suuremate turuhäirete korral, stabiliseerivad turge nt eraladustamisetoetusega (viimati rakendunud sealihasektoris turuolukorra stabiliseerimiseks) ja annavad turuinfo kaudu hea ülevaate

kõigile tarneahela osalistele põllumajandusturgudel toimuvast.

Suuremate kriiside korral rakendatakse erakorralisi meetmeid kas riigiabi kaudu või ka EL-i ülesest põllumajanduse kriisireservist eesmärgiga hüvitada osaliselt suurtest turuhäiretest või erakorralistest ilmastikutingimustest tekkinud kahjusid põllmajandustootjatele.

3.7 Riiklike ja piirkondlike sekkumiste vastastikune mõju

3.7.1 Vajaduse korral riiklike ja piirkondlike sekkumiste koosmõju kirjeldus, sealhulgas rahaeraldiste jaotus sekkumise ja fondi kohta

Ei kohaldu

3.7.2 Kui ÜPP strateegiakava elemendid on paika pandud piirkondlikul tasandil, kuidas siis tagab sekkumiste strateegia nende elementide ja ÜPP strateegiakava riigi tasandil paika pandud elementide sidususe ja järjepidevuse, kui see on asjakohane

Ei kohaldu

3.8 Ülevaade sellest, kuidas ÜPP strateegiakava aitab kaasa artikli 6 lõike 1 punktis i sätestatud loomade heaolu parandamise ja antimikroobikumiresistentsuse vähendamise eesmärgi saavutamisele, sealhulgas lähtetingimused ja vastastikune täiendavus

Põllumajandusloomade heaolu parendamise ja antimikroobse resistentsuse vähendamisele on suunatud eelkõige strateegiakava II samba kolm sekkumist. Loomade heaolu toetust antakse piimaveiste, hobuste, sigade, munakanade ja vuttide kohta. Teiseks on loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus, mida antakse karjateviseprogrammi rakendatakse eest esmajärjekorras piimakarjade, hiljem ka lihaveiste kohta. Eraldi sekkumisest toetatakse maheloomade kõrgemate nõuete täitmist.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 70 kohased loomade kõrgemate majandamisnõuetega sekkumised on üheaastase kohustusperioodiga. Loomade heaolu sekkumisest toetatakse piimaveiste ja hobuste keskkonnahoidlikku karjatamist, suuremat pidamispinda sea kohta, täiendavaid nõudeid sööda kohta ning põrsaste kastreerimise korral anesteesia ja analgeesia kasutamist, alternatiivpidamissüsteemide rakendamist linnukasvatuses ehk suuremat pidamispinda munakana ja vuti kohta. Loomade heaolu toetust ei maksta mahepõllumajandusloomade kohta, kuid mahepõllumajandusloomade kõrgemaid pidamisstandardeid toetatakse mahepõllumajandusliku loomakasvatuse sekkumise kaudu. Mõlemal juhul on piimaveisekarja kohta võimalik toetust taotleda lisaks karjateviseprogrammi sekkumisest, mille kaudu toetatakse loomade heaolu ja tervise edendamiseks kõrgema karjatervise jälgimise kohustust eesmärgiga ennetada tõhusamalt haiguste tekkimist ja vähendada antimikroobsete ravimite kasutamise vajadust.

3.9 Halduskoormuse lihtsustamine ja vähendamine

Lihtsustamise üheks komponendiks on pinnaseiresüsteemi rakendamine, mis võimaldab läbi toetuse taotluse teavitada taotlejat võimalikest rikkumistest ja ebakõladest. Lisaks on võimalus taotlust muuta ning seeläbi karistusi vältida.

Oluliseks lihtsustamise ja administratiivse koormuse meetmeks on senisest märksa laiaulatuslikum lihtsustatud kulumeetodite rakendamine erinevates ÜPP strateegiakava sekkumistes. Täpsemalt on seda käsitletud vastavate sekkumiste kirjeldustes, strateegiakava peatükis 5.

Lihtsustamise ning administratiivse koormuse vähendamisele panustab ka andmete jagamine, mis on ette nähtud kehtivate regulatsioonidega ning rakendatud läbi erinevate andmesüsteemide, sealhulgas läbi IAKS süsteemi.

Seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2116 artikli 67 lõikega 3, täpsemalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega 2007/2/EÜ ruumiandmete jagamist (nn INSPIRE direktiiv), on Eesti juba käesoleval perioodil nõuded täitnud. INSPIRE direktiivi raames nõutavad andmed Eesti kohta on jagatud ja kättesaadavad avaandmetena.

Niisamuti on täidetud ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2116 artikli 67 lõiked 5 ja 6. Tagatud on määruse (EL) nr 2016/679 rakendamine, mis puudutab isikuandmete konfidentsiaalsusega seotud nõuete täitmist. Lisaks tagab IAKS süsteem toetusesaajatele juurdepääsu, mis puudutab kõiki asjakohaseid andmeid maa kohta, realiseerides selle läbi eeltäidetud taotluse ette kuvamisega PRIA poolt. Sellest tulenevalt on taotlejal taotluse esitamise käigus võimalik ette saada eeltäidetud taotlus, mis sisaldab toetuse taotlemiseks vajalikku asjakohast info, muuhulgas infot toetusõigusliku maa kohta.

Administratiivses kontrollis või pinnaseiresüsteemis ilmnenud rikkumiste tuvastamisest ja sellest taotlejale teavitamiseks kasutab PRIA kommunikatsioonivahendina taotlejale teavituste saatmist e-posti aadressile või läbi e-PRIA rakenduse.

3.10 Tingimuslikkus

3.10.1 Põhiküsimus. Kliimamuutused (leevendamine ja nendega kohanemine)

3.10.1.1 HPK 1. Püsirohumaa säilitamine, võttes aluseks püsirohumaa ja põllumajandusmaa suhtarvu

3.10.1.1.1 Põllumajandusettevõtte kohustuse kokkuvõte (nt eelnevate lubade süsteem ja ümberkujundamise kohustus)

Püsirohumaa osakaal riigis tervikuna ei tohi väheneda 2018. aastal kehtestatud võrdlussuhtarvuga võrreldes üle 10%. Taotlejad, kellele kehtib püsirohumaa tagasi rajamise kohustus, peavad rajama püsirohumaa määratud ulatuses tagasi.

Taotlejad, kelle kasutuses on põllumajandusmaad, millele kehtib püsirohumaa tagasi rajamise kohustus, kuid kes ei ole püsirohumaad tagasi rajanud, peavad rajama püsirohumaa määratud ulatuses tagasi. Tagasi rajatud püsirohumaa kasutusotstarvet ei tohi muuta, sealhulgas püsirohumaad üles künda.

Püsirohumaade asendamine on lubatud juhtudel, kui taotleja soovib olemasolevat püsirohumaad parandada ning tõsta selle abil mullaviljakust. Sellisel juhul tuleb rajada asemele samaväärses ulatuses püsirohumaad ning arvestada, et ülesharitava püsirohumaa asendamiseks sobib vaid selline 7-aastane lühiajaline rohumaa, mis kõnealusel taotlusaastal muutub püsirohumaaks (7-aastane lühiajaline rohumaa, mis 8. aastal muutub püsirohumaaks).

Kui taotleja harib püsirohumaa põllu üles ning rajab mujale vähemalt samas ulatuses uue lühiajalise rohumaa, siis ei loeta sellist maad püsirohumaaks ja seda ei saa asendamiseks kasutada.

Püsirohumaa uuendamine on lubatud heintaimede seguga. Uuendamine tähendab nii pealtparandust, kus vana rohukamarat ümber ei künta, kui ka uuskülvi, kus vana rohukamar küntakse sisse või põld randaalitakse ja samale põllule külvatakse uuesti heintaimede segu. Püsirohumaa uuendamine heinaseemnete segu külvamisega ei katkesta püsirohumaa vanuse arvestamisel aastate järgnevust ja seda maad saab lugeda endiselt püsirohumaaks. Teise kultuuriga rajatud põld, nt teravili, katkestab

püsirohumaa vanuse arvestamise.

Täpsemad tingimused, mis puudutavad püsirohumaa tagasirajamise kohustuse määramisega seotud kriteeriumeid, kehtestatakse siseriikliku õigusaktiga, mis on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 III lisas välja toodud standardiga ning Komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2022/126.

Antud standardile vastavaks loetakse määruse (EL) 2018/848 kohaselt sertifitseeritud põllumajandustootjad, kelle kogu põllumajanduslik majapidamine koosneb määruse (EL) 2018/848 artikli 3 punktis 10 määratletud mahepõllumajanduslikest tootmisüksustest või kõnealuse määruse artikli 3 punktis 11 määratletud üleminekuaja tootmisüksustest või mõlemast sellisest tootmisüksusest.

3.10.1.1.2 Territoriaalne kohaldamisala (riigi, piirkondlik, põllumajandusettevõtte, põllumajandusettevõtete rühma tasand)

riigi tasandil

3.10.1.1.3 Võrdlusmäära väärtus (sealhulgas arvutusmeetod)

Määr **28.75**

Selgitus

Arvestus põhineb 2018. aastal deklareeritud püsirohumaa pindala ja 2018. aastal deklareeritud kogu põllumajandusmaa pindala suhtel. Tegemist on kohandatud võrdlussuhtarvuga.

Suhtarvu arvestus:

Uus võrdlussuhtarv = 2018. aastal deklareeritud püsirohumaa pindala / 2018. aastal deklareeritud kogu põllumajandusmaa pindalaga.

Iga aastane jooksev suhtarv = aastal n deklareeritud püsirohumaa pindala / aastal n deklareeritud kogu põllumajandusmaa pindalaga.

3.10.1.1.4. Asjaomased põllumajandustootjad (kõik põllumajandustootjad, kellel on püsirohumaid)

Nõuet peavad järgima püsirohumaad kasutavad taotlejad, kes taotlevad otsetoetusi ning pindala- ja loomatoetusi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklite 70 ja 72 alusel.

3.10.1.1.5 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta

Tuleb säilitada püsirohumaade pindala, mille eesmärk on vältida rohumaa suuremahulist muutmist põllumaaks ning kaitsta ja säilitada olemasolevaid püsirohumaid. Püsirohumaa osakaal riigis tervikuna ei tohi väheneda võrdlussuhtarvuga võrreldes üle 5%.

3.10.1.2 HPK 2. Märg- ja turbaalade kaitse

3.10.1.2.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast

2024. aastal kehtib järgmine nõue:

Nõue 1: Turvasmullaga põllumajandusmaal ei ole kündmine ja freesimine lubatud, välja arvatud turvasmullaga põllumaal, kus on lubatud üks kord kolme aasta jooksul künda ja freesida.

Nõue 2: Kuivendamata märgalasid ja turvasmullaga põllumajandusmaad ei tohi kuivendada. Kuivendatud märgalade ja turvasmullaga põllumajandustegevuseks kasutataval põllumajandusmaal on drenaažisüsteeme lubatud rekonstrueerida üksnes siis, kui kasutatakse lahendusi, mis ei suurenda kasvuhoonegaaside heitkoguseid ja kui see on vajalik mineraalmullas paikneva kuivendussüsteemi toimimiseks. Nõue ei kehti, kui kuivendatud turvasmuldadel tehakse veerežiimi kahepoolset reguleerimist (seadedrenaaž ja veetaseme tõstmine).

2025. aastast kehtib järgmine nõue:

Nõue 1: Turvasmullaga põllumajandusmaal ei ole kündmine ja freesimine lubatud, välja arvatud turvasmullaga põllumaal, kus on lubatud üks kord kolme aasta jooksul künda ja freesida.

Nõue 2: Kuivendatama märgalasid ja turvasmullaga põllumajandusmaad ei tohi kuivendada. Kuivendatud märgalade ja turvasmullaga põllumajandustegevuseks kasutataval põllumajandusmaal on drenaažisüsteeme lubatud rekonstrueerida üksnes siis, kui kasutatakse lahendusi, mis ei suurenda kasvuhoonegaaside heitkoguseid, ja kui see on vajalik mineraalmullas paikneva kuivendussüsteemi toimimiseks. Nõue ei kehti, kui kuivendatud turvasmuldadel tehakse veerežiimi kahepoolset reguleerimist (seadedrenaaž ja veetaseme tõstmine).

2024. aastal loetakse turvasmullaga põllumajandusmaaks vähemalt 90% ulatuses turvasmullaga põld. Alates 2025. aastast loetakse turvasmullaga põllumajandusmaaks põld, kus on vähemalt 65% ulatuses turvasmulda.

3.10.1.2.2 HPK kohaldamise aasta

Valige aasta: **2024**

Põhjendus

Nõude rakendamiseks viiakse 2022. ja 2023. aastal läbi turvasmuldade inventeerimine. Kui inventeerimine on tehtud, saab uuendada mullastikukaarti ja määratleda HPK 2 alad. Praegune kaart on loodud 40 aastat tagasi ning osaliselt on kaardil olevad turvasmullad mineraliseerunud.

Euroopa Liidu tasandil on oluline kaitsta põllumajandusmaad ka turba tööstusliku kaevandamise eest ning vältida põllumajandusmaal turba põletamist. Kumbki praktika ei ole aga Eestis levinud, mistõttu vastavat nõuet ka ei kehtestata. Lisaks on Eesti Maapõueseaduses nõue, et maapõue kasutamine ainult mulla maapõuest eemaldamise eesmärgil on keelatud (§ 16 lg 2).

Märgala ja turvasmullaga põllumajandusmaa määratlus:

Märgala- kaitstavatel aladel asuvad märjad elupaiga tüübid (rannaniidud, lamminiidud, soostunud niidud, sinihelmikakooslused ja kõrgrohustud), mis asuvad põllumajandusmaal.

Turvasmullaga põllumajandusmaa - vähemalt 90% ulatuses turvasmullaga põld. Alates 2025. aastast loetakse turvasmullaga põllumajandusmaaks põld, kus on vähemalt 65% ulatuses turvasmulda.

3.10.1.2.3 Territoriaalne kohaldamisala ja hõlmatud piirkond

Üleriigiline

3.10.1.2.4 Asjaomased põllumajandustootjad

Nõuet peavad järgima HPK 2 määratletud aladel põllumajandusmaad kasutavad taotlejad, kes taotlevad otsetoetusi ning pindala- ja loomatoetusi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklite 70 ja 72 alusel.

3.10.1.2.5 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta

Selle standardi põhieesmärk on süsinikurikaste muldade kaitse. Märg- ja turbaalad on olulised süsiniku neeldajad ning mulla orgaanilise süsiniku taseme säilitamise seisukohalt väga tähtsad alad. Märg- ja turbaalad on ka bioloogilise mitmekesisuse seisukohast väga väärtuslikud ökosüsteemid, kuna need aitavad kaasa elupaikade, eelkõige lindude kaitsele. Seega on selliste alade kaitse kliimamuutuste kontekstis väga oluline.

3.10.1.2.6 Indication of the requirements for which payments will be provided, if any

3.10.1.3 HPK 3. Koristusjäätmete põletuskeeld, välja arvatud taimetervise eesmärkidel

3.10.1.3.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast

Põllumajandusmaal kulu, heina ja põhku põletada ei ole lubatud, välja arvatud Põllumajandus- ja

Toiduameti ettekirjutuse alusel ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõu rakendamise eesmärgil. Loodus- ja linnudirektiivi eesmärkide täitmiseks võib Keskkonnaamet anda erandi kulu ja heina põletamiseks.

Antud standardile vastavaks loetakse määruse (EL) 2018/848 kohaselt sertifitseeritud põllumajandustootjad, kelle kogu põllumajanduslik majapidamine koosneb määruse (EL) 2018/848 artikli 3 punktis 10 määratletud mahepõllumajanduslikest tootmisüksustest või kõnealuse määruse artikli 3 punktis 11 määratletud üleminekuaja tootmisüksustest või mõlemast sellisest tootmisüksusest.

3.10.1.3.2 Territoriaalne kohaldamisala

Üleriigiline

3.10.1.3.3 Asjaomased põllumajandustootjad

Nõuet peavad järgima taotlejad, kes taotlevad otsetoetusi ning pindala- ja loomatoetusi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklite 70 ja 72 alusel.

3.10.1.3.4 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta

Nõude peamiseks eesmärgiks on mullas orgaanilise aine sisalduse ja toitainete säilitamine. Loodus- ja linnudirektiivi eesmärkide täitmiseks võib Keskkonnaamet anda erandi kulu ja heina põletamiseks. Põletamine on vajalik keerulisemates kohtades, kuhu tehnikaga ligipääs on raskendatud, kuid linnustikule on vajalik tagada maksimaalne avatus (rannaroostikud- linnustikule avatud veepiiri tagamine läbi põletuse).

3.10.2 Põhiküsimus. Vesi

3.10.2.1 HPK 4. Vooluveekogude äärde puhverribade rajamine

3.10.2.1.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast

Vooluveekogu äärde tuleb jätta puhverriba, kus on keelatud väetist ja taimekaitsevahendeid kasutada. Puhverriba laius arvestatakse veeseaduse § 118 lõigetes 3 ja 4 sätestatud lähtejoonest. Puhverriba laius on:

1) 3 meetrit – alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavil ja maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutataval kraavil, kui nimetatud kraavi veekogutüüp on Eesti looduse infosüsteemi andmetel peakraav või kraav.

Erandina võib märkimisväärsete kuivenduskraavidega (alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavid ja maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatavad alla 10 % kaldega alal asuvad kraavid) aladel puhverriba laiust ka kitsendada, arvestades kohalikke olusid sh riigisiseseid õigusakte, kuid see ei tohi olla väiksem kui 1 meeter.

2) 10 meetrit – jõe, oja ja kanali puhul, mille veekogutüüp on Eesti looduse infosüsteemi andmete kohaselt jõgi, oja või kanal, ning üle 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavil ja maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutaval vooluveekogul.

Antud standardile vastavaks loetakse määruse (EL) 2018/848 kohaselt sertifitseeritud põllumajandustootjad, kelle kogu põllumajanduslik majapidamine koosneb määruse (EL) 2018/848 artikli 3 punktis 10 määratletud mahepõllumajanduslikest tootmisüksustest või kõnealuse määruse artikli 3 punktis 11 määratletud üleminekuaja tootmisüksustest või mõlemast sellisest tootmisüksusest.

3.10.2.1.2 Puhverribade minimaalne laius (meetrites)

3.10.2.1.3 Territoriaalne kohaldamisala, sealhulgas vooluveekogude määratlus

Üleriigiline. Vooluveekogud, millele antud nõue kehtib on maaparandussüsteemi avatud eesvoolud, peakraavid, jõed, ojad, kanalid.

3.10.2.1.4 Asjaomased põllumajandustootjad

Nõuet peavad järgima vooluveekogude ääres põllumajandusmaad kasutavad taotlejad, kes taotlevad otsetoetusi ning pindala- ja loomatoetusi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115

artiklite 70 ja 72 alusel.

3.10.2.1.5 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta

Vooluveekogude äärde puhverribade rajamise ja säilitamise peamiseks eesmärgiks on takistada väetiste ja taimekaitsevahendite võimalikku kandumist veekogudesse. Tavaliselt koosneb puhverriba püsivast looduslikust taimestikust, põõsastest või puudest. Tihe taimestik ja nende juured takistavad füüsiliselt saasteainete veekogusse kandumist ning looduslike veekogude äärsed puhverribad üldiselt ei vaja eraldi hooldamist. Puhverribadel on positiivne mõju looduslikule elurikkusele ja maastiku mitmekesisusele. Antud nõue keelab taimekaitsevahendite kui ka väetiste (nii orgaaniliste- kui mineraalväetiste) kasutamise puhverribade ulatuses. Eestis on veekaitsevöönd reguleeritud läbi veeseaduse ja minimaalseks veekaitsevööndi laiuseks on vooluveekogudel siseriiklikult kehtestatud 1 m või 10 m. HPK 4 raames kehtestatakse minimaalseks puhverriba laiuseks 10 m, 3 m ja erandina 1 m. HPK 4 nõudele (mitte kasutada puhverribadel väetisi ja taimekaitsevahendeid) lisandub riigisisese meetmena ka keeld veekaitsevööndis 1 meetri ulatuses maad mitte harida, puu- ja põõsasrinde raie keeld, harimise keeld, väetise ja reoveesette kasutamise keeld, sõnnikuhoidla ja -auna paigaldamise keeld, keemilise taimekaitsevahendi kasutamise keeld, pinnase kahjustamise keeld ning HPK 4 raames taimekaitsevahendi ja väetise kasutamise keeld 2 meetri ulatuses (kokku siiski 3 meetri ulatuses: veeseaduse raames 1 meeter ja HPK 4 raames 2 meetrit), kui kraav on üle 10% kaldega alal. Üle 10-ruutkilomeetrise valgala puhul on veekaitsevööndi laiuseks 10 meetrit. Seega on Eestis veekaitsevöönd lisaks nimetatud piirangutele erinevalt puhverribast alati rohumaa või puude ja põõsastega kaetud. Üle 10% kaldega aladel, kus maapind on järsema kaldega, toimub väetiste ja taimekaitsevahendite ärakanne peamiselt pindmise äravoolu teel, seetõttu on alla 10 ruutkilomeetrise valgalaga peakraavil ja maaparandussüsteemi avataud eesvooluna kasutataval kraavil puhverriba minimaalseks laiuseks 3 meetrit. Väetiste ja taimekaitsevahendite ärakanne pindmise äravoolu teel alla 10% kalde puhul on olematu ning seetõttu on seal puhverriba laiuseks 1 meeter.

3.10.3 Põhiküsimus. Muld (kaitse ja kvaliteet)

3.10.3.1 HPK 5. Mullaharimistavad, mis vähendavad mulla degradeerumise ja -erosiooni riski, sealhulgas nõlva kaldenurga arvestamine

3.10.3.1.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast

Üle 10% kaldega aladel tuleb erosiooni takistamiseks põllumajandusmaa harimisel kasutada sobivaid agrotehnilisi võtteid. Sobivateks agrotehnilisteks võteteks on mulla harimine risti kallakuga, püsirohumaa rajamine, heintaimede kasvatamine, minimeeritud mullaharimine, kaitseribade rajamine küngaste nõlvadele või veekogude kallastele.

Antud standardile vastavaks loetakse määruse (EL) 2018/848 kohaselt sertifitseeritud põllumajandustootjad, kelle kogu põllumajanduslik majapidamine koosneb määruse (EL) 2018/848 artikli 3 punktis 10 määratletud mahepõllumajanduslikest tootmisüksustest või kõnealuse määruse artikli 3 punktis 11 määratletud üleminekuaja tootmisüksustest või mõlemast sellisest tootmisüksusest.

3.10.3.1.2 Territoriaalne kohaldamisala (sealhulgas erosiooniriskiga alad ja nõlva kaldenurk)

Üleriigiline

3.10.3.1.3 Asjaomased põllumajandustootjad

Nõuet peavad järgima taotlejad, kes taotlevad otsetoetusi ning pindala- ja loomatoetusi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklite 70 ja 72 alusel.

3.10.3.1.4 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta

Nõude kohaselt tuleb üle 10% kaldega aladel erosiooni takistamiseks põllumajandusmaa harimisel kasutada sobivaid agrotehnilisi võtteid. Välja on toodud erinevate argotehniliste võtete valikuvariandid. Üle 10% kaldega alade määramiseks kasutab PRIA Maa-ameti poolt koostatud 10% kaldega alade kaarti.

Kõik valikus olevad tegevused kaitsevad järsematel nõlvadel olevaid muldi, eelkõige vee-erosiooni seisukohast. Nii püsi- kui lühiajaline rohumaa pakuvad vee-erosiooni vastu märkimisväärset kaitset. Nõlvaga risti harimine ei lase veel hooga nõlvast alla voolata kogu ulatuses ning avaldab erosiooni takistavat mõju. HPK 5 kohaldub umbkaudselt 176 300 ha-le.

3.10.3.2 HPK 6. Minimaalne taimkate, et vältida katmata mulda kõige kriitilisematel perioodidel

3.10.3.2.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast (sealhulgas asjaomane periood)

Põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püsikultuuridealusest maast peab vähemalt 50 protsenti olema talvise taimkatte all. Kui põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püsikultuuridealusest maast vähemalt 50 protsendil kasvatatakse köögivilja, kartulit, puuvilja, marjakultuuri, lilli, maitse- ja ravimtaimi ning istikuid, peab põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püsikultuuridealusest maast vähemalt 30 protsenti olema talvise taimkatte all. Talviseks taimkatteks loetakse 1. novembrist kuni 31. märtsini põllumaal ja püsikultuuridealusel maal olevad põllumajanduskultuurid, sealhulgas vahekultuur, kõrretüü ja taimejäänused. Erandi mõju spetsialiseerunud aiandustootjatele jälgitakse ja vajaduse korral tehakse muudatusi tagamaks, et erandit kohaldatakse jätkuvalt ainult piiratud sektoris.

Antud standardile vastavaks loetakse määruse (EL) 2018/848 kohaselt sertifitseeritud põllumajandustootjad, kelle kogu põllumajanduslik majapidamine koosneb määruse (EL) 2018/848 artikli 3 punktis 10 määratletud mahepõllumajanduslikest tootmisüksustest või kõnealuse määruse artikli 3 punktis 11 määratletud üleminekuaja tootmisüksustest või mõlemast sellisest tootmisüksusest.

3.10.3.2.2 Territoriaalne kohaldamisala

Üleriigiline, alates 1. novembrist kuni 31. märtsini.

3.10.3.2.3 Asjaomased põllumajandustootjad

Nõuet peavad järgima taotlejad, kes taotlevad otsetoetusi ning pindala- ja loomatoetusi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklite 70 ja 72 alusel.

3.10.3.2.4 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta

Põllumaa ja püsikultuuride aluse maa talvise taimkatte all hoidmise nõude eesmärk on kaitsta muldasid võimaliku vee-erosiooni eest. Võrreldes eelnenud perioodiga on nõuet laiendatud kümnest Lõuna-Eesti vallast üle Eesti, samuti ei arvestata nõude täitmise hulka enam püsirohumaid. Sellega on talvise taimkatte nõudega kaetud üle kahekümne korra suurem pindala. Põllumaast ja püsikultuuride alusest maast mida toetuse saajal on õigus kasutada, peab vähemalt 50% (aiandustootjatel 30%) olema talvise taimkatte all. Talvise taimkatte arvestusse lähevad taotlusel näidatud põllumajanduskultuurid, sealhulgas vahekultuurid, samuti kõrretüü ja taimejäänused.

Erisus rakendub ainult sellistele tootjatele, kelle põllumaast ja püsikultuuride alusest maast kasvatatakse aianduskultuure ja kartuli vähemalt 50%-il. Kokku on sellistel taotlejatel aianduskultuure 3600 ha ja kartulit 900 ha. Väärib märkimist, et umbkaudu aianduskultuuridest 3100 ha moodustavad puuvilja ja marjakultuurid, mis oma olemuselt on püsikultuurid ning täidavad seeläbi automaatselt ära talvise taimkatte nõude.

Aiandussektoris (lisaks kartul) toimub regulaarne pidev maavahetus külvikorra järgimiseks. See tähendab, et kartulikasvataja ise vahepeal (tali)vilja ei kasvata, vaid ta rendib põllukultuuri kasvatamise ajaks maad teraviljakasvatajale, kellel on vastav tehnoloogia, oskused jms. Teraviljakasvatajalt saab ta näiteks maad, kus eelmisel aastal vili kasvas ja istutab sinna kartuli. GAEC nõuet peab aga järgima taotleja ehk ettevõte

Sügisene ilmastik on Eestis üsna sademete rohke ja talikultuuride külvamine ei ole igal aastal ebasoodsa ilmastiku (rohked sademed ja madal temperatuur) tõttu võimalik ega otstarbekas, sest talivilja tärkamiseks ja talvekindluse saavutamiseks võivad olud olla ebasoodsad. Lisaks on ette tulnud ka selliseid sademeterohkeid sügiseid, mis ei võimalda veerohkuse tõttu saaki põllult ära korjata, rääkimata talvise taimkatte rajamisest. Samadel põhjustel on ka teatud kultuuride (mais, ristik, suviraps) viljelemise järgselt

talvise taimkatte loomine klimaatiliselt ja agronoomiliselt ebaotstarbekas.

Katta kogu põllumaad taliviljaga on äärmiselt keeruline, kuna talivilja ja suvivilja kasvuperioodid Eesti kliimas mitte ei järgne üksteisele, vaid kattuvad - talivilja ei koristata meil kevadel, vaid ikka suve lõpus.

Vegetatsiooniperioodi pikkus pikeneb põhjast lõuna suunas, olles enamasti umbes kuus kuud. Kultuuride aktiivne kasvuperiood (keskmine õhutemperatuur üle 10 ºC) kestab Põhja-ja Kesk-Eestis keskmiselt 130 päeva, Lõuna-Eestis ja läänerannikul 140 päeva. Külma kevade ja varajase sügisega aastatel kestab aktiivne vegetatsiooniperiood kõigest 90-110 päeva, mis on ilmselgelt liialt lühikene periood. Samal ajal on meie kliimas talved endiselt lumerohked, 7 aasta keskmine lumikatte paksus talveperioodil (1. novembrist 31. märtsini) on 5 cm (aastal 2021/2022 lausa 9,2 cm). Lisaks põllumaale on Eestis ka arvestatav hulk püsirohumaid, mis on samuti talviti taimkattega kaetud.

3.10.3.3 HPK 7. Külvikord põllumaal, välja arvatud vees kasvavate põllukultuuride puhul

3.10.3.3.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavatest tavadest seoses külvikorraga

Kogu ettevõtte majapidamise põllumaal,mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 12 nimetatud toetuse saajal on õigus kasutada, ei tohi sama põhikultuuri kasvatada üle kolme aasta (välja arvatud mitmeaastaste põllukultuuride, rohumaakultuuride, looduslike rohttaimede ning kesa korral).

Lisaks tuleb igal aastal 50% põllumaast rakendada viljavaheldust, mille raames samal maal ei kasvatata sama põhikultuuri kahel järjestikusel aastal. Vahekultuur katkestab külvikorra järgnevuse. Vahekultuuri kasutamisel ei tohi samal maal kasvatada sama põhikultuuri üle kolme järjestikuse aasta.

Vahekultuuriks loetakse kultuuride kasvatamist kahe üksteisele järgneva vegetatsiooniperioodi põhikultuuride vahelise ajal.

Nõuet peavad järgima taotlejad, kes taotlevad otsetoetusi ning pindala- ja loomatoetusi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklite 70 ja 72 alusel. Antud standardile vastavaks loetakse määruse (EL) 2018/848 kohaselt sertifitseeritud põllumajandustootjad, kelle kogu põllumajanduslik majapidamine koosneb määruse (EL) 2018/848 artikli 3 punktis 10 määratletud mahepõllumajanduslikest tootmisüksustest või kõnealuse määruse artikli 3 punktis 11 määratletud üleminekuaja tootmisüksustest või mõlemast sellisest tootmisüksusest.

3.10.3.3.2 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavatest tavadest seoses põllukultuuride mitmekesistamisega

Ei kohaldu

3.10.3.3.3 Territoriaalne kohaldamisala

Üleriigiline

3.10.3.3.4 Asjaomased põllumajandustootjad

☐Kõik põllumajandustootjad, kelle kasutuses on põllumaa (erandeid ei kohaldata)

☑Kohaldatavad erandid

Mille põllumaa suurus on kuni kümme hektarit (III lisa, joonealune märkus nr 5, punkti 1 alapunkt c)

3.10.3.3.5 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta (eelkõige juhul, kui liikmesriik on valinud põllukultuuride mitmekesistamise)

Külvikorra nõude eesmärk on aidata säilitada ja suurendada mullaviljakust, parandada fütosanitaarset seisundit (hoida kontrolli all umbrohtumist, taimehaigusi ja -kahjureid) ning vähendada toiteelementide mullast välja leostumist.

Mitmed mullatervise probleemid on viljavahelduse ja teiste õigete agrotehniliste võtetega kõrvaldatavad. Seejuures võimaldab viljavahelduse järgimine säilitada ja suurendada saagitaset ning vähendada vajadust taimekaitsevahendite ning põhjendatud kultuuride vaheldumise korral konkreetsel kasvukohal ka väetiste kasutamise järele.

Lisaks kolme-aastasele viljavahelduse nõudele tuleb 50% majapidamise põllumaal vahetada põhikultuuri igal aastal.

Selleks, et soodustada vahekultuuride kasvatamist, mis Eesti kliimas ei ole levinud, tehakse erand viljavahelduse nõudesse, mis kehtib igal aastal 50% põllumaale, et vahekultuur katkestab põhikultuuride järgnevuse. Seda aga maksimaalselt kahel korral, et tagada põhikultuuri vaheldumine vähemalt 3 aasta möödudes.

Põllumajanduskultuuriks loetakse antud nõude raames:

a) ühte botaanilises liigituses määratletud kultuurtaime perekonda;

b) kultuurtaimeliiki, mis kuulub sugukonda Brassicaceae, Solanaceae või Cucurbitaceae;

c) kesa;

d) rohtu või muid rohttaimi.

Eesti rakendas 2023. aastal erisust HPK 7 (külvikord) ja HPK 8 esimese punkti (mittetootliku alana määratletud kesa) kohta.

3.10.4 Põhiküsimus. Bioloogiline mitmekesisus ja maastik (kaitse ja kvaliteet)

3.10.4.1 HPK 8: Maastikuelementide säilitamine. Keeld lõigata hekke ja puid lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Meetmed invasiivsete taimeliikide vältimiseks (lisavõimalus).

3.10.4.1.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast

Minimaalse osakaalu standard:

☐Vähemalt 4 % põllumaast põllumajandusettevõtte tasandil on tootmisega mitteseotud maa-alade või objektide, sealhulgas kesa all

☐Vähemalt 3 % põllumaast põllumajandusettevõtte tasandil on tootmisega mitteseotud maa-alade või objektide, sealhulgas kesa all, kui põllumajandustootja kohustub tõhustatud ökokava alusel panema vähemalt 7 % põllumaast tootmisega mitteseotud maa-alade või objektide, sealhulgas kesa alla kooskõlas artikli 31 lõike 5 punktiga a.

☐Vähemalt 7 % põllumaast põllumajandusettevõtte tasandil on tootmisega mitteseotud maa-alade või objektide, sealhulgas kesa all, ning püüdekultuuride ja lämmastikku siduvate kultuuride all, seda haritakse taimekaitsevahendeid kasutamata ning sellest 3 % on tootmisega mitteseotud maa-alade või objektide, sealhulgas kesa all. Liikmesriigid peaksid kasutama püüdekultuuride puhul kaalutegurit 0,3.

Elementide loend (esialgne loend sellistest objektidest ja tootmisega mitteseotud maa-aladest, mida tohib arvesse võtta minimaalse osakaalu arvutamisel)

☐Puhverribad

☐Kivikalmed

☑kultuurielemendid

Selgitus

HPK 8.8: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev üksik puu, kivi, sealhulgas rahn või kivikülv, ja allikas, mis on kaitstav looduse üksikobjekt looduskaitseseaduse § 4 tähenduses.

HPK 8.9: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev matusepaik, muistne põld, lohukivi, kultusekoht, tee ja sild, mis on kinnismälestis muinsuskaitseseaduse § 11 tähenduses.

HPK 8.10: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev

pärandkultuuriobjektina kaardistatud mälestuskivi, pärimustega allikas, puu, kivisild, kivitruup, munakivitee ja karjatanum.

☑Kraavid
Selgitus

HPK 8.5: Säilitada tuleb:

1) kuni 12 meetri laiune eesvool ja kraav, mis külgneb põllumajandusmaaga;

2) eesvool ja kraav, mis koos selle serva ja põllu vahel oleva puittaimestikuga kaetud maaga kokku moodustab kuni 12 meetri laiuse maa-ala, mis külgneb põllumajandusmaaga.

Eesvool ja kraav, mis külgneb metsaga, loetakse maastikuelemendiks, kui selle põhi ja põllupoolne serv on selgelt tuvastatavad.

HPK 8.6 Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev „Eesti maaelu arengukava 2007–2013“, „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ või strateegiakava maaparanduse investeeringutoetuse abil rajatud puhastuslodu ja settebassein.

☐Põlluservad, maalapid või maatükkide puhverribad

☑Hekid, üksikud puud või puudesalud, puuderead
Selgitus

HPK 8.1: Säilitada tuleb 0,01 kuni 0,50 hektari suurune põllumaaga ümbritsetud ja põllumaaga külgnev loodusliku taimkattega põllusaar, kus võivad esineda põõsad, puud, kivid, karstiaugud, väikesed märgalad ja tiigid ning see maa-ala peab olema selgesti eristatav põllumaast.

HPK 8.2: Säilitada tuleb minimaalselt 20 meetri pikkune ja maksimaalselt 30 meetri laiune metsasiil, mis vastab vähemalt ühele järgmisele tingimusele:

1) metsasiil on põllumaaga ümbritsetud ja sellest selgesti eristatav;

2) metsasiil puutub põllumassiivi piiriga kokku maksimaalselt 30 meetri ulatuses.

HPK 8.3: Säilitada tuleb põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev ning selgesti eristatav puude rida, mis on minimaalselt 0,01 hektari suurune ja 20 meetri pikkune ning kus iga 20 meetri peal kasvab vähemalt kolm puud.

HPK 8.4: Säilitada tuleb põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev ning selgesti eristatav puude või põõsastega hekk, mis on minimaalselt 0,01 hektari suurune ja 20 meetri pikkune ning maksimaalselt 10 meetri laiune. Heki pikkuse hulka arvestatakse kuni nelja meetri pikkused heki katkestused.

Juhul kui HPK 8.1–8.4 maastikuelement rajatakse drenaaži maa-alale, tuleb selle rajamine kooskõlastada Põllumajandus- ja Toiduametiga.

☐Kesa

☐Muu

☐Väikesed tiigid

☐Väikesed märgalad

☑Kiviaiad
Selgitus

HPK 8.7: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev kiviaed, mille laius on vähemalt 0,30 meetrit ja kõrgus vähemalt 0,50 meetrit.

☐Ojad

☐Terrasspõllud

Elementide loend (säilitamiseks)

- Hekid, üksikud puud või puudesalud, puuderead

- Kiviaiad

- Kraavid

- kultuurielemendid

Keeld lõigata hekke ja puid lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal (kohustuslik)

HPK 8.11: Puude rea, heki või üksiku puu hoolduslõikus või pügamine on keelatud lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal ning on lubatud alates 15. juulist.

Meetmed invasiivsete taimeliikide vältimiseks

HPK 8.12: Põllumajandusmaal või põllumajandusmaaga külgneval alal esinevast karuputke võõrliigist, mille kohta ei ole Maa-ameti andmeid, tuleb hiljemalt 31. maiks esitada siseriikliku määruse lisas 3 toodud vormi kohane teatis Keskkonnaametile.

3.10.4.1.2 Territoriaalne kohaldamisala (kohaldatakse minimaalset osakaalu käsitleva standardi suhtes)

Üleriigiline

3.10.4.1.3 Asjaomased põllumajandustootjad

☑Kõik põllumajandustootjad, kelle kasutuses on põllumaa (erandeid ei kohaldata)

☐Kohaldatavad erandid

☐Ei kohaldata

3.10.4.1.4 Selgitus tava/standardi põhieesmärgi saavutamisse antava panuse kohta

Põllumajandusmaastikul asuvate maastikuelementide kaitsmise eesmärk on säilitada maastiku ja looduskeskkonna mitmekesisust ja elurikkust. HPK-de raames sätestatud maastikuelemendid arvatakse toetusõigusliku põllumajandusmaa hulka, mis peab olema taotleja kasutuses, ja toetuste taotlejatel on kohustus neid elemente säilitada. Toetusõigusliku põllumajandusmaa hulka saab arvata ka mitu vahetult üksteise kõrval asetsevat maastikuelementi, nt kiviaed ja puude rida või hekk ja kraav. Kõrvuti asetsevad maastikuelemendid peavad olema üksteisest selgesti eristatavad.

Põllusaar, metsasiil, puude riba ja hekk lähevad põllumajandusmaal arvesse osaliselt, sest need elemendid ei ole ohustatud ja seetõttu ei vähene bioloogiline mitmekesisus, kuna elementidel puudub põllumajanduslik tegevus, taimekaitsevahendite kasutamine, väetamine või intensiivne põllumajandustegevus, vastupidi, kuna püsirohumaad karjatatakse, pakub põllusaar, metsasiil, puude rida ja hekk loomadele kaitset äärmuslike ilmastikutingimuste eest. Kuna tegemist on üsna väikeste elementidega, mis asuvad keset püsirohumaad, ei ole taotlejad samuti huvitatud põllumaa rajamisest sinna. Olukorda jälgitakse ja vajadusel laiendatakse maastikuelementide säilitamise ulatust.

3.10.4.2 HPK 9. Keskkonnatundlike püsirohumaadena kindlaks määratud püsirohumaade ümberkujundamise või kündmise keeld Natura 2000 aladel

3.10.4.2.1 Kokkuvõtlik ülevaade põllumajandusettevõtetes järgitavast tavast

Natura 2000 võrgustiku alal asuva 100% turvasmuldadega püsirohumaa ning Natura 2000 võrgustiku alal asuva pärandniidu ja inventeeritud väärtusliku püsirohumaa kasutusotstarvet ei tohi muuta ja seda maad ei tohi üles künda.

Nõude rakendumise alaks on Natura 2000 ja 100% turvasmuldadega kattuvad alad ning Natura 2000 võrgustikku jäävad pärandniidud ja inventeeritud väärtuslikud püsirohumaad.

3.10.4.2.2 Territoriaalne kohaldamisala

HPK standarditega hõlmatud Natura 2000 aladel asuvate keskkonnatundlike püsirohumaade esialgne kogupindala (hektarites): **44000.0**

3.10.4.2.3 Asjaomased põllumajandustootjad

Nõuet peavad järgima taotlejad, kes taotlevad otsetoetusi ning pindala- ja loomatoetusi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklite 70 ja 72 alusel.

3.10.4.2.4 Selgitus maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude põhieesmärgi saavutamiseks antava panuse kohta

Püsirohumaa keskkonnakasu, liikide ning elupaikade kaitse ning CO2 sidumise eesmärgil on Natura 2000 võrgustikus asuvatel 100% turvasmuldadega keskkonnatundlikel püsirohumaadel, pärandniitudel ja inventeeritud väärtuslikel püsirohumaadel keelatud künda ning muuta maa kasutusotstarvet.

Natura 2000 aladel on 100% turvasmuldadega maid 4400 ha.

Pärandniit ehk poollooduslik kooslus (*seminatural grassland*) on pikaajalise inimtegevuse (niitmise, karjatamise ja puittaimestiku struktuuri kujundamise) mõjul kujunenud loodusliku elustikuga ala, mis on valdavalt kaetud niidutaimestikuga ning on niidetav või karjatatav. Natura 2000 võrgustikku jäävaid pärandniite (elupaiga koodid 1630, 6210, 6270, 6280, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530, 7230, 9070) on 42 000 ha, praegu hooldatakse neist niitmise või karjatamise teel ligikaudu 36 000 hektarit.

Väärtuslikud püsirohumaad on kõrge loodusväärtusega püsirohumaad, kus on kujunemas looduslik taimestik ja seeläbi tagatud tingimused kõrgema liigirikkuse kujunemiseks. Aastatel 2023 ja 2024 inventeeritakse Natura 2000 aladel asuvaid väärtuslikke püsirohumaid 8172 ha (andmed kaardikihtide alusel enne inventeerimist). Inventuuridega alustatakse 2023. aasta suvel ja kaardikihid, mille alusel inventuurid tehakse, on uuendamisel.

Keskkonnatundlike püsirohumaadena kindlaks määratud püsirohumaade ümberkujundamise või kündmise keeld Natura 2000 aladel kehtib 44 000 hektaril. Hektarite arv on indikatiivne, kuna hetkel ei ole pärandniitude ja väärtuslike püsirohumaade puhul täpselt, kui palju nendest kattub 100% turvasmuldadega aladega, kuna vastavad kaardikihid on uuendamisel.

3.10.4.2.5 Indication of the requirements for which payments will be provided, if any

3.10.5 Täiendav HPK (kui on kohaldatav)

Kood	Pealkiri	Kirjeldus
GAEC10	Ei kohaldu	Ei kohaldu

4 Mitme sekkumise ühised elemendid

4.1 Määratlus ja miinimumnõuded

4.1.1 Põllumajanduslik tegevus

4.1.1.1 Tootmise määratlus

Põllumajanduslikuks tootmiseks loetakse põllumajandustoodete kasvatamist või tootmist, sealhulgas saagikoristus, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine, lühikese raieringiga madalmetsa kasvatamine. Põllumajandustoodeteks loetakse EL-i toimimise lepingu I lisas nimetatud tooteid v.a kalandus- ja vesiviljelustooted ja jõulupuud.

4.1.1.2 Põllumajandusmaa sobilikus seisukorras hoidmise määratlus

4.1.1.2.1 Põllumaa säilitamise kriteeriumid

Põllumaa tuleb hoida heas korras ehk peab olema välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ning seda maad peab olema võimalik kasutada järgmisel kasvuperioodil põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta. Ebasoovitava taimestiku all peetakse silmas eelkõige takja, ohaka, puju, putkede ja puittaimede kasvu ja levikut. Nende taimede ulatuslik levik võib põhjustada maa põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Ulatusliku leviku all peetakse silmas kogu põldu hõlmavat ebasoovitava taimestiku levikut. Kui maa heas korras hoidmine ei vaja igal aastal teatava põllumajandusliku tegevuse läbiviimist, siis võib põllumajanduslikku tegevust viljeleda ka üle aasta.

Kui põllumaal eelpool nimetatud nõudeid ei täideta, loetakse see maa mittetoetusõiguslikuks maaks ning selle osas rakendatakse toetuste vähendamist.

4.1.1.2.2 Püsikultuuride säilitamise kriteeriumid

Püsikultuuriga ala, millel kasvatatakse viljapuid ja marjapõõsaid, peavad puud ja põõsad olema heas vegetatiivses seisundis ning võraalused ja reavahed peavad olema niidetud või hooldatud muul viisil.

Kui püsikultuuridega maal eelpool nimetatud nõudeid ei täideta, loetakse see maa mittetoetusõiguslikuks maaks ning selle osas rakendatakse toetuste vähendamist.

4.1.1.2.3 Püsirohumaa säilitamise kriteeriumid

Püsirohumaa tuleb hoida heas korras ehk peab olema välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ning seda maad peab olema võimalik kasutada järgmisel kasvuperioodil põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta. Ebasoovitava taimestiku all peetakse silmas eelkõige takja, ohaka, puju, putkede ja puittaimede kasvu ja levikut. Nende taimede ulatuslik levik võib põhjustada maa põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Ulatusliku leviku all peetakse silmas kogu põldu hõlmavat ebasoovitava taimestiku levikut. Kui maa heas korras hoidmine ei vaja igal aastal teatava põllumajandusliku tegevuse läbiviimist, siis võib põllumajanduslikku tegevust viljeleda ka üle aasta.

Kui püsirohumaal eelpool nimetatud nõudeid ei täideta, loetakse see maa mittetoetusõiguslikuks maaks ning selle osas rakendatakse toetuste vähendamist.

4.1.2 Põllumajandusmaa

4.1.2.1 Agrometsandussüsteemide elemendid, kui selliseid süsteeme põllumajandusmaal rajatakse ja/või majandatakse

4.1.2.1.1 Põllumaa agrometsandussüsteemide elemendid

Agrometsandussüsteemiks loetakse ala, kus puid (v.a. jõulupuud) kasvatatakse reas ja puude vahekaugus reas on maksimaalselt 10 meetrit ning mille all kasvatatakse põllumajanduskultuure, rohumaakultuure ja looduslikke rohttaimi või karjatatakse loomi. Nimetatud aladel rakendatakse kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid ja loomakasvatuse tehnoloogiaid.

4.1.2.1.2 Püsikultuuride agrometsandussüsteemide elemendid

Agrometsandussüsteemiks loetakse reas kasvavad viljapuude ja -põõsastega alad, kus reavahedes kasvatatakse põllumajanduskultuure, rohumaakultuure ja looduslikke rohttaimi või karjatatakse loomi. Nimetatud aladel rakendatakse kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid ja loomakasvatuse tehnoloogiaid.

4.1.2.1.3 Püsirohumaa agrometsandussüsteemide elemendid

Agrometsandussüsteemiks loetakse ala, kus puid (v.a. jõulupuud) kasvatatakse reas ja puude vahekaugus reas on maksimaalselt 10 meetrit ning mille all kasvatatakse rohumaakultuure ja looduslikke rohttaimi või karjatatakse loomi.Nimetatud aladel rakendatakse kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid ja loomakasvatuse tehnoloogiaid.

4.1.2.2 Põllumaa

4.1.2.2.1 Muud märkused põllumaa määratluse kohta

Põllumaa külvikorraga hõlmatud haritav maa või kesa mida saab kasutada põllumajanduskultuuride tootmiseks või karjatamiseks või mis on tootmisest kõrvale jäetud maa vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklitele 31 või 70 ning olenemata sellest, kas maa on kasvuhoonete all või püsi- või ära võetava katte all.

Kesa on taotlemise aastal üldjuhul saagitootmisest kõrvale jäetud külvikorraga hõlmatud põllumaa. Eristatakse kolme liiki kesa:

· haljaskesa on külvikorraga hõlmatud maa, mida kasutatakse haljasväetistaimede kasvatamiseks;

· mustkesa on külvikorraga hõlmatud põllumajanduskultuurideta maa, mida haritakse umbrohtude hävitamiseks;

· sööti jäetud maa on külvikorraga hõlmatud maa, kus kasvab vabalt looduslik taimestik, mida kasutatakse loomade söötmiseks või maa, mis küntakse sisse.

Külvikorras olev sööti jäetud maa võib muutuda püsirohumaaks, kui seal kasvavad nt heinataimed viiel järjestikusel aastal või kauem. Erandina ei loeta ökoalade ökokavade raames märgitud sööti jäetud maa ning 6–12 meetri laiused rohumaaribad peale kuuendat aastat püsirohumaaks. Nimetatud maad ei kasutata ÜPPga seotud tingimuste/kohustuste täitmiseks, mis nõuavad mittetootlike maa-alade kasutamist nagu ökokavad ning keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused eriti, kui kasvuperioodil toimub nendel maadel tootmistegevus nagu nt karjatamine. Kasvuhoonete puhul on toetusõiguslikud vaid muldpinnaga kasvuhooned, kus taimi kasvatatakse maapinnal vahetult mullas.

4.1.2.3 Püsikultuurid

4.1.2.3.1 Puukoolide määratlus

Puukoolid on noorte puittaimedega kaetud alad, kus taimi kasvatatakse avamaal vahetult mullas hilisema ümberistutamise eesmärgil.

4.1.2.3.2 Lühikese raieringiga madalmetsa määratlus

Lühikese raieringiga madalmetsaks loetakse maa-ala, millel kasvatatakse paju (*Salix*). Lühikese raieringiga madalmetsa võib rajada põllumajandusmaale, mille rajamisel ja kasvatamisel tuleb järgida maaparandusseaduses ja looduskaitseseaduses sätestatut. Lühikese raieringiga madalmetsa, s.o paju kasvatamisel, on ridade vaheline maksimaalne kaugus kuni 10 meetrit.

Madalmetsa maksimaalse raieringi pikkuseks on viis aastat.

4.1.2.3.3 Muud märkused püsikultuuride määratluse kohta

-

4.1.2.4 Püsirohumaa

4.1.2.4.1 Rohu ja muude rohttaimede määratlus

Rohumaakultuurid ja looduslikud rohttaimed, mis tavapäraselt leiduvad looduslikel karjamaadel või mis tavaliselt sisalduvad seemnete segudes, mis on mõeldud karja- või rohumaade jaoks, olenemata sellest, kas neid kasutatakse karjatamiseks või mitte.

4.1.2.4.2 Otsus kasutada püsirohumaa liigitamisel kriteeriumi „kündmine“

: **Ei**

4.1.2.4.3 Otsus kasutada püsirohumaa liigitamisel kriteeriumi „harimine“

: **Ei**

4.1.2.4.4 Otsus kasutada püsirohumaa klassifitseerimisel kriteeriumi „uuendamine eri liiki rohuga“

: **Ei**

4.1.2.4.5 Otsus hõlmata muud liigid, nagu söödaallikaks olevad puud ja/või põõsad, tingimusel et rohi ja muud rohttaimed jäävad valdavaks

: **Ei**

4.1.2.4.6 Otsus hõlmata muud liigid, nagu karjatamiseks sobivad ja/või söödaallikaks olevad põõsad ja/või puud, kui rohi ja muud rohttaimed ei ole karjatamisaladel tavapäraselt ülekaalus või puuduvad sealt

Otsus hõlmata muud liigid, nagu karjatamiseks sobivad ja/või söödaallikaks olevad põõsad ja/või puud, kui rohi ja muud rohttaimed ei ole karjatamisaladel tavapäraselt ülekaalus või puuduvad sealt : **Ei**

a) Kui jah, siis kas kohaldatakse kogu liikmesriigi/piirkonna suhtes? : **Ei**

b) Kui vastus küsimusele a on ei, siis kas kohaldatakse ainult alade suhtes, mida kasutatakse väljakujunenud kohalike tavade kohaselt? : **Ei**

b) Kui vastus küsimusele a on ei, siis kas ei ole piiratud muude aladega või kohaldatav muude alade suhtes kui alad, mida kasutatakse väljakujunenud kohalike tavade kohaselt? : **Ei**

4.1.2.4.7 The minimum period during which the land used to grow grasses or other herbaceous forage has not been included in the crop rotation of the holding

7

4.1.2.4.8 Decision not to classify into permanent grassland arable land used to grow grasses or other herbaceous forage, which was classified as arable lands on 1 January 2026 and has not been ploughed, or tilled, or reseeded with different grasses for a period referred to in section 4.1.2.4.7 or longer

: **Ei**

4.1.2.4.9 Other comments relating to the definition of permanent grassland

Püsirohumaaks loetakse maad, mida kasutatakse rohumaakultuuride ja looduslike rohttaimede kasvatamiseks kas looduslikul viisil (isekülvi teel) või harimise teel (külvamise teel) ning mis ei ole põllumajandusliku majapidamise külvikorraga hõlmatud seitse aastat või kauem. Püsirohumaa uuendamine ei katkesta püsirohumaa vanuse arvestamist. Püsirohumaa hulka loetakse pärandniit ehk poollooduslik kooslus, mis on pikaajalise inimtegevuse (niitmise, karjatamise ja puittaimestiku struktuuri kujundamise) mõjul kujunenud loodusliku elustikuga ala, mis on valdavalt kaetud niidutaimestikuga ning on niidetav või karjatatav.

Keskkonnatundlik püsirohumaa on maa, mis asub Natura 2000 100 protsendilise turvasmuldadega aladel või Natura 2000 võrgustikku jäävatel pärandniitudel või inventeeritud väärtuslikel püsirohumaadel, mille kasutusotstarvet ei tohi muuta ja neid ei tohi üles künda.

Väärtuslik püsirohumaa on kõrge loodusväärtusega püsirohumaa, kus on kujunemas looduslik taimestik ja seeläbi tagatud tingimused kõrgema liigirikkuse kujunemiseks.

4.1.2.5 Muud märkused üldise põllumajandusmaa määratluse kohta

Kohalikele normidele vastavate agrotehniliste ja loomakasvatuslike võtete kasutamisele loetakse toetuse nõuetele vastavaks ka selline põllumajandusmaa, kus LIFE projektiga „Loodusrikas Eesti“ hõlmatud maal kasutatakse projektis ettenähtud ja projekti normidele vastavaid agrotehnilisi või loomakasvatuslikke võtteid. LIFE projekti tegevustega hõlmatud põllul, kus jätkatakse tavapärast põllumajandustegevust, ei

ületa tavapärastest praktikatest erinevad praktikad, nagu külvamata lõokeselaigud, 10 protsenti põllu pindalast.

4.1.3 Toetusõiguslik hektar

4.1.3.1 Kriteeriumid põllumajandusliku tegevuse ülekaalu kindlakstegemiseks juhul, kui maad kasutatakse ka mittepõllumajanduslikuks tegevuseks

Põllumajandusmaa, mida kasutatakse ka mittepõllumajanduslikuks tegevuseks lühiajaliselt või väljaspool taimekasvatusperioodi, on toetusõiguslik, kui nimetatud tegevused ei kahjusta põllumajanduskultuuri kasvatamist või rohukamarat või mullapinda ning seda põllumajandusmaad saab pärast nimetatud tegevusi võtta kasutusele põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta.

4.1.3.2 Kriteeriumid selle tagamiseks, et maa on põllumajandustootja kasutuses

Otsetoetust võib taotleda põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse või Eesti Looduse infosüsteemi kantud vähemalt 1,00 ha toetusõigusliku põllumajandusmaa kohta, millel tegeletakse määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 4 lõikes 2 nimetatud põllumajandusliku tegevusega ning mida taotlejal on õiguskasutada (maa peab olema taotleja omandis või peab omama kehtivat rendilepingut) taotluse esitamise aasta 15. juuni seisuga. Taotleja peab taotlusele märkima ning ära näitama iga põllu kohta kehtiva õigusliku alusel, milleks võib olla näiteks kirjalik või suuline rendileping või muu kasutusõigus või on maa taotleja eraomandis.

Selleks, et välja selgitada, kas maa on põllumajandustootja kasutuses ning tagada nimetatud kriteeriumi täitmine, selgitatakse välja eelkõige maakasustuse õigusliku kontrolli, täpsemalt administratiivses kontrollis topelttaotlemise käigus. Lisaks teostatakse kontrolli taotlejate vihjete alusel ning vajadusel kohapealses kontrollis.

Riigi omandis oleva maa puhul teostab õigusliku aluse kontrolli ka Maa-amet, mis on reguleeritud siseriiklike õigusaktide alusel (nt asjaõigusseadus (§-d 201–224) ja võlaõigusseadus (§-d 389–395)).

4.1.3.3 Ajavahemik, mille jooksul peab ala vastama „toetusõigusliku hektari“ määratlusele

Maa-ala käsitletakse toetusõigusliku hektarina üksnes siis, kui ta vastab taotluse esitamisest kuni kalendriaasta lõpuni toetusõigusliku hektari määratlusele, välja arvatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral.

4.1.3.4 Otsus hõlmata ka selliseid alasid, mida kasutatakse põllumajanduslikuks tegevuseks üksnes iga kahe aasta tagant

: **Jah**

Elurikkuse ja mitmekesise maastiku säilitamise eesmärgil ei eelda rohumaa hoidmine karjatamiseks ja harimiseks sobilikus seisukorras, et igal aastal viiakse läbi põllumajanduslikku tegevust. Siiski, sellistel maadel, mida kasutatakse põllumajanduslikuks tegevuseks üksnes iga kahe aasta tagant, peab samuti olema tagatud rohumaa hoidmine karjatamiseks ja harimiseks sobilikus seisukorras. Teisisõnu peab olema välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ning seda maad peab olema võimalik kasutada järgmisel kasvuperioodil põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta. Ebasoovitava taimestiku all peetakse silmas eelkõige takja, ohaka, puju, putkede ja puittaimede kasvu ja levikut. Nende taimede ulatuslik levik võib põhjustada maa põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Ulatusliku leviku all peetakse silmas kogu põldu hõlmavat ebasoovitava taimestiku levikut.

4.1.3.5 Otsus hõlmata muud maastikuelemendid (mis ei ole HPK alusel kaitstud), tingimusel et need ei ole ülekaalus ega takista hõlmatud pindala tõttu märkimisväärselt põllumajanduslikku tegevust

: **Jah**

Otsetoetuste toetusõigusliku pindala hulka arvatakse kuni kahe meetri laiune hekk, kraav, piire, traditsiooniline maastikuobjekt või muu maastikule iseloomulik vorm.

Otsetoetuste toetusõigusliku pindala hulka arvatakse põllumajandusmaa (va püsikultuurid), kus ühe hektari kohta ei kasva rohkem kui 50 puud. Puude maksimaalne tihedus ei kehti püsirohumaade hulgas olevatele pärandniitudele.

Põllumajandusliku majapidamise otsetoetuste toetusõigusliku hektari hulka arvatakse ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 III lisa HPK 8 standardi ja artikli 31 alusel määratletud, sealhulgas säilitatavad maastikuelemendid ja mitte-tootlikud alad.

4.1.3.6 Otsus kohaldada üksikute mittetoetusõiguslike maastikuelementidega püsirohumaade suhtes kindlaksmääratud vähenduskoefitsiente, et määrata kindlaks toetusõiguslikuks loetav pindala

: **Ei**

4.1.3.7 Otsus säilitada varem toetusõiguslike alade toetusõiguslikkus, kui need ei vasta enam strateegiakavade määruse artikli 4 lõike 4 punktides a ja b esitatud toetusõigusliku hektari määratlusele, selliste riiklike kavade kasutamise tagajärjel, mille tingimused vastavad horisontaalse määruse artikli 63 lõikes 2 osutatud ühtse süsteemiga hõlmatud sekkumistele, mis võimaldavad toota I lisasse kandmata tooteid paludikultuuridena ning toetavad strateegiakavade määruses esitatud keskkonna- ja kliimaeesmärke

: **Ei**

4.1.4 Aktiivne põllumajandustootja

4.1.4.1 Minimaalsel tasemel põllumajandusliku tegevusega tegelevate isikute kindlaksmääramise kriteeriumid

Aktiivseks põllumajandustootjaks loetakse füüsilisi või juriidilisi isikuid, kelle saadud otsetoetuste summa ei ületanud eelneval aastal 5 000 eurot.

Kui eelneval aastal taotleja põllumajandusliku majapidamise kohta antud otsetoetuste summa on suurem kui 5000 eurot või kelle põllumajandusliku majapidamise kohta ei antud taotluse esitamise aastale eelnenud kalendriaastal otsetoetusi, siis füüsiline isik või juriidiline isik loetakse aktiivseks põllumajandustootjaks juhul, kui ta vastab vähemalt ühele järgmistest tingimustest:

1) taotluse esitamise aastal on tema kasutuses vähemalt üks hektar põllumaad või püsikultuuride alust maad;

2) taotluse esitamise aastal on tal põllumajandusloomade registri andmetel ühele loomühikule vastavalt hulgal põllumajandusloomi või üks mesilaspere;

3) taotluse esitamise aastal on tema kasutuses oleva põllumajandusmaa karjatamiseks ja harimiseks sobilikus seisukorras hoidmise kulu vähemalt 60 eurot hektari kohta;

4) taotluse esitamise aastal on tema kasutuses vähemalt üks hektar pärandniitu, mis vastab perioodi 2023–2027 pärandniidu hooldamise toetuse toetusõigusliku maa nõuetele.

4.1.4.2 Otsus kasutada täiendava vahendina mittepõllumajanduslike tegevuste negatiivset loetelu

: **Ei**

4.1.4.3 Otsus kehtestada otsetoetuste summa (mitte üle 5 000 euro), millest väiksema summa korral käsitatakse põllumajandustootjaid igal juhul aktiivsete põllumajandustootjatena, ja selle põhjendus

: **Jah**

Piirmäära seadmisel on lisaks administratiivse koormuse vähendamisele aluseks võetud otsetoetuste taotlejate keskmise majapidamise kasutatava põllumajandusmaa suurus 69 ha. Põhilise sissetulekutoetuse jätkusuutlikkuseks taotleja keskmine otsetoetuste summa ületab 5000 eurot. 2021. aastal ületas põhilise sissetulekutoetuse jätkusuutlikkuseks 5000 euro piirmäära 3944 taotlejat (33% taotlejatest).

4.1.5 Noor põllumajandustootja

4.1.5.1 Vanuse ülempiir

Vanuse ülempiir: **40**

4.1.5.2 „Põllumajandusliku majapidamise juhiks“ olemise tingimused

Nooreks põllumajandustootjaks loetakse taotluse esitamise ajal kuni 40 (k.a) aasta vanused isikud, kes juhivad põllumajanduslikku majapidamist. Noor põllumajandustootja juhib põllumajanduslikku majapidamist, kui äriettevõtte või muu ühenduse vormi korral omab 100% osalust üksi või koos teiste noorte põllumajandustootjatega ja ka juhib seda üksi või koos teiste noorte põllumajandustootjatega. Füüsilise isiku või füüsilisest isikust ettevõtja puhul loetakse ettevõte juhiks taotleja. Täpsemalt sõnastatakse nõuded riigisisese määrusega.

4.1.5.3 Asjakohane koolitus ja/või nõutavad oskused

Noor põllumajandustootja omab vähemalt üheaastast põllumajanduslikku töökogemust ja/või põllumajandusalast haridust või on omandanud kutsekvalifikatsiooni 4. taseme põllumajandustootmise valdkonnas. Täpsemalt sõnastatakse nõuded riigisisese määrusega.

4.1.5.4 Muud märkused noore põllumajandustootja määratluse kohta

Ei kohaldu

4.1.6 Uus põllumajandustootja

4.1.6.1 Esimest korda „põllumajandusliku majapidamise juhiks“ olemise tingimused

Uus põllumajandustootja on isik, kes on vanem kui 40 aastane ja kes asub esmakordselt tegutsema põllumajandusliku majapidamise juhina, omades vähemalt üheaastast töökogemust ja on läbinud asjakohase koolituse või infopäeva.

4.1.6.2 Asjakohane koolitus ja nõutavad oskused

Uus põllumajandustootja omab vähemalt üheaastast töökogemust ja on läbinud asjakohase koolituse või infopäeva.

4.1.7 Otsetoetuste saamise miinimumnõuded

4.1.7.1 Künnis

Künnis hektarites: **1**
Künnis eurodes: **100**

4.1.7.2 Selgitus

Otsetoetuste saamise minimaalsete nõuete osas on künniseks seatud 1,00 hektarit ning loomatoetustele 100 eurot. Väiksema pindala seadmine ja sellega kaasnev väiksem väljamakstav summa taotlejale ei ole ühelt poolt motiveeriv ega aita kaasa ka strateegiakavas seatud erieesmärkide saavutamisele. Täpsemalt öeldes, ei aita kaasa mitmete seatud kliima- ja keskkonna eesmärkide täitmisele seetõttu, kuna see eeldab teatud osas tehnoloogiliste ja innovaatiliste vahendite kasutamist lisaks tavapärastele agrotehnilistele praktikatele.

Tuginedes käesoleva perioodi ühtse pindalatoetuse ning rohestamise toetuse ühikumääradele, mis 2022. aastal moodustasid ühe hektari kohta kokku 188,94 eurot, samas on ühe taotluse menetluskulud keskmiselt 29,35 eurot. Seega on ühe taotluse (sealhulgas 1,00 hektarilise taotluse) administeerimise kulu 15,5% väljamakstavast toetusest. Seatud künnised on asjakohased, kuna künnise allapoole toomine muudaks menetluse kulu väljamakstava summa kohta ebaproportsionaalselt suureks. Arvestades, et Eestis on ligikaudu 14 000 toetuse taotlejat, oli 2021. aastal kokku 74 taotlejat, kes taotlesid ühtset pindalatoetust (v.a. rohestamise toetus) ning kelle väljamakstav summa jäi allpoole 100 euro künnist.

4.1.8 Muud ÜPP kavas kasutatud määratlused

Pealkiri	Kirjeldus
Kohalik tegevusrühm	Kohalik tegevusrühm on mittetulundusühing, kelle põhikirjaline eesmärk on kohaliku elu arendamine ja kes vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 alusel kohalikule tegevusrühmale kehtestatud nõuetele.

4.2 Otsetoetustega seotud element

4.2.2 Otsetoetuste vähendamine

4.2.2.1 Otsetoetuste vähendamise ja/või piiramise kirjeldus

Kas kohaldate toetuste vähendamist? : **Ei**
Kas kohaldate piiramist (st 100 % vähendamist)? : **Ei**

4.2.2.2 Tööjõukulude mahaarvamine

Kas kohaldate tööjõukulude mahaarvamist? : **Ei**

4.2.2.3 Otsetoetuste vähendamise ja piiramise hinnanguline tulemus igal aastal

Taotlusaasta	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Selgitused**
Eelarveaasta	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	
Hinnanguline kogutoodang aastas (eurodes)	0	0	0	0	0	
– ümberjaotava toetuse kasutamine (eurodes)	0	0	0	0	0	
– muude otsetoetuste vormis sekkumiste kasutamine (eurodes)	0	0	0	0	0	
– ümberpaigutus EAFRDsse (eurodes)	0	0	0	0	0	

4.2.3 Kohaldamine juriidiliste isikute või rühmade liikmete tasandil / seotud juriidiliste isikute rühma tasandil (artikkel 110)

– [Strateegiakavade määruses] või [horisontaalses määruses] sätestatud künniste/piirangute kohaldamine juriidiliste isikute või rühmade liikmete tasandil:
[Strateegiakavade määruse] artikli 17 lõige 4 – maksete vähendamine
Künnise kohaldamine : **Ei**

[Strateegiakavade määruse] artikli 29 lõike 6 esimene lõik – täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus
Künnise kohaldamine : **Ei**

[Strateegiakavade määruse] artikli 30 lõige 4 – täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele
Künnise kohaldamine : **Ei**

[Strateegiakavade määruse] artikli 17 lõige 1 – finantsdistsipliin
Künnise kohaldamine : **Ei**

– Liikmesriigi sätestatud künniste/piirangute korral nende künniste/piirangute kohaldamine juriidiliste isikute / rühmade liikmete tasandil:
[Strateegiakavade määruse] artikkel 28 – väikepõllumajandustootjate toetus
Künnise kohaldamine : **Ei**

[Strateegiakavade määruse] artikkel 31 – ökokavad
Künnise kohaldamine : **Ei**

[Strateegiakavade määruse] artiklid 32–34 – täiendav sissetulekutoetus
Künnise kohaldamine : **Ei**

[Strateegiakavade määruse] artikkel 70 – keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused
Künnise kohaldamine : **Ei**

[Strateegiakavade määruse] artikkel 71 „Looduslikust või muust piirkondlikust eripärast tulenevad piirangud“
Künnise kohaldamine : **Ei**

[Strateegiakavade määruse] artikkel 72 „Teatavatest kohustuslikest nõuetest tulenevad piirkondlikud ebasoodsad tegurid“
Künnise kohaldamine : **Ei**

[Strateegiakavade määruse] artikkel 73 – investeeringud
Künnise kohaldamine : **Ei**

[Strateegiakavade määruse] artikkel 75 – noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine ja maapiirkondades ettevõtlusega alustamise toetus
Künnise kohaldamine : **Ei**

– [Strateegiakavade määruses] sätestatud künniste/piirangute kohaldamine seotud juriidiliste isikute rühmade tasandil:
[Strateegiakavade määruse] artikli 29 lõike 6 teine lõik – täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus
Künnise kohaldamine : **Ei**

4.2.4 Panus riskijuhtimisvahendisse

Kas kasutate võimalust seada kuni 3 % otsetoetustest sõltuvaks asjaolust, et see summa panustatakse riskijuhtimisvahendisse? : **Ei**
Mis on see protsendimäär?
Põhielemendid

4.3 Tehniline abi

4.3.1 Eesmärgid

Tehnilise abi eesmärk on tagada ÜPP strateegiakava tõhus ja sujuv rakendamine ning selleks vajalike ülesannete täitmise tagamine.

4.3.2 Tegevuste ulatus ja soovituslik planeerimine

Tehnilise abi kaudu rahastatakse ÜPP strateegiakava rakendamisega seotud tegevusi, sh ÜPP strateegiakava ettevalmistamise, seire, juhtimise, hindamise, teabe- ja teabevahetuse, teavitamise, kaebuste lahendamise ning kontrolli ja auditeerimisega seotud tegevusi ning ÜPP riikliku võrgustiku toimimist, hõlmates ka varasemaid programmitöö ja sellele järgnevaid ÜPP strateegiakava perioode. Tehnilise abi raames toetatakse muuhulgas järgmisi tegevusi: ·ÜPP strateegiakava ettevalmistamine ja juhtimine; ·toetuse andmist korraldavate asutuste võimekuse tõstmine ÜPP strateegiakava ettevalmistamisel ja rakendamisel; ·projektide hindamise, valiku ja elluviimise, seire, kontrolli ning järelevalve tagamine; ·ÜPP strateegiakava seire ja hindamise korraldamine; ·kaebuste lahendamine ning kontrolli- ja auditimeetmed, v.a sertifitseerimisasutused ÜPP horisontaalmääruse tähenduses; ·fondi kasutamise üle tõhusa kontrollisüsteemi, sh toetuste kasutamise järelevalve, auditi ja kontrolli tagamine; ·toetuse kasutamise võimaluste kohta uuringute teostamine;

·kasusaajate ja avalikkuse informeerimine ÜPP strateegiakava panusest ja toetusvõimalustest, sh näiteks meetmeid tutvustavate veebilehtede loomine, toimetamine ja hooldus; teavitustöö läbi trükimeedia, tele- ja raadiokanalite; info- ja juhendmaterjalide väljaandmine trükistena; teabepäevade korraldamine;

·toetuse taotlejate võimekuse tõstmine toetuse taotlemisel, s.h koolitused, infopäevad;

·ÜPP strateegiakava rakendamisega seotud komisjonide töö korraldamine;

·ÜPP strateegiakava rakendamiseks vajalike infosüsteemide, riist- ja tarkvara soetamine, paigaldamine ja hooldamine;

·programmiperioodi 2014–2020 lõpetamine ja MAK 2014–2020 järelhindamine;

·riikliku ÜPP võrgustiku tegevuskava ettevalmistamine ja rakendamine;

·CLLD ühiskomitee rakendamisega seotud töö korraldamine.

Õiguslik alus: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklid 85, 94 ja 125.

Abikõlblikud on otseselt ÜPP strateegiakava rakendamisega seotud personalikulud, majanduskulud ja IT-investeeringud.

Tehnilise abi kaudu toetatavatele tegevustele kasutatakse EAFRD kogusummast 6% (maksimaalselt 26 405 894 eurot).

4.3.3 Toetusesaajad

ÜPP strateegiakava rakendamisega seotud asutused, sh korraldusasutus, makseasutus ja ÜPP võrgustiku ülesandeid täitev asutus.

4.3.4 Määr

Märkida EAFRDst ÜPP strateegiakavale antava kogutoetuse protsendimäär, mida kasutatakse tehnilise abi meetmete rahastamiseks. Kogu perioodi ühtne protsendimäär (kuni 4 % / kuni 6 % Belgia, Eesti, Küprose, Leedu, Luksemburgi, Läti, Madalmaade, Malta, Rootsi, Sloveenia ja Taani puhul) **6**

4.4 ÜPP võrgustik

4.4.1 Kokkuvõtlik ülevaade riikliku ÜPP võrgustikust ja selle eesmärgid, sealhulgas tegevused, millega toetatakse Euroopa innovatsioonipartnerlust ning teadmiste jagamist põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemis

ÜPP võrgustiku loomise peamiseks eesmärgiks on luua riiklikul tasandil organisatsioonide ja haldusasutuste, nõustajate, teadlaste ja muude innovatsiooni osalejate ning muude põllumajanduse ja maaelu arengu valdkonna osalejate võrgustik.

Riikliku ÜPP võrgustiku tegevuste peamisteks eesmärkideks on suurendada sidusrühmade kaasatust ÜPP strateegiakava rakendamisse, abistada liikmesriikide ametiasutusi ÜPP strateegiakava rakendamisel ja üleminekul tulemuspõhisele rakendamismudelile, parandada ÜPP strateegiakava rakendamise kvaliteeti, teavitada laiemat üldsust ja võimalikke kasusaajaid ÜPP strateegiakava suundumuste ja rahastamisvõimaluste kohta, edendada innovatsiooni põllumajanduses ja maaelu arengus ning toetada vastastikust õppimist ning kõigi sidusrühmade kaasamist teadmiste vahetamise ja teadmiste loomise protsessi, aidata kaasa ÜPP strateegiakava järelevalve- ja hindamissuutlikkusele ja -tegevusele ning tulemuste levitamisele.

Eesmärkide saavutamiseks viiakse läbi järgmisi tegevusi:

• ÜPP strateegiakava alusel rakendatud või toetatud projektinäidete ja heade praktikate kogumine, levitamine ja analüüsimine ning ÜPP strateegiakava erieesmärkidega seotud põllumajanduse ja maapiirkondade arengute analüüsimisele kaasaaitamine;

• panustamine liikmesriigi haldusasutuste ja muude ÜPP strateegiakava rakendamisse kaasatud osalejate suutlikkuse suurendamisse, sealhulgas järelevalve- ja hindamisprotsessidesse;

• kogemuste vahetamise hõlbustamine sidusrühmade vahel, sh erinevate platvormide, foorumite ja ürituste

loomine selle tarbeks ning vajaduse korral teabe vahetamine kolmandate riikide võrgustikega;

• rahastatud struktuuride ja projektide osas teabe kogumine ja selle levitamise hõlbustamine, sh näiteks kohalike tegevusrühmade ja põllumajanduse tootlikkust käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühmade tegevus ning samaväärsete struktuuride ja projektide osas;

• Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade ja kohalike tegevusrühmade või sarnaste kohalike arengustruktuuride koostööprojektide toetamine, sh riikidevahelises koostöös;

• seoste loomine muude liidu rahastatavate strateegiate või võrgustikega;

• panus ÜPP strateegiakava edasiarendamisse ja mis tahes järgneva ÜPP strateegiakava perioodi ettevalmistamisse;

• koostöö AKIS keskusega, üksteise tegevuse vastastikune toetamine (vt ka ptk 8.1 ja 8.2);

• osalemine Euroopa ÜPP võrgustiku tegevuses ja sellele kaasaaitamine.

Kuna ÜPP võrgustik tegutseb AKIS keskusega sama asutuse all, on nende igapäevane koostöö nii vältimatu kui ka asjakohane. Praktilise tööjaotuse mõttes keskendub ÜPP võrgustik kogu ÜPP meetmetele tervikuna, samas kui AKIS keskuse tähelepanu keskmes asub eeskätt AKIS, sealhulgas AKISe kokkupuutepunktid ja seosed Euroopa Horisondiga.

ÜPP võrgustik saab oma ülesannete täitmisel rakendada AKIS keskuse teabesalve võimalusi (nt info ellu viidud innovatsiooniprojektide kohta), AKIS keskuse kontaktvõrgustikku ja ekspertteavet, ent samas saab pakkuda omalt poolt tuge Eesti edukamate ÜPPst rahastatud projektide jt tegevuste tutvustamisel üle-Euroopalise ÜPP võrgustiku kaudu. Hea näide ÜPP võrgustiku toetavast mõjust näiteks innovatsioonitegevustele kaasa aitamisel, on olnud MAKi meetme 16.1/16.2 raames spetsiaalne taotlusvoor piiriülestele EIP tegevusgruppidele, mille ettevalmistamisel oli suur roll just MAK maaeluvõrgustiku innovatsioonivõrgustikul ja nende headel kontaktidel teiste riikide maaeluvõrgustikega; eelinfo levis, toimusid kohtumised võimalike partner-tegevusrühmade leidmiseks, jne.

4.4.2 Riikliku ÜPP võrgustiku struktuur, juhtimine ja toimimine

ÜPP võrgustiku struktuuri, juhtimise ja toimimise eest vastutab Maaeluministeerium. Eelmisel perioodil täitis Maaeluvõrgustiku üksuse ülesandeid Põllumajandusuuringute Keskus, kelle struktuuris paikneb Maaelu võrgustikutöö osakond. Maaeluvõrgustiku juhtimises ja tegevuskava elluviimises osaleb nõuandva organina Maaeluvõrgustiku koostöökoda, kelle liikmeteks on Maaelu arengukava eesmärkide täitmisega seotud organisatsioonide ja rakendusasutuste esindajad. Koostöökoja ülesanneteks on tagada Maaeluvõrgustiku tegevuse koordineeritus erinevate Maaelu arengukavast kasusaajaid esindavate ühenduste ja organisatsioonide ning selle rakendamisega või põllumajanduse ja maaelu arendamisega seotud asutuste ja organisatsioonide vahel. Samuti nõustada Maaeluvõrgustiku üksust iga-aastase tegevuskava ettevalmistamise ja elluviimise osas.

ÜPP võrgustik luuakse hiljemalt 12 kuu jooksul pärast seda, kui Euroopa Komisjon on Eesti ÜPP strateegiakava heaks kiitnud. Riiklik ÜPP võrgustik luuakse tuginedes olemasolevale Maaeluvõrgustikule ning sellega määratakse juhtimisstruktuur ja tegevusplaan. Kuni ÜPP võrgustiku loomiseni võivad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artiklites 52, 53 ja 54 osutatud Euroopa maaelu arengu võrgustik, Euroopa innovatsioonipartnerluse võrgustik ja riiklikud maaeluvõrgustikud lisaks kõnealustes artiklites osutatud tegevustele tegeleda ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklites 126 ja 127 osutatud tegevustega. Kui määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 113 osutatud võrgustik on loodud, võivad nad lisaks selle artiklites 126 ja 127 osutatud tegevustele kuni 31. detsembrini 2025 täita määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 52 lõikes 3, artikli 53 lõikes 3 ja artikli 54 lõikes 3 osutatud ülesandeid, mis on seotud maaelu arengu programmide rakendamisega vastavalt määrusele (EL) nr 1305/2013.

ÜPP võrgustiku tegevuste rahastamine toimub tehnilise abi vahenditest.

4.5 Ülevaade EAFRD ja muude maapiirkondades toetust andvate liidu fondide tegevuse kooskõlastamisest, piiritlemisest ja nende vastastikusest täiendavusest

ÜPP strateegiakava, ühtekuuluvuspoliitika fondide (ERF, ÜF, ESF+, ÕÜF) ning teiste EL tõukefondide (Horizon, Interreg, jt) vahel on maapiirkondade jätkusuutliku arendamise osas tihedad seosed. Olulisel kohal on ka taaste- ja vastupidavusrahastu ning kiire kriisiabi fondist REACT-EU, mis aitab leevendada koroonaviiruse pandeemia majandusliku ja sotsiaalset mõju. Strateegiakavas ja teistes fondides on sünergia tagamiseks tegevuste valikul lähtutud pikaajalises strateegias „Eesti 2035“ määratletud arenguvajadustest ja sihtidest. Strateegia „Eesti 2035“ koostamisel kaardistati Eesti eelseisvad arenguvajadused, seati pikaajalised eesmärgid ja arengusuunad ning määrati eesmärkide saavutamiseks vajalikud muudatused. Strateegiakava on suunatud suures osas ühe valdkonna -põllumajandussektori toetamisele ning sarnaseid tegevusi ei toetata teiste EL fondide raames rahastatavate tegevustega. Strateegiakava kolmas üldeesmärk, parandada maapiirkondade sotsiaalmajanduslikku olukorda, on tihedalt seotud teiste ESI fondide raames planeeritud tegevustega. Strateegiakava raames valitud tegevused panustavad eelkõige maapiirkondade tööhõive suurendamise, ettevõtluse arengu soodustamise ning üldise ettevõtlus- ja elukeskkonna parandamisele. Strateegiakava ei panusta suuremahuliste investeeringute elluviimisele ega avalike teenuste arendamisele. Suuremahulised investeeringud on planeeritud eelkõige ERF ja RRF vahenditest, sh kiirele andmesidele juurdepääsu soodustamine. Sotsiaalvaldkonna arendamise, sh maapiirkonna sotsiaalvaldkonna arendamisega tegeleb peamiselt ESF+, millel on puutumus strateegikavaga läbi LEADER sekkumise. Maaeluministeeriumi vastutusalas on ka EMKVF rakendamine, mille raames on Maaeluministeerium olnud kaasatud ka ühtekuuluvuspoliitika partnerluslepe välja töötamisel. Asjaomased ministeeriumid on kaasatud ÜPP strateegiakava koostamisse, sh juhtkomisjoni ning kaasatakse ÜPP strateegiakava 2023–2027 seirekomisjoni.

Koostöö erinevaid EL toetusi administreerivate ametkondade vahel jätkub sekkumiste väljatöötamisel ning elluviimisel – sekkumiste koostamise protsessi kaasatakse kõik seotud asutused ning olulisemad partnerid. Sekkumiste elluviimisel toimub asutuste vahel infovahetus.

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakendamisel on riigi tasandil kooskõlas Eesti 2035-ga kokku lepitud kuus eesmärki:

Nutikama Eesti (ERF) saavutamiseks planeeritakse toetada innovatsiooni, digitaliseerimist, majanduse struktuuri muutust ning VKE-de arengut. Ettevõtluse ja innovatsiooni toetamise kaudu muutub Eesti ambitsioonikate äriideede kasvulavaks ning ettevõtted toodavad kõrge lisandväärtusega tooteid ja teenuseid. Ettevõtete tegutsemiskeskkond peab soosima nutikate lahenduste loomist ja katsetamist. Kindlustada tuleb teaduse rahvusvahelist kõrget taset ning edendada ettevõtete, teadlaste ning valitsus asutuste koostööd. Erilist tähelepanu suunatakse VKE-de konkurentsivõime suurendamisele digitehnoloogiate kasutuselevõtmise, ekspordivõimekuse suurendamisel, ettevõtluskeskkonna parandamisel ning loomemajanduse toetamisel. Planeeritud tegevused on tihedalt seotud strateegiakava 8. erieesmärgi raames planeeritud ettevõtluse konkurentsivõime, ettevõtluskeskkonna arendamise, LEADER sekkumise ning bioressursside väärindamise ning tervikuna horisontaalse erieesmärgiga. Nimetatud sekkumiste välja töötamisse kaasatakse teiste ministeeriumite esindajad, vältimaks tegevuste dubleerimist. Lisaks on nutikama Eesti suuna alt planeeritud investeeringud kiire andmeside juurdepääsu soodustamiseks. Digiühiskonna arengukava 2030[1] kohaselt on 2021. aasta seisuga maapiirkondades hinnanguliselt 120 000 majapidamist ja ettevõtet ilma kiire püsiühenduseta. Neist üle 45 000 saab 2023. aasta lõpuks valguskaablipõhise juurdepääsuvõrgu, mis vastab ELi 2025. aasta gigabitiühiskonna eesmärkidele. Siiski jääb peale seda turutõrkepiirkondadesse ehk nn valgesse alasse veel vähemalt 75 000 aadressi, mis vajavad riigi- ja sideettevõtjate koostöös tehtavaid investeeringuid. Aastatel 2021 kuni 2027 on Vabariigi Valitsus otsustanud toetada püsiühenduste rajamist turutõrkepiirkondades kokku 69,29 miljoni euroga, millest 24 mln eurot on taasterahastu NextGenerationEU (ehk Recovery and Resilience Facility, RRF) vahendid ja 45 mln eurot on Euroopa Regionaalarengufondi (ERF) vahendid. Nimetatud vahendite rakendamiseks koostati avalik konsultatsioon ja sihtpiirkonnaks prioritiseeriti lairiba juurdepääsuvõrgu arendamine maapiirkonnas. Vältimaks erinevate toetusmeetmete dubleerimist ei

planeerita ÜPP strateegiakavas sekkumist kiirele andmesidele juurdepääsu loomiseks.

Rohelisema Eesti (ERF ja Ühtekuuluvusfond) suunal on peamisteks tegevusteks energiatõhususe suurendamine, säästliku energiatarbimise, taastuvenergia, kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine, kliimamuutustega kohanemine ja valmisoleku tõstmine, ringmajanduse ja roheinnovatsiooni arendamine ning suuremate linnapiirkondade säästva liikuvuse arendamine. Mitmed planeeritud tegevused on suunatud eelkõige linnapiirkondadele, kuid olulisel kohal on kliimamuutustega kohanemine ja valmisoleku tõstmine ka maa- ja rannapiirkondades ning säästliku energiatarbimise toetamine kõikides sektorites.

Ühendatuma Eesti (Ühtekuuluvusfond) suunal on peamisteks tegevusteks keskkonnasäästliku transpordi investeeringud, maanteetranspordi investeeringud ning kohalike omavalitsuste kergliiklusteed. Nimetatud investeeringud on olulised maapiirkondadele ning sealsete elanikele juurdepääsu ning ühendatavuse tagamiseks, mida on käsitletud ka Euroopa Komisjoni teatises „Maapiirkondade pikaajaline visioon aastaks 2040“.

Sotsiaalsema Eesti (ESF+, ERF) suunal on tähelepanu alla eelkõige avalike teenuste (haridusteenused, sotsiaal ja tervishoiuteenuste ning tööhõivega seotud teenused) kättesaadavuse parandamine üleriigiliselt. Täiendavalt pannakse rõhku nii pikaajalise hoolduse korraldusele kui enim puudust kannatavate isikute vajaduste katmiseks. ÜPP strateegiakava omab sotsiaalvaldkonnaga seost läbi LEADER sekkumise. Sekkumine katab 96% maapiirkonna elanikest ning läbi sekkumise planeeritakse esmakordselt kasutada ka ühisstrateegia võimalust, mis annab kohalikul tasandil võimaluse oma strateegiates kajastada ka ESF+ raames toetatud tegevusi, eelkõige hoolekande suunal. LEADER sekkumine toetab maapiirkonnas kohalikul tasandil sotsiaalset kaasatust, võrdseid võimalusi ning vaesuse vähendamist. Sotsiaalvaldkonna arendamine keskselt on planeeritud ESF+ vahenditest. Mitmed ÜPP strateegiakava sekkumised (peamiselt erieesmärk 7 ja 8) on suunatud maapiirkonnas tööhõive, sh noorte tööhõive parandamisele.

Inimestele lähedasem Eesti (ERF) põhineb kahel suuremal tegevusel, ühelt poolt linnapiirkondade arendamisel, läbi linnaruumi arendamise, targa linna pilootlahenduste ning elurikkuse suurendamise tiheasustusaladel. Teisalt regionaalse ettevõtluse ja kohalike avalike teenuste kättesaadavuse parandamise kaudu. Selle raames on planeeritud arendada elu- ja ettevõtluskkeskonda, avalike teenuste kättesaadavust ja kvaliteeti ning KOV võimekuste tõstmist. Dubleerimise vältimiseks on ÜPP strateegiakava ettevõtluse sekkumised suunatud maapiirkonda, sh väiksemate asulate ja külade piiridesse ning LEADER sekkumise kaudu toetakse tegevusi, mis omavad kohaliku mõju. Avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamise sekkumisi ei ole ÜPP strateegiakavas planeeritud.
Õiglane üleminek (ÕUF) on suunatud konkreetselt mitmekesise ja nutika ettevõtluse arenguks, seda näiteks Ida-Viru tööstusinvesteeringute ja ettevõtluse toetamise ning töötajate ümberprofileerimise ja koolitamise kaudu ning atraktiivse elukeskkonna loomine Ida-Virumaal. Planeeritud tegevused on peamiselt suuremahulised investeeringud (nt investeeringud kaugküttesüsteemide kaasajastamisse, sotsiaal- ja terviseteenuste arendamisele jne. ÜPP strateegikava sekkumised on suunatud kogu maapiirkonnale, sh ka Ida-Virumaale, kuid strateegiakava raames planeeritud tegevused, sh ettevõtluse konkurentsivõime sekkumise tegevused on väiksemahulised ning suuremahulisi investeeringuid väljaspool põllumajandust ei toetata.

Eesti taaste- ja vastupidavuskava (Taasterahastu) on üleriigilise strateegia “Eesti 2035” ja selle tegevuskava üks lisadest, hõlmates kõiki Taasterahastu sambaid ning adresseerides Euroopa Komisjoni poolt tehtud riigipõhiseid soovitusi koostoimes teiste ELi fondidega. Eesti taastekava (kinnitatud Euroopa Komisjoni poolt 5.10.2021) olulisemad investeeringud on seotud rohe- ja digipöördega. Rahastusega toetatakse ettevõtete rohepööret spetsiaalse rohefondi kaudu, uuenduslike ja ressursitõhusate rohetehnoloogiate kasutuselevõttu ja ressursitõhususe tõstmist, bioressursside väärindamist, vesiniku terviktehnoloogiate kasutuselevõttu ning rohepööret toetavate oskuste arendamist. Bioressurside väärindamine on otseselt seotud ka ÜPP strateegiakava erieesmärgiga 8, mille raames toetataks erinevaid väikse mahulisi katseprojekte ning erinevate tehnoloogiate arendamist ja innovatsiooni soodustamist

bioressursside paremaks ja säästlikumaks kasutamiseks. Mahukaid, Eesti majanduse jätkusuutlikku kasvupotentsiaali tugevdavaid bioressursside väärindamise suurinvesteeringuid toetatakse just taaste- ja vastupidavuskava vahenditest. Täiendavaid kokkupuuteid strateegiakaval taaste- ja vastupidavuskavaga ei ole, taaste- ja vastupidavuskava panustab oluliselt lairibavõrgu arendamisele maapiirkonnas.

Perioodil 2021–2027 rakendatakse Eestis Interregi raames 7 programmi, Eesti-Läti 2021 – 2027, Kesk-Läänemere, Läänemere, Interreg Euroopa, URBACT IV, ESPON 2030 ja INTERACT IV. Eeltoodud programmide osas on kaardistatud konkreetsed sihtpiirkonnad ning abikõlblikud taotlejad, kes saavad tegevustes osaleda ning eesmärgiks on osapoolte koostöö parandamine. ÜPP strateegiakava puutumus on peamiselt läbi maapiirkondade konkurentsivõime kasvu ning heade tavade jagamise nende programmide kaudu, mis on suunatud regionaalse tasandi piirkonnale (nt Eesti-Läti 2021 – 2027). Teatud Interreg projektides osalevad ka kohalikud tegevusrühmad partneritena. Samuti panustavad piirkonna ülesesse koostöösse Leader koostööprojektid ning erinevad teadus- ja arendustegevused.

Eesti kavandavate vahendite ning ELi tsentraalsete fondide (nt Euroopa Horisont, LIFE, DEP, CEF2) kasutuse koordineeritud kavandamiseks tehakse koostööd ja vahetatakse infot nende fondidega tegelevate asutuste vahel, et Eestile olulisi tegevusi ellu viia. See tagab ka erinevate vahenditest toetatavate tegevuste korral sünergia, harmoonia ning kooskõlastatud lähenemist võimaldades edendada osalemist rahvusvahelistes koostöövõrgustikes.

LIFE programm on keskkonnale suunatud rahastamisvahend, mis toetab liidu keskkonnapoliitika arengut ja elluviimist ning mida koordineerib Eestis Keskkonnaministeerium. Eestis on rahastatud mitmeid suuremahulisi projekte nii keskkonna kui energiatõhususe edendamiseks. Strateegiakava panustab kohalikul tasandil keskkonna ja ressursitõhususe, looduse ja elurikkuse ning kliimamuutuste leevendamise ja kohanemise alastesse eesmärkidesse eelkõige läbi erinevate keskkonna- ja elurikkuse meetmete, samuti soodustades vastavaid tegevusi teistes sekkumistes. Strateegiakavas panustab LIFE projekt Metsa- ja põllumajandusmaastike terviklik majandamine Natura 2000 elupaikade ja liikide kaitsestaatuse parandamiseks (*Adaptive community based management of forest and farming landscapes to improve the conservation status of Natura 2000 habitats and species, LIFE18 IPE/EE/000007*) sekkumistesse KK5 ja KK6. Programmis töötatakse välja tulemuspõhise hindamise metoodika pärandniitudele ja väärtuslikele püsirohumaadele. Poollooduslike koosluste kaitsekava uuendatakse ning taastatakse 1000 ha erinevaid poollooduslikke kooslusi, sh 20 rannaniitu. Samuti ajakohastatakse praegust toetussüsteemi, mis peaks senisest enam motiveerima maaomanikke taastama ja hooldama poollooduslikke kooslusi. Poolloodusliku kooslused saavad liikuda hooldusskeemi ja taotleda pärandniidu hooldamise toetust pärast seda, kui need alad on taastatud. Poollooduslike koosluste taastamisse ja seega ka strateegiakava sekkumisse KK6 panustavad veel Eesti-Läti ühine LIFE projekt (LIFE20 NAT/EE/000074) „*Restoring and promoting a long term sustainable management of Fennoscandian wooded meadows in Estonia and Latvia*" 500 ha puisniitude taastamisega ning Muhu saare poollooduslike koosluste sidususe suurendamine ja selleks kasutatud meetodite viimine laiemasse kasutusse (*Restoring and connecting semi-natural meadow habitats on Muhu island, LIFE19 NAT/EE/001006*), mille käigus taastatakse 500 ha poolloodusliku kooslusi. Viimase projekti eesmärgiks on ka fragmenteerunud pärandniitude ühendamine maastikus selleks, et neile omased liigid saaksid säilitada geneetilise mitmekesisuse.

Programmi Digitaalne Euroopa (DEP) tehtavate investeeringutega toetatakse Euroopa Liidu kahte eesmärki, milleks on üleminek rohelisele majandusele ja digipööre, ning tugevdatakse liidu vastupidavust ja digitaalset suveräänsust. Eestis tegeleb digitaaltehnoloogiate arendamise ning selle teemalise investeeringutega Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Strateegiakavas ei ole planeeritud sekkumisi, mis kattuksid programmi „Digitaalne Euroopa" eesmärkidega.

Euroopa ühenduse rahastus (CEF2) raames toetatakse transpordi, energia ja digitaalvaldkonna koostoime võimaldamist ja tugevdamist. Perioodil 2014–2020 sai CEF raames toetust Rail Baltica, mille eesmärk on transpordisektori rohelisemaks muutmine Baltikumis, arendades edasi Euroopa standardile vastavat 1435 mm rööpmevahega kaherööpmelist raudteeliini, mis integreerib Balti riigid ELi TEN-T võrku. Eestis

tegeleb transpordi, energia ja digitaalvaldkonna arendamisega Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Strateegiakavas ei ole planeeritud suuremahulisi investeeringuid transpordi, energia ega digitaalvaldkonna arendamisse.

Euroopa Horisont programmil on strateegiakavaga kõige suurem kokkupuutumus just II samba kuuenda teemavaldkonnaga (klaster 6). Euroopa horisondi II samba kuuenda teemavaldkonna eesmärk on parandada keskkonnaseisundit, aidata taastada elurikkust maismaal, siseveekogudes ja merel. Teaduse ja innovatsiooni toetamise kaudu edendatakse loodusvarade jätkusuutliku kasutamist ning kujundatakse ümber majanduse ja ühiskonna tavasid säästliku ressursikasutuse suunas. Samuti kiirendab teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon üleminekut madala CO_2-heitega, ressursitõhusale ringmajandusele ja säästvale biomajandusele, sealhulgas metsandusele. Toetatakse ka maa-, ranniku- ja linnakogukondade jätkusuutlikku arengut ja kohanemist digi- ja rohepöördega.

Strateegiakava ja Euroopa Horisondi vahelisi seoseid aitavad tugevdada strateegiakavas planeeritud sekkumised teadmussiirde ja nõuande ning innovatsioonikoostöö toetamiseks. Teadmussiirde ja nõuande raames vahendatakse Horisondi projektide tulemusi, näiteks nõuandetegevuste käigus, teadmiste vahetamisele suunatud infoseminaridel, AKIS keskuse e-teabesalves avaldatud materjalidena jpm. lisaks on oluline roll ÜPP võrgustikul, kes teeb koostööd Eesti Teadusagentuuriga, kes on Euroopa Horisondi kontaktpunktiks Eestis ning juba käesoleval programmiperioodil kajastas omaväljaantavas infokirjas lisaks EIP-AGRI uudistele ka Euroopa Horisondi uudiseid, asjakohaste projektide tulemusi, temaatiliste võrgustike teateid jne, mis muuhulgas tagab tegutsenud, käimasolevate ja tulevaste EIP projektide kursisoleku Horisondis toimuvaga, valdkonnale oluliste teadusuudistega jne. EIP projektide ja Horisondi mitme osapoolega (multi-actor) projektide vahelise sünergia tugevdamiseks ja koostoovõimaluste tutvustamiseks korraldab võrgustik koostöös Eesti Teadusagentuuriga ühiseid infoüritusi, kus osalevad nii EIP kui ka Horisondi projektide esindajad ja kus tutvustatakse käimasolevaid või lõppenud projekte, aga ka kaardistatakse ühishuvisid ja vahetatakse informatsiooni eesmärgiga algatada uusi ühiseid projekte.

[1] https://www.mkm.ee/digiriik-ja-uhenduvus/digiuhiskonna-arengukava-2030

4.6 Rahastamisvahendid

4.6.1 Rahastamisvahendi kirjeldus

Eesti sarnaselt kogu maailmale on suurte muutuste keskel, kus toimub valdkondadeülene automatiseerimine ja digitaliseerimine. Erinevate EL eesmärkide, sh kliima ja keskkonna ning digitaalvaldkonna eesmärkide saavutamiseks on vaja teha mahukaid investeeringuid. Investeeringute vajadus on nii VKE-del, sh mikroettevõtetel, kui ka suurtel ettevõtetel.

Eelmise programmiperioodi 2014–2020 jooksul rakendati rahastamisvahendit läbi kolme MAK 2014–2020 tegevuse liigi[1] kogusummas 54 460 000 eurot, millest 15 000 000 tuli Euroopa taastekava vahenditest. Seisuga 31.12.2020 rahastati kokku 234 laenu summas 40,8 mln eurot. Välja makstud laenude osakaal oli 73,4% kogu eelarvest. Nimetatud perioodil väljastati mikro- ja väikeettevõtete kasvulaen 184 korral ning pikaajalist investeerimislaenu 50 korral. Edukalt on rakendunud ka pankadega kooslaenamine, kus osa laenu summast tuleb krediidiasutustest ning osa tuleb Maaelu Arendamise Sihtasutusest (MES), kes oli sel perioodil rahastamisvahendi rakendaja. Kaaslaenamine annab krediidiasutustele kindluse, et tegemist on jätkusuutliku ettevõttega ning annab võimaluse rahastamisvahendist rahastada rohkemal hulgal laene, võrreldes sellega kui kogu laenusumma tuleks ainult rahastamisvahendist.

Põllumajanduse, toidu- ja joogitootmise ning maapiirkonna ettevõtluse valdkonnas on jätkuvalt probleeme kapitali ja finantseerimiseallikatele ligipääsemisega. Jätkuvad probleemid ebapiisava tagatise, ebastabiilsete rahavoogude ning omakapitali puudumisega, mis takistavad krediidiasutuste poolt pakutavatele võimalustele ligipääsu. Statistikaameti andmetel tegutseb maapiirkonnas kolmandik

ettevõtetest, kellest ligi pooled tegelevad teenuste osutamisega, ligikaudu viiendik põllumajanduse, jahinduse, metsamajanduse ja kalandusega ning viiendik töötleva tööstusega. Maapiirkonna ettevõtlus on võrreldes varasemaga kohanenud ning muutunud palju mitmekesisemaks. Samas on kasvutrendis maa- ja linnapiirkonna vaheline hõivelõhe. Olemasolevate töökohtade säilitamiseks, uute atraktiivsete töökohtade loomiseks ja piirkondlikult ühtlase sissetuleku tagamiseks tuleb maaelu toetuste rakendamisel ja sihtide seadmisel üha enam fookusesse võtta uute atraktiivsete töökohtade loomine läbi maapiirkonnas tegutsevate ettevõtete konkurentsivõime kasvu, maapiirkonna ettevõtluse mitmekesisuse säilitamise ning lisandväärtust loovate tegevuste ja valdkondade (nt ringbiomajandus, innovaatilised tootmisviisid, väärindatud toodete eksport, ökoturism jne) edendamise kaudu. Tehnoloogilise varustatuse, konkurentsivõime suurendamise ning tootmis- ja ekspordimahtude kasvatamiseks on vajalik tagada ligipääs finantsinstrumentidele maapiirkonnas tegutsevatele ettevõtetele.

Eesti põllumajandussektor on aastatel 2014–2018 investeerinud 938,3 mln eurot ning aastane investeeringute maht ulatub 151,6 mln eurost 237,1 mln euroni. Suurenenud nõudmised põllumajadustootmisest tuleneva mõju vähendamiseks nõuavad põllumajandustootjatelt täiendavaid investeeringuid keskonnamõjude vähendamiseks ning tootlikuse suurendamiseks. Seejuures on laenu saamine keeruline eelkõige noortel põllumajandustootjatel ja alustavatel ettevõtjatel. Põllumajandustootjatel, sh noortel on raskusi ka vajaliku tootmismaa ostmisel.

Toiduainetööstuse (sh joogitööstus) valdkonnas tegutses Eestis 2019. aastal 761 ettevõtet. Eesti toiduainetööstuste investeeringute maht materiaalsesse põhivarasse võrreldes EL-i keskmisega on suhteliselt madal ning investeeringuvajadus Eesti toiduainetööstuses on endiselt suur ning ka tulevikus on oluline jätkata sektori toetamist nii investeeringute tegemisel tehnoloogiasse kui ka teadus- ja arendustegevusse.

Töötlemisvõimekuse saavutamisel on oluline toetada ühisinvesteeringuid, mis aitavad paremini kaasa struktuursete muutuste toimumisele ja on laiema mõjuga, kuna investeeringuga ei ole seotud ainult üks isikute grupp, vaid soodustatakse suurema isikute ringi koostegevust. Ühistegevuse arengut takistab tootjate piiratud võimekus ühistu arengusse investeerida.

Turutõrke lahendamiseks on vaja luua paremad eeldused nii põllumajandustootjate, sh noorte kui alustavate ja muude maapiirkonna ettevõtete kapitalile ligipääsuks kasutades selleks finantsinstrumentide võimalusi. Oluline on suurendada võimalusi kapitali kaasamiseks olukorras, kus maapiirkonnas teatud tegevusalade ettevõtted ei saa laenu, kuna krediidiasutused kohaldavad laenu andmisel sõltumata tegevusalast ja muudest valdkonna iseärasustest ettevõtetele ühesuguseid kriteeriume. Seejuures tuleb hõlbustada ka põllumajandusühistute ja toiduainetööstuste juurdepääsu kapitalile ning finantsinstrumentidele laiemalt. Rahastamisvahendiga on võimalik toetada uusi või varajases kasvufaasis olevaid ettevõtteid, sh noori põllumajandustootjaid ja nende poolt tehtud investeeringuid, mis on elujõulised kuid teatud põhjustel (ebasobiv tagatis, tundmatu tegevusala, hooajaline sissetulek vms) krediidiasutused neile laenu ei anna või annavad laenu taotleja jaoks ebasobilikel tingimustel (nt lühike tagasimakse aeg, kõrge intress, ebamõistlikud tagatised).

Eeltoodust tulenevalt rakendatakse rahastamisvahendit järgmistes ÜPP strateegiakava erieesmärkides: 2, 3, 7 ja 8 ning nende erieesmärkide põhjal programmeeritud sekkumistes - põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud, toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud, ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse ning investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks. Täiendavalt saavad rahastamisvahendite poolt pakutavaid võimalusi kasutada ka põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamise, väikeste põllumajandustootjate arendamise sihtgrupi kuuluvad põllumajandustootjad. Neil on võimalik rahastamisvahendit kasutada läbi põllumajandustootjate materiaalsete ja immateriaalsete tootlike investeeringute sekkumise, mille raames programmeeritakse rahastamisvahend. Eeltoodud sekkumised panustavad põllumajanduse, toidu- ja joogitootmise ning maapiirkonna ettevõtluse valdkonnas investeeringute tegemisele, kus on jätkuvalt probleeme kapitali ja finantseerimiseallikatele

ligipääsemisega. Ülejäänud erieesmärgid (1, 4, 5, 6, 9) ning nende alt programmeeritud sekkumised ei kasuta ÜPP strateegiakava mõistes rahastamisvahendit, kuna rakendatavate sekkumiste olemus, nendega kaetav vajadus või sekkumise raames toetatavad tegevused ei ole seotud eelnevalt tuvastatud turutõrkega ning seega pole rahastamisvahendi rakendamine nendes sekkumistes asjakohane.

Rahastamisvahendi eelhindamine

Rahastamisvahendi eelhindamist alustati 2019. aasta oktoobris ühiselt ÜPP strateegiakava ja „Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi 2021–2027 rakenduskava“ jaoks Eesti Maaülikooli poolt. Eelhindamise aruanne koostati 2020. aasta aprillis hinnates turutõrke asjakohasust 2019. aasta lõpu seisuga. Eelhindamises ei arvestatud COVID-19 kriisist tingitud olukorraga.

Eelhindamise aruande koostamisel lähtuti eelkõige Statistikaameti ja Eesti Panga andmetest sihtrühmade majandusliku olukorra kohta, Põllumajandusuuringute Keskuse (PMK) poolt 2019. aastal läbi viidud uuringute tulemustest[2], eelnevate rahastamisvahendite eelhindamise tulemustest, MESi andmetest perioodi 2014–2020 rahastamisvahendi rakendamise kohta ning sihtrühma, krediidiasutuste ning rahastamisvahendiga seotud asutustega (korraldus-, rakendus- ja makseasutused) läbi viidud intervjuudest. Eelhindamisse kaasatud sihtrühmad olid põllumajandustootmises, toiduainete ja joogitootmises ning maalises asustuspiirkonnas muudes tegevusvaldkondades tegutsevad ettevõtted, sh ühistud[3]. Rahastamisvahendi eelhindamise käigus analüüsiti rahastamisvahendi võimalikke rakendusvaldkondi, turutõrkeid ja sihtgruppe, samuti töötati välja ettepanekud rahastamisvahendite kujundamiseks ja rakendamiseks ning kavandati võimalikud investeerimisstrateegiad.

Turutõrked eelhindamisega kaetud sihtrühmades olid valdavalt sarnased ja ei erine suuresti programmiperioodil 2014–2020 rahastamisvahendi eelhindamisel tuvastatud turutõrgetest. Jätkuvalt on suurimaks probleemiks krediidiasutustest laenu saamisel tagatise ebapiisavus, liiga lühike laenutagasimakse investeerimislaenudel, laenutaotlejate ebarealistlikud äriplaanid ning vähene teadlikkus rahastamise võimalustest. Ebapiisavad tagatised on eelkõige probleemiks alustavatel ja kasvufaasis olevatel ettevõtetel, ühistutel, tootjarühmadel ning muudel maaettevõtjatel. Ettevõtjate hinnangul ei tunne krediidiasutused ka piisavalt hästi vähem levinud tegevusalade spetsiifikat, mistõttu hinnatakse äriplaane ebaadekvaatselt või kogunisti loobutakse nende hindamisest. Krediidiasutuste hinnangul on ettevõtjate finantskirjaoskus ja riskijuhtimise alastes teadmistes vajakajäämisi, millest tulenevalt on ka koostatud äriplaanid nõrgad, kus hinnatakse prognoositavaid tulusid liiga suureks ning kulusid liiga väikseks.

Põllumajandussektoris krediidiasutuse poolt laenu andmise puhul on probleem eelkõige alustavate (sh noorte) ja kasvufaasis olevate põllumajandusettevõtjate puhul, kus krediidiasutused hindavad laenu saamiseks vajalike tagatisi ebapiisavaks või on intressimäärad liiga kõrged. Sobivaks tagatiseks hinnatakse maad, mida aga paljudel põllumajandusettevõtjatel ei ole, seega on vajalik väikeste ja keskmiste suurustega põllumajandustootjatel põllumajandusmaa ostu finantseerimine. Samuti on krediidiasutuste poolt pakutavad laenutagasimaksed liiga lühikese perioodiga. Selleks, et sektor suudaks senise investeerimise mahu säilitada, peab lisaks sektori tootlikkuse ja kasumlikkusele paranema ka ligipääs pikaajalistele laenudele. Samas on esile toodud, et suurema sektorispetsiifilise kogemuse tõttu oskab MES enam arvestada põllumajandussektori eripäradega ning seega on hästi käivitunud MESi ja krediidiasutuste kaaslaenamise toode.

Muude maaettevõtete puhul on lisaks eelnevale probleemiks ka mikrolaenude puudumine ja väikelaenude liiga kõrged intressid, mis sunnib ettevõtjaid kasutama kõrge intressimääraga tarbimislaene. Alustavate ettevõtjate ja hooajaliste valdkondadega (nt turism) ettevõtjad ei saa krediidiasutustest laenu, kuna ettevõtte majandusnäitajad või äriplaan ei ole krediidiasutuste hinnangul piisav. Ka on probleeme tagatisega, kuna maalises asutuspiirkonnas asuv kinnisvara ei kvalifitseeru madala turuväärtuse tõttu tagatiseks. Samuti tuli intervjuudest välja, et väikeste laenusummade puhul krediidiasutused pole nõus äriplaane hindama. Intervjuudest selgus, et teadlikkus rahastamisvahendi laenude võimalustes on pigem

tagasihoidlik, seega täiendava teavitustöö ja kasvava teadlikkuse tulemusena võib kasvada ka rahastamisvahendi nõudlus.

Toiduainetööstuses tegutsevatel väiksematel ettevõtetel on lisaks üldistele takistustele ka probleeme käibekapitali laenu saamisega ning mikroettevõtjate jaoks pole sobivat investeerimislaenu. Ühistutel tekitab vähene omakapital probleeme laenukapitali kaasamise võimalustega, seda eriti suuremate projektide puhul.

Täpsem ülevaade eelhindaja ettepanekutest ja turutõrke kirjeldustest on leitav eelhindamise lõpparuandest (vt https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/upp-2021/upp-emkf-2021-rahastamisvahend-eelhindamine.pdf).

Rakendatavad rahastamisvahendid

Lähtuvalt eelhindaja soovitustest ja eelmise perioodi positiivsetest kogemustest rakendatakse ÜPP strateegiakava raames tagatisi ja laenusid, sh:

- Kasvulaen;
- Pikaajaline investeerimislaen;
- Eraldiseisev käibekapitalilaen vastavalt määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 80 lõikele 3.

Ettevõtete rahastamisvajadus varieerub suuresti sõltuvalt ettevõtte suurusest ning arenguetapist. Rahastamisvahendi kaudu pakutavate finantstoodete tingimused lepitakse kokku rakendaja ja ministeeriumi vahel rahastamislepinguga. Rahastamislepingus võidakse seada taotlejatele, kellel on turutingimustel keerulisem laenu saada (nt alustavad, noored või väikesed põllumajandustootjad, tootjaorganisatsioonid) soodustingimusi (nt madalam intress, madalam tagatise määr, pikem tagasimakse tähtaeg vms). Konkreetsed tingimused, sh soodustingimused kirjeldatakse rahastamislepingus.

Rahastamisvahendi rakendamisega leevendatakse turutõrget põllumajanduse, toidutööstuse ning muude maapiirkondade ettevõtete seas. Sessoonse olemusega valdkonnad saavad kasu käibekapitali pakutavatest võimalustest ning ei pea kasutama lühiajaliste rahaliste vahendite saamiseks kõrge intressiga tarbimislaene. Spetsiifiliste ning vähem levinud valdkondade ettevõtjad saavad kasutada avaramaid võimalusi, kus arvestatakse ning teatakse nende eripäradest ning ollakse teadlikud valdkonna spetsifiikast. Paraneb paindlikus ettevõete kasvulaenude ning pikaajalise investeerimislaenude osas, kus nõutavad tagatised on madalamad ning tagasimaksed paindlikumad võrreldes krediidiasutuste poolt pakutavate toodetega, mis lubavad investeeringuid teha ka nendel ettevõtjatel, kes tavalisest krediidiasutusest laenu ei saa, või saaksid väga halbade tingimustega.

Rahastamisvahendi kombineerimine muude toetustega

Rahastamisvahendit rakendatakse tagastamatust toetusest eraldi tegevusena. Rahastamisvahendeid võib kombineerida toetustega, eelkõige toetuse saamisel omafinantseeringu osa rahastamisel, kui toetuse ja rahastamisvahendi toetuse brutotoetusekvivalendi summa ei ületa Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 73 sätestatud asjakohaseid toetuse piirmäärasid ja vastava toetusskeemi tingimustes sätestatud toetuse piirsummasid. Rahastamisvahendist antava rahastuse ja toetuse summa ei tohi ületada asjaomase kuluartikli kogusummat. Rahastamisvahendit ei kasutata toetuse eelrahastamiseks ega toetusi rahastamisvahendi tagasimakseks. Rahastamisvahendit saab kombineerida muude toetustega ainult juhul, kui tegevus või investeering on abikõlblik kõigi kombineeritud toetuste puhul.

Rahastamisvahendi rakendamise kord ja toetuse taotlemine

Rahastamisvahendi rakendamiseks sõlmitakse haldusleping, lähtuvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 X lisas sätestatule Maaeluministeeriumi ja rahastamisvahendi rakendaja vahel, kus on kirjas rakendamise kord ja taotlemise protseduur. Rahastamisvahendi rakendaja valimiseks jälgib Maaeluministeerium riigihangete seaduses sätestatud tingimusi. Rakendaja saab olla juriidiline isik, kes tegutseb finantseerimise alal, kellel on varasem kogemus rahastamisvahendi rakendamisel ning omab piisavat pädevust rahastamisvahendi rakendamiseks (sh inimkapital, süsteemid, võimekus, piisav omakapital).

[1] 4.1 „Investeeringud põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamisse“, 4.2 „Investeeringud põllumajandustoodete töötlemiseks ja turustamiseks“ ja 6.4 „Investeeringud majandustegevuse mitmekesistamiseks maapiirkonna mittepõllumajandusliku tegevuse suunas“.

[2] Põllumajandustootjate, põllumajandustoodete töötlemise ja turustamisega tegelevate ning maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate toetusvajaduste ja võimaliku sekkumisloogika uuring (https://pmk.agri.ee/sites/default/files/2020-09/2020-ettevotete-toetusvajadus-lopparuanne-veebile-MMAO%2802092020%29.pdf)

[3] Käesoleva dokumendi kontekstis ei hõlmata eelhindamise seda osa, mis puudutas kalandussektori ettevõtjaid, tootjaorganisatsioone ja sadamaid.

4.7 Sekkumiste maaelu arenguga seotud liikide ühised elemendid

4.7.1 Rahastamiskõlblike investeeringute loetelu

Mitterahastamiskõlblikud investeeringud ja kulukategooriad

Kõigi investeeringute sekkumisliigina rakendatavate sekkumiste puhul on mitterahastamiskõlblikud järgmised investeeringud ja kulukategooriad:

· põllumajandustoodete tootmise õiguste ostmine (v.a rahastamisvahendi kaudu);

· toetusõiguste ostmine (v.a rahastamisvahendi kaudu);

· maa ostmine summas, mis ületab 10% asjaomase tegevuse rahastamiskõlblikest kogukuludest, välja arvatud maa ostmine keskkonnakaitseks ja süsinikurikaste muldade säilitamiseks või maa ostmine noorte põllumajandustootjate poolt rahastamisvahendi kaudu;

· loomade ning üheaastaste taimede ost ja nende istutamine (v.a rahastamisvahendi kaudu) muul eesmärgil kui:

· loodusõnnetuse, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofi tagajärjel kaotatud põllumajandusliku või metsamajandusliku potentsiaali taastamine;

· kariloomade kaitsmine suurkiskjate eest või kasutamine masinate asemel metsanduses;

· määruse (EL) nr 2016/1012 artikli 2 punktis 24 määratletud ohustatud tõugude kasvatamine keskkonna-, kliima- ja muude majandamiskohustuste alusel;

· geneetilisest erosioonist ohustatud taimesortide säilitamine keskkonna-, kliima- ja muude majandamiskohustuste alusel.

· laenuintress, välja arvatud toetuste puhul, mis on antud intressitoetusena või tagatistasu toetusena;

· investeeringud suuremahulisesse taristusse, mis ei ole osa kogukonna juhitud kohaliku arengu strateegiatest, välja arvatud lairibaühendusse ja üleujutuste või rannikukaitsega seotud ennetusmeetmetesse, mille eesmärk on vähendada võimalike loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärgi (v.a rahastamisvahendi kaudu).

Täiendavad sekkumisspetsiifilised mitterahastamiskõlblikkuse tingimused on vajadusel toodud peatükis 5, konkreetse sekkumise kirjelduses.

4.7.2 Maapiirkonna määratlus ja kohaldatavus

Maapiirkond on piirkond, mis vastab 01.01.2018 seisuga Statistikaameti metoodika alusel maalisele ja väikelinnalisele asustuspiirkonnale[1], kusjuures maapiirkonnaks loetakse ka kõik Eesti saartel asuvad

asustusüksused. Väikelinnalisse asustuspiirkonda kuuluvad asustusüksused, kus suurem osa elanikest elavad piirkondades, kus rahvastiku tihedus on suurem kui 200 inimest km² ja väiksem kui 1000 inimest km² ning rahvaarv sellise tihedusega klastris on suurem kui 5000 inimest. Maalisesse asustuspiirkond kuuluvad asustusüksused, kus rahvastiku tihedus on väiksem kui 200 inimest km² või kui tihedama asustusega piirkondade rahvaarv on alla 5000 elaniku. Eesti ei kohalda EUROSTATI maapiirkonna definitsiooni.

[1] http://metaweb.stat.ee/get_classificator_file.htm?id=4601490&siteLanguage=ee

4.7.3 Valdkondlike sekkumiste, maaelu arenguga seotud sekkumiste või nii valdkondlike kui ka maaelu arenguga seotud sekkumiste ühised lisaelemendid

Investeeringuobjektide sihipärane kasutamine

Kõigi investeeringute sekkumisliigina rakendatavate sekkumiste raames soetatud või valminud investeeringuobjektide sihipärase kasutamise tingimused nähakse ette siseriiklikus õiguses.

Suuremahulise taristu määratlus

Väiketaristuks loetakse mis tahes liiki taristu, mille loomise, parendamise või laiendamise rahastamiskõlblikud kulud on piiratud 2 miljoni euroga ja suuremahuliseks taristuks loetakse mis tahes liiki taristu, mille loomise, parendamise või laiendamise rahastamiskõlblik kulu on suurem kui 2 miljonit eurot.

Muud tingimused ja nõuded

Sekkumise siseriikliku rakendusmäärusega või muu sekkumise rakendamiseks kasutatava aktiga võib valdkondlike sekkumiste ja maaelu arengu sekkumiste puhul kehtestada peatükis 5 toodud tingimuste ja nõuete täpsemad tingimused ja nõuded.

4.7.4 Maaelu arenguga seotud sekkumiste suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Liikmesriigi osaluse määr(ad)

Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
155(2)(c) - Ennetähtaegselt pensionile jäämine		20,00%	43,00%
91(2)(a) - Vähem arenenud piirkonnad		20,00%	85,00%
91(2)(b) - Äärepoolseimad piirkonnad ja Egeuse mere väikesaared		20,00%	80,00%
91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%
91(2)(d) - Muud piirkonnad		20,00%	43,00%
91(3)(a) - Toetused looduslikust või muust piirkondlikust eripärast tulenevate piirangute puhul artikli 71 alusel	65,00%	20,00%	65,00%
91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%
91(3)(c) - Tegevused, mida rahastatakse EAFRDsse ümber paigutatud vahenditest artiklite 17 ja 103 kohaselt	100,00%	20,00%	100,00%
91(3)(b) - 70 - Maksed artikli 70 alusel		20,00%	80,00%
91(3)(b) - 72 - Maksed artikli 72 alusel		20,00%	80,00%
91(3)(b) - 73 - Mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73		20,00%	80,00%

91(3)(b) - 77(1)(a) - Toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel		20,00%	80,00%
91(3)(b) - 77(1)(b) - Toetus programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel		20,00%	80,00%
91(3)(c) - 70 - Artikli 70 kohased tegevused, mida rahastatakse EAFRDsse ümber paigutatud vahenditest artiklite 17 ja 103 kohaselt		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 71 - Artikli 71 kohased tegevused, mida rahastatakse EAFRDsse ümber paigutatud vahenditest artiklite 17 ja 103 kohaselt		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 72 - Artikli 72 kohased tegevused, mida rahastatakse EAFRDsse ümber paigutatud vahenditest artiklite 17 ja 103 kohaselt		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 73-74 - Artiklite 73–74 kohased tegevused, mida rahastatakse EAFRDsse ümber paigutatud vahenditest artiklite 17 ja 103 kohaselt		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 75 - Artikli 75 kohased tegevused, mida rahastatakse EAFRDsse ümber paigutatud vahenditest artiklite 17 ja 103 kohaselt		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 76 - Artikli 76 kohased tegevused, mida rahastatakse EAFRDsse ümber paigutatud vahenditest artiklite 17 ja 103 kohaselt		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 77 - Artikli 77 kohased tegevused, mida rahastatakse EAFRDsse ümber paigutatud vahenditest artiklite 17 ja 103 kohaselt		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 78 - Artikli 78 kohased tegevused, mida rahastatakse EAFRDsse ümber paigutatud vahenditest artiklite 17 ja 103 kohaselt		20,00%	100,00%

Piirkondliku osaluse määr(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr

5 Strateegias nimetatud otsetoetused, valdkondlikud ja maaelu arengu sekkumised

Fond	Sekkumise vorm	Sekkumise liik	Sekkumise kood (liikmesriik) – nimi	Ülekandumine	Ühine väljundnäitaja	Gen. Renewal	Env.	Ökokavade tagasimakse süsteem	LEADER
EAGF	Tootmiskohustusega sidumata otsetoetused	BISS(21)	1.1 - Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks		O.4				
EAGF	Tootmiskohustusega sidumata otsetoetused	CRISS(29)	1.2 - Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks		O.7				
EAGF	Tootmiskohustusega sidumata otsetoetused	CIS-YF(30)	7.1 - Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele		O.6				
EAGF	Tootmiskohustusega sidumata otsetoetused	Eco-scheme(31) / Artikli 31 lõike 7 punkt b – hüvitav toetus	ÖK1 - Kliima- ja keskkonnakava: keskkonnasõbralik majandamine	Ei hõlma	O.8				
EAGF	Tootmiskohustusega sidumata otsetoetused	Eco-scheme(31) / Artikli 31 lõike 7 punkt b – hüvitav toetus	ÖK2 - Kliima- ja keskkonnakava: mahepõllumajanduse ökokava	Ei hõlma	O.8				
EAGF	Tootmiskohustusega sidumata otsetoetused	Eco-scheme(31) / Artikli 31 lõike 7 punkt b – hüvitav toetus	ÖK3 - Kliima- ja keskkonnakava: ökoalad	Ei hõlma	O.8				
EAGF	Tootmiskohustusega sidumata otsetoetused	Eco-scheme(31) / Artikli 31 lõike 7 punkt b – hüvitav toetus	ÖK4 - Kliima- ja keskkonnakava: ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal	Ei hõlma	O.8				
EAGF	Tootmiskohustusega sidumata otsetoetused	Eco-scheme(31) / Artikli 31 lõike 7 punkt b – hüvitav toetus	ÖK5 - Kliima- ja keskkonnakava: mesilaste korjeala toetus	Ei hõlma	O.8				
EAGF	Tootmiskohustusega seotud otsetoetused	CIS(32)	1.3 - Põllumajandustootmisega seotud toetus piimalehma kasvatamiseks		O.11				
EAGF	Tootmiskohustusega seotud otsetoetused	CIS(32)	1.4 - Põllumajandustootmisega seotud toetus ammlehma kasvatamiseks		O.11				
EAGF	Tootmiskohustusega seotud otsetoetused	CIS(32)	1.5 - Põllumajandustootmisega seotud toetus lamba ja kitse kasvatamiseks		O.11				

EAGF	Tootmiskohustusega seotud otsetoetused	CIS(32)	1.6 - Põllumajandustootmisega seotud toetus tera- ja kaunviljakultuuride kasvatamiseks		O.10				
EAGF	Tootmiskohustusega seotud otsetoetused	CIS(32)	1.7 - Põllumajandustootmisega seotud toetus puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamiseks		O.10				
EAGF	Tootmiskohustusega seotud otsetoetused	CIS(32)	1.8 - Põllumajandustootmisega seotud toetus seemnekartuli kasvatamiseks		O.10				
EAGF	Valdkondlik - Mesindustooted	ADVIBEES(55(1)(a))	2.1.1 - Mesindussektori sekkumine 1 – mesinike teadmiste ja oskuste parandamine ning tehniline abi		O.37				
EAGF	Valdkondlik - Mesindustooted	INVAPI(55(1)(b))	2.1.2 - Mesindussektori sekkumine 2 – materiaalsed ja mittemateriaalsed investeeringud		O.37				
EAGF	Valdkondlik - Mesindustooted	ACTLAB(55(1)(c))	2.1.3 - Mesindussektori sekkumine 3 - analüüse tegevate laboratooriumite toetamine		O.37				
EAGF	Valdkondlik - Mesindustooted	COOPAPI(55(1)(e))	2.1.4 - Mesindussektori sekkumine 4 – koostöö teadusasutustega		O.37				
EAGF	Valdkondlik - Mesindustooted	PROMOBEES(55(1)(f))	2.1.5 - Mesindussektori sekkumine 5 – tarbijate teadlikkuse tõstmine		O.37				
EAFRD	Maaelu areng	ENVCLIM(70)	9.1 - Loomade heaolu toetus	Ei hõlma	O.18	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	ENVCLIM(70)	9.2 - Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus	Ei hõlma	O.17	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	ENVCLIM(70)	9.3 - Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus	Ei hõlma	O.18	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	ENVCLIM(70)	KK4 - Mulla- ja veekaitsetoetus	Ei hõlma	O.14	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	ENVCLIM(70)	KK5 - Väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus	Ei hõlma	O.14	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	ENVCLIM(70)	KK6 - Pärandniidu hooldamise toetus	Ei hõlma	O.14	Ei	Jah	Ei	Ei

EAFRD	Maaelu areng	ENVCLIM(70)	KK7 - Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus	Ei hõlma	O.19	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	ENVCLIM(70)	KK8 - Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	Ei hõlma	O.19	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	ASD(72)	KK9 - Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades	Ei hõlma	O.13	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	1.11 - Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus	Ei hõlma	O.20	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	1.9.1 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendus- ja veerežiimi kahepoolsed reguleerimissüsteemid) kaasajastamisse erasektori poolt	Ei hõlma	O.22	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	1.9.2 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendussüsteemid) kaasajastamisse – avaliku sektori investeeringud	Ei hõlma	O.22	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	1.9.3 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse	Ei hõlma	O.22	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	2.2 - Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	Ei hõlma	O.24	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	2.3 - Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)	Ei hõlma	O.24	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	2.5 - Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine	Ei hõlma	O.20	Ei	Ei		Ei

EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	2.6 - Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)	Ei hõlma	O.20	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	2.7 - Põllumajandustootjate tootlikud investeeringud	Ei hõlma	O.20	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	3.1.1 - Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse	Ei hõlma	O.20	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	3.1.2 - Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)	Ei hõlma	O.20	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	8.1 - Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks	Ei hõlma	O.24	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	8.2 - Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas	Ei hõlma	O.24	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	8.3 - Investeeringud bioressursside väärindamisse	Ei hõlma	O.24	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	9.5 - Jahiulukite käitlemiskoha investeeringutoetus	Ei hõlma	O.20	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	KK1 - Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	Ei hõlma	O.20	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	KK2.1 - Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (tootlikud investeeringud)	Ei hõlma	O.24	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	KK2.2 - Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (mittetootlikud investeeringud)	Ei hõlma	O.23	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	INVEST(73-74)	KK3 - Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised	Ei hõlma	O.22	Ei	Jah	Ei	Ei
EAFRD	Maaelu areng	INSTAL(75)	7.2 - Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine	Ei hõlma	O.25	Jah	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	RISK(76)	1.10 - Põllumajanduskindlustustoetus	Ei hõlma	O.9	Ei	Ei		Ei

EAFRD	Maaelu areng	COOP(77)	0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid	Ei hõlma	O.1	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	COOP(77)	3.2 - Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine	Ei hõlma	O.29	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	COOP(77)	3.3 - Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine	Ei hõlma	O.28	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	COOP(77)	3.4 - Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine	Ei hõlma	O.32	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	COOP(77)	8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng	Ei hõlma	O.31	Ei	Ei		Jah
EAFRD	Maaelu areng	COOP(77)	9.4 - Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus	Ei hõlma	O.32	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	KNOW(78)	0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	Ei hõlma	O.33	Ei	Ei		Ei
EAFRD	Maaelu areng	KNOW(78)	0.2 - Nõuandetoetus	Ei hõlma	O.33	Ei	Ei		Ei

5.1 Otsetoetustega seotud sekkumised

BISS(21) - Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks

1.1 - Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.1
Sekkumise nimetus	Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks
Sekkumise liik	BISS(21) – Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks
Ühine väljundnäitaja	O.4. Hektarite arv, mille eest makstakse baassissetuleku toetust

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.1	Tagada põllumajandustootjate jätkusuutlikkus ja sissetulekute stabiilsus	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.4 Sissetulekutoetusega hõlmatud ja teatavate tingimuste täitmisega seotud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.6 Keskmisest väiksema suurusega rahastamiskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava täiendava otsetoetuse protsent hektari kohta (võrreldes keskmisega)

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Põhilise sissetulekutoetuse eesmärgiks on pakkuda keskkonda hoidvalt avalikku teenust hooldatud põllumajandusmaastiku näol, kus on võimalik toota toitu, andes põllumajandustootjatele stabiilset sissetulekut, millega maandada (osaliselt) võimalikke ettevõtlusriske.

Sekkumine panustab peamiselt erieesmärki 1 ehk „Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus“.

Sekkumise vormiks on põllumajanduslik otsetoetus, mida antakse tagastamatu abina.

Ebasoodne turuolukord või ilmastikust põhjustatud tootmiskaod on sagedad mõjurid põllumajandussektoris. Järjest tihedamini tuleb toime tulla põuast või üleujutusest tingitud kahjudega. Põhiline sissetulekutoetus annab võimaluse panustada baasmaksena stabiilse iga-aastase sissetuleku kindlustamisesse.

Stabiilse põllumajandustegevusega tegelevate isikute sissetuleku tagamiseks on vajalik toetuse maksmine kogu taotleja kasutuses oleva põllumajandusmaa eest, olenemata sellest, mida taotleja konkreetsel aastal kasvatab. Sellega anname taotlejatele võimaluse vastavalt nõudlusele leida oma ettevõttele sobiv ja vajalik toomissuund. Samas on oluline ka põllumajandusmaa kestlik kasutus, millele aitab kaasa tingimuslikkuse nõuete täitmine. Samuti on oluline põllumajandusmaa heas korras hoidmine tavapäraste ja traditsiooniliste kohalikule eripärale vastavate harimistehnikate kasutamise kaudu. 2020. aastal on ilmunud ka trükis „Hea põllumajandustava“, mis on kättesaadav Eesti Taimekasvatuse instituudi kodulehel. Põllumajandusmaa kasutamisel tuleb lähtuda olemasolevatest nõuetest, mis väljenduvad nii strateegiakava mõistetes kui ka tingimuslikkuse nõuete täitmises.

Potentsiaalsete toetuse saajate hulka on kaasatud kõik põllumajandusega tegelevad isikud.

Põhilise sissetulekutoetuse suurus ja ühikusumma sõltub põllumajanduslikele otsetoetustele eraldatavast eelarvest, sh teistest otsetoetustest, mida Eesti riik otsustab rakendada.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaaja

Toetust saavad taotlejad, kes vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 3 viidatud põllumajandustootja ja artiklis 4 viidatud aktiivse põllumajandustootja mõistete tingimustele.

Toetusõiguslikkuse tingimused

Põllumajandusmaa tuleb hoida heas korras ehk peab olema välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ning seda maad peab olema võimalik kasutada järgmisel kasvuperioodil põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta. Ebasoovitava taimestiku all peetakse silmas eelkõige takja, ohaka, puju, putkede ja puittaimede kasvu ja levikut. Nende taimede ulatuslik levik võib põhjustada maa põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Ulatusliku leviku all peetakse silmas kogu põldu hõlmavat ebasoovitava taimestiku levikut. Kui maa heas korras hoidmine ei vaja igal aastal teatava põllumajandusliku tegevuse läbiviimist, siis võib põllumajanduslikku tegevust viljeleda selliste maade puhul ka üle aasta.
Kui põllumajandusmaal nimetatud nõudeid ei täideta, loetakse see maa mittetoetusõiguslikuks maaks ning selle osas rakendatakse toetuste vähendamist.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Põhilise sissetulekutoetus on planeeritud ühetasandilisena, ilma ühikumäära diferentseerimiseta. Eestis ületab põllumajandussaaduste tootmise kulu, mis hõlmab ka peretööjõu hinnangulist tasu, põllumajanduse kogutoodangu väärtuse tootjahinnas kasutuses oleva põllumajandusmaa ha kohta viimase viie aasta keskmisena ca 218 €/ha[1], millest põhilise sissetulekutoetusega kompenseeritakse ligikaudu 49%. Toetuse ühikumääraks on planeeritud 108 €/ha. Minimaalseks ühikumääraks kujuneb 97 €/ha ning maksimaalseks ühikumääraks 119 €/ha.

[1] Algallikad: EUROSTAT aact_eaa01, aact_ali01) ja SA PM0281

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta
Ei kohaldata

9 WTO nõuete täitmine
Roheline kategooria
WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 5
Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Roheline kast (WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 5), toetust ei rakendata toetusõiguste alusel, toetus ole seotud toodangu liigi, mahu ega hinnaga.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS1.1.1 - Põhiline sissetulekutoetus	Ühtne		R.4

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS1.1.1 - Põhiline sissetulekutoetus

Põhilise sissetulekutoetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%.

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS1.1.1 - Põhiline sissetulekutoetus	Kavandatud ühikusumma	108,00	109,00	109,00	110,00	108,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	97,00	98,00	82,00	83,00	81,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	119,00	120,00	136,00	138,00	135,00	
	O.4 (ühik: Hektarid)	967 358,00	967 358,00	967 358,00	967 358,00	967 358,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	104 474 664,00	105 442 022,00	105 442 022,00	106 409 380,00	104 474 664,00	526 242 752,00
KOKKU	O.4 (ühik: Hektarid)	967 358,00	967 358,00	967 358,00	967 358,00	967 358,00	**Summa:** 4 836 790,00 **Maksimaalne:** 967 358,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	104 523 894,00	105 156 725,00	105 913 018,00	106 541 130,00	104 816 838,00	526 951 605,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

CRISS(29) - Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks

1.2 - Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.2
Sekkumise nimetus	Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks
Sekkumise liik	CRISS(29) – Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks
Ühine väljundnäitaja	O.7. Hektarite arv, mille eest makstakse täiendavat ümberjaotavat sissetulekutoetust

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.6	Suurendada toetuste õiglast jaotust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.4 Sissetulekutoetusega hõlmatud ja teatavate tingimuste täitmisega seotud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.6 Keskmisest väiksema suurusega rahastamiskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava täiendava otsetoetuse protsent hektari kohta (võrreldes keskmisega)

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Ümberjaotava toetuse eesmärgiks on suunata toetus suurematelt põllumajanduslikelt ettevõtetelt teatud osas väiksematele ja keskmise suurusega ettevõtetele. Toetada otsetoetuste taotlejaid, kelle kasutuses on 1 ja enam ha põllumajandusmaad, andes nende kasutuses olevate 1–130 ha eest täiendavat toetust. Sekkumise eelarve on 5% otsetoetuste kogueelarvest, kohustusliku 10% taseme erandi täidab koosmõju eelkõige väiksematele majapidamistele suunatud tootmiskohustusega seotud toetuste rakendamisega.

Sekkumine panustab peamiselt erieesmärki 1 ehk „Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus“.

Sekkumise vormiks on põllumajanduslik otsetoetus, mida antakse tagastamatu abina.

FADN andmetel on Eesti põllumajandustootja sissetulekutes toetustel (va investeeringuteks) oluline osa. Ilma toetusteta kujuneks ettevõtjatuluks koos tööjõukuludega ha kohta keskmiselt 23 eurot, kuid erinevates maa kasutuse suurusgruppides muutuks näitaja negatiivseks ja teenitakse kahjumit. Maa kasutuse suurusgruppide lõikes on ettevõtlustulu koos tööjõukuludega ha kohta oluliselt kõrgem kuni 10

hektariga majapidamistes, kuhu kuuluvad muuhulgas ka väga vähese maaga, kuid suurte karjadega tootjad. Samas ei peaks väiksema maakasutusega majapidamistelt toetust suurematele suunama, mistõttu kujuneb 1-10 ha majapidamiste ühikumäär põhisissetuleku ja ümberjaotava toetuse summa alusel, jäädes madalamaks kui 10 ja enama ha majapidamistes. Ümberjaotava toetuse ülempiiri seadmisel on võetud aluseks FADN 2019. aasta keskmine ettevõtte suurus (130) ning asjaolu, et suurim kahjum tekiks ilma toetusteta maa suurusgrupis 75-130 ha (-100 €/ha), kus peretööjõud asendub juba enam palgatööjõuga. Samal ajal ei teenita kahjumit pigem üle 500 ha maaga suurusgrupis. Eestis on üle 500 ha maakasutusega isikuid 416 ehk 4% kõikidest põllumajanduslikest majapidamistest. Seetõttu on planeeritud üle 10 ha suurustel majapidamistel kõrgema ühikumääraga toetus kui alla 10 ha suurustel majapidamistel esimeste 1-130 ha eest.

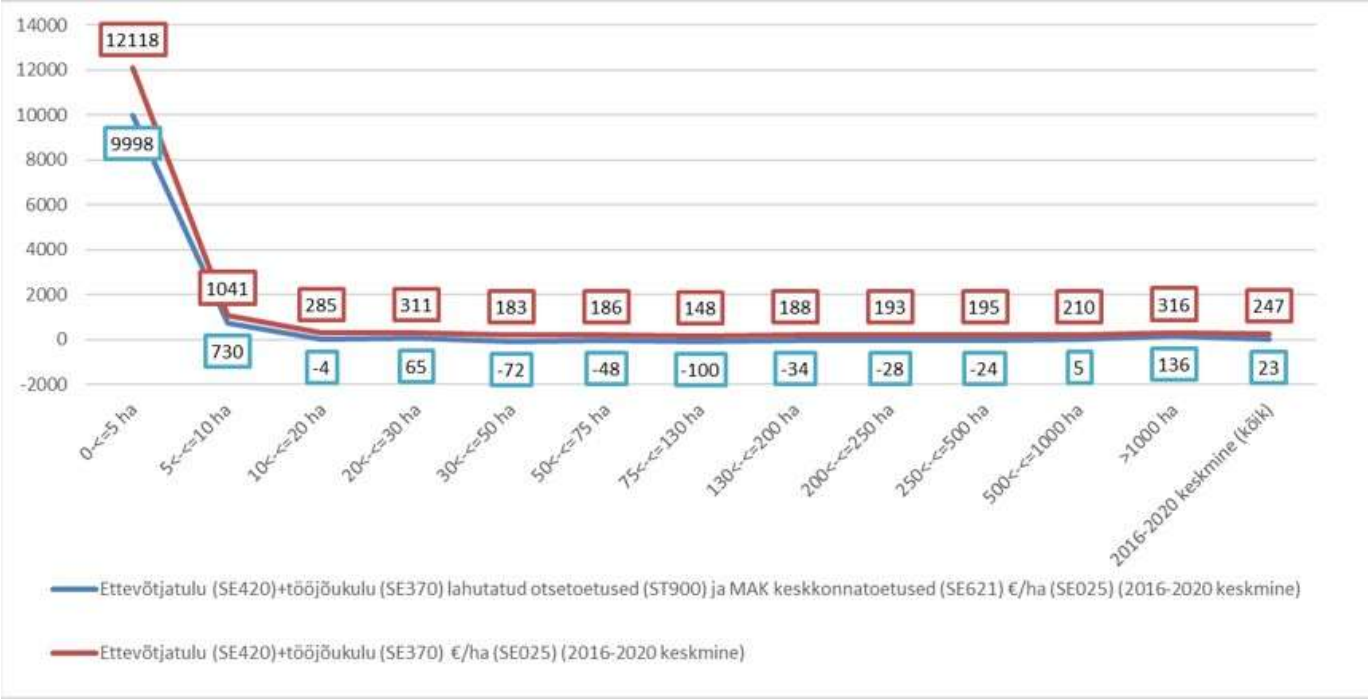

Alla 10 ha suuruste majapidamiste hulgas on ka oluline osa aianduskultuure ning lambaid ja kitsi kasvatavaid põllumajandustootjaid ning neile on suunatud lisaks vastavad tootmiskohustusega seotud toetused (sh diferentseerimise tõttu) kõrgema ühikumääraga. Koosmõjus tootmiskohustusega seotud toetustega on võrdluses perioodiga 2016-2020 (otsetoetused ha kohta 137 eurot) uuel perioodil keskmisest kõrgem tulu majapidamistel maa kasutusega kuni 250 ha (üle 31 euro/ha), samal ajal kui üle 250 ha maakasutusega majapidamistel lisandub 1-9 eurot/ha.

On arvestatud, et ~51% ümberjaotava toetuse eelarvest läheb ettevõtetele, kelle hinnanguline standardtoodangu väärtus on 4000–250 000 eurot. Nad moodustavad 54% põllumajanduslike majapidamiste ja nende standardtoodangu väärtus moodustab 24% kogu standardkogutoodangu väärtusest. Toetuse jaotus paraneb nii ümberjaotava toetuse kui seotud toetuste väiksematele põllumajandustootjatele suunamise kaudu - keskmisest väiksema suurusega toetusõiguslikele põllumajandusettevõtetele hektari kohta antava täiendava otsetoetuse määr ületab ca 11,5% keskmist. Ümberjaotava toetuse ühikumäär ei kujune kõrgemaks kui põhisissetulekutoetuse ühikumäär.

Potentsiaalsete toetuse saajate hulka on kaasatud kõik põhisissetulekutoetuse taotlejad.

2021. a pindalatoetuse taotluste andmete alusel on ümberjaotava toetuse sihtgrupis ca 441 644 ha, millest 8% on suurusgrupis alla 10 ha suurustes majapidamiste ja 47% on üle 130 ha suurustes majapidamistes.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaaja

Toetust saavad taotlejad, kes saavad põhilist sissetulekutoetust jätkusuutlikkuseks.

Toetusõiguslikkuse tingimused

Toetuse taotleja peab taotlema põhisissetulekutoetust ja täitma kõiki põhisissetulekutoetuse saamise tingimusi, mida käesolevasse sekkumislehte üle ei kirjutata. Põhisissetulekutoetuse saaja saab ümberjaotavat toetust toetuskõlblike põhisissetulekutoetuse ha alusel, vastavalt tema maakasutuse suurusele vahemikus 1–10 ha koef 0,43 ja üle 10 ha suurused majapidamised esimese 130 ha eest koef 1.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

FADNi andmetel on alla 130 ha kasutatavat põllumajandusmaad kasutavate majapidamiste tulu puudujääk ha kohta ulatub ligi 470 euroni, millest põhisissetulekutoetuse ja ümberjaotava toetusega kompenseeritakse ca 28%.

Toetust makstakse diferentseeritult:

• majapidamised 1-10 ha, saavad toetust koefitsiendiga 0,43, ühikumäär 10 €/ha, millest minimaalne ühikumäär on 9 € ja maksimaalne ühikumäär on 11 €;

• majapidamised, mis on 10 ha ja suuremad saavad toetust koefitsiendiga 1, kuni 130 ha eest, ühikumäär on 23 €/ha, millest minimaalne ühikumäär on 21 € ja maksimaalne ühikumäär on 26 €;

Suurusgrupis 10 ha enama maaga on toetussummaks majapidamise kohta 3020 eurot.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Kas kohaldate täiendava ümberjaotava sissetulekutoetuse puhul territoriaalset lähenemist?

☐ Jah ☑ Ei

9 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 5

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Roheline kast (WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 5), toetust ei rakendata toetusõiguste alusel, toetus ole seotud toodangu liigi, mahu ega hinnaga.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS1.2.1 - Ümberjaotav toetus (majapidamised, kus on 1-10 ha)	Ühtne		R.6
ÜS1.2.2 - ÜS1.2.2 – Ümberjaotav toetus (majapidamised, mis on üle 10 ha esimesed 130 ha)	Ühtne		R.6

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS1.2.1 - Ümberjaotav toetus (majapidamised, kus on 1-10 ha)

Ümberjaotava toetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%.

ÜS1.2.2 - ÜS1.2.2 – Ümberjaotav toetus (majapidamised, mis on üle 10 ha esimesed 130 ha)

Ümberjaotava toetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%.

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS1.2.1 - Ümberjaotav toetus (majapidamised, kus on 1-10 ha)	Kavandatud ühikusumma	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	9,00	9,00	8,00	8,00	8,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	11,00	11,00	13,00	13,00	13,00	
	O.7 (ühik: Hektarid)	32 387,00	32 387,00	32 387,00	32 387,00	32 387,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	323 870,00	323 870,00	323 870,00	323 870,00	323 870,00	1 619 350,00
ÜS1.2.2 - ÜS1.2.2 – Ümberjaotav toetus (majapidamised, mis on üle 10 ha esimesed 130 ha)	Kavandatud ühikusumma	23,23	23,55	23,88	24,22	24,22	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	21,00	21,00	18,00	18,00	18,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	26,00	26,00	30,00	30,00	30,00	
	O.7 (ühik: Hektarid)	409 257,00	409 257,00	409 257,00	409 257,00	409 257,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	9 507 040,11	9 638 002,35	9 773 057,16	9 912 204,54	9 912 204,54	48 742 508,70
KOKKU	O.7 (ühik: Hektarid)	441 644,00	441 644,00	441 644,00	441 644,00	441 644,00	**Summa:** 2 208 220,00 **Maksimaalne:** 441 644,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis	9 821 828,00	9 964 865,00	10 107 901,00	10 250 937,00	10 250 937,00	50 396 468,00

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
	(liidu osalus eurodes)						
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

CIS-YF(30) - Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele

7.1 - Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele

Sekkumise kood (liikmesriik)	7.1
Sekkumise nimetus	Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele
Sekkumise liik	CIS-YF(30) – Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele
Ühine väljundnäitaja	O.6. Hektarite arv, mille eest makstakse noortele põllumajandustootjatele ette nähtud täiendavat sissetulekutoetust

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus
SO7 Muuta valdkond noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V7.1	Soodustada põllumajandussektoris põlvkondade vahetust ja aidata kaasa noortel põllumajandusettevõtlu	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.36 Ühise põllumajanduspoliitika raames sisseseadmistoetust saavate noorte põllumajandustootjate arv, sealhulgas sooline jaotus
R.37 ÜPP projektides toetatud uued töökohad
R.4 Sissetulekutoetusega hõlmatud ja teatavate tingimuste täitmisega seotud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.6 Keskmisest väiksema suurusega rahastamiskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava täiendava otsetoetuse protsent hektari kohta (võrreldes keskmisega)

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Vastavalt SWOT analüüsile on mõnevõrra kasvanud alla 35 aasta vanuste põllumajandusettevõtete juhtide osakaal (8,6%, Eurostat 2016. a andmed) ent see ei ole piisav. 2020. aasta põllumajandusloenduse andmeil on alla 40-aastaste juhtide osakaal 17% ning vanemate kui 65-aastaste juhtide suhe noorematesse kui 40 aastat on 1,5. Oluline on toetada ettevõtja tegevust just tegevuse alustamise või ettevõtte ülevõtmise algusperioodil. Sekkumine panustab ka EE1 eesmärkide täitmisesse, sest otsetoetused aitavad sektori sissetulekuid tasakaalustada, seda nii ebasoodsa turuolukorra kui ka ebasobivate ilmastikutingimuste perioodil.

Toetuse peamiseks eesmärgiks on soodustada põlvkondade vahetust ja noorte ettevõtjate liitumist

põllumajandussektoriga. Ettevõtte ülevõtmisel või sellega alustamisel tekkivate raskuste ületamisel on vajalik täiendav sissetulek noortele põllumajandustootjatele.

Sekkumine panustab peamiselt erieesmärki 1 ehk „Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus“. Samuti panustab erieesmärki 7 ehk „Muuta valdkond noorte põllumajandustootjate ja uute põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku ettevõtluse arengut maapiirkondades“.

Sekkumise vormiks on põllumajanduslik otsetoetus, mida antakse tagastamatu abina.

Äriühingu osanikud, aktsiaseltsi aktsionärid peavad olema füüsilised isikud. Kui äriühingu osanike, aktsionäride või liikmete arv, on suurem kui juhatuse liikmete arv, ei pea kõik äriühingu osanikud, aktsionärid või liikmed kuuluma äriühingu juhatusse. Seeläbi ei paisutata juhatuse liikmete arvu mitteotstarbekalt suureks. Nii juhatuse liikmed kui osanikud, aktsionärid peavad vastama noore põllumajandustootja tingimustele ja strateegikava mõistele.
Mittetulundusühingu ja tulundusühistu liikmeteks võivad olla vaid füüsilised isikud.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaajad

Toetust saavad taotlejad, kes vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 3 viidatud põllumajandustootja ja artiklis 4 viidatud aktiivse põllumajandustootja ja noore põllumajandustootja mõistete tingimustele. Toetust saavad taotlejad, kes on õigustatud saama põhisissetulekutoetust.

Toetusõiguslikkuse nõuded

Toetust makstakse põhisissetulekutoetuse saajatele, kes vastavad strateegiakava peatükis 4 jaotises 4.1.5 toodud noore põllumajandustootja mõistele.

Toetuse taotlejad peavad vastama ja täitma strateegiakava peatükis 4.1 sätestatud tingimusi. Toetust makstakse äsja esmakordselt tegevust alustanud põllumajandustootjale, kes on õigustatud saama põhisissetulekutoetust. Äsja esmakordselt tegevuse alustamise all peetakse silmas olukorda, kus noorpõllumajandustootja on põllumajandusettevõtte üle võtnud või alustanud põllumajandusliku tegevusega kuni viis aastat enne esmakordset toetuse taotlemist ning seejuures juhtides põllumajanduslikku majapidamist, osaledes aktiivselt ettevõtte juhtimises, hallates tulusid ning vastutades finantsriskide eest. Lisaks ei tohi noor põllumajandustootja (isikuliselt) olla varasemalt kui viis aastat põllumajandustoetuseid taotlenud. Toetust makstakse maksimaalselt viie kalendriaasta eest.

Äriühingu osanikud, aktsiaseltsi aktsionärid peavad olema füüsilised isikud. Kui äriühingu osanike, aktsionäride või liikmete arv, on suurem kui juhatuse liikmete arv, ei pea kõik äriühingu osanikud, aktsionärid või liikmed kuuluma äriühingu juhatusse. Seeläbi ei paisutata juhatuse liikmete arvu mitteotstarbekalt suureks. Nii juhatuse liikmed kui osanikud, aktsionärid peavad vastama strateegiakava peatükis 4 jaotises 4.1.5 toodud toodud noore põllumajandustootja mõistele.

Mittetulundusühingu ja tulundusühistu liikmeteks võivad olla vaid füüsilised isikud.

Toetust makstakse taotleja kasutuses olevate põhisissetulekutoetuse raames kindlakstehtud maksimaalselt 260 ha eest.

Selline lähenemisviis on taotlejasõbralikum ning aktraktiivsem taotlejatele ning soodustab enam põlvkondade vahetus. Noortel põllumajandustootjatel on renditud maa osatähtsus suurem kui üle 40-aastaste juhtidega põllumajanduslikel majapidamisel (vastavalt 80% 2017–2021 keskmisena FADN andmetel ja 62% kogu kasutuses olevast põllumajandusmaast), mis viitab piiratud juurdepääsule maale, lisatoetusega on võimalik seda hüvitada.

Eesti kasutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 30 lõike 2 võimalust, et toetust saavad ka need, kes 2015–2020 said noore põllumajandustootja otsetoetust, ent nende 5 aastat toetuse maksimaalseks taotlemiseks ei ole veel saavutatud. Nimetatud taotlejad saavad toetust taotleda, kuni 5 aasta täitumiseni juhul kui taotlejad vastavad kehtivatele (uue perioodi) noore põllumajandustootja toetuse tingimustele. See tähendab, et kõik antud toetuse taotlejal on õigus saada ka uuel perioodil noore põllumajandustootja toetust edasi kuni viie aasta täitumiseni, juhul kui taotlejal vastab uue perioodi nõuetele. Seega ei saa tekkida ohtu, et eelmise perioodi taotlejaid kuidagi üle kompenseeritakse.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Toetust makstakse põhisissetulekutoetuse raames kindlaks tehtud maksimaalse 260 ha eest. Toetust on planeeritud maksta ühetaolise ühikusummana. Toetuse ühikumääraks on planeeritud 114 €/ha. Minimaalseks ühikumääraks kujuneb 91€/ha ning maksimaalseks ühikumääraks 150€/ha.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mitu aastat toetatakse sekkumise raames noori põllumajandustootjaid? **5**

Milliseid tingimusi kohaldatakse tegevuse alustamise määratlemisel?

Noor põllumajandustootja loetakse äsja esmakordselt põllumajandusliku tegevusega alustanuks kui ta on kas põllumajandusettevõtte üle võtnud või alustanud põllumajandusliku tegevusega kuni viis aastat enne esmakordset noore põllumajandustootja toetuse taotlemist ning seejuures juhib põllumajanduslikku majapidamist.

Mis vormis toetust antakse: **tootmiskohustusega sidumata iga-aastase toetusena toetusõigusliku hektari kohta**

Kui suur on toetussumma hektari kohta / kindlasummaline toetus? **114**

Kas kehtestate maksimaalse hektarite arvu? Jah/Ei

☑ Jah ☐ Ei

Kui jah, siis mis on hektarite maksimumarv? **260**

Kas künniste kohta on muid märkusi?

Ei kohaldu

Kas rakendate järjepidevust eelmise kavaga (noorte põllumajandustootjate toetus)?

Jah

Muud märkused

Ei kohaldu

9 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 5

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Roheline kast (WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 5), toetust ei rakendata toetusõiguste alusel, toetus ei ole seotud toodangu liigi, mahu ega hinnaga.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS7.1.1 - Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele	Ühtne		R.36

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS7.1.1 - Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele

Täiendava sissetulekutoetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 10%.

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS7.1.1 - Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele	Kavandatud ühikusumma	91,00	114,00	114,00	114,00	114,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	82,00	91,00	91,00	91,00	91,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	100,00	150,00	150,00	150,00	150,00	
	O.6 (ühik: Hektarid)	43 173,00	35 000,00	35 502,00	36 004,00	36 004,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	3 928 743,00	3 990 000,00	4 047 228,00	4 104 456,00	4 104 456,00	20 174 883,00
KOKKU	O.6 (ühik: Hektarid)	43 077,00	35 000,00	35 502,00	36 004,00	36 004,00	**Summa:** 185 587,00 **Maksimaalne:** 43 077,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	3 928 731,00	3 985 946,00	4 043 160,00	4 100 375,00	4 100 375,00	20 158 587,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	3 020 000,00	3 040 000,00	3 050 000,00	3 660 000,00	3 517 881,00	16 287 881,00

Eco-scheme(31) - Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad

ÖK1 - Kliima- ja keskkonnakava: keskkonnasõbralik majandamine

Sekkumise kood (liikmesriik)	ÖK1
Sekkumise nimetus	Kliima- ja keskkonnakava: keskkonnasõbralik majandamine
Sekkumise liik	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad / Artikli 31 lõike 7 punkt b – hüvitav toetus
Ühine väljundnäitaja	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

ÜPP TEGEVUSVALDKONNA kood + kirjeldus
AOA-A kliimamuutuste leevendamine, sealhulgas põllumajanduslikest võtetest ja tavadest tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine, samuti olemasoleva süsinikuvaramu säilitamine ja süsiniku sidususe suurendamine
AOA-C veekvaliteedi kaitse või parandamine ja veeressurssidele avaldatava surve vähendamine
AOA-D mulla degradeerumise ärahoidmine, mulla tervendamine, mullaviljakuse ja toitainete majandamise parendamine [ja mullaelustik]
AOA-E elurikkuse kaitse, elupaikade või liikide säilitamine ja taastamine, sealhulgas maastikuelementide või tootmisega mitteseotud alade säilitamine ja loomine
AOA-F meetmed pestitsiidide, eriti inimeste tervisele või keskkonnale ohtu kujutavate pestitsiidide säästvaks ja vähendatud kasutamiseks

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V4.2	Eelistada keskkonnasäästlikku tootmist, investeeringuid, ringbiomajandusel tuginevaid lahendusi	1	Jah
V4.3	Suurendada süsiniku sidumist muldades, kaitsta muldade orgaanilise süsiniku varusid ja pöörata suure	1	Jah
V5.1	Aidata kaasa pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamisele	1	Jah
V5.2	Happeliste muldade neutraliseerimine	1	Jah
V5.6	Mullaviljakuse säilitamine	1	Jah

V6.1	Mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine	1	Jah
V6.2	Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine	1	Jah
V6.6	Soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid	2	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.14 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid, põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)
R.19 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega soodustatakse mulla majandamist, et parandada mulla kvaliteeti ja elustikku (nt mullaharimise vähendamine, põllumajanduskultuuridest taimkate, külvikord, sealhulgas liblikõieliste kultuuridega)
R.21 Veekogude kvaliteedi parandamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.22 Toitainete parema haldamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.31 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Keskkonnasõbraliku majandamise toetus on laiapõhjaline sekkumine, millega toetatakse praktikaid, mis aitavad vähendada survet pinna- ja põhjaveele ning inimese tervisele ning toetavad elurikkuse säilimist ja suurenemist. Sekkumine koosneb põhitegevuse nõuetepaketist ja sellele lisaks valitavatest lisategevustest.

Keskkonnasõbraliku majandamise toetust on laiapõhjaliselt rakendatud alates EL liitumisest alates. Erinevate ÜPP perioodide vahetusel on toetusskeemi edasi arendatud ja nii on ka käesolev sekkumine edasiarendus eelmise perioodi meetmest. Perioodil 2014-2020 rakendatud toetusskeemi nõuetest on mõned liikunud tingimuslikkusesse ja osa teistesse sekkumistesse, samas on juurde tulnud täiendavaid nõudeid, nagu sama taimekaitsevahendi kasutamise keeld või lämmastiku bilanss ja e-põlluraamat, kuid põhitoetusena on sekkumise loogika sama – see on pakett nõuetest, mis koosmõjus piirab monokultuurset intensiivset tootmist.

Toetatavateks tegevusteks on viljavahelduse rakendamine, mis piirab taimekahjustajate levikut ning aitab suurendada süsiniku sidumist mullas, umbrohuseemnete ja haigustekitajate osas kontrollitud seemnete kasutamine, vahekultuuride viljelemine ja ka keskkonnateadlikkuse tõstmiseks korraldatavad koolitused. Liblikõieliste kultuuride suuremal pinnal kasvatamine võimaldab osaliselt kompenseerida taimede lämmastikuvajadust, vähendades N-mineraalväetiste kasutamist ja sellest tulenevat riski veekeskkonnale. Paremat lämmastiku vajadust ja optimaalsemat kasutust aitab hinnata ka lämmastikubilansi koostamine. Mullaproovide analüüside tulemused ja nendega saadavad väetussoovitused ja kohustuslikud koolitused annavad aluse väetiste tasakaalustatud kasutamiseks, võimaldades suurendada mulla viljakust ning samal ajal vähendada üleliigset väetiste kasutust ning toitainete leostumist.

Arvestades turul saada olevat taimekaitsevahendite valikut, toetatakse ka otseseid tegevusi, mis optimeerivad taimekaitsevahendite kasutust ning edendavad integreeritud taimekaitse rakendamist. Sellega aidatakse kaasa Talust taldrikule ning Elurikkuse strateegia taimekaitsevahendite kasutamise vähendamise eesmärkide saavutamisele. E-põlluraamatu nõue võimaldab lisaks taimekaitsevahendite üle täpsemat arvepidamist.

Lisategevusena on toetatud ka happeliste muldade lupjamine, mis aitab säilitada mulla süsinikuvaru ja parandab mulla vee-ja õhurežiimi. Elupaikade ja liikide säilitamist toetatakse otseselt puuvilja- ja marjaaedades bioloogilist mitmekesisust toetavate väikeelementide loomisega ja mitmeliigiliste väikeste põldude lisategevusega, kaudselt panustavad sellesse eesmärki viljavahelduse, glüfosaadi piirangu ja rohukamara nõuded ning vahekultuuride, orgaanilise multši ja haljasväetise kasvatamise lisategevused.

Toetuse eesmärgiks on soodustada keskkonnasõbralike majandamisviiside kasutuselevõttu ja jätkuvat kasutamist põllumajanduses, et kaitsta mulda ja vett ning parandada nende seisundit, samuti suurendada elurikkust ja maastikulist mitmekesisust ning tõsta põllumajandustootjate keskkonnateadlikkust.

Sekkumine on tegevuspõhine, põllumajandustootja võtab üheaastase kohustuse. Sekkumise sihtgrupiks on põllumajandustootjad.

Sekkumine koosneb põhitegevusest ja valitavatest lisategevustest. Kõik taotlejad peavad täitma põhitegevuse nõudeid ühtse paketina vastavalt kasvatatavale kultuurile seatud nõuetele kogu majapidamises, ega saa sealt valida üksikuid nõudeid. Lisategevuse taotlemise eelduseks on põhitegevuse taotlemine ja nõuete täitmine samal põllul. Põhitegevuse taotleja võib põhitegevusele lisaks valida piiramatult lisategevusi.

Toetuse saaja

Toetust saavad taotlejad, kes vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 3 viidatud põllumajandustootja ja artiklis 4 viidatud aktiivse põllumajandustootja mõistete tingimustele

Toetusõiguslikkuse nõuded

1. Nõuded taotlejale.

Toetust võib taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik, kes on aktiivne põllumajandustootja.

2. Nõuded toetusõigusliku põllumajandusmaa kohta.

· Toetust võib taotleda taotleja kasutatava kokku vähemalt 1,00 hektari suuruse põllumajandusmaa kohta.

· Toetusõigusliku põllu pindala hulka arvestatakse ka põllu otstes asuv kuni 15 meetri laiune teenindusala.

· Rohumaa puhul antakse toetust ulatuses, mis on taotlemise aastal põllukultuuride, põldtunnustatud heinaseemnepõldude, aiakultuuride aluse maa, mitmeliigilise väikse põllu või lillede kasvatamise pindalast väiksem või sellega võrdne.

· Toetust ei anta põllumajandusmaa kohta, mida hoitakse mustkesas või mis on jäetud sööti.

· Toetust ei või taotleda maa kohta, mille kohta taotletakse ÜPP strateegiakava alusel antavat:

·pärandniidu hooldamise toetust;

·turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetust;

·põhjavee kaitse toetust või

·pinnavee kaitse toetust.

Põhitegevuse nõuded

1. Viljavaheldus.

· Samal põllumaal ei kasvatata teravilja kauem kui kolmel järjestikusel aastal.

· Ristõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure ei kasvatata samal põllumaal uuesti enne kolme aasta möödumist.

· Sööti jäetud maa ja mustkesa, mida kasutatakse põllumajanduskultuuride vaheldusena, ei katkesta

külvikorras maasika, põllukultuuride ja köögiviljade järgnevust.

· Vahekultuur ei katkesta külvikorras maasika, põllukultuuride ja köögiviljade järgnevust.

· Maisi, tatra ja sorgo kasvatamine katkestab teraviljade järgnevuse külvikorras.

· Samal maal ei kasvatata maasikat kauem kui viiel järjestikusel aastal.

· Taotleja kasvatab vähemalt 15 protsendil ja mahepõllumajandustootja 20 protsendil põllumaal liblikõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure puhaskultuurina, segus kõrreliste heintaimedega või segus teiste haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuridega.

2. Sertifitseeritud seemne kasutamine

- Taotleja kasutab vähemalt 15 protsendil teraviljade külvipinnast sertifitseeritud teraviljaseemet.
- Maisi, sorgo ning teravilja ja teiste põllumajanduskultuuride segu külvipinda ei loeta teraviljade külvipinna hulka ning sertifitseeritud seemnega külvatud teraviljade pinna hulka.
- Maisi ja sorgo seemet ei arvestata sertifitseeritud teraviljaseemne hulka.
- Samale põllule ei tohi külvata sertifitseeritud ja sertifitseerimata seemet, välja arvatud juhul, kui sertifitseerimata seemet kasutatakse allakülviks.
- Sertifitseeritud seemne ostmist tõendav ostudokument või seemnepakendi etikett peab olema kohustuseaasta jooksul kohapeal kontrollimiseks kättesaadav.

3. Mullaproovid

·Taotleja korraldab taotletud põllumajandusmaa kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüside tegemiseks mulla analüüsimiseks akrediteeritud laboratooriumisse.

·Taotleja korraldab mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kuni viie hektari taotletud põllumajandusmaa kohta on võetud üks mullaproov, millest on määratud mulla happesus ning taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldus.

·Mullaproovidest analüüsitud mulla orgaaniline süsinik peab olema võetud arvestusega, et taotletud põllumajandusmaa iga kuni 20 hektari kohta oleks analüüsitud vähemalt üks proov.

·Mulla happesus määratakse kaaliumkloriidi lahusest, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse määramiseks kasutatakse Mehlich 3, Egnér-Riehmi topeltlaktaadi või Egnér-Riehm-Domingo ammooniumatsetaat-laktaadi meetodit.

·Kui taotleja kasvatab puuvilja- ja marjakultuure, maasikat, köögivilja ning ravim- ja maitsetaimi (edaspidi aiakultuurid) kokku vähemalt 0,30 ha-l, siis korraldab ta mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kuni kolme hektari taotletud aiakultuuride aluse maa kohta on võetud üks mullaproov, millest on lisaks eelpool toodud põhielementidele määratud taimedele omastatava magneesiumi, kaltsiumi, vase, mangaani ja boori sisaldus.

·Laboratooriumi väljastatud laboriprotokollid analüüsitulemustega peavad olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad.

·Mullaproovide analüüside tulemused kehtivad viis aastat.

4. Elektroonilise põlluraamatu pidamine

5. Lämmastikubilansi koostamine ja vajalike andmete jagamine e-põlluraamatusse.

6. Glüfosaadipiirang.

Taotleja ei kasuta glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid:

- põllukultuuridel taimede tärkamisest, istutamisest või maha panemisest kuni saagi koristamiseni;
- aiakultuuride alusel maal;
- mustkesal, söödil, haljaskesal ja haljasväetiseks kasvatatavatel taimedel ning vahekultuuride kasvatamise ajal.

Taimekaitsevahendi kasutamise piirang

- Taotleja ei kasuta sama keemilise taimekaitsevahendi toimeainet samal põllul ühe kalendriaasta jooksul rohkem kui kaks korda. Nõuet kohaldatakse põhikultuuride, välja arvatud kartul, kasvatamise korral. Kartulile ei kohaldu nõue, sest Eestis registreeritud ja kartulil kasutada lubatud taimekaitsevahendite valik on piiratud. Nõuet ei kohaldata insektitsiidide kasutamise korral, sest Eestis registreeritud lehestiku pritsimiseks kasutatavatae insektitsiidide arv on piiratud.

7. Kohustuslik koolitus.

Taotleja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, peab olema osalenud keskkonnasõbraliku majandamise koolitusel.

Aiakultuuridele (köögivili, maasikas, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid) rakenduvad põhinõuetest viljavahelduse, mullaproovide, elektroonilise põlluraamatu, glüfosaadi piirangu ning koolituse nõuded. Lisaks rakenduvad aiakultuuridele:

8. Aiakultuuri teenindusalade ja reavahede nõuded

- Aiakultuuride kasvatamise korral tuleb kasutada kohalikele normidele vastavaid agrotehnika võtteid.
- Taotleja hoiab aiakultuuride teenindusala rohukamaras.
- Taotleja kasutab maasikaridade peal multši. Multši tuleb kasutada alates istandiku rajamisest ja see peab olema põllul kogu vegetatsiooniperioodi jooksul või kuni istandiku likvideerimiseni.

9. Feromoonpüünised ja mitmekesisuse elemendid

·Maal, millel kasvatatakse viljapuid, hoitakse kohustuseaasta 1. maist kuni 31. augustini õunamähkuri, ploomimähkuri, õunakoi ja õunapuu võrgendkoi avastamiseks feromoonpüüniseid. Püünised peavad olema paigutatud tihedusega vähemalt üks püünis iga 0,3 hektari suuruse toetusõigusliku põllumajandusmaa kohta.

·Toetusõiguslikule põllumajandusmaale, millel kasvatatakse viljapuid ja marjapõõsaid paigutatakse iga 0,3 hektari kohta vähemalt kaks elurikkust soodustavat elementi:

·putukate või lindude joogianum;

·kivikuhil, oksakuhil või vanad kõdunevad puunotid;

·lindude pesakast, röövlindude istumiskoht;

·putukapesa;

·mesitarud, milles peetakse mesilasi.

10. Valitavad lisatoetused

10.1 (ÜS ÖK1.5) Lisatoetus aiakultuuridele orgaanilise multši kasutamise eest ridades või reavahedes; v.a põllule, kuhu taotletakse vahekultuuride lisategevust.

10.2 (ÜS ÖK1.6) Lisatoetus köögivilja- ja/või kartulikasvatajale haljasväetiskultuuri kasvatamise eest. Lisatoetust makstakse sellele köögivilja ja/või kartuli alusele pinnale, millel eelmine aasta kasvatati haljasväetiskultuuri põhikultuurina, v.a põllule, kuhu taotletakse vahekultuuride lisategevust.

10.3. (ÜS ÖK1.7) Lisatoetus mitmeliigilistele väikestele põldudele - vähemalt 8 erinevat kultuuri, mille hulka loetakse köögivilja- ja rühvelkultuurid, lilled ning ravim- ja maitsetaimed, ühel põllul 0,3-1 ha. Igat nimetatud kultuuri kasvatatakse kuni 0,1 hektari suurusel maal. Mitmeliigilise väikese põllu lisategevuse elluviimise eest ei anta toetust maa kohta, mille kohta antakse mesilaste korjeala toetust.

10.4. (ÜS ÖK1.8) Lisatoetus vahekultuuride kasvatamise eest

- Taotleja kasvatab vähemalt 0.3 ha suurusel põllul vahekultuure.
- Vahekultuuriks loetakse kultuuride kasvatamist kahe järgneva vegetatsiooniperioodi põhikultuuride vahelisel ajal, mis külvatakse allakülvina põllukultuuri kasvu ajal või kohe peale põhikultuurist põllukultuuri või köögivilja kasvuperioodi lõppu.
- Vahekultuuride minimaalne kasvuperioodi pikkus sätestatakse siseriiklikus õiguses.

·Vahekultuuride lisatoetust ei saa taotleda samale maale kui haljasväetise ja orgaanilise multši lisatoetust.

10.5 (ÜS ÖK1.9) . Lisatoetus happeliste muldade lupjamiseks

- Toetust antakse põllu kohta, mis on valdavalt mineraalmullaga maal ja mille kohta on koostatud lubjatarbekaart;
- Lupjamiseks kasutatakse lubiväetist. Lupjamiseks kasutatud lubiväetis peab olema kantud väetiseregistrisse;
- Lubiväetise päritolu tõendamiseks tuleb taotlejal esitada PRIA-le saateleht;
- Turvasmullaga põllu lupjamist ei toetata. Turvasmullaga põlluosa lupjamist toetatakse üksnes erandlikel ja eelnevalt määratletud juhtudel, kui põld on valdavalt mineraalmullaga maal. Peale lupjamist tuleb põllule külvata või seal peab kasvama taimik ning lisaks tuleb samal põllul kasvatada sügisesi vahekultuure või seal peab olema talvine taimkate.

10.6. (ÜS ÖK1.10) Lisatoetus glüfosaadi mittekasutamiseks

- Taotlemise aastal on glüfosaadi kasutamine keelatud kogu põllumajandusmaal;
- Toetust saab taotleda toetust sama maa kohta, mille kohta taotletakse toetust põhitegevuse elluviimise eest.

Toetust ei anta mahepõllumajanduslikult majandatavate maade kohta

Ökokavaga seotud kohustuste kirjeldus

Ei kohaldu

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaaja

Toetust saavad taotlejad, kes vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 3 viidatud põllumajandustootja ja artiklis 4 viidatud aktiivse põllumajandustootja mõistete tingimustele

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus
GAEC07	Külvikord põllumaal, välja arvatud vees kasvavate põllukultuuride puhul

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Taotleja peab pidama põlluraamatut, millesse tuleb kanda andmed põllumajandusliku tegevuse kohta. (Veeseadus).

HPK 7 - Kogu ettevõtte majapidamise põllumaal, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 12 nimetatud toetuse saajal on õigus kasutada, ei tohi sama põhikultuuri kasvatada üle kolme aasta (välja arvatud mitmeaastaste põllukultuuride, rohumaakultuuride, looduslike rohttaimede ning kesa korral).

Lisaks tuleb igal aastal 50% põllumaast rakendada viljavaheldust, mille raames samal maal ei kasvatata sama põhikultuuri kahel järjestikusel aastal. Vahekultuur katkestab külvikorra järgnevuse. Vahekultuuri kasutamisel ei tohi samal maal kasvatada sama põhikultuuri üle kolme järjestikuse aasta.

Vahekultuuriks loetakse kultuuride kasvatamist kahe üksteisele järgneva vegetatsiooniperioodi põhikultuuride vahelise ajal.

KM 2 (nitraaditundlikul alal) - Väetistega on lubatud anda põllumajanduskultuuridele aastas selline kasvuks vajalik kogus lämmastikku haritava maa ühe hektari kohta, mis on kehtestatud veeseaduse § 161 lõike 11 alusel.

Sõnnikuga on lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta kuni 170 kg lämmastikku aastas, sealhulgas loomade karjatamisel maale jäävas sõnnikus sisalduv lämmastik.

Kaitsmata põhjaveega aladel ei tohi mineraalväetisega antav lämmastikukogus olla aastas üle 120 kg haritava maa ühe hektari kohta ning taliviljadele ja mitmeniitelistele rohumaadele korraga antav lämmastikukogus olla aastas üle 80 kg haritava maa ühe hektari kohta.

KM 8 - Taimekaitsevahendit tohib kasutada üksnes taimekaitsevahendi loas määratud ja taimekaitsevahendi märgistusele vastavatel tingimustel ja Põllumajandusministri 29.11.2011 määruse nr 90 § 4 nõuete kohaselt, arvestades veeseaduses sätestatud erisustega.

Taimekaitsevahendi professionaalne kasutaja peab olema läbinud taimekaitsekoolituse ningpeab omama selle läbimist tõendavat taimekaitsetunnistust.

Kasutuses olev taimekaitseseade, välja arvatud käsi- ja selgprits, peab olema läbinud korralise tehnilise kontrolli iga kolme aasta järel.

Taimekaitseseade ei tohi nõuetekohasel kasutamisel, puhastamisel, hooldamisel ja hoidmisel ohustada inimese tervist ega keskkonda.

Professionaalne kasutaja kontrollib tema kasutuses oleva taimekaitseseadme toimimist korrapäraselt ning vajaduse korral reguleerib selle toimimiseks olulisi osasid.

Taimekaitseseadme kasutamise, puhastamise, hooldamise ning hoidmise ohutusnõuete täitmisel tuleb järgida põllumajandusministri 20. aprill 2006. aasta määruse nr 49 „Taimekaitseseadme kasutamise, puhastamise, hooldamise ning hoidmise ohutusnõuded1“ alusel kehtestatud nõudeid.

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos ökokavaga (selgitage, kuidas ökokava läheb kaugemale lähtetasemest, eelkõige KMNi ja riigisiseste standardite puhul)

Riigisisesed standardid, mis on toetuse nõuete seisukohast asjakohased, on peamiselt juba seotud tingimuslikkuse süsteemi. Nii on toetusega seotud taimekaitsevahendite ning lämmastiku kasutamisega seotud tingimused. Lisaks kehtestatakse põlluraamatu pidamise nõue. KSMiga suunatakse põllumajandustootjaid ka sellistele keskkonnahoidlikele praktikatele, mis on riigisisese õigusega seni reguleerimata ja millele baastaset ei ole.

HPK 7 seab kohustusliku baastaseme toetuse viljavahelduse nõudele. HPK 7 nõudest läheb sekkumine kaugemale, kuna külvikorra nõuded on täpsustatud kultuuride kaupa,vahekultuurid ei katkesta külvikorras kultuuride järgnevust (st, et vahekultuuri kasvatamisel ei saa põhikultuure kauem külvikorras kasvatada), eraldi on külvikorras piirang seatud teraviljade kasvatamisele ning lisaks on toetuse saamiseks kohustus kasvatada külvikorras liblikõielisi kultuure.

KM 2 ja 8 seavad nõuded taimekaitsevahendite kasutamisele ning lämmastiku kasutamisele. Nendest nõuetest on baastasemesse seotud kõige asjakohasemad. KM 2 lämmastiku kasutamisega seotud piiranguid saab pidada baastasemeks lämmastikubilansi pidamise nõudele. KM 8 nõuded on baastasemeks glüfosaadi piirangule, taimekaitsevahendite kasutamise piirangule ning valitavale glüfosaadi kasutamise nõudele.

Veeseaduse põlluraamatu nõue on baastasemeks e-põlluraamatu pidamisele. Lisaks veeseaduse nõudele peab taotleja toetuse saamiseks põlluraamatut pidama elektroonselt, mis võib taotlejale olla keerukam ja ajamahukam.Ka lämmastikubilansi jaoks on vajalik toitainete arvestus ning taimekaitsevahenditega

seotud piirangute jaoks taimekaitsevahendite kasutamise arvestus, mida tehakse põlluraamatus.

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Põhitoetuse ühikumäärad:

ÜS ÖK1.1 Teravili, kaunvili, õli- ja kiukultuurid, rühvelkultuurid, muud tehnilised kultuurid; ravim- ja maitsetaimed; köögivili turvasmuldadel; mitmeliigilised väikesed põllud; heintaimed põllumaal, püsirohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllud või lilled. Ühikumäär 40–50 eur/ha/a.

ÜS ÖK1.2 Mahepõllumajanduslikult kasvatatud teravili, kaunvili, õli- ja kiukultuurid, rühvelkultuurid, muud tehnilised kultuurid; köögivili turvasmuldadel; mitmeliigilised väikesed põllud; heintaimed põllumaal, püsirohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllud või lilled. Ühikumäär 20–26 eur/ha/a.

ÜS ÖK1.3 Köögivili, maasikas, puuvilja- ja marjakultuurid. Ühikumäär 230–254 eur/ha/a.ÜS ÖK1.4 Mahepõllumajanduslikult kasvatatud köögivili, maasikas, ravim- ja maitsetaimed puuvilja- ja marjakultuurid. Ühikumäär 50–70 eur/ha/a.

Lisatoetuste ühikumäärad:

ÜS ÖK1.5 - Lisatoetus aiakultuuride kasvatajatele orgaanilise multši eest 150–151 eur/ha/a.

ÜS ÖK1.6 - Lisatoetus köögivilja- ja/või kartulikasvatajatele haljasväetise kasvatamise eest 110–154 eur/ha/a.

ÜS ÖK1.7 – Lisatoetus mitmeliigilistele väikestele põldudele 340–476 eur/ha/a.

ÜS ÖK1.8 - Lisatoetus vahekultuuride kasvatamise eest 60–84 eur/ha/a.

ÜS ÖK1.9 - Lisatoetus happeliste muldade lupjamiseks 50–70 eur/ha/a.

ÜS ÖK1.10 - Lisatoetus glüfosaadi mittekasutamiseks 15–21 eur/ha/a.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

9 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Roheline kast (WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12). Toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS ÖK1.1 - ÜS ÖK1.1 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: põllukülvikorras olevad kultuurid, rohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllud või lilled	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.31
ÜS ÖK1.10 - ÜS ÖK1.10 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus glüfosaadi mittekasutamiseks	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.31
ÜS ÖK1.2 - ÜS ÖK1.2 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: mahepõllumajanduslikult kasvatatud põllukülvikorras olevad kultuurid, rohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllud või lilled	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.31
ÜS ÖK1.3 - ÜS ÖK1.3 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: köögivili, maasikas, puuvilja- ja marjakultuurid	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.31
ÜS ÖK1.4 - ÜS ÖK1.4 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: mahepõllumajanduslikult kasvatatud köögivili, maasikas, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.31
ÜS ÖK1.5 - ÜS ÖK1.5 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus aiakultuuride kasvatajatele orgaanilise multši eest	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.31
ÜS ÖK1.6 - ÜS ÖK1.6 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus köögivilja- ja/või kartulikasvatajatele haljasväetise kasvatamise eest	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.31
ÜS ÖK1.7 - ÜS ÖK1.7 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus mitmeliigilistele väikestele põldudele	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.31
ÜS ÖK1.8 - ÜS ÖK1.8 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus vahekultuuride kasvatamise eest	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.31
ÜS ÖK1.9 - ÜS ÖK1.9 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus happeliste muldade lupjamiseks	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.31

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS ÖK1.1 - ÜS ÖK1.1 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: põllukülvikorras olevad kultuurid, rohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllud või lilled

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Põhitoetuse puhul kompenseeritakse viljavahelduse nõuete täitmisega kaasnev saamata jäänud tulu (20 eur/ha/a), liblikõieliste kasvatamisega seotud saamata jäänud tulu ja lisakulu 5% ulatuses osaliselt (18 eur/ha/a) ja sertifitseeritud seemne ostmise, mullaproovidega ja ühe kalendriaasta jooksul sama taimekaitsevahendi kasutamise piiranguga seotud lisakulud (12 eur/ha/a) 80-100% ulatuses.

ÜS ÖK1.10 - ÜS ÖK1.10 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus glüfosaadi mittekasutamiseks

Glüfosaadi mittekasutamise lisatoetuse puhul kompenseeritakse lisakulutused seoses täiendavate masinatööde ning teiste herbitsiidide kasutamisega umbrohutõrjeks (kokku 40 eur/ha/a) 37.5–52.5% ulatuses.

ÜS ÖK1.2 - ÜS ÖK1.2 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: mahepõllumajanduslikult kasvatatud põllukülvikorras olevad kultuurid, rohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllud või lilled

Mahepõllumajandusliku tootmise puhul kompenseeritakse viljavahelduse nõuete täitmisega ja liblikõieliste kasvatamisega seotud saamata jäänud tulu ja lisakulu 5% ulatuses osaliselt (20 eur/ha /a) ja sertifitseeritud seemne ostmise ja mullaproovidega seotud lisakulud (6 eur/ha/a) 77–100% ulatuses.

ÜS ÖK1.3 - ÜS ÖK1.3 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: köögivili, maasikas, puuvilja- ja marjakultuurid

Köögivilja, maasika, puuvilja- ja marjakultuuride kasvatamise puhul kompenseeritakse liblikõieliste kasvatamise, glüfosaadi mittekasutamisega, mullaproovidega, bioloogilise mitmekesisuse elementidega ja feromoonpüünistega seoses saamata jäänud tulud ja lisakulud (kokku 254 eur/ha/a) 90–100% ulatuses.

ÜS ÖK1.4 - ÜS ÖK1.4 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: mahepõllumajanduslikult kasvatatud köögivili, maasikas, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid

Mahepõllumajandusliku köögivilja, maasika, ravim ja maitsetaimede, puuvilja- ja marjakultuuride puhul kompenseeritakse liblikõieliste kasvatamise, mullaproovidega, bioloogilise mitmekesisuse elementidega ja feromoonpüünistega seotud saamata jäänud tulud ja lisakulud (kokku 147 eur/ha/a) 34–49% ulatuses.

ÜS ÖK1.5 - ÜS ÖK1.5 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus aiakultuuride kasvatajatele orgaanilise multši eest

Orgaanilise multši lisatoetuse puhul kompenseeritakse keskmine multši maksumus hektari kohta ning tööjõu- ja masinakulud (kokku 151 eur/ha/a) 99% ulatuses.

ÜS ÖK1.6 - ÜS ÖK1.6 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus köögivilja- ja/või kartulikasvatajatele haljasväetise kasvatamise eest

Köögiviljakasvatajale haljasväetise kasvatamise lisatoetuse puhul kompenseeritakse saamatajäänud tulud ning kulud seoses haljasväetiskultuuri kasvatamisega (kokku 219 eur/ha/a) 50-70 % ulatuses.

ÜS ÖK1.7 - ÜS ÖK1.7 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus mitmeliigilistele väikestele põldudele

Mitmeliigiliste väikeste põldude lisatoetuse puhul kompenseeritakse täiendavad masina- ja käsitööde kulud (kokku 680 eur/ha/a) 50–71% ulatuses.

ÜS ÖK1.8 - ÜS ÖK1.8 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus vahekultuuride kasvatamise eest

Vahekultuuride kasvatamise puhul kompenseeritakse rajamise kulud (kokku 250 eur/ha/a) 24–34 % ulatuses.

ÜS ÖK1.9 - ÜS ÖK1.9 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus happeliste muldade lupjamiseks

Happeliste muldade lupjamise lisatoetuse puhul on arvesse võetud kulusid, mis on seotud mullaproovi võtmisega, lubiväetise transpordi ja laotamisega. Keskmine lisakulu lupjamisel on 140 eur/ha/a, millest toetusega kompenseeritakse 35,7–50%.

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	**Eelarveaasta**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Kokku 2024–2028**
	Kalendriaasta	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS ÖK1.1 - ÜS ÖK1.1 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: põllukülvikorras olevad kultuurid, rohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllud või lilled	Kavandatud ühikusumma	40,00	40,00	40,00	40,00	40,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	40,00	40,00	40,00	40,00	40,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	485 000,00	486 000,00	486 810,00	488 000,00	488 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud	19 400 000,00	19 440 000,00	19 472 400,00	19 520 000,00	19 520 000,00	97 352 400,00

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
	ühikusumma						
ÜS ÖK1.10 - ÜS ÖK1.10 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus glüfosaadi mittekasutamiseks	Kavandatud ühikusumma	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	21,00	21,00	21,00	21,00	21,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	2 250 000,00	2 250 000,00	2 250 000,00	2 250 000,00	2 250 000,00	11 250 000,00
ÜS ÖK1.2 - ÜS ÖK1.2 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: mahepõllumajanduslikult kasvatatud põllukülvikorras olevad kultuurid, rohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllud või lilled	Kavandatud ühikusumma	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	26,00	26,00	26,00	26,00	26,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	80 000,00	80 000,00	80 000,00	80 000,00	80 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 600 000,00	1 600 000,00	1 600 000,00	1 600 000,00	1 600 000,00	8 000 000,00
ÜS ÖK1.3 - ÜS ÖK1.3 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: köögivili, maasikas, puuvilja- ja marjakultuurid	Kavandatud ühikusumma	230,00	230,00	230,00	230,00	230,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	230,00	230,00	230,00	230,00	230,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	254,00	254,00	254,00	254,00	254,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	1 300,00	1 500,00	1 600,00	1 700,00	1 800,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	299 000,00	345 000,00	368 000,00	391 000,00	414 000,00	1 817 000,00
ÜS ÖK1.4 - ÜS ÖK1.4 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: mahepõllumajanduslikult kasvatatud köögivili, maasikas, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid	Kavandatud ühikusumma	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	70,00	70,00	70,00	70,00	70,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	1 500,00	1 700,00	1 800,00	1 900,00	2 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	75 000,00	85 000,00	90 000,00	95 000,00	100 000,00	445 000,00

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS ÖK1.5 - ÜS ÖK1.5 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus aiakultuuride kasvatajatele orgaanilise multši eest	Kavandatud ühikusumma	150,00	150,00	150,00	150,00	150,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	150,00	150,00	150,00	150,00	150,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	151,00	151,00	151,00	151,00	151,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	200,00	250,00	300,00	350,00	400,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	30 000,00	37 500,00	45 000,00	52 500,00	60 000,00	225 000,00
ÜS ÖK1.6 - ÜS ÖK1.6 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus köögivilja- ja/või kartulikasvatajatele haljasväetise kasvatamise eest	Kavandatud ühikusumma	110,00	110,00	110,00	110,00	110,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	110,00	110,00	110,00	110,00	110,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	154,00	154,00	154,00	154,00	154,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	220,00	270,00	300,00	350,00	380,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	24 200,00	29 700,00	33 000,00	38 500,00	41 800,00	167 200,00
ÜS ÖK1.7 - ÜS ÖK1.7 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus mitmeliigilistele väikestele põldudele	Kavandatud ühikusumma	340,00	340,00	340,00	340,00	340,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	340,00	340,00	340,00	340,00	340,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	476,00	476,00	476,00	476,00	476,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	100,00	115,00	120,00	123,00	130,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	34 000,00	39 100,00	40 800,00	41 820,00	44 200,00	199 920,00
ÜS ÖK1.8 - ÜS ÖK1.8 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus vahekultuuride kasvatamise eest	Kavandatud ühikusumma	60,00	60,00	60,00	60,00	60,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	60,00	60,00	60,00	60,00	60,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	84,00	84,00	84,00	84,00	84,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	10 000,00	15 000,00	20 000,00	25 000,00	30 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	600 000,00	900 000,00	1 200 000,00	1 500 000,00	1 800 000,00	6 000 000,00
ÜS ÖK1.9 - ÜS ÖK1.9 -	Kavandatud ühikusumma	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus happeliste muldade lupjamiseks	Minimaalne kavandatud ühikusumma	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	70,00	70,00	70,00	70,00	70,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	36 907,20	36 907,20	36 907,20	36 907,20	36 907,20	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 845 360,00	1 845 360,00	1 845 360,00	1 845 360,00	1 845 360,00	9 226 800,00
KOKKU	O.8 (ühik: Hektarid)	765 227,20	771 742,20	777 837,20	784 330,20	789 617,20	**Summa:** 3 888 754,00 **Maksimaalne:** 789 617,20
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	28 295 560,00	28 726 110,00	29 113 400,00	29 518 870,00	29 871 260,00	145 525 200,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

ÖK2 - Kliima- ja keskkonnakava: mahepõllumajanduse ökokava

Sekkumise kood (liikmesriik)	ÖK2
Sekkumise nimetus	Kliima- ja keskkonnakava: mahepõllumajanduse ökokava
Sekkumise liik	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad / Artikli 31 lõike 7 punkt b – hüvitav toetus
Ühine väljundnäitaja	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

ÜPP TEGEVUSVALDKONNA kood + kirjeldus
AOA-B kliimamuutustega kohanemine, sealhulgas meetmed toidutootmissüsteemide vastupanuvõime ning loomade ja taimede mitmekesisuse parandamiseks, et suurendada vastupanuvõimet haigustele ja kliimamuutustele
AOA-E elurikkuse kaitse, elupaikade või liikide säilitamine ja taastamine, sealhulgas maastikuelementide või tootmisega mitteseotud alade säilitamine ja loomine
AOA-F meetmed pestitsiidide, eriti inimeste tervisele või keskkonnale ohtu kujutavate pestitsiidide säästvaks ja vähendatud kasutamiseks

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V5.1	Aidata kaasa pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamisele	1	Jah
V5.5	Õhusaasteainete heitkoguste vähendamise programmist tulenevate nõuete ja meetmete rakendamine	1	Jah
V5.6	Mullaviljakuse säilitamine	1	Jah
V6.1	Mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine	1	Jah
V6.2	Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine	1	Jah
V6.6	Soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid	2	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.14 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid, põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)
R.19 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega soodustatakse mulla majandamist, et parandada mulla kvaliteeti ja elustikku (nt mullaharimise vähendamine, põllumajanduskultuuridest taimkate, külvikord, sealhulgas liblikõieliste kultuuridega)
R.21 Veekogude kvaliteedi parandamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.24 Kasutatava põllumaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud erikohustustega, millega tagada pestitsiidide säästev kasutamine eesmärgiga vähendada pestitsiididega kaasnevaid riske ja mõju, näiteks pestitsiidide leket
R.29 Mahepõllumajanduse jaoks ühise põllumajanduspoliitika raames toetatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal, sh jaotus korrashoiu ja ümberkujundamise vahel
R.31 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Mahepõllumajanduse ökokava on sekkumisliigi „Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad“ kohane sekkumine, mille raames võetakse 1-aastane mahepõllumajandusega tegelemise kohustus.

Toetust antakse mahepõllumajandusele üleminekut alustavatele ja mahepõllumajandusega tegelevatele ettevõtjatele ning toetuse maksmise aluseks on nende mahepõllumajanduslikus kasutuses oleva põllumajandusmaa pind.

Mahepõllumajandusele ülemineku toetust antakse kuni kolmel esimesel üleminekuaastal taotlejale, kes on esitanud mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustamise taotluse ning kelle maa ei ole mahepõllumajandusele üleminekuaega läbinud.

Ökokavaga seotud kohustuste kirjeldus

Toetuse nõuded

Toetuse saaja täidab kogu kohustuseaasta kestel mahepõllumajanduslikul maal mahepõllumajandusliku taimekasvatuse nõudeid.

Mahepõllumajandusele ülemineku toetuse taotleja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises mahepõllumajandusliku tootmisega, peab esmakordse toetuse taotlemise aasta 1. novembriks olema osalenud vähemalt kahel mahepõllumajandusliku tootmise algkoolitusel.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaaja

Mahepõllumajandusele üleminekut alustavad ja mahepõllumajandusega tegelevad põllumajandusettevõtjad.

Toetuskõlblikkuse tingimused

·Toetuse saaja on FIE või juriidiline isik, kes tegeleb põllumajandustootmisega ja kelle ettevõte on mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud või kes on esitanud ettevõtte tunnustamise taotluse.

·Taotlejal peab olema vähemalt 1 ha põllumajandusmaad.

·Taotleja täidab tingimuslikkuse nõudeid.

·Mahepõllumajandusele ülemineku toetust antakse kahel esimesel üleminekuaastal taotlejale, kes on mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud või on esitanud tunnustamise taotluse ning kelle maa ei ole mahepõllumajandusele üleminekuaega läbinud.

·Mahepõllumajandusele ülemineku toetust antakse kolmel esimesel üleminekuaastal taotlejale, kes

kasvatab üksnes puuvilja- või marjakultuure ning kes on mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud või on esitanud tunnustamise taotluse ning kelle maa ei ole mahepõllumajandusele üleminekuaega läbinud.

·Mahepõllumajandusele ülemineku toetuse saaja ei ole eelnenud kalendriaastatel saanud mahepõllumajanduse toetust.

·Mahepõllumajandusele ülemineku toetuse saajal võib olla kuni 20% mahepõllumajandusele üleminekuaja läbinud maid.

·Taotleja võib lisaks mahepõllumajanduse ökokavale taotleda toetust ka teistest ökokavadest, võtta keskkonnasõbraliku majandamise või teiste keskkonnasõbralike praktikate järgimise kohustuse.

·Mahepõllumajanduse ökokava toetust ei anta maa kohta, mille kohta antakse mesilaste korjeala toetust.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Toetuse saaja kannab veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse andmed kõikide kohustuseaasta jooksul põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta.

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos ökokavaga (selgitage, kuidas ökokava läheb kaugemale lähtetasemest, eelkõige KMNi ja riigisiseste standardite puhul)

Toetuse saaja täidab oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal kohustuslikke majandamisnõudeid ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid.

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Toetust antakse mahepõllumajanduslikus kasutuses oleva põllumajandusmaa, sealhulgas rohumaa, kus peetakse vähemalt 0,2 loomühikule vastaval hulgal mahepõllumajanduslikke loomi hektari kohta. Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse valdkonnas tunnustatud taotlejale, kellel on vähemalt 5 mahepõllumajanduslikult peetavat mesilasperet, antakse toetust kokku kuni 1 hektari rohumaa kohta ilma, et selle rohumaa hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikule vastaval hulgal mahepõllumajanduslikke loomi. Toetusega hüvitatakse mahepõllumajandusliku tootmise nõuete täitmisega kaasnevad lisakulutused ja saamata jäänud tulu osaliselt.

Toetust ei anta põllumajandusmaa kohta, mida hoitakse mustkesas või söödis.

Ühikumäära grupid

• Põllukülvikorras olevad kultuurid: teravili, kaunvili, õli- ja kiukultuurid, rühvelkultuurid, v.a kartul, muud tehnilised kultuurid ja heinaseemnepõllud.

• Kuni 3-aastane külvikorras olev rohumaa.

• Kartul, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid.

• Köögivili.

• Rohumaa, mille hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut või taotlejal on vähemalt 5 mahepõllumajanduslikult peetavat mesilasperet.

• Sertifitseeritud maheseemne või mahepõllumajandusliku heterogeense paljundusmaterjaliga külvatud põldude toetus on 20% kõrgem.

Mahepõllumajanduse ökokava ühikusummade arvutamisel on võetud arvesse mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud lisakulutused ja saamata jäänud tulu. Lisakulutustest moodustavad olulisema osa

masinatööd, maheseemne kallim hind võrreldes tavaseemnega, ning liblikõieliste kasutamise nõue külvikorras. Saamata jäänud tulu tuleneb eelkõige mahetootmise madalamast saagikusest. Mahepõllumajandusele ülemineku ajal tuleb täita mahepõllumajanduse nõudeid, aga toodangut mahepõllumajandusele viitava märgistusega veel turustada ei saa, seetõttu on saamata jäänud tulu suurem. Sellest tulenevalt on üleminekuajal toetuse ühikumäär 10% võrra kõrgem.

Põllukülvikorras olevate kultuuride kasvatamise lisakulud ja saamata jäänud tulu seoses mahepõllumajanduse nõuete täitmisega on kokku 182 eurot hektari kohta aastas, millest kompenseeritakse 132–182 eurot.

Kuni 3-aastase külvikorras oleva rohumaa lisakulud ja saamata jäänud tulu on 151 eurot hektari kohta aastas, millest kompenseeritakse 100–150 eurot.

Kartuli, ravim- ja maitsetaimede ning puuvilja- ja marjakultuuride kasvatamise lisakulud ja saamata jäänud tulu seoses mahepõllumajanduse nõuete täitmisega on kokku 500 eurot hektari kohta aastas, millest kompenseeritakse 300–420 eurot.

Köögivilja kasvatamise lisakulud ja saamata jäänud tulu seoses mahepõllumajanduse nõuete täitmisega on kokku 1150 eurot hektari kohta aastas, millest kompenseeritakse 800–1120 eurot.

Rohumaa, mille hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut loomi või taotlejal on vähemalt 5 mahepõllumajanduslikult peetavat mesilasperet, lisakulud ja saamata jäänud tulu seoses mahepõllumajanduse nõuete täitmisega on kokku 151 eurot hektari kohta aastas, millest kompenseeritakse 25–35 eurot.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

9 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Roheline kast (WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12). Toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS ÖK2.1 - Põllukülvikorras olevad kultuurid	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.29
ÜS ÖK2.1.1 - ÜS ÖK2.1.1 – Kuni 3-aastane külvikorras olev rohumaa	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.29
ÜS ÖK2.2 - Kartul, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.29
ÜS ÖK2.3 - Köögivili	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.29
ÜS ÖK2.4 - Rohumaa, mille hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.29
ÜS ÖK2.5 - Üleminek: põllukülvikorras olevad kultuurid	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.29
ÜS ÖK2.5.1 - ÜS ÖK2.5.1 – Kuni 3-aastane külvikorras olev rohumaa	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.29
ÜS ÖK2.6 - Üleminek: kartul, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.29
ÜS ÖK2.7 - Üleminek: köögivili	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.29
ÜS ÖK2.8 - Üleminek: rohumaa, mille hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.29

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS ÖK2.1 - Põllukülvikorras olevad kultuurid

Toodud eelpool

ÜS ÖK2.1.1 - ÜS ÖK2.1.1 – Kuni 3-aastane külvikorras olev rohumaa

Toodud eelpool

ÜS ÖK2.2 - Kartul, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid

Toodud eelpool

ÜS ÖK2.3 - Köögivili

Toodud eelpool

ÜS ÖK2.4 - Rohumaa, mille hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut

Toodud eelpool

ÜS ÖK2.5 - Üleminek: põllukülvikorras olevad kultuurid

Toodud eelpool

ÜS ÖK2.5.1 - ÜS ÖK2.5.1 – Kuni 3-aastane külvikorras olev rohumaa

Toodud eelpool

ÜS ÖK2.6 - Üleminek: kartul, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid

Toodud eelpool

ÜS ÖK2.7 - Üleminek: köögivili

Toodud eelpool

ÜS ÖK2.8 - Üleminek: rohumaa, mille hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut

Toodud eelpool

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	**Eelarveaasta**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Kokku 2024–2028**
	Kalendriaasta	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS ÖK2.1 - Põllukülvikorras olevad kultuurid	Kavandatud ühikusumma	132,00	132,00	132,00	132,00	132,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	132,00	132,00	132,00	132,00	132,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	182,00	182,00	182,00	182,00	182,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	100 000,00	105 000,00	80 000,00	84 000,00	88 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	13 200 000,00	13 860 000,00	10 560 000,00	11 088 000,00	11 616 000,00	60 324 000,00
ÜS ÖK2.1.1 - ÜS ÖK2.1.1 – Kuni 3-aastane külvikorras olev rohumaa	Kavandatud ühikusumma			100,00	100,00	100,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma			100,00	100,00	100,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)			150,00	150,00	150,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)			40 000,00	41 000,00	41 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma			4 000 000,00	4 100 000,00	4 100 000,00	12 200 000,00
ÜS ÖK2.2 - Kartul, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid	Kavandatud ühikusumma	300,00	300,00	300,00	300,00	300,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	300,00	300,00	300,00	300,00	300,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	420,00	420,00	420,00	420,00	420,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	4 300,00	4 350,00	4 400,00	4 450,00	4 600,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 290 000,00	1 305 000,00	1 320 000,00	1 335 000,00	1 380 000,00	6 630 000,00
ÜS ÖK2.3 - Köögivili	Kavandatud ühikusumma	800,00	800,00	800,00	800,00	800,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	800,00	800,00	800,00	800,00	800,00	
	Maksimaalne kavandatud	1 120,00	1 120,00	1 120,00	1 120,00	1 120,00	

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
	ühikusumma (eurodes)						
	O.8 (ühik: Hektarid)	200,00	250,00	300,00	350,00	400,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	160 000,00	200 000,00	240 000,00	280 000,00	320 000,00	1 200 000,00
ÜS ÖK2.4 - Rohumaa, mille hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut	Kavandatud ühikusumma	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	35,00	35,00	35,00	35,00	35,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	75 500,00	80 400,00	85 300,00	90 200,00	95 500,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 887 500,00	2 010 000,00	2 132 500,00	2 255 000,00	2 387 500,00	10 672 500,00
ÜS ÖK2.5 - Üleminek: põllukülvikorras olevad kultuurid	Kavandatud ühikusumma	146,00	146,00	146,00	146,00	146,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	146,00	146,00	146,00	146,00	146,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	182,00	182,00	182,00	182,00	182,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	4 800,00	4 800,00	3 600,00	3 600,00	3 600,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	700 800,00	700 800,00	525 600,00	525 600,00	525 600,00	2 978 400,00
ÜS ÖK2.5.1 - ÜS ÖK2.5.1 – Kuni 3-aastane külvikorras olev rohumaa	Kavandatud ühikusumma			110,00	110,00	110,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma			110,00	110,00	110,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)			165,00	165,00	165,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)			1 600,00	1 600,00	1 600,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma			176 000,00	176 000,00	176 000,00	528 000,00
ÜS ÖK2.6 - Üleminek: kartul, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid	Kavandatud ühikusumma	330,00	330,00	330,00	330,00	330,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	330,00	330,00	330,00	330,00	330,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	462,00	462,00	462,00	462,00	462,00	

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
	O.8 (ühik: Hektarid)	150,00	150,00	150,00	150,00	150,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	49 500,00	49 500,00	49 500,00	49 500,00	49 500,00	247 500,00
ÜS ÖK2.7 - Üleminek: köögivili	Kavandatud ühikusumma	880,00	880,00	880,00	880,00	880,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	880,00	880,00	880,00	880,00	880,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	1 150,00	1 150,00	1 150,00	1 150,00	1 150,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	44 000,00	44 000,00	44 000,00	44 000,00	44 000,00	220 000,00
ÜS ÖK2.8 - Üleminek: rohumaa, mille hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut	Kavandatud ühikusumma	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	38,00	38,00	38,00	38,00	38,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	135 000,00	135 000,00	135 000,00	135 000,00	135 000,00	675 000,00
KOKKU	O.8 (ühik: Hektarid)	190 000,00	200 000,00	220 400,00	230 400,00	239 900,00	**Summa:** 1 080 700,00 **Maksimaalne:** 239 900,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	16 900 000,00	17 800 000,00	18 600 000,00	19 400 000,00	20 300 000,00	93 000 000,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

ÖK3 - Kliima- ja keskkonnakava: ökoalad

Sekkumise kood (liikmesriik)	ÖK3
Sekkumise nimetus	Kliima- ja keskkonnakava: ökoalad
Sekkumise liik	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad / Artikli 31 lõike 7 punkt b – hüvitav toetus
Ühine väljundnäitaja	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke

ÜPP TEGEVUSVALDKONNA kood + kirjeldus
AOA-A kliimamuutuste leevendamine, sealhulgas põllumajanduslikest võtetest ja tavadest tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine, samuti olemasoleva süsinikuvaramu säilitamine ja süsiniku sidususe suurendamine
AOA-C veekvaliteedi kaitse või parandamine ja veeressurssidele avaldatava surve vähendamine
AOA-E elurikkuse kaitse, elupaikade või liikide säilitamine ja taastamine, sealhulgas maastikuelementide või tootmisega mitteseotud alade säilitamine ja loomine
AOA-F meetmed pestitsiidide, eriti inimeste tervisele või keskkonnale ohtu kujutavate pestitsiidide säästvaks ja vähendatud kasutamiseks

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V4.3	Suurendada süsiniku sidumist muldades, kaitsta muldade orgaanilise süsiniku varusid ja pöörata suure	1	Jah
V5.1	Aidata kaasa pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamisele	1	Jah
V5.6	Mullaviljakuse säilitamine	1	Jah
V6.2	Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine	1	Jah
V6.3	Kompenseerida elurikkust säästvaid tehnoloogiaid, maastikuelementide rajamist, karjatamist	2	Jah
V6.6	Soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid	2	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad

kuvatakse paksus kirjas
R.14 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid, põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)
R.19 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega soodustatakse mulla majandamist, et parandada mulla kvaliteeti ja elustikku (nt mullaharimise vähendamine, põllumajanduskultuuridest taimkate, külvikord, sealhulgas liblikõieliste kultuuridega)
R.21 Veekogude kvaliteedi parandamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.22 Toitainete parema haldamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.24 Kasutatava põllumaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud erikohustustega, millega tagada pestitsiidide säästev kasutamine eesmärgiga vähendada pestitsiididega kaasnevaid riske ja mõju, näiteks pestitsiidide leket
R.31 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad
R.34 Maastikuelementide, sealhulgas hekkide ja puude jaoks ette nähtud toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Ei kohaldu

Ökokavaga seotud kohustuste kirjeldus

Toetuse nõuded:

1) Taotleja, kes taotleb ökoalade toetust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 31 kohaselt, määratleb kohustuseaastal põllumaal või sellega külgneval alal ökoala sellise pindala ulatuses, et ökoala kokku moodustab vähemalt 7% taotleja põllumajandusliku majapidamise põllumaa ja maastikuelementide aluse maa pindalast. Lämmastikku siduva põllumajanduskultuuri kasvuala võib moodustada ökoala pindalast kuni 50 protsenti.

2) Kui taotleja määratleb sööti jäetud maa, haljaskesa haljasväetise mulda viimiseks ja sellise haljaskesa, mille taimikusse külvatakse talivili, rohumaariba aluse maa või maastikuelemendi aluse maa, ei ole seal lubatud põllumajanduslik tegevus kuni taotluse esitamise aasta 25. juulini. Kui haljasväetise mulda viimise aastal külvatakse haljaskesale talivili või on selline haljaskesa, mille taimikusse külvatakse talivili, võib haljaskesa niita ja hekseldada enne 26. juulit.

3) Rohumaariba on olemasolev või rajatav kuni 18 meetri laiune rohumaariba, millel kasvavad looduslikud rohttaimed või erinevad rohumaakultuurid. Rohumaariba ei tohi moodustada külgneva põllumaa põllu pindalast üle 30 protsendi. Rohumaariba ei tohi rajada rohumaale ega sööti jäetud maale.

4) Kui taotleja määratleb ökoalana lämmastikku siduva põllumajanduskultuuri kasvuala, on seal lubatud põllumajanduslik tegevus järgmistel tingimustel:

· põllumaad ei hekseldata kuni 25. juulini;

· talivilja kasvatamise korral on see külvatud hiljemalt 15. oktoobril;

· põllumaad, millel ei kasvatata talivilja, ei künta sisse enne 15. oktoobrit ega kasutata seal muid taimikut kahjustavaid mullaharimisviise.

5) Ökoaladel kehtib taimekaitsevahendite kasutamise keeld.

Taotleja peab täitma tingimuslikkuse süsteemi raames ette nähtud HPK 8 standardi alusel kehtestatud baasnõudeid nagu maastikuelementide säilitamine, hekkide ja puude pügamise keeld lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal.

Täpsemad tingimused sätestatakse vajadusel siseriiklikus õigusaktis (nt loetelu lämmastikku siduvatest põllumajanduskultuuridest või rohumaaribade täpsem määratlus jne).

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaaja

Toetust saavad taotlejad, kes vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 3 viidatud põllumajandustootja ja artiklis 4 viidatud aktiivse põllumajandustootja mõistete tingimustele.

Toetuskõlblikkuse tingimused

· Potentsiaalsed toetusesaajad on põllumajandusega tegelevad isikud, kes on õigustatud saama põhisissetulekutoetust.

·Toetusega hõlmatud maa peab asuma põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris ning vastama toetusõigusliku põllumajandusmaa põhitingimustele.

·Taotleja peab kasutama vähemalt ühte hektarit põllumajandusmaad ning vastama põhisissetulekutoetuse saamise minimaalsetele tingimustele.

·Taotleja peab täitma Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 III lisas kehtestatud tingimuslikkuse süsteemi nõudeid.

· Ökoalana saab määratleda järgmised alad ja elemendid:

1) sööti jäetud maa;

2) haljaskesa haljasväetise mulda viimiseks ja selline haljaskesa, mille taimikusse külvatakse talivili;

3) kuni 18 meetri laiune rohumaariba;

4) maastikuelemendid.

5) lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuride kasvuala.

· Maastikuelemendid on põllusaar, hekk, puude rida, metsasiil, eesvool ja kraav ning kiviaed, mis vastab HPK 8 raames sätestatud maastikuelementide tingimustele.

· Lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuride kasvuala on põllumaa, mis vastab järgmistele tingimustele:

1) põllumaal kasvab kas esparsett (*Onobrychis* Mill.), ristik (*Trifolium* spp.), lutsern (*Medicago sativa*, *Medicago* L.), mesikas (*Melilotus* Mill.), nõiahammas (*Lotus corniculatus*), vikk (*Vicia* spp.), hernes (*Pisum* spp.), aeduba (*Phaseolus* spp., *vigna* spp.), põlduba (*Vicia faba*) või sojauba (*Glycine max* L.) (edaspidi *lämmastikku siduv põllumajanduskultuur*);

2) lämmastikku siduv põllumajanduskultuur kasvab põllumaal puhaskultuurina või segus teiste põllumajanduskultuuridega, kui lämmastikku siduva põllumajanduskultuuri osakaal taimikus on üle 50 protsendi;

3) põllumaa ei asu veeseaduse §-s 118 sätestatud veekaitsevööndis.

· Sööti jäetud maa ja rohumaariba aluse maa puhul, mis on määratletud kohustuseaastal ökoalana, katkeb selleks kalendriaastaks püsirohumaaks muutumise arvestus.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus
GAEC08	Maastikuelementide säilitamine. Keeld lõigata hekke ja puid lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Meetmed invasiivsete taimeliikide vältimiseks (lisavõimalus).

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Antud sekkumine on seotud HPK 8 baasnõudega.

HPK 8 - maastikuelementide säilitamine ning hekkide ja puude lõikamise keeld lindude pesitsus- ja kasvuperioodil.

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos ökokavaga (selgitage, kuidas ökokava läheb kaugemale lähtetasemest, eelkõige KMNi ja riigisiseste standardite puhul)

Ökoaladel kehtib tervikuna taimekaitsevahendite kasutamise keeld lisaks põllumajandusliku tegevusega seotud piirangutele.

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Baasmakse

Ökoala sekkumise toetust makstakse taotlejale kogu majapidamise toetusõiguslike põllumaa hektarite kohta, ühikumääraga 17 €/ha, olenemata sellest, millised ökoalad on lävendi täitmiseks valitud.

Lisamakse

Ökoalale, mis on määratletud rohumaaribana, makstakse täiendavat toetust rohumaariba aluse pindala ulatuses ühikumääraga 130 €/ha.

Ökoalale, mis on määratletud maastikuelemendina, makstakse täiendavalt toetust maastikuelemendi aluse pindala ulatuses ühikumääraga 200 €/ha.

Saamata jäänud tulul ja lisakulul põhinevad ühikumäära arvutused (baas- ja lisamakse) hektari kohta on koostanud Maaelu Teadmuskeskus (edaspidi *METK*). Toetust antakse põllumaa ja maastikuelementide aluse maa ökoalana määratlemise ja tootmisest kõrvale jätmise eest toetuse taotlemise kalendriaasta jooksul. Toetust makstakse taotleja kogu toetusõiguslike põllumaa hektarite kohta ning lisaks makstakse täiendavalt rohumaaribade ja maastikuelementide aluse pindala ulatuses, mis on määratletud ökoalana. Ökoalana määratletud rohumaariba ja maastikuelemendi aluse maa kohta antakse toetust maksimaalselt sellise pindala ulatuses, mis moodustab taotleja põllumajandusliku majapidamise põllumaa ja maastikuelementide aluse maa pindalast kokku kuni 10%. Juhul kui tekib vajadus toetusmeetme esimese aasta rakendamise tulemuste põhjal maksimaalset lävendit tõsta, et veel enam innustada taotlejaid tootmisest kõrvale jäetud maa-alasid ja maastikuelemente ökolana määratleda, siis tehakse seda alates 2025. aastast.

Baasmakse ühikumäära kujunemisel on lähtutud sellest, et ökoalaks määratletud sööti jäetud maal, sealhulgas haljaskesal ning lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuridega alade kompenseerimisel moodustavad saamata jäänud tulud ja lisakulud kokku 22,70€/ha/a, millest toetusega kompenseeritakse 17 eurot/ha, s.t ligikaudu 70%. Arvutustes on eeldatud, et taotlejal on toetusõiguslikust põllumaast vähemalt 7% määratletud ökoaladena.

Rohumaaribade lisamakse kompenseerimisel moodustavad saamata jäänud tulud ja lisakulud kokku 385 €/ha/a, millest toetusega kompenseeritakse ligikaudu 130 eurot hektari kohta, s.t ligikaudu 34%.

Maastikuelementide lisamakse kompenseerimisel moodustavad saamata jäänud tulud ja lisakulud kokku 532,05/ha/a, millest toetusega kompenseeritakse ligikaudu 200 eurot hektari kohta, s.t ligikaudu 38%. Maastikuelementide ühikumäära arvestamisel on eelduseks see, et 90% elementidest on juba rajatud ning perioodi lõpuks rajatakse juurde veel ligikaudu 10% (va kiviaed, hekk, puude rida).

Ühikumäära diferentseerimise ja kõrgema ühikumäära läbi soovitakse ökoalade sekkumisega soodustada ja toetada eelkõige rohumaaribade ja maastikuelementide rajamist ning nende hooldamist.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

9 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12, lisamakse - toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS ÖK3.1 - Ökoala sekkumise toetust makstakse taotlejale majapidamise toetusõiguslike põllumaa hektarite kohta tingimusel, kui tema majapidamise toetusõiguslikust põllumaast vähemalt 7% on määratletud ökoalaks	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.24; R.31; R.34
ÜS ÖK3.2 - Ökoalale, mis on määratletud rohumaaribana, makstakse täiendavat toetust rohumaariba aluse pindala ulatuses tingimusel, kui vähemalt 7% taotleja majapidamise toetusõiguslikust põllumaast on määratletud ökoalana	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.24; R.31; R.34
ÜS ÖK3.3 - Ökoalale, mis on määratletud maastikuelemendina, makstakse täiendavalt toetust maastikuelemendi aluse pindala ulatuses tingimusel, kui vähemalt 7% taotleja majapidamise toetusõiguslikust põllumaast on määratletud ökolana	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22; R.24; R.31; R.34

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS ÖK3.1 - Ökoala sekkumise toetust makstakse taotlejale majapidamise toetusõiguslike põllumaa hektarite kohta tingimusel, kui tema majapidamise toetusõiguslikust põllumaast vähemalt 7% on määratletud ökoalaks

Toodud eelpool

ÜS ÖK3.2 - Ökoalale, mis on määratletud rohumaaribana, makstakse täiendavat toetust rohumaariba aluse pindala ulatuses tingimusel, kui vähemalt 7% taotleja majapidamise toetusõiguslikust põllumaast on määratletud ökoalana

Toodud eelpool

ÜS ÖK3.3 - Ökoalale, mis on määratletud maastikuelemendina, makstakse täiendavalt toetust maastikuelemendi aluse pindala ulatuses tingimusel, kui vähemalt 7% taotleja majapidamise toetusõiguslikust põllumaast on määratletud ökolana

Toodud eelpool

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS ÖK3.1 - Ökoala sekkumise toetust makstakse taotlejale majapidamise toetusõiguslike põllumaa hektarite kohta tingimusel, kui tema majapidamise toetusõiguslikust põllumaast vähemalt 7% on määratletud ökoalaks	Kavandatud ühikusumma	10,00	10,00	17,00	17,00	17,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	10,00	10,00	12,00	12,00	12,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	21,00	21,00	21,00	21,00	21,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	400 000,00	420 000,00	304 000,00	326 000,00	348 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	4 000 000,00	4 200 000,00	5 168 000,00	5 542 000,00	5 916 000,00	24 826 000,00
ÜS ÖK3.2 - Ökoalale, mis on määratletud rohumaaribana,	Kavandatud ühikusumma	40,00	40,00	130,00	130,00	130,00	
	Minimaalne kavandatud	40,00	40,00	100,00	100,00	100,00	

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
makstakse täiendavat toetust rohumaariba aluse pindala ulatuses tingimusel, kui vähemalt 7% taotleja majapidamise toetusõiguslikust põllumaast on määratletud ökoalana	ühikusumma						
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	43,00	43,00	150,00	150,00	150,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	20 000,00	22 000,00	2 700,00	3 000,00	3 300,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	800 000,00	880 000,00	351 000,00	390 000,00	429 000,00	2 850 000,00
ÜS ÖK3.3 - Ökoalale, mis on määratletud maastikuelemendina, makstakse täiendavalt toetust maastikuelemendi aluse pindala ulatuses tingimusel, kui vähemalt 7% taotleja majapidamise toetusõiguslikust põllumaast on määratletud ökolana	Kavandatud ühikusumma	150,00	150,00	200,00	200,00	200,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	150,00	150,00	180,00	180,00	180,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	160,00	160,00	220,00	220,00	220,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	2 500,00	2 600,00	1 230,00	1 340,00	1 450,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	375 000,00	390 000,00	246 000,00	268 000,00	290 000,00	1 569 000,00
KOKKU	O.8 (ühik: Hektarid)	422 500,00	444 600,00	307 930,00	330 340,00	352 750,00	**Summa:** 1 858 120,00 **Maksimaalne:** 444 600,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	5 175 000,00	5 470 000,00	5 765 000,00	6 200 000,00	6 635 000,00	29 245 000,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

ÖK4 - Kliima- ja keskkonnakava: ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal

Sekkumise kood (liikmesriik)	ÖK4
Sekkumise nimetus	Kliima- ja keskkonnakava: ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal
Sekkumise liik	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad / Artikli 31 lõike 7 punkt b – hüvitav toetus
Ühine väljundnäitaja	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke

ÜPP TEGEVUSVALDKONNA kood + kirjeldus
AOA-A kliimamuutuste leevendamine, sealhulgas põllumajanduslikest võtetest ja tavadest tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine, samuti olemasoleva süsinikuvaramu säilitamine ja süsiniku sidususe suurendamine
AOA-C veekvaliteedi kaitse või parandamine ja veeressurssidele avaldatava surve vähendamine
AOA-E elurikkuse kaitse, elupaikade või liikide säilitamine ja taastamine, sealhulgas maastikuelementide või tootmisega mitteseotud alade säilitamine ja loomine
AOA-F meetmed pestitsiidide, eriti inimeste tervisele või keskkonnale ohtu kujutavate pestitsiidide säästvaks ja vähendatud kasutamiseks

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V6.1	Mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine	1	Jah
V6.2	Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine	1	Jah
V6.3	Kompenseerida elurikkust säästvaid tehnoloogiaid, maastikuelementide rajamist, karjatamist	2	Jah
V6.6	Soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid	2	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.14 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid, põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)
R.19 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega soodustatakse mulla majandamist, et parandada mulla kvaliteeti ja elustikku (nt mullaharimise vähendamine, põllumajanduskultuuridest taimkate, külvikord, sealhulgas liblikõieliste kultuuridega)
R.21 Veekogude kvaliteedi parandamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal

R.31 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad

R.34 Maastikuelementide, sealhulgas hekkide ja puude jaoks ette nähtud toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Looduslik kahjuritõrje ehk kahjurite looduslike vaenlaste toetamine on oluline ökosüsteemi teenus, mis soodustab põllumajandussaaduste tootmist, vähendades taimekahjurite arvukust tootmispõldudel ja nende poolt saagile tehtavat kahju. Looduslik kahjuritõre võimaldab kasutada põllul vähem pestitsiide ja on oluline meede integreeritud taimekaitse rakendamisel. Põllumajanduskeskkonna elurikkus on seotud maastikuelementide ja looduslike alade esinemisega põllumajandusmaastikus. Siiski ei piisa loodusliku kahjuritõrje teenuse tagamiseks ainult tingimuslikkuse HPK 8-ga kehtestatud maastikuelementide kohustustest. Seepärast töötati välja sekkumine, mis läheb tingimuslikkuse nõuetest oluliselt kaugemale ning arvestab lisaks elementidele ja mittetootlikele aladele ka nende raadiuses oleva mõjualaga. Maastiku lihtsustumine vähendab liigirikkust, loodusliku kahjuritõrje võimalusi ja seeläbi ka saaki. Maastiku komplekssus ning looduslikud ja poollooduslikud elupaigad suurendavad röövtoiduliste lülijalgsete (näiteks ämblikulaadsed, jooksiklased, lühitiiblased, parasitoidid) poolt pakutavat looduslikku kahjuritõrje ökosüsteemi teenust. Maastikuelemendid on toidu-, varje-, pesitsus-, talvitumis- ja elupaigaks kahjurite looduslike vaenlastele. Mosaiiksel maastikul, kus on suur servatihedus, suureneb ka loodusliku kahjuritõrje. Ideaalsel juhul võiksid tootmispõllud olla kaetud 90-100% ulatuses bioloogilise kahjuritõrje ökosüsteemi teenusega. Võrreldes püsirohumaadega on külvikorras olevate põldude majandamine agrotehniliselt palju intensiivsem ja seetõttu põllud enamasti kasulike organismide esinemist ei toeta. Analüüsides maastikuelementide ja pärandniitude mõjualade katvust ainult külvikorras olevatel põllumaadel selgus, et Eestis on keskmiselt 44% külvikorrast olevatest põldudest sellised, mis maastikuelementidega ei piirne või siis piirnevad väga vähesel määral (maastikuelementide mõjualadega kaetus >30%) ja vaid 3% sellised, kus maastikuelementide mõjualaga kaetus oli suurem kui 90% (kokku 21409 ha) ning 5,6% selliseid põlde, kus maastikuelementide mõjualadega kaetus ulatus 80–100%, (kokku 39 000 ha).

Sekkumisega toetatakse mitmekesist põllumajandusmaastikku, maastikuelementide ja looduslike alade säilitamist eesmärgiga tagada põllumaal põllukahjurite looduslikud vaenlased, kes osutavad looduslikku kahjuritõrje ökosüsteemi teenust. Parasitoidid ja röövtoidulised lülijalgsed ohjavad olulisel määral põllumajanduskahjurite arvukust, vähendades seeläbi taimekaitsevahendite kasutamise vajadust. Lisaks tagavad põllu sees ja ümber olevad looduslikud alad ja maastikuelemendid ka teiste põllumajanduse jaoks oluliste liigirühmade nagu lindude, tolmeldajate, mullamikroobide jt püsimise ja mitmekesisuse. Maastikuelementide ja looduslike alade olemasolu põllu sees ja põllu ümber on fundamentaalse tähtsusega integreeritud taimekaitse rakendamisel.

Loodusliku kahjuritõrje ökosüsteemiteenust võimaldavate maastikuelementide ja looduslike alade mõjualade ulatused on järgmised:

· lineaarsed maastikuelemendid laiusega >=6 m: mõjuala 35 m;
· pindalalised põllusaared: mõjuala 75 m;
· punktelemendilised põllusaared: mõjuala 35 m;
· väikeveekogud: mõjuala 35 m;
· metsade mõjuala metsa servast: 35 m;
· kiviaiad: mõjuala 35 m;
· poollooduslike niitude (pärandniidud ja väärtuslikud püsirohumaad) olemasolu vahetus läheduses: mõjuala niidu servast 300 m;
· kraavide puhul, mis on laiemad kui 2 m, arvestatakse mõjuala järgmiselt: kraavi maksimaalne laius korda 3 jagatud 2. Mõjuala mõjub mõlemale kraavi poolele. Näiteks: kraav on 4 m lai: 4x3/2=6m kraavi mõlemale poolele;
·looduslikud vooluveekogude rannad ja kaldad on kaitstud vastavalt looduskaitseseadusele ja veeseadusele (10 m kaldakaitsevöönd), mõjualaks 10+35 m mõlemale poolele.

Vastavalt sellele, kas põld on kaetud vähemalt 60% või 90% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega, kujuneb ka toetussumma. Sekkumise nõuded lähevad oluliselt kaugemale kui tingimuslikkuse HPK 8 nõuded, kuna ökosüsteemi teenuste maastikuelementide ja looduslike alade mõjualade hulk on laiem ja nende esinemist arvestatakse iga põllu põhiselt eraldi, mitte taotleja kasutuses oleva põllumajandusmaa peale kokku.

Joonisel on näide maastikuelementide mõjualade erinevatest katvustest erineva suurusega tootmispõldudel mitmekesises põllumajandusmaastikus.

Ökokavaga seotud kohustuste kirjeldus

Toetuse maksmise aluseks on ELME projekti raames (Helm, A., Kull, A., Veromann, E., Remm, L., Villoslada, M., Kikas, T., Aosaar, J., Tullus, T., Prangel, E., Linder, M., Otsus, M., Külm, S., Sepp, K., 2020 (täiend. 2021). Metsa-, soo-, niidu- ja põllumajanduslike ökosüsteemide seisundi ning ökosüsteemiteenuste baastasemete üleriigilise hindamise ja kaardistamise lõpparuanne. ELME projekt. Tellija: Keskkonnaagentuur (riigihange nr 198846) välja töötatud andmekiht, mis näitab, kui suures ulatuses on põllumaa ökosüsteemiteenustega kaetud. Toetuse saamiseks peab olema põld kaetud:

1) vähemalt 60% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega;

2) vähemalt 90% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetuse saajad on kõik, kes on õigustatud saama põhisissetulekutoetust. Toetusega hõlmatud põllumaa peab asuma põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris. Toetuse maksmise aluseks on andmekiht, mis näitab, kui suures ulatuses on põllumaa ökosüsteemiteenustega kaetud.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus
GAEC08	Maastikuelementide säilitamine. Keeld lõigata hekke ja puid lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Meetmed invasiivsete taimeliikide vältimiseks (lisavõimalus).

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Taotleja peab põlluraamatut veeseaduse alusel.

HPK 8 - maastikuelementide säilitamine ning hekkide ja puude lõikamise keeld lindude pesitsus- ja kasvuperioodil. Meetmed invasiivsete taimeliikide vältimiseks.

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos ökokavaga (selgitage, kuidas ökokava läheb kaugemale lähtetasemest, eelkõige KMNi ja riigisiseste standardite puhul)

Võib koosneda HPK 8 säilitatavatest maastikuelementidest.

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Toetussummade aluseks on kaks määratlust: 1) kui põld on kaetud vähemalt 60% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega;2) kui põld on kaetud vähemalt 90% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega. Kui põld on kaetud vähemalt 60% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega, siis ökosüsteemiteenuste maksumus seoses taimekaitsevahendite kasutamise vähenemisega on 21 eur/ha, toetusega kompenseeritakse sellest 20 eur/ha ehk 95,24%. Arvutustes on eeldatud, et kui põllumaa on kaetud vähemalt 60% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega, siis taimekaitsevahendite kasutamine väheneb 50%.

Kui põld on kaetud vähemalt 90% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega, siis ökosüsteemiteenuste maksumus seoses taimekaitsevahendite kasutamise vähenemisega on 31 eur/ha, toetusega kompenseeritakse sellest 30 eur/ha ehk 96,77%. Arvutustes on eeldatud, et kui põllumaa on kaetud vähemalt 90% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega siis taimekaitsevahendite kasutamine väheneb 75%.

Toetuse minimaalne ühikumäär on 20 eurot ja maksimaalne ühikumäär 31 eurot hektari kohta.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

9 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 5 - toetust ei rakendata toetusõiguste alusel, toetus ei ole seotud toodangu liigi, mahu ega hinnaga. Tegemist on lisamaksega põhilisele sissetulekutoetusele (sekkumine 1.1).

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS ÖK4.1 - Põld on kaetud vähemalt 60% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.31; R.34
ÜS ÖK4.2 - Põld on kaetud vähemalt 90% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.31; R.34

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS ÖK4.1 - Põld on kaetud vähemalt 60% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega

Kuna selle sekkumise puhul ei kaasne taotlejale lisakulusid, siis toetus on arvestatud lisamaksena põhisissetulekutoetusele.

ÜS ÖK4.2 - Põld on kaetud vähemalt 90% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega

Kuna selle sekkumise puhul ei kaasne taotlejale lisakulusid, siis toetus on arvestatud lisamaksena põhisissetulekutoetusele.

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS ÖK4.1 - Põld on kaetud vähemalt 60% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega	Kavandatud ühikusumma	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	21,00	21,00	21,00	21,00	21,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	65 000,00	67 000,00	68 000,00	69 000,00	70 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 300 000,00	1 340 000,00	1 360 000,00	1 380 000,00	1 400 000,00	6 780 000,00
ÜS ÖK4.2 - Põld on kaetud vähemalt 90% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega	Kavandatud ühikusumma	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	31,00	31,00	31,00	31,00	31,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	19 000,00	19 000,00	20 000,00	20 000,00	20 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	570 000,00	570 000,00	600 000,00	600 000,00	600 000,00	2 940 000,00
KOKKU	O.8 (ühik: Hektarid)	84 000,00	86 000,00	88 000,00	89 000,00	90 000,00	**Summa:** 437 000,00 **Maksimaalne:**

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
							90 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	1 870 000,00	1 910 000,00	1 960 000,00	1 980 000,00	2 000 000,00	9 720 000,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

ÖK5 - Kliima- ja keskkonnakava: mesilaste korjeala toetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	ÖK5
Sekkumise nimetus	Kliima- ja keskkonnakava: mesilaste korjeala toetus
Sekkumise liik	Eco-scheme(31) – Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad / Artikli 31 lõike 7 punkt b – hüvitav toetus
Ühine väljundnäitaja	O.8. Ökokavadest kasu saavate hektarite või loomühikute arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke

ÜPP TEGEVUSVALDKONNA kood + kirjeldus
AOA-C veekvaliteedi kaitse või parandamine ja veeressurssidele avaldatava surve vähendamine
AOA-E elurikkuse kaitse, elupaikade või liikide säilitamine ja taastamine, sealhulgas maastikuelementide või tootmisega mitteseotud alade säilitamine ja loomine
AOA-F meetmed pestitsiidide, eriti inimeste tervisele või keskkonnale ohtu kujutavate pestitsiidide säästvaks ja vähendatud kasutamiseks

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V6.1	Mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine	1	Jah
V6.2	Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine	1	Jah
V6.6	Soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid	2	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.24 Kasutatava põllumaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud erikohustustega, millega tagada pestitsiidide säästev kasutamine eesmärgiga vähendada pestitsiididega kaasnevaid riske ja mõju, näiteks pestitsiidide leket
R.31 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Sekkumise eesmärk on pakkuda tolmeldajatele põllumajandusmaastikus toiduressurssi. Sekkumine on tegevuspõhine, sellega võetakse üheaastane kohustus mesilastele sobilike korjetaimede või nende segude kasvatamiseks. Suur osa õistaimedest, nii looduslikud taimed kui ka toiduks või söödaks kasvatatavad kultuurid, vajavad viljumiseks tolmeldajate abi. Risttolmlemine tagab muuhulgas nii suurema ja kvaliteetsema saagi kui ka populatsiooni geneetilise mitmekesisuse. Tolmeldamisteenus tagab nii looduslike kui ka kultuurtaimede mitmekesisuse, liikide ja kohalike populatsioonide elujõu ja mõjutab positiivselt ka teisi nendest sõltuvaid organismirühmasid ning toetab seetõttu elurikkust ja ökosüsteemide

toimimist (ökohüvesid) laiemalt. Ühtlasi on vaja parandada meemesilasperede tervislikku seisundit korjetingimuste parandamisega rapsi õitsemise välisel ajal ning sellega parandada ka Eesti mee kvaliteeti. Maailmaturul on segu-taimeliigiline mesi kallim kui valdavalt ühelt taimeliigilt korjatud mesi. Seni rakendatud põllumajanduskeskkonna meetmed (korjealade rajamine, liblikõieliste kultuuride kasvatamine, rohumaaribad, viljavaheldus, glüfosaadipiirang) on mõjunud põlluservade kooslustele ja kimalaste seisundi näitajatele positiivselt. Sobivate majandamispraktikate ja kultuuride kasutamisega on võimalik soodustada lisaks tolmeldajatele ka teisi kasureid, kahjurite looduslikke vaenlasi ning mullatekkeprotsessis osalevaid organisme ning piirata mullakahjurite populatsioone. Lisaks mõjub mullale positiivselt kui taimesegus kasvavad erinevad kultuurid, mis oma erineva juurekava ning liblikõieliste korjetaimede lämmastiku sidumisega suurendavad mullaviljakust. Taimekaitsevahendite kasutamise keeld korjealadel aitab vähendada taimekaitsevahendite sattumist pinna- ja põhjavette. Põllumajandusmaastikus korjetaimede ja korjetaimede segude kasvatamine soodustab ka looduslikke tolmeldajaid, pakkudes neile täiendavat toiduressurssi, levikukoridore ja pestitsiidivaba puhverala. Segudes kasutatavad taimeliigid tagavad tolmeldajatele mitmekesise toiduvaliku pikema ajaperioodi jooksul.

Ökokavaga seotud kohustuste kirjeldus

Toetuse saamise nõuded:

· Mesilaste korjealal kasvatatakse vähemalt kolme korjetaime liiki puhaskultuurina või korjetaimede seguna.

· Kui taotleja kasvatab rapsi või rüpsi mesilasperest kuni ühe kilomeetri kaugusel, peab kasvatama vähemalt kahte korjetaime liiki puhaskultuurina või korjetaimede seguna.

· Korjetaimede segu peab koosnema vähemalt kolmest korjetaime liigist, millest osatähtsuselt kolmanda korjetaime liigi kaetus peab moodustama vähemalt 20 protsenti taimikust.

· Kahest korjetaime liigist koosneva korjetaimede segu puhul peab osatähtsuselt teise korjetaime liigi kaetus moodustama vähemalt 40 protsenti taimikust.

· Toetusõiguslikul maal ei ole lubatud kasutada keemilisi taimekaitsevahendeid.

· Mesilasperedele kaugeima korjetaimede põllu lähim äär asub kuni 1000 meetri kaugusel mesilasperedest.

Taotleja kasvatab korjetaimi taotlemise aastal kasvukohal vähemalt 15. juunist kuni 10. augustini.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusõiguslikkuse nõuded:

· Mesilaste korjeala rajamise eest antakse toetust iga 1,00 hektari toetusõigusliku põllumaa kohta, mille kohta on vähemalt üks mesilaspere.

· Korjetaimed määratletakse siseriikliku rakendusmääruse lisas.

· Korjetaimede segu põld rajatakse siseriikliku rakendusmääruse lisas nimetatud korjetaimedega.

· Toetusega hõlmatud maa peab asuma põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris.

· Toetust võib taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik, kes on aktiivne põllumajandustootja.

· Taotlejal on vähemalt kümme mesilasperet või on taotlejal kokkulepe mesinikuga, kellel on vähemalt kümme mesilasperet.

· Mesilaspered peavad olema registreeritud põllumajandusloomade registris.

· Taotleja peab kasutama vähemalt ühte hektarit põllumajandusmaad.

· Üheaastane kohustusperiood.

Toetust ei anta maa kohta, mille kohta antakse mahepõllumajanduse ökokava toetust, mulla- ja veekaitsetoetust või keskkonnasõbraliku majandamise toetust mitmeliigilise väikese põllu lisategevuse elluviimise eest.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Taotleja peab põlluraamatut veeseaduse alusel.

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos ökokavaga (selgitage, kuidas ökokava läheb kaugemale lähtetasemest, eelkõige KMNi ja riigisiseste standardite puhul)

Põlluraamatu pidamise nõue on baasnõudeks toetuse saamise nõuetele.

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Toetuse minimaalne ühikumäär on 250 eurot ja maksimaalne ühikumäär 350 eurot hektari kohta.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

9 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12 - toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS ÖK5.1 - Mesilaste korjeala toetus	Ühtne		R.24; R.31

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS ÖK5.1 - Mesilaste korjeala toetus

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud Põllumajandusuuringute Keskus. Mesilaste korjealade toetusega kompenseeritakse osaliselt korjetaimede rajamise kulu. Korjeala rajamiseks vajaliku seemne maksumuseks on arvestatud 60 €/ha, transpordi ja külvamise maksumus on 20 €/ha ning maapinna ettevalmistamise kulu (kündmine) 60 €/ha. Lisakulud korjealade rajamiseks kokku on 140 eurot hektari kohta. Lisaks on arvestatud põllukultuuride keskmise kattetulu põhjal saamata jäänud tulu, mis on 271 €/ha. Saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 411 €/ha, millest kompenseeritakse 61–85%.

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS ÖK5.1 - Mesilaste korjeala toetus	Kavandatud ühikusumma	250,00	250,00	250,00	250,00	250,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	250,00	250,00	250,00	250,00	250,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	350,00	350,00	350,00	350,00	350,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	375 000,00	375 000,00	375 000,00	375 000,00	375 000,00	1 875 000,00
KOKKU	O.8 (ühik: Hektarid)	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	**Summa:** 7 500,00 **Maksimaalne:** 1 500,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	375 000,00	375 000,00	375 000,00	375 000,00	375 000,00	1 875 000,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

CIS(32) - Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus

1.3 - Põllumajandustootmisega seotud toetus piimalehma kasvatamiseks

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.3
Sekkumise nimetus	Põllumajandustootmisega seotud toetus piimalehma kasvatamiseks
Sekkumise liik	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus
Ühine väljundnäitaja	O.11. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud loomade arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.2	Tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele	1	Jah
V1.6	Suurendada toetuste õiglast jaotust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.4 Sissetulekutoetusega hõlmatud ja teatavate tingimuste täitmisega seotud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.6 Keskmisest väiksema suurusega rahastamiskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava täiendava otsetoetuse protsent hektari kohta (võrreldes keskmisega)
R.8 Nende põllumajandusettevõtete osakaal, mis saavad kasu tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusest, et suurendada konkurentsivõimet, kestlikkust või parandada kvaliteeti

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Toetuse eesmärk on raskustes oleva sektori osa toetamine, tagades neile piisava sissetuleku ja konkurentsivõime suurenemise piiramata normaalset kasvu ja arengut. Toetuse eesmärk on ka toetuste õiglasema jaotuse tagamine, suunates väiksematele tootjatele enam toetust.

Sekkumine panustab peamiselt erieesmärki 1 ehk „Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus“.

Sekkumise vormiks on põllumajanduslik otsetoetus, mida antakse tagastamatu abina.

Piima toodangu väärtuse osatähtsus loomakasvatustoodangu väärtuses moodustab 51–59%,

põllumajanduse majandusharu toodangu väärtuses 20-28%. Piimatootmine on koondub aina enam suurematesse ettevõtetesse, 67% piimalehmadest on 2018. aasta 15. juuni seisuga 6% piimalehma pidajate karjades ning keskmine karja suurus on 2010. aasta 27 piimalehmalt suurenenud 57 piimalehmani 2018. aastal. Piimalehmade arv Eestis väheneb peamiselt väiksemate karjade arvelt: 2020. aastal kokku 84 297, kuid 2019. aastal oli piimalehmi 709 looma võrra rohkem – 85 006. Piimalehma pidajate arv Eestis on aastate jooksul samuti kahanenud, põllumajandusloomade registri andmetel oli 2020. aastal 1102 piimalehma pidajat ning 2019. aastal oli pidajaid 1236. Toetuse potentsiaalsete saajate hulka on kaasatud kõik piimalehma kasvatamisega tegelevad isikud. Fookuses on eelkõige väiksemate karjadega majapidamised, kes FADN 2015–2019 andmetel kasutavad enam peretööjõudu[1], kelle kasutuses on vähem maad[2], kelle kogutoodangu väärtuse ja kogukulude suhe on nõrgem[3] ning tootlikkus on madalam[4]. Samal ajal on tegu ekstensiivsema tootmisega majapidamistega, kus on väiksem karjatamise tihedus[5] ning väiksem väetiste ja taimekaitsevahendite kulu ha kohta[6]. FADN andmetel on tööjõu ühiku kohta loodava lisandväärtuse[7] alusel reastatud piimatootjate alumise 75% majapidamiste karja suurus kuni 270 piimalehma, millest suuremad karjad on näitaja poolest oluliselt edukamad nii keskmisest põllumajandustootjast kui piimatootmise tootmistüübi väiksemate karjadega osast. Toetuse maksmise aluseks on nende poolt kasvatatavate piimalehmade arv vastavalt põllumajandusloomade registri andmetele 1–270 piimalehma eest. 2020. aastal oli ligi 1000 piimalehma pidajat (~90% kõikidest piimalehma pidajatest), kelle karja suurus oli kuni 270. Alla 270 loomaga grupis on keskmine karja suurus 25 piimalehma ja üle 270 loomaga grupis on keskmine 640 piimalehma.

Toetusemäära diferentseeritakse vastavalt karja suurusele. Enama kui 270 piimalehmaga karjades toetatakse loomi madalama ühikumääraga, et proportsionaalselt oleks võimalik toetada enam väikeseid ja keskmisi karju, välistada võimalikku ületoetamist ja ettevõtte arenguvõimaluste piiramist.

[1] Vähemedukatel (netolisandväärtuse tööjõu aastaühiku kohta alusel järjestatud alumine 75% ettevõtetest) on üle poole tööjõust peretööjõud, samal ajal kui edukamatel (ülemine 25%) vaid 6%.

[2] Vähemedukate kasutuses on ~139 ha, edukamatel ~600 ha kasutuses olevat põllumajandusmaad.

[3] Vähemedukatel on kogutoodangu väärtuse ja kogukulude suhtarv alla 0,9, edukamatel 0,94.

[4] Vähemedukatel jääb aastane piimatoodang piimalehma kohta 12–21% madalamaks kui edukamatel.

[5] Vähemedukatel on karjatamise tihedus kuni 0,8, edukamatel üle 0,9.

[6] Vähemedukatel on väetiste ja taimekaitsevahendite kulu ha kohta 50-60% edukamate vastavast kulust.

[7] Vähemedukatel kuni netolisandväärtus aasta tööjõuühiku kohta ligi pool põllumajandustootjate keskmisest ning edukamatel 74% põllumajandustootjate keskmisest kõrgem.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaaja

Toetust saavad taotlejad, kes vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 3 viidatud põllumajandustootja ja artiklis 4 viidatud aktiivse põllumajandustootja mõistete tingimustele.

Toetusõiguslikkuse nõuded

Toetuse taotlejad peavad vastama ja täitma strateegiakava peatükis 4.1 sätestatud tingimusi.

Piimalehmad peavad olema identifitseeritud ja kantud põllumajandusloomade registrisse. Toetust makstakse põllumajandusloomade registris registreeritud piimalehmade keskmise arvu alusel, kuid mitte rohkem kui 270 looma eest. Põllumajandusloomade registri andmetele tuginedes leitakse taotleja keskmine toetusõiguslike loomade arv 02.03–01.09 vahelisel ajaperioodil (taotlemise aastal) karjas olnud toetusõiguslike loomade arvu järgi. Toetusõiguslik loom on 2. märtsi seisuga piimalehm.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Toetust makstakse diferentseeritult:

• Karjades, mis on väiksemad kui 270 piimalehma:

kuni 270 piimalehma eest on koefitsient 1, ühikumäär ca 320 €, mille minimaalne ühikumäär on 288 € ja maksimaalne ühikumäär 352 €.

• Karjades, mis on suuremad kui 270 piimalehma:

kuni 270 piimalehma eest on koefitsient 0,5, ühikumäär ca 160 €, mille minimaalne ühikumäära on 144 € ja maksimaalne ühikumäär 176 €.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) ees seisvate raskuste põhjus.

Eesti piimasektorit iseloomustab tugev kontsentreerumine ja väiksemate karjadega majapidamiste tegevuse lõpetamine. Seejuures on alla 270 piimalehmaga karjade puhul ettevõtte kasutatava põllumajandusmaa suurus ca 100 ha, samal ajal üle 270 piimalehmaga karjade puhul on see aga 1300–1500ha. Kui 2010 aastal oli 52% piimalehmadest karjades, mis olid 300 ja enama piimalehmaga, siis 2020. aastal juba 2/3. Väiksemate karjadega majapidamistes piimatootmise lõpetamine vähendab tootmise riskide hajutatust ning omab seeläbi negatiivset mõju toidujulgeolekule. Samuti on väiksemates majapidamistes karjatamise tihedus väiksem kui suuremates. Suurenenud on väiksemate ja suuremate karjadega loomapidajate vahe kuludega toimetulekus ning tootlikkuses, mistõttu on planeeritud maksta seotud toetust eelkõige väiksematele ja keskmistele karjadele.

PRIA andmetel on piimalehmade ja nende pidajate arv languses (vt tabel). Olles üks olulisimaid põllumajandussektoreid Eestis, võib edasine langustrend seada ohtu toidujulgeoleku ning sektori edaspidise jätkusuutlikkuse.

	Piimalehmade arv	Piimalehma pidajate arv
2015	90 487	2030
2016	86 050	1785
2017	86 342	1578
2018	85 189	1382
2019	85 006	1236
2020	84 297	1102

Piimatootmises on probleemiks madal investeerimisvõimekus, mis tähendab, et uuendamist ja kaasajastamist vajavad noorkarjalaudad, kuid ettevõtjate finantsolukord ei võimalda teha vajalikke investeeringuid. Tootmistüübi võlakordaja on üks kõrgemaid (0,40-0,45) ning kui edukamatel majapidamistel (ülemine 25%) on brutoinvesteeringu ja kulumi suhe ligi 1,6, siis vähemedukatel jääb see alla 1,0. Samuti keskkonnapiirangutest ja nõuetest kinnipidamine nõuab ettevõtjatelt tulevikus täiendavaid investeeringuid ning kuigi piimafarmidesse on viimase 15 aasta jooksul tehtud suuri investeeringuid, siis järgmises arenguetapis tuleks tähelepanu pöörata farmide juhtimise parendamisele, sh sisseseade ja andmete paremale ärakasutamisele. Antud seotud toetuse eesmärgiks on toetada väiksemaid ja keskmisi tootjaid, kelle konkurentsivõime madalama tootlikkuse ja tootmisintensiivsuse tõttu on madalam. Toetame sektori osa, mis pigem toodab Eesti turule. Eesti põllumajandustootja eelistab keskkonnasõbralikku (ca 47% kogu pinnast) ja mahetootmisviisi (ca viiendik kogu pinnast), püsirohumaa osatähtsus on 28%. FADN andmetel ei kasuta valimis olevatest ettevõtetest 49% mineraalväetisi, esindades seejuures 61% kogu FADN üldkogumist, sh neist 77% on keskmisest väiksemad majapidamised**.**

Loomakasvatus panustab oluliselt orgaanilise väetise allikana, et pakkuda alternatiivi mineraalväetiste

kasutusele taimekasvatuses. Mineraalväetisi kasutavate tootjate aastate 2014–2020 mediaankeskmine väetiste kasutusintensiivsus on 156 kg N-P-K väetist väetatava pinna ha kohta. Karjatamistihedus on pigem tagasihoidlikum väiksemates majapidamistes. Planeeritud otsetoetuste sekkumiste tulemusel ei ole näha karjade olulist laienemist, kuna karja suurenemisel toetussumma karja kohta väheneb. Planeeritud sekkumistega suunatakse tootjaid liituma ökokavadega, et säilitada vähemalt keskkonnatoetuste eelneva perioodi tase ning uute ökokavadega liitujate puhul asendada sissetulekutoetuste vähenemine ökokavadest saadava kasuga. Planeeritud sekkumiste mõju tootmisintensiivsuse tõstmisele pigem puudub või on tagasihoidlik, mistõttu tagatakse sekkumistega lisaks konkurentsivõime parandamisele jätkusuutlikkuse eesmärgi täitmisse ning toidujulgeoleku tagamisse.

Eestis on piimalehmade jõudluskontrollis osalemise määr kõrge (alates 2010. aastast üle 90% piimalehmadest, 2021. aasta esialgseil andmeil 96,5%), mistõttu ei ole planeeritud maksta jõudluskontrollis olevate loomade eest veel täiendavalt seotud toetust. Seejuures jõudluskontrollis osalemise määr on madalam karjade puhul, kus on kuni 50 piimalehma (ca 62% karjadest), kuhu kuulub ligikaudu 1,7% kõikidest piimalehmadest. Kuigi väiksemate karjade osalemine jõudluskontrollis on madalam, siis on tegemist väikese osaga piimalehmade koguarvust ning antud toetuse eesmärk on hoida tootmistaset ja juba saavutatud kvaliteeti. Tõugude keskmine piima rasvasisaldus on 3,9%, valgu sisaldus 3,4%, somaatiliste rakkude arv kõigub aasta jooksul, olles suvekuudel kõrgem, 220–297 piires. Piima kaubalisuse määr on aja jooksul tõusnud (2021. aastal 95,2%) ning piima kvaliteet on jätkuvalt kõrge, eliitklassi (eliitklassile vastav piim on nõutavast kõrgema kvaliteediga – bakterite arv kuni 50 tuh ja somaatiliste rakkude arv kuni 300 tuh) kuulub ca 80% kokku ostetud piimast.

Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu soovitakse eelkõige vähemedukatel piimatootjatel jõuda lähemale piimatootmise tootmistüübi keskmisele tootlikkusele (netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta) ilma tootmisintensiivsust oluliselt suurendamata.

Mis on sekkumise eesmärk seoses sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigiga (liikidega)?

☑ konkurentsivõime parandamiseks

☐ parandada kvaliteeti

☑ kestlikkuse parandamiseks

Kuidas lahendatakse sekkumisega selle eesmärgi puhul tuvastatud raskus(ed) (st selgitus toetuse kasutamise kohta)?

Toetus aitab kaasa toetatava sektori osa kuludega toimetulekule kiirelt tõusnud sisendihindade tingimustes, seejuures jääb enam vahendeid vajalikeks investeeringuteks ja püsikuludeks. Ettevõtete põllumajandusliku tegevuse jätkamine ja edasine areng kindlustab toidujulgeoleku.

Mis on asjaomased sektorid?

Piim ja piimatooted

Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) tähtsuse põhjendus

Piimatootmisega tegeleb ligikaudu veerand Eesti loomakasvatusega tegelevatest majapidamistest, olles oluline tööandja. Piimasektor on üks olulisematest põllumajandussektoritest moodustades üle veerandi Eesti põllumajandustoodangu väärtusest, olles oluline kohalik tooraine toiduainetööstusele, kus piimatööstus annab suurima osa toodangust (~23%). Statistikaameti esialgsetel andmetel toodeti 2021. aastal Eestis piima 839 400 tonni ehk 2020. aasta kogusest 1% vähem. Viimati langes piima kogutoodang aastases võrdluses 2015. aastal. Pikaajaliste arengute põhjal joonistub välja, et kui piimalehmade arvukuse langustrend on sõltuvuses piima ja piimatoodete turuolukorrast, võimendudes turukriisi situatsioonis ning stabiliseerudes või isegi kergele tõusule pöördudes turu normaliseerudes, siis piimakarjade arv väheneb pidevalt ja küllaltki ühtlaselt. Loomakasvatussektor on oluline orgaanilise väetise, kui mineraalväetiste alternatiivi, kuid ka biogaasi tootmise allikas.

Selgitus selle kohta, kuidas on sekkumine kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga (st 2000/60/EÜ).

Piimalehma kasvatamise seotud toetus ei kahjusta veepoliitika raamdirektiivi eesmärke. Põllumajandusmaa on Eestis üldiselt ekstensiivses kasutuses ning ligikaudu viiendik Eesti põllumajandusmaast on mahepõllumajanduslikus kasutuses. Hoolimata sellest, et Eesti piimakarjad on suured, on Eestile iseloomulik, et rohusööt toodetakse ise (~2/3 kasutatavast põllumajandusmaast on

söödakultuuride all), mille tõttu on piimakarjapidajatel piisavalt maad sõnnikulaotamiseks. Põllumajanduse liigset koormust piiravad nii riigisisene veeseadus kui ka veemajanduskava meetmeprogrammi meetmed. Lisaks on Eestis kehtestatud piimafarmidele ka keskkonnakompleksloa nõue.

Kas sekkumist rahastatakse osaliselt või täielikult valgukultuuride jaoks ette nähtud täiendavast rahastamisest (kokku kuni 2 %) kooskõlas strateegiakavade määruse artikli 96 lõikega 3?

☐ Jah ☑ Ei

Kui sekkumine on suunatud liblikõieliste ja kõrreliste segule: märkige segus olevate liblikõieliste minimaalne osakaal protsentides.

Ei kohaldata

Siidiusside puhul antav tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus on loomadega seotud toetus, mille puhul tuleb põllumajandusloomade arvu kasutamisel toetuse baasühikuna eelnevalt selgitada alljärgnevat:

selgitage, kuidas arvutatakse see ühik ümber põllumajandusloomade arvuks (st mitut ühikut käsitatakse ühe põllumajandusloomana?) nt näitajate tarbeks.

Ei kohaldata

Täiendavaid selgitusi saab esitada märkuses (nt karbis sisalduvate munade kaal)

9 WTO nõuete täitmine

Kollane kategooria

Selgitus selle kohta, kas ja kui see on nii, siis kuidas järgitakse sekkumises WTO põllumajanduslepingu artikli 6.5 või 2. lisa asjaomaseid sätteid (sinine kategooria)

Sekkumine kuulub kollase kategooria alla.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜSS1.3.1 - Minimaalne ühikusumma 1 (karjad, mis on väiksemad kui 270 piimalehma, kuni 270 piimalehma eest, €/piimalehm)	Ühtne		R.8
ÜSS1.3.2 - Minimaalne ühikusumma 2 (karjad, mis on suuremad kui 270 piimalehma, kuni 270 piimalehma eest, €/piimalehm)	Ühtne		R.8

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜSS1.3.1 - Minimaalne ühikusumma 1 (karjad, mis on väiksemad kui 270 piimalehma, kuni 270 piimalehma eest, €/piimalehm)

Piimalehma kasvatamise seotud toetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%. Ühikumäära kujundamisel võeti arvesse FADNi piimatootmise tootmistüübi kogutoodangu, kogukulude ja netolisandväärtuse (NLV) andmeid. Piimatootmise tootmistüübis ületavad kogukulud kogutoodangu väärtust. Vähemedukates gruppides on piimatoodang lehma kohta madalam (grupis 1–270 piimalehmaga -1954 kg piima lehma kohta aastas vähem kui 270 ja enama piimalehmaga grupis) ning tasustamata peretööjõud moodustab suurema osa kogukuludes (karjagrupis 1–270 piimalehma ca 10%, grupis 270 ja enam piimalehma ca 0,5%) ning seejuures on väiksema karjaga piimatootjate keskmine tööjõukulu tunnis kuni 23% madalam kui üle 270 piimalehmaga piimatootjatel, efektiivsus on madal (alla 270 piimalehmaga piimatootjatel on tööjõu tootlikkus -38% madalam kui 270 ja enama piimalehmaga piimatootjatel) ning kuludega toimetulek halvem kui edukamates ettevõtetes (karjagrupis 1–270 piimalehmaga on mediaankeskmine kogutoodangu ja kogukulude suhe 0,89, karjagrupis 270 ja enama loomaga 0,91). Võttes arvesse peretööjõu tasustamist vastavas karja suurusgrupis tasustatud tööjõu tasemel, ületavad kogukulud kogutoodangu väärtuse piimalehma kohta karjagrupis 1–270 piimalehmaga 937 eurot, 270 ja enama piimalehmaga grupis 480 eurot. Osa puudujäägist kompenseeritakse põhisissetulekutoetusega (keskmiselt 3 ha piimalehma kohta) ja osa tootmisega seotud toetusega (koefitsient 1: 320 €/piimalehm ja koefitsient 0,5 160 €/piimalehm). Põhisissetulekutoetuse ja tootmisega seotud toetuse koosmõjul kompenseeritakse kuni 70% tulu puudujäägist. Keskkonnapiirangutest tingitud saamata jäänud tulu kompenseeritakse keskkonnameetmetega. Toetuste õiglasema jaotumise eesmärgi täitmine saavutatakse tootmisega seotud toetuste ja ümberjaotava toetuse koosmõju kaudu.

karja suurus kuni 270 piimalehma	FADN kood Tootmistüüp E	2014	2015	2016	2017	2018	2019	mediaan
kulud kokku €	SE270+ SE016*ST701	132 920	122 083	128 137	148 774	173 620	166 331	X
Kogutoodang €	SE131	109 232	88 621	97 368	124 965	137 044	135 136	X
piimalehm-LÜ	SE085	28	28	32	32	35	35	X
kogutoodangu väärtus € piimalehma lü kohta	a=SE131/SE085	3 892	3 198	3 077	3 967	3 864	3 910	X
kogukulud (sh peretööjõud) € piimalehma kohta	b=Kulud kokku/SE085	4 736	4 405	4 049	4 722	4 896	4 813	x
Puudujääk €/piimalehm	D=a-b	-844	-1 208	-972	-756	-1 031	-903	**-937**
ha piimalehma kohta	c= SE025/SE085	3,42	3,33	3,04	3,10	3,05	2,93	3,1
PST (108 €/ha)	PST*c	x	x	x	x	x	x	332
CIS €/piimalehm	CIS	x	x	x	x	x	x	**320**
kompenseerimismäär	c+CIS/D	x	x	x	x	x	x	**70%**

ÜSS1.3.2 - Minimaalne ühikusumma 2 (karjad, mis on suuremad kui 270 piimalehma, kuni 270 piimalehma eest, €/piimalehm)

Piimalehma kasvatamise seotud toetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%. Ühikumäära kujundamisel võeti arvesse FADNi piimatootmise tootmistüübi kogutoodangu, kogukulude ja netolisandväärtuse (NLV) andmeid. Piimatootmise tootmistüübis ületavad kogukulud kogutoodangu väärtust. Vähemedukates gruppides on piimatoodang lehma kohta madalam (grupis 1–270 piimalehmaga -1954 kg piima lehma kohta aastas vähem kui 270 ja enama piimalehmaga grupis) ning tasustamata peretööjõud moodustab suurema osa kogukuludes (karjagrupis 1–270 piimalehma ca 10%, grupis 270 ja enam piimalehma ca 0,5%) ning seejuures on väiksema karjaga piimatootjate keskmine tööjõukulu tunnis kuni 23% madalam kui üle 270 piimalehmaga piimatootjatel, efektiivsus on madal (alla 270 piimalehmaga piimatootjatel on tööjõu tootlikkus -38% madalam kui 270 ja enama piimalehmaga piimatootjatel) ning kuludega toimetulek halvem kui edukamates ettevõtetes (karjagrupis 1–270 piimalehmaga on mediaankeskmine kogutoodangu ja kogukulude suhe 0,89, karjagrupis 270 ja enama loomaga 0,91). Võttes arvesse peretööjõu tasustamist vastavas karja suurusgrupis tasustatud tööjõu tasemel, ületavad kogukulud kogutoodangu väärtuse piimalehma kohta karjagrupis 1–270 piimalehmaga 937 eurot, 270 ja enama piimalehmaga grupis 480 eurot. Osa puudujäägist kompenseeritakse põhisissetulekutoetusega (keskmiselt 3 ha piimalehma kohta) ja osa tootmisega seotud toetusega (koefitsient 1: 320 €/piimalehm ja koefitsient 0,5 160 €/piimalehm). Põhisissetulekutoetuse ja tootmisega seotud toetuse koosmõjul kompenseeritakse kuni 69% tulu puudujäägist. Keskkonnapiirangutest tingitud saamata jäänud tulu kompenseeritakse keskkonnameetmetega. Toetuste õiglasema jaotumise eesmärgi täitmine saavutatakse tootmisega seotud toetuste ja ümberjaotava toetuse koosmõju kaudu.

karja suurus üle 270 piimalehma	FADN kood Tootmistüüp E	2014	2015	2016	2017	2018	2019	mediaan
kulud kokku, €	SE270+SE016*ST701	2 642 903	2 605 374	2 770 961	2 914 477	3 501 064	3 642 296	
Kogutoodang, €	SE131	2 441 815	2 270 968	2 260 024	2 848 839	3 122 815	3 402 495	
piimalehm-LÜ	SE085	534	552	602	579	647	637	590
kogutoodangu väärtus € piimalehma lü kohta	a=SE131/SE085	4 573	4 116	3 756	4 921	4 824	5 344	
kogukulud (sh peretööjõud) € piimalehma kohta	b=Kulud kokku/SE085	4 950	4 722	4 605	5 034	5 408	5 720	
Puudujääk €/piimalehm	D=a-b	-377	-606	-849	-113	-584	-377	**-480**
ha piimalehma kohta	c= SE025/SE085	2,60	2,59	2,29	2,37	2,37	2,38	2,4
PST (108 €/ha)	PST*c							257
CIS €/piimalehm	270*160/SE085							**73**
kompenseerimismäär	c+CIS/D							**69%**

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜSS1.3.1 - Minimaalne ühikusumma 1 (karjad, mis on väiksemad kui 270 piimalehma, kuni 270 piimalehma eest, €/piimalehm)	Kavandatud ühikusumma	320,00	325,00	329,00	334,00	334,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	288,00	293,00	247,00	250,00	250,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	352,00	358,00	411,00	418,00	418,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	24 813,00	24 813,00	24 813,00	24 813,00	24 813,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	7 940 160,00	8 064 225,00	8 163 477,00	8 287 542,00	8 287 542,00	40 742 946,00
ÜSS1.3.2 - Minimaalne ühikusumma 2 (karjad, mis on suuremad kui 270 piimalehma, kuni 270 piimalehma eest, €/piimalehm)	Kavandatud ühikusumma	160,00	162,00	165,00	167,00	167,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	144,00	146,00	124,00	125,00	125,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	176,00	178,00	206,00	209,00	209,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	25 110,00	25 110,00	25 110,00	25 110,00	25 110,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud	4 017 600,00	4 067 820,00	4 143 150,00	4 193 370,00	4 193 370,00	20 615 310,00

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
	ühikusumma						
KOKKU	O.11 (ühik: Loomad)	49 923,00	49 923,00	49 923,00	49 923,00	49 923,00	**Summa:** 249 615,00 **Maksimaalne:** 49 923,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	11 957 759,71	12 131 902,00	12 306 044,00	12 480 186,00	12 480 186,00	61 356 077,71
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

1.4 - Põllumajandustootmisega seotud toetus ammlehma kasvatamiseks

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.4
Sekkumise nimetus	Põllumajandustootmisega seotud toetus ammlehma kasvatamiseks
Sekkumise liik	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus
Ühine väljundnäitaja	O.11. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud loomade arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.2	Tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele	1	Jah
V1.6	Suurendada toetuste õiglast jaotust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.4 Sissetulekutoetusega hõlmatud ja teatavate tingimuste täitmisega seotud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.6 Keskmisest väiksema suurusega rahastamiskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava täiendava otsetoetuse protsent hektari kohta (võrreldes keskmisega)
R.8 Nende põllumajandusettevõtete osakaal, mis saavad kasu tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusest, et suurendada konkurentsivõimet, kestlikkust või parandada kvaliteeti

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Toetuse eesmärk on raskustes oleva sektori toetamine, tagades neile piisava sissetuleku ja konkurentsivõime suurenemise, seejuures kvaliteedi parandamise kaudu, piiramata normaalset kasvu ja arengut. Toetuse eesmärk on ka toetuste õiglasema jaotuse tagamine, suunates väiksematele tootjatele enam toetust.

Sekkumine panustab peamiselt erieesmärki 1 ehk „Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus“.

Sekkumise vormiks on põllumajanduslik otsetoetus, mida antakse tagastamatu abina.

PRIA põllumajandusloomade registri andmetel oli 2020. aastal Eestis ligi 79 000 lihaveist, kellest 56% olid puhtatõulised (lihatõugu) lihaveised. Sealhulgas põhikarja loomi (ammlehmad ja vähemalt 8 kuu

vanused lehmmullikad, kelle ema oli lihaveise tõugu) oli 1726 karjas kokku 47 619. Jõudluskontrollis oli 11.04.2022 seisuga 435 lihaveise kasvataja vähemalt 75% ühe lihaveise tõu veresusega vähemalt 8 kuu vanuseid ja vanemaid lehmmullikaid ning ammlehmasid kokku 18 484.

Toetusõiguslikud loomad on käesoleva sekkumise mõistes:
• ammlehmad ja vähemalt 8 kuu vanused ja vanemad lehmmullikad, kes osalevad jõudluskontrollis ja kes on vähemalt 75% ühe lihaveise tõu veresusega (koefitsient 1,1);
• ammlehmad ja vähemalt 8 kuu vanused ja vanemad lehmmullikad, kes ei osale jõudluskontrollis (olenevalt karja suurusest koefitsient kas 1,0 või 0,46).

Toetuse potentsiaalsete saajate hulka on kaasatud kõik lihaveiste kasvatamisega tegelevad isikud ning toetuse maksmise aluseks on nende poolt kasvatatavate toetusõiguslike loomade arv. Toetust makstakse, kui taotleja nimel põllumajandusloomade registris on vähemalt viis toetusõiguslikku looma. 2020. aastal oli kokku 1400 ammlehmapidajat, kelle karjas oli 5 või rohkem ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanust lehmmullikat. Minimaalse loomade arvu seadmine on vajalik, et toetus oleks suunatud sellistele karjadele, kus kasvatatakse lihaveiseid liha tootmiseks ning liha tootmisest saadav sissetulek moodustaks olulise osa sissetulekutest. Samuti võetakse miinimumi seadmisel arvesse veeseaduse sõnniku hoidmise nõudeid, mille kohaselt peab kõikidel loomapidamishoonetel, kus peetakse üle viie loomühiku loomi, olema lähtuvalt sõnnikutüübist sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla. Toetust makstakse kõikidele karjadele, kuid mitte rohkem kui 200 toetusõigusliku looma eest, vastavalt põllumajandusloomade registri andmetele. Toetusemäära diferentseeritakse vastavalt karjas olevatele loomade arvule (esimesed 1–100 looma ja 101–200 looma) ning jõudluskontrollis osalevate toetusõiguslike loomade alusel.

Sihtgrupi maksimaalse loomade arvu seadmisel võeti arvesse FADN lihaveisekasvatuse tootmistüübi netolisandväärtuse (NLV/tjü) madalama edukusega gruppide (netolisandväärtuse tööjõu aastaühiku kohta alusel järjestatud alumine 75% ettevõtetest) ammlehmade arv. Madalama edukusega ettevõtteid iseloomustab väiksem maakasutus[1], suurem peretööjõu osatähtsus[2], nõrk kuludega toimetuleku tase[3] ja keskmisest oluliselt väiksem loodud lisandväärtus[4], samuti on nende tootmine vähem intensiivsem[5]. Samas kõikide karjade esimestele loomadele toetuse maksmine toetab ka edukamate ettevõtete edasist arengut (sh kvaliteedi parandamine) vajaduseta intensiivsemale tootmisele.

[1] Vähem edukatel (netolisandväärtuse tööjõu aastaühiku kohta alusel järjestatud alumine 75% ettevõtetest) majapidamistel alla 100 ha, edukamatel (ülemine 25%) ~250 ha
[2] Vähem edukatel üle 60% tööjõust peretööjõud, edukatel ~46%
[3] Vähem edukatel alla 0,76, edukamatel üle 0,76
[4] Vähem edukatel moodustab netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta viiendiku edukamate näitajast
[5] Väetiste ja taimekaitsevahendite kulu ha kohta on vähemedukatel majapidamistel 50-73% madalam kui edukatel

Toetust makstakse viie ja enama sihtgruppi kuuluva loomaga majapidamise kõikide jõudluskontrollis osalevate toetusõiguslike loomade kohta ja jõudluskontrollis mitteosalevate toetusõiguslike loomade kohta diferentseeritult kuni 200 loomani, et proportsionaalselt oleks võimalik toetada väikeseid karju enam, välistada võimalikku ületoetamist ning suunata sektorit turu nõudlusele vastava kvaliteetsema liha tootmisele. Lihaveisekasvatuses on võrdluses piimatootmisega oluliselt väiksemate karjadega majapidamised. Keskmine lihaveise põhikari on 37 looma, seejuures alla 200 põhikarja loomaga keskmiselt 32 looma ja üle 200 loomaga keskmiselt 287 looma. Toetuse sihtgrupis moodustavad 98% karjadest majapidamised, kus toetatakse kõiki põhikarja loomi.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaaja

Toetust saavad taotlejad, kes vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 3 viidatud põllumajandustootja ja artiklis 4 viidatud aktiivse põllumajandustootja mõistete tingimustele.

Toetusõiguslikkuse nõuded

Toetuse taotlejad peavad vastama ja täitma strateegiakava peatükis 4.1 sätestatud tingimusi.

Toetust makstakse põllumajandusloomade registris registreeritud toetusõiguslike loomade keskmise arvu alusel kuni 200 looma eest ning jõudluskontrollis olevate toetusõiguslike loomade eest.

Põllumajandusloomade registri andmetele tuginedes leitakse taotleja keskmine toetusõiguslike loomade arv 02.03–01.09 vahelisel ajaperioodil (taotlemise aastal) karjas olnud toetusõiguslike loomade arvu järgi. Toetuse saamiseks peavad taotlejad kasvatama perioodi 02.03–01.09 igal päeval vähemalt 5 toetusõiguslikku looma. Jõudluskontrollis olevad toetusõiguslikud loomad peavad olema jõudluskontrolli all perioodil 02.03–01.09.

Toetusõiguslikud loomad peavad olema identifitseeritud ja kantud põllumajandusloomade registrisse. Toetusõiguslik loom on 2. märtsi seisuga ammlehm või vähemalt 8 kuu vanune lehmmullikas.

Toetusõigusliku looma ema peab olema lihaveise tõugu. Lihaveise tõu aspekt on oluline kuna piimaveiste kasvatamine lihaveiste karjas ei täida tootmise eesmärki ehk ei toodeta liha.

Toetusõiguslik loom peab olema lihatõugu. Ammlehm ja lehmmullikas loetakse lihatõugu kuuluvaks, kui tal on asjaomase tõu tunnused või ta on lihatõuga ristamisel saadud loom, kes kuulub lihatootmiseks peetavate loomadega samasse karja.

Veiste toodangu väärtus moodustab loomakasvatustoodangu väärtusest alushinnas 9–16% ning põllumajanduse majandusharu toodangu väärtusest 4–8%. Perioodil 2014–2018 on lihaveiste osatähtsus veiste koguarvus suurenenud 24%-lt 32%-le. SA FSS alusel on perioodil 2010 - 2016 veisekasvatajate arv vähenenud 30%, kuid muude lehmade (ammlehmad) arv suurenenud 49%, loomade arv vastavalt suurenenud 7% ja 2,26 korda.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Toetust makstakse diferentseeritult:

· kõikides karjades, kus on 5 ja enam looma;

· vähemalt 75% ühe lihaveise tõu veresusega ning jõudluskontrollis osalevate ammlehmade ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest koefitsient 1,1, ühikumäär 132€, mille minimaalne ühikumäär on 119 € ja maksimaalne ühikumäär on 145 €;

· kuni 100 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest (karjades, mis ei ole jõudluskontrollis) on koefitsient 1, ühikumäär 120 €, mille minimaalne ühikumäär on 108 € ja maksimaalne ühikumäära on 132 €;

101–200 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest (karjades, mis ei ole jõudluskontrollis) on koefitsient 0,46, ühikumäär 55 €, mille minimaalne ühikumäär on 49 € ja maksimaalne ühikumäär on 60 €.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) ees seisvate raskuste põhjus.

Eesti lihaveisekasvatuse sektoris on probleemiks tarneahela ebapiisav läbipaistvus, vähene koostöö ja madal lisandväärtuse teke tarneahela lõikes. Samuti on murekohaks loomakasvatuses puudulik erialane oskusteave lihaveiste ja -lammaste nuumamise, söötmise ja lihatehnoloogia osas, kuna selles valdkonnas ei tehta Eestis piisavalt rakenduslikku teadustööd. Probleemkohaks on madal karjade osakaal jõudluskontrollis, mistõttu on planeeritud käesoleva sekkumise raames jõudluskontrollis osalemise eest ka täiendavalt maksta. Eesti põllumajandustootja eelistab keskkonnasõbralikku (ca 47% kogu pinnast) ja mahetootmisviisi (ca viiendik kogu pinnast), püsirohumaa osatähtsus on 28%. FADN andmetel ei kasuta valimis olevatest ettevõtetest 49% mineraalväetisi, esindades seejuures 61% kogu FADN üldkogumist, sh neist 77% on keskmisest väiksemad majapidamised**.**

	Ammlehmade arv	Ammlehma pidajate arv
2015	44 713	1961
2016	48 529	1976
2017	51 330	1959
2018	52 677	1934
2019	54 025	1900
2020	53 708	1886

Loomakasvatus panustab oluliselt orgaanilise väetise allikana, et pakkuda alternatiivi mineraalväetiste kasutusele taimekasvatuses. Mineraalväetisi kasutavate tootjate aastate 2014-2020 mediaankeskmine väetiste kasutusintensiivsus on 156 kg N-P-K väetist väetatava pinna ha kohta. Karjatamise tihedus (LÜ/söödakultuuride ha kohta) on keskmisest väiksematel majapidamistele 2014-2020 mediaankeskmisena 0,37 ning keskmisest suurematel 0,51. Planeeritud otsetoetuste sekkumiste tulemusel ei ole näha karjade olulist laienemist, kuna karja suurenemisel toetussumma karja kohta väheneb. Planeeritud sekkumistega suunatakse tootjaid liituma ökokavadega, et säilitada vähemalt keskkonnatoetuste eelneva perioodi tase ning uute ökokavadega liitujate puhul asendada sissetulekutoetuste vähenemine ökokavadest saadava kasuga. Planeeritud sekkumiste mõju tootmisintensiivsuse tõstmisele pigem puudub või on tagasihoidlik, mistõttu tagatakse sekkumistega lisaks konkurentsivõime parandamisele jätkusuutlikkuse eesmärgi täitmisse.

Tootmiskohustusega seotud toetusega soovitakse tagada lihaveisesektori poolt loodava netolisandväärtuse tööjõu aastühiku kohta lähenemine FADNi keskmisele tasemele (perioodil 2014-2019 jääb FADN andmetel tootmistüübi 46-lihaveisekasvatus loodav NLV/tjü kohta keskmisest 20-47% madalamaks).

Mis on sekkumise eesmärk seoses sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigiga (liikidega)?

☑ konkurentsivõime parandamiseks

☑ parandada kvaliteeti

☑ kestlikkuse parandamiseks

Kuidas lahendatakse sekkumisega selle eesmärgi puhul tuvastatud raskus(ed) (st selgitus toetuse kasutamise kohta)?

Toetus aitab kaasa sektori kuludega toimetulekule kiirelt tõusnud sisendihindade tingimustes, seejuures jääb enam vahendeid vajalikeks investeeringuteks ja püsikuludeks. Toodangu kvaliteedi parandamisele kaasa aitamine võimaldab suurendada sissetulekuid. Ettevõtete põllumajandusliku tegevuse jätkamine ja edasine areng kindlustab toidujulgeoleku.

Mis on asjaomased sektorid?

Veise- ja vasikaliha

Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) tähtsuse põhjendus

Lihaveisekasvatusega tegeleb ca 34% loomakasvatajatest. Tegu on väiksemate majapidamistega, kus

kasutatakse peamiselt peretööjõudu. Lihaveisekasvatus on oluline looduslike koosluste keskkonnahoiul, karjatades ning säilitades maastikku, aidates kaasa mitmekesisusele. Eestis on lihaveisekasvatus pigem ekstensiivne, madala tootlikkusega ja pika tasuvusajaga. Võttes arvesse sotsiaalmajanduslikke aspekte on äärmiselt oluline säilitada tootmist väiksemates lihaveisekarjades. 2021. aastal toodeti Eestis veiseliha üle 12 tuhande tonni. Viimase viie aasta veiseliha toodang jääb kõigub 11,5 kuni 12,5 tuhande tonni vahel. Veiseliha osatähtsus liha kogutoodangus moodustab 15%, kuid veiseliha imporditakse Eestisse ligemale 3 korda rohkem kui eksporditakse.

Selgitus selle kohta, kuidas on sekkumine kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga (st 2000/60/EÜ).

Ammlehma kasvatamise seotud toetus ei kahjusta veepoliitika raamdirektiivi eesmärke. Põllumajandusmaa on Eestis üldiselt ekstensiivses kasutuses ning ligikaudu viiendik Eesti põllumajandusmaast on mahepõllumajanduslikus kasutuses. Eestis on loomkoormus madal ning lihaveiseid enamasti karjatatakse. Suurem lihaveiste osakaal on Lääne-Eestis ja saartel, kus veiste ja lammastega hooldatakse NATURA 2000 seisukohast olulisi pärandniite. Loomakasvatuse liigset koormust piiravad nii riigisisene veeseadus kui ka veemajanduskava meetmeprogrammi meetmed. Lisaks on Eestis kehtestatud veistele ka keskkonnakompleksloa nõue.

Kas sekkumist rahastatakse osaliselt või täielikult valgukultuuride jaoks ette nähtud täiendavast rahastamisest (kokku kuni 2 %) kooskõlas strateegiakavade määruse artikli 96 lõikega 3?

☐ Jah ☑ Ei

Kui sekkumine on suunatud liblikõieliste ja kõrreliste segule: märkige segus olevate liblikõieliste minimaalne osakaal protsentides.

Ei kohaldata

Siidiusside puhul antav tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus on loomadega seotud toetus, mille puhul tuleb põllumajandusloomade arvu kasutamisel toetuse baasühikuna eelnevalt selgitada alljärgnevat:

selgitage, kuidas arvutatakse see ühik ümber põllumajandusloomade arvuks (st mitut ühikut käsitatakse ühe põllumajandusloomana?) nt näitajate tarbeks.

Ei kohaldata

Täiendavaid selgitusi saab esitada märkuses (nt karbis sisalduvate munade kaal)

9 WTO nõuete täitmine

Kollane kategooria

Selgitus selle kohta, kas ja kui see on nii, siis kuidas järgitakse sekkumises WTO põllumajanduslepingu artikli 6.5 või 2. lisa asjaomaseid sätteid (sinine kategooria)

Sekkumine kuulub kollase kategooria alla.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS1.4.1 - ÜS1.4.1 – Minimaalne ühikusumma 1 (kõikides karjades, kus on 5 ja enam looma kõik vähemalt 75% ühe lihaveise tõu veresusega ning jõudluskontrollis osalevate ammlehmade ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm)	Ühtne		R.8
ÜSS1.4.2 - ÜS1.4.2 - Minimaalne ühikusumma 2 (kõikides karjades, mis ei osale jõudluskontrollis ja kus on 5 ja enam looma esimesed 1–100 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm)	Ühtne		R.8
ÜSS1.4.3 - ÜSS1.4.3 - Minimaalne ühikusumma 3 (101–200 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm)	Ühtne		R.8

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS1.4.1 - ÜS1.4.1 – Minimaalne ühikusumma 1 (kõikides karjades, kus on 5 ja enam looma kõik vähemalt 75% ühe lihaveise tõu veresusega ning jõudluskontrollis osalevate ammlehmade ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm)

Ammlehma kasvatamise seotud toetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%.

Ühikumäära kujundamisel võeti arvesse FADN lihaveisekasvatuse tootmistüübi kogutoodangu, kogukulude ja netolisandväärtuse (NLV) andmeid. Lihaveisekasvatajate tootmistüübis ületavad kogukulud kogutoodangut. Lihaveisekasvatuse tootmistüüp on sektoritest madalaima tootlikkusega (63% keskmisest), seda mõjutavad oluliselt madalama edukusega majapidamised, kelle NLV moodustub toetustest ja osaliselt kaetakse toetuste arvelt ka vahetarbimise kulud. Toimetulek kuludega on kogu tootmistüübis nõrk (kogutoodangu ja kogukulude suhe 0,63), mida võimendab peretööjõule kuluv hinnanguline tööjõukulu kuni 2%. Tulu puudujääk muu veise LÜ kohta lihaveisekasvatuse tootmistüübis 2014–2019 keskmisena on -507 eurot. Osaliselt kompenseeritakse tulu puudujääk põhisissetulekutoetusega (keskmiselt kuni 2,9 ha muu veise LÜ) ja osa tootmisega seotud toetusega kokku ca 87% ulatuses. Kõrgem kompenseerimise määr suunab lihaveise kasvatajaid osalema jõudluskontrollis, mis aitab kaasa liha kvaliteedi parandamisele ning toodangu eest saadava tulu suurendamisele. Keskkonnapiirangutest tingitud saamata jäänud tulu kompenseeritakse keskkonnameetmetega. Toetuste õiglasema jaotumise eesmärgi täitmine saavutatakse tootmisega seotud toetuste ja ümberjaotava toetuse koosmõju kaudu.

Tootmistüüp -46 (lihaveisekasvatus)	FADN kood	2014	2015	2016	2017	2018	2019	mediaan
kulud kokku, €	SE270+SE016*ST701	58 206	57 003	49 069	56 283	57 560	57 572	
Kogutoodang, €	SE131	33 325	35 140	29 573	42 295	41 202	36 111	
muud veised-LÜ	SE090	47	44	37	36	36	34	
kogutoodangu väärtus € muud veised lü kohta	a=SE131/SE090	715	790	794	1 166	1 134	1 068	
kogukulud (sh peretööjõud) € muud veised lü kohta	b=Kulud kokku/SE090	1 248	1 282	1 317	1 551	1 585	1 703	
Puudujääk €/lü	D=a-b	-533	-492	-523	-386	-450	-635	**-507**
ha muud veised lü kohta	c= SE025/SE090	2,64	2,75	2,84	2,88	2,96	3,23	2,9
PST (108 €/ha)	PST*c							309
CIS €/ammlehm	CIS							**132**
kompenseerimismäär	c+CIS/D							**87%**

Kõik samas karjas lihatootmise eesmärgil peetavad loomad peavad olema lihaveiste jõudluskontrollis, mis tähendab, et sellesse ühikumääragruppi kuuluvad karjad, kus on kõik vähemalt 75% ühe lihaveise tõu veresusega ning jõudluskontrollis osalevate ammlehmad ja vähemalt 8 kuu vanused lehmmullikad. Eestis on selliseid karju 399 kokku 18398 loomaga. jõudluskontrolliga hõlmatud karjadele makstakse toetust kõigi toetusõiguslike loomade eest kõrgendatud ühikumääraga (koefitsient 1,1, ühikumäär 132 €).

ÜSS1.4.2 - ÜS1.4.2 - Minimaalne ühikusumma 2 (kõikides karjades, mis ei osale jõudluskontrollis ja kus on 5 ja enam looma esimesed 1–100 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm)

Ammlehma kasvatamise seotud toetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%.

Ühikumäära kujundamisel võeti arvesse FADN lihaveisekasvatuse tootmistüübi kogutoodangu, kogukulude ja netolisandväärtuse (NLV) andmeid. Lihaveisekasvatajate tootmistüübis ületavad kogukulud kogutoodangut. Lihaveisekasvatuse tootmistüüp on sektoritest madalaima tootlikkusega (63% keskmisest), seda mõjutavad oluliselt madalama edukusega majapidamised, kelle NLV moodustub toetustest ja osaliselt kaetakse toetuste arvelt ka vahetarbimise kulud. Toimetulek kuludega on kogu tootmistüübis nõrk (kogutoodangu ja kogukulude suhe 0,63), mida võimendab peretööjõule kuluv hinnanguline tööjõukulu kuni 2%. Tööjõu tootlikkus on lihaveisekasvatuse tootmistüübis oluliselt madalam kui FADN keskmine (-46% alla 100 ammlehmaga karjades). Tulu puudujääk muu veise LÜ kohta karjagrupis kuni 100 ammlehmaga 2014–2019 keskmisena on -726 eurot. Osaliselt kompenseeritakse tulu puudujääk põhisissetulekutoetusega (keskmiselt kuni 2,9 ha muu veise LÜ) ja osa tootmisega seotud toetusega kokku ca 60% ulatuses, mis on madalam määr kui jõudluskontrollis osalevatel karjadel. Keskkonnapiirangutest tingitud saamata jäänud tulu kompenseeritakse keskkonnameetmetega. Toetuste õiglasema jaotumise eesmärgi täitmine saavutatakse tootmisega seotud toetuste ja ümberjaotava toetuse koosmõju kaudu.

karja suurus kuni 100 ammlehma	FADN kood, tootmistüüp -46 (lihaveisekasvatus)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	mediaan
kulud kokku , €	SE270+SE016*ST701	49 885	51 572	50 616	53 908	54 742	57 248	
Kogutoodang, €	SE131	24 767	26 324	25 875	36 620	33 906	31 031	
muud veised-LÜ	SE090	35	35	32	30	29	28	31
kogutoodangu väärtus € muud veised lü kohta	a=SE131/SE090	717	756	807	1 228	1 171	1 126	
kogukulud (sh peretööjõud) € muu veised lü kohta	b=Kulud kokku/SE090	1 445	1 482	1 579	1 807	1 890	2 078	
Puudujääk €/lü	D=a-b	-728	-725	-772	-580	-719	-952	**-726**
ha muud veised lü kohta	c= SE025/SE090	2,81	3,00	2,83	2,90	2,97	3,23	2,9
PST (108 €/ha)	PST*c							317
CIS €/ammlehm	CIS							**120**
Kompenseerimis-määr	c+CIS/D							**60%**

Toetust makstakse antud ühikumääragrupis esimese kuni 100 toetusõiguslikku ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, karjades mis ei ole jõudluskontrollis, vastava ühikumääraga (koefitsient 1, ühikumäär 120 €). Kui taotlejal on karjas 150 looma, siis 100 looma eest makstake antud ühikumääraga ja 50 looma eest madalaima ühikumääraga (koefitsient 0,46, ühikumäär 55 €).

ÜSS1.4.3 - ÜSS1.4.3 - Minimaalne ühikusumma 3 (101–200 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm)

Ammlehma kasvatamise seotud toetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%.

Ühikumäära kujundamisel võeti arvesse FADN lihaveisekasvatuse tootmistüübi kogutoodangu, kogukulude ja netolisandväärtuse (NLV) andmeid. Lihaveisekasvatajate tootmistüübis ületavad kogukulud kogutoodangut. Lihaveisekasvatuse tootmistüüp on sektoritest madalaima tootlikkusega (63% keskmisest), seda mõjutavad oluliselt madalama edukusega majapidamised, kelle NLV moodustub toetustest ja osaliselt kaetakse toetuste arvelt ka vahetarbimise kulud. Toimetulek kuludega on kogu tootmistüübis nõrk (kogutoodangu ja kogukulude suhe 0,63), mida võimendab peretööjõule kuluv hinnanguline tööjõukulu kuni 2%. Tööjõu tootlikkus on lihaveisekasvatuse tootmistüübis oluliselt madalam kui FADN keskmine (-58% alla 200 ammlehmaga karjades). Tulu puudujääk muu veise LÜ kohta karjagrupis kuni 200 ammlehmaga 2014–2019 keskmisena on -467 eurot. Osaliselt kompenseeritakse tulu puudujääk põhisissetulekutoetusega (keskmiselt kuni 2,9 ha muu veise LÜ) ja osa tootmisega seotud toetusega kokku ca 79% ulatuses, mis on madalam määr kui jõudluskontrollis olevates karjades. Keskkonnapiirangutest tingitud saamata jäänud tulu kompenseeritakse keskkonnameetmetega. Toetuste õiglasema jaotumise eesmärgi täitmine saavutatakse tootmisega seotud toetuste ja ümberjaotava toetuse koosmõju kaudu.

karja suurus kuni 200 ammlehma	FADN kood, tootmistüüp -46 (lihaveisekasvatus)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	mediaan
kulud kokku, €	SE270+SE016*ST701	48 778	51 663	49 069	56 283	57 560	57 572	
Kogutoodang, €	SE131	29 046	32 424	29 573	42 295	41 202	36 111	
muud veised-LÜ	SE090	42	41	37	36	36	34	
kogutoodangu väärtus muu lehma lü kohta €/lü	a=SE131/SE090	690	782	794	1 166	1 134	1 068	
kogukulud (sh peretööjõud) € muud veised lü kohta	b=Kulud kokku/SE090	1 159	1 246	1 317	1 551	1 585	1 703	
Puudujääk €/lü	D=a-b	-469	-464	-523	-386	-450	-635	**-467**
ha muu lehma lü kohta	c= SE025/SE090	2,84	2,89	2,84	2,88	2,96	3,23	2,9
PST (108 €/ha)	PST*c							312
CIS €/ammlehm	CIS							**55**
kompenseerimismäär	c+CIS/D							**79%**

Toetust makstakse antud ühikumääragrupis 101 kuni 200 toetusõiguslikku ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, karjades mis ei ole jõudluskontrollis vastava ühikumääraga (koefitsient 0,46, ühikumäär 55 €). Kui taotlejal on karjas 250 looma, makstakse toetust 200 looma kohta, vastavalt 100 looma eest ühikumääraga 120 € ja 101-200 looma eest ühikumääraga 55 €.

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	**Eelarveaasta**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Kokku 2024–2028**
	Kalendriaasta	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS1.4.1 - ÜS1.4.1 – Minimaalne ühikusumma 1 (kõikides karjades, kus on 5 ja enam looma kõik vähemalt 75% ühe lihaveise tõu veresusega ning jõudluskontrollis osalevate ammlehmade ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm)	Kavandatud ühikusumma	132,00	134,00	136,00	138,00	138,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	119,00	121,00	102,00	104,00	104,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	145,00	147,00	170,00	173,00	173,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	18 398,00	18 398,00	18 398,00	18 398,00	18 398,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	2 428 536,00	2 465 332,00	2 502 128,00	2 538 924,00	2 538 924,00	12 473 844,00
ÜSS1.4.2 - ÜS1.4.2 - Minimaalne ühikusumma 2 (kõikides karjades, mis ei osale jõudluskontrollis ja kus	Kavandatud ühikusumma	120,00	122,00	123,00	125,00	125,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	108,00	110,00	92,00	94,00	94,00	

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
on 5 ja enam looma esimesed 1–100 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm)	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	132,00	134,00	154,00	156,00	156,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	24 560,00	24 560,00	24 560,00	24 560,00	24 560,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	2 947 200,00	2 996 320,00	3 020 880,00	3 070 000,00	3 070 000,00	15 104 400,00
ÜSS1.4.3 - ÜSS1.4.3 - Minimaalne ühikusumma 3 (101–200 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm)	Kavandatud ühikusumma	55,00	56,00	57,00	57,00	57,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	49,00	50,00	43,00	43,00	43,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	60,00	62,00	71,00	71,00	71,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	2 380,00	2 380,00	2 380,00	2 380,00	2 380,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	130 900,00	133 280,00	135 660,00	135 660,00	135 660,00	671 160,00
KOKKU	O.11 (ühik: Loomad)	45 338,00	45 338,00	45 338,00	45 338,00	45 338,00	**Summa:** 226 690,00 **Maksimaalne:** 45 338,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	5 506 410,00	5 586 600,00	5 666 791,00	5 746 981,00	5 746 981,00	28 253 763,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

1.5 - Põllumajandustootmisega seotud toetus lamba ja kitse kasvatamiseks

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.5
Sekkumise nimetus	Põllumajandustootmisega seotud toetus lamba ja kitse kasvatamiseks
Sekkumise liik	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus
Ühine väljundnäitaja	O.11. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud loomade arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.2	Tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele	1	Jah
V1.6	Suurendada toetuste õiglast jaotust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.4 Sissetulekutoetusega hõlmatud ja teatavate tingimuste täitmisega seotud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.6 Keskmisest väiksema suurusega rahastamiskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava täiendava otsetoetuse protsent hektari kohta (võrreldes keskmisega)
R.8 Nende põllumajandusettevõtete osakaal, mis saavad kasu tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusest, et suurendada konkurentsivõimet, kestlikkust või parandada kvaliteeti

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Toetuse eesmärk on raskustes oleva sektori toetamine tagades neile piisava sissetuleku ja konkurentsivõime suurendamise. Toetuse eesmärk on ka toetuste õiglasema jaotuse tagamine, suunates väiksematele tootjatele enam toetust.

Sekkumine panustab peamiselt erieesmärki 1 „Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus“.

Sekkumise vormiks on põllumajanduslik otsetoetus, mida antakse tagastamatu abina.

Eestis oli PRIA põllumajandusloomade registri andmete kohaselt 2024. aastal (karjad 10–450) emaste lammaste ja emaste kitsede arv, kes 2.03 seisuga olid vähemalt 10 kuu vanused kokku 40 192 ja loomade arv aasta-aastalt väheneb. Võrreldes 2021. aastaga oli 2024. aastal loomade arv vähenenud 9588 looma

võra ehk 19,3%. Languses on ka lammaste ja kitsepidajate arv. Kui 2021. aastal oli lamba- ja kitsepidajaid kokku 1016, siis 2024. aastaks oli nende arv langenud 827-le. SA FSS2023 alusel on lamba- ja kitsekasvatajate arv perioodil 2010–2023 vähenenud ca 2 korda. Viimastel aastatel on langustrend jätkunud – aastatel 2020–2023 vähenes lamba- ja kitsekasvatajate arv vastavalt 16% ja 11%. Võrreldes 2010. aastaga on karjad muutunud suuremaks: kui 2010. aastal oli karjas keskmiselt 51 lammast, siis 2023. aastal oli keskmine karja suurus 60, kitsekarja keskmine suurus oli 2010. aastal 7 looma ja 2023. aastal oli kari suurenenud 15 loomale. Võrreldes 2020. aastaga oli 2023. aastal keskmine loomade arv karjas vähenenud, kuid ületas siiski 2010. aasta taseme. Lammaste ja kitsede toodangu väärtus moodustab loomakasvatustoodangu väärtusest ca 0,3–0,5% ning põllumajanduse majandusharu toodangu väärtusest ca 0,2%.

Toetuse potentsiaalsete saajate hulka on kaasatud kõik emaste lammaste või emaste kitsede (alates kümnest loomast) kasvatamisega tegelevad isikud ning toetuse maksmise aluseks on nende poolt kasvatatavate loomade arv vastavalt põllumajandusloomade registri andmetele. Toetust makstakse karjas olevate loomade eest kuni 450 loomani. Toetuse maksmine kuni 450 loomani on vajalik, et toetada olulist ja enamikku osa põhikarjast ehk 88%.

Sihtgrupi maksimaalse loomade arvu seadmisel võeti arvesse FADNi lamba- ja kitsekasvatuse tootmistüübi netolisandväärtust tööjõuühiku kohta (NLV/tjü). Võrdluses FADNi teiste tootmistüüpidega ja keskmise ettevõttega on loodav NLV/tjü kohta lamba- ja kitsekasvatuse tootmistüübil oluliselt madalam (ca 4 korda madalam võrreldes FADNi keskmisega). Ilma toetusi arvestamata oleks lamba ja kitsekasvatuses NLV tööjõu aastaühiku kohta negatiivne. Lamba-ja kitsekasvatuse tootmistüüp on madalama edukusega, kus loodav NLV/tjü kohta on madalam võrreldes teiste tootmistüüpidega ja FADNi keskmisega. Madalama edukusega ettevõtteid iseloomustab peretööjõu suur osatähtsus (ca 88%; FADNi keskmine on ca 40%), väiksem maakasutus (keskmiselt ca 48 ha ettevõtja kohta; FADNi keskmine on ca 135 ha), oluliselt madalam loodav lisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta ning väga nõrk kogukuludega toimetulek. Lamba- ja kitsekasvatuse tootmistüübi kogutoodangu suhe kogukuludesse on 0,62, mis näitab, et kogutoodangu tootmiseks tehtud kulud ületasid kaugelt kogutoodangu väärtust (FADNi keskmine on 0,90). Võrreldes FADNi keskmisega on lamba- ja kitsekasvatuses tootmisintensiivsus (LÜ/ha) ca 40% madalam.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaaja

Toetust saavad taotlejad, kes vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 3 viidatud põllumajandustootja ja artiklis 4 viidatud aktiivse põllumajandustootja mõistete tingimustele.

Toetusõiguslikkuse nõuded

Toetuse taotlejad peavad vastama ja täitma strateegiakava peatükis 4.1 sätestatud tingimusi.

Emased lambad ja emased kitsed peavad olema identifitseeritud ja kantud põllumajandusloomade registrisse. Toetust makstakse põllumajandusloomade registris registreeritud emaste lammaste ja emaste kitsede keskmise arvu alusel, kuid mitte rohkem kui 450 looma eest. Põllumajandusloomade registri andmetele tuginedes leitakse taotleja keskmine toetusõiguslike loomade arv 02.03–01.09 vahelisel ajaperioodil (taotlemise aastal) karjas olnud toetusõiguslike loomade arvu järgi. Toetuse saamiseks peavad taotlejad kasvatama perioodi 02.03–01.09 igal päeval vähemalt 10 emast lammast või emast kitse, kes on vähemalt 10 kuu vanused 02.03 seisuga. Toetusõiguslik loom on 2. märtsi seisuga vähemalt 10 kuu vanune emane lammas või emane kits.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Toetust makstakse ühetaolise ühikusummana. Toetuse ühikumääraks on planeeritud 29 €/loom. Minimaalseks ühikumääraks kujuneb 25 € ja maksmaalseks ühikumääraks 33 €.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) ees seisvate raskuste põhjus.

PRIA andmetel on emaste lammaste ja kitsede arv ja nende pidajate arv olnud langustrendis (vt tabel). Edasine langustrend seab ohtu sektori jätkusuutlikkuse ning konkurentsivõime.

	Emaste lammaste ja kitsede, kes on sama aasta 02.03 kuupäevaks 10 kuud vanad, **loomapidajate arv**	Emased lambad ja kitsed, kes on sama aasta 02.03 kuupäevaks **10 kuu vanused**
2021	1 016	49 780
2022	980	48 685
2023	904	46 210
2024	827	40 192

Planeeritud otsetoetuste sekkumiste tulemusel ei ole näha karjade olulist laienemist, kuna karja suurenemisel toetussumma karja kohta väheneb. Planeeritud sekkumistega suunatakse tootjaid liituma ökokavadega, et säilitada vähemalt keskkonnatoetuste eelneva perioodi tase ning uute ökokavadega liitujate puhul asendada sissetulekutoetuste vähenemine ökokavadest saadava kasuga. Planeeritud sekkumiste mõju tootmisintensiivsuse tõstmisele pigem puudub või on tagasihoidlik, mistõttu tagatakse sekkumisega lisaks konkurentsivõime parandamisele jätkusuutlikkuse eesmärgi täitmisse.

Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu soovitakse lamba- ja kitsekasvatussektoril jõuda loodava lisandväärtuse tööjõu aastaühiku kohta tasemega lähemale FADNi keskmisele tasemele.

Mis on sekkumise eesmärk seoses sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigiga (liikidega)?

☑ konkurentsivõime parandamiseks

☐ parandada kvaliteeti

☑ kestlikkuse parandamiseks

Kuidas lahendatakse sekkumisega selle eesmärgi puhul tuvastatud raskus(ed) (st selgitus toetuse kasutamise kohta)?

Toetus aitab kaasa sektori kuludega toimetulekule kiirelt tõusnud sisendihindade tingimustes, seejuures jääb enam vahendeid vajalikeks investeeringuteks ja püsikuludeks. Ettevõtete põllumajandusliku tegevuse jätkamine ja edasine areng kindlustab toidujulgeoleku.

Mis on asjaomased sektorid?

Lambaliha ja kitseliha

Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) tähtsuse põhjendus

Lamba- ja kitsekasvatus nagu ka lihaveisekasvatus, panustab keskkonna hoidmisesse, mitmekesisusesse ning on sobilik väiksematele põllumajandustootjatele (sh põllumajandussektoris alustamiseks). Lamba- ja kitsekasvatusega tegeleb ligikaudu veerand Eesti loomakasvatusega tegelevatest majapidamistest. Lamba- ja kitsekasvatust iseloomustab kõrge tasustamata peretööjõu osakaal, väiksem maakasutus ja madalam loodav lisandväärtus, mistõttu on oluline toetada ka väiksema loomade arvuga karjasid. Viimastel aastatel

on märkimisväärselt vähenenud lamba- ja kitseliha tootmine, mille osatähtsus liha kogutoodangus jääb alla 1% (2023. aastal 0,7%) ning võrreldes viie aasta taguse ajaga oli toodang peaaegu viiendiku (-19%) võrra väiksem. Eesti lamba- ja kitselihasektorit iseloomustab väga suur imporditud liha osakaal. Kuigi lamba ja kitseliha toodetakse väiksemas mahus võrreldes teiste lihaliikidega, on see oluline osa kohalikust toidutootmisest ning toetab maapiirkondade majandust.

Selgitus selle kohta, kuidas on sekkumine kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga (st 2000/60/EÜ).

Lamba ja kitse kasvatamise seotud toetus ei kahjusta veepoliitika raamdirektiivi eesmärke. Põllumajandusmaa on Eestis üldiselt ekstensiivses kasutuses ning ligikaudu viiendik Eesti põllumajandusmaast on mahepõllumajanduslikus kasutuses, sealjuures peetakse ka suurem osa lambaid mahepõllumajanduslikult. Eestis on loomkoormus madal ning lammaste karjatamiskoormus ei ole suur. Suurem lammaste osakaal on Lääne-Eestis ja saartel, kus veiste ja lammastega hooldatakse NATURA 2000 seisukohast olulisi pärandniite. Loomakasvatuse liigset koormust piiravad nii riigisisene veeseadus kui ka veemajanduskava meetmeprogrammi meetmed.

Kas sekkumist rahastatakse osaliselt või täielikult valgukultuuride jaoks ette nähtud täiendavast rahastamisest (kokku kuni 2 %) kooskõlas strateegiakavade määruse artikli 96 lõikega 3?

☐ Jah ☑ Ei

Kui sekkumine on suunatud liblikõieliste ja kõrreliste segule: märkige segus olevate liblikõieliste minimaalne osakaal protsentides.

Ei kohaldata

Siidiusside puhul antav tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus on loomadega seotud toetus, mille puhul tuleb põllumajandusloomade arvu kasutamisel toetuse baasühikuna eelnevalt selgitada alljärgnevat:

selgitage, kuidas arvutatakse see ühik ümber põllumajandusloomade arvuks (st mitut ühikut käsitatakse ühe põllumajandusloomana?) nt näitajate tarbeks.

Ei kohaldata

Täiendavaid selgitusi saab esitada märkuses (nt karbis sisalduvate munade kaal)

9 WTO nõuete täitmine

Kollane kategooria

Selgitus selle kohta, kas ja kui see on nii, siis kuidas järgitakse sekkumises WTO põllumajanduslepingu artikli 6.5 või 2. lisa asjaomaseid sätteid (sinine kategooria)

Sekkumine kuulub kollase kategooria alla.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS1.5.1 - Minimaalne ühikusumma (kõikides karjades, kus on 10 ja enam looma esimesed 1-450 emaslooma (emane lammas ja emane kits)), €/põhikarja emasloom)	Ühtne		R.8

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS1.5.1 - Minimaalne ühikusumma (kõikides karjades, kus on 10 ja enam looma esimesed 1-450 emaslooma (emane lammas ja emane kits)), €/põhikarja emasloom)

Lamba ja kitse kasvatamise seotud toetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%. Ühikumäära kujundamisel võeti arvesse FADN lamba- ja kitsekasvatuse tootmistüübi kogutoodangu, kogukulude ja netolisandväärtuse (NLV) andmeid. Lamba- ja kitsekasvatuse tootmistüübis ületavad kogukulud kogutoodangu väärtust (koefitsient 0,62) ning tootmistüüp on madalaima tööjõutootlikkusega (NLV/tjü ca 6900 eurot) ja jääb ca 4 korda madalamaks kui FADN keskmine, kus loodav NLV moodustub toetustest, oluline on tasustamata peretööjõu panus (tasustamata tööjõu osakaal ca 88%) ja kogukuludest moodustab peretööjõu hinnanguline töötasu karjagrupi 10–450 palgataseme juures ca 36% kogukuludest. Lamba- ja kitsekasvatuses ulatub karjagrupi 10–450 ettevõtete tulu puudujääk (arvestades tasustamata tööjõudu) lamba-kitse LÜ kohta -1932 euroni (1 LÜ=10 lammast või kitse), millest osa kompenseeritakse põhisissetulekutoetusega (3,8 ha LÜ kohta) ja osa tootmisega seotud toetusega (29 €/emane lammas/emane kits) ehk 290 eurot/LÜ kokku kuni 36% ulatuses. Keskkonnapiirangutest tingitud saamata jäänud tulu kompenseeritakse keskkonnameetmetega. Toetuste õiglasema jaotumise eesmärgi täitmine saavutatakse tootmisega seotud toetuste ja ümberjaotava toetuse koosmõju kaudu.

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS1.5.1 - Minimaalne ühikusumma (kõikides karjades, kus on 10 ja enam looma esimesed 1-450 emaslooma (emane lammas ja emane kits)), €/põhikarja emasloom)	Kavandatud ühikusumma	28,00	28,00	29,00	29,00	29,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	25,00	25,00	22,00	22,00	22,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	31,00	31,00	36,00	36,00	36,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	38 207,00	38 207,00	38 207,00	38 207,00	38 207,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 069 796,00	1 069 796,00	1 108 003,00	1 108 003,00	1 108 003,00	5 463 601,00
KOKKU	O.11 (ühik: Loomad)	38 207,00	38 207,00	38 207,00	38 207,00	38 207,00	**Summa:** 191 035,00 **Maksimaalne:** 38 207,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	1 069 796,00	1 085 376,00	1 100 955,00	1 116 535,00	1 116 535,00	5 489 197,00

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

1.6 - Põllumajandustootmisega seotud toetus tera- ja kaunviljakultuuride kasvatamiseks

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.6
Sekkumise nimetus	Põllumajandustootmisega seotud toetus tera- ja kaunviljakultuuride kasvatamiseks
Sekkumise liik	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus
Ühine väljundnäitaja	O.10. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud hektarite arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.2	Tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele	1	Jah
V1.6	Suurendada toetuste õiglast jaotust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.4 Sissetulekutoetusega hõlmatud ja teatavate tingimuste täitmisega seotud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.6 Keskmisest väiksema suurusega rahastamiskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava täiendava otsetoetuse protsent hektari kohta (võrreldes keskmisega)
R.8 Nende põllumajandusettevõtete osakaal, mis saavad kasu tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusest, et suurendada konkurentsivõimet, kestlikkust või parandada kvaliteeti

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Toetuse eesmärk on raskustes oleva sektori osa toetamine, tagades neile piisava sissetuleku ja konkurentsivõime suurendamise, piiramata sektori normaalset kasvu ja arengut. Toetuse eesmärk on ka toetuste õiglasema jaotuse tagamine, suunates väiksematele tootjatele enam toetust.

Sekkumine panustab peamiselt erieesmärki 1 ehk „Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus“.

Sekkumise vormiks on põllumajanduslik otsetoetus, mida antakse tagastamatu abina.

Eestis on aastatega teraviljakultuuride ja kaunviljade kasvupind suurenenud. 2021. aastal kasvatati

kaunvilju kokku 48 972 hektaril ning põllumajandustoodang samal aastal oli 79 189 tonni (Statistikaamet). Spetsialiseerunud teraviljakasvatajad moodustavad 15% põllumajanduslikest majapidamistest, nende kasutuses on 38% põllumajandusmaast, nende standardtoodangu väärtus annab 25% kogu standardtoodangu väärtusest ja kasutatakse 16% tööjõuühikutest. Põllumajanduse majandusharu kogutoodangu väärtusest moodustab teravilja toodangu väärtus 22–25%, tegu on Eesti jaoks olulise sektoriga, kus tootmine koondub üha enam suurematesse majapidamistesse ja tegevuse lõpetavad pigem väiksemad teraviljakasvatajad, millel on negatiivne mõju tootmise riskide hajutamisele ja toidujulgeolekule. Teraviljakasvatussektor on duaalne (2020. aasta põllumajandusloenduse andmeteil oli 11% teraviljapinnast 1% teraviljakasvatajate kasutuses, kuid 2010. aastal veel vastavalt 0,3% kasutuses 9% pinnast). Alla 100 ha teravilja kasvatab 77% teraviljakasvatajatest ja alla 100 ha kaunvilja kasvatab 92% kaunviljakasvatajatest. FADN andmetel on tera- ja kaunviljakasvatust iseloomustava tootmistüübis (15) on erinevused väiksemate ja suuremate majapidamiste vahel olulised (sh saagikustes[1], kuludega toimetulekul[2], tööjõu tootlikkuses[3], peretööjõu kasutuses[4] ja riskijuhtimises[5]). Teraviljakasvatust iseloomustab suur sissetulekute volatiilsus (kuni üle +/-50% aastate võrdluses).

[1] Alla 100 ha teravilja kasvatavates majapidamistes on näiteks nisu saagikus ligi kolmandiku madalam kui üle 100 ha suurustes majapidamistes (FADN 2014-2019 mediaankeskmine, tootmistüüp 15- Teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine)

[2] Alla 100 ha teravilja kasvatavatel majapidamistel kogutoodangu ja kogukulude suhe ~0,81, üle 100 ha suurustel majapidamistel ~0,87 (FADN 2014-2019 mediaankeskmine, tootmistüüp 15- Teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine)

[3] Netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta on alla 100 ha suurustes majapidamistes 75% madalam kui üle 100 ha suurustes majapidamistes ning 69% madalam kui FADN keskmine vastav näitaja (FADN 2014-2019 mediaankeskmine, tootmistüüp 15- Teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine)

[4] Peretööjõu kasutamise osatähtsus 100 ha majapidamistes on ~81%, samal ajal kui üle 100 ha majapidamistes 34%, samal ajal jääb ettevõtjatulu ligi poole väiksemaks kui netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta, mis ei taga piisavat sissetulekut peretööjõu töö eest (FADN 2014-2019 mediaankeskmine, tootmistüüp 15- Teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine)

[5] Piiratud maakasutuse tingimustes (alla 100 ha) ei anna näiteks PST piisavat stabiliseerivat efekti oluliste teravilja hindade või ilmastikust tingitud saagikuste kõikumiste korral, samuti on piiratud toodangu väärtuse suhtes niigi kõrgete sisendikulude tingimustes kvaliteetsema seemne soetamise või taimekaitsetööde tegemise võimalused (mh vananenud tehnika, brutoinvesteeringu aastane väärtus jääb alla kulumi väärtusele, suhtarv 2014-2019 mediaankeskmisena 0,56, samal ajal kui üle 100 ha suurustes majapidamistes on vastavalt 1,52)

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaaja

Toetust saavad taotlejad, kes vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 3 viidatud põllumajandustootja ja artiklis 4 viidatud aktiivse põllumajandustootja mõistete tingimustele.

Toetusõiguslikkuse nõuded

Toetuse saamiseks peavad taotlejad kasvatama vähemalt 5 ha põllumajandusmaal toetusõiguslikke tera- ja kaunviljakultuure ning vastama ja täitma strateegiakava peatükis 4.1 sätestatud tingimusi.

Toetusõiguslikuks loetakse põllumajandusmaa, kus kasvatatakse toetusõiguslikke tera- ja kaunviljakultuure, milleks on muuhulgas põldhernes, põlduba, maguslupiin, suvivikk, põld-hiirehernes, lääts, kikerhernes, segavili/segatis, kaunviljade segu, nisu, rukis, oder, kaer, tatar, mais, sorgo.

Toetust makstakse kui taotlejal on vähemalt 5 hektaril toetusõiguslikke kultuure, kuni 100 hektari

toetusõigusliku põllumajandusmaa eest. Selliselt toetatakse kogu taotlejate kasutuses oleva teravilja pinda 58%-l kõikidest teraviljakasvatajatest. Toetuse sihtgrupis on kokku 3385 tera- ja kaunviljakasvatajat (2021. a andmetel), kellel on kokku 435 124 ha tera- ja kaunvilja, millest toetusõiguslik (esimesed 1-100 ha) oleks 179 712 ha. Toetust makstakse ühetaolise ühikusummana tera- ja kaunviljakultuuride kasvatamise eest. Toetust ei diferentseerita, kuna see tõstab oluliselt sekkumise administreerimiskulusid ning on piiravaks teguriks tootjate tootmisotsustel turu nõudlusele reageerimiseks ning riskide hajutamisel.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Toetust makstakse ühetaolise ühikusummana. Toetuse ühikumääraks on planeeritud 28 €/ha. Minimaalseks ühikumääraks kujuneb 25 € ja maksimaalseks ühikumääraks 31 €.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) ees seisvate raskuste põhjus.

Teravilja toodetakse Eestis rohkem kui ära tarbitakse, kaunviljakasvatus on laienenud alates 2015. aastast, kuid nende pind moodustab vaid 5% põllumaast ja saagikus kõigub aastate lõikes oluliselt (+/-40%). Kaunviljal on teraviljakasvatajate viljavahelduses oluline roll, samuti on tegu olulise kohaliku loomasöödaga. Toetus on suunatud eelkõige väiksematele ja keskmise suurusega tera- ja kaunviljakasvatajatele, kes toodavad kohalikule turule ja tegu on olulise sisendiga loomakasvatusele. FADN andmetel iseloomustab sektorit keskmisest kõrgem tööjõu tootlikkus, kuid alla 100 ha suuruse maakasutusega majapidamistel jääb see oluliselt keskmisest madalamaks. Eestis moodustab loomakasvatustoodang ligi poole põllumajandusharu kogutoodangust ja kohaliku sööda tagamine kindlustab toidujulgeoleku. Tera- ja kaunviljakasvatus on suuresti mõjutatud ebasoodsatest ilmastikuoludest kui muutlikkest turuoludest, samuti on probleemiks käibevahendite nappus kevadel ja sügisel ning saagi ja selle kvaliteedi suur varieeruvus aastate lõikes. Nagu üldiselt põllumajanduses, on ka tera- ja kaunviljakasvatuses probleemiks vananev töötajaskond, aeglane põlvkondade vaheldumine ja süvenev kvalifitseeritud haridusega tööjõu (sh agronoomide) puudus. Kuna keskmine põllumaa suurus majapidamise kohta kasvab, siis suurenevad alustavate (sh noorte) ettevõtjate jaoks barjäärid sektorisse sisenemisel. Nii sisendite kättesaadavus kui hinnad mõjutavad põllumajandustootja külviotsuseid ja saagikusi ning hooaja kasumit. Eestis kasutatakse teraviljakasvatuses sertifitseeritud seemet, mistõttu ei ole planeeritud maksta täiendavalt seotud toetust selle praktika eest. Lisaks on FADN andmetel seda sektorit iseloomustava tootmistüübi majapidamistel tekkinud vahe tootlikkuses suurte ja väiksemate tootjate vahel, mistõttu on planeeritud maksta seotud toetust tera- ja kaunviljakasvatajatele esimeste hektarite eest – sellega tagatakse toetus väiksematele ja keskmise suurusega majapidamistele kogu tera- ja kaunvilja pinna eest, kuid suurematel majapidamistel jääb toetus konkreetseks summaks ettevõtte kohta esimese 100 ha eest. Eesti põllumajandustootja eelistab keskkonnasõbralikku (ca 47% kogu pinnast) ja mahetootmisviisi (ca viiendik kogu pinnast), püsirohumaa osatähtsus on 28%. FADN andmetel ei kasuta valimis olevatest ettevõtetest 49% mineraalväetisi, esindades seejuures 61% kogu FADN üldkogumist, sh neist 77% on keskmisest väiksemad majapidamised**.** Loomakasvatus panustab oluliselt orgaanilise väetise allikana, et pakkuda alternatiivi mineraalväetiste kasutusele taimekasvatuses. Mineraalväetisi kasutavate tootjate aastate 2014-2020 mediaankeskmine väetiste kasutusintensiivsus on 156 kg N-P-K väetist väetatava pinna ha kohta. Toetuse eesmärk on toetada väiksemaid tera- ja kaunviljakasvatajaid, kelle konkurentsivõime madalama tootlikkuse ja tootmisintensiivsuse tõttu on tagasihoidlikum.

Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu soovitakse väiksematel ja keskmise suurusega tera- ja kaunviljakasvatajatel jõuda lähemale tootmistüübi keskmisele tootlikkusele (netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta).

Mis on sekkumise eesmärk seoses sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigiga (liikidega)?
☑ konkurentsivõime parandamiseks
☐ parandada kvaliteeti
☑ kestlikkuse parandamiseks

Kuidas lahendatakse sekkumisega selle eesmärgi puhul tuvastatud raskus(ed) (st selgitus toetuse kasutamise kohta)?

Toetus aitab kaasa toetatava sektori osa kuludega toimetulekule kiirelt tõusnud sisendihindade tingimustes, seejuures jääb enam vahendeid vajalikeks investeeringuteks ja püsikuludeks ja kvaliteetsema sisendi soetamiseks, et vähendada turu kõikumistest tingitud volatiilsust ja riske. Ettevõtete põllumajandusliku tegevuse jätkamine ja edasine areng kindlustab toidujulgeoleku. Toetus hõlmab 2021. aasta andmetel 179 712 ha tera- ja kaunvilja pinda, mis on 2285 taotleja kasutuses. Eestis on kokku tera- ja kaunvilja 416 089 ha (SA, 2021), millest antud toetusega on hõlmatud 43%.

Mis on asjaomased sektorid?
Liblikõielised taimed
Teravili
Valgukultuurid
Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) tähtsuse põhjendus

Teravilja toodetakse Eestis rohkem kui ära tarbitakse, kaunvilja pinna osakaal põllumaal on tagasihoidlik (5%). Tootmisstruktuuri mitmekesisus on riskide maandamiseks oluline, mistõttu tuge vajavad eelkõige väiksemad ja keskmise suurusega tera- ka kaunviljakasvatajad, kes toodavad kohalikule turule ja kelle tootmiskulud toodangu ühiku kohta on kõrgemad võrreldes suuremate tera- ja kaunviljakasvatajatega. Teraviljakasvatusega tegeles 2020. põllumajandusloenduse andmeil 38% põllumajanduslikest majapidamistest, sh 77% teraviljakasvatajatest kasvatab teravilja alla 100 ha. FADN andmetel (tootmistüübi 15 alusel) iseloomustab sektorit keskmisest kõrgem tööjõu tootlikkus, kuid erinevus väiksemate ja suuremate tootjate vahel on väga suur (väiksemate tööjõu tootlikkus on ¾ väiksem kui suurematel). Tegu on olulise sisendiga loomakasvatusele. Eestis moodustab loomakasvatustoodang ligi poole põllumajandusharu kogutoodangust (sh sea- ja linnukasvatuse toodangu väärtus moodustab loomakasvatustoodangu väärtusest 25%) ja kohaliku sööda tagamine on oluline kindlustamaks toidujulgeolekut. Kaunviljad on energiarikkad taimsed proteiinisöödad. Nendes on poole rohkem proteiini teraviljadega võrreldes (kuivaines 25–30%). Kaunviljad on oma lämmastiku sidumisvõime poolest väga head kultuurid mulla viljakuse parandamisel ning saanud oluliseks osaks ka loomade söödaratsioonis. Taimekasvatustoodangu väärtuse kujunemisel on teravilja ja kaunvilja sektoril oluline roll, moodustades ~25% majandusharu kogutoodangu väärtusest. Tera- ja kaunviljakasvatus on suuresti mõjutatud ebasoodsatest ilmastikuoludest kui muutlikkest turuoludest, samuti on probleemiks käibevahendite nappus kevadel ja sügisel ning saagi ja selle kvaliteedi suur varieeruvus aastate lõikes.

Selgitus selle kohta, kuidas on sekkumine kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga (st 2000/60/EÜ).

Eesti põllumajandustootja eelistab keskkonnasõbralikku (ca 47% kogu pinnast) ja mahetootmisviisi (ca viiendik kogu pinnast), püsirohumaa osatähtsus on 28%. FADN andmetel ei kasuta valimis olevatest ettevõtetest 49% mineraalväetisi, esindades seejuures 61% kogu FADN üldkogumist, sh neist 77% on keskmisest väiksemad majapidamised**.** Loomakasvatus panustab oluliselt orgaanilise väetise allikana, et pakkuda alternatiivi mineraalväetiste kasutusele taimekasvatuses. Mineraalväetisi kasutavate tootjate aastate 2014-2020 mediaankeskmine väetiste kasutusintensiivsus on 156 kg N-P-K väetist väetatava pinna ha kohta. Toetuse eesmärk on toetada väiksemaid ja keskmise suurusega tera- ja kaunviljakasvatajaid, kelle konkurentsivõime madalama tootlikkuse ja tootmisintensiivsuse tõttu on tagasihoidlikum.

Seega ei kahjusta tera- ja kaunvilja kasvatamise seotud toetus veepoliitika raamdirektiivi eesmärke.

ELi WTO loendi kohased ülempiirid õliseemnete puhul (Blair House'i leping): Kas sekkumine on suunatud mõnele lepinguga hõlmatud põllukultuurile (nt sojauba, rapsiseemned, päevalilleseemned)?
☐ Jah ☑ Ei

Kas sekkumist rahastatakse osaliselt või täielikult valgukultuuride jaoks ette nähtud täiendavast rahastamisest (kokku kuni 2 %) kooskõlas strateegiakavade määruse artikli 96 lõikega 3?

☐ Jah ☑ Ei

Kui sekkumine on suunatud liblikõieliste ja kõrreliste segule: märkige segus olevate liblikõieliste minimaalne osakaal protsentides.

Ei kohaldata

Siidiusside puhul antav tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus on loomadega seotud toetus, mille puhul tuleb põllumajandusloomade arvu kasutamisel toetuse baasühikuna eelnevalt selgitada alljärgnevat:

selgitage, kuidas arvutatakse see ühik ümber põllumajandusloomade arvuks (st mitut ühikut käsitatakse ühe põllumajandusloomana?) nt näitajate tarbeks.

Ei kohaldata

Täiendavaid selgitusi saab esitada märkuses (nt karbis sisalduvate munade kaal)

9 WTO nõuete täitmine

Kollane kategooria

Selgitus selle kohta, kas ja kui see on nii, siis kuidas järgitakse sekkumises WTO põllumajanduslepingu artikli 6.5 või 2. lisa asjaomaseid sätteid (sinine kategooria)

Sekkumine kuulub kollase kategooria alla.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS1.6.1 - Minimaalne ühikusumma (tera- ja kaunviljapind vähemalt 5 ja enama hektariga 1-100 hektari eest, €/ha) tera- ja kaunviljakultuuridele	Ühtne		R.8

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS1.6.1 - Minimaalne ühikusumma (tera- ja kaunviljapind vähemalt 5 ja enama hektariga 1-100 hektari eest, €/ha) tera- ja kaunviljakultuuridele

Teraviljakasvatuse seotud toetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%. Ühikumäära kujundamisel võeti arvesse FADN tootmistüübi (teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine) kogutoodangu, kogukulude ja netolisandväärtuse (NLV) andmeid. Teraviljakasvatuses on selged majanduslikud erinevused tootmistüübi siseselt alla 100 ha ja suuremate teraviljakasvatajate vahel. Alla 100 ha suurusel grupil on suvinisu saagikus ca 33% madalam, talinisu puhul on saagikuse vahe kuni 40%, kogutoodangu ja kogukulude suhe ca 11 protsendi võrra halvem, netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta ca 75% väiksem kui üle 100 ha suurusel grupil (võrreldes FADN keskmisega 69% väiksem). Soovides vähendada väiksemate teraviljakasvatajate mahajäämust ja tõsta konkurentsvõimet makstakse toetust taotlejatele, kellel on vähemalt 5 ha tera- ja kaunvilja, 1–100 ha eest. Võttes arvesse kogutoodangu ja kogukulude (sh tasustamata peretööjõu hinnanguline töötasu tasustatud tööjõu palga tasemel) vahet, mis alla 100 ha suurustel majapidamistel on -367 eurot, kompenseeritakse põhisissetulekutoetusega ja tootmisega seotud toetusega (ca 30 €/ha), kokku kuni 38% ulatuses, üle 100 ha suurustel tera- ja kaunviljakasvatajatel kompenseeritakse seotud toetusega 6% tulu puudujäägist ha kohta ehk ettevõtte kohta ca 2977 eurot. Keskkonnapiirangutest tingitud saamata jäänud tulu kompenseeritakse keskkonnameetmetega. Toetuste õiglasema jaotumise eesmärgi täitmine saavutatakse tootmisega seotud toetuste ja ümberjaotava toetuse koosmõju kaudu.

alla 100 ha	***FADN kood 15 - Teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine***	2014	2015	2016	2017	2018	2019	mediaan
kulud kokku €	SE270+SE016*ST701	26 589	30 429	39 431	35 300	49 963	41 548	
Kogutoodang, €	SE131	15 897	17 998	23 610	20 072	26 391	25 767	
ha	SE025	47	42	46	39	38	37	
kogutoodangu väärtus € ha kohta	a=SE131/SE025	340	429	512	515	704	690	
kogukulud (sh peretööjõud) € ha kohta	b=Kulud kokku/SE025	569	725	855	905	1 332	1 113	
Puudujääk €/ha	D=a-b	-229	-296	-343	-391	-628	-423	-367
PST €/ha								108
CIS €/ha								30
kompenseerimismäär								-38%

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS1.6.1 - Minimaalne ühikusumma (tera- ja kaunviljapind vähemalt 5 ja enama hektariga 1-100 hektari eest, €/ha) tera- ja kaunviljakultuuridele	Kavandatud ühikusumma	28,00	28,00	29,00	29,00	29,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	25,00	25,00	22,00	22,00	22,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	31,00	31,00	36,00	36,00	36,00	
	O.10 (ühik: Hektarid)	179 712,00	179 712,00	179 712,00	179 712,00	179 712,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	5 031 936,00	5 031 936,00	5 211 648,00	5 211 648,00	5 211 648,00	25 698 816,00
KOKKU	O.10 (ühik: Hektarid)	179 712,00	179 712,00	179 712,00	179 712,00	179 712,00	**Summa:** 898 560,00 **Maksimaalne:** 179 712,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	5 038 422,00	5 111 797,00	5 185 172,00	5 258 547,00	5 258 547,00	25 852 485,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

1.7 - Põllumajandustootmisega seotud toetus puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamiseks

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.7
Sekkumise nimetus	Põllumajandustootmisega seotud toetus puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamiseks
Sekkumise liik	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus
Ühine väljundnäitaja	O.10. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud hektarite arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.2	Tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele	1	Jah
V1.6	Suurendada toetuste õiglast jaotust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.4 Sissetulekutoetusega hõlmatud ja teatavate tingimuste täitmisega seotud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.6 Keskmisest väiksema suurusega rahastamiskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava täiendava otsetoetuse protsent hektari kohta (võrreldes keskmisega)
R.8 Nende põllumajandusettevõtete osakaal, mis saavad kasu tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusest, et suurendada konkurentsivõimet, kestlikkust või parandada kvaliteeti

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Toetuse eesmärk on raskustes oleva sektori toetamine, tagades neile piisava sissetuleku ja konkurentsivõime suurendamise. Toetuse eesmärk on ka toetuste õiglasema jaotuse tagamine, suunates väiksematele tootjatele enam toetust.

Sekkumine panustab peamiselt erieesmärki 1 ehk „Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus“.

Sekkumise vormiks on põllumajanduslik otsetoetus, mida antakse tagastamatu abina.

Eestis on aastatega aianduslike kultuuride kasvupind kahanenud ning tootjatel tuleb konkureerida

importkaubaga. Kodumaisete saaduste tootmise soodustamiseks on vajalik toetada puu- ja köögiviljade ning marjade kasvatamist piiramata tootjate otsuseid milliseid kultuure kasvatada ja kuidas mitmekesise valiku puhul eelkõige tootmisriske hajutada.

Toetust saavad eeskätt traditsioonilised puu- ja köögivilja ning marjakultuurid, välja arvatud kartul. Potentsiaalsete toetuse saajate hulka on kaasatud kõik põllumajandusega tegelevad isikud ning toetuse maksmise aluseks on nende poolt kasvatatavate toetusõiguslike puu- ja köögiviljade ning marjade kasvupind. Spetsialiseerunud avamaaköögivilja- ja maasikakasvatajatest 94% kasvatab neid kultuure alla 5 ha, spetsialiseerunud viljapuu- ja marjaaedadest on 89% väiksemad kui 5 ha.

Toetatavate köögivilja, marja- ja puuviljakultuuride nimekirja võetakse kultuurid, mida kasvatatakse Eestis vähemalt 3 ha suurusel pinnal, nende kultuuride kasvupind kokku 2020. aastal oli 5409 ha. Neid kultuure 0,3 ha ja enamal pinnal kasvatavaid isikuid oli 2286.

Spetsialiseerunud köögivilja ja aiasaaduste kasvatajad moodustavad 2% majapidamistest, neil on kokku 0,3% kasutatavast põllumajandusmaast, 2% kogu standardtoodangu väärtusest ja 4% tööjõu aastaühikutest. Köögivilja ja aiasaaduste kasvatajate arv ning nende kasutuses olev põllumajanduslik maa väheneb, kuid juriidiliste isikute osakaal suureneb, millega on kaasnenud ka tööjõuühikute osatähtsuse suurenemine 1 protsendi võrra. Spetsialiseerunud puuvilja ja marjakasvatajad moodustavad 2% majapidamistest, nende kasutuses on 0,3% põllumajandusmaast, nende standardtoodangu väärtus annab 0,4% kogu standardtoodangu väärtusest ja kasutatakse 1% tööjõuühikutest, standardtoodangu väärtuses on 2013–2016 arenguseisak (viimased FSS2016 andmed). Põllumajanduse majandusharu kogutoodangu väärtusest moodustavad aianduskultuurid 5–8%.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaaja

Toetust saavad taotlejad, kes vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 3 viidatud põllumajandustootja ja artiklis 4 viidatud aktiivse põllumajandustootja mõistete tingimustele.

Toetusõiguslikkuse nõuded

Toetuse saamiseks peavad taotlejad kasutama vähemalt 1 ha põllumajandusmaad ning vastama ja täitma strateegiakava peatükis 4.1 sätestatud tingimusi.

Toetusõiguslikuks loetakse põllumajandusmaa, kus kasvatatakse toetusõiguslike puu- ja köögivilja ning marjakultuure vähemalt 0,3 hektaril.

Toetust makstakse ühetaolisena kõigi köögi-, puuvilja ja marjakultuuride kasvatamise eest. Toetust ei diferentseerita, kuna see tõstab oluliselt sekkumise administreerimiskulusid ning on piiravaks teguriks tootjate tootmisotsustel turu nõudlusele reageerimiseks ning riskide hajutamisel.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Toetust makstakse puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise eest ühetaolise ühikusummana.

Toetuse ühikumääraks on planeeritud 349 €/ha. Minimaalseks ühikumääraks kujuneb 314 € ja maksimaalseks ühikumääraks 383 €.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) ees seisvate raskuste põhjus.

Puu- ja köögivilja ning marjakultuuride pind on Eestis vähenenud, Eestis ei toodeta piisavalt kodumaiseid aiandussaaduseid, et ära katta tarbimise vajadus.

PRIA andmetel on kokku Eestis kasvatavate puu- köögiviljade ning marjakultuuride taotletud pind aastate lõikes kõikuv (vt tabelit) ning köögiviljanduse osa sellest on viimastel aastatel mõnevõrra langenud. Seevastu puuviljade ning marjade kasvupind näitab alates 2015. aastast väikest, kuid stabiilset kasvutrendi. Edasine langustrend ja ebastabiilsus kasvupindades seab ohtu toidujulgeoleku ning sektori jätkusuutlikkuse.

Kasvupind, ha	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Köögivili ja maasikad	4057	3887	4286	4106	4084	3022	2643	2394
Viljapuu- ja marjaaiad	5866	5839	6367	6433	6364	4032	3968	3965
KOKKU	9923	9726	10653	10539	10448	7054	6611	6359

Allikas: Statistikaamet

Aiandussektori investeeringute vajadus on kõrge, sest ettevõtete tehniline baas on nõrk, tootlikkus on madal, toormele ei anta piisavalt lisandväärtust, toodete kvaliteet on ebaühtlane, tootmist mõjutab hooajalisus ning suur energiamahukus katmikaladel kasvatamisel. Ettevõtjate konkurentsipositsiooni nõrgendab käibevahendite nappus, sisendite hindade kiire kasv ja konkurentsi teravnemine (impordi osatähtsuse kasv eelkõige iluaianduses). Eesti siseturu väiksus ei lase ettevõtjatel, kes oma toodangut ei ekspordi, mikroettevõttest suuremaks kasvada. Kuigi koostöö katse- ja kompetentsikeskustega on paranenud, siis probleemkohaks on ebapiisav rakendusuuringute rahastamine, tootearenduse ja väärindamise alaste pikaajaliste programmide puudumine. Sektoril on vaja suurendada tootmismahte ning investeerida kaasaegsemasse tehnoloogiasse. Samuti on sektor üsna tööjõumahukas ning tööjõu on Eesti üks murekohtadest, mistõttu on planeeritud maksta seotud toetust traditsioonilistele puu- ja köögivilja ning marjakultuuridele, mida kokku kasvatatakse Eestis vähemalt 3 hektaril. Antud seotud toetuse eesmärgiks on parandada aiandussektori konkurentsivõimet ning tagada õiglane sissetulek väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele.

Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu soovitakse aiandussektori loodavat netolisandaväärtust tööjõu aastaühiku kohta lähendada FADN keskmisele tasemele.

Mis on sekkumise eesmärk seoses sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigiga (liikidega)?

☑ konkurentsivõime parandamiseks

☐ parandada kvaliteeti

☐ kestlikkuse parandamiseks

Kuidas lahendatakse sekkumisega selle eesmärgi puhul tuvastatud raskus(ed) (st selgitus toetuse kasutamise kohta)?

Toetus aitab kaasa sektori kuludega toimetulekule kiirelt tõusnud sisendihindade tingimustes, seejuures jääb enam vahendeid vajalikeks investeeringuteks ja püsikuludeks. Ettevõtete põllumajandusliku tegevuse jätkamine ja edasine areng kindlustab toidujulgeoleku.

Mis on asjaomased sektorid?

Puu- ja köögivili

Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) tähtsuse põhjendus

Aiandussaaduste kogutoodangu väärtus moodustab ligemale 15% taimekasvatussaaduste kogutoodangu väärtusest, mis on aastati liikunud samas rütmis toodangu hindadega. Puu- ja köögivilju ning marjakultuure kasvatakse Eestis ligemale 4 korda vähem kui toodetakse, mistõttu on äärmiselt oluline kohaliku toodangu suurendamine. Viimastel aastatel on sektorit oluliselt mõjutanud ebasoodne ilmastik, COVID -19 pandeemia jätkumine ning kõrged väetise- ja energiahinnad.

Selgitus selle kohta, kuidas on sekkumine kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga (st 2000/60/EÜ).

Puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise seotud toetus ei kahjusta veepoliitika raamdirektiivi eesmärke. Põllumajandusmaa on Eestis üldiselt ekstensiivses kasutuses ning ligikaudu viiendik Eesti põllumajandusmaast on mahepõllumajanduslikus kasutuses. Erinevalt paljudest teistest riikidest ei ole Eesti aiandussektor ka suur niisutusvee tarbija.

Kas sekkumist rahastatakse osaliselt või täielikult valgukultuuride jaoks ette nähtud täiendavast rahastamisest (kokku kuni 2 %) kooskõlas strateegiakavade määruse artikli 96 lõikega 3?

☐ Jah ☑ Ei

Kui sekkumine on suunatud liblikõieliste ja kõrreliste segule: märkige segus olevate liblikõieliste minimaalne osakaal protsentides.

Ei kohaldata

Siidiusside puhul antav tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus on loomadega seotud toetus, mille puhul tuleb põllumajandusloomade arvu kasutamisel toetuse baasühikuna eelnevalt selgitada alljärgnevat:

selgitage, kuidas arvutatakse see ühik ümber põllumajandusloomade arvuks (st mitut ühikut käsitatakse ühe põllumajandusloomana?) nt näitajate tarbeks.

Ei kohaldata

Täiendavaid selgitusi saab esitada märkuses (nt karbis sisalduvate munade kaal)

9 WTO nõuete täitmine

Kollane kategooria

Selgitus selle kohta, kas ja kui see on nii, siis kuidas järgitakse sekkumises WTO põllumajanduslepingu artikli 6.5 või 2. lisa asjaomaseid sätteid (sinine kategooria)

Sekkumine kuulub kollase kategooria alla.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS1.7.1 - Minimaalne ühikusumma (€/ha) puu- ja köögivilja- ja marjakultuuridele	Ühtne		R.8

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

ÜS1.7.1 - Minimaalne ühikusumma (€/ha) puu- ja köögivilja- ja marjakultuuridele

Puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise seotud toetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%. Ühikumäära kujundamisel võeti arvesse FADN tootmistüüpide aiandus avamaal ja puuviljakasvatus kogutoodangu, kogukulude ja netolisandväärtuse (NLV) andmeid. Aianduses on kogutoodangu väärtus ha kohta oluliselt kõrgem kui FADN keskmine, kuid ka kogukulud on kõrgemad ja toetuste osatähtsus sissetulekutes on madalam, mistõttu tööjõumahuka sektori NLV tööjõu aastaühiku kohta jääb keskmisest madalamaks (-48%) ning arenguks ja väliste tegurite katteks (tööjõud, intressi ja rendimaksed) ei jää piisavalt vahendeid. Soovides oluliselt tõsta aianduse konkurentsivõimet, tuleb aidata sektoril suurendada loodavat lisandväärtust ja tööjõu tootlikkust. Võttes arvesse nii kogutoodangu ja kogukulude (sh tasustamata peretööjõu hinnanguline töötasu tasustatud tööjõu palga tasemel) vahet, turult saadava madalama tootjahinna ja 1 euro toodangu väärtuse kohta kogukulusid ning madalat tööjõutootlikkust, ulatub 2014–2019 mediaankeskmine tulu puudujääk ha kohta kuni 595 euroni. Osa sellest kompenseeritakse põhisissetulekutoetusega ja osa tootmisega seotud toetusega (349 €/ha), kokku kuni 79% ulatuses. Keskkonnapiirangutest tingitud saamata jäänud tulu kompenseeritakse keskkonnameetmetega. Toetuste õiglasema jaotumise eesmärgi täitmine saavutatakse tootmisega seotud toetuste ja ümberjaotava toetuse koosmõju kaudu.

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS1.7.1 - Minimaalne ühikusumma (€/ha) puu- ja köögivilja- ja marjakultuuridele	Kavandatud ühikusumma	349,00	354,00	359,00	364,00	364,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	314,00	319,00	269,00	273,00	273,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	384,00	389,00	449,00	455,00	455,00	
	O.10 (ühik: Hektarid)	5 409,00	5 409,00	5 409,00	5 409,00	5 409,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 887 741,00	1 914 786,00	1 941 831,00	1 968 876,00	1 968 876,00	9 682 110,00
KOKKU	O.10 (ühik: Hektarid)	5 409,00	5 409,00	5 409,00	5 409,00	5 409,00	**Summa:** 27 045,00 **Maksimaalne:** 5 409,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	1 887 586,00	1 915 075,00	1 942 564,00	1 970 053,00	1 970 053,00	9 685 331,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
	kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						

1.8 - Põllumajandustootmisega seotud toetus seemnekartuli kasvatamiseks

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.8
Sekkumise nimetus	Põllumajandustootmisega seotud toetus seemnekartuli kasvatamiseks
Sekkumise liik	CIS(32) – Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus
Ühine väljundnäitaja	O.10. Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusega hõlmatud hektarite arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.2	Tagada toetuste õiglane jaotus majanduslikult keerulisemas olukorras sektoritele või sektori osadele	1	Jah
V1.6	Suurendada toetuste õiglast jaotust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.4 Sissetulekutoetusega hõlmatud ja teatavate tingimuste täitmisega seotud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.6 Keskmisest väiksema suurusega rahastamiskõlblikele põllumajandusettevõtetele antava täiendava otsetoetuse protsent hektari kohta (võrreldes keskmisega)
R.8 Nende põllumajandusettevõtete osakaal, mis saavad kasu tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetusest, et suurendada konkurentsivõimet, kestlikkust või parandada kvaliteeti

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Toetuse eesmärk on vähenevate mahtudega raskustes oleva sektori toetamine, tagades neile kvaliteetse sisendi seemnekartulina eelkõige toidujulgeoleku eesmärki täites. Toetuse eesmärk on ka toetuste õiglasema jaotuse tagamine, suunates väiksematele tootjatele enam toetust.

Sekkumine panustab peamiselt erieesmärki 1 ehk „Toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus“. Sekkumise vormiks on põllumajanduslik otsetoetus, mida antakse tagastamatu abina.

Kui 2018. aastal oli PTA andmetel seemnekartuli kasvupind 262 ha, siis 2021. aastal oli see vähenenud ning põldtunnustatud seemnekartuli pind oli kokku 220 ha. Seemnekartulit kasvatas 22 isikut. PRIA andmetel oli 2020. aastal kogu kartuli kasvupind 3380 ha ning kartulikasvatusega tegeles 3048 isikut. Põllumajandusloenduse andmeil on kartuli pind vähenenud 2020. aastaks võrdluses 2010. aastaga 43% ning kartuli toodangu väärtus on kõikuv ulatudes 90% suurenemisest 63%-lise vähenemiseni. Kvaliteetne sisend seemnekartulina on vajalik toidujulgeoleku seisukohast.

Toetust saavad sertifitseeritud seemnekartuli kasvatajad. Potentsiaalsete toetuse saajate hulka on kaasatud kõik põllumajandusega tegelevad isikud ning toetuse maksmise aluseks on nende poolt kasvatatava sertifitseeritud seemnekartuli kasvupind.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning toetusesaaja, ala ja vajaduse korral muude asjaomaste kohustustega seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, kui asjakohane

Toetusesaaja

Toetust saavad taotlejad, kes vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 3 viidatud põllumajandustootja ja artiklis 4 viidatud aktiivse põllumajandustootja mõistete tingimustele.

Toetusõiguslikkuse nõuded

Toetuse saamiseks peavad taotlejad kasutama vähemalt 1 ha põllumajandusmaad ning vastama ja täitma strateegiakava peatükis 4.1 sätestatud tingimusi.

Toetusõiguslikuks loetakse põllumajandusmaa, kus kasvatatakse sertifitseeritud seemnekartuleid vähemalt 0,3 hektaril.

Toetust makstakse ühetaolise ühikumääraga seemnekartuli kasvatamise eest. Seemnekartuli kasvatamise otsetoetust antakse sordilehte või Euroopa Liidu ühtsesse põllukultuuride sordilehte võetud sordi seemnekartulit, mis on sertifitseeritud nõuete kohaselt. Toetust ei diferentseerita, kuna see tõstab oluliselt sekkumise administreerimiskulusid ning on piiravaks teguriks tootjate tootmisotsustel turu nõudlusele reageerimiseks ning riskide hajutamisel.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse ulatus ja summad

Kirjeldus

Toetust makstakse seemnekartuli kasvatamise eest ühetaolise ühikusummana. Toetuse ühikumääraks on planeeritud 349 €/ha. Minimaalseks ühikumääraks kujuneb 314€ ja maksimaalseks ühikumääraks on 384€.

8 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) ees seisvate raskuste põhjus.

Eestis on seemnekartuli kasvatajate arv ja seemnekartuli kasvupind (vaid 0,06 ha kartulikasvatuse 1 ha kohta) tagasihoidlik, mistõttu on sektor sõltuv sissetoodavast seemnekartulist ning kohalik potentsiaal on kasutamata. Probleemiks on kohaliku kvaliteetse seemnekartuli vähesus. Seemnekartuli ja säilitussordi seemnekartuli tootjal on kvaliteedi tagamiseks vajalik enesekontrolliplaan ning seonduvad lisakohustused, mida kontrollib Põllumajandus- ja Toiduamet. Seemnekartuli tootmise hinnas ei suuda Eesti tootja konkureerida Kesk-Euroopas toodetava seemnekartuli madalamate kuludega. Seemnekartuli kasvataja peab olema kantud taimetervise registrisse. Seemnekartuli tootmise protsess on tihedalt seotud taimetervise nõuetele vastamise täitmisega ning hõlmab lisaks viljavaheldust, mullaproovide võtmist seemnekartuli tootmiseks planeeritavalt põllult, põldtunnustamist, mugulaproovide võtmist taimekahjustajate (viirused ja bakterid) määramiseks ja seemnekartuli kvaliteedi kontrolli. Seemnekartuli tootmisele on kehtestatud ka rangemad hoiustamise tingimused, mille käigus peavad partiid olema eristatud ja vastavalt märgistatud, kasutatud seadmed ja masinad puhastatud ning desinfitseeritud.

Kartulikasvatajate murekohaks on ka amortiseerunud maaparandussüsteemid.

Antud seotud toetuse eesmärgiks on tagada kohaliku seemnekartuli olemasolu ja selle kvaliteedi parandamine ning suurendada kasvatajate konkurentsivõimet.

Tootmiskohustusega seotud toetuse kaudu soovitakse seemnekartuli kasvatajate arvu ja seemnekartuli pinda suurendada ning tagada toidujulgeoleku seisukohast oluline kvaliteetne sisend.

Mis on sekkumise eesmärk seoses sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigiga (liikidega)?

☑ konkurentsivõime parandamiseks

☑ parandada kvaliteeti

☐ kestlikkuse parandamiseks

Kuidas lahendatakse sekkumisega selle eesmärgi puhul tuvastatud raskus(ed) (st selgitus toetuse kasutamise kohta)?

Toetus aitab kaasa sektori kuludega toimetulekule (sh sertifitseeritud seemnekartuli nõuetele vastavuse tagamisega seonduvalt) madalate tootjahindade ja kiirelt tõusnud sisendihindade tingimustes, seejuures jääb enam vahendeid vajalikeks investeeringuteks ja püsikuludeks. Ettevõtete põllumajandusliku tegevuse jätkamine ja edasine areng kindlustab toidujulgeoleku tagamiseks vajaliku kvaliteetse sisendi.

Mis on asjaomased sektorid?

Kartulid

Sihtsektori(te)/-tootmise või seal kasutatava(te) põllumajandustootmise liigi (liikide) tähtsuse põhjendus

Eestis on äärmiselt oluline tagada kvaliteetse seemnekartuli kättesaadavus toiduga kindlustamiseks ja vältida ohtlike taimekahjustajate (näiteks kartuli-ringmädaniku) levimist. Kvaliteetne ja Eesti piirkonnale kõige paremini sobiv seemnekartul tagab kõrgema saagikuse. 2021. aastal oli kartuli pind kokku Eestis kõigi aegade madalaim, mis näitab ka kartulikasvatuse langustrendi jätkumist.

Selgitus selle kohta, kuidas on sekkumine kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga (st 2000/60/EÜ).

Seemnekartuli kasvatamise seotud toetus ei kahjusta veepoliitika raamdirektiivi eesmärke. Põllumajandusmaa on Eestis üldiselt ekstensiivses kasutuses ning ligikaudu viiendik Eesti põllumajandusmaast on mahepõllumajanduslikus kasutuses.

Kas sekkumist rahastatakse osaliselt või täielikult valgukultuuride jaoks ette nähtud täiendavast rahastamisest (kokku kuni 2 %) kooskõlas strateegiakavade määruse artikli 96 lõikega 3?

☐ Jah ☑ Ei

Kui sekkumine on suunatud liblikõieliste ja kõrreliste segule: märkige segus olevate liblikõieliste minimaalne osakaal protsentides.

Ei kohaldata

Siidiusside puhul antav tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus on loomadega seotud toetus, mille puhul tuleb põllumajandusloomade arvu kasutamisel toetuse baasühikuna eelnevalt selgitada alljärgnevat:

selgitage, kuidas arvutatakse see ühik ümber põllumajandusloomade arvuks (st mitut ühikut käsitatakse ühe põllumajandusloomana?) nt näitajate tarbeks.

Ei kohaldata

Täiendavaid selgitusi saab esitada märkuses (nt karbis sisalduvate munade kaal)

9 WTO nõuete täitmine

Kollane kategooria

Selgitus selle kohta, kas ja kui see on nii, siis kuidas järgitakse sekkumises WTO põllumajanduslepingu artikli 6.5 või 2. lisa asjaomaseid sätteid (sinine kategooria)

Sekkumine kuulub kollase kategooria alla.

11 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
1.8.1 - ÜS1.8.1 - Minimaalne ühikusumma (€/ha) seemnekartulile	Ühtne		R.8

Selgitus ja põhjendus (sealhulgas kohandatav summa)

1.8.1 - ÜS1.8.1 - Minimaalne ühikusumma (€/ha) seemnekartulile

Seemnekartuli seotud toetuse ühikumäära paindlikkuseks on arvestatud 25%. Toetuste õiglasema jaotumise eesmärgi täitmine saavutatakse tootmisega seotud toetuste ja ümberjaotava toetuse koosmõju kaudu.

12 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku 2024–2028
	Kalendriaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
1.8.1 - ÜS1.8.1 - Minimaalne ühikusumma (€/ha) seemnekartulile	Kavandatud ühikusumma	349,00	354,00	359,00	364,00	364,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	314,00	319,00	269,00	273,00	273,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	384,00	389,00	449,00	455,00	455,00	
	O.10 (ühik: Hektarid)	220,00	220,00	220,00	220,00	220,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	76 780,00	77 880,00	78 980,00	80 080,00	80 080,00	393 800,00
KOKKU	O.10 (ühik: Hektarid)	220,00	220,00	220,00	220,00	220,00	**Summa:** 1 100,00 **Maksimaalne:** 220,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	76 780,00	77 898,00	79 016,00	80 134,00	80 134,00	393 962,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

5.2 Valdkondlikud sekkumised

Mesindustooted

ADVIBEES(55(1)(a)) - – mesinikele ja nende organisatsioonidele suunatud nõustamisteenused, tehniline abi, koolitus, teave ja parimate tavade vahetamine, sealhulgas võrgustike kaudu

2.1.1 - Mesindussektori sekkumine 1 – mesinike teadmiste ja oskuste parandamine ning tehniline abi

Sekkumise kood (liikmesriik)	2.1.1
Sekkumise nimetus	Mesindussektori sekkumine 1 – mesinike teadmiste ja oskuste parandamine ning tehniline abi
Sekkumise liik	ADVIBEES(55(1)(a)) – mesinikele ja nende organisatsioonidele suunatud nõustamisteenused, tehniline abi, koolitus, teave ja parimate tavade vahetamine, sealhulgas võrgustike kaudu
Ühine väljundnäitaja	O.37. Mesinduse säilitamiseks või arendamiseks toetatud meetmete või ühikute arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP VALDKONDLIKU EESMÄRGI kood + kirjeldus

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.6	Suurendada mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Sekkumise eesmärgiks on tõsta mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust mesinike teadmiste ja oskuste parandamise ning mesindussektori sekkumise rakendamiseks tehnilise abi andmise kaudu.

Eestis on mesindusega tegelemiseks head võimalused (puhas loodus, palju korjealasid, keskkonnateadliku tarbimise populaarsuse kasv, jne), kuid sektori arengut ja konkurentsivõimet pärsivad mitmed negatiivsed tegurid, sealhulgas mesilashaiguste levik, majanduslik mittetasuvus ja mesinike kõrge keskmine vanus. Üheks mesindussektori konkurentsivõime suurendamise võimaluseks on mesinike teadmiste ja oskuste

parandamine, tõstes nende teadlikkust mesilashaigustest ja bioohutusmeetmetest, vahetades infot ja parimaid mesinduspraktikaid, sealhulgas rahvusvahelisel tasemel, ning pakkudes täiendkoolitust ja koolitades välja uusi mesinikke. Uued ja paremad teadmised ja oskused avavad tegutsevatele mesinikele rohkem võimalusi võtta oma tegevuses riskide vähendamiseks ja efektiivsuse suurendamiseks vastu õigeid otsuseid, vähendades seeläbi mesilashaiguste levikut ja suurendades meetootmise majanduslikku tasuvust. Uute mesinike kaasamine ja väljakoolitamine aitab kaasa mesinike kõrge keskmise vanuse langemisele.

Mesinike teadmisi ja oskusi parandatakse järgmiste tegevuste toetamise kaudu:
-mesinike ja mesindusorganisatsioonide nõustamine ja abistamine, sh mesilashaiguste, eriti varroatoosi puhul ;
-teabematerjali koostamine ja levitamine (sh infovoldikud, õppefilmid, veebileht, võimalusel ka tarukaalud ja andmete analüüs);
-teabepäevade ja praktiliste õppepäevade korraldamine (piirkondlikud ja üleriigilised);
-mesinduskursused erinevatele tasemetele (koolitused algajatest kutseliste mesinikeni, sh väikemesinikud);
-välisüritustel osalemine (rahvusvahelisel tasemel teabevahetus).

Mesilashaiguste osas mesinike ja mesindusorganisatsioonide nõustamise ja abistamise puhul on abikõlblikuks kuluks näiteks usaldusmesinike poolt osutatav nõustamisteenus. Teabematerjali koostamise ja levitamise puhul on abikõlblikeks kuludeks näiteks infovoldikute koostamis- ja trükikulud, õppefilmide tootmiskulud ning veebilehe loomise, uuendamise ja ülalpidamise kulud. Teabe- ja õppepäevade ning mesinduskursuste puhul peab nende kestus ilma vaheaegadeta olema vähemalt kolm akadeemilist tundi (3 x 45 minutit) ühel kalendripäeval ning osalema peab vähemalt 10 inimest. Abikõlblikeks kuludeks teabe- ja õppepäevade ning kursuste puhul on näiteks ruumide ja esitlusseadmete rentimine ning lektorite loengutasu. Välisüritustel osalemise puhul on abikõlblikeks kuludeks näiteks transpordi- ja majutuskulud. Abikõlblikud tegevused ja kulud täpsustatakse sekkumise rakendusmääruses, arvestades EL-i õigusaktides sätestatud nõudeid ja võimalusi.
Mesindussektori sekkumise raames mesinike teadmiste ja oskuste parandamiseks ette nähtud tegevused (koolitused, infomaterjalid, usaldusmesinikud, jne) panustavad ka horisontaalsesse eesmärki.

Tehnilist abi antakse toetuse saajale mesindussektori sekkumise raames rakendatava tegevuskava juhtimise ja tehnilise teostamisega seotud personali- ja halduskulude kompenseerimiseks. Abikõlblikeks personali- ja halduskuludeks on näiteks palga-, transpordi-, kontori- ja sidekulu ning raamatupidamisteenus. Abikõlblikud tegevused ja kulud täpsustatakse sekkumise rakendusmääruses, arvestades EL-i õigusaktides sätestatud nõudeid ja võimalusi.

Toetusesaaja

Mesinike teadmiste ja oskuste parandamiseks ning tehnilise abina antava toetuse saamiseks ei esitata eraldi taotlust, vaid esitatakse üks ühine taotlus kõike mesindussektori sekkumisi (sekkumised 2.1.1–2.1.5) hõlmava tegevuskava näol.

Toetust antakse ühele mesindussektori organisatsioonidest (vähemalt kolm organisatsiooni) moodustatud MTÜ-le või seltsingule (mesinduskogu), kelle liikmed on ÜPP strateegiakavas sätestatud mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamise ja toetuse taotlemise osas kokku leppinud ning kes partnerina kaasab lepingu alusel vähemalt ühe mesinduse või meetoodete uuringuid teostava teadus- ja arendusasutuse või põllumajanduse ja maaelu valdkonnas küllaldast kogemust ja ekspertteadmisi omava isiku.

Toetuse lõppkasusaajateks on mesinikud (nii mesindusorganisatsioonide kaudu mesinduskogusse kuuluvad kui mitte kuuluvad).

Toetuskõlblikkuse tingimused

Sekkumiste ja tegevuste läbiviijaks on mesinduskogu, kes leitakse avatud taotlusvooru kaudu. Mesinduskogu töötab mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamiseks ja toetuse taotlemiseks välja tegevuskava, mis sisaldab kavandatud tegevuste kirjeldust ja põhjendust ning nende elluviimiseks kavandatud vahendite jaotust kõikide ÜPP strateegiakavas sätestatud mesindussektori sekkumisviiside (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 55 (1) punktid a), b), c), e) ja f)) lõikes. Tegevuskava pikkus sätestatakse rakendusmäärusega.

Tegevuskavasid hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel. Kriteeriumitena arvestatakse muuhulgas tegevuskavas sisalduvate tegevuste mõju mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamisele, tegevuste kulutõhusust ja mõistlikkust, taotleja suutlikkust tegevuskavas kavandatud tegevuste elluviimiseks ja mesinike hõlmatust mesinduskoguga ning tegevuste sidusust eelmistel EL eelarveperioodidel rakendatud mesindusprogrammidega. Lõplikud kriteeriumid sätestatakse rakendusmäärusega. Mesinduskogu, mesinduskogu liikmed ja mesinduskogu partnerid ei saa tegevuskava koostamise ja rakendamise ajal taotleda tegevuskavas sisalduva kulu kohta toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Heaks kiidetakse ja toetust antakse vaid tegevuskavade paremusjärjestuses esimesele kohale tulnud tegevuskava esitanud mesinduskogule.

6 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Sekkumise vorm

Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina.

Toetuse määr

Toetusega kompenseeritakse 100% tegevuskavas mesinike teadmiste ja oskuste parandamiseks ettenähtud tegevuste tegemisel ning tehnilise abi kasutamisel kaasnevate abikõlblike kulude maksumusest.

EL-i rahaeraldisele tuginedes on 2023. a mesinike teadmiste ja oskuste parandamiseks elluviidavate tegevuste puhul toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 21 € tegevuse kohta aastas ning toetuse eelarveks on 50 400 € aastas. Tehnilist abi arvestatakse kokku ühe tegevusena, milleks nähakse ette 20 000 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL-i rahaeraldisega samas suuruses.

Alates 2024. aastast on mesinike teadmiste ja oskuste parandamiseks elluviidavate tegevuste puhul toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 2051,85 € tegevuse kohta aastas ning toetuse eelarveks on 55 400 € aastas. Tehnilist abi arvestatakse kokku ühe tegevusena, milleks nähakse ette 20 000 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL-i rahaeraldisega samas suuruses.

Alates 2025. aastast on mesinike teadmiste ja oskuste parandamiseks elluviidavate tegevuste puhul toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 11 080 € tegevuse kohta aastas ning toetuse eelarveks on 55 400 € aastas. Tehnilist abi arvestatakse kokku ühe tegevusena, milleks nähakse ette 20 000 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL-i rahaeraldisega samas suuruses.

Lihtsustatud kulumeetodite kasutamine

Tegelikult tehtud abikõlblike kulutuste kompenseerimise kõrval kasutatakse mõnel juhul toetuse andmisel ka vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklile 44 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 2022/126 artiklile 21 lihtsustatud kulumeetodit. Teabe- ja õppepäevade puhul sätestatakse ühikuhinnana lektorite loengutunni tasu loengu pidamisega seotud kulude hüvitamisel ning tasu teabe- ja infopäeva või kursuse kohta teabe- ja infopäeva või kursuse korraldamisega seotud kulude (ruumide ja inventari rent, õppematerjalid jms, välja arvatud teabepäevade lektorite loengutunni

tasu) hüvitamisel. Usaldusmesinike puhul kehtestatakse vajadusel erinevad ühikuhinnad mesiniku juures kohapeal nõustamise visiidi tasu ja kaugnõustamise teenuse osutamisega seotud kulude hüvitamisel. Lisaks sätestatakse ühikuhinnad sõidukulude hüvitamiseks. Nimetatud ühikuhinnad sätestatakse rakendusmäärusega ning nende sätestamisel toetutakse statistilistele andmetele ja eksperthinnangutele, samuti eelmistel EL eelarveperioodidel mesindussektori sekkumisega samalaadse mesindusprogrammi toetusmeetme rakendamisel saadud kogemustele. Kehtestamise aluseks on määruse 2021/2115 artikli 44 lõike 2 punkti a alapunkt i.

7 Lisateave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldu

8 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumine 2.1.1 vastab WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punktile 2(d). Sekkumisel ei ole otsest kaubandust ega tootmist moonutavat mõju, kuna abi antakse mesindussektorile tervikuna, teenusena, mitte ei anta hinnatoetust ega otsest sissetulekutoetust mesinikele. Sekkumisega toetatakse mesinike teadmiste ja oskuste parandamist ning antakse tegevuskava rakendamiseks tehnilist abi. Toetuse saajaks on üks mesindussektori organisatsioonidest moodustatud mesinduskogu, kes esitab kõikide mesindussektori sekkumiste 2.1.1–2.1.5 rakendamiseks parima tegevuskava.

9 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS 2.1.1.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) a) (nõustamine, koolitus, teave jm, v.a tehniline abi)	Keskmine		
ÜS 2.1.1.2 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) a) (tehniline abi)	Keskmine		

Kirjeldus

ÜS 2.1.1.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) a) (nõustamine, koolitus, teave jm, v.a tehniline abi)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 55 (1) a) sätestatud tegevuste, v.a tehniline abi, puhul tugineb mesinike arvu ning keskmise ühikusumma prognoos eelmistel EL eelarveperioodidel mesindussektori sekkumisega samalaadse mesindusprogrammi toetusmeetme rakendamisel saadud kogemustele ja mesindusprogrammide rakendamist juhtinud või rakendamisel osalenud mesindusorganisatsioonide (sealhulgas näiteks Eesti Mesinike Liit, Eesti Kutseliste Mesinike Ühing ja Saaremaa Meetootjate Ühing) esindajate ühisele eksperthinnangule, arvestades samas määruses mesindussektori sekkumise osas sätestatud eelarvelisi võimalusi.

2023. a keskmise ühikusumma puhul on arvestatud, et 10 usaldusmesiniku nõustamistegevusest on kasusaajaid 500 mesinikku, 3 teabematerjalist on kasusaajaid 1000 mesinikku, 10 teabe- ja õppepäevast on kasusaajaid 300 mesinikku, 5 mesinduskursusest on kasusaajaid 100 mesinikku, 2 välisüritusel osalemisel saadavast teabest on (kaudselt) kasusaajaid 500 mesinikku. Kokku on kasusaajaid mesinikke 2 400. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artikli 55 (1) a) sätestatud tegevustele, v.a tehniline abi, ette 50 400 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 21 eurot EL toetust mesiniku kohta.

Alates 2024. aastast on keskmise ühikusumma puhul arvestatud 27 tegevusega eelarveaasta kohta, mille hulgas on usaldusmesiniku nõustamistegevused, teabematerjalide koostamine ja levitamine, teabe- ja õppepäevad, mesinduskursused ja välisüritustel osalemine. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artikli 55 (1) a) sätestatud tegevustele, v.a tehniline abi, ette aastatel 2024–2027 55 400 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 2051,85 eurot EL toetust tegevuse kohta.

Alates 2025. aastast on keskmise ühikusumma puhul arvestatud 5 tegevusega eelarveaasta kohta, mille hulgas on usaldusmesiniku nõustamistegevused, teabematerjalide koostamine ja levitamine, teabe- ja õppepäevad, mesinduskursused ja välisüritustel osalemine. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artikli 55 (1) a) sätestatud tegevustele, v.a tehniline abi, ette aastatel 2025–2027 55 400 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 11 080 eurot EL toetust tegevuse kohta.

ÜS 2.1.1.2 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) a) (tehniline abi)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 55 (1) a) sätestatud tehnilise abi puhul tugineb keskmise toetusmäära prognoos eelmistel EL-i eelarveperioodidel mesindussektori sekkumisega samalaadse mesindusprogrammi toetusmeetme rakendamisel saadud kogemustele ja mesindusprogrammide rakendamist juhtinud või rakendamisel osalenud mesindusorganisatsioonide (sealhulgas näiteks Eesti Mesinike Liit, Eesti Kutseliste Mesinike Ühing ja Saaremaa Meetootjate Ühing) esindajate ühisele eksperthinnangule, arvestades samas määruses mesindussektori sekkumise osas sätestatud eelarvelisi võimalusi.

Kuna tehnilise abi (tegevuskava ettevalmistamise ja rakendamisega seotud administratiivkulud, sh tööjõu-, transpordi-, side-, raamatupidamis- lähetus- jne kulud) andmisel on kasusaajate mesinike arvu piisava täpsusega võimatu hinnata, arvestatakse tehnilist abi kokku ühe tegevusena, millele Euroopa

Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL-i rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse ette 20 000 eurot EL-i toetust.

10 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljund

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS 2.1.1.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) a) (nõustamine, koolitus, teave jm, v.a tehniline abi)	Kavandatud ühikusumma (liidu kulud kokku eurodes)	21,00	2 051,85	11 080,00	11 080,00	11 080,00	
	O.37 (ühik: Meetmed)	2 400,00	27,00	5,00	5,00	5,00	**Summa:** 2 442,00 **Maksimaalne:** 2 400,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	50 400,00	55 400,00	55 400,00	55 400,00	55 400,00	272 000,00
ÜS 2.1.1.2 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) a) (tehniline abi)	Kavandatud ühikusumma (liidu kulud kokku eurodes)	20 000,00	20 000,00	20 000,00	20 000,00	20 000,00	
	O.37 (ühik: Meetmed)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	**Summa:** 5,00 **Maksimaalne:** 1,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	20 000,00	20 000,00	20 000,00	20 000,00	20 000,00	100 000,00
KOKKU	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	140 800,00	150 800,00	150 800,00	150 800,00	150 800,00	744 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	70 400,00	75 400,00	75 400,00	75 400,00	75 400,00	372 000,00
	ELi-poolse kaasrahastamise määr (%)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	

INVAPI(55(1)(b)) - – investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse ning muud meetmed

2.1.2 - Mesindussektori sekkumine 2 – materiaalsed ja mittemateriaalsed investeeringud

Sekkumise kood (liikmesriik)	2.1.2
Sekkumise nimetus	Mesindussektori sekkumine 2 – materiaalsed ja mittemateriaalsed investeeringud
Sekkumise liik	INVAPI(55(1)(b)) – investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse ning muud meetmed
Ühine väljundnäitaja	O.37. Mesinduse säilitamiseks või arendamiseks toetatud meetmete või ühikute arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP VALDKONDLIKU EESMÄRGI kood + kirjeldus

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.6	Suurendada mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.35 ÜPPst toetatavate mesilastarude osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Sekkumise eesmärgiks on tõsta mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust materiaalsesse ja mittemateriaalsesse varasse tehtavate investeeringute kaudu.

Eestis on mesindusega tegelemiseks head võimalused (puhas loodus, palju korjealasid, keskkonnateadliku tarbimise populaarsuse kasv, jne), kuid sektori arengut ja konkurentsivõimet pärsivad mitmed negatiivsed tegurid, sealhulgas mesilashaiguste ja -kahjurite levik ja majanduslik mittetasuvus. Üheks mesindussektori konkurentsivõime suurendamise võimaluseks on materiaalsed ja mittemateriaalsed investeeringud, mis on suunatud võitlemiseks mesilashaigustega, eriti varroatoosiga ning mesilaskahjuritega. Mesinike koordineeritud abistamine võitluses mesilashaiguste ja -kahjuritega aitab vähendada nende haiguste ja kahjurite levikut ja mesilaste hukkumist. Terved ja tugevad mesilaspered on meetootmise majandusliku tasuvuse eelduseks.

Aastatel 2023–2025 toetatakse mesilashaigustega, eriti varroatoosiga ning mesilaskahjuritega võitlemiseks mesinike poolt haiguste monitoorimise, ennetamise ja tõrje ning mesilaskahjurite tõrje vahendite ostmist. Toetatavad vahendid on näiteks:

- varroalesta monitoorimise vahendid (näiteks tuhksuhkru ja läbipesemise meetoditele);
- biotehniliste varroalesta tõrje meetodite kasutamiseks vahendid (sh 4-6 raamilised iduperetarud, kärjeisolaatorid, jm);
- varroalesta tõrjevahendid ja –preparaadid;
- haiguste ennetamiseks kasutatavad desinfitseerimisvahendid;
- mesilaste haiguste testimise vahendid.

Varroatoosi ja muude mesilashaiguste monitoorimise, ennetamise ja tõrje vahendite ning mesilaskahjurite tõrje vahendite ostukulu osaliseks kompenseerimiseks peab mesinik põllumajandusloomade registri andmete kohaselt pidama vähemalt ühte mesilasperet. Mesinduskogu peab varroatoosi ja muude mesilashaiguste monitoorimise, ennetamise ja tõrje vahendite ning mesilaskahjurite tõrje vahendite ostukulu osalise kompenseerimise rakendamiseks kompenseerimist soovivate mesinike, mesilasperede, ostetud vahendite ja nende arvu ning ostmise aja kohta arvestust. Mesilashaiguste monitoorimise, ennetamise ja tõrje vahendite ning mesilaskahjurite tõrje vahendite kulude hüvitamise puhul on abikõlblikuks kuluks nende vahendite (näiteks kärjeisolaatorid, iduperetarud, sipelghappelapid, aurustid, desinfitseerimisvahendid, jne) ostukulu mesilaspere ja mesiniku kohta sekkumise rakendusmääruses kehtestatava piirmäära ulatuses. Abikõlblikud tegevused ja kulud täpsustatakse sekkumise rakendusmääruses, arvestades EL-i õigusaktides sätestatud nõudeid ja võimalusi.

Alates 2026. aastast toetatakse immateriaalse vara loomist ja selle kaudu teadmiste jagamist mesinike hulgas. Koostatakse juhendmaterjal võitlemiseks mesilashaiguste, eriti ameerika haudmemädanikuga, varroatoosiga ning mesilaskahjuritega. Selle abil saavad mesinikud juurde, mida praktikas kasutada. Mesinikud pääsevad juhendmaterjalile ligi digitaalse kanali kaudu.

Toetusesaaja

Materiaalsete ja mittemateriaalsete investeeringute tegemiseks antava toetuse saamiseks ei esitata eraldi taotlust, vaid esitatakse üks ühine taotlus kõike mesindussektori sekkumisi (sekkumised 2.1.1–2.1.5) hõlmava tegevuskava näol.

Toetust antakse ühele mesindussektori organisatsioonidest (vähemalt kolm organisatsiooni) moodustatud MTÜ-le või seltsingule (mesinduskogu), kelle liikmed on ÜPP strateegiakavas sätestatud mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamise ja toetuse taotlemise osas kokku leppinud ning kes partnerina kaasab lepingu alusel vähemalt ühe mesinduse või meetoodete uuringuid teostava teadus- ja arendusasutuse või põllumajanduse ja maaelu valdkonnas küllaldast kogemust ja ekspertteadmisi omava isiku.

Toetuse lõppkasusaajateks on mesinikud (nii mesindusorganisatsioonide kaudu mesinduskogusse kuuluvad kui mitte kuuluvad).

Toetuskõlblikkuse tingimused

Sekkumiste ja tegevuste läbiviijaks on mesinduskogu, kes leitakse avatud taotlusvooru kaudu. Mesinduskogu töötab mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamiseks ja toetuse taotlemiseks välja tegevuskava, mis sisaldab kavandatud tegevuste kirjeldust ja põhjendust ning nende elluviimiseks kavandatud vahendite jaotust kõikide ÜPP strateegiakavas sätestatud mesindussektori sekkumisviiside (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 55 (1) punktid a), b), c), e) ja f)) lõikes. Tegevuskava pikkus sätestatakse rakendusmäärusega.

Tegevuskavasid hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel. Kriteeriumitena arvestatakse muuhulgas tegevuskavas sisalduvate tegevuste mõju mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamisele, tegevuste kulutõhusust ja mõistlikkust, taotleja suutlikkust tegevuskavas kavandatud tegevuste elluviimiseks ja mesinike hõlmatust mesinduskoguga ning tegevuste sidusust eelmistel EL eelarveperioodidel rakendatud mesindusprogrammidega. Lõplikud kriteeriumid sätestatakse rakendusmäärusega. Mesinduskogu,

mesinduskogu liikmed ja mesinduskogu partnerid ei saa tegevuskava koostamise ja rakendamise ajal taotleda tegevuskavas sisalduva kulu kohta toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Heaks kiidetakse ja toetust antakse vaid tegevuskavade paremusjärjestuses esimesele kohale tulnud tegevuskava esitanud mesinduskogule.

6 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Sekkumise vorm

Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina.

Toetuse määr

Toetusega kompenseeritakse 100% tegevuskavas ettenähtud materiaalsete ja mittemateriaalsete investeeringute tegemisel kaasnevate abikõlblike kulude maksumusest.

EL-i rahaeraldisele tuginedes on 2023. a toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 50 € mesiniku kohta aastas ning toetuse eelarveks on 20 000 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL rahaeraldisega samas suuruses.

Alates 2024. aastast on toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 50 € mesiniku kohta aastas ning toetuse eelarveks on 10 000 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL rahaeraldisega samas suuruses.

Alates 2026. aastast on toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 12,50 € mesiniku kohta aastas ning toetuse eelarveks on 5 000 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL rahaeraldisega samas suuruses.

7 Lisateave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldu

8 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Tähelepanu: artikli 55 lõike 1 punkti b alapunktide i ja ii kohased sekkumised vastavalt artiklile 10 ja II lisale peavad vastama WTO rohelise kategooria kriteeriumidele. Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumine 2.1.2 vastab WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punktile 11. Sekkumisel ei ole otsest kaubandust ega tootmist moonutavat mõju, kuna abi antakse mesindussektorile tervikuna teenusena, mitte ei anta hinnatoetust ega otsest sissetulekutoetust mesinikele. Sekkumisega toetatakse mesilashaiguste ja -kahjuritega võitlemiseks tehtavaid investeeringuid. Investeeringuabi materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse ning muud meetmed, sealhulgas võitlus kahjurite ja mesilaste haigustega on selgete kriteeriumite alusel ja piiratud summaga mis on vajalik struktuurilise halvemuse kompenseerimiseks vastavalt põllumajanduslepingu lisa 2 punktile 11. Toetuse saajaks on üks mesindussektori organisatsioonidest moodustatud mesinduskogu, kes esitab kõikide mesindussektori sekkumiste 2.1.1–2.1.5 rakendamiseks parima tegevuskava.

9 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS 2.1.2.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) b) (investeeringud materiaalsesse ja imma	Keskmine		R.35

Kirjeldus

ÜS 2.1.2.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) b) (investeeringud materiaalsesse ja imma

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 55 (1) b) sätestatud investeeringute puhul tugineb mesinike arvu ning keskmise ühikusumma prognoos eelmistel EL-i eelarveperioodidel mesindussektori sekkumisega samalaadse mesindusprogrammi toetusmeetme rakendamisel saadud kogemustele ja mesindusprogrammide rakendamist juhtinud või rakendamisel osalenud mesindusorganisatsioonide (sealhulgas näiteks Eesti Mesinike Liit, Eesti Kutseliste Mesinike Ühing ja Saaremaa Meetootjate Ühing) esindajate ühisele eksperthinnangule, arvestades samas määruses mesindussektori sekkumise osas sätestatud eelarvelisi võimalusi.

2023. a keskmise ühikusumma puhul on arvestatud, et eelarveaasta kohta on mesilate seiresse ning mesilashaiguste ja -kahjurite tõrjesse investeerimise puhul kasusaajaid 400 mesinikku. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL-i rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artikli 55 (1) b) sätestatud tegevustele ette 20 000 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 50 eurot EL-i toetust mesiniku kohta.

Alates 2024. aastast on keskmise ühikusumma puhul arvestatud, et eelarveaasta kohta on mesilate seiresse ning mesilashaiguste ja -kahjurite tõrjesse investeerimise puhul kasusaajaid 200 mesinikku. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL-i rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artikli 55 (1) b) sätestatud tegevustele ette aastatel 2024–2027 10 000 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 50 eurot EL-i toetust mesiniku kohta.

Alates 2026. aastast on keskmise ühikusumma puhul arvestatud, et eelarveaasta kohta on mesilate seiresse ning mesilashaiguste ja -kahjurite tõrjesse investeerimise puhul kasusaajaid 400 mesinikku. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL-i rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artiklis 55(1)(b) sätestatud tegevustele ette aastatel 2026–2027 5 000 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 12,50 eurot EL-i toetust mesiniku kohta.

10 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljund

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS 2.1.2.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) b) (investeeringud materiaalsesse ja imma	Kavandatud ühikusumma (liidu kulud kokku eurodes)	50,00	50,00	50,00	12,50	12,50	
	O.37 (ühik: Mesinikud)	400,00	200,00	200,00	400,00	400,00	**Summa:** 1 600,00 **Maksimaalne:** 400,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	20 000,00	10 000,00	10 000,00	5 000,00	5 000,00	50 000,00

KOKKU	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	40 000,00	20 000,00	20 000,00	10 000,00	10 000,00	100 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	20 000,00	10 000,00	10 000,00	5 000,00	5 000,00	50 000,00
	ELi-poolse kaasrahastamise määr (%)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	

ACTLAB(55(1)(c)) - – laboratooriumide toetamise meetmed mesindustoodete, mesilaste kao või tootlikkuse languse ja mesilastele potentsiaalselt toksiliste ainete analüüsimise eest

2.1.3 - Mesindussektori sekkumine 3 - analüüse tegevate laboratooriumite toetamine

Sekkumise kood (liikmesriik)	2.1.3
Sekkumise nimetus	Mesindussektori sekkumine 3 - analüüse tegevate laboratooriumite toetamine
Sekkumise liik	ACTLAB(55(1)(c)) – laboratooriumide toetamise meetmed mesindustoodete, mesilaste kao või tootlikkuse languse ja mesilastele potentsiaalselt toksiliste ainete analüüsimise eest
Ühine väljundnäitaja	O.37. Mesinduse säilitamiseks või arendamiseks toetatud meetmete või ühikute arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP VALDKONDLIKU EESMÄRGI kood + kirjeldus

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.6	Suurendada mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Sekkumise eesmärgiks on tõsta mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust laboratooriumide poolt mesilashaiguste ja mesindustoodete analüüside tegemise toetamise kaudu.

Eestis on mesindusega tegelemiseks head võimalused (puhas loodus, palju korjealasid, keskkonnateadliku tarbimise populaarsuse kasv, jne), kuid sektori arengut ja konkurentsivõimet pärsivad mitmed negatiivsed tegurid, sealhulgas mesilashaiguste levik ja majanduslik mittetasuvus. Üheks mesindussektori konkurentsivõime suurendamise võimaluseks on kasutada mesilashaiguste ja mesindustoodete kvaliteedi analüüsimisel saadavat infot lisaks olukorrast ülevaate saamisele ka mesilashaigustele võimalike vastumeetmete väljatöötamiseks ning mesindustoodete kvaliteedi parandamiseks. Mesilashaiguste analüüsimine aitab mesilashaiguste levikut piirata ja suurendab sellega ka meetootmise majanduslikku tasuvust, mesindustoodete kvaliteedi analüüsimine aitab aga kaasa üldise kvaliteedi ja seeläbi ka majandusliku tasuvuse kasvule.

Analüüse tegevaid laboratooriumeid toetatakse järgmiste tegevuste toetamise kaudu:
-Mesilashaiguste ja mesilastele kahjulike ainete analüüsimine;
-Mee ja meetoodete kvaliteedi analüüsimine.

Mesilashaiguste osas pööratakse suuremat tähelepanu varroatoosi, Ameerika haudmemädaniku ja viirushaiguste uurimisele ning mesilastele kahjulike ainete osas uuritakse erinevate kemikaalide sisaldust. Analüüse tegev laboratoorium peab olema konkreetse analüüsi tegemiseks tehniliselt sobiv ning vastama ISO/IEC 17025 nõuetele. Abikõlblikeks kuludeks on nii mesilashaiguste kui kahjulike ainete analüüsimisel näiteks proovide võtmise ja analüüside tegemise kulud. Mee ja meetoodete kvaliteedi analüüsimise puhul analüüsitakse nende füüsikalis-keemilisi näitajaid ja suhkruid (sh võõrsuhkrud) ning abikõlblikeks kuludeks on samuti proovide võtmise ja analüüside tegemise kulud. Abikõlblikud tegevused ja kulud täpsustatakse sekkumise rakendusmääruses, arvestades EL õigusaktides sätestatud nõudeid ja võimalusi.

Toetusesaaja

Analüüse tegevate laboratooriumite toetamiseks antava toetuse saamiseks ei esitata eraldi taotlust, vaid esitatakse üks ühine taotlus kõike mesindussektori sekkumisi (sekkumised 2.1.1–2.1.5) hõlmava tegevuskava näol.

Toetust antakse mesindussektori organisatsioonidest (vähemalt kolm organisatsiooni) moodustatud MTÜ-le või seltsingule (mesinduskogu), kelle liikmed on ÜPP strateegiakavas sätestatud mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamise ja toetuse taotlemise osas kokku leppinud ning kes partnerina kaasab lepingu alusel vähemalt ühe mesinduse või meetoodete uuringuid teostava teadus- ja arendusasutuse või põllumajanduse ja maaelu valdkonnas küllaldast kogemust ja ekspertteadmisi omava isiku.

Toetuse lõppkasusaajateks on mesinikud (nii mesindusorganisatsioonide kaudu mesinduskogusse kuuluvad kui mitte kuuluvad).

Toetuskõlblikkuse tingimused

Sekkumiste ja tegevuste läbiviijaks on mesinduskogu, kes leitakse avatud taotlusvooru kaudu. Mesinduskogu töötab mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamiseks ja toetuse taotlemiseks välja tegevuskava, mis sisaldab kavandatud tegevuste kirjeldust ja põhjendust ning nende elluviimiseks kavandatud vahendite jaotust kõikide ÜPP strateegiakavas sätestatud mesindussektori sekkumisviiside (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 55 (1) punktid a), b), c), e) ja f)) lõikes. Tegevuskava pikkus sätestatakse rakendusmäärusega.

Tegevuskavasid hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel. Kriteeriumitena arvestatakse muuhulgas tegevuskavas sisalduvate tegevuste mõju mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamisele, tegevuste kulutõhusust ja mõistlikkust, taotleja suutlikkust tegevuskavas kavandatud tegevuste elluviimiseks ja mesinike hõlmatust mesinduskoguga ning tegevuste sidusust eelmistel EL-i eelarveperioodidel rakendatud mesindusprogrammidega. Lõplikud kriteeriumid sätestatakse rakendusmäärusega. Mesinduskogu, mesinduskogu liikmed ja mesinduskogu partnerid ei saa tegevuskava koostamise ja rakendamise ajal taotleda tegevuskavas sisalduva kulu kohta toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Heaks kiidetakse ja toetust antakse vaid tegevuskavade paremusjärjestuses esimesele kohale tulnud tegevuskava esitanud mesinduskogule.

6 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Sekkumise vorm

Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina.

Toetuse määr

Toetusega kompenseeritakse 100% tegevuskavas ettenähtud laboratooriumide poolt mesilashaiguste ja mesindustoodete analüüsimisega kaasnevate abikõlblike kulude maksumusest.

EL-i rahaeraldisele tuginedes on 2023. a toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 5 000 € tegevuse kohta aastas ning toetuse eelarveks on 10 000 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL-i rahaeraldisega samas suuruses.

Alates 2024. a on toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 7 500 € tegevuse kohta aastas ning toetuse eelarveks on 15 000 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL-i rahaeraldisega samas suuruses.

7 Lisateave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldu

8 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumine 2.1.3 vastab WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punktile 2(e). Sekkumisel ei ole otsest kaubandust ega tootmist moonutavat mõju, kuna abi antakse mesindussektorile tervikuna teenusena, mitte ei anta hinnatoetust ega otsest sissetulekutoetust mesinikele. Sekkumisega toetatakse laboratooriumide poolt mesilashaiguste ja mesindustoodete analüüside tegemist. Toetuse saajaks on üks mesindussektori organisatsioonidest moodustatud mesinduskogu, kes esitab kõikide mesindussektori sekkumiste 2.1.1–2.1.5 rakendamiseks parima tegevuskava.

9 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS 2.1.3.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) c) (laborite toetamine analüüside tegemiseks)	Keskmine		

Kirjeldus

ÜS 2.1.3.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) c) (laborite toetamine analüüside tegemiseks)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 55 (1) c) sätestatud analüüside tegemise toetamise puhul tugineb tegevuste arvu ning keskmise ühikusumma prognoos eelmistel EL eelarveperioodidel mesindussektori sekkumisega samalaadse mesindusprogrammi toetusmeetme rakendamisel saadud kogemustele ja mesindusprogrammide rakendamist juhtinud või rakendamisel osalenud mesindusorganisatsioonide (sealhulgas näiteks Eesti Mesinike Liit, Eesti Kutseliste Mesinike Ühing ja Saaremaa Meetootjate Ühing) esindajate ühisele eksperthinnangule, arvestades samas määruses mesindussektori sekkumise osas sätestatud eelarvelisi võimalusi.

2023. a on keskmise ühikusumma puhul arvestatud kahe tegevusega eelarveaasta kohta – üks tegevus mesilashaiguste analüüsi osas ning üks tegevus mesindustoodete kvaliteedi analüüsi osas. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL-i rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artikli 55 (1) c) sätestatud tegevustele ette 10 000 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 5 000 eurot EL-i toetust tegevuse kohta.

Alates 2024. a on keskmise ühikusumma puhul arvestatud kahe tegevusega eelarveaasta kohta – üks tegevus mesilashaiguste analüüsi osas ning üks tegevus mesindustoodete kvaliteedi analüüsi osas. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL-i rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artikli 55 (1) c) sätestatud tegevustele ette aastatel 2024–2027 15 000 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 7 500 eurot EL-i toetust tegevuse kohta.

10 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljund

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS 2.1.3.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) c) (laborite toetamine analüüside tegemiseks)	Kavandatud ühikusumma (liidu kulud kokku eurodes)	5 000,00	7 500,00	7 500,00	7 500,00	7 500,00	
	O.37 (ühik: Meetmed)	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	**Summa:** 10,00 **Maksimaalne:** 2,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	10 000,00	15 000,00	15 000,00	15 000,00	15 000,00	70 000,00
KOKKU	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	20 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	140 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	10 000,00	15 000,00	15 000,00	15 000,00	15 000,00	70 000,00
	ELi-poolse kaasrahastamise määr (%)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	

COOPAPI(55(1)(e)) - – koostöö asutustega, kes on spetsialiseerunud mesindust ja mesindustooteid käsitlevate teadusprogrammide rakendamisele

2.1.4 - Mesindussektori sekkumine 4 – koostöö teadusasutustega

Sekkumise kood (liikmesriik)	2.1.4
Sekkumise nimetus	Mesindussektori sekkumine 4 – koostöö teadusasutustega
Sekkumise liik	COOPAPI(55(1)(e)) – koostöö asutustega, kes on spetsialiseerunud mesindust ja mesindustooteid käsitlevate teadusprogrammide rakendamisele
Ühine väljundnäitaja	O.37. Mesinduse säilitamiseks või arendamiseks toetatud meetmete või ühikute arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP VALDKONDLIKU EESMÄRGI kood + kirjeldus

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.6	Suurendada mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Sekkumise eesmärgiks on tõsta mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust teadusasutustega tehtava koostöö toetamise kaudu.

Eestis on mesindusega tegelemiseks head võimalused (puhas loodus, palju korjealasid, keskkonnateadliku tarbimise populaarsuse kasv, jne), kuid sektori arengut ja konkurentsivõimet pärsivad mitmed negatiivsed tegurid, sealhulgas mesilashaiguste levik ja majanduslik mittetasuvus. Üheks mesindussektori konkurentsivõime suurendamise võimaluseks on teha teadusuuringuid mesindust ja mesindustooteid käsitlevate teadusprogrammidega tegelevate teadusasutustega nii kohalikul kui rahvusvahelisel tasandil. Teadusasutustega tehtavad teadusuuringud võimaldavad mesilashaiguste ja majandusliku tasuvuse osas saada uusi ja põhjalikke teadmisi, mis panustavad mesilashaiguste leviku piiramiseks ja majandusliku tasuvuse parandamiseks suunatud seniste meetmete täiustamisele või uute meetmete väljatöötamisele.

Teadusuuringute tegemise võimalusi mesindust ja mesindustooteid käsitlevate teadusprogrammidega tegelevate teadusasutustega, sealhulgas rahvusvahelisel tasandil, nähakse näiteks järgmiste teemade osas:

- mesilaste tõuaretus;

- mesilaste haigused, näiteks viirushaigused,
- mesindusalane majandustasuvus;
- mee kvaliteet;
- mesilaspere elujõud ja toimetulek.

Teadusuuringut teostaval uuringuasutusel peab olema varasem mesindust käsitlevate uuringute tegemise kogemus või rahvusvahelise koostöö tegemise kogemus. Teadusasutustega tehtava koostöö puhul on abikõlblikuks kuluks näiteks erinevate teadusuuringute läbiviimisega otseselt seotud kulud: personalikulud; vahendite ja seadmete kulud (sh personalikulud, vahendite ja seadmete kulud). Abikõlblikud tegevused ja kulud täpsustatakse sekkumise rakendusmääruses, arvestades EL-i õigusaktides sätestatud nõudeid ja võimalusi.

Toetusesaaja

Teadusasutustega teadusuuringute tegemiseks antava toetuse saamiseks ei esitata eraldi taotlust, vaid esitatakse üks ühine taotlus kõike mesindussektori sekkumisi (sekkumised 2.1.1–2.1.5) hõlmava tegevuskava näol.

Toetust antakse ühele mesindussektori organisatsioonidest (vähemalt kolm organisatsiooni) moodustatud MTÜ-le või seltsingule (mesinduskogu), kelle liikmed on ÜPP strateegiakavas sätestatud mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamise ja toetuse taotlemise osas kokku leppinud ning kes partnerina kaasab lepingu alusel vähemalt ühe mesinduse või meetoodete uuringuid teostava teadus- ja arendusasutuse või põllumajanduse ja maaelu valdkonnas küllaldast kogemust ja ekspertteadmisi omava isiku.

Toetuse lõppkasusaajateks on mesinikud (nii mesindusorganisatsioonide kaudu mesinduskogusse kuuluvad kui mitte kuuluvad).

Toetuskõlblikkuse tingimused

Sekkumiste ja tegevuste läbiviijaks on mesinduskogu, kes leitakse avatud taotlusvooru kaudu. Mesinduskogu töötab mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamiseks ja toetuse taotlemiseks välja tegevuskava, mis sisaldab kavandatud tegevuste kirjeldust ja põhjendust ning nende elluviimiseks kavandatud vahendite jaotust kõikide ÜPP strateegiakavas sätestatud mesindussektori sekkumisviiside (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 55 (1) punktid a), b), c), e) ja f)) lõikes. Tegevuskava pikkus sätestatakse rakendusmäärusega.

Tegevuskavasid hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel. Kriteeriumitena arvestatakse muuhulgas tegevuskavas sisalduvate tegevuste mõju mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamisele, tegevuste kulutõhusust ja mõistlikkust, taotleja suutlikkust tegevuskavas kavandatud tegevuste elluviimiseks ja mesinike hõlmatust mesinduskoguga ning tegevuste sidusust eelmistel EL-i eelarveperioodidel rakendatud mesindusprogrammidega. Lõplikud kriteeriumid sätestatakse rakendusmäärusega. Mesinduskogu, mesinduskogu liikmed ja mesinduskogu partnerid ei saa tegevuskava koostamise ja rakendamise ajal taotleda tegevuskavas sisalduva kulu kohta toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Heaks kiidetakse ja toetust antakse vaid tegevuskavade paremusjärjestuses esimesele kohale tulnud tegevuskava esitanud mesinduskogule.

6 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Sekkumise vorm

Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina.

Toetuse määr

Toetusega kompenseeritakse 100% tegevuskavas teadusasutustega tehtavate teadusuuringute osas ettenähtud tegevustega kaasnevate abikõlblike kulude maksumusest.

Alates 2023. aastast on EL-i rahaeraldisele tuginedes toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 8 357,66 € tegevuse kohta aastas ning toetuse eelarveks on 25 072,98 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL-i rahaeraldisega samas suuruses.

Alates 2026. aastast on EL-i rahaeraldisele tuginedes toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 10 036,50 € tegevuse kohta aastas ning toetuse eelarveks on 20 073 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL-i rahaeraldisega samas suuruses.

7 Lisateave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldu

8 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumine 2.1.4 vastab WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punktile 2(a). Sekkumisel ei ole otsest kaubandust ega tootmist moonutavat mõju, kuna abi antakse mesindussektorile tervikuna teenusena, mitte ei anta hinnatoetust ega otsest sissetulekutoetust mesinikele. Sekkumisega toetatakse teadusasutustega teadusuuringute tegemist. Toetuse saajaks on üks mesindussektori organisatsioonidest moodustatud mesinduskogu, kes esitab kõikide mesindussektori sekkumiste 2.1.1–2.1.5 rakendamiseks parima tegevuskava.

9 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS 2.1.4.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) e) (koostöö teadusasutustega)	Keskmine		

Kirjeldus

ÜS 2.1.4.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) e) (koostöö teadusasutustega)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 55 (1) e) sätestatud teadusasutustega koostöö puhul tugineb tegevuste arvu ning keskmise ühikusumma prognoos eelmistel EL-i eelarveperioodidel mesindussektori sekkumisega samalaadse mesindusprogrammi rakendamist juhtinud või rakendamisel osalenud mesindusorganisatsioonide (sealhulgas näiteks Eesti Mesinike Liit, Eesti Kutseliste Mesinike Ühing ja Saaremaa Meetootjate Ühing) esindajate ühisele eksperthinnangule, arvestades samas määruses mesindussektori sekkumise osas sätestatud eelarvelisi võimalusi.

Alates 2023. aastast on keskmise ühikusumma puhul arvestatud kolme tegevusega eelarveaasta kohta – kahe teadusuuringu tegemist teadusasutusega siseriiklikul tasandil ja ühe teadusuuringu tegemist rahvusvahelisel tasandil. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL-i rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artikli 55 (1) e) sätestatud tegevustele ette 25 073 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 8 357,66 eurot EL-i toetust tegevuse kohta.

Alates 2026. aastast on keskmise ühikusumma puhul arvestatud kahe tegevusega eelarveaasta kohta – ühe teadusuuringu tegemist teadusasutusega siseriiklikul tasandil ja ühe teadusuuringu tegemist rahvusvahelisel tasandil. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL-i rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artiklis 55(1)(e) sätestatud tegevustele ette 20 073 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 10 036,50 eurot EL-i toetust tegevuse kohta.

10 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljund

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS 2.1.4.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) e) (koostöö teadusasutustega)	Kavandatud ühikusumma (liidu kulud kokku eurodes)	8 357,66	8 357,66	8 357,66	10 036,50	10 036,50	
	O.37 (ühik: Meetmed)	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	**Summa:** 13,00 **Maksimaalne:** 3,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	25 073,00	25 073,00	25 073,00	20 073,00	20 073,00	115 365,00
KOKKU	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	50 146,00	50 146,00	50 146,00	40 146,00	40 146,00	230 730,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	25 073,00	25 073,00	25 073,00	20 073,00	20 073,00	115 365,00
	ELi-poolse kaasrahastamise määr (%)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	

PROMOBEES(55(1)(f)) - – müügiedendus, teavitustegevus ja turundus, sealhulgas turuseire ning meetmed, mille eesmärk on eelkõige suurendada tarbijate teadlikkust mesindustoodete kvaliteedist

2.1.5 - Mesindussektori sekkumine 5 – tarbijate teadlikkuse tõstmine

Sekkumise kood (liikmesriik)	2.1.5
Sekkumise nimetus	Mesindussektori sekkumine 5 – tarbijate teadlikkuse tõstmine
Sekkumise liik	PROMOBEES(55(1)(f)) – müügiedendus, teavitustegevus ja turundus, sealhulgas turuseire ning meetmed, mille eesmärk on eelkõige suurendada tarbijate teadlikkust mesindustoodete kvaliteedist
Ühine väljundnäitaja	O.37. Mesinduse säilitamiseks või arendamiseks toetatud meetmete või ühikute arv

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP VALDKONDLIKU EESMÄRGI kood + kirjeldus

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.6	Suurendada mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldus

Sekkumise eesmärgiks on tõsta mesindussektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust tarbijate teadlikkuse suurendamise kaudu.

Eestis on mesindusega tegelemiseks head võimalused (puhas loodus, palju korjealasid, keskkonnateadliku tarbimise populaarsuse kasv, jne), kuid sektori arengut ja konkurentsivõimet pärsivad mitmed negatiivsed tegurid, sealhulgas mesindusega tegelemise majanduslik mittetasuvus. Üheks mesindussektori konkurentsivõime ja turule orienteerituse suurendamise võimaluseks on tõsta tarbijate teadlikkust mee ja meetoodete omadustest, kvaliteedist ja kasutamise võimalustest, rakendades selleks erinevaid müügiedenduse, teavitustegevuse, turunduse ja turuseire meetmeid. Tarbijate parem teadlikkus suurendab nõudlust mee ja meetoodete järele ning parandab seeläbi meetootmise majanduslikku tasuvust.

Tarbijate teadlikkust tõstetakse muuhulgas järgmiste tegevuste toetamise kaudu:

-Meepäevade korraldamine mee ja meetoodete tutvustamiseks;

-Meekonkursside korraldamine mee ja meetoodete kvaliteedi edendamiseks;
-Mee ja meetoodete omadusi, kasutamisvõimalusi ning kvaliteeti selgitavate kampaaniate korraldamine (reklaamfilmid, tutvustavad üritused koolides, jne);
-Mee ja meetoodete turu seiramine, sh struktuuri- ja turu-uuringute korraldamine.

Tarbijate teadlikkuse tõstmisele suunatud tegevuste puhul on abikõlblikeks kuludeks näiteks ürituse korraldamise korral ruumi ja tehnika rent ning teabematerjali tootmise kulud, meediakanalis teabe avaldamise kulud, struktuuri- ja turu-uuringu tegemise kulud, jne. Mesindussektori struktuuri- ja turu-uuringut korraldaval ettevõtjal peab olema vähemalt kolme aastane eelnev struktuuri- ja turu-uuringute tegemise kogemus. Abikõlblikud tegevused ja kulud täpsustatakse sekkumise rakendusmääruses, arvestades EL-i õigusaktides sätestatud nõudeid ja võimalusi.

Toetusesaaja

Tarbijate teadlikkuse tõstmiseks antava toetuse saamiseks ei esitata eraldi taotlust, vaid esitatakse üks ühine taotlus kõike mesindussektori sekkumisi (sekkumised 2.1.1–2.1.5) hõlmava tegevuskava näol.

Toetust antakse ühele mesindussektori organisatsioonidest (vähemalt kolm organisatsiooni) moodustatud MTÜ-le või seltsingule (mesinduskogu), kelle liikmed on ÜPP strateegiakavas sätestatud mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamise ja toetuse taotlemise osas kokku leppinud ning kes partnerina kaasab lepingu alusel vähemalt ühe mesinduse või meetoodete uuringuid teostava teadus- ja arendusasutuse või põllumajanduse ja maaelu valdkonnas küllaldast kogemust ja ekspertteadmisi omava isiku.

Toetuse lõppkasusaajateks on mesinikud (nii mesindusorganisatsioonide kaudu mesinduskogusse kuuluvad kui mitte kuuluvad).

Toetuskõlblikkuse tingimused

Sekkumiste ja tegevuste läbiviijaks on mesinduskogu, kes leitakse avatud taotlusvooru kaudu. Mesinduskogu töötab mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamiseks ja toetuse taotlemiseks välja tegevuskava, mis sisaldab kavandatud tegevuste kirjeldust ja põhjendust ning nende elluviimiseks kavandatud vahendite jaotust kõikide ÜPP strateegiakavas sätestatud mesindussektori sekkumisviiside (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 55 (1) punktid a), b), c), e) ja f)) lõikes. Tegevuskava pikkus sätestatakse rakendusmäärusega.

Tegevuskavasid hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel. Kriteeriumitena arvestatakse muuhulgas tegevuskavas sisalduvate tegevuste mõju mesindussektori sekkumise eesmärgi saavutamisele, tegevuste kulutõhusust ja mõistlikkust, taotleja suutlikkust tegevuskavas kavandatud tegevuste elluviimiseks ja mesinike hõlmatust mesinduskoguga ning tegevuste sidusust eelmistel EL-i eelarveperioodidel rakendatud mesindusprogrammidega. Lõplikud kriteeriumid sätestatakse rakendusmäärusega. Mesinduskogu, mesinduskogu liikmed ja mesinduskogu partnerid ei saa tegevuskava koostamise ja rakendamise ajal taotleda tegevuskavas sisalduva kulu kohta toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Heaks kiidetakse ja toetust antakse vaid tegevuskavade paremusjärjestuses esimesele kohale tulnud tegevuskava esitanud mesinduskogule.

6 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Sekkumise vorm

Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina.

Toetuse määr

Toetusega kompenseeritakse 100% tegevuskavas tarbijate teadlikkuse suurendamiseks ettenähtud tegevustega kaasnevate abikõlblike kulude maksumusest.

Alates 2023. aastast on EL-i rahaeraldisele tuginedes toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 3 750 € tegevuse kohta aastas ning toetuse eelarveks on 15 000 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL-i rahaeraldisega samas suuruses.

Alates 2026. aastast on EL-i rahaeraldisele tuginedes toetuse keskmise ühikusummana arvestatud 5 000 € tegevuse kohta aastas ning toetuse eelarveks on 25 000 € aastas. EL-i rahaeraldisele lisanduvad Eesti riigieelarve vahendid EL-i rahaeraldisega samas suuruses.

7 Lisateave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldu

8 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumine 2.1.5 vastab WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punktile 2(f). Sekkumisel ei ole otsest kaubandust ega tootmist moonutavat mõju, kuna abi antakse mesindussektorile tervikuna teenusena, mitte ei anta hinnatoetust ega otsest sissetulekutoetust mesinikele. Sekkumisega toetatakse mee ja meetoodete kohta tarbijate teadlikkuse suurendamist. Toetuse saajaks on üks mesindussektori organisatsioonidest moodustatud mesinduskogu, kes esitab kõikide mesindussektori sekkumiste 2.1.1–2.1.5 rakendamiseks parima tegevuskava.

9 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)
ÜS 2.1.5.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) f) (müügiedendus, teavitustegevus, turund	Keskmine		

Kirjeldus

ÜS 2.1.5.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) f) (müügiedendus, teavitustegevus, turund

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 55 (1) f) sätestatud müügiedenduse, teavitustegevuse, turunduse ja turuseire puhul tugineb tegevuste arvu ning keskmise ühikusumma prognoos eelmistel EL-i eelarveperioodidel mesindussektori sekkumisega samalaadse mesindusprogrammi toetusmeetme rakendamist juhtinud või rakendamisel osalenud mesindusorganisatsioonide (sealhulgas näiteks Eesti Mesinike Liit, Eesti Kutseliste Mesinike Ühing ja Saaremaa Meetootjate Ühing) esindajate ühisele eksperthinnangule, arvestades samas määruses mesindussektori sekkumise osas sätestatud eelarvelisi võimalusi.

Alates 2023. aastast on keskmise ühikusumma puhul arvestatud nelja tegevusega eelarveaasta kohta – kolm tegevust müügiedenduse, teavitustegevuse ja turunduse osas ning üks tegevus turuseire osas. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL-i rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artikli 55 (1) f) sätestatud tegevustele ette 15 000 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 3 750 eurot EL-i toetust tegevuse kohta.

Alates 2026. aastast on keskmise ühikusumma puhul arvestatud viie tegevusega eelarveaasta kohta – neli tegevust müügiedenduse, teavitustegevuse ja turunduse osas ning üks tegevus turuseire osas. Arvestusega, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 X lisas Eestile määratud EL-i rahaeraldisest (140 473 eurot eelarveaasta kohta) nähakse sama määruse artiklis 55(1)(f) sätestatud tegevustele ette 25 000 eurot, kujuneb keskmiseks ühikusummaks 5 000 eurot EL-i toetust tegevuse kohta

10 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljund

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜS 2.1.5.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) f) (müügiedendus, teavitustegevus, turund	Kavandatud ühikusumma (liidu kulud kokku eurodes)	3 750,00	3 750,00	3 750,00	5 000,00	5 000,00	
	O.37 (ühik: Meetmed)	4,00	4,00	4,00	5,00	5,00	**Summa:** 22,00 **Maksimaalne:** 5,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	15 000,00	15 000,00	15 000,00	25 000,00	25 000,00	95 000,00
KOKKU	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	30 000,00	30 000,00	30 000,00	50 000,00	50 000,00	190 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	15 000,00	15 000,00	15 000,00	25 000,00	25 000,00	95 000,00

	ELi-poolse kaasrahastamise määr (%)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	

5.3 Maaelu arenguga seotud sekkumised

ENVCLIM(70) - Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused

9.1 - Loomade heaolu toetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	9.1
Sekkumise nimetus	Loomade heaolu toetus
Sekkumise liik	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused
Ühine väljundnäitaja	O.18. Loomade heaoluga, loomatervisega või bioturvalisusmeetmete tõhustamisega seotud toetusega hõlmatud loomühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V5.5	Õhusaasteainete heitkoguste vähendamise programmist tulenevate nõuete ja meetmete rakendamine	1	Jah
V5.6	Mullaviljakuse säilitamine	1	Jah
V6.2	Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine	1	Jah
V9.1	Rakendada vabatahtlikke kõrgemaid standardeid, kvaliteediskeeme ja programme	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.44 Loomade heaolu parandamise toetatud meetmetega hõlmatud loomühikute osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise üldeesmärgiks on tõsta loomakasvatajate teadlikkust loomade heaolust ja toetada põllumajandustootjaid, kes täidavad loomade heaolu kõrgemaid nõudeid ning parandavad sellega loomade heaolu ja tervist. Lisaks aitab toetus vähendada loomakasvatuse negatiivset keskkonnamõju õhule ja mullale ning suurendada rohumaade elurikkuse säilitamiseks ekstensiivselt karjatatavate loomade hulka seejuures loomade üldarvu ja loomkoormuse tõusu soodustamata.

Sekkumise abil toetatakse: piimaveiste ja hobuste keskkonnahoidlikku karjatamist; suuremat pidamispinda sea kohta, sigade söötmisplaani koostamist ja söödalisandite kasutamist ning põrsaste kastreerimise korral anesteesia ja analgeesia kasutamist; alternatiivsüsteemide rakendamist linnukasvatuses, suuremat pidamispinda munakana ja vuti kohta.

Sekkumine jaguneb järgmisteks alasekkumisteks: piimaveiste heaolu toetus, hobuste heaolu toetus, sigade heaolu toetus, munakanade heaolu toetus ja vuttide heaolu toetus.

Võrreldes perioodiga 2014–2022 tõstetakse piimaveiste kohta makstavat ühikumäära, sest senine piimaveiste karjatamise toetus ei ole olnud piisav motiveerimaks piimaveiste, eelkõige piimalehmade karjatamist. Jätkatakse ka hobuste karjatamise toetamist, sest vajadus selleks on jätkuv. Sigade puhul jätkame suurema pinna nõudega looma kohta ning valutu kastreerimise nõudega. Lisandub uus nõue söötmisplaani ja söödalisandite kohta. Munakanakasvatuses on üleminek alternatiivsüsteemidele aeglane ning vajab jätkuvat motiveerimist. Võrreldes perioodiga 2014–2022 on uuel perioodil sama nõue – tagada linnu kohta suurem pidamispind, kuid toetusemäär on uuel perioodil väiksem. Loodame saavutada eesmärgi väiksema toetusmääraga. Vuttidele ei ole seni heaolu toetust rakendatud. Vuttide puhul ei ole toetuse saamise tingimuseks alternatiivsüsteemil pidamine, sest toetatakse munavutte, kuid nn pesarefleksi puudumise tõttu oleks vuttide munatoodangu kogumine puurivabal pidamisel keeruline. Toetame suuremat pidamispinda vuti kohta.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetust antakse loomapidajatele.

Toetuskõlblikkuse tingimused

· Kohustuse pikkuseks on üks kalendriaasta.
· Minimaalse loomade ja lindude arvu, mille kohta saab toetust taotleda, kehtestab maaeluminister määrusega.
· Toetust ei saa mahepõllumajanduslikult peetavate loomade kohta.

Alasekkumine: Piimaveiste heaolu toetus

·Taotleja kasutab piimaveiste pidamiseks loomakasvatushoonet, mis on registreeritud põllumajandusloomade registris. Registrisse kantud ettevõtte või tegevuskoha andmed peavad olema ajakohased.
·Piimaveiste registreerimise ja identifitseerimise nõuded peavad olema täidetud.

Alasekkumine: Hobuste heaolu toetus

·Taotleja kasutab hobuste pidamiseks loomakasvatushoonet, mis on registreeritud põllumajandusloomade registris. Registrisse kantud ettevõtte või tegevuskoha andmed peavad olema ajakohased.

·Hobuste registreerimise ja identifitseerimise nõuded peavad olema täidetud.

Alasekkumine: Sigade heaolu toetus

·Taotleja kasutab sigade pidamiseks loomakasvatushoonet, mis on registreeritud põllumajandusloomade registris. Registrisse kantud ettevõtte või tegevuskoha andmed peavad olema ajakohased.
·Sigade registreerimise ja identifitseerimise nõuded peavad olema täidetud.

Alasekkumine: Munakanade heaolu toetus

·Munakanade pidamisel toetatakse ainult alternatiivseid pidamissüsteeme.
·Taotleja kasutab munakanade pidamiseks loomakasvatushoonet, mis on registreeritud põllumajandusloomade registris. Registrisse kantud ettevõtte või tegevuskoha andmed peavad olema ajakohased.
·Munakanade arvu üle peab taotleja majapidamisesisest arvestust.

Alasekkumine: Vuttide heaolu toetus

·Toetust saab tõutunnistusega või tõendatud päritoluga eesti vuttide kohta, kes on jõudluskontrollis ja keda peetakse munatoodangu saamiseks.
·Taotleja kasutab vuttide pidamiseks loomakasvatushoonet, mis on registreeritud põllumajandusloomade registris. Registrisse kantud ettevõtte või tegevuskoha andmed peavad olema ajakohased.
Taotleja peab vuttide arvu üle majapidamisesisest arvestust.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Sekkumise nõuded

Alasekkumine: Piimaveiste heaolu toetus

·Piimaveiseid karjatatakse karjatamisperioodil rohumaal. Karjatamisperiood algab mais ja kestab neli järjestikust kuud. Alates 2024. a algab karjatamisperiood mais ja kestab vähemalt 14 järjestikust nädalat.
·Rohumaade ülekarjatamine on keelatud.
·Ajal, mil loomad viibivad karjatataval rohumaal, peab see olema ümbritsetud karjaaiaga v.a külg, mis piirneb veekaitsevööndiga või asub veekaitsevööndis.
·Karjatatavatel loomadel peab olema võimalus minna puude varju, varjualusesse või loomakasvatushoonesse, mis pakuks kaitset halbade ilmastikutingimuste eest.

Karjatama ei pea kõiki majapidamises peetavaid piimaveiseid, karjatama peab vähemalt sellist hulka piimaveiseid, kelle kohta taotletakse toetust. Loomade kohustuslik pidamisperiood kehtestatakse regionaal- ja põllumajandusministri määruses.

Alasekkumine: Hobuste heaolu toetus

·Hobuseid karjatatakse karjatamisperioodil rohumaal. Karjatamisperiood algab mais ja kestab neli järjestikust kuud. Alates 2024. a algab karjatamisperiood mais ja kestab vähemalt 14 järjestikust nädalat. Täkkudele tagatakse karjatamisperioodil pääs karjamaale või väliaedikusse.
·Rohumaade ülekarjatamine on keelatud.
·Ajal, mil loomad viibivad karjatataval rohumaal, peab see olema ümbritsetud karjaaiaga v.a külg, mis piirneb veekaitsevööndiga või asub veekaitsevööndis.

·Karjatataval rohumaal tuleb tagada loomade pidev vaba juurdepääs joogiveele.
·Karjatatavatel loomadel peab olema võimalus minna puude varju, varjualusesse või loomakasvatushoonesse, mis pakuks kaitset halbade ilmastikutingimuste eest.

Karjatama ei pea kõiki majapidamises peetavaid hobuseid (või tagama väliaedikusse pääsu sellisele hulgale täkkudele), karjatama peab vähemalt sellist hulka hobuseid, kelle kohta taotletakse toetust. Loomade kohustuslik pidamisperiood kehtestatakse regionaal- ja põllumajandusministri määruses.

Alasekkumine: Sigade heaolu toetus
Emised ja põrsad

· Kuni seitsmepäevaste ja seitsmepäevaste sigade kastreerimisel peab kasutama lokaalanesteesiat ja analgeesiat või üldanesteesiat koos analgeesiaga ja selle kohta on veterinaararsti kirjalik kinnitus.
· Taotlejal on olemas sigade söötmisplaan, mis on heakskiidetud veterinaararsti poolt. Sigade sööt sisaldab Euroopa Liidus kasutada lubatud söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt sööda omadusi või söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt loomakasvatustoodangut, loomade jõudlust ja heaolu.

Valitav lisanõue:

·Emise kohta on rühmasulgudes tagatud 15% suurem pidamispind võrreldes baasnõudega.

Nõudeid tuleb täita kõigi emiste ja põrsaste osas, keda peetakse taotlusel märgitud loomakasvatushoones. Toetust saab taotleda emise kohta. Loomade kohustuslik pidamisperiood kehtestatakse maaeluministri määruses.

Võõrdepõrsad, nuumsead, nooremised

·Sea kohta on rühmasulgudes tagatud 15% suurem pidamispind võrreldes baasnõudega.
·Taotlejal on olemas sigade söötmisplaan, mis on heakskiidetud veterinaararsti poolt. Sigade sööt sisaldab Euroopa Liidus kasutada lubatud söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt sööda omadusi või söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt loomakasvatustoodangut, loomade jõudlust ja heaolu.

Toetatavaid nõudeid tuleb täita kõigi võõrdepõrsaste, nuumsigade ja nooremiste osas, keda peetakse taotlusel märgitud loomakasvatushoones. Loomade kohustuslik pidamisperiood kehtestatakse maaeluministri määruses.

Alasekkumine: Munakanade heaolu toetus

·Munakanade paiknemistihedus alternatiivmeetodil pidamisel on kuni kaheksa munakana 1 m^2 kasutatava pinna kohta.

Toetatavaid nõudeid tuleb täita kõigi munakanade osas, keda peetakse taotlusel märgitud loomakasvatushoones. Lindude kohustuslik pidamisperiood kehtestatakse maaeluministri määruses.

Alasekkumine: Vuttide heaolu toetus

· Vuti kohta on vähemalt 200 cm^2 puuripinda.

Toetatavaid nõudeid tuleb täita kõigi eesti vuttide osas, keda peetakse puuris taotlusel märgitud loomakasvatushoones. Lindude kohustuslik pidamisperiood kehtestatakse maaeluministri määruses.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Alasekkumine: Piimaveiste heaolu toetus

· Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett. (LoKS)

· Väliaedik ja karjamaa peavad olema looma tervisele ohutud. (PõM 90)

· Loomale mittesobivate ilmastikutingimuste korral tuleb veist nende eest kaitsta või mitte lasta teda karjamaale. (PõM 90)

· Veisel peab olema vaba juurdepääs puhtale veele. (PõM 90)

· Põllumajandusega tegelev isik peab pidama põlluraamatut, millesse tuleb muu hulgas kanda loomade karjatamise korral andmed karjatamisperioodi, karjatatud loomade liigi ja arvu, karjamaa asukoha ning pindala kohta. (VeeS)

· Taotleja täidab veterinaarseaduse § 54 lõikes 2 või 3 nimetatud loomatauditõrje programmi.

Alasekkumine: Hobuste heaolu toetus

· Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett. (LoKS)

· Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva hoolduse. (LoKS)

· Põllumajandusega tegelev isik peab pidama põlluraamatut, millesse tuleb muu hulgas kanda loomade karjatamise korral andmed karjatamisperioodi, karjatatud loomade liigi ja arvu, karjamaa asukoha ning pindala kohta. (VeeS)

Alasekkumine: Sigade heaolu toetus
Emised ja põrsad

·Iga haigestunud või vigastatud siga peab saama vajalikku ravi. (PõM 80)

·Põrsaste sabasid on lubatud lõigata üksnes juhul, kui see on veterinaararsti otsuse kohaselt nende tervise ja heaolu tagamiseks vältimatult vajalik. Keelatud on loomade kastreerimine pikaaegset valu põhjustaval kudede nekroosi tekitaval viisil. (LoKS)

· Sigade suhtes võib rakendada lubatud veterinaarseid menetlusi nagu sabade lõikamist ja kastreerimist läbi viia veterinaararst või vastava ettevalmistusega isik. Üle seitsme päeva vanusel seal võib saba

lõikamist ja kastreerimist läbi viia üksnes veterinaararst, kes peab kasutama üldnarkoosi ja lokaalanesteesiat. (PõM 80)

·Sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsed menetlused on:

o kuni seitsme päeva vanuse põrsa silmahammaste lõikamine;

o kuldi kihvade lühendamine;

o saba lõikamine;

o sea kastreerimine meetodil, mis ei põhjusta kudede rebenemist;

o väliaedikus peetava kuldi kärsa rõngastamine.

·Nimetatud veterinaarseid menetlusi ei tehta regulaarselt, vaid siis, kui emiste nisadel või teiste sigade kõrvadel või sabadel esineb vigastusi. Sabade lõikamine on lubatud üksnes juhul, kui muud sigade pidamise keskkonda ja loomkoormust arvestades rakendatud ennetavad meetmed sabade närimise ja muude voomade vältimiseks ei ole andnud tulemusi. Otsuse silmahammaste või saba lõikamise vajaduse kohta teeb veterinaararst. (PõM 80)

·Kõikide sigade jaoks peab olema saadaval nende eale ja kehakaalule kohane ning sigade füüsilisi tarbeid rahuldav sööt. (PõM 80)

·Mitteimetavatele tiinetele nooremistele ja emistele tuleb nälja kustutamiseks ja närimisvajaduse rahuldamiseks anda piisav kogus mahukat või kiudaineterikast sööta ning energiasööta. (PõM 80)

Valitava lisanõude baasnõded

- Sulu põrandapinna minimaalne suurus sigade, välja arvatud seemendatud nooremised ja tiined emised, pidamisel rühmasulus on järgmine (PõM 80):

Sea kehakaal (kg)	**Vaba põrandapind sea kohta (m^2)**
kuni 10	0,15
10–20	0,20
20–30	0,30
30–50	0,40
50–85	0,55
85–110	0,65
Üle 110	1,00

·Rühmasulus pidamise korral peab sulus iga seemendatud nooremise ja tiine emise kohta olema vastavalt 1,64 m^2 ja 2,25 m^2 vaba põrandapinda. Sealjuures peab põrandapinnast vähemalt 0,95 m^2 nooremise ja 1,3 m^2 emise kohta olema tasane pind, mis on maksimaalselt 15% ulatuses varustatud drenaažiavadega. (PõM 80)

·Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmana, kuhu kuulub vähem kui kuus looma, peab rühmasulu põrandapind olema 10% võrra suurem. Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmades, kuhu kuulub 40 või enam looma, võib lõikes 3 nimetatud vaba põrandapind olla 10% võrra väiksem. (PõM 80)

Võõrdepõrsad, nuumsead, nooremised

·Sulu põrandapinna minimaalne suurus sigade, välja arvatud seemendatud nooremised ja tiined emised,

pidamisel rühmasulus on järgmine (PõM 80):

Sea kehakaal (kg)
Vaba põrandapind sea kohta (m²)
kuni 10
0,15
10–20
0,20
20–30
0,30
30–50
0,40
50–85
0,55
85–110
0,65
Üle 110
1,00

- Rühmasulus pidamise korral peab sulus iga seemendatud nooremise ja tiine emise kohta olema vastavalt 1,64 m2 ja 2,25 m2 vaba põrandapinda. Sealjuures peab põrandapinnast vähemalt 0,95 m 2 nooremise ja 1,3 m2 emise kohta olema tasane pind, mis on maksimaalselt 15% ulatuses varustatud drenaažiavadega. (PõM 80)

- Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmana, kuhu kuulub vähem kui kuus looma, peab rühmasulu põrandapind olema 10% võrra suurem. Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmades, kuhu kuulub 40 või enam looma, võib lõikes 3 nimetatud vaba põrandapind olla 10% võrra väiksem. (PõM 80)

- Kõikide sigade jaoks peab olema saadaval nende eale ja kehakaalule kohane ning sigade füüsilisi tarbeid rahuldav sööt. (PõM 80)
- Mitteimetavatele tiinetele nooremistele ja emistele tuleb nälja kustutamiseks ja närimisvajaduse rahuldamiseks anda piisav kogus mahukat või kiudaineterikast sööta ning energiasööta. (PõM 80)

· Loomapidaja peab tagama, et sigade pidamise ruumis või ehitises on sigadel pidev juurdepääs tervisele ohutule tuhnimismaterjalile, mida on piisavas koguses ja mis sobib sigade uudishimu ja tuhnimisvajaduse rahuldamiseks. (PõM 80)

Alasekkumine: Munakanade heaolu toetus

· Munakanade paiknemistihedus alternatiivmeetodil pidamisel on kuni üheksa munakana 1 m^2 kasutatava pinna kohta. (PõM 59)

· Munakanadele peab olema tagatud piisava suurusega ja teravate servadeta õrred, millel on iga kana

jaoks ruumi vähemalt 15 cm. Õrsi ei tohi paigutada allapanu kohale, õrte vaheline horisontaalkaugus peab olema vähemalt 30 cm ning õrre ja seina vaheline horisontaalkaugus vähemalt 20 cm. (PõM 59)

· Munakanadele peab olema tagatud vähemalt 250 cm^2 allapanuga pinda kana kohta, kusjuures allapanu katab vähemalt ühe kolmandiku põrandapinnast. (PõM 59)

Alasekkumine: Vuttide heaolu toetus

· Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett. (LoKS)

· Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva hoolduse. (LoKS)

· Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva mikrokliima ja ruumi või ehitise, mis rahuldab liigile iseloomulikku liikumisvajadust. (LoKS)

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos sekkumisega

Alasekkumine: Piimaveiste heaolu toetus

Asjakohasteks baastaseme elementideks on valitud kohustuslikud nõuded, mis rakenduvad pidamistingimustele loomade karjatamise korral. Nõuded on sätestatud loomakaitseseaduses (LoKS) ja põllumajandusministri 27.08.2009 määruses nr 90 „Nõuded veise pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ (PõM 90). Asjakohaseks baasnõudeks on valitud ka veeseaduse (VeeS) säte, mis on seotud karjatamiskoormuse üles märkimisega.

Kohustuslike nõuetega reguleeritakse veiste väljas pidamise tingimusi, kuid ei seata kohustust veiseid väljas pidada sh karjatada, erandiks on mahepõllumajanduslikult peetavad loomad, aga neile see kohustus ei laiene. Sekkumine on suunatud piimaveistele, sest lihaveiste karjatamine on Eestis tavapärane, kuid piimaveistest karjatatakse hinnanguliselt vähem kui pooli. Ülekarjatamise keeld ei ole samuti kohustuslikuks nõudeks. Ülekarjatamisega ei kaasne tingimata pinna- ja põhjavee saastumine, kuid rohukamara tugeva kahjustamise korral võib suureneda erosiooni- ja leostumisoht, mulla struktuur võib halveneda, samuti halvenevad loomade söötmistingimused. Loomakaitseseaduses puudub nõue karjamaid tarastada, samuti puudub kohustus tagada loomadele karjamaal varjumise võimalus. Suvel võivad loomad kannatada kuumastressi käes, kuid karjamaadel puuduvad tihti nii varjualused kui ka varju pakkuvad puud. Toetusega soodustatakse puude säilitamist ja varjualuste rajamist.

Alasekkumine: Hobuste heaolu toetus

Asjakohasteks baastaseme elementideks on valitud loomakaitseseaduses (LoKS) sätestatud üldised põllumajandusloomade pidamise nõuded. Eestis ei ole vastu võetud õigusakti, mis täpsustaks hobuste pidamistingimusi ja heaolu nõudeid.

Kohustuslike nõuetega reguleeritakse põllumajandusloomade üldiseid pidamistingimusi, kuid ei seata otsest kohustust hobuseid väljas pidada, sh karjatada, erandiks on mahepõllumajanduslikult peetavad loomad, aga neile see kohustus ei laiene. Hobustest karjatatakse hinnanguliselt vähem kui pooli. Karjatamine on oluline tagamaks hobustele vajalikud tingimused tervise seisukohalt, suurendades loomupärast liikumisvõimalust ja vähendades stressi ning seega ka vastuvõtlikkust haiguste suhtes. Varssade karjatamine alates sünnist on väga oluline nende parima arengu tagamiseks.

Alasekkumine: Sigade heaolu toetus

Emised ja põrsad

Asjakohasteks baastaseme elementideks on valitud kohustuslikud nõuded, mis on seotud loomade söödaga, pidamispinnaga, veterinaarsete menetlustega ja kohustusega ravida vigastatud sigu. Nõuded on sätestatud loomakaitseseaduses (LoKS) ja põllumajandusministri 03.12.2002 määruses nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ (PõM 80).

Üle seitsme päeva vanusel seal võib saba lõikamist ja kastreerimist läbi viia üksnes veterinaararst, kes peab kasutama üldnarkoosi ja lokaalanesteesiat. Kuni seitsepäevaste sigade puhul üldnarkoosi ja lokaalanesteesia nõuet ei ole, samuti ei ole kohustuslik kasutada analgeesiat. Farmides kastreeritakse üldjuhul kuni seitsmepäeva vanuseid põrsaid, sealjuures ei ole anesteesia ja analgeesia kasutamine tavapärane praktika. Ka sabu lõigatakse alla seitsmepäevastel põrsastel reeglina anesteesiat ja analgeesiat kasutamata. Baastase ei kohusta koostama sigadele söötmisplaane ja neid veterinaararstiga kooskõlastama. Samuti puudub kohustus lisada sööta toksiinisidujaid ja hapestajaid. Sigade heaolu suurendamiseks lisatakse söödakvaliteedi tõstmist toetavad nõuded.

Võõrdepõrsad, nuumsead, nooremised

Asjakohasteks baastaseme elementideks on valitud põrandapinna ning sööda ja tuhnimismaterjali kohta kehtivad kohustuslikud nõuded. Nõuded on sätestatud põllumajandusministri 03.12.2002 määruses nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ (PõM 80).

Kohustus tagab rühmasulgudes peetavatele võõrdepõrsastele, nuumsigadele ja nooremistele mõnevõrra suurema pidamispinna võrreldes õigusaktis sätestatud kohustuslike nõuetega. Suurem pidamispind võimaldab loomadele suuremat liikumisruumi ning aitab vähendada loomadevahelist stressi.

Baastase ei kohusta koostama sigadele söötmisplaane ja neid veterinaararstiga kooskõlastama. Samuti puudub kohustus lisada sööta toksiinisidujaid ja hapestajaid. Sigade heaolu suurendamiseks lisatakse söödakvaliteedi tõstmist toetavad nõuded.

Alasekkumine: Munakanade heaolu toetus

Asjakohasteks baastaseme elementideks on valitud kohustuslikud nõuded, mis rakenduvad munakanade alternatiivmeetodil pidamisel paiknemistihedusele, aga ka õrtele, allapanule, põrandale, tasapindadele. Nõuded on sätestatud põllumajandusministri 19.06.2003 määruses nr 59 „Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ (PõM 59). Baasnõudeid tuleb täita, kui taotleja peab üle 350 munakana.

Munakanu peetakse Eestis valdavalt puurides. Toetusega soodustatakse linnukasvatuse üleminekut alternatiivmeetoditele, mis arvestavad rohkem lindude loomuomaseid vajadusi. Kohustusliku nõudena tohib munakanade paiknemistihedus alternatiivmeetodil pidamisel olla kuni üheksa munakana 1 m2 kasutatava pinna kohta. Kohustuse võtmisel peab kanadele võimaldama suurema pidamispinna, lubatud on pidada kuni kaheksat munakana 1 m2 kasutatava pinna kohta. Kohustuse nõue rakendub ka juhul, kui peetakse kuni 350 munakana.

Alasekkumine: Vuttide heaolu toetus

Asjakohasteks baastaseme elementideks on valitud loomakaitseseaduses (LoKS) sätestatud üldised põllumajandusloomade pidamise nõuded. Eestis ei ole vastu võetud õigusakti, mis täpsustaks vuttide

pidamistingimusi ja heaolu nõudeid.
Kohustuslike nõuetega reguleeritakse põllumajandusloomade üldiseid pidamise tingimusi, kuid ei seata nõudeid vuttide pidamistihedusele. Soovituslikult peaks ühele eesti vutile tagama vähemalt 120–140 cm2 puuripinda, kuid suurema kehakaaluga vuttide ruumivajadus on suurem. Lindude väiksem pidamistihedus ja seega suurem pind linnu kohta vähendab lindude stressi ning lindudevahelist agressiivsust. Lihavutte on võimalik pidada puurivabalt, kuid munavutte mitte, kui tegu on tootmiskarjaga. Munavuttidel puudub pesarefleks ning põrandale kukkuvaid mune tallutaks ning neid oleks keeruline koguda. Samas oleks vajalik tõsta ka puurivuttide heaolu. Eestis ei ole vuttidele kehtestatud täpsemaid pidamistingimusi, nende pidamise kohta kehtivad üldised loomapidamisnõuded.

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

☑ IACSiga hõlmatud

☐ IACSiga hõlmamata

IACSiga hõlmatud jagu

Makse liik

☑ ühikuhind lisakulude ja saamata jäänud tulu põhjal

☐ sisaldab tehingukulusid

☐ ühekordne makse

☐ kindlasummaline makse

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Ei kohaldu

Arvutusmeetod

Toetuse ühikumäär nõuetele vastava looma kohta on järgmine:

· Piimalehm ja muu vähemalt 2. aasta vanune piimaveis – 150 eurot looma kohta aastas.

·Mullikas – 50 eurot looma kohta aastas.

·Vasikas –25 eurot looma kohta aastas.

·Hobune – 50 eurot looma kohta aastas.

·Emis – 40 eurot looma kohta aastas.

·Emis (lisatoetus) - 40 eurot looma kohta aastas.

·Võõrdepõrsas, nuumsiga või nooremis – 30 eurot looma kohta aastas.

·Munakana – 1,60 eurot looma kohta aastas.

Vutt – 2,30 eurot looma kohta aastas.

Lisaselgitus

Loomade teisendamine loomühikuteks

Piimaveis 2 aastat ja üle – 1 LÜ
Mullikas 6 kuud kuni 2 aastat – 0,7 LÜ
Vasikas kuni 6 kuud – 0,4 LÜ
Hobune – 1 LÜ
Emis (koos põrsastega) – 0,5 LÜ
Võõrdepõrsas, nuumsiga, nooremis – 0,3 LÜ
Munakana – 0,014 LÜ
Vutt – 0,03 LÜ

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Millised on sekkumise jaoks ette nähtud kohustus(t)e mudelid?

☐ tulemuspõhised kohustused (valikuvõimalus)

☑ majandamiskohustused (valikuvõimalus)

☐ segalahendusel põhinevad (tulemuspõhised ja majandamiskohustused)

Selgitage toetusesaajate kohustusi/võimalusi seoses sekkumise jaoks ette nähtud kohustustega

Toodud eelpool.

Kui kaua lepingud kestavad?

Kohustuse pikkuseks on üks kalendriaasta.

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12 – toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS9.1.1 - Piimalehm ja muu vähemalt kahe aasta vanune piimaveis	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.44	Ei
ÜS9.1.2 - Mullikas	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.44	Ei
ÜS9.1.3 - Vasikas	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.44	Ei
ÜS9.1.4 - Hobune	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.44	Ei
ÜS9.1.5.1 - Emis	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.44	Ei
ÜS9.1.5.2 - Emis (lisatoetus)	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.44	Ei
ÜS9.1.6 - Võõrdepõrsas, nuumsiga või nooremis	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.44	Ei
ÜS9.1.7 - Munakana	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.44	Ei
ÜS9.1.8 - Vutt	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.44	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS9.1.1 - Piimalehm ja muu vähemalt kahe aasta vanune piimaveis

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Kasutatud andmeallikad: FADN, EPJ, PMK, SA, ekspertarvamused, EMÜ taustauuring "Loomade heaolu: karjatamise toetus" (2009). Toetusega kompenseeritakse osaliselt või täielikult kohustuse täitmisega kaasnevad täiendavad kulud või saamatajäänud tulu.

Veised. Lisakulu ja saamata tulu piimalehma karjatamisel on 193 € looma kohta aastas, sellest kompenseeritakse 150 € (150€/LÜ). Arvesse on võetud piimamüügist saamata jäänud tulu ja täiendav tööjõukulu karjatamise korraldamiseks. Alates 2024. aastast on arvestuse aluseks PMK poolt 2022. a andmete alusel tehtud kalkulatsioonid, mille kohaselt on saamata jäänud tulu ja lisakulu piimalehma karjatamisel 282 € looma kohta aastas, sellest kompenseeritakse 150 € (150€/LÜ).

Piimalehmade puhul on kompensatsiooni osakaal tegelike saamata tulude ja täiendava kuluga võrreldes suurem kui mullikate ja vasikate puhul, sest eelkõige piimalehmi karjatatakse väga vähe ning sekkumisega soovitakse nende karjatamist soodustada. Ühikumäära puhul on arvestatud senise loomade heaolu toetuse ühikumääraga ja seda piimalehmade puhul tõstetud, sest senine ühikumäär ei ole olnud piimalehmade karjatamiseks piisavalt motiveeriv.

ÜS9.1.2 - Mullikas

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Kasutatud andmeallikad: FADN, EPJ, PMK, SA, ekspertarvamused, EMÜ taustauuring "Loomade

heaolu: karjatamise toetus" (2009). Toetusega kompenseeritakse osaliselt või täielikult kohustuse täitmisega kaasnevad täiendavad kulud või saamatajäänud tulu.

Piimaveise noorloomade karjatamisel on lisakulu ja saamata jäänud tulu 104 € aastas, sellest kompenseeritakse mullika kohta 50 € (71,43€/LÜ). Arvesse on võetud saamata jäänud tulu väiksemast kaaluiibest ja täiendav tööjõukulu karjatamise korraldamiseks. Alates 2024. aastast on arvestuse aluseks PMK poolt 2022. a andmete alusel tehtud kalkulatsioonid, mille kohaselt on saamata jäänud tulu ja lisakulu piimaveise noorloomade karjatamisel 154 € looma kohta aastas, sellest kompenseeritakse 50 € (71,43 €/LÜ).

Mullikate puhul kompenseeritakse toetusega vähem kui pool toetuse nõuete täitmisest tingitud saamata jäänud tulust ja lisakulust. Kuna osa tootjaid ei karjata ka piimaveiste noorloomi, siis toetatakse ühtlasi nende karjatamist ning tõstetakse veidi ka nende kohta makstavat ühikumäära võrreldes senise loomade heaolu toetusega.

ÜS9.1.3 - Vasikas

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Kasutatud andmeallikad: FADN, EPJ, PMK, SA, ekspertarvamused, EMÜ taustauuring "Loomade heaolu: karjatamise toetus" (2009). Toetusega kompenseeritakse osaliselt või täielikult kohustuse täitmisega kaasnevad täiendavad kulud või saamatajäänud tulu.

Piimaveise noorloomade karjatamisel on lisakulu ja saamata jäänud tulu 104 € aastas, sellest kompenseeritakse vasika kohta 25 € (62,5 €/LÜ). Arvesse on võetud saamata jäänud tulu väiksemast kaaluiibest ja täiendav tööjõukulu karjatamise korraldamiseks. Alates 2024. aastast on arvestuse aluseks PMK poolt 2022. a andmete alusel tehtud kalkulatsioonid, mille kohaselt on saamata jäänud tulu ja lisakulu piimaveise noorloomade karjatamisel 154 € looma kohta aastas, sellest kompenseeritakse 25 € (62,5 €/LÜ).

Vasikate puhul kompenseeritakse toetusega vähem kui pool toetuse nõuete täitmisest tingitud saamata jäänud tulust ja lisakulust. Kuna osa tootjaid ei karjata ka piimaveiste noorloomi, siis toetatakse ühtlasi nende karjatamist ning tõstetakse veidi ka nende kohta makstavat ühikumäära võrreldes senise loomade heaolu toetusega.

ÜS9.1.4 - Hobune

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Kasutatud andmeallikad: FADN, EPJ, PMK, SA, ekspertarvamused, EMÜ taustauuring "Loomade heaolu: karjatamise toetus" (2009). Toetusega kompenseeritakse osaliselt või täielikult kohustuse täitmisega kaasnevad täiendavad kulud või saamatajäänud tulu.

Karjatamise nõuetega seotud lisakulud ja saamata jäänud tulu on 50 € looma kohta aastas. Arvesse on võetud täiendav tööjõukulu karjatamise korraldamiseks ning saamata jäänud tulu karjatatavalt pinnalt. Toetusega hüvitatakse 50 € looma kohta aastas (50€/LÜ).

ÜS9.1.5.1 - Emis

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Kasutatud andmeallikad: FADN, EPJ, PMK, SA, ekspertarvamused, EMÜ taustauuring "Loomade heaolu: karjatamise toetus" (2009). Toetusega kompenseeritakse osaliselt või täielikult kohustuse täitmisega kaasnevad täiendavad kulud või saamatajäänud tulu.

Kulu põrsa kastreerimiseks anesteesiat ja analgeesiat kasutades on 2,50 € põrsa kohta. Aastas kastreeritakse keskmiselt 12 põrsast emise kohta ja kulu emise kohta on kokku 30 € aastas. Kulu toksiinisidujate ja hapestajate ostuks ning söötmisplaani koostamseks on 21,57 €. Nõuete täitmisest tingitud saamatajäänud tulu ja lisakulu kokku on 51,57 €, millest toetusega kompenseeritakse 40 € emise kohta aastas (80 €/LÜ).

ÜS9.1.5.2 - Emis (lisatoetus)

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Kasutatud andmeallikad: FADN, EPJ, PMK, SA, ekspertarvamused, EMÜ taustauuring "Loomade heaolu: karjatamise toetus" (2009). Toetusega kompenseeritakse osaliselt või täielikult kohustuse täitmisega kaasnevad täiendavad kulud või saamatajäänud tulu.

Emise lisatoetuse puhul kompenseeritakse suurenev püsikulu emise kohta ja saamatajäänud tulu tingituna rühmasulus emise pidamispinna suurenemisest. Kokku on saamata jäänud tulu ja lisakulu emise kohta 72,44 €, millest toetusega kompenseeritakse 40 € aastas.

ÜS9.1.6 - Võõrdepõrsas, nuumsiga või nooremis

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Kasutatud andmeallikad: FADN, EPJ, PMK, SA, ekspertarvamused, EMÜ taustauuring "Loomade heaolu: karjatamise toetus" (2009). Toetusega kompenseeritakse osaliselt või täielikult kohustuse täitmisega kaasnevad täiendavad kulud või saamatajäänud tulu.

Suuremal pinnal peetavate sigade toetuse puhul kompenseeritakse suurenev püsikulu looma kohta, mis on tingitud suurema pidamispinna tagamisest rühmasulgudes peetavatele sigadele ning saamata jäänud tulu tingituna sea pidamispinna suurenemisest. Saamata tulu ja täiendav kulu pidamispinna suurenemisest on 28,08 € aastas. Kulu toksiinisidujate ja hapestajate ostuks ning söötmisplaani koostamseks on 16,71 €. Nõuete täitmisest tingitud saamatajäänud tulu ja lisakulu kokku on 44,79 €, millest toetusega kompenseeritakse 30 € sea kohta aastas (100€/LÜ).

ÜS9.1.7 - Munakana

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Kasutatud andmeallikad: FADN, EPJ, PMK, SA, ekspertarvamused, EMÜ taustauuring "Loomade heaolu: karjatamise toetus" (2009). Toetusega kompenseeritakse osaliselt või täielikult kohustuse täitmisega kaasnevad täiendavad kulud või saamatajäänud tulu.

Saamata jäänud tulu tingituna munakanade pidamispinna suurenemisest on linnu kohta 1,60 € aastas, millest toetusega hüvitatakse 1,60 € (114,29€/LÜ). Toetuse määr langeb võrreldes perioodiga 2014–2022, mil toetuse määr oli 2,37 € munakana kohta aastas.

ÜS9.1.8 - Vutt

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Kasutatud andmeallikad: FADN, EPJ, PMK, SA, ekspertarvamused, EMÜ taustauuring "Loomade heaolu: karjatamise toetus" (2009). Toetusega kompenseeritakse osaliselt või täielikult kohustuse täitmisega kaasnevad täiendavad kulud või saamatajäänud tulu.

Saamata jäänud tulu tingituna vuttide pidamispinna suurenemisest on linnu kohta 2,30 € aastas, millest toetusega hüvitatakse 2,30 € (76,67€/LÜ).

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS9.1.1 - Piimalehm ja muu vähemalt kahe aasta vanune piimaveis (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	150,00	150,00	150,00	150,00	150,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	8 000,00	8 000,00	8 000,00	8 000,00	8 000,00	0,00	**Summa:** 40 000,00 **Maksimaalne:** 8 000,00
ÜS9.1.2 - Mullikas (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	71,43	71,43	71,43	71,43	71,43	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	21 000,00	21 000,00	21 000,00	21 000,00	21 000,00	0,00	**Summa:** 105 000,00 **Maksimaalne:** 21 000,00
ÜS9.1.3 - Vasikas (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	62,50	62,50	62,50	62,50	62,50	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	400,00	400,00	400,00	400,00	400,00	0,00	**Summa:** 2 000,00 **Maksimaalne:** 400,00
ÜS9.1.4 - Hobune (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	3 500,00	3 500,00	3 500,00	3 500,00	3 500,00	0,00	**Summa:** 17 500,00 **Maksimaalne:** 3 500,00
ÜS9.1.5.1 - Emis (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	80,00	80,00	80,00	80,00	80,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	3 675,00	3 750,00	3 750,00	3 750,00	3 750,00	0,00	**Summa:** 18 675,00 **Maksimaalne:** 3 750,00
ÜS9.1.5.2 - Emis (lisatoetus) (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	80,00	80,00	80,00	80,00	80,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	3 675,00	3 750,00	3 750,00	3 750,00	3 750,00	0,00	**Summa:** 18 675,00 **Maksimaalne:** 3 750,00
ÜS9.1.6 - Võõrdepõrsas, nuumsiga või nooremis (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	26 400,00	26 400,00	26 400,00	26 400,00	26 598,00	0,00	**Summa:** 132 198,00 **Maksimaalne:** 26 598,00
ÜS9.1.7 - Munakana (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	114,29	114,29	114,29	114,29	114,29	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	700,00	700,00	1 050,00	1 400,00	1 400,00	0,00	**Summa:** 5 250,00 **Maksimaalne:** 1 400,00
ÜS9.1.8 - Vutt (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	76,67	76,67	76,67	76,67	76,67	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	480,00	480,00	480,00	480,00	480,00	0,00	**Summa:** 2 400,00 **Maksimaalne:** 480,00
KOKKU	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	64 155,00	64 230,00	64 580,00	64 930,00	65 128,00	0,00	**Summa:** 323 023,00 **Maksimaalne:** 65 128,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	5 950 800,00	5 956 800,00	5 996 800,00	6 036 800,00	6 636 800,00	0,00	30 578 000,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	4 760 640,00	4 765 440,00	4 797 440,00	4 829 440,00	5 309 440,00	0,00	24 462 400,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

9.2 - Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	9.2
Sekkumise nimetus	Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus
Sekkumise liik	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused
Ühine väljundnäitaja	O.17. Hektarite või muude üksuste arv, mille eest makstakse mahepõllumajandustoetust
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V5.1	Aidata kaasa pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamisele	1	Jah
V5.6	Mullaviljakuse säilitamine	1	Jah
V6.1	Mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine	1	Jah
V6.2	Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine	1	Jah
V9.10	Mahepõllumajanduses mahetoodangu suurendamine, vähendades mahesaaduste töötlemist tavasaadustena		Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.14 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid, põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)

R.19 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega soodustatakse mulla majandamist, et parandada mulla kvaliteeti ja elustikku (nt mullaharimise vähendamine, põllumajanduskultuuridest taimkate, külvikord, sealhulgas liblikõieliste kultuuridega)
R.21 Veekogude kvaliteedi parandamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.24 Kasutatava põllumaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud erikohustustega, millega tagada pestitsiidide säästev kasutamine eesmärgiga vähendada pestitsiididega kaasnevaid riske ja mõju, näiteks pestitsiidide leket
R.29 Mahepõllumajanduse jaoks ühise põllumajanduspoliitika raames toetatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal, sh jaotus korrashoiu ja ümberkujundamise vahel
R.31 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad
R.35 ÜPPst toetatavate mesilastarude osakaal
R.43 Antimikroobikumide kasutamist piiravate toetatud meetmetega (ennetamine/vähendamine) seotud loomühikute osakaal
R.44 Loomade heaolu parandamise toetatud meetmetega hõlmatud loomühikute osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on arendada mahepõllumajandust, suurendada mahepõllumajanduse konkurentsivõimet, säilitada ja suurendada bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust, säilitada ja parandada mullaviljakust ja veekvaliteeti ning parandada loomade heaolu.

Sekkumine on mõeldud täiendamaks sekkumisliigi "Kliima-, keskkonna ja loomade heaolu kavad" raames rakendatavat mahepõllumajanduse ökokava (ÖK2), mille raames toetatakse mahepõllumajandusliku taimekasvatusega tegelevaid põllumajandustootjaid. Kui ettevõttes tegeletakse lisaks mahepõllumajanduslikule taimekasvatusele ka mahepõllumajandusliku loomakasvatusega, siis on mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud lisakulutused ja saamata jäänud tulu suuremad ning need kompenseeritakse osaliselt hektaripõhise lisamaksega, mis liidetakse mahepõllumajanduse ökokava ühikumaksele. Kuna mahepõllumajanduse ökokava raames võetakse 1-aastane kohustus, siis on otstarbekas, et ka mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse saamiseks võetakse 1-aastane kohustus.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Mahepõllumajandusega tegelevad põllumajandustootjad, kes täidavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/848 nõudeid ning kelle ettevõttes peetakse mahepõllumajanduslikke ja/või üleminekuajal olevaid loomi ja/või mesilasperesid. Sekkumist rakendatakse hektaripõhise toetuse vormis sekkumisliigi „Keskkonna-, kliima- ja muud majandamiskohustused" raames, mille sihtgrupiks on mahepõllumajandustootjad, kes peavad mahepõllumajandusloomi ning võtavad 1-aastase nõuete täitmise kohustuse. Taotleja täidab kogu kohustuseaasta kestel mahepõllumajanduslike loomade puhul mahepõllumajandusliku loomakasvatuse nõudeid.

Toetuskõlblikkuse tingimused

·Toetuse saaja on FIE või juriidiline isik, kes tegeleb põllumajandustootmisega ja kelle ettevõte on mahepõllumajanduse seaduse alusel mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse valdkonnas tunnustatud või kes on esitanud ettevõtte tunnustamise taotluse.

·Taotlejal peab olema vähemalt 1 ha põllumajandusmaad.

·Toetust antakse mahepõllumajandusliku või mahepõllumajandusele üleminekuajal oleva maa hektari kohta millel kasvatatakse teravilja, kaunvilja, õli- ja kiukultuuri, tehnilist kultuuri, rühvelkultuuri, v.a kartul, või mis on rohumaa ning mille kohta antakse mahepõllumajanduse ökokava (ÖK2) toetust.

·Toetust saab taotleda, kui taotleja peab kogu kohustuseaasta jooksul mahepõllumajanduslikult veiseid, lambaid, kitsi, hobuseid, sigu, küülikuid, kodulinde või mesilasi.

Taotleja täidab tingimuslikkuse nõudeid.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Ei kohaldu

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Ei kohaldu

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos sekkumisega

Ei kohaldu

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

☑ **IACSiga hõlmatud**

☐ **IACSiga hõlmamata**

IACSiga hõlmatud jagu

Makse liik

☑ ühikuhind lisakulude ja saamata jäänud tulu põhjal

☐ sisaldab tehingukulusid

☐ ühekordne makse

☐ kindlasummaline makse

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetusega hüvitatakse mahepõllumajandusliku loomakasvatuse nõuete täitmisega kaasnevad lisakulutused ja saamata jäänud tulu osaliselt.

Toetus ühe hektari maa kohta arvutatakse taotleja loomade, kodulindude või mesilasperede keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 85 euroga ning saadud summa jagamisel taotleja maa hektarite arvuga, mille kohta antakse mahepõllumajanduse ökokava (ÖK2) toetust.

Mahepõllumajanduslikult peetavate veiste, hobuste, lammaste ja kitsede pidamise eest makstakse toetust kohustuseaastal taotleja peetavate loomade keskmise arvu alusel, kelle kohta on andmed kantud põllumajandusloomade registrisse.

Mahepõllumajanduslikult peetavate sigade, küülikute, kodulindude ja mesilasperede pidamise eest makstakse toetust taotleja poolt kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal peetud kodulindude, sigade, küülikute või mesilasperede keskmise arvu alusel, kelle kohta on andmed kantud mahepõllumajanduse registrisse.

Taotleja peetavaid kodulinde, sigu, küülikuid ja/või mesilaperesid peab pidama põllumajandusloomade registrisse kantud tegevuskohas. Registrisse kantud andmed peavad olema ajakohased. Loomade registreerimise ja identifitseerimise nõuded peavad olema täidetud.

Arvutusmeetod

Ei kohaldu

Lisaselgitus

Loomade ühiku arvutamise koefitsiendid:

Piimalehm – 3,7
Ammlehm, üle 6 kuu vanune veis – 1,0
Alla 6 kuu vanune veis – 0,2
Vähemalt 6 kuu vanune hobune – 0,6
Vähemalt 1 aasta vanune lammas – 0,3
Vähemalt 6 kuu vanune kits – 0,3
Emis või kult – 2,2
Vähemalt 2 kuu vanune nuum- või noorsiga – 1,2
Vähemalt 18 nädala vanune munakana ja teised kodulinnud – 0,08
Vutt – 0,01
Üle 4 kuu vanune küülik – 0,02
Mesilaspere – 0,47.

Minimaalne kodulindude, sigade, küülikute ja mesilasperede arv toetuse saamiseks on järgmine:

kalkun – 50 lindu;
hani – 50 lindu;
part – 50 lindu;
munakana – 50 vähemalt 18 nädala vanust lindu;
kanabroiler – 50 lindu;
pärlkana – 50 lindu;
vutt – 100 lindu;
siga – 5 siga;
küülik – 50 üle 4 kuu vanust küülikut
mesilaspere – 5 peret.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Millised on sekkumise jaoks ette nähtud kohustus(t)e mudelid?

☐ tulemuspõhised kohustused (valikuvõimalus)
☑ majandamiskohustused (valikuvõimalus)
☐ segalahendusel põhinevad (tulemuspõhised ja majandamiskohustused)

Selgitage toetusesaajate kohustusi/võimalusi seoses sekkumise jaoks ette nähtud kohustustega

Ei kohaldu

Kui kaua lepingud kestavad?

Tegemist on 1-aastase kohustusega.

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 12 – toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS9.2.1 - Piimalehm	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.29	Ei
ÜS9.2.2 - Muu veis	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.29	Ei
ÜS9.2.3 - Hobune	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.29	Ei
ÜS9.2.4 - Lammas, kits	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.29	Ei
ÜS9.2.5 - Siga	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.29	Ei
ÜS9.2.6 - Kodulind	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.29	Ei
ÜS9.2.7 - Küülik	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.29	Ei
ÜS9.2.8 - Mesilaspere	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.29; R.35	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS9.2.1 - Piimalehm

Tegemist on mahepõllumajandusmaa hektari kohta makstava toetusega, mis arvutatakse taotleja mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 85 euro suuruse ühikumaksega ning saadud summa jagamisel taotleja maa hektarite arvuga, mille kohta antakse mahepõllumajanduse ökokava toetust. Mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede ühikud arvutatakse koefitsientide alusel.

Ühtset ühikusummat on keerukas määratleda, kuna see sõltub ettevõttes peetavast loomaliigist, loomade arvust ning põllumajandusmaa suurusest, seetõttu on välja arvestatud eri loomaliikide pidamise eest makstava toetuse keskmised ühikusummad põllumajandusmaa hektari kohta. Karjatatavate loomde (veised, lambad, kitsed, hobused) puhul on arvestatud keskmise loomkoormusega põllumajandusmaa hektari kohta. Sigade ja kodulindude pidamise korral ostetakse vajalik sööt enamasti sama piirkonna taimekasvatusega tegelevatelt ettevõtjatelt, seetõttu on neil ettevõtjatel vähe põllumajandusmaad ning keskmine hektari kohta makstav toetus on kõrgem. Mahemesinduse korral asuvad mesilaste korjealad suures osas looduslikel aladel, mis jäävad väljapoole põllumajandusmaad, seetõttu on ka neil kõrge keskmine hektari kohta makstav toetus.

Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse ühikumakse ja loomade, kodulindude ja mesilasperede ühiku arvutamise koefitsientide väljatöötamisel on võetud arvesse mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud lisakulutused ja saamata jäänud tulu. Lisakulutustest moodustavad olulisema osa mahesööda kallim hind, maheloomade suurem pidamispind ning loomade karjatamise ja välialale laskmise kohustus. Mahemesinduse lisakulutustest moodustavad olulise osa mesilaste lisasöötmise piirangud ning nõuded korjealale. Saamata jäänud tulu tuleneb eelkõige maheloomade madalamast produktiivsusest võrreldes tavatootmisega.

Piimalehma kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 1150 eurot, sellest kompenseeritakse 314 eurot looma kohta aastas (314 eurot loomühiku kohta).

ÜS9.2.2 - Muu veis

Tegemist on mahepõllumajandusmaa hektari kohta makstava toetusega, mis arvutatakse taotleja mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 85 euro suuruse ühikumaksega ning saadud summa jagamisel taotleja maa hektarite arvuga, mille kohta antakse mahepõllumajanduse ökokava toetust. Mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede ühikud arvutatakse koefitsientide alusel.

Ühtset ühikusummat on keerukas määratleda, kuna see sõltub ettevõttes peetavast loomaliigist, loomade arvust ning põllumajandusmaa suurusest, seetõttu on välja arvestatud eri loomaliikide pidamise eest makstava toetuse keskmised ühikusummad põllumajandusmaa hektari kohta. Karjatatavate loomde (veised, lambad, kitsed, hobused) puhul on arvestatud keskmise loomkoormusega põllumajandusmaa hektari kohta. Sigade ja kodulindude pidamise korral ostetakse vajalik sööt enamasti sama piirkonna taimekasvatusega tegelevatelt ettevõtjatelt, seetõttu on neil ettevõtjatel vähe põllumajandusmaad ning keskmine hektari kohta makstav toetus on kõrgem. Mahemesinduse korral asuvad mesilaste korjealad suures osas looduslikel aladel, mis jäävad väljapoole põllumajandusmaad, seetõttu on ka neil kõrge keskmine hektari kohta makstav toetus.

Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse ühikumakse ja loomade, kodulindude ja mesilasperede ühiku arvutamise koefitsientide väljatöötamisel on võetud arvesse mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud lisakulutused ja saamata jäänud tulu. Lisakulutustest moodustavad olulisema osa mahesööda kallim hind, maheloomade suurem pidamispind ning loomade karjatamise ja välialale laskmise kohustus. Mahemesinduse lisakulutustest moodustavad olulise osa mesilaste lisasöötmise piirangud ning nõuded korjealale. Saamata jäänud tulu tuleneb eelkõige maheloomade madalamast produktiivsusest võrreldes tavatootmisega.

Ammlehma ja muu üle 6 kuu vanuse veise kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 259 eurot, sellest kompenseeritakse 85 eurot looma kohta aastas (85 eurot loomühiku kohta).

Kuni 6 kuu vanuse veise kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 56 eurot, sellest kompenseeritakse 17 eurot looma kohta aastas (42,5 eurot loomühiku kohta).

ÜS9.2.3 - Hobune

Tegemist on mahepõllumajandusmaa hektari kohta makstava toetusega, mis arvutatakse taotleja mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 85 euro suuruse ühikumaksega ning saadud summa jagamisel taotleja maa hektarite arvuga, mille kohta antakse mahepõllumajanduse ökokava toetust. Mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede ühikud arvutatakse koefitsientide alusel.

Ühtset ühikusummat on keerukas määratleda, kuna see sõltub ettevõttes peetavast loomaliigist, loomade arvust ning põllumajandusmaa suurusest, seetõttu on välja arvestatud eri loomaliikide pidamise eest makstava toetuse keskmised ühikusummad põllumajandusmaa hektari kohta. Karjatatavate loomde (veised, lambad, kitsed, hobused) puhul on arvestatud keskmise loomkoormusega põllumajandusmaa hektari kohta. Sigade ja kodulindude pidamise korral ostetakse vajalik sööt enamasti sama piirkonna taimekasvatusega tegelevatelt ettevõtjatelt, seetõttu on neil ettevõtjatel vähe põllumajandusmaad ning keskmine hektari kohta makstav toetus on kõrgem. Mahemesinduse korral asuvad mesilaste korjealad suures osas looduslikel aladel, mis jäävad väljapoole põllumajandusmaad, seetõttu on ka neil kõrge keskmine hektari kohta makstav toetus.

Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse ühikumakse ja loomade, kodulindude ja mesilasperede ühiku arvutamise koefitsientide väljatöötamisel on võetud arvesse mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud lisakulutused ja saamata jäänud tulu. Lisakulutustest moodustavad olulisema osa mahesööda

kallim hind, maheloomade suurem pidamispind ning loomade karjatamise ja välialale laskmise kohustus. Mahemesinduse lisakulutustest moodustavad olulise osa mesilaste lisasöötmise piirangud ning nõuded korjealale. Saamata jäänud tulu tuleneb eelkõige maheloomade madalamast produktiivsusest võrreldes tavatootmisega.

ÜS9.2.4 - Lammas, kits

Tegemist on mahepõllumajandusmaa hektari kohta makstava toetusega, mis arvutatakse taotleja mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 85 euro suuruse ühikumaksega ning saadud summa jagamisel taotleja maa hektarite arvuga, mille kohta antakse mahepõllumajanduse ökokava toetust. Mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede ühikud arvutatakse koefitsientide alusel.

Ühtset ühikusummat on keerukas määratleda, kuna see sõltub ettevõttes peetavast loomaliigist, loomade arvust ning põllumajandusmaa suurusest, seetõttu on välja arvestatud eri loomaliikide pidamise eest makstava toetuse keskmised ühikusummad põllumajandusmaa hektari kohta. Karjatatavate loomde (veised, lambad, kitsed, hobused) puhul on arvestatud keskmise loomkoormusega põllumajandusmaa hektari kohta. Sigade ja kodulindude pidamise korral ostetakse vajalik sööt enamasti sama piirkonna taimekasvatusega tegelevatelt ettevõtjatelt, seetõttu on neil ettevõtjatel vähe põllumajandusmaad ning keskmine hektari kohta makstav toetus on kõrgem. Mahemesinduse korral asuvad mesilaste korjealad suures osas looduslikel aladel, mis jäävad väljapoole põllumajandusmaad, seetõttu on ka neil kõrge keskmine hektari kohta makstav toetus.

Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse ühikumakse ja loomade, kodulindude ja mesilasperede ühiku arvutamise koefitsientide väljatöötamisel on võetud arvesse mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud lisakulutused ja saamata jäänud tulu. Lisakulutustest moodustavad olulisema osa mahesööda kallim hind, maheloomade suurem pidamispind ning loomade karjatamise ja välialale laskmise kohustus. Mahemesinduse lisakulutustest moodustavad olulise osa mesilaste lisasöötmise piirangud ning nõuded korjealale. Saamata jäänud tulu tuleneb eelkõige maheloomade madalamast produktiivsusest võrreldes tavatootmisega.

Lamba kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 70 eurot, sellest kompenseeritakse 25,5 eurot looma kohta aastas (170 eurot loomühiku kohta).

Kitse kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 140 eurot, sellest kompenseeritakse 25,5 eurot looma kohta aastas (170 eurot loomühiku kohta).

ÜS9.2.5 - Siga

Tegemist on mahepõllumajandusmaa hektari kohta makstava toetusega, mis arvutatakse taotleja mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 85 euro suuruse ühikumaksega ning saadud summa jagamisel taotleja maa hektarite arvuga, mille kohta antakse mahepõllumajanduse ökokava toetust. Mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede ühikud arvutatakse koefitsientide alusel.

Ühtset ühikusummat on keerukas määratleda, kuna see sõltub ettevõttes peetavast loomaliigist, loomade arvust ning põllumajandusmaa suurusest, seetõttu on välja arvestatud eri loomaliikide pidamise eest makstava toetuse keskmised ühikusummad põllumajandusmaa hektari kohta. Karjatatavate loomde (veised, lambad, kitsed, hobused) puhul on arvestatud keskmise loomkoormusega põllumajandusmaa hektari kohta. Sigade ja kodulindude pidamise korral ostetakse vajalik sööt enamasti sama piirkonna taimekasvatusega tegelevatelt ettevõtjatelt, seetõttu on neil ettevõtjatel vähe põllumajandusmaad ning keskmine hektari kohta makstav toetus on kõrgem. Mahemesinduse korral asuvad mesilaste korjealad suures osas looduslikel aladel, mis jäävad väljapoole põllumajandusmaad, seetõttu on ka neil kõrge keskmine hektari kohta makstav toetus.

Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse ühikumakse ja loomade, kodulindude ja mesilasperede ühiku arvutamise koefitsientide väljatöötamisel on võetud arvesse mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud lisakulutused ja saamata jäänud tulu. Lisakulutustest moodustavad olulisema osa mahesööda kallim hind, maheloomade suurem pidamispind ning loomade karjatamise ja välialale laskmise kohustus. Mahemesinduse lisakulutustest moodustavad

olulise osa mesilaste lisasöötmise piirangud ning nõuded korjealale. Saamata jäänud tulu tuleneb eelkõige maheloomade madalamast produktiivsusest võrreldes tavatootmisega.

Emise ja kuldi kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 183 eurot, sellest kompenseeritakse 183 eurot looma kohta aastas (366 eurot loomühiku kohta).

Nuum- või noorsea kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 126 eurot, sellest kompenseeritakse 102 eurot looma kohta aastas (340 eurot loomühiku kohta).

ÜS9.2.6 - Kodulind

Tegemist on mahepõllumajandusmaa hektari kohta makstava toetusega, mis arvutatakse taotleja mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 85 euro suuruse ühikumaksega ning saadud summa jagamisel taotleja maa hektarite arvuga, mille kohta antakse mahepõllumajanduse ökokava toetust. Mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede ühikud arvutatakse koefitsientide alusel.

Ühtset ühikusummat on keerukas määratleda, kuna see sõltub ettevõttes peetavast loomaliigist, loomade arvust ning põllumajandusmaa suurusest, seetõttu on välja arvestatud eri loomaliikide pidamise eest makstava toetuse keskmised ühikusummad põllumajandusmaa hektari kohta. Karjatatavate loomde (veised, lambad, kitsed, hobused) puhul on arvestatud keskmise loomkoormusega põllumajandusmaa hektari kohta. Sigade ja kodulindude pidamise korral ostetakse vajalik sööt enamasti sama piirkonna taimekasvatusega tegelevatelt ettevõtjatelt, seetõttu on neil ettevõtjatel vähe põllumajandusmaad ning keskmine hektari kohta makstav toetus on kõrgem. Mahemesinduse korral asuvad mesilaste korjealad suures osas looduslikel aladel, mis jäävad väljapoole põllumajandusmaad, seetõttu on ka neil kõrge keskmine hektari kohta makstav toetus.

Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse ühikumakse ja loomade, kodulindude ja mesilasperede ühiku arvutamise koefitsientide väljatöötamisel on võetud arvesse mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud lisakulutused ja saamata jäänud tulu. Lisakulutustest moodustavad olulisema osa mahesööda kallim hind, maheloomade suurem pidamispind ning loomade karjatamise ja välialale laskmise kohustus. Mahemesinduse lisakulutustest moodustavad olulise osa mesilaste lisasöötmise piirangud ning nõuded korjealale. Saamata jäänud tulu tuleneb eelkõige maheloomade madalamast produktiivsusest võrreldes tavatootmisega.

Munakana kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 16,7 eurot, sellest kompenseeritakse 6,8 eurot linnu kohta aastas (485,7 eurot loomühiku kohta).

Broileri ja muu kodulinnu kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 13,9 eurot, sellest kompenseeritakse 6,8 eurot linnu kohta aastas (226,7 eurot loomühiku kohta).

Vuti kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 1,5 eurot, sellest kompenseeritakse 0,85 eurot looma kohta aastas (85 eurot loomühiku kohta).

ÜS9.2.7 - Küülik

Tegemist on mahepõllumajandusmaa hektari kohta makstava toetusega, mis arvutatakse taotleja mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 85 euro suuruse ühikumaksega ning saadud summa jagamisel taotleja maa hektarite arvuga, mille kohta antakse mahepõllumajanduse ökokava toetust. Mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede ühikud arvutatakse koefitsientide alusel.

Ühtset ühikusummat on keerukas määratleda, kuna see sõltub ettevõttes peetavast loomaliigist, loomade arvust ning põllumajandusmaa suurusest, seetõttu on välja arvestatud eri loomaliikide pidamise eest makstava toetuse keskmised ühikusummad põllumajandusmaa hektari kohta. Karjatatavate loomde (veised,

lambad, kitsed, hobused) puhul on arvestatud keskmise loomkoormusega põllumajandusmaa hektari kohta. Sigade ja kodulindude pidamise korral ostetakse vajalik sööt enamasti sama piirkonna taimekasvatusega tegelevatelt ettevõtjatelt, seetõttu on neil ettevõtjatel vähe põllumajandusmaad ning keskmine hektari kohta makstav toetus on kõrgem. Mahemesinduse korral asuvad mesilaste korjealad suures osas looduslikel aladel, mis jäävad väljapoole põllumajandusmaad, seetõttu on ka neil kõrge keskmine hektari kohta makstav toetus.

Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse ühikumakse ja loomade, kodulindude ja mesilasperede ühiku arvutamise koefitsientide väljatöötamisel on võetud arvesse mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud lisakulutused ja saamata jäänud tulu. Lisakulutustest moodustavad olulisema osa mahesööda kallim hind, maheloomade suurem pidamispind ning loomade karjatamise ja välialale laskmise kohustus. Mahemesinduse lisakulutustest moodustavad olulise osa mesilaste lisasöötmise piirangud ning nõuded korjealale. Saamata jäänud tulu tuleneb eelkõige maheloomade madalamast produktiivsusest võrreldes tavatootmisega.

Küüliku kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 10,5 eurot, sellest kompenseeritakse 1,7 eurot looma kohta aastas (57 eurot loomühiku kohta).

ÜS9.2.8 - Mesilaspere

Tegemist on mahepõllumajandusmaa hektari kohta makstava toetusega, mis arvutatakse taotleja mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 85 euro suuruse ühikumaksega ning saadud summa jagamisel taotleja maa hektarite arvuga, mille kohta antakse mahepõllumajanduse ökokava toetust. Mahepõllumajanduslikult peetavate loomade, kodulindude ja mesilasperede ühikud arvutatakse koefitsientide alusel.

Ühtset ühikusummat on keerukas määratleda, kuna see sõltub ettevõttes peetavast loomaliigist, loomade arvust ning põllumajandusmaa suurusest, seetõttu on välja arvestatud eri loomaliikide pidamise eest makstava toetuse keskmised ühikusummad põllumajandusmaa hektari kohta. Karjatatavate loomde (veised, lambad, kitsed, hobused) puhul on arvestatud keskmise loomkoormusega põllumajandusmaa hektari kohta. Sigade ja kodulindude pidamise korral ostetakse vajalik sööt enamasti sama piirkonna taimekasvatusega tegelevatelt ettevõtjatelt, seetõttu on neil ettevõtjatel vähe põllumajandusmaad ning keskmine hektari kohta makstav toetus on kõrgem. Mahemesinduse korral asuvad mesilaste korjealad suures osas looduslikel aladel, mis jäävad väljapoole põllumajandusmaad, seetõttu on ka neil kõrge keskmine hektari kohta makstav toetus.

Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse ühikumakse ja loomade, kodulindude ja mesilasperede ühiku arvutamise koefitsientide väljatöötamisel on võetud arvesse mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud lisakulutused ja saamata jäänud tulu. Lisakulutustest moodustavad olulisema osa mahesööda kallim hind, maheloomade suurem pidamispind ning loomade karjatamise ja välialale laskmise kohustus. Mahemesinduse lisakulutustest moodustavad olulise osa mesilaste lisasöötmise piirangud ning nõuded korjealale. Saamata jäänud tulu tuleneb eelkõige maheloomade madalamast produktiivsusest võrreldes tavatootmisega.

Mesilasperede pidamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 132 eurot, sellest kompenseeritakse 40 eurot pere kohta aastas.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS9.2.1 - Piimalehm (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	160,00	160,00	160,00	160,00	160,00	0,00	

	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.17 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS9.2.2 - Muu veis (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.17 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS9.2.3 - Hobune (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	26,00	26,00	26,00	26,00	26,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.17 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS9.2.4 - Lammas, kits (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	85,00	85,00	85,00	85,00	85,00	0,00	

	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.17 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS9.2.5 - Siga (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	450,00	450,00	450,00	450,00	450,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.17 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS9.2.6 - Kodulind (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	250,00	250,00	250,00	250,00	250,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.17 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS9.2.7 - Küülik (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	40,00	40,00	40,00	40,00	40,00	0,00	

	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.17 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS9.2.8 - Mesilaspere (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	2 500,00	2 500,00	2 500,00	2 500,00	2 500,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.17 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
KOKKU	O.17 (ühik: Hektarid)	0,00	125 000,00	135 000,00	140 000,00	145 000,00	150 000,00	0,00	**Summa:** 695 000,00 **Maksimaalne:** 150 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	5 300 000,00	5 300 000,00	5 400 000,00	5 400 000,00	5 600 000,00	0,00	27 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	4 240 000,00	4 240 000,00	4 320 000,00	4 320 000,00	4 480 000,00	0,00	21 600 000,00

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

9.3 - Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	9.3
Sekkumise nimetus	Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus
Sekkumise liik	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused
Ühine väljundnäitaja	O.18. Loomade heaoluga, loomatervisega või bioturvalisusmeetmete tõhustamisega seotud toetusega hõlmatud loomühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V9.1	Rakendada vabatahtlikke kõrgemaid standardeid, kvaliteediskeeme ja programme	1	Jah
V9.2	Tõsta loomapidajate teadmisi karjatervisest üldiselt	1	Jah
V9.4	Toetada kõrgema karjatervise jälgimise kohustuse võtmist	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.43 Antimikroobikumide kasutamist piiravate toetatud meetmetega (ennetamine/vähendamine) seotud loomühikute osakaal
R.44 Loomade heaolu parandamise toetatud meetmetega hõlmatud loomühikute osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise üldeesmärgiks on tõsta loomakasvatajate teadlikkust karjatervise olulisusest vastamaks ühiskonna ootustele loomakasvatuslikus toidutootmises. Sekkumise kaudu toetatakse põllumajandustootjaid, kes võtavad loomade heaolu ja tervise edendamiseks kõrgema karjatervise jälgimise kohustuse eesmärgiga ennetada tõhusamalt haiguste tekkimist ja antimikroobsete ravimite kasutamise vajadust.

Sekkumisega toetatakse karjatervise programmi (edaspidi KTP) kasutuselevõttu ja rakendamist loomakasvatusettevõttes. KTP eesmärgiks on monitoorida farmi põhiselt loomade erinevaid

tervisenäitajaid tuvastades regulaarse karja jälgimise, andmete korje ja analüüsi kaudu olukorda karjas ning näha ette tegevused olemasolevate terviseprobleemide lahendamiseks ning uute ennetamiseks. Tegevuste tulemuslikkuse hindamiseks ja lisameetmete rakendamiseks kaetakse läbi toetuse kulud, mis on seotud karja regulaarse jälgimisega, andmekorjega ja arvestuse pidamisega, samuti kulud veterinaararsti visiitidele, andmete analüüsimisele ja nõustamisele. Karjaterviseprogrammi rakendamise tulemusena paraneb karja loomade tervisestaatus, väheneb antibiootikumide kasutamine ning paraneb toodangu kvaliteet ja suureneb loomade tootlikkus. Täiendav andmekorje on abiks riigi suurandmete korjele PõKa baromeetri jaoks, mis omakorda on abiks arengukava eesmärkide täitmisel.

Sekkumist planeeritakse rakendada etapiviisiliselt. Esimeses etapis toetatakse karjaterviseprogrammi rakendamist piimakarjades. Edaspidi on plaanis sekkumist rakendada ka teistele põllumajandusloomadele.

Karjatervise programm koosneb loomade tervisealasest jälgimisest, andmete korjest, tervisealase olukorra üle arvestuse pidamisest, veterinaararsti visiitidest koos andmete analüüsiga, sh selle põhjal tehtud ettepanekutest korrigeerivateks meetmeteks parema karjatervise eesmärgi saavutamiseks.

Karjatervise andmete korje ja analüüs ning nõustamine edasise tegevuse osas toimub taotleja ettevõttes vastavalt tegevusplaanile. Andmete korje toimub vastavalt kokkulepitud põhimõtetele Piimaklastri ja EMÜ pilootprojekti raames väljatöötatud piimaveisefarmidele sobivate karjaterviseala protokollide põhjal. Piimaveisekarjade kohta on eeltöö tehtud ja ühikuhinnad välja arvutatud.

Sekkumise esimeseks sihtgrupiks on piimaveisekarjad ja kui on näha, et sihtgrupp ei kasuta kogu rahaeraldist ära siis rakendatakse sekkumist lihaveisekarjadele.

Karjatervise andmete analüüsiks ning nõustamiseks rakendatavate meetmete osas peab loomakasvataja kasutama vastava ettevalmistusega veterinaararsti (läbinud vastava täiendkoolituse) või karjatervise konsulenti (uus grupp nõustajaid AKISe töörühmast).

Loomakasvataja peab karjatervise programmi raames loomade jälgimise, kogutud andmete, tehtud analüüside ning nende põhjal seatud eesmärkide ning korrigeerivate meetmete rakendamise üle arvestust.

Nõuete täpsemad kirjeldused sätestatakse maaeluministri määruses.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaajad

Loomapidajad, kes on esitanud põllumajandusloomade registrisse majandustegevuse teate või saanud tegevusloa loomapidamiseks.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetuskõlblikkuse tingimused

·Toetuse taotleja peab põllumajandusloomade liiki vastavalt väljakuulutatud taotlusvoorule.

·Taotleja kasutab toetatavate tegevuste elluviimisel põllumajandusloomade pidamiseks ettevõtet loomatervise määruse (EL) nr 2016/429 artikli 4 punkti 27 tähenduses, mis on kantud põllumajandusloomade registrisse.

·Taotleja poolt peetavad kõik toetusalused põllumajandusloomad peavad olema nõuetekohaselt registreeritud ja identifitseeritud.

· Taotleja peab regionaal- ja põllumajandusministri määrusega ettenähtud arvul põllumajandusloomi.

· Loomade arv, kelle kohta toetust taotletakse, peab vastama maaeluministri määrusega kehtestatud minimaalsele loomade arvule. Loomade arv võib kohustuseperioodi jooksul varieeruda, kuid keskmine loomade arv ei tohi langeda alla määrusega kehtestatud minimaalset loomade arvu.

Nõuded toetatavale tegevusele

· Taotlejal on sõlmitud karjaterviseprogramme nõustava veterinaararstiga leping.

· Taotleja täidab regulaarselt karjatervise protokolli, millesse kogutud karjaterviseandmed säilitatakse taasesitataval kujul.

· Taotleja võtab kohustuse täita loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetuse nõudeid taotluse esmakordse esitamise kalendriaastast alates viis järjestikust kalendriaastat.

·Taotleja täidab tingimuslikkuse nõudeid.

Täpsemad toetuskõlblikkuse tingimused abikõlblike ja mitteabikõlblike kulude kohta sätestatakse maaeluministri määruses.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Taotleja täidab veterinaarseaduse § 54 lõikes 2 või 3 nimetatud loomatauditõrje programmi.

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos sekkumisega

Ei kohaldu

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

☑ **IACSiga hõlmatud**

☐ **IACSiga hõlmamata**

IACSiga hõlmatud jagu

Makse liik

☑ ühikuhind lisakulude ja saamata jäänud tulu põhjal

☐ sisaldab tehingukulusid

☐ ühekordne makse

☐ kindlasummaline makse

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

-

Arvutusmeetod

Kõrgemate majandamisnõuete toetuse ühikusummade väärtuse arvutamisel on arvestatud täiendavate tööjõukuludega, mis on seotud karja regulaarse jälgimisega, andmekorjega ja arvestuse pidamisega. Samuti on ühikusummade arvutamisel arvestatud tööjõukuludega, mis on seotud lepinguga karjatervist nõustava veterinaararsti visiitide, andmete analüüsimise ja nõustamisega.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Millised on sekkumise jaoks ette nähtud kohustus(t)e mudelid?
☐ tulemuspõhised kohustused (valikuvõimalus)
☑ majandamiskohustused (valikuvõimalus)
☐ segalahendusel põhinevad (tulemuspõhised ja majandamiskohustused)

Selgitage toetusesaajate kohustusi/võimalusi seoses sekkumise jaoks ette nähtud kohustustega

Ei kohaldu

Kui kaua lepingud kestavad?

Tegemist on 5-aastase kohustusega.

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12 – toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutustega.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS9.3.1 - Piimalehm	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.43; R.44	Ei
ÜS9.3.2 - Lihaveis	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.43; R.44	Ei
ÜS9.3.3 - Lammas ja kits	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.43; R.44	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS9.3.1 - Piimalehm

Kõrgemate majandamisnõuete toetuse ühikusummade väärtuse arvutamisel on arvestatud täiendavate tööjõukuludega, mis on seotud karja regulaarse jälgimisega, andmekorjega ja arvestuse pidamisega. Samuti on ühikusummade arvutamisel arvestatud tööjõukuludega, mis on seotud lepinguga karjatervist nõustava veterinaararsti visiitide, andmete analüüsimise ja nõustamisega. Hetkel on arvestatud, et toetust tullakse taotlema piimakarjale suurusega vähemalt 101 piimaveist ning kõikidele lihaveistele ning lammastele ja kitsedele.

ÜS9.3.2 - Lihaveis

Kõrgemate majandamisnõuete toetuse ühikusummade väärtuse arvutamisel on arvestatud täiendavate tööjõukuludega, mis on seotud karja regulaarse jälgimisega, andmekorjega ja arvestuse pidamisega. Samuti on ühikusummade arvutamisel arvestatud tööjõukuludega, mis on seotud lepinguga karjatervist nõustava veterinaararsti visiitide, andmete analüüsimise ja nõustamisega. Hetkel on arvestatud, et toetust tullakse taotlema piimakarjale suurusega vähemalt 101 piimaveist ning kõikidele lihaveistele ning lammastele ja kitsedele.

ÜS9.3.3 - Lammas ja kits

Kõrgemate majandamisnõuete toetuse ühikusummade väärtuse arvutamisel on arvestatud täiendavate tööjõukuludega, mis on seotud karja regulaarse jälgimisega, andmekorjega ja arvestuse pidamisega. Samuti on ühikusummade arvutamisel arvestatud tööjõukuludega, mis on seotud lepinguga karjatervist nõustava veterinaararsti visiitide, andmete analüüsimise ja nõustamisega. Hetkel on arvestatud, et toetust tullakse taotlema piimakarjale suurusega vähemalt 101 piimaveist ning kõikidele lihaveistele ning lammastele ja kitsedele.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS9.3.1 - Piimalehm (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	45,00	45,00	45,00	45,00	45,00	0,00	

	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	26 000,00	26 000,00	26 000,00	26 000,00	26 000,00	0,00	**Summa:** 130 000,00 **Maksimaalne:** 26 000,00
ÜS9.3.2 - Lihaveis (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	40,00	40,00	40,00	40,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	0,00	24 000,00	24 000,00	24 000,00	24 000,00	0,00	**Summa:** 96 000,00 **Maksimaalne:** 24 000,00
ÜS9.3.3 - Lammas ja kits (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	46,00	46,00	46,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	0,00	0,00	2 250,00	2 250,00	2 250,00	0,00	**Summa:** 6 750,00 **Maksimaalne:** 2 250,00
KOKKU	O.18 (ühik: Loomühikud)	0,00	26 000,00	50 000,00	52 250,00	52 250,00	52 250,00	0,00	**Summa:** 232 750,00 **Maksimaalne:** 52 250,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	1 170 000,00	2 130 000,00	2 230 000,00	2 230 000,00	2 230 000,00	0,00	9 990 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	936 000,00	1 704 000,00	1 784 000,00	1 784 000,00	1 784 000,00	0,00	7 992 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

KK4 - Mulla- ja veekaitsetoetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	KK4
Sekkumise nimetus	Mulla- ja veekaitsetoetus
Sekkumise liik	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused
Ühine väljundnäitaja	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V4.3	Suurendada süsiniku sidumist muldades, kaitsta muldade orgaanilise süsiniku varusid ja pöörata suure	1	Jah
V5.1	Aidata kaasa pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamisele	1	Jah
V5.6	Mullaviljakuse säilitamine	1	Jah
V6.6	Soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid	2	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.14 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid, põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)
R.19 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega soodustatakse mulla majandamist, et parandada mulla kvaliteeti ja elustikku (nt mullaharimise vähendamine, põllumajanduskultuuridest taimkate, külvikord, sealhulgas liblikõieliste kultuuridega)
R.21 Veekogude kvaliteedi parandamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Võttes aluseks strateegiakava SWOT-analüüsi ja vajaduste hindamist, hõlmatakse selle sekkumisega üksnes mulla- ja veekaitseliselt eriti tundlikke ja prioriteetseid alasid. Paljud teised muldade heale seisundile kaasa aitavad ning samuti veekaitsele suunatud tegevused (nt viljavaheldus, vahekultuuride kasvatamine, haljasväetise kasvatamine, orgaanilise multši kasutamine jm) on koondatud keskkonnasõbraliku majandamise jt ökokavade nõuete alla. Seejuures on keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlemine üks mulla- ja veekaitsetoetuse toetuskõlblikkuse tingimustest.

Mullakaitseliselt on selle sekkumise eesmärk süsiniku emissiooni vähendamine ning muldade orgaanilise süsiniku varu ja turvasmuldade kaitsmine. Kuna kõige suurem orgaanilise süsiniku emissioon põllumajanduses toimub turvasmuldadelt ning kõige suurema orgaanilise süsiniku sisaldusega ja mineraliseerumisele haavatumad on just haritavad turvasmullad, vähendatakse sekkumise abil selliste muldadega põllumajandusmaa harimist ja soodustatakse põllukultuuride aluse maa viimist pikaajalise rohumaa alla ja vastupidi, välditakse rohumaa asemel põllukultuuride kasvatamist.

Mullaerosioon mõjutab oluliselt mullaviljakust ja mullaökosüsteemide seisundit ning on üheks olulisemaks toitainete väljakannet põhjustavaks protsessiks. Eestis on siiski erodeerunud muldade osakaal väga väike, kuid lokaalselt on oluline, et toetatakse selliste maade rohumaaks viimist või rohumaana hoidmist.

Veekaitseliselt on selle sekkumise eesmärk põllumajandusmaal toitainete leostumise ohu vähendamine. Toitainete leostumist mõjutab oluliselt mulla kaetus taimedega. Taimed omastavad mullast nii toitaineid kui vett mistõttu neid leostub taimkattega (püsivalt) kaetud mullast välja vähem. Põhjaveekogumitele suunatud sekkumisena rakendatakse eelkõige põllumaa viimist rohukamara alla ja rohumaa hoidmist rohukamaras. Pinnaveekogumitele suunatud sekkumisena rakendatakse eelkõige veeseadusega võrreldes laiema püsiva taimikuga veekaitsevööndi kehtestamist, millest tulenevad piirangud toetusega hüvitatakse. Sekkumist kujundati koos perioodi 2022–2027 veemajanduskavade koostamisega, mille eesmärgiks on pinna- ja põhjavee vähemalt hea seisundi saavutamine, vee säästev kasutamine ning kvaliteetse joogivee tagamine.

Nii mulla- kui veekaitsetoetuse eesmärke täidab kõige enam liigirikas looduslik rohumaa, mille rohukamarat pole aastaid uuendatud ja kus ei ole kasutatud mineraalväetisi ja taimekaitsevahendeid. Seetõttu toetatakse kõrgema toetusemääraga mulla- ja veekaitsetoetuse õiguslikel maadel asuvaid väärtuslikke rohumaid ning lisatakse nende kohta täiendavad nõuded.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetuskõlblikkuse tingimused:

Taotleja kohta

Toetuse saaja on põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik, (v.a väärtusliku püsirohumaa korral põllumajandustootja ja muu toetuse taotleja), kellele antakse mulla- ja veekaitsetoetuse esimese kohustuseaasta kohta ka keskkonnasõbraliku majandamise toetust või kellel on vähemalt ühele loomühikule vastaval hulgal põllumajandusloomi ning kes järgnevatel kohustuseaastatel taotleb keskkonnasõbraliku majandamise toetust või kellel on vähemalt ühele loomühikule vastaval hulgal põllumajandusloomi.

Maa kohta

· Toetusega hõlmatud maa peab asuma põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris.

· Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetust võib taotleda vähemalt 0,3 ha suuruse põllu kohta, mille põhimullana on vähemalt 65% ulatuses turvasmullad (M, S, R, AM) ja/või erodeeritud (E,e) ja deluviaalmuldade (D) kompleks.

· Põhjaveekaitse toetust võib taotleda vähemalt 0,3 ha suuruse põllu kohta, mis asub vähemalt 50% ulatuses kaitsmata põhjaveega alal või olulisel allika- ja karstialal ning põllu kohta, millel asub allikas või karstivorm.

· Pinnaveekaitse toetust võib taotleda toitainete tõttu kesises, halvas ja väga halvas seisundiklassis pinnaveekogumi valgalal asuva veekogu (va Läänemeri), mille veeseaduse kohane veekaitsevöönd on vähemalt 10 m, piirneva vähemalt 0,3 ha suuruse põllu kohta või keskkonnakaitseliste maaparandusrajatiste sekkumisega rajatud veekaitsevööndi laiendi kohta. Toetust antakse 10 m veekaitsevööndi puhul 40 m täiendava veekaitselise rohumaa eest ja 20 m veekaitsevööndi puhul 30 m täiendava veekaitselise rohumaa eest.

· Väärtusliku püsirohumaa turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetust ning väärtusliku püsirohumaa põhjaveekaitse toetust makstakse turvas- ja erodeeritud mulla või põhjaveekaitse toetuse õigusliku püsirohumaa kohta, mis on ekspertide poolt hinnatud väärtuslikuks või potentsiaalselt väärtuslikuks püsirohumaaks. Väärtuslikuks püsirohumaaks loetakse pärandniite, mis asuvad väljaspool riiklikke kaitstavaid loodusobjekte. Potentsiaalseteks väärtuslikeks püsirohumaadeks eelnevalt kaardistatud ja inventeeritud kõrge loodusväärtusega püsirohumaid.

· Taotleja võib samale maale taotleda vaid ühte mulla- ja veekaitse toetust.

· Toetust ei maksta pärandniidu toetuse õiguslikele aladele.

· Toetust ei maksta maale, mille kohta taotleja taotleb väärtusliku püsirohumaa toetust.

Toetust ei maksta ökoalade toetuse taotlemisel ökoalana määratletud põllumaa kohta ning samuti maa kohta, mille kohta makstakse taotlejale keskkonnasõbraliku majandamise toetust (v.a väärtusliku püsirohumaa turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetuse ning väärtusliku püsirohumaa põhjavee kaitse toetuse puhul) ning mesilaste korjealade toetust.

· Alates 2026. aastast on uue kohustuse pikkuseks kolm kalendriaastat.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetuse saamise nõuded:

1.1 Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetuse saamise nõuded

· Taotleja peab hoidma maa, mille kohta toetust taotleb, kohustuseperioodi kestel rohukamaras. Selleks viib taotleja põllukultuuri jmt all oleva maa kohustuseaastal rohukamara alla või jätkab rohumaa hoidmist rohukamaras.

· Rohumaad ei künta, kultiveerita, koorita ning üldjuhul ei randaalita ega freesita ja ei tehta muid rohukamarat kahjustavaid mullaharimistöid.

· Rohumaad võib äestada ning uuendada otsekülvi ja pealtparandamise teel.

· Turvasmullal asuvat rohumaad võib kohustuseperioodi jooksul (alates 2026. aastast võetakse uue kolmeaastase kohustuse puhul arvesse kohustuseaasta ning sellele eelnenud neli kalendriaastat) üks kord freesida või kuni kaks korda randaalida. Turvasmullad umbrohtuvad kergesti ka uue kamara tingimustes mitmete heintaimedega konkurentsivõimeliste umbrohtudega (nõgesed jm) ning see tingibki uuendamise vajaduse.

· Rohumaa ülekarjatamine on keelatud.

· Üldhävitava süsteemse toimega herbitsiidi kasutamine on keelatud.

· Taotleja korraldab rohumaa kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüside tegemiseks akrediteeritud laboratooriumisse (va juhul, kui proovid on juba 5-aastase tsükliga võetud) arvestusega, et iga kuni 20 ha kohustusealuse turvasmullaga rohumaa ja iga kuni 2 ha erodeeritud mullaga rohumaa kohta on võetud üks mullaproov. Määratakse mulla happesus, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldus ning mulla orgaanilise süsiniku sisaldus.

· Taotleja peab osalema üks kord kohustuseperioodi jooksul temaatilisel koolitusel. Alates 2026. aastast ei nõuta uute kolmeaastaste kohustuste puhul temaatilisel koolitusel osalemist juhul kui taotleja on juba

koolituse läbinud (arvesse võetakse alates 2023. aastast läbitud koolitused).

1.2. Väärtusliku püsirohumaa turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetuse saamise nõuded

· Taotleja peab hoidma maa, mille kohta toetust taotleb, kohustuseperioodi kestel rohukamaras.

· Rohumaad ei künta, kultiveerita, koorita, randaalita, freesita ega äestata ning ei tehta muid rohukamarat kahjustavaid mullaharimistöid.

· Rohumaa uuendamine ja väetiste (va loomade karjatamisel mahajääva sõnniku) ning taimekaitse-vahendite kasutamine on keelatud.

· Rohumaa ülekarjatamine, karjatatavate loomade lisasöötmine (va mineraalsööt) ja peale 1. novembrit nende rohumaal pidamine on keelatud.

· Taotleja peab osalema üks kord kohustuseperioodi jooksul temaatilisel koolitusel. Alates 2026. aastast ei nõuta uute kolmeaastaste kohustuste puhul temaatilisel koolitusel osalemist juhul kui taotleja on juba koolituse läbinud (arvesse võetakse alates 2023. aastast läbitud koolitused).

2.1. Põhjaveekaitse toetuse saamise nõuded

· Toetuse taotleja peab hoidma maa, mille kohta toetust taotleb, kohustuseperioodi kestel rohukamaras. Selleks viib taotleja põllukultuuri jmt all oleva maa kohustuseaastal rohukamara alla või jätkab rohumaamaa hoidmist rohukamaras.

· Rohumaad ei künta, kultiveerita, koorita, randaalita ega freesita ja ei tehta muid rohukamarat kahjustavaid mullaharimistöid.

· Rohumaad võib äestada ning uuendada otsekülvi ja pealtparandamise teel.

· Rohumaa ülekarjatamine on keelatud.

· Üldhävitava süsteemse toimega herbitsiidi kasutamine on keelatud.

· Taotleja korraldab rohumaa kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüside tegemiseks akrediteeritud laboratooriumisse (va juhul, kui proovid on juba 5-aastase tsükliga võetud) arvestusega, et iga kuni viie kohustusealuse rohumaa hektari kohta on võetud üks mullaproov. Määratakse mulla happesus, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldus ning mulla orgaanilise süsiniku sisaldus. Orgaanilise süsiniku sisaldus määratakse iga kuni 20 kohustusealuse rohumaa hektari kohta. Taotleja osaleb üks kord kohustuseperioodi jooksul temaatilisel koolitusel. Alates 2026. aastast ei nõuta uute kolmeaastaste kohustuste puhul temaatilisel koolitusel osalemist juhul kui taotleja on juba koolituse läbinud (arvesse võetakse alates 2023. aastast läbitud koolitused).

2.2. Väärtusliku püsirohumaa põhjaveekaitse toetuse saamise nõuded

· Taotleja peab hoidma maa, mille kohta toetust taotleb, kohustuseperioodi kestel rohukamaras.

· Rohumaad ei künta, kultiveerita, koorita, randaalita, freesita ega äestata ning ei tehta muid rohukamarat kahjustavaid mullaharimistöid.

· Rohumaa uuendamine ja väetiste (va loomade karjatamisel mahajääva sõnniku) ning taimekaitse-vahendite kasutamine on keelatud.

· Rohumaa ülekarjatamine, karjatatavatele loomadele väärtuslikul püsirohumaal lisasööda andmine (va mineraalsööt) ja peale 1. novembrit loomade rohumaal pidamine on keelatud.

· Taotleja peab osalema üks kord kohustuseperioodi jooksul temaatilisel koolitusel. Alates 2026. aastast ei nõuta uute kolmeaastaste kohustuste puhul temaatilisel koolitusel osalemist juhul kui taotleja on juba koolituse läbinud (arvesse võetakse alates 2023. aastast läbitud koolitused).

3. Pinnaveekaitse toetuse saamise nõuded

· Pinnaveekogumi äärde tuleb jätta kohustuseperioodi ajaks veeseaduse kohasele 10 m veekaitsevööndile lisaks 40 m veekaitsevööndi laiend, 20 m veeseaduse kohasele veekaitsevööndile lisaks 30 m veekaitsevööndi laiend. Toetust makstakse ka keskkonnakaitseliste maaparandusrajatiste sekkumisega rajatud veekaitsevööndi laiendi eest.

· Taotleja peab hoidma selle veekaitsevööndi laiendi, mille kohta toetust taotleb, kohustuseperioodi kestel rohukamaras. Selleks viib taotleja põllukultuuri jmt all oleva maa kohustuseaastal rohumaa alla või jätkab

maa hoidmist rohumaana. Teatud juhtudel võivad sel maal kasvada puud ja põõsad.

· Kohustuse alust rohumaad ei künta, kultiveerita, koorita, randaalita ega freesita ja ei tehta muid rohukamarat kahjustavaid mullaharimistöid.

· Veekaitsevööndi laiendis oleva rohumaa uuendamine on keelatud.

· Veekaitsevööndi laiendis oleva rohumaa ülekarjatamine on keelatud.

· Väetise ja reoveesette kasutamine, sõnnikuhoidla ja -auna ning punktkoormusobjekti (loomade söötmis- ja jootmiskoht) paigaldamine on veekaitsevööndi laiendis keelatud.

· Keemilise taimekaitsevahendi kasutamine (veeseaduses nimetatud registreeringuta) on veekaitsevööndi laiendis keelatud.

Taotleja peab osalema üks kord kohustuseperioodi jooksul temaatilisel koolitusel. Alates 2026. aastast ei nõuta uute kolmeaastaste kohustuste puhul temaatilisel koolitusel osalemist juhul kui taotleja on juba koolituse läbinud (arvesse võetakse alates 2023. aastast läbitud koolitused).

O14 Milline maa on toetusõiguslik?

☐ÜPP kava jaoks määratletud põllumajandusmaa

☑Põllumajanduseks kasutatav maa põllumajandusmaal ja mujal

Pinnaveekaitse toetuse puhul võib veekaitsevööndi laiend hõlmata ka alasid väljapool põllumajandusmaad ning seda eriti just keskkonnakaitseliste maaparandusrajatiste sekkumisega rajatud veekaitsevööndi laiendi puhul. Väärtusliku püsirohumaa turvas- ja erodeeritud mulla toetuse ning väärtusliku püsirohumaa põhjaveekaitse toetuse alused maad võivad olla tavapärasest märjemad ning seal võib esineda enam puid või põõsaid.

☐Mittepõllumajandusmaa

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus
GAEC01	Püsirohumaa säilitamine, võttes aluseks püsirohumaa ja põllumajandusmaa suhtarvu riiklikul, piirkondlikul, allpiirkondlikul, põllumajanduslike majapidamiste rühma ja põllumajandusliku majapidamise tasandil 2018. võrdlusaastaga võrreldes. Suurim vähenemine võrdlusaastaga võrreldes on 5 %.
GAEC02	Märg- ja turbaalade kaitse
GAEC04	Vooluveekogude äärde puhverribade rajamine
GAEC05	Mullaharimistavad, mis vähendavad mulla degradeerumise ja -erosiooni riski, sealhulgas nõlva kaldenurga arvestamine
GAEC09	Keskkonnatundlike püsirohumaadena kindlaks määratud püsirohumaade ümberkujundamise või kündmise keeld Natura 2000 aladel

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetuse tingimuslikkuse baastaseme elemendid

HPK1 - Püsirohumaa ja põllumaa suhtarvu säilitamine, mille kohaselt tuleb säilitada püsirohumaade pindala, et vältida rohumaade suuremahulist muutmist põllumaaks ning kaitsta ja säilitada olemasolevaid püsirohumaid.

HPK2 - 2024. aastal kehtib järgmine nõue 1: Turvasmullaga põllumajandusmaal ei ole kündmine ja freesimine lubatud, välja arvatud turvasmullaga põllumaal, kus on lubatud üks kord kolme aasta jooksul künda ja freesida. 2024. aastal loetakse turvasmullaga põllumajandusmaaks vähemalt 90% ulatuses turvasmullaga põld.

Nõue 2: Kuivendamata märgalasid ja turvasmullaga põllumajandusmaad ei tohi kuivendada. Kuivendatud

märgalade ja turvasmullaga põllumajandustegevuseks kasutataval põllumajandusmaal on drenaažisüsteeme lubatud rekonstrueerida üksnes siis, kui kasutatakse lahendusi, mis ei suurenda kasvuhoonegaaside heitkoguseid, ja kui see on vajalik mineraalmullas paikneva kuivendussüsteemi toimimiseks. Antud nõue ei kehti, kui kuivendatud turvasmuldadel tehakse veerežiimi kahepoolset reguleerimist (seadedrenaaž ja veetaseme tõstmine).

2025. aastast kehtib järgmine nõue 1: Turvasmullaga põllumajandusmaal ei ole kündmine ja freesimine lubatud, välja arvatud turvasmullaga põllumaal, kus on lubatud üks kord kolme aasta jooksul künda ja freesida. Alates 2025. aastast loetakse turvasmullaga põllumajandusmaaks põld, kus on vähemalt 65% ulatuses turvasmulda.

Nõue 2: Kuivendamata märgalasid ja turvasmullaga põllumajandusmaad ei tohi kuivendada. Kuivendatud märgalade ja turvasmullaga põllumajandustegevuseks kasutataval põllumajandusmaal on drenaažisüsteeme lubatud rekonstrueerida üksnes siis, kui kasutatakse lahendusi, mis ei suurenda kasvuhoonegaaside heitkoguseid, ja kui see on vajalik mineraalmullas paikneva kuivendussüsteemi toimimiseks. Antud nõue ei kehti, kui kuivendatud turvasmuldadel tehakse veerežiimi kahepoolset reguleerimist (seadedrenaaž ja veetaseme tõstmine).

HPK5 - Üle 10-protsendise kaldega aladel tuleb erosiooni takistamiseks põllumajandusmaa harimisel kasutada sobivaid agrotehnilisi võtteid: mulla harimine risti kallakuga, püsirohumaa rajamine, heintaimede kasvatamine, minimeeritud mullaharimine, kaitseribade rajamine küngaste nõlvadele või veekogude kallastele.

HPK9 - Natura 2000 võrgustiku alal asuva 100% turvasmuldadega püsirohumaa ning Natura 2000 võrgustiku alal asuva pärandniidu ja inventeeritud väärtusliku püsirohumaa kasutusotstarvet ei tohi muuta ega seda maad üles künda.

Nõude rakendumise alaks on Natura 2000 ja 100% turvasmuldadega kattuvad alad ning Natura 2000 võrgustikku jäävad pärandniidud ja inventeeritud väärtuslikud püsirohumaad.

Põhja- ja pinnaveekaitse toetuse saamise tingimuslikkuse baastaseme elemendid

HPK1 - Püsirohumaa ja põllumaa suhtarvu säilitamine, mille kohaselt tuleb säilitada püsirohumaade pindala, et vältida rohumaade suuremahulist muutmist põllumaaks ning kaitsta ja säilitada olemasolevaid püsirohumaid.

HPK 4 (üksnes pinnaveekaitse toetuse puhul) - Vooluveekogu äärde tuleb jätta puhverriba, kus on keelatud väetist ja taimekaitsevahendeid kasutada. Puhverriba laius arvestatakse veeseaduse § 118 lõigetes 3 ja 4 sätestatud lähtejoonest. Vooluveekogud, millele antud nõue kehtib, on maaparandussüsteemi avatud eesvoolud, peakraavid, jõed, ojad, kanalid.

Puhverriba laius on:

1) 3 meetrit – alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavil ja maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutataval kraavil, kui nimetatud kraavi veekogutüüp on Eesti looduse infosüsteemi andmetel peakraav või kraav

Erandina võib märkimisväärsete kuivenduskraavidega (alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavid ja maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatavad alla 10 % kaldega alal asuvad kraavid) aladel puhverriba laiust ka kitsendada, arvestades kohalikke olusid sh riigisiseseid õigusakte, kuid see ei tohi olla väiksem kui 1 meeter.

2) 10 meetrit – jõe, oja ja kanali puhul, mille veekogutüüp on Eesti looduse infosüsteemi andmete kohaselt jõgi, oja või kanal, ning üle 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavil ja maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutaval vooluveekogul.

HPK9 - Natura 2000 võrgustiku alal asuva 100% turvasmuldadega püsirohumaa ning Natura 2000 võrgustiku alal asuva pärandniidu ja inventeeritud väärtusliku püsirohumaa kasutusotstarvet ei tohi muuta ega seda maad üles künda.

Nõude rakendumise alaks on Natura 2000 ja 100% turvasmuldadega kattuvad alad ning Natura 2000 võrgustikku jäävad pärandniidud ja inventeeritud väärtuslikud püsirohumaad.

Muud baastaseme elemendid

· Taotleja kannab andmed põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse (veeseaduse § 155).

· Veeseaduse § 162 alusel väetamisplaani koostamine (üksnes põhja- ja pinnaveekaitse toetuse saamise puhul).

· HPK 4 nõudele lisaks on pinnaveekaitse toetuse puhul:

veekaitsevööndi ulatus veekaitsevööndi arvestamise lähtejoonest on: 1) Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel ning Võrtsjärvel – 20 meetrit; 2) teistel järvedel, allikatel – 10 meetrit, välja arvatud veeseaduse § 118 lõike 2 punktis 3 nimetatud juhtudel;

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos sekkumisega

HPK 1 võimaldab püsirohumaid üles harida ning maaharimise viisi seal ei reguleerita. Sekkumises peab maa hoidma püsivalt rohukamaras, maaharimine on lubatud vaid taimiku säilimise eesmärgil minimaalses mahus.

Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetuse puhul ei välista HPK 2 nõue maa kasutamist põllukultuuride kasvatamiseks. HPK 2 raames on maa kündmine ja freesimine piiratud, kuid muud vähem emissioone tekitavadmaaharimisviisid on (ka iga-aastaselt) lubatud. KK4s peab turvasmullaga maa hoidma kohustuseperioodi vältel püsivalt rohumaa all ning harimine on lubatud vaid minimaalselt ja eelkõige rohukamara uuendamise vajadusest tulenevalt.

Erodeeritud muldade puhul on sekkumises võrreldes HPK 5 erosiooni takistavate võtetega lubatud üksnes maa kohustuseperioodi vältel (püsivalt ning ka talvisel ajal) rohumaana hoidmine ning mullaharimistööd on keelatud.

Pinnaveekaitse toetuse puhul makstakse toetust veeseaduse ja HPK 4 nõuetega võrreldes kuni 50 m veekaitsevööndi laiendi eest (enamasti hüvitatakse sekkumisega täiendavalt +30m või +40m eest, kus baastaseme element on vastavalt 20m või 10m). Kuna HPK 4 hõlmab vooluveekogusid, kuid KK4 sekkumise raames on toetust võimalik taotleda ka järvede ja allikate veeseadusega võrreldes täiendavate laiemate veekaitsevööndite jätmise eest, on asjakohane kehtestada vastav muu baastaseme element.

Põlluraamat ja veekaitsetoetuse puhul väetamisplaan aitavad tõhusa planeerimisvahendina baastaseme elementide kaudu kaasa sekkumise eesmärgipärasele rakendamisele.

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

☑ **IACSiga hõlmatud**

☐ **IACSiga hõlmamata**

IACSiga hõlmatud jagu

Makse liik

☑ ühikuhind lisakulude ja saamata jäänud tulu põhjal

☐ sisaldab tehingukulusid

☐ ühekordne makse

☐ kindlasummaline makse

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse ühikumäär on järgmine:

1.1. Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetuse puhul 70 eurot hektari kohta aastas.

1.2. Väärtusliku rohumaa turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetuse puhul 100 eurot hektari kohta aastas.

2.1. Põhjaveekaitse toetuse puhul:

· kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast

kuni 20%, 180 eurot hektari kohta aastas;

· kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle 20%, 85 eurot hektari kohta aastas.

2.2. Väärtusliku rohumaa põhjaveekaitse toetuse puhul:

· kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20%, 220 eurot hektari kohta aastas;

· kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle 20%, 110 eurot hektari kohta aastas.

3. Pinnaveekaitse toetuse puhul:

· kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20%, 220 eurot hektari kohta aastas;

kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle 20%, 110 eurot hektari kohta aastas.

Arvutusmeetod

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud Põllumajandusuuringute Keskus. Turvas- ja erodeeritud mulla toetusega ning põhjaveekaitse toetusega hüvitatakse põllukultuuride asendamisest rohumaaga ja glüfosaadi kasutamise keelust tekkiv saamata jäänud tulu ning rohumaa rajamise ja mullaproovide võtmisega kaasnevad kulud. Pinnaveekaitse toetuse ja väärtusliku püsirohumaa kohta makstava toetuse puhul võetakse saamata jäänud tuluna arvesse võetud ka taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamise mittekasutamise mõju ettevõtte majandusnäitajatele (nt söödaväärtuse kahanemine).

Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetuse nõudeid täites on arvestuslik saamata jäänud tulu ja lisakulu keskmiselt 119,1 eur/ha/a, millest toetusega kompenseeritakse 58,8%. Samas ei ole neid arvestusi tehtud mullaliigi põhiselt (aluseks on põllukultuuride ja rohumaade keskmine kattetulu) ja saamata jäänud tulu on teatud muldadel nende taimekasvatuseks sobivust arvesse võttes väiksem (või ka suurem). Näiteks on turvasmuldade puuduseks, mis mõjutab nende sobivust taimekasvatuseks sügisene liigvesi ja kesksuvine veepuudus, kaaliumipuudus ja vähene fosfori sidumise võime ning ebasoodne soojusrežiim (soojenevad aeglaselt).

Väärtuslikul püsirohumaal on saamata jäänud tulu ja lisakulutused maa rohumaa all hoidmise ning väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise keelust tulenev söödaväärtuse kahanemine kokku 153,6 eur/ha, millest toetusega hüvitatakse 100 eur/ha ehk 65,1%.

Veekaitseliselt tundlikes piirkondades on sageli viljakad mullad ning põllumeeste ootused saagi suurusele on seetõttu Eesti keskmisega (ja ka turvasmuldadega) võrreldes suuremad. Seetõttu on asjakohane tootjaid täiendavaid piiranguid kaasa toovate skeemidega liitumiseks rahaliselt kõrgemate toetusmääradega motiveerida. Maa rohumaana hoidmisel erineb põllukultuuride ja söödakultuuride kattetulu ligi kaks korda, mistõttu kehtestatakse põhjavee- ja pinnaveekaitse toetuse puhul põllumajandusliku majapidamise rohumaade osakaalu arvestades kaks erinevat toetuse ühikumäära. Ühikumäär sõltub sellest, mitu protsenti asjakohasel kohustuseaastal rohumaa kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast moodustab.

Perioodil 2014–2020 kehtinud piirkondliku veekaitsetoetuse määr, mis oli olenevalt ettevõtte rohumaade kogupindalast kas 70 või 130 eurot/ha ja mida maksti nitraaditundlike alade põhjavee kaitseks, ei olnud põllumajandustootjatele kohustuse võtmiseks piisavalt motiveeriv. 2019. a taotleti kõrgema määraga toetust vaid 30,74 hektari ja madalama määraga toetust 288,54 hektari kohta. Seda silmas pidades kehtestatakse sel perioodil eelmisega võrreldes kõrgemad toetusmäärad (vastavalt 85 ja 180 eur/ha).

Põhjaveekaitse toetuse nõuete täitmise juures esineb taimekasvatusettevõtetel, kus rohumaid on kuni 20%, põllukultuuride asemel maa kohustuseperioodi jooksul rohumaana hoidmise ja glüfosaadi kasutamise keelu tõttu arvestuslik saamata jäänud tulu ning mullaproovide jm lisakulu keskmiselt 245,98 eur/ha, millest toetusega kompenseeritakse 73,18%. Sega- ja loomakasvatusettevõtetel, kus rohumaid on üle 20%,

kaasnevad selle toetuse nõuete täitmisega saamata jäänud tulu ja lisakulu keskmiselt 130,22 eur/ha, millest toetusega kompenseeritakse 65,27%.

Pinnaveekaitse toetuse aluse maa puhul ei tohi väetisi ja taimekaitsevahendeid üldse kasutada, mis kitsendab märkimisväärselt taimekasvatust neil aladel. Seetõttu makstakse nende alade kohta veekaitselise kohustuse võtmise eest toetust olenevalt ettevõtte rohumaade kogupindalast kas 110 või 220 eur/ha. Toetuse nõuete täitmise juures esineb taimekasvatusettevõtetel, kus rohumaid on kuni 20%, põllukultuuride asemel maa kohustuseperioodi jooksul rohumaana hoidmise, taimekaitsevahendite ja mineraalväetiste mittekasutamisega (söödaväärtuse kahanemine) tõttu arvestuslik saamata jäänud tulu ning rohumaade rajamisest tekkiv lisakulu ja saamata jäänud tulu kokku keskmiselt 226,03 eur/ha, millest toetusega kompenseeritakse 97,33%. Sega- ja loomakasvatusettevõtetel, kus rohumaid on üle 20%, kaasnevad selle toetuse nõuete täitmisega saamata jäänud tulu ja lisakulu keskmiselt 154,67 eur/ha, millest toetusega kompenseeritakse 64,65%.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Millised on sekkumise jaoks ette nähtud kohustus(t)e mudelid?

☐ tulemuspõhised kohustused (valikuvõimalus)

☑ majandamiskohustused (valikuvõimalus)

☐ segalahendusel põhinevad (tulemuspõhised ja majandamiskohustused)

Selgitage toetusesaajate kohustusi/võimalusi seoses sekkumise jaoks ette nähtud kohustustega

Samal ajal ei või taotlejal olla MAK 2014–2020 piirkondliku veekaitse või piirkondliku mullakaitse toetuse ja ÜPP strateegiakava 2023–2027 mulla- ja veekaitsetoetuse kohustust. MAK 2014–2020 raames võetud piirkondliku veekaitse või piirkondliku mullakaitse toetuse kohustuse võib asendada ÜPP strateegiakava 2023–2027 kohustusega.

Toetuse saajal on õigus kohustust koos maaga teisele isikule üle anda või sama 5-aastase kohutuse raames väheses mahus suurendada ja vähendada. Kui kohustusega hõlmatud maa läheb majapidamisest välja, üle teisele isikule, võib teine isik kohustuse üle võtta ja sellega jätkata. Kui kohustust üle ei võeta, siis kohustus selle maa osas lõpetatakse ja kohustuse üleandjalt toetust tagasi ei nõuta.

Kui kohustust soovitakse suurendada suuremas mahus, algab taotlejal uus 5-aastane (alates 2026. aastast 3-aastane) kohustus.

Kui kohustuse võtab üle isik, kellel ei ole kohustust, loetakse kohustuseperioodi kestuseks ülevõetud kohustuse kestus.

Alates 2026. aastast on uue kohustuse pikkuseks kolm kalendriaastat.

Maa rohumaana hoidmise korral jätkub sellise maa püsirohumaaks muutumise arvestus, mis enne kohustuseperioodi algust ei olnud kasutuses püsirohumaana, pärast kohustuseperioodi lõppu.

Kui kaua lepingud kestavad?

Sekkumisega võtab toetuse taotleja maatüki põhiselt viieaastase kohustuse. Alates 2026. aastast on uue kohustuse pikkuseks kolm kalendriaastat.

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12
Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12 - toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS KK4.1 - Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22	Ei
ÜS KK4.2 - Väärtusliku rohumaa turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22	Ei
ÜS KK4.3 - Põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20%	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22	Ei
ÜS KK4.4 - Põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22	Ei
ÜS KK4.5 - Väärtusliku rohumaa põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20%	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22	Ei
ÜS KK4.6 - Väärtusliku rohumaa põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle 20%	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22	Ei
ÜS KK4.7 - Pinnaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20%	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22	Ei
ÜS KK4.8 - Pinnaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle 20%	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.22	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS KK4.1 - Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus

Toodud eelpool

ÜS KK4.2 - Väärtusliku rohumaa turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus

Toodud eelpool

ÜS KK4.3 - Põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20%

Toodud eelpool

ÜS KK4.4 - Põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle

Toodud eelpool

ÜS KK4.5 - Väärtusliku rohumaa põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20%

Toodud eelpool

ÜS KK4.6 - Väärtusliku rohumaa põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle 20%

Toodud eelpool

ÜS KK4.7 - Pinnaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20%

Toodud eelpool

ÜS KK4.8 - Pinnaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle 20%

Toodud eelpool

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS KK4.1 - Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	70,00	70,00	70,00	70,00	70,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	19 500,00	21 300,00	22 200,00	23 100,00	24 000,00	0,00	**Summa:** 110 100,00 **Maksimaalne:** 24 000,00
ÜS KK4.2 - Väärtusliku rohumaa turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	500,00	700,00	800,00	900,00	1 000,00	0,00	**Summa:** 3 900,00 **Maksimaalne:** 1 000,00

ÜS KK4.3 - Põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20% (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	180,00	180,00	180,00	180,00	180,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK4.4 - Põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	85,00	85,00	85,00	85,00	85,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK4.5 - Väärtusliku rohumaa põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20% (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	220,00	220,00	220,00	220,00	220,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00

ÜS KK4.6 - Väärtusliku rohumaa põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle 20% (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	110,00	110,00	110,00	110,00	110,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK4.7 - Pinnaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20% (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	220,00	220,00	220,00	220,00	220,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK4.8 - Pinnaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle 20% (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	100,00	100,00	110,00	110,00	110,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00

KOKKU	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	38 000,00	42 500,00	45 000,00	47 500,00	50 000,00	0,00	**Summa:** 223 000,00 **Maksimaalne:** 50 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	3 896 923,00	4 394 392,00	4 682 877,00	4 971 361,00	5 259 846,00	0,00	23 205 399,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	3 117 538,40	3 515 513,60	3 746 301,60	3 977 088,80	4 207 876,80	0,00	18 564 319,20
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

KK5 - Väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	KK5
Sekkumise nimetus	Väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus
Sekkumise liik	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused
Ühine väljundnäitaja	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V4.3	Suurendada süsiniku sidumist muldades, kaitsta muldade orgaanilise süsiniku varusid ja pöörata suure	1	Jah
V5.1	Aidata kaasa pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamisele	1	Jah
V5.6	Mullaviljakuse säilitamine	1	Jah
V6.1	Mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine	1	Jah
V6.2	Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine	1	Jah
V6.6	Soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid	2	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.14 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid,

põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)
R.19 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega soodustatakse mulla majandamist, et parandada mulla kvaliteeti ja elustikku (nt mullaharimise vähendamine, põllumajanduskultuuridest taimkate, külvikord, sealhulgas liblikõieliste kultuuridega)
R.21 Veekogude kvaliteedi parandamise toetust saavate kohustustega hõlmatud kasutatava põllumajandusmaa osakaal
R.31 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on säilitada kõrge bioloogilise väärtusega püsirohumaid, kus on kujunenud või säilinud looduslik taimestik ja seeläbi tagatud tingimused liigirikkuseks. Väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus on mõeldud ekspertide poolt inventeeritud väljaspool kaitstavaid alasid asuvatele pärandniitudele ja ekspertide poolt inventeeritud kõrge loodusväärtusega püsirohumaadele.

Pärandniit ehk poollooduslik kooslus on pikaajalise inimtegevuse (niitmise, karjatamise ja puittaimestiku struktuuri kujundamise) mõjul kujunenud loodusliku elustikuga ala, mis on valdavalt kaetud niidutaimestikuga ning on niidetav või karjatatav.

Väärtuslikud püsirohumaad on kõrge loodusväärtusega püsirohumaad, kus on kujunemas looduslik taimestik ja seeläbi tagatud tingimused kõrgema liigirikkuse kujunemiseks.

Väljaspool kaitstavaid alasid asuvate pärandniitude seisundist puudub terviklik ülevaade. Põhisisetulekutoetuse abil on võimalik võtta kasutusele heas seisus looduslikke rohumaid, kuid puuduvad toetusmeetmed, mis tagaksid nende püsirohumaana säilimise ja õigete hooldusvõtetega majandamise. Vajalik on kõrge bioloogilise väärtusega püsirohumaad kaardistada, inventeerida ja tagada meetmed nende säilimiseks ning põllumajandusmaa elurikkuse ja sidususe suurendamiseks. Oluline on selliste väärtuslike püsirohumaade roll ka kliimamuutustega kohanemisel ja orgaanilise süsiniku sidumisel muldadesse.

Toetusega suunatakse hoidma kõrge väärtuslikke püsirohumaid rohukamaras ja neid mitte uuendama, et säiliks ja taastuks looduslik taimestik. Taimestiku liigilise mitmekesisuse säilitamiseks on soovitatav biomass püsirohumaalt ära viia. Looduslikku liigilist mitmekesisust aitab tagada väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise keeld. Elurikkuse hoidmiseks on soovitatav hilisem niitmise algusaeg ning loodussõbralikud niitmisvõtted.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Toetuse saajad on põllumajandustootjad ja teised toetuse taotlejad.

Toetuskõlblikkuse tingimused

· Toetust võib taotleda vähemalt 0,3 ha suuruse püsirohumaa kohta.

· Toetust makstakse püsirohumaa kohta, mis on ekspertide poolt inventeeritud väljaspool kaitstavaid alasid asuv pärandniit või kõrge loodusväärtusega püsirohumaa.

· Toetust ei maksta poollooduslikku koosluse ja pärandniidu toetuse õiguslikele aladele.

· Toetust ei maksta maale, mille kohta taotleja taotleb mulla- ja/või veekaitsetoetust.

Kohustuse pikkuseks on viis järjestikust kalendriaastat. Alates 2026. aastast võetud kohustuste pikkuseks on kolm kalendriaastat.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Sekkumise põhitegevuse nõuded

· Pärandniidud väljaspool kaitstavaid alasid ja kõrge loodusväärtusega püsirohumaad hoitakse kohustuseperioodi kestel rohukamaras. Rohukamara all hoidmine tähendab, et maad ei künta, kultiveerita, koorita, randaalita, freesita ega teostata muid töid, mis kahjustavad rohukamarat.

· Väljaspool kaitstavaid alasid asuvate pärandniitude ja kõrge loodusväärtusega püsirohumaade uuendamine on keelatud.

· Väetiste, reoveesette ja taimekaitsevahendite kasutamine on keelatud.

· Rohukamara kahjustamine ülekarjatamisega on keelatud.

· Rohumaa hekseldamisele seatakse ajaline piirang, mis kehtestatakse ministri määrusega.

O14 Milline maa on toetusõiguslik?

☑ÜPP kava jaoks määratletud põllumajandusmaa

☐Põllumajanduseks kasutatav maa põllumajandusmaal ja mujal

☐Mittepõllumajandusmaa

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus
GAEC01	Püsirohumaa säilitamine, võttes aluseks püsirohumaa ja põllumajandusmaa suhtarvu riiklikul, piirkondlikul, allpiirkondlikul, põllumajanduslike majapidamiste rühma ja põllumajandusliku majapidamise tasandil 2018. võrdlusaastaga võrreldes. Suurim vähenemine võrdlusaastaga võrreldes on 5 %.
GAEC09	Keskkonnatundlike püsirohumaadena kindlaks määratud püsirohumaade ümberkujundamise või kündmise keeld Natura 2000 aladel

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Taotleja täidab põlluraamatut vastavalt veeseadusele.

HPK1 - Püsirohumaa ja põllumaa suhtarvu säilitamine, mille kohaselt tuleb säilitada püsirohumaade pindala, et vältida rohumaade suuremahulist muutmist põllumaaks ning kaitsta ja säilitada olemasolevaid püsirohumaid.

HPK9 - HPK 9. Keskkonnatundlike püsirohumaadena kindlaks määratud püsirohumaade ümberkujundamise või kündmise keeld Natura 2000 aladel.

Natura 2000 võrgustiku alal asuva 100% turvasmuldadega püsirohumaa ning Natura 2000 võrgustiku alal asuva pärandniidu ja inventeeritud väärtusliku püsirohumaa kasutusotstarvet ei tohi muuta ega seda maad üles künda.

Nõude rakendumise alaks on Natura 2000 ja 100% turvasmuldadega kattuvad alad ning Natura 2000 võrgustikku jäävad pärandniidud ja inventeeritud väärtuslikud püsirohumaad.

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos sekkumisega

KK5 baastaseme nõuded on seotud püsirohumaa hoidmise üldise kohustusega ja Natura 2000 alal asuva püsirohumaa hoidmise kohustusega, KK5 täiendavad nõuded kohustavad säilitama konkreetset püsirohumaad väljaspool Natura 2000 ala, seda püsirohumaad mitte uuendama ning keelustavad väetamise ja taimekaitsevahendite kasutamise väärtuslikul püsirohumaal.

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

☑ IACSiga hõlmatud

☐ IACSiga hõlmamata

IACSiga hõlmatud jagu

Makse liik

☑ ühikuhind lisakulude ja saamata jäänud tulu põhjal

☐ sisaldab tehingukulusid

☐ ühekordne makse

☐ kindlasummaline makse

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Põhitegevused:

ÜS KK5.1 - Pärandniit väljaspool kaitstavaid alasid 80 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK5.2 - Kõrge loodusväärtusega püsirohumaa 50 eurot hektari kohta aastas.

Arvutusmeetod

Ühikuhindade arvutused on teinud Põllumajandusuuringute Keskus eeldusel, et 75% maadest karjatatakse ja 25% niidetakse. Saamata jäänud tulu tulenevalt loomade kaaluiibe langusest on 61 eur/ha, lisakulu parasiiditõrjele 8,00 eur/ha, saamata jäänud tulu mineraalväetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise keelust on 60,00 eur/ha, alade inventeerimine ekspertide poolt 1,43 eur/ha, kulud kokku 130,43 eur/ha. Väljaspool kaitstavaid alasid asuval pärandniidul kompenseeritakse sellest 80 eur/ha ehk 61,3% ja kõrge loodusväärtusega püsirohumaal 50 eur/ha ehk 38,3%.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Millised on sekkumise jaoks ette nähtud kohustus(t)e mudelid?

☐ tulemuspõhised kohustused (valikuvõimalus)

☑ majandamiskohustused (valikuvõimalus)

☐ segalahendusel põhinevad (tulemuspõhised ja majandamiskohustused)

Selgitage toetusesaajate kohustusi/võimalusi seoses sekkumise jaoks ette nähtud kohustustega

Toetust ei maksta MAK 2014–2020 poolloodusliku koosluse toetuse ja ÜPP strateegiakava 2023–2027 pärandniidu hooldamise ja pinnavee kaitse toetuse õiguslikele aladele. Toetust ei maksta maale, mille kohta taotleja taotleb ÜPP strateegiakava 2023–2027 mulla- ja/või veekaitsetoetust.

Toetuse saajal on õigus kohustust koos maaga teisele isikule üle anda või sama 5-aastase kohutuse raames väheses mahus suurendada ja vähendada. Kui kohustust soovitakse suurendada suuremas mahus, algab taotlejal uus 5-aastane kohustus. Kui alates 2026. aastast soovitakse kehtivat 5-aastast kohustust suurendada suuremas mahus, algab taotlejal uus 3-aastane kohustus.

Kui kohustusega hõlmatud maa läheb majapidamisest välja, üle teisele isikule, võib teine isik kohustuse üle võtta ja sellega jätkata. Kui kohustust üle ei võeta, siis kohustus selle maa osas lõpetatakse ja kohustuse üle andjalt toetust tagasi ei nõuta.

Kohustuse vähendamise, suurendamise, üleandmise ja asendamise kord reguleeritakse ministri määrusega.

Kui kaua lepingud kestavad?

Kohustuse pikkuseks on viis järjestikust kalendriaastat. Alates 2026. aastast on uute kohustuste pikkuseks kolm kalendriaastat.

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12 - toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS KK5.1 - Pärandniit väljaspool kaitstavaid alasid	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.31	Ei
ÜS KK5.2 - Kõrge loodusväärtusega püsirohumaa	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.19; R.21; R.31	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS KK5.1 - Pärandniit väljaspool kaitstavaid alasid

Toetust makstakse 80 eurot hektari kohta aastas. Ühikuhindade arvutused on teinud PMK eeldusel, et 75% maadest karjatatakse ja 25% niidetakse. Saamata jäänud tulu tulenevalt loomade kaaluiibe langusest on 61 eur/ha, lisakulu parasiiditõrjele 8,00 eur/ha, saamata jäänud tulu mineraalväetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise keelust on 60,00 eur/ha, alade inventeerimine ekspertide poolt 1,43 eur/ha, kulud kokku 130,43 eur/ha. Väljaspool kaitstavaid alasid asuval pärandniidul kompenseeritakse sellest 80 eur/ha ehk 61,3%.

ÜS KK5.2 - Kõrge loodusväärtusega püsirohumaa

Toetust makstakse 50 eurot hektari kohta aastas. Ühikuhindade arvutused on teinud PMK eeldusel, et 75% maadest karjatatakse ja 25% niidetakse. Saamata jäänud tulu tulenevalt loomade kaaluiibe langusest on 61 eur/ha, lisakulu parasiiditõrjele 8,00 eur/ha, saamata jäänud tulu mineraalväetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise keelust on 60,00 eur/ha, alade inventeerimine ekspertide poolt 1,43 eur/ha, kulud kokku 130,43 eur/ha. Kõrge loodusväärtusega püsirohumaal kompenseeritakse sellest 50 eur/ha ehk 38,3%.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS KK5.1 - Pärandniit väljaspool kaitstavaid alasid (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	80,00	80,00	80,00	80,00	80,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	1 000,00	7 500,00	9 500,00	11 000,00	15 216,25	**Summa:** 44 216,25 **Maksimaalne:** 15 216,25

ÜS KK5.2 - Kõrge loodusväärtusega püsirohumaa (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	9 500,00	15 000,00	20 000,00	27 000,00	**Summa:** 71 500,00 **Maksimaalne:** 27 000,00
KOKKU	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	1 000,00	17 000,00	24 500,00	31 000,00	42 216,25	**Summa:** 115 716,25 **Maksimaalne:** 42 216,25
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	80 000,00	1 075 000,00	1 510 000,00	1 880 000,00	2 567 300,00	7 112 300,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	64 000,00	860 000,00	1 208 000,00	1 504 000,00	2 053 840,00	5 689 840,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

KK6 - Pärandniidu hooldamise toetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	KK6
Sekkumise nimetus	Pärandniidu hooldamise toetus
Sekkumise liik	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused
Ühine väljundnäitaja	O.14. Hektarite arv (välja arvatud metsandus) või muude üksuste arv, mis on hõlmatud keskkonna- või kliimaalaste kohustustega, mis lähevad kaugemale kohustuslikest nõuetest
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V4.3	Suurendada süsiniku sidumist muldades, kaitsta muldade orgaanilise süsiniku varusid ja pöörata suure	1	Jah
V6.1	Mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine	1	Jah
V6.2	Elurikkust soodustavate majandamispraktikate kasutamise ja kasutuselevõtu toetamine	1	Jah
V6.6	Soodustada veekogumeid säästvaid põllumajanduspraktikaid	2	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.14 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid või säilitada süsiniku säilitamine või seda parandada (sealhulgas püsirohumaa, püsiva taimkattega püsikultuurid, põllumajandusmaa märg- ja turbaalal)
R.31 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad
R.33 Toetust saavate kohustustega hõlmatud osa kogu Natura 2000 võrgustiku alast

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on säilitada pärandniite ehk poollooduslikke kooslusi ja seeläbi liigirikkust kogu põllumajandusmaal. Oluline roll on pärandniitudel ka kliimamuutustega kohanemisel ja orgaanilise süsiniku sidumisel muldadesse. Pärandniit ehk poollooduslik kooslus on pikaajalise inimtegevuse (niitmise, karjatamise ja puittaimestiku struktuuri kujundamise) mõjul kujunenud loodusliku elustikuga ala, mis on valdavalt kaetud niidutaimestikuga ning on niidetav või karjatatav. Iga pärandniidu kohta on üks põhitegevus, milleks on niitmine, karjatamine või puisniidu taastamisjärgne hooldamine. Lisaks põhitegevusele võib taotleja taotleda toetust ühe või mitme üheaastase lisategevuse eest. Liigikaitseliselt oluliste rannaalade lisategevuse jaoks on eksperdid välja valinud pärandniidud, kus asuvad olulised kurvitsaliste, sh niidurüdi pesitsusalad. Lisategevuse eesmärgiks on suunata need kooslused hooldusesse ning tagada nendel aladel kõrgem hoolduskvaliteet. Lisategevus pärandniidu käsitsi või hobuniidukiga niitmine toetab väikeste ja raskesti hooldatavate pärandniitude niitmist ning traditsiooniliste töövõtete säilimist. Väikesed pärandniidud on olulised maastiku sidususe säilitamisel. Lisategevusega laiule või väikesaartele toetatakse ilma püsiva praamiühenduseta väikesaartel ja laidudel asuvate pärandniitude hooldamist. Lisategevuse koosluse või liigi seisundi parendamiseks saab võtta juhul, kui pärandniidul on vaja teha lisatöid, et kaitsealuse koosluse või liigi seisundit parandada. Lisategevusega väärtuste hindamise eest tulemuspõhise toetuse taotlemisel testitakse tulemuspõhise toetuse metoodikat. Piloottegevusena töötatakse projekti LIFE-IP ForEst&FarmLand/Loodusrikas Eesti raames välja viieaastane tulemuspõhine pärandniidu hooldamise toetus koos metoodikaga. Koostöös teadlastega katsetatakse uusi innovaatilisi lahendusi pilootaladel umbes 500-l hektaril, kus taotleja hindab pärandniitu vastavalt väljatöötatud metoodikale. Tulemuspõhise tegevuse valimisel võib niitmise, karjatamise ja koosluse parendamise lisategevuse nõudeid kooskõlastatult Keskkonnaametiga pilootaladel muuta.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Toetuse saajad on põllumajandustootjad ja teised pärandniidu majandajad.

Toetuskõlblikkuse tingimused

· Pärandniidu hooldamise kohustuse kestus on viis järjestikust kalendriaastat. Alates 2026. aastast on uute kohustuste pikkuseks kolm kalendriaastat.

· Toetust võib taotleda vähemalt 0,1 hektari suuruse EELISesse kantud pärandniidu kohta, mis asub looduskaitseseaduse § 4 lõike 1 punktides 1, 2, 4, 5 ja 6 nimetatud kaitstaval loodusobjektil või Rebala muinsuskaitsealal.

· Toetusõiguslikuks loetakse ala, mis on valdavalt kaetud niidutaimestikuga ja on niidetav või karjatatav või mille taastamine on lõppenud ja kus on loodud tingimused niidutaimestiku kujunemiseks.

· Toetusõiguslikuks ei loeta kadakatega pärandniite, kui sealsete puittaimede liituvus on suurem kui 0,5.

· Toetusõiguslikuks ei loeta puisniite ja puiskarjamaid, kui sealsete puittaimete liituvus on suurem kui 0,7.

· Kui kadakad ja muu puittaimestik kasvab nii, et ala on takistusteta ülepinnaliselt hooldatav ning on olemas niidule omane rohttaimestik, siis võib kadakatega pärandniitudel liituvus olla suurem kui 0,5 ning puisniidul ja puiskarjamaal suurem kui 0,7.

· Toetusõigusliku maa hulka arvatakse:

o kuni kahe meetri laiused maastiku joonelemendid;

o pinnastee;

o küün, kiviaed, loomade varjualune;

o kuni 0,50 hektari suurune puude ja põõsaste grupp, väikeveekogu, vanajõgi ja muu looduslik taimestikuta ala, mis on selgelt eristatav ning mis on seotud pärandniidu hea seisundi tagamisega

o rannaniidul kõik sellised ala osad, kus taimestik puudub, olenemata ala osa suurusest, välja arvatud taimestiku piirist mere poole jäävad liiva- ja kliburannad;

o roostik, mis ei ole puitunud;

o tingimuslikkuse maastikuelemendid.

Toetust ei anta pärandniidu kohta, mille kohta taotletakse samaaegselt sama tegevuse eest loodushoiutoetust, strateegiakava muud keskkonnatoetust või ökokava toetust, välja arvatud mahepõllumajanduse ökokava toetus.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Sekkumise põhitegevuse nõuded

· Pärandniitu hooldatakse niitmise või karjatamise teel vastavalt sellele, mis on antud kooslusel lubatud.

· Üks kord viie aasta jooksul võib jätta pärandniidu hooldamata ehk võtta puhkeaasta, kui samal ajal on tagatud, et elupaik on heas seisus.

· Ala, mis on suurem kui 30 hektarit, tuleb niita keskelt-lahku või servast-serva. Tööde alustamisest tuleb teavitada Keskkonnaametit. Nõue ei kehti puisniitudel

· Keskkonnaamet võib vastavalt oma pädevusele määrata sekkumislehes toodusterinevaid hooldamisnõudeid.

· Taotleja täidab viieaastase kohustuseperioodi jooksul põhitegevuse nõudeid ja lisaks võib ta võtta igal aastal ühe aasta pikkuseid lisategevusi. Alates 2026. aastast võetud kohustuste puhul täidab taotleja kolmeaastase kohustuseperioodi jooksul põhitegevuse nõudeid ja lisaks võib ta võtta igal aastal üheaastaseid lisategevusi.

· Taotleja või tema esindaja, kes tegeleb pärandniidu hooldamisega, peab osalema Keskkonnaameti korraldatud pärandniidu hooldamise koolitusel hiljemalt esimesel kohustuseaastal. Kui taotleja või tema pärandniitude hooldamisega tegelev esindaja on ÜPP strateegiakava perioodi jooksul korra läbinud Keskkonnaameti poolt korraldatud pärandniidu hooldamise koolituse, siis loetakse nõue täidetuks ka strateegiakava perioodil võetud edasiste pärandniidu hooldamise kohustuste puhul.

1.Sekkumise põhitegevuse nõuded pärandniitudele, mida hooldatakse niitmise teel

· Keskkonnaamet määrab vajadusel niitmise algusaja.

· Kui Keskkonnaamet ei ole niitmise algusaega määranud, siis võib niita endale sobival ajal.

· Kui alal esineb EELISsse kantud kaitsealuse maas pesitseva linnuliigi elupaik, siis on alal lubatud niita alates 15. juulist. Kui taotleja kõik niidetavad alad jäävad kaitsealuse maas pesitseva linnuliigi esinemisalale, siis võib Keskkonnaameti nõusolekul niita ka enne 15. juulit, kuid mitte enam kui 20% taotleja niidetavatel aladel.

· Niidetaval pärandniidul tuleb jätta 5–30% alast niitmata. Kui ala ohustab seisundi halvenemine, tuleb terve ala ära niita.

· Niidetav pärandniit peab olema niidetud ja niide kokku kogutud 1. septembriks, kui Keskkonnaamet ei näe ette teisiti.

· Kokku kogutud niide peab olema alalt ära viidud niitmisele järgneva aasta 1. aprilliks, kui Keskkonnaamet ei näe ette teisiti.

· Niidetaval pärandniidul on hekseldamine keelatud, välja arvatud koosluse seisundi parendamise lisategevuse osana ja puisniidu taastamisjärgsel hooldamisel.

2. Sekkumise põhitegevuse nõuded pärandniitudele, mida hooldatakse karjatamise teel

· Rannaaladel tuleb alustada karjatamisega hiljemalt 31. mail, kui Keskkonnaamet ei näe ette teisiti.

· Karjatamise tulemusena peab kogu taotletaval alal olema visuaalselt tuvastatav, et loomad on alal toitunud selliselt, et rohustu on vähemalt 50 protsendi ulatuses madalaks söödud ning ülejäänud alal on rohustu valdavalt söödud.

· Karjatamise tulemus peab olema saavutatud 1. oktoobriks, kui Keskkonnaamet ei näe ette teisiti.

· Loomade lisasöötmine pärandniidul on keelatud.

· Juhul kui alal niidetakse enne karjatamist, kehtivad lisaks karjatamise nõuetele ka niitmise nõuded.
· Karjatatavat pärandniitu võib üle niita või hekseldada, kui karjatamise tulemus on saavutatud ning Keskkonnaametit on karjatamisjärgse niitmise või hekseldamise soovist teavitatud.

3. Sekkumise põhitegevuse nõuded puisniitude taastamisjärgsel hooldamisel

· Taastamisjärgset puisniitu peab hooldama niitmise, karjatamise või hekseldamise teel.
· Puisniidul ei ole hekseldamine lubatud enne 1. augustit.
· Puisniit peab olema niidetud, karjatatud või hekseldatud 1. oktoobriks.

4.Tulemuspõhine viieaastane piloottegevus

· Koostöös teadlastega katsetatakse uusi lahendusi luhaniitude ja rannaalade pilootaladel umbes 500-l hektaril.
· Taotleja hindab pärandniitu vastavalt väljatöötatud metoodikale.
· Tulemuspõhise tegevuse valimisel võib niitmise, karjatamise ja koosluse parendamise lisategevuse nõudeid kooskõlastatult Keskkonnaametiga pilootaladel muuta.
· Tulemuspõhise tegevuse valimisel ei saa võtta lisategevust väärtuste hindamise eest.
· Toetuse saamise tingimusi ja hindamise metoodikat pilooditakse projekti LIFE-IP ForEst&FarmLand/Loodusrikas Eesti raames; https://life.envir.ee/life-ip-forestfarmland.

Sekkumise lisategevuse nõuded

· Lisategevuse toetust saab võtta ainult sellele pärandniidule, kuhu on võetud põhitegevuse toetust.
· Kõiki lisategevusi võib võtta igal kohustuseperioodi aastal.
· Lisategevust saab võtta pärandniidu põhiselt.

1. Lisategevus liigikaitseliselt olulistel rannaaladel

· Lisategvust saab võtta pärandniitudele, mida hooldatakse karjatamise teel.
· Toetusõiguslikud on EELISesse kantud liigikaitseliselt olulised rannaalad.
· Karjatamise tulemusena peab kogu taotletaval alal olema visuaalselt tuvastatav, et loomad on alal toitunud selliselt, et rohustu on vähemalt 75 % ulatuses madalaks söödud ning ülejäänud alal on rohustu valdavalt söödud.

2. Lisategevus väärtuste hindamise eest

· Toetuse taotleja hindab hooldatavat pärandniitu vastavalt väljatöötatud metoodikale.
· Lisategevust saab võtta pärandniitudele, mida hooldatakse kas niitmise või karjatamise teel.
· Üks taotleja saab taotleda lisategevust väärtuste hindamise eest kuni 3 ala kohta aastas.
· Alad, mis on väiksemad kui 5 ha, saavad toetust minimaalselt 50 eurot ala kohta ning alad, mis on suuremad kui 20 ha, saavad toetust maksimaalselt 200 eurot ala kohta.
· Lisategvust ei saa võtta, kui põhitegevuseks on tulemuspõhine viieaastane piloottegevus.
· Toetuse saamise tingimusi ja hindamise metoodikat pilooditakse projekti LIFE-IP ForEst&FarmLand/Loodusrikas Eestiraames (https://life.envir.ee/life-ip-forestfarmland).

3.Lisategevus pärandniidu käsitsi või hobuniidukiga niitmisel

· Lisategevust saab võtta pärandniitudele, mida hooldatakse niitmise teel.

· Toetust makstakse taotlejale, kes niidab kogu pärandniidu vikati, trimmeri, hobuse ja hobuniiduki või motoplokiga.
· Tööde alustamisest tuleb teavitada Keskkonnaametit.

4.Lisategevus laiule või väikesaarele

· Lisategevust saab võtta pärandniitudele, mida hooldatakse kas niitmise või karjatamise teel.
· Toetust makstakse taotlejale, kes hooldab pärandniitu laiul või väikesaarel, kus puudub püsiv praamiühendus ja kuhu ei pääse teisiti kui muu veesõidukiga.
· Lisategevuse toetust makstakse pärandniidu hooldamiseks vajalikeks tegevusteks kuni 100 hektarile.

5.Lisategevus koosluse või liigi seisundi parendamiseks

· Lisategevust saab võtta pärandniitudele, mida hooldatakse kas niitmise või karjatamise teel.
· Taotleja valib koosluse või liigi seisundi parendamiseks lisategevuse juhul, kui on vaja teostada ühte või mitut järgmist tegevust: sonnide ja lompide taimestikust puhastamine, puistu kujundamine, mätaste eemaldamine, ebasoovitava taimestiku tõrjumiseks vajalikud täiendavad tööd või muud Keskkonnaameti poolt määratud tegevust.
· Tegevust saab võtta ainult sellele osale pärandniidust, kus konkreetset tegevust on vaja läbi viia.
Koosluse või liigi seisundi parendamiseks vajalike täiendavate lisategevuste elluviimiseks on vajalik Keskkonnaameti nõusolek.

O14 Milline maa on toetusõiguslik?
☑ÜPP kava jaoks määratletud põllumajandusmaa
☐Põllumajanduseks kasutatav maa põllumajandusmaal ja mujal
☐Mittepõllumajandusmaa

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)
Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus
GAEC01	Püsirohumaa säilitamine, võttes aluseks püsirohumaa ja põllumajandusmaa suhtarvu riiklikul, piirkondlikul, allpiirkondlikul, põllumajanduslike majapidamiste rühma ja põllumajandusliku majapidamise tasandil 2018. võrdlusaastaga võrreldes. Suurim vähenemine võrdlusaastaga võrreldes on 5 %.
GAEC09	Keskkonnatundlike püsirohumaadena kindlaks määratud püsirohumaade ümberkujundamise või kündmise keeld Natura 2000 aladel

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

·Taotleja täidab põlluraamatut vastavalt Veeseadusele.
·Vastavalt Loomakaitseseadusele tuleb põllumajanduslooma tervist ja heaolu kontrollida nii sagedasti, kui seda on vaja välditavate kannatuste ärahoidmiseks.
Taotleja hoiab pärandniitu heas seisus vastavalt Looduskaitseseadusele.

HPK1 - Püsirohumaa ja põllumaa suhtarvu säilitamine, mille kohaselt tuleb säilitada püsirohumaade pindala, et vältida rohumaade suuremahulist muutmist põllumaaks ning kaitsta ja säilitada olemasolevaid püsirohumaid.
HPK9 - HPK 9. Keskkonnatundlike püsirohumaadena kindlaks määratud püsirohumaade

ümberkujundamise või kündmise keeld Natura 2000 aladel.

Natura 2000 võrgustiku alal asuva 100% turvasmuldadega püsirohumaa ning Natura 2000 võrgustiku alal asuva pärandniidu ja inventeeritud väärtusliku püsirohumaa kasutusotstarvet ei tohi muuta ega seda maad üles künda.

Nõude rakendumise alaks on Natura 2000 ja 100% turvasmuldadega kattuvad alad ning Natura 2000 võrgustikku jäävad pärandniidud ja inventeeritud väärtuslikud püsirohumaad.

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos sekkumisega

KK6 baasnõuded on seotud püsirohumaa hoidmise üldise kohustusega ja Natura 2000 alal asuva püsirohumaa hoidmise kohustusega, samuti kohustavad baastaseme nõuded säilitama pärandniidu heas seisus vastavalt Looduskaitseseadusele, kuid ÜPP strateegiakava raames võetava kohustusega reguleeritakse pärandniitude majandamisviise (karjatamine ja niitmine), majandamise aegasid ja nähakse ette lisategevused elupaikade seisundi parandamiseks lähtudes erinevate kaitsealuste liikide elupaiganõuetest.

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

☑ IACSiga hõlmatud

☐ IACSiga hõlmamata

IACSiga hõlmatud jagu

Makse liik

☑ ühikuhind lisakulude ja saamata jäänud tulu põhjal

☐ sisaldab tehingukulusid

☐ ühekordne makse

☐ kindlasummaline makse

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

ÜS KK6.1 - Muu niidu niitmine: ühikumäär on 100 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK6.2 - Muu niidu niitmine alates 15. juulist: ühikumäär on 150 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK6.3 - Puisniidu niitmine: ühikumäär on 600 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK6.4 - Puisniidu taastamisjärgne hooldamine: ühikumäär on 300 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK6.5 – Karjatamine: ühikumäär on 185 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK6.6 - Lisategevus liigikaitseliselt olulistel rannaaladel: ühikumäär on 80 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK6.7 - Lisategevus käsitsi või hobuniidukiga niitmisel: ühikumäär on 200 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK6.8 - Lisategevus laiule või väikesaarele: ühikumäär on 10 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK6.9 - Lisategevus koosluse või liigi seisundi parendamiseks: ühikumäär on 100 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK6.10 - Lisategevus väärtuste hindamise eest tulemuspõhisetoetuse taotlemisel: ühikumäär on 10 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK6.11 - Tulemuspõhine viieaastane piloottegevus: ühikumäär on 15 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK6.12 - Puhkeaasta: ühikumäär on 100 eurot hektari kohta aastas.

Arvutusmeetod

Toetust makstakse pärandniidu hektari kohta. Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK, võttes arvesse uuringut „Poollooduslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs“.

Muu niidu niitmisel on arvestatud niitmise ja niite kokku kogumise kulude suurenemist pärandniidul 92,91 eur/ha ja lisakulu keskelt lahku või servast-serva niitmisel 9,84 eur/ha, kulud kokku on 102,75 eur/ha, toetusega kompenseeritakse sellest 100 eur/ha ehk 97%.

Muu niidu niitmisel alates 15. juulist on arvestatud niitmise ja niite kokku kogumise kulude suurenemist pärandniidul 92,91 eur/ha ja lisakulu keskelt lahku või servast-serva niitmisel 9,84 eur/ha, sööda väärtuse kahanemist tulenevalt hilisemast niitmisest 105 eur/ha, kulud kokku on 207,75 eur/, toetusega kompenseeritakse sellest 150 eurot ehk 72%.

Karjatamisel on arvestatud lisakulu loomade ümberpaigutamisele 26,98 eur/ha, transpordikulu 18,61

eur/ha, parasiiditõrje kulu 13,75 eur/ha, igapäevase joogivee tarnetega seotud kulud 7,29 eur/ha ning loomade kaaluiibe vähenemist 192,60 eur/ha, kulud kokku on 259,23 eur/ha. Sellest kompenseeritakse 185 eur/ha ehk 71%.

Puisniidu niitmisel on arvestatud ala eripäradega, niitmine ja niite kokku kogumine puisniidul nõuab eritehnikat ja on aeganõudev, selle kulu on 600 eur/ha, lisandub okste ja võsa eemaldamine ja transpordikulu 137,28 eur/ha, kokku on kulu 737 eur/ha, millest toetusega 600 eur/ ha kompenseeritakse 81%. Puisniidu taastamisjärgsel hooldamisel on arvestatud lisakulu loomade ümberpaigutamisele 26,98 eur/ha, transpordikulu 18,61 eur/ha, parasiiditõrje kulu 13,75 eur/ha, igapäevase joogivee tarnetega seotud kulud 7,29 eur/ha ning loomade kaaluiibe vähenemist 240 eur/ha, kulud kokku on 306,63 eur/ha. Sellest kompenseeritakse 300 eur/ha ehk 97,84%.

Lisategevuse liigikaitseliselt olulistel rannaaladel lisakulu loomade ümberpaigutamisele on 38,88 eur/ha, lisakulu loomade suurema nakatumise eest parasiithaigustesse on 13,55 eur/ha, väiksemast kaaluiibest tekkinud saamata jäänud tulu on 165,75 eur/ha, saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 218,18 eur/ha, toetusega 80 eru/ha kompenseeritakse sellest 48,27%.

Lisategevusel käsitsi või hobuniidukiga niitmisel on arvestatud tööjõukulu 67,07 eur/ha ja hobuse ja tehnika kulu 150,00 eur/ha, kogukulu on 217,07 eur/ha, millest toetusega 200 eur/ha kompenseeritakse 92%.

Laiu või väikesaare lisategevuse puhul on kulu paadile 21,60 eur/ha ja keskmine tööjõukulu 9,72 eru/ha, kogukulu 31,32 eur/ha, millest toetusega 10 eur/ha kompenseeritakse 79%.

Lisategevuse väärtuste hindamise eest tulemuspõhise toetuse taotlemisel ja tulemuspõhisel viieaastasel piloottegevusel kompenseeritaks kulud 100%.

Koosluse seisundi parendamise lisategevusel on arvestatud tööjõukulu 39,85 eur/ha ja masinakulu 70,50 eur/ha, kogukulu on 110,35 eur/ha ja teotusega 100 eur/ha kompenseeritakse sellest 90,62%.

Karjatataval pärandniidul on puhkeaastal täiendav kulu lisasööda ja täiendava karjamaa kasutuselevõtu eest 107,22 €/ha, millest toetusega kompenseeritakse 100 eurot hektari kohta aastas ehk 93,26%.
Niidetaval pärandniidul on puhkeaastal lisakulu 107,40 €/ha, millest toetusega kompenseeritakse 100 eurot hektari kohta aastas ehk 93,11%.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Millised on sekkumise jaoks ette nähtud kohustus(t)e mudelid?

☐ tulemuspõhised kohustused (valikuvõimalus)
☑ majandamiskohustused (valikuvõimalus)
☐ segalahendusel põhinevad (tulemuspõhised ja majandamiskohustused)

Selgitage toetusesaajate kohustusi/võimalusi seoses sekkumise jaoks ette nähtud kohustustega

Toetust ei anta pärandniidu kohta, mille kohta taotletakse samaaegselt sama tegevuse eest loodushoiutoetust, ÜPP strateegiakava 2023–2027 muud keskkonnatoetust või ökokava toetust, välja arvatud mahepõllumajanduse ökokava toetus.

Samal ajal ei või taotlejal olla MAK 2014–2020 ja ÜPP strateegiakava 2023–2027 pärandniidu hooldamise kohustust. MAK 2014–2020 raames võetud pärandniidu hooldamise kohustuse võib asendada ÜPP strateegiakava 2023–2027 kohustusega.

Toetuse saajal on õigus kohustust suurendada, vähendada, asendada ja üle anda. Toetuse saajal on õigus kohustust koos maaga teisele isikule üle anda või sama 5-aastase kohutuse raames väheses mahus suurendada ja vähendada. Kui kohustust soovitakse suurendada suuremas mahus, algab taotlejal uus 5-aastane kohustus. Kui alates 2026. aastast soovitakse 5-aastast kohustust suurendada suuremas mahus,

algab taotlejal uus 3-aastane kohustus.

Kui kohustusega hõlmatud maa läheb majapidamisest välja, üle teisele isikule, võib teine isik kohustuse üle võtta ja sellega jätkata. Kui kohustust üle ei võeta, siis kohustus selle maa osas lõpetatakse ja kohustuse üle andjalt toetust tagasi ei nõuta.

Kohustuse vähendamise, suurendamise, üleandmise ja asendamise kord reguleeritakse ministri määrusega.

Kui kaua lepingud kestavad?

Pärandniidu hooldamise kohustuse kestus on viis järjestikust kalendriaastat. Alates 2026. aastast on uue kohustuse pikkuseks kolm kalendriaastat.

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12 - toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS KK6.1 - Muu niidu niitmine	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei
ÜS KK6.10 - Lisategevus väärtuste hindamise eest tulemuspõhise toetuse taotlemisel	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei
ÜS KK6.11 - Tulemuspõhine viieaastane piloottegevus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei
ÜS KK6.12 - Puhkeaasta	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei
ÜS KK6.2 - Muu niidu niitmine alates 15. juulist	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei
ÜS KK6.3 - Puisniidu niitmine	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei
ÜS KK6.4 - Puisniidu taastamisjärgne hooldamine	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei
ÜS KK6.5 - Karjatamine	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei
ÜS KK6.6 - Lisategevus liigikaitseliselt olulistel rannaaladel	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei
ÜS KK6.7 - Lisategevus käsitsi või hobuniidukiga niitmisel	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei
ÜS KK6.8 - Lisategevus laiule või väikesaarele	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei
ÜS KK6.9 - Lisategevus koosluse või liigi seisundi parendamiseks	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.14; R.31	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS KK6.1 - Muu niidu niitmine

ÜS KK6.1 - Muu niidu niitmine: ühikumäär on 100 eurot hektari kohta aastas. Toetust makstakse pärandniidu hektari kohta. Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK, võttes arvesse uuringut „Poollooduslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs“.

Muu niidu niitmisel on arvestatud niitmise ja niite kokku kogumise kulude suurenemist pärandniidul 92,91 eur/ha ja lisakulu keskelt lahku või servast-serva niitmisel 9,84 eur/ha, kulud kokku on 102,75 eur/ha, toetusega kompenseeritakse sellest 100 eur/ha ehk 97%.

ÜS KK6.10 - Lisategevus väärtuste hindamise eest tulemuspõhise toetuse taotlemisel

ÜS KK6.10 - Lisategevus väärtuste hindamise eest tulemuspõhise toetuse taotlemisel: ühikumäär on 10 eurot hektari kohta aastas. Lisategevuse väärtuste

hindamise eest tulemuspõhise toetuse taotlemisel kompenseeritaks kulud 100%.

ÜS KK6.11 - Tulemuspõhine viieaastane piloottegevus

ÜS KK6.11 - Tulemuspõhine viieaastane piloottegevus: ühikumäär on 15 eurot hektari kohta aastas. Lisategevuse tulemuspõhisel viieaastasel piloottegevusel kompenseeritaks kulud 100%.

ÜS KK6.12 - Puhkeaasta

ÜS KK6.12 – Puhkeaasta: ühikumäär on 100 eurot hektari kohta aastas. Toetust makstakse pärandniidu hektari kohta. Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud Maaelu Teadmuskeskus, võttes arvesse uuringut „Poolloouslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs“. Karjatataval pärandniidul on puhkeaastal täiendav kulu lisasööda ja täiendava karjamaa kasutuselevõtu eest 107,22 €/ha, millest toetusega kompenseeritakse 100 eurot hektari kohta aastas ehk 93,26%. Niidetaval pärandniidul on puhkeaastal lisakulu 107,40 €/ha, millest toetusega kompenseeritakse 100 eurot hektari kohta aastas ehk 93,11%.

ÜS KK6.2 - Muu niidu niitmine alates 15. juulist

ÜS KK6.2 - Muu niidu niitmine alates 15. juulist: ühikumäär on 150 eurot hektari kohta aastas. Toetust makstakse pärandniidu hektari kohta. Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK, võttes arvesse uuringut „Poolloouslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs“.

Muu niidu niitmisel alates 15. juulist on arvestatud niitmise ja niite kokku kogumise kulude suurenemist pärandniidul 92,91 eur/ha ja lisakulu keskelt lahku või servast-serva niitmisel 9,84 eur/ha, sööda väärtuse kahanemist tulenevalt hilisemast niitmisest 105 eur/ha, kulud kokku on 207,75 eur/, toetusega kompenseeritakse sellest 150 eurot ehk 72%.

ÜS KK6.3 - Puisniidu niitmine

ÜS KK6.3 - Puisniidu niitmine: ühikumäär on 600 eurot hektari kohta aastas. Toetust makstakse pärandniidu hektari kohta. Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK, võttes arvesse uuringut „Poolloouslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs“.

Puisniidu niitmisel on arvestatud ala eripäradega, niitmine ja niite kokku kogumine puisniidul nõuab eritehnikat ja on aeganõudev, selle kulu on 600 eur/ha, lisandub okste ja võsa eemaldamine ja transpordikulu 137,28 eur/ha, kokku on kulu 737 eur/ha, millest toetusega 600 eur/ ha kompenseeritakse 81%.

ÜS KK6.4 - Puisniidu taastamisjärgne hooldamine

ÜS KK6.4 - Puisniidu taastamisjärgne hooldamine: ühikumäär on 300 eurot hektari kohta aastas. Toetust makstakse pärandniidu hektari kohta. Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK, võttes arvesse uuringut „Poolloouslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs“.

Puisniidu taastamisjärgsel hooldamisel on arvestatud lisakulu loomade ümberpaigutamisele 26,98 eur/ha, transpordikulu 18,61 eur/ha, parasiiditõrje kulu 13,75 eur/ha, igapäevase joogivee tarnetega seotud kulud 7,29 eur/ha ning loomade kaaluiibe vähenemist 240 eur/ha, kulud kokku on 306,63 eur/ha. Sellest kompenseeritakse 300 eur/ha ehk 97,84%.

ÜS KK6.5 - Karjatamine

ÜS KK6.5 – Karjatamine: ühikumäär on 185 eurot hektari kohta aastas. Toetust makstakse pärandniidu hektari kohta. Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK, võttes arvesse uuringut „Poolloouslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs“.

Karjatamisel on arvestatud lisakulu loomade ümberpaigutamisele 26,98 eur/ha, transpordikulu 18,61 eur/ha, parasiiditõrje kulu 13,75 eur/ha, igapäevase joogivee tarnetega seotud kulud 7,29 eur/ha ning loomade kaaluiibe vähenemist 192,60 eur/ha, kulud kokku on 259,23 eur/ha. Sellest kompenseeritakse 185 eur/ha ehk 71%.

ÜS KK6.6 - Lisategevus liigikaitseliselt olulistel rannaaladel

ÜS KK6.6 - Lisategevus liigikaitseliselt olulistel rannaaladel: ühikumäär on 80 eurot hektari kohta aastas. Toetust makstakse pärandniidu hektari kohta. Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK, võttes arvesse uuringut „Poollooduslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs“.

Lisategevuse liigikaitseliselt olulistel rannaaladel lisakulu loomade ümberpaigutamisele on 38,88 eur/ha, lisakulu loomade suurema nakatumise eest parasiithaigustesse on 13,55 eur/ha, väiksemast kaaluiibest tekkinud saamata jäänud tulu on 165,75 eur/ha, saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 218,18 eur/ha, toetusega 80 eru/ha kompenseeritakse sellest 48,27%.

ÜS KK6.7 - Lisategevus käsitsi või hobuniidukiga niitmisel

ÜS KK6.7 - Lisategevus käsitsi või hobuniidukiga niitmisel: ühikumäär on 200 eurot hektari kohta aastas. Toetust makstakse pärandniidu hektari kohta. Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK, võttes arvesse uuringut „Poollooduslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs“.

Lisategevusel käsitsi või hobuniidukiga niitmisel on arvestatud tööjõukulu 67,07 eur/ha ja hobuse ja tehnika kulu 150,00 eur/ha, kogukulu on 217,07 eur/ha, millest toetusega 200 eur/ha kompenseeritakse 92%.

ÜS KK6.8 - Lisategevus laiule või väikesaarele

ÜS KK6.8 - Lisategevus laiule või väikesaarele: ühikumäär on 10 eurot hektari kohta aastas. Toetust makstakse pärandniidu hektari kohta. Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK, võttes arvesse uuringut „Poollooduslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs“.

Laiu või väikesaare lisategevuse puhul on kulu paadile 21,60 eur/ha ja keskmine tööjõukulu 9,72 eru/ha, kogukulu 31,32 eur/ha, millest toetusega 10 eur/ha kompenseeritakse 79%.

ÜS KK6.9 - Lisategevus koosluse või liigi seisundi parendamiseks

ÜS KK6.9 - Lisategevus koosluse või liigi seisundi parendamiseks: ühikumäär on 100 eurot hektari kohta aastas. Toetust makstakse pärandniidu hektari kohta. Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK, võttes arvesse uuringut „Poollooduslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs“.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS KK6.1 - Muu niidu niitmine (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	1 505,00	1 723,00	1 962,00	2 170,00	2 300,00	0,00	**Summa:** 9 660,00 **Maksimaalne:** 2 300,00
ÜS KK6.10 - Lisategevus väärtuste hindamise eest tulemuspõhise toetuse taotlemisel (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	500,00	500,00	500,00	1 000,00	1 500,00	0,00	**Summa:** 4 000,00 **Maksimaalne:** 1 500,00
ÜS KK6.11 - Tulemuspõhine viieaastane piloottegevus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	500,00	500,00	500,00	500,00	500,00	0,00	**Summa:** 2 500,00 **Maksimaalne:** 500,00
ÜS KK6.12 - Puhkeaasta (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK6.2 - Muu niidu niitmine alates 15. juulist (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	150,00	150,00	150,00	150,00	150,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	5 500,00	5 650,00	5 800,00	6 000,00	6 300,00	0,00	**Summa:** 29 250,00 **Maksimaalne:** 6 300,00
ÜS KK6.3 - Puisniidu niitmine (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	600,00	600,00	600,00	600,00	600,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	1 425,00	1 650,00	1 750,00	1 850,00	1 900,00	0,00	**Summa:** 8 575,00 **Maksimaalne:** 1 900,00
ÜS KK6.4 - Puisniidu taastamisjärgne hooldamine (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	300,00	300,00	300,00	300,00	300,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	75,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	**Summa:** 475,00 **Maksimaalne:** 100,00
ÜS KK6.5 - Karjatamine (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	185,00	185,00	185,00	185,00	185,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	28 020,00	28 410,00	31 045,00	32 680,00	34 400,00	0,00	**Summa:** 154 555,00 **Maksimaalne:** 34 400,00
ÜS KK6.6 - Lisategevus liigikaitseliselt olulistel rannaaladel (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	80,00	80,00	80,00	80,00	80,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	2 500,00	2 760,00	3 300,00	3 700,00	4 000,00	0,00	**Summa:** 16 260,00 **Maksimaalne:** 4 000,00
ÜS KK6.7 - Lisategevus käsitsi või hobuniidukiga niitmisel (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	200,00	200,00	200,00	200,00	200,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	100,00	100,00	150,00	150,00	150,00	0,00	**Summa:** 650,00 **Maksimaalne:** 150,00
ÜS KK6.8 - Lisategevus laiule või väikesaarele (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	1 500,00	1 700,00	1 700,00	2 000,00	2 000,00	0,00	**Summa:** 8 900,00 **Maksimaalne:** 2 000,00
ÜS KK6.9 - Lisategevus koosluse või liigi seisundi parendamiseks (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	2 050,00	2 250,00	2 450,00	2 850,00	2 850,00	0,00	**Summa:** 12 450,00 **Maksimaalne:** 2 850,00
KOKKU	O.14 (ühik: Hektarid)	0,00	36 525,00	37 533,00	40 657,00	42 800,00	45 000,00	0,00	**Summa:** 202 515,00 **Maksimaalne:** 45 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	7 491 700,00	7 793 450,00	8 460 525,00	8 956 300,00	9 394 000,00	0,00	42 095 975,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	5 993 360,00	6 234 760,00	6 768 420,00	7 165 040,00	7 515 200,00	0,00	33 676 780,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

KK7 - Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	KK7
Sekkumise nimetus	Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus
Sekkumise liik	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused
Ühine väljundnäitaja	O.19. Geneetilisi ressursse toetavate tegevuste või üksuste arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V4.6	Tagada taimekasvatuses kliimamuutustega kohanemine	2	Osaliselt
V6.1	Mahepõllumajandusmaa ja keskkonnameetmetega hõlmatud maa osakaalu hoidmine ja suurendamine	1	Jah
V6.5	Põllumajandusloomade ja kultuurtaimede geneetilise mitmekesisuse hoidmine	1	Jah
V9.11	Kasvatatavate põllu- ja aiakultuuride mitmekesisus, kohalikesse oludesse sobivate sortide olemasolu	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.31 Kasutatava põllumajandusmaa osakaal, mis on hõlmatud toetatud kohustustega, millega toetatakse elurikkuse säilitamist või taastamist, sealhulgas suure loodusväärtusega põllumajandustavad

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Lisaks looduslike taime- ja loomaliikide säilitamisele on bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni kohaselt oluline säilitada ka koduloomade ja kultuurtaimede geneetilist mitmekesisust. Geneetiliste ressursside säilitamine on oluline nii bioloogilisest ja kultuurilisest kui ka majanduslikust seisukohast,

kuna mitmekesiste tunnustega heterogeensed populatsioonid kannavad endas omadusi, mida on võimalik edukalt kasutada kultuurtõugude ja -sortide aretamisel. Väga oluline on, et erinevaid taimesorte kasvatatakse laialdaselt põllumajandustootmises ja ei hoitaks ainult säilitamise eesmärgil. Samuti on need seotud meie toidukultuuriga ja mitmekesistavad meie toidulauda.

Toetuse eesmärgiks on säilitada kohalike tingimustega kohastunud ja geneetilisest erosioonist ohustatud taimede geneetilist ressurssi, edendada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste kohalike taimesortide kasvatamist ning soodustada kohalike puuvilja- ja marjasortidega uute istandike rajamist.

Sekkumist rakendatakse hektari- ja taimepõhise toetusena maaelu arengu sekkumisliigi „Keskkonna-, kliima- ja muud majandamiskohustused“ abil. Sekkumine on tegevuspõhine, sellega võetakse puuvilja- ja marjakultuuride kasvatamisel viieaastane kohustus ning põllu- ja köögiviljakultuuride kasvatamisel ühe aastane kohustus kasvatada kohalikke sorte. Sekkumise sihtgrupiks on põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik.

Kohalike sortide valikul lähtuti seisukohast, et tegu oleks Eesti sordiga, mis on pika ajalooga, kultuuriliselt, etniliselt või geneetiliselt oluline. Valitud sortide toetamise eesmärk ei ole ainult kultuuripärandi hoidmine, vaid need sordid peaksid pakkuma huvi ka tootjale ja tarbijale. Toetatavatel sortidel on selliseid erilisi ja väärtuslikke omadusi, mis võimaldavad neid kasutada nišitoodetena. Praegu ei ole need sordid leidnud laiemat kasutust, kuna on mõne omaduse tõttu (haiguskindlus, käsitsi koristus, võra tüüp, vähene säilivus vms) ebasoosingus. Nimekirja valiti nii rahvaselektsioonisorte, säilitussorte kui ka sordilehes olevaid sorte. Põllukultuuride ja köögiviljakultuuride nimekirja ettepaneku koostasid Eesti Taimekasvatuse Instituut ja põllumajanduskultuuride geneetilise ressursi programmi hindamiskomisjon. Kohalike puuvilja- ja marjakultuuride sortide nimekirja parandused ja täiendused koostati EMÜ Polli Aiandusuuringute Keskuse, ettevõtjate ja Eesti Aiandusliidu puuviljanduskomisjoni ettepanekute põhjal.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetuskõlblikkuse tingimused

Taotleja kohta

· Toetust võib taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik.

· Kohalikku sorti kartuli kasvatamisel peab taotleja olema kantud taimekaitseseaduses sätestatud juhul taimetervise registrisse.

· Taotleja võtab kohustuse täita kohalikku sorti puuvilja- ja marjakultuuri kasvatamise nõudeid taotluse esmakordse esitamise kalendriaastast alates viis järjestikust kalendriaastat ning kohalikku sorti põllu- ja köögiviljakultuuri kasvatamise nõudeid taotluse esitamise kalendriaastal.

· Kohalikku sorti puuviljakultuuridele võib toetust taotleda, kui kasvatatakse vähemalt 20 viljapuud vähemalt viiest erinevast sekkumise lisas nimetatud puuviljakultuuri kohalikust sordist.

· Kohalikku sorti marjakultuuridele võib toetust taotleda, kui kasvatatakse vähemalt 20 marjapõõsast vähemalt kolmest erinevast sekkumise lisas nimetatud marjakultuuri kohalikust sordist.

· Alates 2026. aastast on kohalikku sorti puuvilja- ja marjakultuuri kasvatamise uue kohustuse pikkuseks kolm kalendriaastat.

Maa ja taimede kohta

· Toetusega hõlmatud maa peab asuma põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris.

· Toetust võib taotleda põllumajandusmaa kohta, millel kasvatatakse vähemalt ühte sekkumise lisas loetletud kohalikku sorti puuvilja-, marja-, põllu- või köögiviljakultuuri. Toetusõigusliku põllu pindala hulka arvestatakse ka põllu otstes asuv kuni 15 meetri laiune teenindusala.

· Teravilja, kaunvilja (va. põlduba ’Helbi’), heintaimede ja kartuli kasvatamisel võib toetust taotleda

vähemalt 0,3 hektari suuruse maa kohta.

· Köögivilja, söödapeedi ja põlduba ’Helbi’ kasvatamisel võib toetust taotleda vähemalt 0,1 hektari suuruse maa kohta.

· Kohalikku sorti põllu- ja köögiviljakultuuri kasvatamisel võib toetust taotleda kui minimaalne toetusalune maa on vähemalt järgmise suurusega:

o teravilja ’Sangaste’ kasvatamise korral 5 ha;

o kaunviljade (va. põlduba ’Helbi’) kasvatamise korral 1 ha;

o heintaimede seemnekasvatuse ja valge ristiku kasvatamise korral 0,3 ha;

o kartuli kasvatamise korral 0,3 ha;

o söödapeedi, kaalika, sibula, kapsa ja põldoa ’Helbi’ kasvatamise korral 0,1 ha.

·Kohalikku sorti põllukultuuride kasvatamisel kasutab taotleja üksnes sertifitseeritud seemet või kohalikku sorti köögiviljade kasvatamisel standardseemet. Sertifitseeritud seemne mittesaadavuse korral võib põllukultuuride kasvatamiseks kasutada sama põllukultuuri aretusseemet.

·Kohalikku sorti viljapuude ja marjapõõsaste kasvatamise korral peab taotleja aia rajamisel või taimede asendamisel kasutama istutusmaterjali, mis on saadud tarnijalt, kelle andmed on kantud taimetervise registrisse.

·Heintaimede puhul antakse toetust üksnes maa kohta, millel kasvatatavad heintaimed on põldtunnustatud, v.a valge ristik.

·Regionaal- ja põllumajandusministril on õigus igal kalendriaastal määrata põllu- ja köögiviljakultuuride maksimaalne toetusalune pindala iga sordi puhul ühe taotleja kohta.

·Toetust võib taotleda sekkumise lisas loetletud kohalikku sorti taimede kohta.

Sekkumise lisa

I Toetatavate põllukultuuride kohalike sortide loetelu

Teravili

1. Talirukis ’Sangaste’

Kaunviljad

2. Põlduba ’Jõgeva’
3. Põlduba ’Helbi’
4. Põldhernes ’Mehis’
5. Põldhernes ’Kirke’

Kartul

6. Kartul ’Ando’
7. Kartul ’Endla’
8. Kartul ’Jõgeva kollane’
9. Kartul ’Väike verev’

Söödakultuurid

10.Söödapeet ’Jõgeva Eckendorf’

Liblikõielised heintaimed

11. Valge ristik ’Jõgeva 4’

Kõrrelised heintaimed

12. Aas-rebasesaba ’Haljas’

13. Sale-haguhein ’Ilo’
14. Punane aruhein ’Jõgeva 70’

II Toetatavate köögiviljakultuuride kohalike sortide loetelu

1. Harilik sibul ’Jõgeva 3’
2. Valge peakapsas ’Jõgeva’
3.Kaalikas ’Kohalik sinine’
4. Kaalikas ’Kõpu’

III Toetatavate puuvilja- ja marjakultuuride kohalike sortide loetelu

Õunapuu
1.‘Aia ilu’
2.‘Eva kuld’
3.‘Karlapärl’
4.‘Krameri tuviõun’
5.‘Maimu’
6.‘Meelis’
7.‘Paide taliõun’
8.‘Põltsamaa taliõun’
9.‘Raeda suviõun’
10.‘Suure-Jaani suveõun’
11.‘Talipirnõun’
12. ‘Tallinna pirnõun’
13. ‘Vahur’
14. ‘Vambola’
15. ‘Veiniõun’
16.‘Pärnu tuviõun”
17.‘Karksi renett”

Pirnipuu
18.‘Eesti pirn’
19.‘Järve seemik’
20.‘Kägi bergamott’
21.‘Saaremaa punane’
22.‘Tartu pirn’
23. ‘Tervishoiunõunik’

Ploomipuu:
24.‘Amitar’
25.‘Hiiu sinine’
26.‘Kihelkonna’
27.‘Mõisaploom’
28.‘Noarootsi punane’
29.‘Polli Emma’
30.‘Polli viljakas’

31. ‘Pärnu sinine’
32.‘Suur Tõll’
33.‘Tamme sinine’
34.‘Tartu punane’
35.‘Vikana’
36.‘Volli ploom’
37. ‘Märjamaa”

Kirsipuu
38.‘Nõmme liivakirss’

Musta sõstar
39.‘Anneke’
40.‘Albos’
41.‘Mede must’
42.‘Moka’
43.‘Mulgi must’
44.‘Musti’

Punane sõstar
45.‘Krameri punane’
46.‘Kurvitsa 4’

Karusmari
47.‘Aamissepa viljakas’
48. ‘Jaanike’
49.‘Polli esmik’
50. ‘Rae 1’

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetuse saamise nõuded

· Taotleja peab koostama kohalikku sorti puuvilja- ja marjakultuuride kohta aiaplaani.

· Taotleja peab kohalikku sorti põllu- ja köögiviljakultuuride kasvatamise korral järgima sordiomaniku kehtestatud minimaalseid agrotehnikanõudeid ja külvisenorme.

· Taotleja peab kohalikku sorti põllu- ja köögiviljakultuuride kasvatamise korral vältima põllu umbrohtumist.

Taotleja kasvatab kohustuseaastal kohalikku sorti põllu- ja köögiviljakultuuri kasvukohal põhikultuurina vähemalt 15. juunist kuni 1. augustini.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Taotleja peab kandma andmed põllumajandusmaal tehtud tegevuste ja kasvatatavate toetusõiguslike sortide kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse.

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos sekkumisega

Põlluraamatu pidamine on baasnõudeks kõikidele kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse saamise nõuetele.

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

☑ **IACSiga hõlmatud**

☐ **IACSiga hõlmamata**

IACSiga hõlmatud jagu

Makse liik

☑ ühikuhind lisakulude ja saamata jäänud tulu põhjal

☐ sisaldab tehingukulusid

☐ ühekordne makse

☐ kindlasummaline makse

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse ühikumäär kohalikku sorti taimede nõuetekohasel kasvatamisel on järgmine:
• Talirukis 'Sangaste' –20 eurot hektari kohta aastas;
• Kaunviljad (va. põlduba 'Helbi') –50 eurot hektari kohta aastas;
• Valge ristik 'Jõgeva 4' –50 eurot hektari kohta aastas;
• Sertifitseeritud heintaime seemnekasvatus –120 eurot hektari kohta aastas;
• Kartul –70 eurot hektari kohta aastas;
• Kaalikas ja söödapeet, põlduba'Helbi' –500 eurot hektari kohta aastas;
• Valge peakapsas 'Jõgeva' – 1500 eurot hektari kohta aastas;
• Harilik sibul 'Jõgeva 3' –1200 eurot hektari kohta aastas;
• Viljapuud –12 eurot taime kohta aastas;
• Marjapõõsad –5 eurot taime kohta aastas.

Arvutusmeetod

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Toetusega kompenseeritakse kuni 100% toetuse nõuete täitmisega kaasnevast saamata jäänud tulust ja lisakuludest. Ühikusummade kalkulatsioonides võrreldi kohalikku sorti taimede saagikust tänapäevaste sortidega, arvestati müügihinda ning kus asjakohane võeti arvesse ka täiendavaid koristus- rajamis-, hoolduskulusid ning saagikadu. Kohalikku sorti viljapuude ja marjapõõsaste kasvatamine kompenseeritakse 100%. See aitab kaasa olemasolevate kohalikku sorti taimedega rajatud istandike säilimisele ja uute rajamisele. Kohalikku sorti põllu- ja köögiviljakultuuride kasvatamise nõuete täitmine kompenseeritakse osaliselt, sõltudes kultuurist ja sordist.

Lisaselgitus

Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust saab taotleda sama põllumaa või puuvilja- ja marjakultuuride aluse maa kohta, millele taotletakse ökokava või põllumajanduskeskkonna toetusi.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Millised on sekkumise jaoks ette nähtud kohustus(t)e mudelid?

☐ tulemuspõhised kohustused (valikuvõimalus)

☑ majandamiskohustused (valikuvõimalus)

☐ segalahendusel põhinevad (tulemuspõhised ja majandamiskohustused)

Selgitage toetusesaajate kohustusi/võimalusi seoses sekkumise jaoks ette nähtud kohustustega

Toetuse saajal on õigus kohustust üle anda.

Kui kaua lepingud kestavad?

Taotleja võtab kohustuse täita kohalikku sorti puuvilja- ja marjakultuuri kasvatamise nõudeid taotluse esmakordse esitamise kalendriaastast alates viis järjestikust kalendriaastat ning kohalikku sorti põllu- ja köögiviljakultuuri kasvatamise nõudeid taotluse esitamise kalendriaastal. Alates 2026. aastast on kohalikku sorti puuvilja- ja marjakultuuri kasvatamise uue kohustuse pikkuseks kolm kalendriaastat.

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12 - toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS KK7.1 - Talirukis ’Sangaste’ kasvatus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.31	Ei
ÜS KK7.10 - Marjapõõsaste kasvatus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.31	Ei
ÜS KK7.2 - Kaunviljade kasvatus (v.a põlduba ’Helbi’)	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.31	Ei
ÜS KK7.3 - Valge ristiku ’Jõgeva 4’ kasvatus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.31	Ei
ÜS KK7.4 - Sertifitseeritud heintaime seemnete kasvatus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.31	Ei
ÜS KK7.5 - Kartuli kasvatus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.31	Ei
ÜS KK7.6 - Kaalika, söödapeedi ja põlduba ’Helbi’ kasvatus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.31	Ei
ÜS KK7.7 - Valge peakapsas ’Jõgeva’ kasvatus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.31	Ei
ÜS KK7.8 - Söögisibula ’Jõgeva 3’ standardseemne tippsibula kasvatus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.31	Ei
ÜS KK7.9 - Viljapuude kasvatus	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.31	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS KK7.1 - Talirukis ’Sangaste’ kasvatus

Saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 113 eurot, sellest kompenseeritakse 20 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK7.10 - Marjapõõsaste kasvatus

Saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 5 eurot, sellest kompenseeritakse 5 eurot taime kohta aastas.

ÜS KK7.2 - Kaunviljade kasvatus (v.a põlduba ’Helbi’)

Saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 86 eurot, sellest kompenseeritakse 50 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK7.3 - Valge ristiku ’Jõgeva 4’ kasvatus

Saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 59 eurot, sellest kompenseeritakse 50 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK7.4 - Sertifitseeritud heintaime seemnete kasvatus

Saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 153 eurot, sellest kompenseeritakse 120 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK7.5 - Kartuli kasvatus

Saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 648 eurot, sellest kompenseeritakse 70 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK7.6 - Kaalika, söödapeedi ja põlduba 'Helbi' kasvatus

Kaalika või söödapeedi kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 1000 eurot, sellest kompenseeritakse 500 eurot hektari kohta aastas. Põlduba 'Helbi' kasvatamisel on saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku 959 eurot, milles kompenseeritakse 500 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK7.7 - Valge peakapsas 'Jõgeva' kasvatus

Saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 2301 eurot, sellest kompenseeritakse 1500 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK7.8 - Söögisibula 'Jõgeva 3' standardseemne tippsibula kasvatus

Saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 2025 eurot, sellest kompenseeritakse 1200 eurot hektari kohta aastas.

ÜS KK7.9 - Viljapuude kasvatus

Saamata jäänud tulu ja lisakulu kokku on 12 eurot, sellest kompenseeritakse 12 eurot taime kohta aastas.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	**Eelarveaasta**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Kokku 2023–2029**
ÜS KK7.1 - Talirukis 'Sangaste' kasvatus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK7.10 - Marjapõõsaste kasvatus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.19 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK7.2 - Kaunviljade kasvatus (v.a põlduba 'Helbi') (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK7.3 - Valge ristiku 'Jõgeva 4' kasvatus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK7.4 - Sertifitseeritud heintaime seemnete kasvatus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	120,00	120,00	120,00	120,00	120,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.19 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK7.5 - Kartuli kasvatus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	70,00	70,00	70,00	70,00	70,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK7.6 - Kaalika, söödapeedi ja põlduba 'Helbi' kasvatus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	500,00	500,00	500,00	500,00	500,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK7.7 - Valge peakapsas 'Jõgeva' kasvatus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.19 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK7.8 - Söögisibula 'Jõgeva 3' standardseemne tippsibula kasvatus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	1 200,00	1 200,00	1 200,00	1 200,00	1 200,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS KK7.9 - Viljapuude kasvatus (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
KOKKU	O.19 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	6 500,00	6 600,00	6 700,00	6 800,00	7 000,00	**Summa:** 33 600,00 **Maksimaalne:** 7 000,00

	O.19 (ühik: Hektarid)	0,00	0,00	600,00	700,00	800,00	900,00	1 000,00	**Summa:** 4 000,00 **Maksimaalne:** 1 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	92 150,00	104 565,00	116 980,00	130 278,00	144 459,00	588 432,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	73 720,00	83 652,00	93 584,00	104 222,40	115 567,20	470 745,60
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

KK8 - Ohustatud tõugu looma pidamise toetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	KK8
Sekkumise nimetus	Ohustatud tõugu looma pidamise toetus
Sekkumise liik	ENVCLIM(70) – Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused
Ühine väljundnäitaja	O.19. Geneetilisi ressursse toetavate tegevuste või üksuste arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V6.5	Põllumajandusloomade ja kultuurtaimede geneetilise mitmekesisuse hoidmine	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.25 Keskkonnakestlikkuse parandamise toetatud kulukohustustega hõlmatud loomühikute osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärgiks on tagada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste ja ohustatuks loetud kohalike tõugude säilitamine. Põllumajandusloomade aretuse seaduse kohaselt loetakse tõug või eristatav osa ühte tõugu kuuluvate loomade populatsioonist ohustatuks, kui aretuses kasutatavate emasloomade arv on alla tuhande või isasloomade arv alla kahekümne ja emaslindude arv alla kümne tuhande või isaslindude arv alla tuhande. Tõud, keda Eestis loetakse ohustatuks, on nimetatud maaeluministri 21.12.2018 määruses nr 82 „Põllumajandusloomade ohustatud tõugude loetelu“. Sekkumise kaudu on plaanis toetada kõiki tõuge, kes on sellesse loetellu kantud.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Toetust antakse loomapidajale.

Toetuskõlblikkuse tingimused

·Taotleja võtab kohustuse täita ohustatud tõugu looma pidamise toetuse nõudeid taotluse esmakordse esitamise kalendriaastast alates viis järjestikust kalendriaastat, igal aastal vähemalt 10 kuud. Alates 2026. aastast on uue kohustuse pikkuseks kolm kalendriaastat.

·Iga ohustatud loomatõu puhul algab eraldi kohustus. Uus kohustus ei alga selle tõu kohta, mille kohta taotlejal juba on eelmise maaelu arengukava või käesoleva strateegiakava raames ohustatud tõugu looma pidamise kehtiv kohustus.

·Samal ajal ei või taotlejal olla MAK 2014–2020 ja ÜPP strateegiakava 2023–2027 ohustatud tõugu looma pidamise toetuse kohustust. MAK 2014–2020 raames ohustatud tõugu loomade kohta võetud kohustuse võib asendada ÜPP strateegiakava 2023–2027 kohustusega.

·Loomade/lindude arv, kelle kohta toetust taotletakse, võib kohustuseperioodi jooksul aastati varieeruda, kuid ei tohi olla väiksem minimaalsest kohustuse suurusest, mis kehtestatakse maaeluministri määruses.

Taotleja, kes taotleb toetust eesti vuttide pidamise eest, peab nende üle arvestust. Arvestuse pidamise täpsem kord kehtestatakse maaeluministri määruses.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Taotleja peab eesti maatõugu veist, eesti vutte, kihnu maalammast, eesti hobust, eesti raskeveohobust, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni hobust või tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni hobust.

- Toetust saab taotleda:
- vähemalt kohustuseaastale eelnenud aastal sündinud või asendamise hetkel vähemalt kuue kuu vanuse eesti maatõugu veise pidamise eest, kui toetuse taotleja peab nõuetekohaselt identifitseeritud ja registreeritud puhtatõulist tõuraamatu põhiossa kantud eesti maatõugu veist, kelle mõlemad vanemad ja vanavanemad on kantud eesti maatõugu veiste tõuraamatu põhiossa;
- vähemalt kohustuseaastale eelnenud aastal sündinud või asendamise hetkel vähemalt kuue kuu vanuse eesti hobuse, eesti raskeveohobuse, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni hobuse ja vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni hobuse pidamise eest, kui toetuse taotleja peab nõuetekohaselt identifitseeritud ja registreeritud puhtatõulist tõuraamatu põhiosas registreeritud või sinna kantud eesti hobust, eesti raskeveohobust, tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni hobust või tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni hobust;
- vähemalt kohustuseaastale eelnenud aastal sündinud või asendamise hetkel vähemalt kuue kuu vanuse eesti raskeveohobuse pidamise eest, kui toetuse taotleja peab nõuetekohaselt identifitseeritud ja registreeritud, põllumajandusloomade aretuse seadusele vastava eriprogrammi kohaselt saadud ja tõuraamatu lisaosas A registreeritud või sinna kantud eesti raskeveohobust;
- vähemalt kohustuseaastale eelnenud aastal sündinud või asendamise hetkel vähemalt kuue kuu vanuse kihnu maalamba pidamise eest, kui toetuse taotleja peab nõuetekohaselt identifitseeritud ja registreeritud puhtatõulist tõuraamatu põhiosas registreeritud või põhiossa kantud kihnu maalammast;
- eesti vuti pidamise eest, kui toetuse taotleja peab tõutunnistusega või tõendatud päritoluga eesti vutte, kes on individuaalses jõudluskontrollis või keda taotleja peab sugulinnuna ja kes on rühmaviisilises jõudluskontrollis. Jõudluskontrolli tehakse põllumajandusloomade aretuse seaduses sätestatud alustel ja korras.
- Kohustuseaasta jooksul võib taotleja asendada kohustuse all oleva looma teise sama tõugu nõuetekohase loomaga, kaotamata õigust saada toetust taotletud mahus. Asendusloom peab asendamise ajal olema vähemalt kuue kuu vanune.
- Toetuse saamise tingimustele vastava looma kohta, kelle kohta taotletakse toetust, võib taotleda ka lisatoetust, kui loom on:
- eesti maatõugu lehm, kes on toetuse taotlemisele eelnenud aastal andnud tõendatud põlvnemisega puhtatõulise järglase, ning vasikas on elussündinud ja andmed tema sünni kohta on kantud põllumajandusloomade registrisse või esitatud jõudluskontrolli läbiviijale;
- tõuraamatusse kantud eesti maatõugu pull;
- eesti maatõugu lehmmullikas, kes on sündinud kohustuseaastale eelnenud kolme aasta jooksul;
- eesti maatõugu lehm, kes on kohustuseaastal jõudluskontrollis põllumajandusloomade aretuse

seaduses sätestatud alustel ja korras;

- kohustuseaastale eelnenud aastal puhtatõulise järglase andnud eesti hobuse, eesti raskeveohobuse, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni või tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni mära, kui varss on nõuetekohaselt identifitseeritud ja registreeritud, varsa põlvnemine on geneetiliselt kontrollitud ning varss on registreeritud tõuraamatu põhiosas;
- kohustuseaastale eelnenud aastal järglase andnud eesti raskeveohobuse mära, kui varss on nõuetekohaselt identifitseeritud ja registreeritud, varsa põlvnemine on geneetiliselt kontrollitud ning varss on saadud põllumajandusloomade aretuse seaduse kohase eriprogrammi alusel ja registreeritud tõuraamatu lisaosas A;
- kohustuseaastale eelnenud aastal puhtatõulise järglase andnud ja enne kohustuseaastat jõudluskontrollis olnud eesti hobuse, eesti raskeveohobuse, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni või tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni täkk, kui täku põlvnemine on geneetiliselt kontrollitud ning varss on registreeritud tõuraamatu põhiosas. Jõudluskontroll peab olema läbi viidud põllumajandusloomade aretuse seaduses sätestatud alustel ja korras ning andmed jõudluskontrolli läbiviimise kohta peavad olema kantud hobuslaste registrisse;
- kohustuseaastale eelnenud aastal järglase andnud ja enne kohustuseaastat jõudluskontrollis olnud eesti raskeveohobuse täkk, kui täku põlvnemine on geneetiliselt kontrollitud ning varss on saadud põllumajandusloomade aretuse seaduse kohase eriprogrammi alusel ja registreeritud tõuraamatu lisaosas A. Jõudluskontroll peab olema läbi viidud põllumajandusloomade aretuse seaduses sätestatud alustel ja korras ning andmed jõudluskontrolli läbiviimise kohta peavad olema kantud hobuslaste registrisse;
- eesti hobuse, eesti raskeveohobuse, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni või tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni noortäkk, kes on sündinud kohustuseaastale eelnenud kolme aasta jooksul;
- peatõuraamatusse kantud kihnu maalamba jäär;
- kihnu maalammas, kes on kohustuseaastal jõudluskontrollis põllumajandusloomade aretuse seaduses sätestatud alustel ja korras.
- Kui taotleja taotleb kohustusealuse looma kohta lisatoetust ja soovib looma asendada, kuid asendusloom ei vasta samadele lisatoetuse saamise tingimustele, siis kohustusealuse looma kohta lisatoetust ei maksta.
- Kui on taotletud lisatoetust järglase andnud täku kohta, siis ei saa sama täku kohta enam noortäku pidamise lisatoetust taotleda.

Hobuse põlvnemise geneetiliseks kontrollimiseks tuleb akrediteeritud laboris läbi viia geneetiline ekspertiis enne taotlemise aasta taotlemisperioodi. Geneetilise ekspertiisiga kontrollitakse, kas põlvnemisandmed on mõlema vanemlooma osas õiged.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Ei kohaldu

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos sekkumisega

Ei kohaldu

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

☑ IACSiga hõlmatud

☐ **IACSiga hõlmamata**

IACSiga hõlmatud jagu

Makse liik

☑ ühikuhind lisakulude ja saamata jäänud tulu põhjal

☐ sisaldab tehingukulusid

☐ ühekordne makse

☐ kindlasummaline makse

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse ühikumäär nõuetele vastava ohustatud tõugu looma kohta on järgmine:

·eesti maatõugu veis – 250 eurot looma kohta aastas;

· eesti hobune – 250 eurot looma kohta aastas;

· eesti raskeveohobune – 250 eurot looma kohta aastas;

· tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni hobune – 250 eurot looma kohta aastas;

· tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni hobune –250 eurot looma kohta aastas;

· kihnu maalammas – 35 eurot looma kohta aastas;

· eesti vutt – 6 eurot linnu kohta aastas.

Lisatoetuse ühikumäär nõuetele vastava ohustatud tõugu looma kohta on järgmine:

· puhtatõulise järglase andnud eesti maatõugu veis – 100 eurot looma kohta aastas;

· eesti maatõugu pull – 200 eurot looma kohta aastas;

· maatõugu lehmmullikas – 34 eurot looma kohta aastas;

· jõudluskontrollis olev eesti maatõugu lehm – 250 eurot looma kohta aastas (sh maatõugu veise pidamist kompenseeritakse kõrgemas määras);

· järglase andnud ohustatud tõugu mära – 100 eurot looma kohta aastas;

· järglase andnud ja jõudluskontrollis olnud ohustatud tõugu täkk – 100 eurot looma kohta aastas;

· ohustatud tõugu noortäkk – 100 eurot looma kohta aastas;

· kihnu maalamba jäär – 35 eurot looma kohta aastas;

- jõudluskontrollis olev kihnu maalammas – 35 eurot looma kohta aastas.

Arvutusmeetod

Saamata jäänud tulu ja lisakulu arvestuse on teinud PMK. Kasutatud andmeallikad: FADN, EPJ, PMK, SA, EK, EHS, KMKS. Kalkulatsioonid on uuendatud 2024. aastal. Toetusega kompenseeritakse osaliselt või täielikult kohustuse täitmisega kaasnevad täiendavad kulud või saamatajäänud tulu. Toetuse ühikumäära sisse ei ole arvestatud tehingukulu.

Arvesse on võetud hobuste söödakulu, veterinaarkulud, värkimise ja rautamise kulu aastas, mis eesti hobusel on keskmiselt 310 €, tori ja eesti raskeveohobusel 420 € aastas. Toetusega hüvitatakse sellest 250 € aastas. Järglase saamiseks tehtavaid kulutused mära kohta (suurem söödakulu, lisasööt ja söödalisandid viljakuse parandamiseks ja tiinuse ajal, veterinaarteenused märale, suurenenud tööjõukulu, varsa identifitseerimine jmt) on keskmiselt 491 € aastas, sellest kompenseeritakse 100 € aastas. Järglase saamiseks tehtavaid kulutused täku kohta (suurem söödakulu, söödalisandid ja vitamiinid viljakuse parandamiseks, veterinaarteenused täkule, suurenenud tööjõukulu) on keskmiselt 640 € aastas, sellest kompenseeritakse 100 € aastas. Noortäku kohta tehtavad lisakulutused (suurem söödakulu, söödalisandid ja vitamiinid, veterinaarteenused, suurenenud tööjõukulu) on keskmiselt 321 € aastas, sellest kompenseeritakse 100 € aastas.

Madalamast piimakusest tingituna saamata jäänud tulu piima müügist on Eesti maatõugu veisel teiste veisetõugudega võrreldes 1111 € aastas, toetusega hüvitatakse sellest 250 € aastas, jõudluskontrolli tegemise korral hüvitatakse lisaks 250 € aastas. Järglase saamisest tingituna saamata jäänud tulu piima

müügist on 155 eurot aastas, sellest hüvitatakse lisatoetusena 100 € aastas. Maatõugu pulli söödakulu aastas on 550 eurot. Pulli pidamisel võib põhitoetusele lisaks saada lisatoetust 200 € aastas. Maatõugu lehmmullika söödakulu aastas maksab 450 eurot, sellest põhitoetusega hüvitatakse 250 € ja lisatoetusega 34 € aastas.

Vuti söötmiskulud aastas on 4,99 € ning pidamiskulud 4,93 €, toetusega hüvitatakse 6 €.

Lamba söödakulu, veterinaarkulud, pügamise ja allapanu kulud aastas kokku on 84 €, sellest hüvitatakse toetusega 35 € lamba kohta. Jõudluskontrolliga seotud kulud on lamba kohta 50 € aastas, sellest hüvitatakse 35 € aastas. Lisakulu jäära pidamisel (suurem sööda- ja tööjõukulu) on 64 € aastas, sellest kompenseeritakse lisatoetusena 35 € aastas.

Kompenseeritakse keskmiselt ligi pool tegelikust saamata tulust või lisakulust võttes arvesse sekkumise eesmärke ja ÜPP strateegiakava eelarvelise piiranguid. Vähemal määral kompenseeritakse varssade saamist, sest see on aretajale ühtlasi ka sissetuleku allikaks. Väiksemas määras on toetatud ka eesti maatõugu veise pidamist, sest kõrge põhitoetus võib soodustada lehmade pidamist ammlehmadena ja viia lihatõugudega ristamisteni, kuid maakarja veised on aretatud eelkõige piimaveise tõuks.

Toetus aitab loomade arvu hoida ja suurendada, kuid lisatoetusega soodustatakse tõusisese geneetilise mitmekesisuse suurenemist, vanuselise struktuuri paranemist, tõupuhaste järglaste saamist, põlvnemis- ja toodanguandmete kogumist, tõuraamatu kannete korrektsust ja loomade paremat käsitlemist.

Lisatoetust makstakse aretuseks kasutatavate suguloomade eest, kes annavad puhtatõulise järglase, sest ilma puhtatõuliste järglaste arvu suurendamata ei suudeta vähendada tõu ohustatust. Ohustatud tõugu loomade ristamine järglaste saamiseks on tavapärane praktika. Hobuste puhul ristatakse loomi põhikarja täienduseks ja turunõudlusele sobivamate tarbeloomade saamiseks. Väikestes eesti maatõugu veise karjades või suuremates veisekarjades, kus peetakse lisaks maakarja veistele ka teist tõugu veiseid, seemendatakse maakarja veiseid tihti muu veisetõu aretusmaterjaliga, sest nii on lihtsam ja majanduslikult ökonoomsem. Kuna enamasti kasutatakse suuremat kasvu veisetõugude aretusmaterjali, siis on sündiv järglane reeglina suurem ning sellega võivad kaasneda poegimisraskused. Lisatoetusega soodustatakse puhtatõuliste järglaste saamist.

Lisatoetust makstakse täku kohta, kes on olnud jõudluskontrollis. Jõudluskontroll näitab, et täkk on käsitletav või hinnatud vastavalt aretusprogrammile. Nt EHKASe tõuraamatusse kuuluvate eesti tõugu hobuste populatsioonist (u 800) läbivad jõudluskontrolli 10%–14% hobuseid aastas. Vana-tori suunal on jõudluskontrolli läbinud aastatel 2013–2019 keskmiselt 17% populatsioonist aastas.

Hobuste põlvnemise tuvastamine geneetiliselt aitab tagada kontrollitud põlvnemist ja tõuraamatu kannete korrektsust. Põllumajandusloomade aretuse seaduses hobuse põlvnemisandmete õigsuse kontrollimiseks geneetilise ekspertiisi tegemise nõuet ei ole. Põlvnemise geneetilisi ekspertiisi nõue on eri tõugude aretusprogrammides erinevalt kehtestatud. Reeglina tuleb sugulises kasutuses oleval täkul see teha, mõnel juhul on lubatud ka täku geneetiline identifitseerimine nt kui täku üks või mõlemad vanemad on surnud. Hobuse põlvnemisandmete õigsuse kontrollimiseks on tarvis geneetiliselt identifitseerida ka tema vanemaid. Hobuse geneetiline identifitseerimine toimub nt DNA markerite põhjal. Aretusprogrammides ei ole nõutud noorte täkkude (4. eluaastani k.a) põlvnemise geneetilist ekspertiisi (v.a eesti raskeveohobustel alates 2018. aastast), seda ei ole üldjuhul nõutud ka varssadel (v.a tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatiooni hobune ja eesti raskeveohobune) ja märadel. Põlvnemisandmete kontroll võib olla nõutud, kui on kahtlus, et põlvnemisandmed ei ole õiged, muul juhul on ekspertiis soovituslik.

Geneetilise mitmekesisuse säilimisele on suurimaks takistuseks sugulises kasutuses osalevate täkkude väike arv. Genofondi mitmekesisuse säilimiseks peaks isas- ja emasloomade arv olema senisest rohkem tasakaalus ning isasloomade valik suurem. Täkkude pidamine on keerukam ja kallim, paljud täkud

kastreeritakse liiga vara. Lisatoetusega soodustatakse noortäkkude kasvatamist, mis aitab tagada, et aretuses kasutatakse võimalikult palju eri täkke. Jõudluskontrolli ja järglaste hindamise kaudu leitakse need täkud, kellelt soovitakse edaspidi rohkem järglasi saada.

Lisatoetust makstakse ka eesti maatõugu veiste pullide ja kihnu maalamba jäära pidamise eest. Isasloomade pidamine on keerulisem ja kallim, loomad ei anna ka otsest tulu toodangu müügist (piim, liha, vill) ning seepärast pole loomapidajad huvitatud nende pidamisest. Selleks, et tagada isasloomade suurem valik, hoida tõusisest geneetilist mitmekesisust ning tagada maatõugu veiste sperma kasutamise võimalus kõigile tõupidajatele, tuleks loomapidajaid täiendavalt motiveerida maatõugu pulle ja kihnu maalamba jäärasid pidama. Kihnu maalambaid paljundatakse loomuliku paarituse teel, kunstlikku seemendust ei kasutata. Eesti maatõugu veiste puhul kasutatakse nii kunstlikku seemendust kui ka paaritust.

Lisatoetust makstakse eesti maatõugu lehmmullikate eest, et soodustada maatõugu veiste järelkasvu. Lisatoetust saab kuni mullika 48. elukuuni s.o mullika esimese nelja eluaasta kohta.

Lisatoetust makstakse jõudluskontrollis oleva eesti maatõugu lehma pidamise eest. Loomapidaja, kes osaleb jõudluskontrolli läbiviimises, panustab aktiivsemalt tõu aretusse. Aretusühing saab jõudluskontrolli kaudu andmeid loomade põlvnemise ja toodangu kohta, saadav info on vajalik aretustegevuse suunamiseks ning põlvnemisandmete säilitamiseks. Jõudluskontroll on loomapidaja jaoks lisatöö ning seepärast tuleks tootjaid motiveerida seda tegema.

Eesti maatõugu veis on piimaveis ning tema tõu eripära ja peamine eesmärk on toota eripärast, kõrge kuivaine-, rasva- ja valgusisaldusega toorpiima. Ilma jõudlusandmete kogumiseta, toodangu ja viljakuse analüüsita ei ole võimalik piiratud populatsioonis säilitada elujõulist ning jätkusuutlikku geneetilist ressurssi. Jõudluskontrollis mitteosalevate karjade osakaal oli 2019. aastal 60,69% (105 loomapidajat), mis moodustas 32,50% (229 lehma) puhtatõulistest eesti maatõugu lehmade populatsioonist. Aretusorganisatsioonile edastas 2019. aastal jõudluskontrollis mitteolevatest karjadest puhtatõuliste loomade andmeid (paaritusi-seemendusi, sünde, hukkumisi, karjast väljaviimise põhjuseid, oste-müüke jne.) vaid 5,7% loomapidajatest (6 loomapidajat 105-st).

Lisatoetust makstakse jõudluskontrollis osaleva kihnu maalamba pidamise eest. Jõudluskontrolli ei tehta kõigile peatõuraamatu loomadele. Peamiselt tehakse jõudluskontrolli neis karjades, kus tegeletakse aktiivselt loomade paljundamisega, sellised karjad tagavad puhtatõuliste järglaste tootmise ja seeläbi tõu säilimise.

Lisaselgitus

Loomade teisendamine loomühikuteks

Piimaveis – 1 LÜ
Lammas, kits – 0,1 LÜ
Hobune – 1 LÜ
Muu kodulind – 0,03 LÜ

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Millised on sekkumise jaoks ette nähtud kohustus(t)e mudelid?

☐ tulemuspõhised kohustused (valikuvõimalus)
☑ majandamiskohustused (valikuvõimalus)

☐ segalahendusel põhinevad (tulemuspõhised ja majandamiskohustused)

Selgitage toetusesaajate kohustusi/võimalusi seoses sekkumise jaoks ette nähtud kohustustega

- Iga ohustatud loomatõu puhul algab eraldi kohustus. Uus kohustus ei alga selle tõu kohta, mille kohta taotlejal juba on eelmise maaelu arengukava või käesoleva strateegiakava raames ohustatud tõugu looma pidamise kehtiv kohustus.
- Samal ajal ei või taotlejal olla MAK 2014–2020 ja ÜPP strateegiakava 2023–2027 ohustatud tõugu looma pidamise toetuse kohustust. MAK 2014–2020 raames ohustatud tõugu loomade kohta võetud kohustuse võib asendada ÜPP strateegiakava 2023–2027 kohustusega.
- Loomade/lindude arv, kelle kohta toetust taotletakse, võib kohustuseperioodi jooksul aastati varieeruda, kuid ei tohi olla väiksem minimaalsest kohustuse suurusest, mis kehtestatakse maaeluministri määruses.

Kui kaua lepingud kestavad?

Taotleja võtab kohustuse täita ohustatud tõugu looma pidamise toetuse nõudeid taotluse esmakordse esitamise kalendriaastast alates viis järjestikust kalendriaastat. Alates 2026. aastast on uue kohustuse pikkuseks kolm kalendriaastat.

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12 - toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS KK8.1 - ÜS KK8.1 - Põhitoetus: eesti hobune, eesti raskeveohobune, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni hobune ja vana-tori hobune, eesti maatõugu veis	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.25	Ei
ÜS KK8.2 - Põhitoetus: Kihnu maalammas	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.25	Ei
ÜS KK8.3 - Põhitoetus: eesti vutt	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.25	Ei
ÜS KK8.4 - Lisatoetus: järglase saanud täkk, mära, noortäkk või puhtatõulise järglase andnud lehm	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.25	Ei
ÜS KK8.5 - Lisatoetus: jõudluskontrollis olev lehm	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.25	Ei
ÜS KK8.6 - Lisatoetus: pull	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.25	Ei
ÜS KK8.7 - Lisatoetus: mullikas	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.25	Ei
ÜS KK8.8 - Lisatoetus: jäär	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.25	Ei
ÜS KK8.9 - Lisatoetus: jõudluskontrollis olev lammas	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.25	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS KK8.1 - ÜS KK8.1 - Põhitoetus: eesti hobune, eesti raskeveohobune, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni hobune ja vana-tori hobune, eesti maatõugu veis

Toodud eespool

ÜS KK8.2 - Põhitoetus: Kihnu maalammas

Toodud eespool

ÜS KK8.3 - Põhitoetus: eesti vutt

Toodud eespool

ÜS KK8.4 - Lisatoetus: järglase saanud täkk, mära, noortäkk või puhtatõulise järglase andnud lehm

Toodud eespool

ÜS KK8.5 - Lisatoetus: jõudluskontrollis olev lehm

Toodud eespool

ÜS KK8.6 - Lisatoetus: pull

Toodud eespool

ÜS KK8.7 - Lisatoetus: mullikas

Toodud eespool

ÜS KK8.8 - Lisatoetus: jäär

Toodud eespool

ÜS KK8.9 - Lisatoetus: jõudluskontrollis olev lammas

Toodud eespool

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS KK8.1 - ÜS KK8.1 - Põhitoetus: eesti hobune, eesti raskeveohobune, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni hobune ja vana-tori hobune, eesti maatõugu veis (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	250,00	250,00	250,00	250,00	250,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Loomühikud)	0,00	4 520,00	4 750,00	4 990,00	5 249,00	5 500,00	0,00	**Summa:** 25 009,00 **Maksimaalne:** 5 500,00
ÜS KK8.2 - Põhitoetus: Kihnu maalammas (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	350,00	350,00	350,00	350,00	350,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.19 (ühik: Loomühikud)	0,00	110,00	115,00	128,00	138,00	150,00	0,00	**Summa:** 641,00 **Maksimaalne:** 150,00
ÜS KK8.3 - Põhitoetus: eesti vutt (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	200,00	200,00	200,00	200,00	200,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Loomühikud)	0,00	480,00	480,00	480,00	480,00	480,00	0,00	**Summa:** 2 400,00 **Maksimaalne:** 480,00
ÜS KK8.4 - Lisatoetus: järglase saanud täkk, mära, noortäkk või puhtatõulise järglase andnud lehm (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Loomühikud)	0,00	1 840,00	1 910,00	1 940,00	1 960,00	2 060,00	0,00	**Summa:** 9 710,00 **Maksimaalne:** 2 060,00
ÜS KK8.5 - Lisatoetus: jõudluskontrollis olev lehm (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	250,00	250,00	250,00	250,00	250,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.19 (ühik: Loomühikud)	0,00	880,00	950,00	980,00	1 000,00	1 100,00	0,00	**Summa:** 4 910,00 **Maksimaalne:** 1 100,00
ÜS KK8.6 - Lisatoetus: pull (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	200,00	200,00	200,00	200,00	200,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Loomühikud)	0,00	40,00	43,00	44,00	45,00	50,00	0,00	**Summa:** 222,00 **Maksimaalne:** 50,00
ÜS KK8.7 - Lisatoetus: mullikas (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	34,00	34,00	34,00	34,00	34,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Loomühikud)	0,00	660,00	677,00	746,00	835,00	850,00	0,00	**Summa:** 3 768,00 **Maksimaalne:** 850,00
ÜS KK8.8 - Lisatoetus: jäär (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	350,00	350,00	350,00	350,00	350,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.19 (ühik: Loomühikud)	0,00	2,50	2,80	3,00	3,50	3,50	0,00	**Summa:** 15,30 **Maksimaalne:** 3,50
ÜS KK8.9 - Lisatoetus: jõudluskontrollis olev lammas (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	350,00	350,00	350,00	350,00	350,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.19 (ühik: Loomühikud)	0,00	100,00	102,00	120,00	130,00	135,00	0,00	**Summa:** 587,00 **Maksimaalne:** 135,00
KOKKU	O.19 (ühik: Loomühikud)	0,00	5 110,00	5 345,00	5 598,00	5 858,00	6 130,00	0,00	**Summa:** 28 041,00 **Maksimaalne:** 6 130,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	1 734 815,00	1 820 548,00	1 904 514,00	1 984 415,00	2 091 875,00	0,00	9 536 167,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	1 387 852,00	1 456 438,40	1 523 611,20	1 587 532,00	1 673 500,00	0,00	7 628 933,60
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

ASD(72) - Teatavatest kohustuslikest nõuetest tulenevad piirkondlikud ebasoodsad tegurid

KK9 - Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades

Sekkumise kood (liikmesriik)	KK9
Sekkumise nimetus	Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades
Sekkumise liik	ASD(72) – Teatavatest kohustuslikest nõuetest tulenevad piirkondlikud ebasoodsad tegurid
Ühine väljundnäitaja	O.13. Natura 2000 või direktiivi 2000/60/EÜ alusel toetust saavate hektarite arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V6.4	Elurikkuse säilimine erametsades	2	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.30 Metsade kaitset ja ökosüsteemi teenuste majandamist toetavate kohustustega seotud metsamaa osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Toetus suunatakse erametsamaale, mis paikneb Natura 2000 võrgustiku alal ning sihtkaitsevööndis väljapool Natura 2000 ala. Keskkonnakaitseliste eesmärkide ning bioloogilise ja maastikulise mitmekesisuse säilitamise tagamiseks tuleb erametsaomanikul osaliselt või täielikult loobuda raietest või muudest tulutoovatest tegevustest metsas vastavalt kaitsekorrale.

Natura 2000 võrgustik on EL kaitstavate alade võrgustik, mille eesmärk on tagada või taastada EL-is ohustatud taime- ja loomaliikide ning ohustatud elupaigatüüpide soodne seisund. Eestis on Natura 2000 võrgustiku alad kinnitatud Vabariigi Valitsuse korraldusega. Looduskaitseseaduse alusel on Natura 2000 alade kaitseks moodustatud kas kaitsealad, hoiualad, projekteeritavad alad või püsielupaigad. Kaitsealad ja püsielupaigad on jagatud erinevateks vöönditeks (sihtkaitsevöönd ja piiranguvöönd), kus kehtivad erinevad piirangud.

Üldjuhul määratakse ala kaitse alla kaitse-eeskirjaga, kus on sätestatud lubatud ja keelatud tegevused alal, määratud ala piir ja kaitseala valitseja, koos loodusobjekti asukoha kaardiga. Hoiuala puhul määratakse kaitse-eesmärk Vabariigi Valitsuse määrusega ning tegevuskitsendused looduskaitseseadusega. Lisaks koostatakse kaitsekorralduskavad, kus on toodud kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed kaitse-eesmärgid, meetmed kaitse-eesmärkide saavutamiseks ning rahastusvajadus. Eelkõige on kaitsekorralduskavad aladele, kus on vajalik aktiivne tegevus. Eesti on koostamas ühist kaitsekorralduskava kõikide Natura 2000 alade kaitse-eesmärgiks olevate metsaelupaigatüüpide ja metsaliikide kaitse korraldamiseks. Kaitsekorralduskava koondab alapõhised mõõdetavad kaitse-eesmärgid, kaitse-eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused. Kaitsekorralduskavale tehakse hindamine keskkonnamõju strateegilise hindamise raames.

Rangeimad piirangud kehtivad sihtkaitsevööndis, sh Natura 2000 võrgustikus projekteeritavas sihtkaitsevööndis ning piiranguvööndite ja hoiualade loodusdirektiivi metsaelupaikades. Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on sihtkaitsevööndis ja loodusdirektiivi metsaelupaikades üldjuhul keelatud majandustegevus, loodusvarade kasutamine, uute ehitiste püstitamine, inimeste viibimine kaitsealuste liikide elupaigas, kasvukohas ja rändlindude koondumispaigas, telkimine, lõkke tegemine ja rahvaürituse korraldamine. Kaitstava loodusobjekti säilitamiseks vajalike tegevustena võib sihtkaitsevööndis või loodusdirektiivi metsaelupaikade puhul kaitse-eeskirjaga lubada näiteks koosluse kujundamist vastavalt kaitse eesmärgile, marjade ja muu metsasaaduste korjamist, jahipidamist. Sihtkaitsevööndiga on sekkumises ühikumäära puhul võrdsustatud vähemalt 0,3 hektari suurused Natura 2000 ala piiranguvööndis või hoialal asuvad metsaelupaigad. Piiranguvööndis ja hoiualal olevaid metsaelupaiku on kokku 14 500 ha.

Piiranguvöönd on kaitseala, kus majandustegevus on lubatud, arvestades looduskaitseseaduses sätestatud kitsendusi. Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on piiranguvööndis näiteks keelatud puhtpuistute kujundamine, puuvõrade ja põõsaste kujundamine ning puittaimestiku istutamine ja raie ilma kaitseala valitseja nõusolekuta. Kaitse-eeskirjaga võib piiranguvööndis seada tingimusi ka maastikuilme ning koosluse loodusliku tasakaalu, liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamiseks. Kaitse-eeskirjaga seatakse raielangi suurusele ja kujule ning metsa vanusekoosseisule metsaseaduses sätestatust erinevaid piiranguid ning raie tegemise ajapiiranguid, mis on vajalikud koosluse või sellesse kuuluva kaitse aluse liigi säilimiseks ja elutingimuste parandamiseks. Kui maaomanik soovib metsa majandada, tuleb kavandatava raie kohta esitada metsateatis. Metsaseaduse alusel kontrollib Keskkonnaamet nõuetekohase metsateatise alusel kavandatud raiete vastavust õigusaktide nõuetele ja seaduses ettenähtud juhtudel (juriidilisele isikule kuuluval kinnisasjal on metsa pindala suurem kui kaks hektarit ja füüsilisele isikule kuuluval kinnisasjal suurem kui viis hektarit) kehtivatele inventeerimisandmetele või tegelikele andmetele metsa seisundi, vanuse, rinnaspindala ning varude suuruse kohta ning kehtestab majanduspiirangu, seab majandustingimuse või annab majandussoovituse.

Piiranguvööndiga on sekkumises võrdsustatud Natura 2000 alal asuv hoiuala, mis on elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused.

Projekteeritavade alade näol on tegemist selliste aladega, mis on Natura 2000 võrgustikus ja keskkonnaregistrisse kantud projekteeritava kaitstava loodusobjektina ala, mille kaitse alla võtmine on algatatud või on esitatud ala kaitse alla võtmise ettepanek.

Toetuse eesmärgiks on toetada metsamajandajaid, kes täidavad looduskaitseseadusest tulenevaid kohustusi ja piiranguid loodusliku linnustiku kaitseks, looduslike elupaikade, loomastiku ja taimestiku kaitseks. Käesolev sekkumine on kujundatud realistlike eelarveliste võimaluste kohaselt. Seetõttu on toetuse sihtala mõnevõrra väiksem kui PAF-is toodu, kuna tuginetakse eelmise programmperioodi andmeanalüüsile ja võttes arvesse seda, et piiranguvööndisse ja hoiualadele jäävad loodusdirektiivi metsaelupaigadele kehtivad rangemad, sihtkaitsevööndile omased piirangud ning need alad tsoneeritakse ümber sihtkaitsevöönditeks. Kui nõudlus toetuse saamiseks suureneb (nt lisandub juurde rangema

kaitserežiimi alasid või muutavad kaitserežiimid või ilmnevad muud olulised asjaolud), vaadatakse sekkumise tingimused üle ja kaasajastatakse sekkumine vastavalt nõudlusele.

Sekkumine panustab ka erieesmärki 4, kuna elurikkuse kaitse aitab puhverdada kliimamuutuste negatiivseid mõjusid, olles muuhulgas süsiniku talletaja, kliimamuutuste kohanemiseks sobivate liikide pagula-allikaks ning nende levimise ökoloogiliseks hüppekiviks.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Füüsiline või juriidiline isik, kes majandab enda kasutuses olevat erametsa.

Toetuskõlblikkuse tingimused

Sekkumist rakendatakse Eesti territooriumil Natura 2000 võrgustiku alal ja kaitstava loodusobjekti sihtkaitsevööndis väljapool Natura 2000 võrgustiku ala paikneval erametsamaal (edaspidi looduskaitseliste piirangutega erametsamaa). Taotlejal on õigus taotleda toetust vähemalt 0,3 hektari suuruse erametsamaa kohta, mis on kantud Eesti looduse infosüsteemi (EELIS). Vähemalt 0,3 hektari suuruse metsamaa nõue loetakse täidetuks ka siis, kui selle 0,3 hektari moodustavad mitu alla 0,3 hektari suurust üksteisega piirnevat looduskaitseliste piirangutega erametsamaad, mis kokku on vähemalt 0,3 hektarit. Toetusõigusliku metsaala osaks loetakse ka kuni 4 meetri laiused teed, kraavid, tuletõkestusvööndid, elektripaigaldise kaitsevööndis olev toetusõiguslik maa ning kuni 0,1 ha suurused lagendikud. Toetust ei või taotleda Eesti looduse infosüsteemi poollooduslikku kooslusena kantud maa kohta. Toetust antakse metsamaale, kus kasvavad keskkonnaministri 16. jaanuari 2009. a määruse nr 2 „Metsa korraldamise juhend" lisas 14 loetletud puuliigid. Toetust ei anta maa kohta, mille kohta on andmed kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse. Toetust ei anta metsamaa kohta, mille kohta on sõlmitud vääriselupaiga kaitseks leping keskkonnaministri 4. jaanuari 2007. a määruses nr 2 „Vääriselupaiga klassifikaator, valiku juhend, vääriselupaiga kaitseks lepingu sõlmimise ja vääriselupaiga kasutusõiguse arvutamise täpsustatud alused" sätestatud korras.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetatava tegevuse nõuded

Toetusõigusliku maa valdajad täidavad kaitsekorras kehtestatud looduskaitseseadusest ja metsaseadusest tulenevaid nõudeid.

O13 Milline maa on toetusõiguslik?

☐Natura 2000 põllumajandusmaa

☑Natura 2000 metsaala

☑Muud piiritletud looduskaitsealad, mille puhul põllumajandusele või metsadele kohaldatakse keskkonnapiiranguid, mis toetavad direktiivi 92/43/EMÜ artikli 10 rakendamist

☐Põllumajandusalad, mis kuuluvad veemajanduskavade alla (veepoliitika raamdirektiiv)

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Asjakohaste HPKde ja KMNide loetelu

Kood	Kirjeldus

Kohustuslike riigisiseste standardite loetelu

Ei kohaldu

HPK, KMNi ja riigisiseste standardite seos sekkumisega

Kui taotlejal on põllumajandusmaad, siis peab ta täitma oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu

põllumajandusliku majapidamise maal maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid (HPK).

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Makse liik

☑ ühikuhind lisakulude ja saamata jäänud tulu põhjal

☐ sisaldab tehingukulusid

☐ ühekordne makse

☐ kindlasummaline makse

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse ühikumäärad katavad keskmise saamatajäänud tulu sihtkaitsevööndis ja loodusdirektiivi metsaelupaikades 81% ulatuses ning piiranguvööndis, hoiualal ja projekteeritaval alal 100% ulatuses.

Arvutusmeetod

Arvestades toetuse taotlejate suurt hulka ja toetatavat pindala on parim võimaldada toetust standardiseeritud ühikumäärade alusel. Toetuse ühikumäärade arvutamisel lähtuti piirangute tõttu saamata jäänud keskmistest tulust erametsaomanikele ja eelarve võimalustest. Ühikumäära arvutus põhineb Natura 2000 aladel kasvava, inventeeritud ja metsaregistris registreeritud kehtivatel erametsa 2024. a andmetel. Arvutus tehti eraldi piiranguvööndi ja sihtkaitsevööndi kohta, mille tulemusena kujunesid kaks ühikumäära. Erinevad ühikumäärad tulenevad majanduslike piirangute ulatusest, sihtkaitsevööndis on range kaitserežiim, mis üldjuhul välistab sellel alal majandustegevuse ja tulu saamise võimaluse. Sihtkaitsevööndi ühikumäära rakendatakse ka metsaelupaikadele, sest seal on majanduslikud piirangud rangemad. Ühikumäärade leidmiseks jagati kasvav mets sortimentide kaupa, leiti 2024. a andmetele tuginedes keskmine likviidse puidu hind, millest arvestati maha likviidse puidu võimalikud raiekulud ning saadi keskmine toodangu väärtus hektari kohta. Keskmise saamatajäänud tulu aluseks on toodangu väärtus hektari kohta, oodatav keskmine aastane tootlus (3%) ja kaitserežiimi rangus (100% või 50%). Ühikumäärade puhul on aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunkt i.

Lisaselgitus

Kui toetuseks ettenähtud vahenditest lähtudes ei ole võimalik kohustuseaastal rahuldada kõiki nõuetele vastavaid taotlusi, võib teha taotluse osalise rahuldamise otsuse, vähendades toetust proportsionaalselt piiranguvööndis, hoiualal või projekteeritaval alal toetuse saajate osas. Kui metsamaa, mille kohta toetust taotletakse, koosneb alla 0,3 hektari suurustest üksteisega piirnevatest looduskaitseliste piirangutega erametsamaadest, kuid kokku moodustavad vähemalt 0,3 hektari suuruse metsamaa, siis rakendatakse selle metsaala kohta piiranguvööndi või hoiuala (madalamat) ühikumäära.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☑ Jah ☐ Ei ☐ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Elurikkuse soodustamise toetamine Natura 2000 erametsades ei kuulu Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi *TFEU*) artikli 42 alla. Kui toetuse puhul on tegemist riigiabiga TFEU artikli 107 lõike 1 tähenduses järgitakse toetuse andmisel asjakohaseid riigiabi või vähese tähtsusega abi eeskirjasid. Meede sisaldab ka abi füüsilistele isikutele, sellisel juhul riigiabi eeskirju ei kohaldata.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☐ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

SA.106049

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.
☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta
Ei kohaldata

10 WTO nõuete täitmine
Roheline kategooria
WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12
Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 12 - toetusega kaasnevad tootmismeetodite ja sisenditega seotud tingimused ning maksete summa on piiratud lisakulutuste või saamata jäänud tuluga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS KK9.1 - Sihtkaitsevöönd, Natura 2000 võrgustikus loodusdirektiivi metsaelupaigad, mis on vähemalt 0,3 ha ja sihtkaitsevööndiks projekteeritavad alad	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.30	Ei
ÜS KK9.2 - Natura 2000 võrgustiku piiranguvöönd, hoiualad ja projekteeritavad piiranguvööndi- ja hoiualad, vähemalt 0,3 ha suurused ning eelnevate looduskaitseliste piirangutega aladega piirnevad alad, mis kokku moodustavad 0,3 ha, kuid sisaldavad sihtkaitsevööndi, p	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Ühtne		R.30	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS KK9.1 - Sihtkaitsevöönd, Natura 2000 võrgustikus loodusdirektiivi metsaelupaigad, mis on vähemalt 0,3 ha ja sihtkaitsevööndiks projekteeritavad alad

Toetuse ühikumäärade arvutamisel lähtuti piirangute tõttu Natura 2000 erametsamaa sihtkaitsevööndis saamata jäänud keskmistest tulust erametsaomanikele ja strateegiakava eelarve võimalustest. Ühikumäära arvutus põhineb Natura 2000 aladel kasvava, inventeeritud ja metsaregistris registreeritud kehtivatel erametsa 2024. a andmetel. Kasvav mets jagati sortimentide kaupa, leiti 2024. a andmetele tuginedes keskmine likviidse puidu hind, millest arvestati maha likviidse puidu võimalikud raiekulud ning saadi keskmine toodangu väärtus hektari kohta. Keskmise saamatajäänud tulu aluseks on toodangu väärtus hektari kohta, oodatav keskmine aastane tootlus (3%) ja kaitserežiimi rangus (sihtkaitsevööndis 100%). Toetuse ühikumäärad katavad ära keskmise saamatajäänud tulu 4/5 ulatuses (määruse (EL) nr 2021/2115, artikli 83 lõike 2 punkti a alapunkt i). Sihtkaitsevööndi määra kohaldatakse ka metsaelupaikadele olenemata nende kaitse režiimist.

ÜS KK9.2 - Natura 2000 võrgustiku piiranguvöönd, hoiualad ja projekteeritavad piiranguvööndi- ja hoiualad, vähemalt 0,3 ha suurused ning eelnevate looduskaitseliste piirangutega aladega piirnevad alad, mis kokku moodustavad 0,3 ha, kuid sisaldavad sihtkaitsevööndi, p

Toetuse ühikumäärade arvutamisel lähtuti piirangute tõttu Natura 2000 erametsamaa piiranguvööndis saamata jäänud keskmistest tulust erametsaomanikele ja eelarve võimalustest. Ühikumäära arvutus põhineb Natura 2000 aladel kasvava, inventeeritud ja metsaregistris registreeritud kehtivatel erametsa andmetel. Kasvav mets jagati sortimentide kaupa, leiti 2024. a andmetele tuginedes keskmine likviidse puidu hind, millest arvestati maha likviidse puidu võimalikud raiekulud (raie ja kokkuvedu) ning saadi keskmine toodangu väärtus hektari kohta. Keskmise saamatajäänud tulu aluseks on toodangu väärtus hektari kohta, oodatav keskmine aastane tootlus (3%) ja kaitserežiimi rangus (piiranguvööndis 50%). Toetuse ühikumäärad katavad keskmise saamatajäänud tulu täies ulatuses (määruse (EL) nr 2021/2115, artikli 83 lõike 2 punkti a alapunkt i).

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS KK9.1 - Sihtkaitsevöönd, Natura 2000 võrgustikus loodusdirektiivi metsaelupaigad, mis on vähemalt 0,3 ha ja sihtkaitsevööndiks	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	134,00	134,00	160,00	160,00	160,00	0,00	

projekteeritavad alad (Toetus - Ühtne)	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.13 (ühik: Hektarid)	0,00	28 750,00	28 760,00	30 400,00	30 400,00	30 400,00	0,00	**Summa:** 148 710,00 **Maksimaalne:** 30 400,00
ÜS KK9.2 - Natura 2000 võrgustiku piiranguvöönd, hoiualad ja projekteeritavad piiranguvööndi- ja hoiualad, vähemalt 0,3 ha suurused ning eelnevate looduskaitseliste piirangutega aladega piirnevad alad, mis kokku moodustavad 0,3 ha, kuid sisaldavad sihtkaitsevööndi, p (Toetus - Ühtne)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	60,00	60,00	60,00	60,00	60,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.13 (ühik: Hektarid)	0,00	39 125,00	39 102,67	38 688,00	38 688,00	38 688,00	0,00	**Summa:** 194 291,67 **Maksimaalne:** 39 125,00
KOKKU	O.13 (ühik: Hektarid)	0,00	67 875,00	67 862,67	69 088,00	69 088,00	69 088,00	0,00	**Summa:** 343 001,67 **Maksimaalne:** 69 088,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	6 200 000,00	6 200 000,00	7 200 000,00	7 200 000,00	7 200 000,00	0,00	34 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	4 000 000,00	4 000 000,00	4 666 666,67	4 666 666,67	4 666 666,66	0,00	22 000 000,00

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

INVEST(73-74) - Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse

1.11 - Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.11
Sekkumise nimetus	Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.1	Tagada põllumajandustootjate jätkusuutlikkus ja sissetulekute stabiilsus	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.9 Ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetust saavate põllumajandustootjate osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on aidata kaasa loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste ja katastroofide tõttu kahjustunud põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamisele ning asjakohaste ennetusmeetmete kasutuselevõtule.

Sekkumise sihtgrupp on aktiivsed põllumajandustootjad, kes vastavad strateegiakavas toodud määratlusele või neid koondavad põllumajandusühistud.

Toetatavad tegevused on loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste ja katastroofide tõttu kahjustunud põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamiseks ning asjakohasteks ennetusmeetmeteks

tehtavad investeeringud.

Toetatakse ohtlike loomahaiguste ja taimekahjustajate poolt kahjustatud põllumajandusliku tootmispotentsiaali taastamiseks vajalikke tegevusi, nt elusloomade ostmine, mitmeaastaste taimede ostmine. Toetust antakse üksnes juhul kui on hävinenud vähemalt 30% ettevõtte kahjustatud valdkonna põllumajanduslikust potentsiaalist. Maksimaalne toetuse suurus ohtlike loomahaiguste ja taimekahjustajate poolt kahjustatud põllumajandusliku tootmispotentsiaali taastamiseks vajalike tegevuste elluviimiseks on 400 000 eurot ühe taotleja kohta.

Toetatakse ennetusmeetmeid bioohutusse, nt pesemise ja desinfitseerimise seadmete soetamine, pesu- ja desorajatiste, tarade ja pääslate rajamine. Maksimaalne toetuse suurus on 400 000 eurot ühe taotleja kohta, kui investeering tehakse bioohutuse suurendamiseks (ennetusmeetmed).

Sekkumise raames antavat toetust võib suunata ka üksnes konkreetse taudi ennetustegevusteks või selle tulemusel kahjustunud põllumajandusliku tootmispotentsiaali taastamiseks või teatud põllumajandussektorile seda ohustava taudi korral nii ennetustegevusteks kui kahjustunud põllumajandusliku tootmispotentsiaali taastamiseks.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Toetust saavad taotleda aktiivsed põllumajandustootjad, kes vastavad strateegiakavas toodud määratlusele või neid koondavad põllumajandusühistud.

Toetuskõlblikkuse tingimused

Toetust antakse põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamiseks, mille on põhjustanud järgmised sündmused:

- loodusõnnetus – biootilist või abiootilist laadi looduslik sündmus, millega kaasnevad olulised häired põllumajanduslikes tootmissüsteemides, põhjustades olulist majanduslikku kahju põllumajandussektorile;
- ebasoodsad ilmastikutingimused – loodusõnnetusega võrreldavad ilmastikutingimused, nagu külm, torm, rahe, jää, tugev vihm või ränk põud;
- katastroof – inimtegevusest põhjustatud ootamatu biootilist või abiootilist laadi sündmus, millega kaasnevad olulised häired põllumajanduslikes tootmissüsteemides, põhjustades olulist majanduslikku kahju põllumajandussektorile.

Toetust antakse ka loetletud sündmuste asjakohasteks ennetusmeetmeteks.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetust saavad taotleda kõik aktiivsed põllumajandustootjad või neid koondavad põllumajandusühistud, kes soovivad taastada põllumajandusliku tootmise potentsiaali ning kes soovivad tootmise potentsiaali säilitada asjakohaseid ennetusmeetmeid kasutades.

Toetust antakse üksnes selliste sündmuste puhul, millega on hõlmatud sellise kahju hüvitamine, mille on põhjustanud loodusõnnetused, ebasoodsad ilmastikutingimused või katastroofid ja liikmesriigi pädev asutus kinnitab ametlikult nende sündmuste esinemist ning nende sündmuste tulemusena on hävinenud vähemalt 30% ettevõtte kahjustatud valdkonna põllumajanduslikust potentsiaalist. Toetust antakse ka loetletud sündmuste asjakohaste ennetusmeetmete kasutuselevõtuks.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse määr
Toetuse määr on 80% abikõlblikest kuludest.

Lisaselgitus

Sekkumist rakendatakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 73 sätestatule, nõuded ja kohustused täpsustatakse riigisisestes õigusaktides.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Toetusõiguslik ei ole sellise kahju hüvitamine, mida ei ole põhjustanud loodusõnnetus, ebasoodne ilmastikutingimus või katastroof ja mis ei ole seotud asjakohaste ennetusmeetmetega. Lähtutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 73 lõike 4 punkti c alapunktis iii sätestatust, mille kohaselt toetuse ülemmäärasid võib suurendada kuni 100%-ni investeeringute puhul loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamisse ning asjakohastesse ennetusmeetmetesse.

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Kui toetust antakse ennetusmeetmeteks bioohutusse, siis on see toetus kooskõlas WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punktiga 11, sest toetatakse põllumajandusettevõtjate investeeringute tegemist.

Kui toetust antakse ohtlike loomahaiguste ja taimekahjustajate poolt kahjustatud põllumajandusliku tootmispotentsiaali taastamiseks vajalike tegevuste elluviimiseks, siis on see toetus kooskõlas WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punktiga 8, mille kohaselt toetust antakse tingimusel, et liikmesriigi pädev asutus kinnitab ametlikult, et on toimunud või toimub loodusõnnetus või sarnane õnnetus (sealhulgas loomahaiguste ja taimekahjustajate puhang, katastroof, ebasoodsad ilmastikutingimused jms), ning mille tõttu on kahjustunud rohkem kui 30% asjaomase põllumajandustootja keskmisest aastatoodangust kolme eelneva aasta jooksul või eelneva viieaastase perioodi kolme aasta keskmisest, välja arvatud kõige kõrgem ja kõige madalam näitaja.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS 1.11.1 - Keskmine toetuse summa taudi ennetamiseks	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.9	Ei
ÜS 1.11.2 - Keskmine toetuse summa kahjustunud põllumajandusliku tootmispotentsiaali taastamiseks	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.9	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS 1.11.1 - Keskmine toetuse summa taudi ennetamiseks

Toetuse saajate arvu ning taotleja kohta keskmise toetussumma määramisel on tuginetud Eesti maaelu arengukava 2014–2020 meetme 5 “Loodusõnnetuses ja katastroofides kahjustunud põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamine ning asjakohaste ennetusmeetmete kasutuselevõtmine” raames antava toetuse rakendamisel saadud kogemustele.

Meetmes 5 oli ühe ja sama loomataudi või ühe ja sama taimekahjustaja esinemise korral maksimaalne toetuse suurus ühe taotleja kohta 250 000 eurot. Võttes aluseks meetme 5 rakenduskogemust ja asjaolu, et vahepeal on hinnad märkimisväärselt tõusnud, kehtestatakse bioohutuse ennetusmeetmete maksimaalseks toetuse suuruseks 400 000 eurot taotleja kohta.

Kui toetust antakse ohtlike loomahaiguste ja taimekahjustajate poolt kahjustatud põllumajandusliku tootmispotentsiaali taastamiseks vajalike tegevuste elluviimiseks, siis on maksimaalne toetuse suurus 400 000 eurot taotleja kohta.

ÜS 1.11.2 - Keskmine toetuse summa kahjustunud põllumajandusliku tootmispotentsiaali taastamiseks

Ei kohaldu

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS 1.11.1 - Keskmine toetuse summa taudi ennetamiseks (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	400 000,00	0,00	0,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	21,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 21,00 **Maksimaalne:** 21,00

ÜS 1.11.2 - Keskmine toetuse summa kahjustunud põllumajandusliku tootmispotentsiaali taastamiseks (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	15,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 15,00 **Maksimaalne:** 15,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	4 500 000,00	0,00	0,00	0,00	4 500 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	2 700 000,00	0,00	0,00	0,00	2 700 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

1.9.1 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendus- ja veerežiimi kahepoolsed reguleerimissüsteemid) kaasajastamisse erasektori poolt

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.9.1
Sekkumise nimetus	Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendus- ja veerežiimi kahepoolsed reguleerimissüsteemid) kaasajastamisse erasektori poolt
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.22. Taristuinvesteeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.4	Kaasajastatud põllumajanduse taristu, mis arvestaks keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkidega	1	Jah
V4.5	Soodustada ilmastiku riske maandavate maaparandusinvesteeringute tegemist	1	Jah
V5.6	Mullaviljakuse säilitamine	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.39 Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted
R.9 Ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetust saavate põllumajandustootjate osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumine aitab kuivendatud põllumajandusmaal põllumajandustootmisel kohaneda kliimamuutustega. Samuti aitab see tagada pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate levikut ja mullaviljakuse säilitamist.

Lähtuvalt SWOT-analüüsist ja senisest maaparanduse investeeringutoetuse rakendamise kogemusest on

sekkumise fookuses maaparandussüsteemi (kuivendus-, veerežiimi kahepoolne reguleerimissüsteem) ehitiste korrastamiseks ja arendamiseks vajalikud tegevused.

Maaparandussüsteemide ehitiste toimimisvõime parandamiseks toetuse taotlemine toimub kahes etapis, et oleks tagatud esmajärjekorras eesvoolude toimimine ehk ühishuvide realiseerumine. Teises etapis toodud tegevused on suunatud maamajanduse ettevõtluskeskkonna, sh tootmistingimuste parandamisele.

Kahe-etapiline taotlemine

Esimesel ja teisel etapil on oma eelarved, eesmärgid, sihtgrupid ning valikukriteeriumid. Sellise põhimõtte rakendamine tagab eesmärgipärasema tulemuse, parandab ehitusprojektide ja maaparandusehitiste kvaliteeti ning on kuluefektiivsem.

Esimeses etapis saab toetust taotleda eesvoolude korrastamiseks sh asjakohaste keskkonnakaitserajatiste rajamiseks ja keskkonnavõtete rakendamiseks.

Teises etapis saab toetust taotleda ülejäänud maaparandussüsteemi investeeringuteks, kui selle maaparandussüsteemi eesvool toimib nõuetekohaselt. Juhul kui teatud põhjustel ei saa eesvoolu I etapis korrastada, siis on võimalik eesvoolu rekonstrueerimiseks toetust taotleda teises etapis koos teiste maaparandussüsteemi investeeringutega.

Eesti põllumullad on 62% ulatuses kuivendatud, samas probleemiks on kuivendussüsteemide amortiseerumine ja sellega seotud muldade kasutusvõimaluste vähenemine, kuna halvenenud on mulla õhu-veerežiim ja viljelusväärtus. Liigniiskus suurendab muldade tihenemise riski. Samas on vajalik tagada kliimaga kohanemine, et oleks tagatud põllumajandustootmise tootmiskindlus ning keskkonnakaitselised eesmärgid.

Kliimamuutustega kaasnevad aga ka keerulised ja ekstreemsed ilmastikunähtused - suureneb sademete hulk, väheneb lumikate, võivad suureneda ja pikeneda kevad-suvised põuaperioodid, mis halvendavad taimekasvu tingimusi. Kliimamuutused ja maaparandussüsteemide amortiseerumine koosmõjus taimekahjustajate ja -haiguste leviku ohuga suurendavad veelgi saagi ikaldusriski. Seetõttu on oluline investeerida kuivendussüsteemide kaasajastamisse, et vähendada põllumajandussaagi osalist või täielikku hävinemist, sh soodustada veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi tegevusi.

Maaparandussüsteemide korrastamisel peab arvestama kliima- ja keskkonnakaitseliste eesmärkidega. Töökorras maaparandussüsteemid aitavad kaasa vee kvaliteedi parandamisele ja kliimamuutustega kohanemisele. Eriti eesvoolude korrastamisel tuleb rakendada maaparanduslikke keskkonnakaitsemeetmeid ja loodussäästliku hoiu põhimõtteid, mis suurendavad vooluveekogude isepuhastusvõimet ja parandavad veekogude ökoloogilist seisundit. Veevarude kaitsega on seotud mõningal määral need maaparandussüsteemi keskkonnarajatised, mis pidurdavad vee äravoolu kiirust: seadedrenaaž, puhastuslodu, settebassein ja tuletõrjetiik. Üldjuhul rakendatakse sekkumist koos sekkumisega KK3 „Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised“.

Lisaks ilmastikuriskide vähendamiseleaitab kuivendussüsteemide kaasajastamineohjata hajukoormuse levikut. Samuti saab kaasaegsete maaparandusvõtetega luua tingimused vee-elustiku (kalade ja vähkide) elupaikade mitmekesistamiseks ja rändetingimuste parandamiseks..

Abikõlblikud tegevused ja kulud

· maaparandussüsteemi hoone püstitamine ja rajatise rajamine, rekonstrueerimine või uuendamine, samuti nende ehitiste toimimisega seotud seadmete soetamine ja paigaldamine ning maaparanduse seiretehnika ja seiretehnika transportimise tehnika soetamine;

·kavandatava tegevusega seotud projekteerimistöö ja projekteerimiseks vajalik maaparanduse uurimistöö, ehitusprojekti ekspertiis, keskkonnamõju hindamisega seotud tegevus, eesvoolukorrastamise projekti või muu asjakohase dokumendi koostamiseks tellitud töö ja teenus, sh vee-elustiku eksperdi kulud tööde planeerimisel ja elluviimisel;

·omanikujärelevalve tegemine;

·investeeringuobjekti tähistamiseks vajaliku sümboolika maksumus;

·käibemaks, kui taotleja ei ole käibemaksukohustuslane.

Täpsemad abikõlblikud tegevused ja kulud tuuakse rakendusaktis. Samuti võib rakendusaktis toetuse saajate sihtgruppi täpsustada tegevusvaldkonna, müügitulu või muu asjakohase kriteeriumi alusel.

Toetuse andmisel eelistatakse:

· keskkonnakaitserajatise ja leevendusmeetmete rakendamist sh eelistatakse neid taotlusi, millel on puutumus veemajanduskava meetmeprogrammis eristatud veekogumitega, mille puhul tuleb maaparandussüsteemi korrastamisel rakendada keskkonnakaitsemeetmeid;

· veerežiimi kahepoolsed reguleerimise tegevused (seadedrenaaž, sh veetaseme tõstmine);

· I etapi tegevuste puhul eelistatakse ühistegevust.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetust võivad taotleda füüsilised isikud ja juriidilised isikud (näiteks põllumajandustootjad, nende ühendused, maaparandusühistud, mittetulundusühingud), kelle valduses on maaparandussüsteem või selle osa või valdaja nõusolekul kolmas isik.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Abikõlblikkuse tingimused

Kavandatav tegevus ei tohi takistada veevoolu maaparandussüsteemis ega kahjustada keskkonnaseisundit ,sh mõjutada negatiivselt Natura võrgustiku alasid, maaparandussüsteemi või selle toimimist. Kui korrastatakse maaparandussüsteemi, mis hõlmab nii põllumajandusmaad kui ka metsamaad, siis metsakuivendussüsteemi rekonstrueerimiseks ja uuendamiseks võivad kuivendusvõrgu kraavid paikneda Natura võrgustiku maa-ala piirist mitte lähemal kui valdkonna õigusaktiga kehtestatud selle metsa kasvukohatüübile sätestatud kuivenduskraavide pool vahekaugust. Keskkonnaseisundi halvendamist välditakse maaparandusalaste õigusaktide järgimisega ning kooskõlastusprotsessi kaudu, samuti maaparandussüsteemide korrastamise hea tava ning asjatundliku nõustamisteenuse pakkumisega.

Kaitstavate elupaikade ja liikide elupaigatingimuste kaitse tagatakse veel keskkonnaalaste õigusaktidega kooskõlastamise protsessi kaudu ning järelevalve tegevustega.

Kahe-etapilise toetuse taotlemise tingimused:

Taotlemise tingimused esimeses etapis

• Eesvoolu korrastamiseks saab toetust taotleda, kui sellel on voolutakistused või kui eesvool muul põhjusel ei toimi nõuetekohaselt ning ei ole eesvooluks üksnes metsakuivendussüsteemi või selle osa toimimiseks. Pärast korrastustööde tegemist peab eesvool tagama takistuste vaba veevoolu s.o eesvoolu voolusäng peab olema uhtumiskindel, eesvoolul paiknevad drenaažisuudmed ei ole vee ega sette all. Kui eesvoolul on maaparandussüsteemi keskkonnakaitserajatis, siis tuleb see korrastada koos eesvooluga ja kasutada meetmeid, mis vähendavad sette kandumist allavoolu.

• Toetuse andmisel eelistatakse maaparandusühistuid.

• Eesvoolu korrastamiseks, sh asjakohaste keskkonnakaitserajatisete ja -võtete rakendamiseks makstakse toetust ühikumäära alusel.

Kahe-etapilise toetuse taotlemise tingimused:
Taotlemise tingimused teises etapis

• Maaparandussüsteemi rajatise rajamiseks, rekonstrueerimiseks ja uuendamiseks saab toetust taotleda, kui selle süsteemi eesvool toimib nõuetekohaselt. Asjakohastel juhtudel ei ole välistatud eesvoolule toetuse saamine II etapis, kui I etapis ei ole selleks toetust saadud.

• Kavandatava tegevusega seotud projekti on koostanud pädev isik, kes on läbinud koolituse keskkonnakaitse alal.

• Uue kuivendussüsteemi rajamiseks ja üksnes metsakuivendussüsteemi või selle osa korrastamiseks toetust taotleda ei saa.

• Kuivendussüsteemi reguleerivat võrku võib turvasmullas rekonstrueerida ainult veetaseme tõstmise eesmärgil: veerežiimi kahepoolse reguleerimise- või seadedrenaaži süsteemiks, nähes sellel maa-alal ette rohumaana kasutamist. Samuti on abikõlblikud kuivendatud turvasmullal tegevused märgala kujundamiseks. Kuivendussüsteemi reguleeriva võrgu rajatist võib turvasmullas (näiteks drenaažikollektor) korrastada üksnes siis, kui see on vajalik mineraalmullas paikneva reguleeriva võrgu osa toimimiseks ning muudmoodi on korrastamine ebaotstarbekas ning sellega ei tohi kaasneda kasvuhoonegaaside heidete suurenemine. Turvasmuldadel kavandavate tegevuse elluviimise eeltingimuseks on turvasmulla kindlaks tegemine, sh turbakihi tüseduse määramine.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☑ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Toetust makstakse tegelikult tehtud ja välja makstud abikõlblike kulude (kuludokumentide) hüvitamise vormis ja/või ühikuhindade alusel.

Esimese etapi tegevustele makstakse toetust võimalusel ühikumäärade alusel. Ühikumäärade määramisel võetakse aluseks perioodi MAK 2014–2020 tegevuse liigi 4.3. „Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamine ja hoid“ hinnapakkumuste ja riigihanke tulemusel saadud tegevuste maksumused või muud õigusaktis lubatud arvutusmeetodid, mille alusel leitakse keskmine tegevuse ühikumäär, mis arvestab tegevuste toetusmääraga. Ühikumäära võib programmiperioodil korrigeerida kallinemis- või odavnemiskoefitsiendiga, et ühikuhind oleks õiglane ja vastavuses turul toimuvaga. Sihttasemete määramisel arvestatakse eelmise perioodi toetuse rakendamise kogemusega. Ühikuhinnad põhinevad määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunktidel i või ii.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

· Olemasoleva maaparandussüsteemi rekonstrueerimise ja uuendamise toetusmäär on 75% abikõlblikest kuludest.

· Esimeses etapis tehtavate tegevuste ja veerežiimi kahepoolsed reguleerimise tegevuste toetusmäär on

100% abikõlblikest kuludest.

· Keskkonnakaitserajatiste toetusmäärad on toodud sekkumise KK3 „Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised“ kirjelduses.

Maksimaalne toetus tegevuste lõikes ja programmperioodil kokku:

Maaparanduslikeks tegevusteks kokku I ja II etapis on maksimaalne toetuse summa ühe taotleja kohta 520 000 eurot kogu programmiperioodil. See summa sisaldab ka sekkumise KK3 „Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised“ rajatiste ehitamise ja korrastamise toetussummat.

Lisaselgitus

Sekkumise puhul rakendatakse tulemusnäitajat R.39, kuna sekkumiste tegevusi ei saa siduda üksnes põllumajandustootjate ja põllumajandusmaaga. Sekkumise puhul rakendatakse ka tulemusnäitajat R.9, kui põllumajandustootja teeb tegevusi põllumajanduslikul eesmärgil maaparandussüsteemi maa-alal (reguleerival võrgul).

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Maaparandustöid toetatakse nii põllumajandusmaal kui metsamaal. Metsamaal tehtavate maaparandustööde toetamine ei kuulu TFEU artikli 42 alla. Kui toetuse puhul on tegemist riigiabiga TFEU artikli 107 lõike 1 tähenduses järgitakse toetuse andmisel asjakohaseid riigiabi või vähese tähtsusega abi eeskirjasid. Sekkumine sisaldab ka abi füüsilistele isikutele, sellisel juhul riigiabi eeskirju ei kohaldata.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☐ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

Ei kohaldata

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Lisaks peatükis 4.7.1 toodud mitterahastamiskõlblikele kuludele ei ole abikõlblikud järgmised kulud:

·kasutatud seadmete ost ja liisimine;

·seadmete liisimine;

·käibemaks, kui toetuse saajal on võimalik seda riigilt tagasi saada;

·kulud, mis on seotud eesvoolu korrastamisega, mis on vajalik üksnes riigimetsas paikneva maaparandussüsteemi toimimiseks.

Sihipärane kasutusperiood:

·Teise etapi tegevuste puhul investeeringuobjekti säilitakse ja kasutatakse sihtotstarbeliselt kuni sihipärase kasutamise perioodi lõpuni (minimaalselt 3 aastat), mis määratakse rakendusaktis;

·kui toetust taotletakse veetaseme tõstmiseks, siis tuleb toetuse saajal hoida ehitis sihipärases tegevuses ja tagada sihipärase perioodi lõpuni selle investeeringuobjekti käigus hoidmisega seotud hoolduskulud.

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole seotud tootmise liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS1.9.1.1 - Korrastatava eesvoolu (v.a riigieesvoolud) keskmine toetuse summa	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine			Ei
ÜS1.9.1.2 - Maaparandussüsteemi reguleeriva võrgu keskmine toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine			Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS1.9.1.1 - Korrastatava eesvoolu (v.a riigieesvoolud) keskmine toetuse summa

Sekkumise eelarve, tegevuste arvu ja mõõdikute iga-aastaste sihtväärtuste ning tegevuste kohta keskmise toetusmäära määramisel on tuginetud eelmise perioodi samalaadse toetuse rakendamisel saadud kogemustele ja eelarvelistele võimalustele.

ÜS1.9.1.2 - Maaparandussüsteemi reguleeriva võrgu keskmine toetuse summa

Sekkumise eelarve, tegevuste arvu ja mõõdikute iga-aastaste sihtväärtuste ning tegevuste kohta keskmise toetusmäära määramisel on tuginetud eelmise perioodi samalaadse toetuse rakendamisel saadud kogemustele ja eelarvelistele võimalustele.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS1.9.1.1 - Korrastatava eesvoolu (v.a riigieesvoolud) keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	47 700,00	47 925,00	47 717,14	48 186,25	49 220,00	49 224,83	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.22 (ühik: Tegevused)	0,00	10,00	22,00	26,00	30,00	30,00	27,00	**Summa:** 145,00 **Maksimaalne:** 30,00
ÜS1.9.1.2 - Maaparandussüsteemi reguleeriva võrgu keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	110 041,82	105 530,50	107 082,35	103 923,78	0,00	

	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.22 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	11,00	20,00	17,00	18,00	0,00	**Summa:** 66,00 **Maksimaalne:** 20,00
KOKKU	O.22 (ühik: Tegevused)	0,00	10,00	33,00	46,00	47,00	48,00	27,00	**Summa:** 211,00 **Maksimaalne:** 48,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	477 000,00	2 264 810,00	3 351 255,71	3 265 987,50	3 347 210,00	1 329 070,34	14 035 333,55
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	381 600,00	1 569 756,00	2 258 882,57	2 248 710,00	2 303 656,00	1 063 256,28	9 825 860,85
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

1.9.2 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendussüsteemid) kaasajastamisse – avaliku sektori investeeringud

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.9.2
Sekkumise nimetus	Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendussüsteemid) kaasajastamisse – avaliku sektori investeeringud
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.22. Taristuinvesteeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.4	Kaasajastatud põllumajanduse taristu, mis arvestaks keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkidega	1	Jah
V4.5	Soodustada ilmastiku riske maandavate maaparandusinvesteeringute tegemist	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.39 Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Lähtuvalt SWOT-analüüsist ja senisest maaparanduse investeeringutoetuse rakendamise kogemusest keskendub sekkumine eesvoolude toimimisele ehk avalike huvide realiseerumisele, mida tehakse avaliku sektori poolt.

Sekkumine jaguneb kaheks: 1) üle kümne ruutkilomeetri suuruse valgalaga ühiseesvoolude, sh ühiseesvoolude, mis on riigi poolt korras hoitavad (riigieesvoolude) tehnilise ja ökoloogilise seisundi tagamiseks; 2) Alla kümne ruutkilomeetri suuruse valgalaga ühiseesvoolude tehnilise ja ökoloogilise seisundi tagamiseks.

Prognoositud kliimamuutused suurendavad eesvooludel hoiutöö vajadust, sest järjest suureneb liigvee ärajuhtimise vajadus kuivendatud põllumajandusmaalt. Paduvihmad, sademete hulga suurenemine ja ka põuaperioodid mõjutavad vee kvaliteeti- erosiooni ja setete akumulatsiooni. Keskkonnast võib eesvoolude kaudu pinna- ja põhjavette kanduda liigseid toitaineid, mis võib põhjustada intensiivsemat veekogude eutrofeerumist ja kinnikasvamist. Eesvoolu korrastustöödega hoitakse ära sette kandumist suublasse ning tagatakse eesvoolude tehniline ja ökoloogine hea seisund, millega vähendatakse negatiivset mõju maakasutusele (põllumajandusmaa sihipärane kasutus) ja keskkonnale.

Kliimamuutused nõuavad eesvoolude korrastajatelt tähelepanelikkust ja õigeaegset reageerimist, et tagada ühelt poolt sobiv veetase eesvooludes ning teiselt poolt keskkonnaeesmärgid.

Sekkumise tegevused loovad eeldused maatulundusmaa kasutamiseks. Tegemist on tootmist abistavate abinõude rakendamisega toiduga varustatuse kindlustamisel, mis võimaldab eelkõige põllumajandustootjatel väärindada põllumajandusmaad ja seda sihtotstarbeliselt kasutada.

Eesvoolude korrashoid otseselt majanduslikku kasu ei tooda, vaid loob eelduse põllumajandusmaal majandustegevusega tegelemiseks ja selle tulemuslikkuse parandamiseks. Tulenevalt sademete hulga suurenemisest ja jaotuse ebaühtlusest suureneb paratamatult vajadus kohaneda kliimamuutusega – see toob fookusesse eesvoolude tehnilise ja ökoloogilise seisundi.Keskkonnasõbralikult korrastatud eesvooludega vähendatakse tootmise negatiivset mõju looduskeskkonnale. Sekkumist rakendatakse koos sekkumisega KK3 „Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised“.Sette kõrvaldamine maaparandussüsteemist välistab sekundaarse reostuse sattumise suublasse. Takistuste kõrvaldamine eesvooludest parandab kalade liikumistingimusi, vee kvaliteeti ja kättesaadavust, taastab elupaigad kaladele ja vähkidele, suurendab veekogude bioloogilist mitmekesisust ja puhkemajanduslikku väärtust. Hajukoormuse leviku ohjamiseks toetakse settebasseini, puhastuslodu või muude asjakohaste rajatiste rajamist.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Toetust võivad taotleda avaliku sektori asutused: valitsusasutused ja nende hallatavad riigiasutused.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Abikõlblikkuse tingimused

Kavandatav tegevus ei tohi takistada veevoolu maaparandussüsteemis ega kahjustada keskkonnaseisundit sh mõjutada negatiivselt Natura võrgustiku alasid, maaparandussüsteemi või selle toimimist.

Keskkonnaseisundi halvendamist välditakse maaparandusalaste õigusaktide nõuete ja eesvoolude korrastamise hea tava järgimisega ning kooskõlastamisprotsessiga, samuti asjatundliku nõustamisteenuse pakkumisega.

Kaitstavate elupaikade ja liikide elupaigatingimuste kaitse tagatakse keskkonnaalaste õigusaktidega. Riigieesvoolude uuendamise tegevused kooskõlastatakse Keskkonnaametiga. Vajadusel kaasatakse riigieesvoolu korrastamisse keskkonnaeksperte (nt vee-elustiku eksperdid hüdrobioloogid) või tehakse keskkonnamõju eelhinnangud, tihti ka nendel juhtudel, kui keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimise seadus ja sellest tulenevate rakendusaktide kriteeriumid seda otseselt ei nõua. Samuti ei ole välistatud täiemahuline keskkonnamõju hindamine, kui nõue tuleneb keskkonnaõigusest.

Kaitstavatel loodusobjektidel asuvatel eesvooludel jälgitakse kaitstavate alade kaitsekorda, sealhulgas välditakse kaitse-eesmärkideks määratletud liigniiskete elupaigatüüpide (nt lamminiidud, rannaniidud,

soostuvad ja soolehtmetsad, madalsood) ja kaitsealuste liikide elupaikade kahjustamist. Kui kaitse-eeskirjaga on eesvoolu uuendamistööd lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, saab kaitseala valitseja kooskõlastamisel uuendustöödele omapoolsed tingimused seada, sealhulgas tööde ajastuse kohta, lähtuvalt konkreetsest kaitse-eeskirjast ja kaitstava objekti kaitse-eesmärgist. Oluline on kaitstavatel aladel eesvoolude tööde tegemine minimaalses mahus selliselt, et tagatud oleks nii maaparandussüsteemi toimimine kui ka kaitstavate elupaigatüüpide ja kasvukohtade veerežiimi säilimine

Abikõlblikud tegevused ja kulud

· riigieesvoolu ja eesvoolu korrastamine, sh seiretehnika ja seiretehnika transportimise tehnika soetamine ja keskkonnakaitserajatiste ehitamine ja uuendamine;

· kavandatava tegevusega seotud projekteerimistöö ja projekteerimiseks vajalik maaparanduse uurimistöö, ehitusprojekti ekspertiis, keskkonnamõju hindamisega seotud tegevus, riigieesvoolu uuendusprojekti või muu asjakohase dokumendi koostamiseks tellitud töö ja teenus;· Investeeringuobjekti tähistamiseks vajaliku sümboolika maksumus;

· käibemaks, kui taotleja ei ole käibemaksukohustuslane;

· keskkonnaeksperdi kulud igas tegevuse (projekteerimise ja tegevuse elluviimise) faasis.

Riigieesvoolu korrastamise tingimused:

· Toetuskõlblik on riigieesvoolu uuendamine, selleks vajaliku seiretehnika ja seiretehnika transportimise tehnika soetamine ning keskkonnakaitserajatiste ehitamine ja uuendamine.

· Kui riigieesvoolude uuendamiseks on vaja koostada uuendusprojekt, siis selle on koostanud pädev isik, kes on läbinud koolituse keskkonnakaitse alal.

· Toetuse taotlejaks on Maa- ja Ruumiamet.

· Toetuse andmisel eelistatakse riigieesvoole, mille uuendamiseks on maaparandushoiukavast tulenevalt suurem vajadus ja, mille korrastamise vajadus on toodud veemajanduskava meetmeprogrammis.

· Riigieesvoolu uuendamiseks makstakse toetust võimalusel ühikumäära alusel.

Toetuse andmisel eelistatakse riigieesvoole, mille seisundi parandamise (uuendamine) vajadus tuleneb maaparandushoiukavadest ja veemajanduskavade meetmeprogrammist.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☑ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Ühikuhinnad põhinevad määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunktidel i või ii.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

· Riigieesvoolude korrastamisele, eesvoolude korrastamisele ja keskkonnakaitserajatiste korrastamisele või ehitamisele ning ettevalmistavatele töödele (näiteks uuendusprojekti koostamine, keskkonnaeksperdi

kaasamise kulud, eelhinnangud jne) makstakse toetust võimalusel ühikumäärade alusel või tegelikult tehtud ja välja makstud abikõlblike kulude (kuludokumentide) hüvitamise vormis, mis otsustatakse rakendusaktis.

· Ühikumäärade määramisel võetakse aluseks perioodi MAK 2014–2020 tegevuse liigi 4.3. „Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamine ja hoid“ hinnapakkumuste ja riigihanke tulemusel saadud tegevuste maksumused või muud õigusaktis lubatud arvutusmeetodid, mille alusel leitakse keskmine tegevuse ühikumäär, mis arvestab tegevuste toetusmääraga. Ühikumäära võib programmiperioodil korrigeerida kallinemis- või odavnemiskoefitsiendiga, et ühikuhind oleks õiglane ja vastavuses turul toimuvaga. Sihttasemete määramisel on arvestatud eelmise perioodi toetuse rakendamise kogemusega.

· Riigieesvooluludel ja eesvoolu korrastamistegevustel on toetusmäär kuni 100% abikõlblikest kuludest.

· Keskkonnakaitserajatiste toetusmäärad on toodud sekkumises KK3 „Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised“.

Nimetatud investeeringud on mittetootlikud investeeringud. Täpsemad abikõlblikud tegevused ja kulud tuuakse rakendusaktis.

Maksimaalne toetus tegevuste lõikes ja programmperioodil kokku:

Toetuse maksimaalne toetussumma suurus riigieesvoolude ja eesvoolude korrastamiseks otsustatakse eelarve koostamise etapis.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Ei kohaldu

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole

seotud tootmise liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
1.9.2.1 - ÜS1.9.2.1 - Riigieesvoolu keskmine toetuse summa	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine			Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

1.9.2.1 - ÜS1.9.2.1 - Riigieesvoolu keskmine toetuse summa

Sekkumise eelarve, tegevuste arvu ja mõõdikute iga-aastaste sihtväärtuste ning tegevuste kohta keskmise toetusmäära määramisel on tuginetud eelmise perioodi samalaadse toetuse rakendamisel saadud kogemustele ja eelarvelistele võimalustele.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
1.9.2.1 - ÜS1.9.2.1 - Riigieesvoolu keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	138 133,00	144 308,00	148 800,00	144 908,00	151 280,00	148 544,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.22 (ühik: Tegevused)	0,00	3,00	13,00	17,00	15,00	15,00	11,00	**Summa:** 74,00 **Maksimaalne:** 17,00
KOKKU	O.22 (ühik: Tegevused)	0,00	5,00	13,00	17,00	15,00	15,00	11,00	**Summa:** 76,00 **Maksimaalne:** 17,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	414 399,00	1 876 004,00	2 529 600,00	2 173 620,00	2 269 200,00	1 633 984,00	10 896 807,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	248 639,40	1 125 602,40	1 517 760,00	1 304 172,00	1 361 520,00	9 803 904,00	15 361 597,80

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

1.9.3 - Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.9.3
Sekkumise nimetus	Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.22. Taristuinvesteeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.4	Kaasajastatud põllumajanduse taristu, mis arvestaks keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkidega	1	Jah
V2.4	Tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõh	1	Jah
V8.7	Tagada juurdepääs erametsamaadele	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.39 Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted
R.9 Ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetust saavate põllumajandustootjate osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumine on seotud erieesmärgi 1 nõrkusega, et teed on ebapiisava kandevõimega ja need on halvas tehnilises seisukorras, samuti on seotud erieesmärkidega 2 ja 8, millega tõstetakse maapiirkonna ettevõtjate konkurentsentivõimet. Hajaasutusega territooriumitel maakasutuse ratsionaalsemaks

ja efektiivsemaks muutmiseks on vajalik toetada ka väiksemahulisi taristu objekte ehk erateid. Oluline on, et erateed kannaksid kaasaegset põllumajandus- ja metsatehnikat ning oleks kaitstud mulla tallamise eest. Paljudele maaomanikele on takistatud juurdepääs oma maatükile avalikult teelt.

Heas korras teed ja juurdepääs põllumajandusmaale, põllumajandustootmishoonetele ja erametsmaale on on maapiirkonnas oluliseks eelduseks ettevõtluse arendamiseks maal ning põllumajanduses ja metsamajanduses olevate maade kasutamiseks ning nende ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks.

Teede rajamise ja parandamise tegevusteks saab toetust taotleda juurdepääsuks põllumajandusmaale, põllumajandustootmishoonetele, erametsamaadele ja maaparandussüsteemi teenindavatele teedele.

Abikõlblikud tegevused ja kulud

·juurdepääsutee ehitamine ja rekonstrueerimine maatulundusmaale ning põllumajanduslike tootmishoonete juurde, sh teenindava tee ehitamine, rekonstrueerimine ja uuendamine.

- kavandatava tegevusega seotud projekteerimistöö ja projekteerimiseks vajalik maaparanduse uurimistöö, ehitusprojekti ekspertiis, keskkonnamõju hindamisega seotud tegevus, projekti või muu asjakohase dokumendi koostamiseks tellitud töö ja teenus;
- omanikujärelevalve tegemine;
- investeeringuobjekti tähistamiseks vajaliku sümboolika maksumus;
- käibemaks, kui taotleja ei ole käibemaksukohustuslane.

Täpsemad abikõlblikud tegevused ja kulud tuuakse rakendusaktis.

Toetuse andmisel eelistatakse:

· paljude erinevate omanike omandis olevaid teid.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetust võivad taotledapõllumajandustootjad, nende ühendused, maaparandusühistud, teede hoiu mittetulundusühingud.

Metsaühistud, erametsaomanikust ettevõtjad, kes majandavad enda kasutuses olevat erametsa, saavad toetust taotleda üksnes juurdepääsu tagamiseks metsamaale.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Taotlemise tingimused

Ei kohaldu

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☑ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Toetust makstakse üldjuhul tegelikult tehtud ja välja makstud abikõlblike kulude (kuludokumentide) hüvitamise vormis või ühikumäärade vormis, mis otsustatakse rakendusaktis.

Ühikumäärade määramisel võetakse aluseks perioodi MAK 2014–2020 tegevuse liigi 4.3. „Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamine ja hoid“ hinnapakkumuste tulemusel saadud tegevusete maksumused või muud õigusaktis lubatud arvutusmeetodid, mille alusel leitakse keskmine tegevuse ühikumäär, mille alusel on leitud keskmine tegevuse ühikumäär, mis arvestab tegevuste toetusmääraga. Sihttasemete määramisel on arvestatud eelmise perioodi toetuse rakendamise kogemusega ning põhjendatud juhtudel ühikumäärasid korrigeeritakse, et need oleksid vastavuses turul toimuvaga.

Ühikuhinnad põhinevad määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunktidel i või ii.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

- Teede ehitamiseks, rekonstrueerimiseks ja uuendamiseks on toetusmäär 65% ja ühistegevuse korral (kui tegevust tehakse erinevate maaomanike maadel) 75% tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Metsateede puhul on toetusmäär 65% ja 100%, kui tee on mõeldud avalikuks tasuta kasutamiseks ja täidab metsa mitmekülgse kasutamise eesmärki (riigiabi nõue).

Maksimaalne toetus tegevuste lõikes ja programmperioodil kokku:

Teede investeeringuteks toetuse taotlemisel on maksimaalne toetuse summa ühe taotleja kohta 60 000 eurot kogu programmiperioodil.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Metsamaal tehtavate teede toetamine ei kuulu TFEU artikli 42 alla. Kui toetuse puhul on tegemist riigiabiga TFEU artikli 107 lõike 1 tähenduses järgitakse toetuse andmisel asjakohaseid riigiabi või vähese tähtsusega abi eeskirjasid. Sekkumine sisaldab ka abi füüsilistele isikutele, sellisel juhul riigiabi eeskirju ei kohaldata.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☐ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

Ei kohaldata

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Lisaks peatükis 4.7.1 toodud mitterahastamiskõlblikele kuludele ei ole abikõlblikud järgmised kulud:

- käibemaks ei ole abikõlblik kulu, kui toetuse saajal on võimalik seda riigilt tagasi saada;
- kulud, mis on seotud tee korrastamisega, mis on vajalik üksnes riigimetsas paikneva maaparandussüsteemi toimimiseks;
- kulud, mis on seotud teega, kui tee teenindab üksnes riigimetsa.

Sihipärane kasutusperiood:

Investeeringuobjekti säilitakse ja kasutatakse sihtotstarbeliselt kuni sihipärase kasutamise perioodi lõpuni (minimaalselt 3 aastat), mis määratakse rakendusaktis.

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole seotud tootmise liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS 1.9.3 - Tee keskmine toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.39; R.9	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS 1.9.3 - Tee keskmine toetuse summa

Sekkumise eelarve, tegevuste arvu ja mõõdikute iga-aastaste sihtväärtuste ning tegevuste kohta keskmise toetusmäära määramisel on tuginetud eelmise perioodi samalaadse toetuse rakendamisel saadud kogemustele ja eelarvelistele võimalustele.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS 1.9.3 - Tee keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	6 347,00	6 700,00	6 700,00	6 757,00	6 700,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.22 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	18,00	107,00	107,00	107,00	107,00	**Summa:** 446,00 **Maksimaalne:** 107,00
KOKKU	O.22 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	18,00	107,00	107,00	107,00	107,00	**Summa:** 446,00 **Maksimaalne:** 107,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	114 246,00	716 900,00	716 900,00	722 974,00	716 900,00	2 987 920,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	68 547,60	430 140,00	430 140,00	433 784,40	430 140,00	1 792 752,00

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

2.2 - Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud

Sekkumise kood (liikmesriik)	2.2
Sekkumise nimetus	Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.4	Tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõh	1	Jah
V9.6	Soodustada uute alternatiivsete pakendilahenduste kasutamist	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.39 Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumiste olemuse/nõuete kirjeldus, mis tagab efektiivse panuse erieesmärgi saavutamisse

Sekkumise eesmärk on toidutööstuste majandusliku võimekuse ja konkurentsivõime tõstmine ning aidata kaasa keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele.

Sekkumise sihtgrupp

Sekkumise sihtgrupiks on majanduslikult jätkusuutlikud ettevõtjad, kelle põhitegevusala on toidu tootmine, välja arvatud kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ning säilitamine.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Majanduslikult jätkusuutlikud ettevõtjad:

· kelle põhitegevusala on toidu tootmine, välja arvatud kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine (juba tegutsev töötleja);

· kelle omatoodetud põllumajandustoodete või nende esmatöötlemisel saadud toodete müügitulu taotluse esitamisele eelneval kahel majandusaastal ületas mõlemal majandusaastal 14 000 eurot.

Toetuskõlblikkuse tingimused

Tagastamatu abiga toetatakse investeeringuid, mis aitavad kaasa keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele, energia varustuskindluse tagamisele ning põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ning tervise osas. Tagastamatu abiga toetatakse investeeringuid materiaalsesse põhivarasse, millega võib kaasneda ka investeering immateriaalsesse varasse.

Tagastamatu abiga toetatakse järgmiseid investeeringuid:

· Roheinvesteeringud – investeeringud, mis aitavad kaasa keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele ning avaldab positiivset mõju keskkonnale. Roheinvesteeringute hulka kuuluvad näiteks: reoveepuhastussüsteemide rajamine ja rekonstrueerimine, ventilatsioonisüsteemide uuendamine, kütte- ja jahutusüsteemide uuendamine, uute pesu- ja desinfitseerimistehnoloogiate kasutusele võtmine.

· Digitaliseerimist ja uute tehnoloogiate kasutuselevõttu toetavad investeeringud – investeeringud, mis panustavad eelkõige toidu raiskamise vähendamisse, uute valguallikate kasutusele võtmisesse, innovaatiliste ja ohutute toidupakendite kasutusele võtmisesse tulemaks toime lisanduvate keskkonnanõuetega. Digitaliseerimist ja uute tehnoloogiate kasutuselevõttu toetavate investeeringute hulka kuuluvad näiteks: toidu koostise parendamiseks uute tehnoloogiate ja seadmete kasutusele võtmine, seadmete (sh tehnoloogia) automatiseerimine ja digitaliseerimine, IT lahendused (toidu jälgitavuse parendamine).

· Euroopa Liidu toimimise lepingu I lisaga hõlmatud põllumajandustoodetest (vajadusel koos väikese kogusega I lisaga hõlmamata toodetega) I lisaga hõlmatud või I lisaga hõlmamata toodete töötlemiseks tehtavad investeeringud – kui taotlejaks on mikro- ja väikeettevõtja toetatakse põllumajandustoodete töötemiseks vajaliku ehitise ehitamist ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korra ning vajaliku seadme ostmist.

· Uue töötlemisüksuse rajamisele suunatud investeeringud – toetatakse ehitise ehitamist ja seadmete ostmist, kui investeeringu tulemusel rajatakse uus töötlemisüksus. Uue töötlemisüksuse rajamise maksimaalne toetuse suurus on kaks miljonit eurot.

· Majanduslikku võimekust ja konkurentsivõimet parandavad investeeringud – toetatakse ehitiste ehitamist ja seadmete ostmist, mis aitavad kaasa toiduainetööstuste konkurentsivõime ja majandusliku võimekuse tõstmisele, nagu näiteks investeeringud, mis tehakse töötlemisprotsessi automatiseerimiseks või investeeringud, mis tehakse kvaliteedisertifikaadi saamiseks või hoidmiseks.

· Sisendite (sh energia) varustuskindluse tagamiseks tehtavad investeeringud – toetatakse ehitise ehitamist ja seadmete ostmist, mis tehakse vajalike sisendite (sh energia) varustuskindluse tagamiseks.

Kui taotlejaks on põllumajandustootja, kes on mikro- või väikeettevõtja ja kes hakkab tegelema põllumajandustoodete töötlemisega saab ta toetust taotleda põllumajandustoodete töötemiseks vajaliku ehitise ehitamiseks ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korra (sh uue töötlemisüksuse rajamiseks) ning vajaliku seadme ostmiseks.

Tagastamatu abiga toetatakse üksnes selliseid investeeringuid, mis hõlmavad Euroopa Liidu toimimise lepingu I lisaga hõlmatud põllumajandustoodet või nende töötlemisel saadud I lisaga hõlmatud või I lisaga hõlmamata toodet.

Taotlusi hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel. Hindamisel eelistatakse näiteks taotlejaid, kelle ettevõte on tunnustatud mahepõllumajanduse valdkonnas ja kes toodab mahepõllumajanduslikke tooteid. Samuti eelistatakse hindamisel selliseid taotlejad, kelle investeering panustab keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele (nt ringmajanduse tegevuskavaga, plastistrateegia, rohelepe, ÜRO kliimalepe,

Eesti kliimapoliitika põhialused 2050 jms), sh ka keskkonnanõuete täitmisesse.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetatakse investeeringuid materiaalsesse põhivarasse, millega võib kaasneda ka investeering immateriaalsesse varasse, mis aitavad kaasa keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele, energia varustuskindluse tagamisele ning põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ning tervise osas. Toetatakse investeeringuid nii seadmetesse kui ka ehitistesse. Kasutatud seadme ostmist toetatakse üksnes juhul kui taotlejaks on mikro- ja väikeettevõtjad või kui investeering tehakse sisendite (sh energia) varustuskindluse tagamiseks või kvaliteedisertifikaadi saamiseks või hoidmiseks. Kasutatud seade ei tohi olla vanem kui viis aastat. Abikõlblikud on ka liisingumaksed, kui asja omandiõigus läheb toetuse saajale üle hiljemalt viimase toetusosa väljamaksmisest. Kui taotlejaks on mikro- ja väikeettevõtjad, siis saavad nad toetust taotleda ka põlluamajndustoote töötlemiseks vajaliku ehitise ehitamiseks ja seadme ostmiseks.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse määr

Maksimaalne toetuse määr on kuni 50% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Toetuse määrade kehtestamisel arvestatakse asjakohastest riigiabi reeglitest tulenevate piirangutega. Minimaalne võimalik toetuse määr on 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Toetuse suurus

Toetuse maksimaalne suurus kogu strateegiakava programmiperioodi jooksul on 3,5 miljonit eurot ühe taotleja kohta.

Lisaselgitus

Maksimaalne toetuse määr on kuni 50% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest, kuid maksimaalse määra kehtestamisel võetakse ennekõike arvesse asjakohastest riigiabi reeglitest tulenevaid piiranguid. Kui taotlejaks on põllumajandustootja, kes hakkab tegelema töötlemisega või mikro- ja väikeettevõtjaga, siis saavad nad toetust taotleda ka põllumajandustoodete töötlemiseks vajaliku ehitise ehitamiseks (sh uue töötlemisüksuse rajamisele suunatud investeeringuteks) ja vajaliku seadme ostmiseks. Hindamisel eelistatakse näiteks taotlejaid, kelle ettevõte on tunnustatud mahepõllumajanduse valdkonnas ja kes toodab mahepõllumajanduslikke tooteid.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Toidutööstuste toetamine jääb üldjuhul väljapoole TFEU artikli 42 alla. Juhul kui toodetakse põllumajandustooteid, mida on nimetatud TFEU lisas 1 jääb see TFEU artikli 42 kohaldamisalasse.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☑ Teavitamine ☑ Üldine grupierandi määrus ☐ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

Ei kohaldata

Lisateave:

☑ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Strateegiakava peatükis 4.7.1 on toodud mitteabikõlblike kulude loetelu. Lisaks loetakse üldjuhul mitteabikõlblikuks kuluks ka käibemaks, välja arvatud juhul kui see ei ole käibemaksuseaduse alusel tagasi nõutav. Mitteabikõlbliku kulu hulka loetakse üldjuhul kasutatud seadme ostmist (v.a kui taotlejaks on mikro- või väikeettevõtja või kui investeering tehakse sisendite varustuskindluse tagamiseks) ning muud kulud, mis ei ole otseselt seotud toetatava tegevuse elluviimisega (näiteks lepingu sõlmimisega või kindlustusega seotud kulud või intressikulud).

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole seotud tootmise liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE -	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060	60,00%	20,00%	60,00%

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
Eesti	artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses			

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS2.2.1 - Keskmine toetuse summa (mikro- ja väikeettevõtjad)	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine			Ei
ÜS2.2.2 - Keskmine toetuse summa (keskmise suurusega ja suurettevõtjad)	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine			Ei
ÜS2.2.3 - Keskmine toetuse summa uue töötlemisüksuse rajamiseks	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine			Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS2.2.1 - Keskmine toetuse summa (mikro- ja väikeettevõtjad)

Toetuse saajate arvu ning suurusgrupiti taotlejate kohta keskmise toetussumma määramisel on tuginetud eelmise programmiperioodi samalaadse toetuse „Mikro- ja väikeettevõtjate põllumajandustoodete töötlemise ning turustamise investeeringutoetus“ rakendamisel saadud kogemustele. Iga-aastaste soovituslike rahaeraldiste puhul on arvesse võetud, et esimesed väljamaksed peaksid toimuma ligikaudu üks aasta pärast taotlusvooru toimumist.

ÜS2.2.2 - Keskmine toetuse summa (keskmise suurusega ja suurettevõtjad)

Toetuse saajate arvu ning suurusgrupiti taotlejate kohta keskmise toetussumma määramisel on tuginetud eelmise programmiperioodi samalaadse toetuse „Keskmise suurusega ettevõtjate ja suurettevõtjate põllumajandustoodete töötlemise ning turustamise investeeringutoetus“ rakendamisel saadud kogemustele. Iga-aastaste soovituslike rahaeraldiste puhul on arvesse võetud, et esimesed väljamaksed peaksid toimuma ligikaudu üks aasta pärast taotlusvooru toimumist.

ÜS2.2.3 - Keskmine toetuse summa uue töötlemisüksuse rajamiseks

Toetuse saajate arvu ning suurusgrupiti taotlejate kohta keskmise toetussumma määramisel on tuginetud eelmise programmiperioodi meetme 4 „Investeeringud materiaalsesse varasse“ tegevuse liigi 4.2 „Investeeringud põllumajandustoodete töötlemiseks ja turustamiseks“ alameetmete rakendamisel saadud kogemustele. Iga-aastaste soovituslike rahaeraldiste puhul on arvesse võetud, et esimesed väljamaksed peaksid toimuma ligikaudu üks aasta pärast taotlusvooru toimumist.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS2.2.1 - Keskmine toetuse summa (mikro- ja väikeettevõtjad) (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS2.2.2 - Keskmine toetuse summa (keskmise suurusega ja suurettevõtjad) (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
ÜS2.2.3 - Keskmine toetuse summa uue töötlemisüksuse rajamiseks (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	2 000 000,00	2 000 000,00	0,00	0,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 0,00 **Maksimaalne:** 0,00
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	34,00	30,00	30,00	34,00	29,00	0,00	**Summa:** 157,00 **Maksimaalne:** 34,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	9 000 000,00	9 000 000,00	9 000 000,00	18 000 000,00	0,00	0,00	45 000 000,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	5 400 000,00	5 400 000,00	5 400 000,00	10 800 000,00	0,00	0,00	27 000 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

2.3 - Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)

Sekkumise kood (liikmesriik)	2.3
Sekkumise nimetus	Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.4	Tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõh	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.39 Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumiste olemuse/nõuete kirjeldus, mis tagab efektiivse panuse erieesmärgi saavutamisse

Sekkumise eesmärk on toidutööstuste majandusliku võimekuse ja konkurentsivõime tõstmine.

Sekkumise vorm

Sekkumist rakendatakse tagastatava abina.

Sekkumise sihtgrupp

Sekkumise sihtgrupiks on majanduslikult jätkusuutlikud ettevõtjad, kelle põhitegevusala on toidu tootmine, välja arvatud kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Majanduslikult jätkusuutlikud ettevõtjad, kelle põhitegevusala on toidu tootmine, välja arvatud kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine (juba tegutsev töötleja).

Toetuskõlblikkuse tingimused

Toetatakse eelkõige investeeringuid, mis suurendavad konkurentsivõimet. Siia kuuluvad investeeringuid masinatesse ja seadmetesse, ehitiste ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks, uuenduslike toodete ja kõrvaltoodete, tootmisprotsesside ja tehnoloogiate väljaarendamisse, samuti muudesse investeeringutesse lisandväärtuse andmiseks kõigis tootmisahela etappides ning tootmise digitaliseerimiseks ja automatiseerimiseks. Toetatavaks tegevuseks on ka käibekapital, sh eraldiseisev käibekapital tingimusel, et see aitab kaasa erieesmärgi saavutamisele.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Ei kohaldu

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☐ **Toetus**

☑ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☐ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse määr

Toetuseks loetakse brutotoetusekvivalendi summat lõppkasusaaja kohta. Käibekapitali maksimaalne brutotoetusekvivalent kolme aasta jooksul on 200 000 eurot. Toetuse maksimaalne määr on 65%. Maksimaalse abi määra osas kumuleeritakse nii käesoleva sekkumislehe alusel antav tagastatav abi (brutotoetusekvivalendi osa) kui tagastamatu toetus, mis on antud toidutööstuse materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud sekkumislehe alusel.

Lisaselgitus

Toetatakse ka kasutatud masinate ja seadmete soetamist.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Toidutööstuste toetamine üldjuhul jääb väljapoole TFEU artikli 42 kohaldamisala. Juhul kui toodetakse põllumajandustooteid, mida on nimetatud TFEU lisas 1, jääb see TFEU artikli 42 kohaldamisalasse.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☑ Üldine grupierandi määrus ☐ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number
Ei kohaldata

Lisateave:
☑ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.
☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Ei kohaldu

Kas investeering hõlmab niisutust?
☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna
Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna
Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria
WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11
Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumise kaudu toetatavate tegevuste puhul jälgitakse WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punktis 11 sätestatud tingimusi, mille kohaselt saavad rahastamisvahendit kasutada nõuetele vastavad taotlejad investeeringuteks lähtuvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklites 73 ja 80 seatud tingimustel. Tegevuste toetamine ei ole seotud tootmise liigi, mahu või hindadega ega suuna tootma kindlaid põllumajandussaaduseid ja kompenseeri struktuurilist ebavõrdsust.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS2.3.1 - Keskmine toetuse summa	Rahastamisvahend	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.39	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS2.3.1 - Keskmine toetuse summa

Keskmise toetuse summa leidmisel on tuginetud eelmise perioodi kogemustel sarnaste laenude väljastamisel. Aastane planeerimine põhineb eeldusel, et rahastamisvahendi tingimused tagavad vahendite kättesaadavuse läbi kogu perioodi.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS2.3.1 - Keskmine toetuse summa (Rahastamisvahend - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	500 000,00	500 000,00	500 000,00	500 000,00	0,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	5,00	5,00	5,00	5,00	0,00	0,00	**Summa:** 20,00 **Maksimaalne:** 5,00
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	5,00	5,00	5,00	5,00	0,00	0,00	**Summa:** 20,00 **Maksimaalne:** 5,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	2 500 000,00	2 500 000,00	2 500 000,00	2 500 000,00	0,00	0,00	10 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	0,00	0,00	6 000 000,00

	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	2 500 000,00	2 500 000,00	2 500 000,00	2 500 000,00	0,00	0,00	10 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)	0,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	0,00	0,00	6 000 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

2.5 - Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine

Sekkumise kood (liikmesriik)	2.5
Sekkumise nimetus	Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO7 Muuta valdkond noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.4	Tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõh	1	Jah
V7.2	Aidata kaasa põllumajandusettevõtlusega alustamisele investeeringute soodustamise kaudu	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.9 Ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetust saavate põllumajandustootjate osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on suurendada väikeste põllumajandustootjate konkurentsivõimet ning aidata kaasa mitmekesise põllumajandusettevõtete struktuuri säilimisele.

Sekkumine tuleb vajadusest tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõhususe alast tulemuslikkust (V2.4) ning aidata kaasa põllumajandusettevõtlusega alustamisele (V7.2).

Sekkumise sihtgrupp

Sekkumise sihtgrupiks on äriseadustiku tähenduses ettevõtjad:

- kes tegelevad põllumajanduslike toodete tootmisega ja kelle omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal vahemikus 10 000 kuni 250 000 eurot või taotluse esitamisele vahetult eelnenud teisel majandusaastal vähemalt 10 000 eurot;
- kes alustavad esmakordselt põllumajandusliku tegevusega.

Toetuskõlblikkuse tingimused

Tagastamatu abiga toetatakse investeeringuid materiaalsesse põhivarasse, millega võivad kaasneda ka investeeringud immateriaalsesse põhivarasse.

Toetatakse tootmiseks vajaliku ehitiste ehitamist, masinate või seadmete soetamist, sh kasutatud masinate või seadmete soetamist, mis ei ole vanemad kui viis aastat ja mitmeaastaste taimede ostmist. Lisaks toetatakse ka investeeringuid seadmetesse ja ehitistesse, mis tehakse tootmiseks vajalike sisendite (sh energia) varustuskindluse tagamiseks.

Toetuse määramine

Taotlusi hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Toetust saab taotleda äriseadustiku tähenduses ettevõtja, kes tegeleb põllumajanduslike toodete tootmisega ja kelle omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal vahemikus 10 000–250 000. Kui minimaalse müügitulu suurust, milleks on 10 000 eurot ei saavutata taotluse esitamisele vahetult eelnenud aastal, siis peab taotluse esitamisele vahetult eelnenud teisel majandusaastal omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu olema vähemalt 10 000 eurot, kuid mitte rohkem kui 250 000 eurot.

Kui vääramatu jõu ja erandlike asjaolude esinemise või ebasoodsa sotsiaalmajandusliku olukorra tõttu ei ole võimalik vähemalt 10 000 euro suurust müügitulu saavutada, siis peab taotleja vastama aktiivse põllumajandustootja nõudele.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetatakse investeeringuid materiaalsesse põhivarasse, millega võib kaasneda ka investeeringud immateriaalsesse põhivarasse. Toetatavateks tegevusteks on põllumajandustoodete tootmiseks vajaliku masina või seadme soetamine, mitmeaastaste taimede ostmine kui ka ehitise ehitamine ning tootmiseks vajalike sisendite (sh energia) varustuskindluse tagamiseks vajalike seadmete ostmine ja ehitise ehitamine. Samuti toetatakse kasutatud masina või seadme soetamist, mis ei ole vanem kui viis aastat. Lisaks on abikõlblikud ka liisingumaksed kui asja omandiõigus läheb toetuse saajale üle hiljemalt viimase toetusosa väljamaksmisest.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse suurus

Maksimaalne toetuse suurus kogu strateegiakava programmiperioodi jooksul on kuni 100 000 eurot ühe taotleja kohta. Rakendusmääruses võidakse sätestada maksimummäärast madalamad toetuse suurused.

Toetusmäär

Maksimaalne toetuse määra on kuni 85% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Minimaalne võimalik toetuse määr on 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Rakendusmääruses võidakse sätestada maksimummäärast madalamad toetusmäärad.

Lisaselgitus

Toetatakse ka kasutatud masina või seadme soetamist, mis ei ole vanem kui viis aastat.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Strateegiakava peatükis 4.7.1 on toodud mitteabikõlblike kulude loetelu. Lisaks loetakse üldjuhul mitteabikõlblikuks kuluks ka käibemaks, välja arvatud juhul kui see ei ole käibemaksuseaduse alusel tagasi nõutav. Mitteabikõlbliku kulu hulka loetakse ka muud kulud, mis ei ole otseselt seotud toetatava tegevuse elluviimisega (näiteks lepingu sõlmimisega või kindlustusega seotud kulud või intressikulud).

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole seotud tootmises liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu

realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS2.5.1 - Toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.9	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS2.5.1 - Toetuse summa

Maksimaalne toetuse suurus ühe taotleja kohta strateegiakava programmiperioodi jooksul on 100 000 eurot. Taotleja kohta maksimaalse toetussumma määratlemisel on tuginetud eelmise programmiperioodi põllumajandustootjatele suunatud toetuse rakendamisel saadud kogemustele. Erinevate sisendite (nt elekter, gaas, tooraine), teenuste, materjalide ja seadmete hinnad on märkimisväärselt tõusnud, millele tuginedes on leitud, et väikeste põllumajandusettevõtjate investeeringuvajadus on ligikaudu 100 000 eurot.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS2.5.1 - Toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	0,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	74,00	73,00	73,00	0,00	0,00	**Summa:** 220,00 **Maksimaalne:** 74,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	74,00	73,00	73,00	0,00	0,00	**Summa:** 220,00 **Maksimaalne:** 74,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	7 333 334,00	7 333 333,00	7 333 333,00	0,00	0,00	22 000 000,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	4 400 000,00	4 400 000,00	4 400 000,00	0,00	0,00	13 200 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

2.6 - Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)

Sekkumise kood (liikmesriik)	2.6
Sekkumise nimetus	Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.4	Tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõh	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.9 Ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetust saavate põllumajandustootjate osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on läbi materiaalsete või immateriaalsete investeeringute soodustada põllumajandustootmise konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, suurendades põllumajandustootjate ligipääsu kapitalile ning pöörates tähelepanu uutele tehnoloogiatele ja digiüleminekule ning suurendades mh ressursitõhusust.

Toetatavad tegevused

Toetatavateks tegevusteks on investeeringud masinatesse ja seadmetesse, ehitiste ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks, uuenduslike toodete ja kõrvaltoodete, tootmisprotsesside ja tehnoloogiate väljaarendamisse, samuti muudesse investeeringutesse lisandväärtuse andmiseks kõigis tootmisahela etappides ning tootmise digitaliseerimiseks ja automatiseerimiseks. Toetatavaks tegevuseks on lisaks ka loomade ja muu aretusmaterjali (embrüod) soetamine ning üheaastaste taimede ostmine, käibekapital, sh

eraldiseisev käibekapital tingimusel, et see aitab kaasa erieesmärgi saavutamisele.

Noorte põllumajandustootjate korral on toetatavaks tegevuseks ka maa ostmine.

Rahastamisvahendist antakse toetust ettevõtjale, kes vastab järgmistele miinimumnõuetele:
·on majanduslikult jätkusuutlik;
ettevõtja esitatud äriplaanist peab nähtuma, et laenu või tagatud laenu abil elluviidava projekti tagajärjel paraneb tema tulemuslikkus.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Põllumajandustootjad, sh noored ja alustavad põllumajandustootjad ja neid ühendavad tulundusühistud.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Ei kohaldu

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☐ **Toetus**

☑ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☐ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse määr

Toetuseks loetakse brutotoetusekvivalendi summat lõppkasusaaja kohta. Käibekapitali maksimaalne brutotoetusekvivalent kolme aasta jooksul on 200 000 eurot. Toetuse maksimaalne määr on 65%. Maksimaalse abi määra osas kumuleeritakse nii käesoleva sekkumislehe alusel antav tagastatav abi (brutotoetusekvivalendi osa) kui tagastamatu toetus, mis on antud põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud sekkumislehe alusel.

Lisaselgitus

Toetatakse ka kasutatud masinate ja seadmete soetamist.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Ei kohaldu

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumise kaudu toetatavate tegevuste puhul jälgitakse WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punktis 11 sätestatud tingimusi, mille kohaselt saavad rahastamisvahendit kasutada nõuetele vastavad taotlejad investeeringuteks lähtuvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklites 73 ja 80 seatud tingimustel. Tegevuste toetamine ei ole seotud tootmise liigi, mahu või hindadega ega suuna tootma kindlaid põllumajandussaaduseid ja kompenseeri struktuurilist ebavõrdsust.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS2.6.1 - Toetuse keskmine summa	Rahastamisvahend	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.9	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS2.6.1 - Toetuse keskmine summa

Keskmise toetuse summa leidmisel on tuginetud eelmise perioodi kogemustel sarnaste laenude väljastamisel. Aastane planeerimine põhineb eeldusel, et rahastamisvahendi tingimused tagavad vahendite kättesaadavuse läbi kogu perioodi.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS2.6.1 - Toetuse keskmine summa (Rahastamisvahend - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	0,00	**Summa:** 100,00 **Maksimaalne:** 20,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	0,00	**Summa:** 100,00 **Maksimaalne:** 20,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	0,00	20 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00	0,00	12 000 000,00

	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	0,00	20 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)	0,00	2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00	0,00	12 000 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

2.7 - Põllumajandustootjate tootlikud investeeringud

Sekkumise kood (liikmesriik)	2.7
Sekkumise nimetus	Põllumajandustootjate tootlikud investeeringud
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.4	Tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõh	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.39 Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted
R.9 Ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetust saavate põllumajandustootjate osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärgiks on põllumajandustootjate majandusliku võimekuse ja konkurentsivõime tõstmine.

Sekkumine tuleb vajadusest tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõhususe alast tulemuslikkust (V2.4).

Sekkumise sihtgrupis on äriseadustiku tähenduses ettevõtjad, kes tegelevad põllumajanduslike toodete tootmisega ja kelle omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal vähemalt 10 000 eurot.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Äriseadustiku tähenduses ettevõtjad, kes tegelevad põllumajanduslike toodete tootmisega ja kelle omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal vähemalt 10 000 eurot.

Toetuskõlblikkuse tingimused

Toetavateks tegevusteks on materiaalsesse varasse tehtavad investeeringud (nt. ehitise ehitamine, masina, seadme või muu asja soetamine), millega võivad kaasneda ka immateriaalsesse varasse tehtavad investeeringud. Toetatakse ka investeeringuid seadmetesse ja ehitistesse, mis tehakse tootmiseks vajalike sisendite (sh energia) varustuskindluse tagamiseks. Lisaks toetatakse olemasoleva tootmisettevõte ostmist.

Taotlusi hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel.

Toetatavad tegevusalad, tegevused ning täpsemad nõuded sätestatakse riigisiseses õigusaktis. Sekkumise alusel antavat toetust võib suunata ka teatud põllumajandussektorile, mis on võrreldes teiste põllumajandussektoritega sattunud keerulisse majanduslikku olukorda või on võrreldes teiste põllumajandussektoritega maha jäänud, et aidata kaasa selle konkreetse põllumajandussektori majandusliku võimekuse ja konkurentsivõime tõstmisele.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetatakse investeeringuid materiaalsesse varasse, millega võib kaasneda ka investeering immateriaalsesse varasse. Toetavateks tegevusteks on ehitise ehitamine, masina, seadme või muu asja soetamine. Toetatakse ka investeeringuid seadmetesse ja ehitistesse, mis tehakse tootmiseks vajalike sisendite (sh energia) varustuskindluse tagamiseks. Lisaks toetatakse olemasoleva tootmisettevõtte ostmist. Lisaks toetatakse kasutatud seadme või masina soetamist, kui kasutatud seade või masin ei ole vanem kui viis aastat. Abikõlblikud on ka liisingumaksed, kui asja omandiõigus läheb toetuse saajale üle hiljemalt viimase toetusosa väljamaksmisest.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse määr

Maksimaalne toetuse määr on 65% toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest. Minimaalne võimalik toetuse määr on 15% toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest.

Toetuse suurus:

Toetuse maksimaalne suurus kogu strateegiakava programmiperioodi jooksul on 13 750 000 eurot ühe taotleja kohta.

Lisaselgitus

Maksimaalne toetuse määr on 65% toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest. Maksimaalse määra kehtestamisel võetakse arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 73 kehtestatud piiranguid.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Strateegiakava peatükis 4.7.1 on toodud mitteabikõlblike kulude loetelu. Lisaks loetakse üldjuhul mitteabikõlblikuks kuluks ka käibemaks, välja arvatud juhul kui see ei ole käibemaksuseaduse alusel tagasi nõutav. Mitteabikõlbliku kulu hulka loetakse üldjuhul ka muud kulud, mis ei ole otseselt seotud toetatava tegevuse elluviimisega (näiteks lepingu sõlmimisega või kindlustusega seotud kulud või intressikulud).

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole seotud tootmise liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS2.7 - Toidutootjate tootlike investeeringute keskmine toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.39; R.9	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS2.7 - Toidutootjate tootlike investeeringute keskmine toetuse summa

Toetuse maksimaalne suurus kogu strateegiakava programmiperioodi jooksul on 13 750 000 eurot ühe taotleja kohta. Taotleja kohta maksimaalse toetussumma määratlemisel on tuginetud eelmise programmiperioodil põllumajandustootjatele kui ka suurprojektidele suunatud toetusskeemides rakendamisel saadud kogemusele. Maksimaalse toetussumma sätestamisel on arvesse võetud seda, et väiksema mahuliste investeeringuprojektidega ei saavutata soovitud eesmärki, milleks on põllumajandustootjate majandusliku võimekuse ja konkurentsivõime tõstmine.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS2.7 - Toidutootjate tootlike investeeringute keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	13 750 000,00	0,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	**Summa:** 1,00 **Maksimaalne:** 1,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	**Summa:** 1,00 **Maksimaalne:** 1,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	13 750 000,00	0,00	0,00	13 750 000,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	8 250 000,00	0,00	0,00	8 250 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

3.1.1 - Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse

Sekkumise kood (liikmesriik)	3.1.1
Sekkumise nimetus	Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.3	Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas läbi teadlikkuse tõstmise koostöövõimalustes	1	Jah
V3.1	Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas tootjaorganisatsioonide loomise ja arendamis	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.39 Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted
R.9 Ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetust saavate põllumajandustootjate osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on ühistegevuse soodustamine tootmise ja töötlemise etapis, et selle kaudu tõsta põllumajandustootjate omavaheline koostöö järgmisele tasandile ja aidata kaasa põllumajandustootjate positsiooni parandamisele toidutarneahelas.

Sekkumine tuleneb vajadusest tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas läbi teadlikkuse tõstmise koostöövõimalustest, ühistegevuse edendamise ning ühisinvesteeringute soodustamise (V2.3), et

vähendada põllumajanduses tegutsevatesse tulundusühistutesse või tootjaorganisatsiooni kuuluvate põllumajandustootjate individuaalset investeeringuvajadust ning suurendada seeläbi kollektiivset läbirääkimisjõudu ning soodustada toidutarneahelas valdkonnaüleseid koostööprojekte, mis suurendavad turule orienteeritust ja ekspordivõimekust.

Sekkumise sihtgrupp

Sekkumise sihtgrupiks on põllumajanduses tegutsevad tulundusühistud ja tunnustatud tootjaorganisatsioonid ning nende liidud või nende valitseva mõju all olev ettevõtja.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Tunnustatud tootjaorganisatsioonid ning nende liidud, põllumajanduses tegutsevad tulundusühistud või nende valitseva mõju all olevad ettevõtjad.

Toetuskõlblikkuse tingimused

Toetavateks tegevusteks on investeeringud masinatesse ja seadmetesse, ehitiste ehitamisse, turustusstruktuuridesse, uuenduslike toodete ja kõrvaltoodete, tootmisprotsesside ja tehnoloogiate väljaarendamisse, samuti muudesse investeeringutesse lisandväärtuse andmiseks kõigis tootmisahela etappides ning tootmise digitaliseerimine. Toetatakse ka investeeringuid seadmetesse ja ehitistesse, mis tehakse tootmiseks või töötlemiseks vajalike sisendite (sh energia) varustuskindluse tagamiseks. Lisaks toetatakse olemasoleva tootmisüksuse või töötlemisüksuse ostmist.

Taotlusi hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel. Hindamisel eelistatakse näiteks taotlejaid, kelle ettevõte on tunnustatud mahepõllumajanduse valdkonnas ja kes toodab mahepõllumajanduslikke tooteid.

Toetatavad tegevusalad, tegevused ning täpsemad nõuded sätestatakse riigisisestes õigusaktides.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetatakse investeeringuid materiaalsesse põhivarasse, millega võib kaasneda ka investeering immateriaalsesse varasse. Toetavateks tegevusteks on investeeringud masinatesse ja seadmetesse, ehitiste ehitamisse, turustusstruktuuridesse, uuenduslike toodete ja kõrvaltoodete, tootmisprotsesside ja tehnoloogiate väljaarendamisse, samuti muudesse investeeringutesse lisandväärtuse andmiseks kõigis tootmisahela etappides ning tootmise digitaliseerimine. Toetatakse ka investeeringuid seadmetesse ja ehitistesse, mis tehakse tootmiseks või töötlemiseks vajalike sisendite (sh energia) varustuskindluse tagamiseks. Lisaks toetatakse olemasoleva tootmisüksuse või töötlemisüksuse ostmist. Kasutatud seadme ostmist toetatakse üksnes juhul kui taotlejaks on mikro- ja väikeettevõtjad või kui investeering tehakse sisendite (sh energia) varustuskindluse tagamiseks. Kasutatud seade ei tohi olla vanem kui viis aastat. Abikõlblikud on ka liisingumaksed, kui asja omandiõigus läheb toetuse saajale üle hiljemalt viimase toetusosa väljamaksmisest.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik
☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine
☐ ühikuhinnad
☐ kindlasummalised maksed
☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse määr

Maksimaalne toetuse määr on kuni 50% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Toetuse määrade kehtestamisel arvestatakse asjakohastest riigiabi reeglitest tulenevate piirangutega. Minimaalne võimalik toetuse määr on 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Toetuse suurus:

Põllumajanduses tegutseval tulundusühistul, tunnustatud tootjaorganisatsioonil või nende valitseva mõju all olevatel ettevõtjatel on toetuse maksimaalne suurus kogu strateegiakava programmiperioodi jooksul 2 500 000 eurot ühe taotleja kohta.

Lisaselgitus

Maksimaalne toetuse määr on kuni 50% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest, kuid maksimaalse määra kehtestamisel võetakse ennekõike arvesse asjakohastest riigiabi reeglitest tulenevaid piiranguid. Hindamisel eelistatakse näiteks taotlejaid, kelle ettevõte on tunnustatud mahepõllumajanduse valdkonnas ja kes toodab mahepõllumajanduslikke tooteid.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:
☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Ühistuliste investeeringute toetamine materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse jääb üldjuhul väljapoole TFEU artikli 42 kohaldamisala.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:
☑ Teavitamine ☑ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number
Ei kohaldata

Lisateave:
☑ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.
☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Strateegiakava peatükis 4.7.1 on toodud mitteabikõlblike kulude loetelu. Lisaks loetakse üldjuhul mitteabikõlblikuks kuluks ka käibemaks, välja arvatud juhul kui see ei ole käibemaksuseaduse alusel tagasi nõutav. Mitteabikõlbliku kulu hulka loetakse üldjuhul ka kasutatud seadme ostmist (v.a kui

taotlejaks on mikro- või väikeettevõtja või kui investeering tehakse sisendite (sh energia) varustuskindluse tagamiseks) ning muud kulud, mis ei ole otseselt seotud toetatava tegevuse elluviimisega (näiteks lepingu sõlmimisega või kindlustusega seotud kulud või intressikulud).

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole seotud tootmise liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS3.1.1.1 - Ühistute investeeringutoetuse keskmine summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine			Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS3.1.1.1 - Ühistute investeeringutoetuse keskmine summa

Tulundusühistute maksimaalne toetuse suurus on 2 500 000 eurot ühe taotleja kohta kogu strateegiakava programmiperioodi jooksul. Keskmine toetuse summa tulundusühistutel on ligikaudu 1 000 000 eurot. Taotleja kohta maksimaalse ning keskmise toetussumma määratlemisel on tuginetud eelmise programmiperioodil tunnustatud tootjarühmadele investeeringute tegemiseks suunatud toetusskeemi rakendamisel saadud kogemusele, kus toetuse maksimaalne suurus kogu arengukava programmiperioodi jooksul oli 3 000 000 eurot ühe taotleja kohta ning taotletud keskmine toetuse suurus jäi vahemikku 1 000 000–2 500 000 eurot.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS3.1.1.1 - Ühistute investeeringutoetuse keskmine summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	**Summa:** 10,00 **Maksimaalne:** 2,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	2,00	3,00	2,00	2,00	1,00	0,00	**Summa:** 10,00 **Maksimaalne:** 3,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00	4 000 000,00	0,00	10 000 000,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	1 200 000,00	1 200 000,00	1 200 000,00	2 400 000,00	0,00	6 000 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

3.1.2 - Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)

Sekkumise kood (liikmesriik)	3.1.2
Sekkumise nimetus	Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.3	Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas läbi teadlikkuse tõstmise koostöövõimalustes	1	Jah
V3.1	Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas tootjaorganisatsioonide loomise ja arendamis	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.39 Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on ühistegevuse soodustamine töötlemise etapis, et selle kaudu tõsta põllumajandustootjate omavaheline koostöö järgmisele tasandile ja aidata kaasa põllumajandustootjate positsiooni parandamisele toidutarneahelas.

Sekkumise vorm

Sekkumist rakendatakse tagastatava abina.

Sekkumise sihtgrupp

Sekkumise sihtgrupiks on põllumajanduses tegutsevad tulundusühistud ja tunnustatud tootjaorganisatsioonid ning nende liidud või nende valitseva mõju all olev ettevõtja.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Tunnustatud tootjaorganisatsioonid ning nende liidud, põllumajanduses tegutsevad tulundusühistud või nende valitseva mõju all olevad ettevõtjad.

Toetuskõlblikkuse tingimused

Toetavateks tegevusteks on investeeringud masinatesse ja seadmetesse, ehitiste ehitamisse ja rekonstrueerimiseks, uuenduslike toodete ja kõrvaltoodete, tootmisprotsesside ja tehnoloogiate väljaarendamisse, samuti muudesse investeeringutesse lisandväärtuse andmiseks kõigis tootmisahela etappides ning tootmise digitaliseerimiseks ja automatiseerimiseks. Toetatavaks tegevuseks on lisaks loomade ja muu aretusmaterjali (embrüod) soetamine ning üheaastaste taimede ostmine ning käibekapital, sh eraldiseisev käibekapital tingimusel, et see aitab kaasa erieesmärgi saavutamisele.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Ei kohaldu

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☐ **Toetus**

☑ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☐ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse määr

Toetuseks loetakse brutotoetusekvivalendi summat lõppkasusaaja kohta. Käibekapitali maksimaalne brutotoetusekvivalent kolme aasta jooksul on 200 000 eurot. Toetuse maksimaalne määr on 65%. Maksimaalse abi määra osas kumuleeritakse nii käesoleva sekkumislehe alusel antav tagastatav abi (brutotoetusekvivalendi osa) kui tagastamatu toetus, mis on antud ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse sekkumislehe alusel.

Lisaselgitus

Toetatakse ka kasutatud masinate ja seadmete soetamist.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Ühistuliste investeeringute toetamine üldjuhul jääb väljapoole TFEU artikli 42 kohaldamisala. Kui projekti raames rajatakse põllumajandustootmisüksus, siis jääb artikkel 42 kohaldamisalasse.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☑ Üldine grupierandi määrus ☐ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

Ei kohaldata

Lisateave:

☑ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Ei kohaldu

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumise kaudu toetatavate tegevuste puhul jälgitakse WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punktis 11 sätestatud tingimusi, mille kohaselt saavad rahastamisvahendit kasutada nõuetele vastavad taotlejad investeeringuteks lähtuvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklites 73 ja 80 seatud tingimustel. Tegevuste toetamine ei ole seotud tootmise liigi, mahu või hindadega ega suuna tootma kindlaid põllumajandussaaduseid ja kompenseeri struktuurilist ebavõrdsust.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS3.1.2.1 - Ühistute investeeringutoetuse keskmine summa	Rahastamisvahend	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine			Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS3.1.2.1 - Ühistute investeeringutoetuse keskmine summa

Keskmise toetuse summa leidmisel on tuginetud eelmise perioodi kogemustel sarnaste laenude väljastamisel. Aastane planeerimine põhineb eeldusel, et rahastamisvahendi tingimused tagavad vahendite kättesaadavuse läbi kogu perioodi.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS3.1.2.1 - Ühistute investeeringutoetuse keskmine summa (Rahastamisvahend - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	0,00	**Summa:** 15,00 **Maksimaalne:** 3,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	0,00	**Summa:** 15,00 **Maksimaalne:** 3,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	0,00	15 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00	0,00	9 000 000,00

	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	0,00	15 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)	0,00	1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00	0,00	9 000 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

8.1 - Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks

Sekkumise kood (liikmesriik)	8.1
Sekkumise nimetus	Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Territoriaalne kohaldamisala

Maapiirkond, v.a Tallinnaga piirnevad vallad.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V8.1	Luua eeldused atraktiivsete, hästi tasustatud töökohtade tekkeks, mis oleks atraktiivsed ka noortele	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.37 ÜPP projektides toetatud uued töökohad

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumine tuleneb vajadusest suurendada arengule suunatud, suurt lisandväärtust loovate ja kõrge konkurentsivõimega ettevõtete osakaalu maapiirkonnas ning parandada selliste ettevõtete ligipääsu finantsinstrumentidele. Sellised ettevõtjad on suurema tõenäosusega võimelised looma maale uusi eripalgelisi ja hästi tasustatud töökohti.

Sekkumine on suunatud maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate konkurentsivõime tugevdamisele läbi kestlikuks arenguks vajalike investeeringute toetamise. Tagastamatu abi korral on sekkumise tulemuseks uute hästi tasustatud atraktiivsete töökohtade lisandumine maapiirkonnas, tagastatava abi korral ei eeldata uue töökoha loomist.

Konkurentsivõime tugevnemisele aitab kaasa ettevõtte jaoks uudsete ja arenguks oluliste tehnoloogiate kasutuselevõtmine, uute infotehnoloogiliste võimaluste efektiivne rakendamine ja suuremat kasumlikkust võimaldavate uute toodete ning teenuste turule toomine.

Kestliku arengu seisukohast on olulised keskkonnahoiule ja Euroopa rohelises kokkuleppes püstitatud kliimaneutraalsuse eesmärkide saavutamisele kaasa aitavad tegevused. Sekkumise läbi on võimalik motiveerida ja toetada ettevõtjaid arenguks vajalike investeeringute tegemisel.

Sekkumise fookus on investeeringutel, mis aitavad kaasa ettevõtte jaoks uudse tehnoloogia juurutamisele, tootmise ja teenuse digitaliseerimisele, ressursitõhususe suurendamisele, Euroopa rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamisele.

Suur osa ettevõtlusest Eestis on koondunud pealinna ja pealinnaga piirnevatesse valdadesse. Võrreldes teiste regioonidega on pealinna piirkonnas tegutsevatel ettevõtetel parem juurdepääs turgudele, tööjõule ja kapitalile. Elanike arv selles piirkonnas kasvab. Vastupidine on olukord pealinnast kaugemal.

Tasakaalustatud regionaalarengu seisukohast on otstarbekas motiveerida ettevõtjaid läbi investeeringute toetamise looma töökohti suurematest tõmbekeskustest kaugemale jäävates piirkondades. Sekkumise rakendamisel arvestatakse tasakaalustatud regionaalarengu aspektidega.

Sekkumise vorm

Sekkumise vormiks on ettevõtja konkurentsivõime kasvule suunatud investeeringute toetamine. Toetatakse materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtavaid investeeringuid. Sekkumist rakendatakse nii tagastatava kui tagastamatu abina. Tagastamatu abi on suunatud eelistatult sekkumise fookusega rohkem haakuvate projektide finantseerimiseks. Tagastatav abi on suunatud sekkumise eesmärkidega laiemalt haakuvate projektide rahastamiseks.

Toetatavad tegevused

Toetatakse ettevõtja majandustegevuse arendamiseks vajaliku materiaalse ja immateriaalse vara soetamist, sealhulgas teenuse osutamiseks, tootmiseks või tootearenduseks vajalike masinate, seadmete ja inventari ostmist ning ehitiste ehitamist. Tagastamatu toetuse osas täpsustatakse mitteabikõlblikud tegevused ja kulud rakendusmääruses.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaajad

· Tagastamatu abi korral ettevõtjad ja sihtasutused.
· Tagastatava abi korral VKEd.

Rahastatavate projektide valimine

Toetuse määramise eelduseks on äriplaani, finantsprognooside ja eelarveprojekti olemasolu, mis näitavad seatud eesmärkide realistlikkust ja planeeritud investeeringute majanduslikku põhjendatust.

Rahastatakse nõuetele vastavaid hindamislävendi ületanud projekte. Hindamisel arvestatakse muu hulgas projekti mõju sekkumise eesmärkide saavutamisele, projekti põhjendatust ja realistlikkust ning taotleja võimekust projekt tulemuslikult ellu viia.

Rahastamisvahendi alusel toetatavate projektide valimine toimub rahastamislepingu alusel.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetuskõlblikkuse tingimused

Sekkumise sihtgrupiks on ettevõtjad ja sihtasutused, kelle püsiv tegevuskoht toetatava projektiga seoses asub maapiirkonnas väljaspool Tallinnaga piirnevaid valdasid, milleks on Harku vald, Saue vald, Saku vald, Kiili vald, Rae vald, Jõelähtme vald, Viimsi vald.

Toetatava projekti raames loodavad uued töökohad ja toetuse saaja püsiv tegevuskoht toetatava projektiga seoses peab asuma maapiirkonnas väljaspool Tallinnaga piirnevaid valdasid, milleks on Harku vald, Saue vald, Saku vald, Kiili vald, Rae vald, Jõelähtme vald, Viimsi vald. Sekkumise raames ei toetata investeeringuid Tallinnaga piirnevatesse valdadesse, milleks on Harku vald, Saue vald, Saku vald, Kiili vald, Rae vald, Jõelähtme vald, Viimsi vald.

Tagastamatu abi korral tuleb toetuse saajal projekti tulemusena luua vähemalt üks täiendav täistööajaga töökoht projekti elluviimise asukohta toetuse saaja püsivas tegevuskohas maapiirkonnas. Tagastatava abi korral töökoha loomise nõuet ei ole.

Toetatakse ettevõtjaid ja sihtasutusi, kes on tegutsenud vähemalt kaks aastat ja kelle aastane müügitulu kahel viimasel majandusaastal oli suurem kui rakendusmääruses sätestatud vajalik miinimumtase.

Tagastatava abi korral on sihtgrupiks VKEd. Toetuskõlblikkuse tingimused tagastatava toetuse korral, sh välistatavad tegevusvaldkonnad kirjeldatakse rahastamislepingus.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☑ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☑ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Lihtsustatud kulumeetodite kasutamine

Toetuse andmisel kasutatakse üldjuhul vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) määruse nr 2021/2115 artiklile 83 lihtsustatud kulumeetodit, milleks on kindlasummalised maksed, mis põhinevad makseasutusega eelnevalt kokku lepitud eelarveprojektidel. Kindlasummalise maksena antava toetuse suurus määratakse kindlaks määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 punkti 2 alapunkti b kohaselt vastavalt üksikjuhtumipõhiselt koostatud ja tegevuse või toimingu valimise eest vastutava asutusega eelnevalt kokku lepitud eelarveprojektile. Tegevused, mille puhul antakse toetust toetuse saaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamise kaudu, kirjeldatakse ära sekkumise rakendusmääruses. Välistatakse samade tegevustega seotud kulude topelthüvitamine.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse suurus

· tagastamatu abi toetuse maksimaalne summa ühe taotleja kohta on 200 000 eurot ÜPP strateegiakava eelarveperioodil kokku;
· ühe taotlusega toetuseks küsitav summa on minimaalselt 10 000 eurot;
· rakendusmääruses võidakse sätestada madalamad väärtused maksimaalsele toetussummale ja minimaalsele taotletavale summale;
· Rahastamisvahendi puhul on toetuseks brutotoetusekvivalendi summa lõppkasusaaja kohta. Käibekapitali maksimaalne brutotoetusekvivalent kolme aasta jooksul on 200 000 eurot.

Toetuse määr

· kuni 65% projektiga seotud kulude abikõlblikust maksumusest;
· minimaalne toetuse määr on 15% abikõlblikest kuludest;
· rakendusmääruses võidakse sätestada maksimummäärast madalamad toetusmäärad;
· tagastatava toetuse maksimaalne määr on 65%.

Lisaselgitus

Liisingu kasutamine on lubatud jääkväärtuseta kapitalirendi vormis. Liisinguga seotud tingimused täpsustatakse sekkumise rakendusmääruses.

Toetatud investeeringu kestvusnõuded täpsustatakse rakendusmääruses, seejuures lähtudes seisukohast, et toetuse abil soetatud vara tuleb toetuse saajal hoida sihtotstarbelises kasutuses vähemalt kolm aastat.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☑ Jah ☐ Ei ☐ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Toetused ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks jäävad väljapoole TFEU artikli 42 kohaldamisala.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☐ Üldine grupierandi määrus ☐ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Ei toetata investeeringuid järgmistes tegevusvaldkondades:
· hasartmängude korraldamine (EMTAK 2008, jagu R, alajagu 92);
· finants- ja kindlustustegevus (EMTAK 2008, jagu K);
· kinnisvara-alane tegevus (EMTAK 2008, jagu L);
· juriidilised toimingud ja nõustamine (EMTAK 2008, jagu M, alajagu 69 ja 70);
· põllumajandus, metsamajandus ja kalandus (EMTAK 2008, jagu A). Ettevõtjaid ja sihtasutusi, kes tegutsevad põllumajanduse või metsamajanduse valdkonnas, toetatakse juhul, kui nende äriplaan ja investeeringud on suunatud mittevälistatud tegevusvaldkondadele.

Käibemaks ei ole abikõlblik, v.a rahastamisvahendi korral. Kasutatud seadmete soetamine ei ole abikõlblik, v.a rahastamisvahendi korral.

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumise kaudu toetatavate tegevuste puhul jälgitakse WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punktis 11 sätestatud tingimusi, mille kohaselt saavad toetust kasutada nõuetele vastavad taotlejad investeeringuteks lähtuvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) nr 2021/2115 artiklis 73 seatud tingimustel. Tegemist on rohelise kasti sekkumisega. Tegevuste toetamine ei ole seotud tootmise liigi, mahu või hindadega ega suuna tootma kindlaid põllumajandussaaduseid ja kompenseeri struktuurilist ebavõrdsust.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS8.1.1 - Keskmine toetuse summa: tagastamatu abi	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.37	Ei
ÜS8.1.2 - Keskmine toetuse summa: finantsinstrument	Rahastamisvahend	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.37	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS8.1.1 - Keskmine toetuse summa: tagastamatu abi

-

ÜS8.1.2 - Keskmine toetuse summa: finantsinstrument

Keskmise toetuse summa leidmisel on tuginetud eelmise perioodi kogemustel sarnaste laenude väljastamisel. Aastane planeerimine põhineb eeldusel, et rahastamisvahendi tingimused tagavad vahendite kättesaadavuse läbi kogu perioodi.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS8.1.1 - Keskmine toetuse summa: tagastamatu abi (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	20,00	60,00	80,00	80,00	60,00	0,00	**Summa:** 300,00 **Maksimaalne:** 80,00
ÜS8.1.2 - Keskmine toetuse summa: finantsinstrument (Rahastamisvahend - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	0,00	**Summa:** 100,00 **Maksimaalne:** 20,00
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	40,00	80,00	100,00	100,00	80,00	0,00	**Summa:** 400,00 **Maksimaalne:** 100,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	4 000 000,00	8 000 000,00	10 000 000,00	10 000 000,00	7 000 000,00	0,00	39 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	2 400 000,00	4 800 000,00	6 000 000,00	6 000 000,00	4 200 000,00	0,00	23 400 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00	0,00	10 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)	0,00	1 200 000,00	1 200 000,00	1 200 000,00	1 200 000,00	1 200 000,00	0,00	6 000 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

8.2 - Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas

Sekkumise kood (liikmesriik)	8.2
Sekkumise nimetus	Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Territoriaalne kohaldamisala

Maapiirkond, v.a Tallinnaga piirnevad vallad.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V8.1	Luua eeldused atraktiivsete, hästi tasustatud töökohtade tekkeks, mis oleks atraktiivsed ka noortele	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.39 Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Maapiirkonna kestlik areng eeldab konkurentsivõimeliste, suurt lisandväärtust loovate ning spetsialistide ootustele vastavate keskmisest kõrgema palgaga töökohti pakkuvate ettevõtete arvu kasvu maal. See sõltub kohaliku ettevõtluskeskkonna vastavusest ettevõtjate ootustele.

Sekkumise eesmärk on ettevõtete konkurentsivõime tugevnemine, inimeste sissetulekute suurenemine ja ettevõtluskeskkonna arenemine maapiirkonnas.

Majanduse arengut maapiirkonnas mõjutavad ettevõtluses osalemist soodustavad tegurid. Selliseks teguriks võib olla maapiirkonnas asuv kiire internetiühendusega, kaasaegsete infotehnoloogiliste võimalustega ja tugevat nõustamiskompetentsi omava tugipersonaliga koostöötamise keskus või kaugtöökeskus või kaasaegsete digilahenduste laialdasemat kasutuselevõttu soodustav „*digital hub*“, mille kasutajateks valdavalt on maapiirkonnas tegutsevad mikro- ja väikeettevõtted.

Selleks võivad olla mõne maapiirkonnas tegutseva tugeva arengupotentsiaaliga ettevõtte ümber tekkivast klastrist tulenevad uued ärivõimalused kohalikele ettevõtetele.

Selleks võib olla ettevõtete tootearenduse võimekust tõsta aitav kaasaegse seadmepargiga tootearenduskeskus, mis loob maapiirkonna ettevõtetele võimalused oma arengupotentsiaali realiseerida ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelisi uusi tooteid turule tuua.

Selleks võib olla kohaliku ettevõtlustaristu korrastamine, mis võimaldab maapiirkonnas tegutsevatel ettevõtjatel kõrvaldada kitsaskohad muu hulgas näiteks ettevõtjate majandustegevuseks vajaliku kohaliku interneti-, elektri-, vee- või kanalisatsioonitaristu osas.

Selleks võib olla kohaliku kultuuripärandi, olulise turismiobjekti või piirkonna arengustrateegia seisukohast prioriteetse valdkonna arengule suurt mõju omava objekti ettevõtluse edendamise huvides kasutusele võtmiseks, seal hulgas põhiteenuste kättesaadavuse parandamiseks maapiirkonnas.

Sekkumise fookus on investeeringutel, mis:
· aitavad ettevõtetel tõsta digivõimekust ja võtta kasutusele uusi innovaatilisi infotehnoloogilisi lahendusi oma konkurentsivõime kasvatamiseks;
· aitavad ettevõtetel senisest rohkem kasutada teadus- ja arendustegevuse tulemusi, tõsta oma tootearendusvõimekust ja tuua turule uusi tooteid ja teenuseid;
· aitavad kaasa Euroopa rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamisele, sealhulgas ressursitõhususe suurendamisele ja ringmajanduse arendamisele;
· on kasuks suuremale arvule ettevõtetele;
· viiakse ellu kaugemal suurematest tõmbekeskustest, eelkõige suurematest linnadest, aidates sellega kaasa tasakaalustatud regionaalsele arengule

Selle sekkumise raames ei toetata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 73 lõike 3 punktis f viidatud suuremahulisi infrastruktuuri investeeringuid.

Sekkumise vorm

Sekkumise vormiks on ettevõtluskeskkonna arengusse suunatud investeeringute toetamine. Toetatakse materiaalsetesse ja immateriaalsetesse vahenditesse tehtavaid investeeringuid. Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina.

Toetatavad tegevused

Toetatakse ettevõtluskeskkonna arendamiseks vajaliku materiaalse ja immateriaalse vara soetamist, sealhulgas hoonete ja rajatiste ehitamist ning parendamist. Abikõlblikud ja mitteabikõlblikud kulud määratletakse rakendusmäärusega. Mittetoetatavad tegevused täpsustatakse rakendusmääruses.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaajad

Äriühingud, sihtasutused, mittetulundusühingud, valitsusasutuste poolt hallatavad riigiasutused (riigiasutused).

Rahastatavate projektide valimine

Toetuse määramise eelduseks on äriplaani, finantsprognooside ja eelarveprojekti olemasolu, mille põhjal on võimalik hinnata eesmärkide realistlikkust, investeeringute põhjendatust ja tulemuste kestlikkust.

Rahastatakse nõuetele vastavaid hindamislävendi ületanud projekte pingerea alusel. Hindamisel arvestatakse muu hulgas projekti mõju sekkumise eesmärkide saavutamisele, taotleja võimekust projekti tulemuslikuks elluviimiseks, projekti põhjendatust ja realistlikkust ning projekti seost digipöörde, rohepöörde ja tasakaalustatud regionaalarenguga.

Sekkumise rakendamisel arvestatakse baaserinevusi erasektori ja avaliku sektori taotlejate vahel, sealjuures erinevusi vastavusnõuetes, hindamiskriteeriumites, toetusmäärades jne.

Kummagi sihtrühma jaoks sätestatakse rakendusmääruses konkreetse sihtrühma jaoks asjakohased kriteeriumid, kummagi sihtrühma taotlejad konkureerivad ainult omavahel neile suunatud taotlusvoorus ja konkreetse eelarve piires. Sellega tagatakse aus konkurents taotlejate vahel, sekkumise eelarveliste vahendite eesmärgipärane kasutamine ja hoitakse erinevate sekkumiste arv võimalikult väike.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetuskõlblikkuse tingimused

Sekkumise sihtgrupiks on äriühingud, mittetulundusühingud, sihtasutused ja riigiasutused. Lõplikeks kasusaajateks on ettevõtluskeskkonna võimalusi kasutavad ettevõtjad ja elanikud maapiirkonnas. Sekkumise raames ei toetata investeeringuid Tallinnaga piirnevatesse valdadesse, milleks on Harku vald, Saue vald, Saku vald, Kiili vald, Rae vald, Jõelähtme vald, Viimsi vald.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse suurus

· toetuse maksimaalne summa ühe taotleja kohta on 4 000 000 eurot strateegiakava eelarveperioodil kokku;

· taotletava toetuse minimaalne summa 100 000 eurot;

· rakendusmääruses võidakse sätestada madalamad väärtused maksimaalsele toetussummale ja minimaalsele taotletavale summale.

Toetuse määr

· üldjuhul kuni 65% projekti abikõlblikust kuludest (toetusmäär sõltub riigiabi liigist);

· erandina kuni 100% projekti abikõlblikest kuludest, kui tegemist on investeeringutega põhiteenustesse maapiirkonnas (toetusmäär sõltub riigiabi liigist);

· rakendusmääruses võidakse sätestada maksimummäärast madalamad toetusmäärad;

minimaalne toetuse määr on 15% abikõlblikest kuludest.

Lisaselgitus

Põhiteenused on teenused, mida maapiirkonnas elavad inimesed ning seal toimetavad ettevõtjad kestliku tegevuse tagamiseks vajavad. Nendeks teenusteks on muuhulgas tervishoiu-, kultuuri-, vabaaja- ja sotsiaalteenused ning teised kohalike elanike heaolule ja piirkonna ettevõtete konkurentsivõimele kaasa aitavad teenused, sealhulgas maapiirkonnaga seotud kultuuripärandi säilitamine ja ettevõtluse edendamise huvides kasutusele võtmine.

Liisingu kasutamine on lubatud jääkväärtuseta kapitalirendi vormis. Liisingu kasutamisega seotud tingimused täpsustatakse sekkumise rakendusmääruses.

Toetatud investeeringu kestvusnõuded täpsustatakse rakendusmääruses, seejuures lähtudes seisukohast, et toetuse abil soetatud vara tuleb toetuse saajal hoida sihtotstarbelises kasutuses vähemalt kolm aastat.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☑ Jah ☐ Ei ☐ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Toetused investeeringutesse ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas jäävad väljapoole TFEU artikli 42 kohaldamisala. Põllumajanduse grupierandi määruse (EL) 2022/2472 artikli 55 alusel antakse abi ainult väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☑ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

SA.120340

SA.120338

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Ei toetata investeeringuid järgmistes tegevusvaldkondades:

· hasartmängude korraldamine (EMTAK 2008, jagu R, alajagu 92);

· finants- ja kindlustustegevus (EMTAK 2008, jagu K);

· kinnisvara-alane tegevus (EMTAK 2008, jagu L), välja arvatud mitteeluruumide üürileandmine ja käitus (EMTAK 2008 alajagu 68201).

Käibemaks ei ole abikõlblik. Kasutatud seadmete soetamine ei ole abikõlblik.

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumise kaudu toetatavate tegevuste puhul jälgitakse WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punktis 11 sätestatud tingimusi, mille kohaselt saavad toetust kasutada nõuetele vastavad taotlejad investeeringuteks lähtuvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) nr 2021/2115 artiklis 73 seatud tingimustel. Tegemist on rohelise kasti sekkumisega. Tegevuste toetamine ei ole seotud tootmise liigi, mahu või hindadega ega suuna tootma kindlaid põllumajandussaaduseid ja kompenseeri struktuurilist ebavõrdsust.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS8.2.1 - Keskmine toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.39	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS8.2.1 - Keskmine toetuse summa

-

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS8.2.1 - Keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	500 000,00	1 500 000,00	500 000,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	8,00	6,00	4,00	0,00	**Summa:** 18,00 **Maksimaalne:** 8,00
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	8,00	6,00	4,00	0,00	**Summa:** 18,00 **Maksimaalne:** 8,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	4 000 000,00	9 000 000,00	2 000 000,00	0,00	15 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	2 400 000,00	5 400 000,00	1 200 000,00	0,00	9 000 000,00

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

8.3 - Investeeringud bioressursside väärindamisse

Sekkumise kood (liikmesriik)	8.3
Sekkumise nimetus	Investeeringud bioressursside väärindamisse
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu
XCO Sektoriülese eesmärgina sektori kaasajastamine teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil põllumajanduses ja maapiirkondades ning ergutades nende kasutuselevõttu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.5	Arendada välja kohalikul bioressursil põhinevaid väärindamisüksusi	1	Jah
V4.2	Eelistada keskkonnasäästlikku tootmist, investeeringuid, ringbiomajandusel tuginevaid lahendusi	1	Jah
V5.3	Keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamise ja kasutuselevõtu soodustamine	1	Jah
V8.4	Toetada katseprojekte, erinevate tehnoloogiate arendamist, innovatsiooni bioressursside kasutamiseks	3	Osaliselt
V8.5	Panustada ka esmatootjatele sobivate väiksemate biorafineerimisüksuste loomisesse	3	Jah

V9.7	Toidujäätmete ja toidukao vähendamine	2	Osaliselt

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.16 Nende põllumajandusettevõtete osakaal, kes saavad ÜPP investeeringutoetust, millega aidatakse kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele ning taastuvenergia või biomaterjalide tootmisele
R.27 Keskkonnakestlikkust ning kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise eesmärkide saavutamist toetavate tegevuste arv maapiirkondades
R.39 Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise kontekstis käsitletakse biomajandust kui taastuva biomassi tootmist ja muutmist peamiselt toiduks, söödaks, biotoodeteks ning bioenergiaks.

Eesti on bioressurssidega[1] väga hästi varustatud, kuid kitsaskohaks on tagasihoidlik töötlemisvõimekus ja vähene lisandväärtus. Ringbiomajanduse põhimõtete[2] rakendamist pidurdab muu hulgas puuduv või vananenud ja ebatõhus tehniline baas ning tehnoloogia. *Tehnoloogia* uuendamine võimaldab paremini ära kasutada tekkivaid kõrval- ja kaassaadusi ning jääke[3]. *Selleks sobivad ning toimivad tehnoloogilised lahendused on välja töötatud,* kuid Eestis, eriti esmatootjate ning mikro- ja väikeettevõtjate hulgas, on nende kasutus tagasihoidlik.

[1] Bioloogilist päritolu taastuvad tootmisvahendid ja -tagavarad, mida on võimalik kasutada

[2] https://www.agri.ee/maaelu-pollumajandus-toiduturg/maaelu-maaettevotlus-maakasutus/ringbiomajandus

[3] Kõrvalsaadus – tootmise käigus tekkiv toode, ressurss või materjal, mille tootmine või tekkimine ei olnud eesmärk; jääk – tootmise käigus üle jäänud osa, aine või energia. Kaassaadus – tootmise käigus tekkivad tooted, millel on selge otstarve ja (põhitoodangust madalam) väärtus.

Seega tuleb kasvatada bioressursi töötlemisvõimekust ja tooraine ekspordi asemel seda enam väärindada, töödelda kõrgema lisandväärtusega toodeteks ja panustada ka põllumajanduse, metsanduse ja toiduainetööstuse ettevõteteled sobivate biovääringamisüksuste loomisesse, sh bioväetiste ja biomaterjalide ning muude uudsete ja kõrge lisandväärtusega toodete tootmiseks.

Sekkumise üldine eesmärk on ringbiomajanduse edendamine maapiirkonnas, selleks vajalike investeeringute toetamine kõrval- ja kaassaaduste ning jääkide väärindamiseks ja kõrvalsaaduste töötlemise võimekuse suurendamiseks.

Metsade majandamine on kestlik, kui see tagab elustiku mitmekesisuse, metsa tootlikkuse, uuenemisvõime ja elujõulisuse ning ökoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi rahuldava mitmekülgse metsakasutuse võimaluse. Säästva metsamajanduse seisukohast on seega oluline kohalikku puiduressurssi ja tekkivaid kõrvalsaadusi kaskaadkasutuse põhimõttel paremini väärindada.

Bioressursile, sh jääkidele ja kõrvalsaadustele kõrgema lisandväärtuse andmine kasvatab ettevõtete positsiooni väärtusahelas, aitab vähendada sõltuvust kodu- ja välismaistest taastumatutest ressurssidestning kiirendab taastumatute ressursside asendamist kooskõlas ELi kliimaeesmärkidega. Tekivad uued töökohad, mis edendavad maapiirkondade majandust, sh äärealadel. Sekkumisega soodustatakse ka (sektoritevahelist) koostööd, ühistute ja klastrite teket ning tutvustatakse biomajanduse võimalusi laiemale sihtgrupile.

Sobiva tehnoloogia valikuks, biomassi töötlemise piloteerimiseks, tehnoloogilise skeemi ja projekti arendamiseks ning eeluuringuteks saab toetust taotleda sekkumise 0.3 „Innovatsioonikoostöö projektid“ raames.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaajad

Mikro- või väikese suurusega põllumajanduse, metsanduse ja toiduainetööstuse ettevõtted. Täpsemad nõuded taotlejatele sätestatakse rakendusmääruses.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetuskõlblikkuse tingimused

Toetatakse kõrvalsaaduste ringlussevõttu suurendavaid ja kõrgema lisandväärtusega toodeteks töötlemise võimekust suurendavaid järgmisi investeeringuid:

1) masina või seadme soetamine;

2) infotehnoloogilise lahenduse või tarkvara ostmine;

3) kõrvalsaaduste töötlemiseks kasutatava patendi, litsentsi või kasuliku mudeli ostmine.

Projektid valitakse taotluste rahastamise eelarve piires taotluste hindamistulemuste põhjal. Hindamisel arvestatakse muu hulgas projekti põhjendatust, mõju sekkumise eesmärkide saavutamisele ja taotleja võimekust projekti tulemuslikuks elluviimiseks, omafinantseeringu osakaalu ning taotleja tegevusvaldkonda. Täpsemad hindamiskriteeriumid ning jooksva või voorulise taotlemise kasutamine sätestatakse rakendusmääruses. Abikõlblikud ja mitteabikõlblikud kulud ning toetatavate tegevuste täpsemad tingimused sätestatakse rakendusmääruses.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse määr

- kuni 45% abikõlblikest kuludest (toetuse määr sõltub riigiabi liigist);
- minimaalne toetuse määr on 15% abikõlblikest kuludest.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☑ Jah ☐ Ei ☐ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Üldjuhul ei ole bioressursside väärindamise investeeringute toetamine TFEU artikli 42 kohaldamisalas. Kui toetuse puhul on tegemist riigiabiga Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses järgitakse toetuse andmisel asjakohaseid riigiabi või vähese tähtsusega abi eeskirjasid.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☑ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

Ei kohaldata

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Abikõlblikud ei ole järgmised kulud: ·standardtarkvara, -arvutustehnika ja -sidevahendi, sealhulgas mobiiltelefoni ostmise ja rentimise kulud; ·lepingu sõlmimisega, intressiga ja kindlustusega seotud kulud; ·liisingumakse, kui asja omandiõigus ei lähe toetuse saajale üle arvates viimase toetusosa maksmisest; ·tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarveldatakse ja kustutatakse muul moel; ·sularahamakse, teenustasu pangatoimingu eest, intress, tagatismakse ja finantsteenusega seotud muu kulu; ·õigus- ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulutused; ·tehnilise teostatavuse uuringu eest tehtud kulutused; ·kulutused reklaamile; ·riigilõiv, notaritasu; käibemaks; -trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud.

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Järgitakse WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkti 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole seotud tootmise liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS8.3.1 - Keskmine toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.16; R.27; R.39	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS8.3.1 - Keskmine toetuse summa

Toetatavate investeeringuobjektide arvu määramisel on tuginetud samalaadsete investeeringute rakendamisel saadud kogemustele ning huvigruppide tagasisidele investeerimishuvi ja -võimekuse kohta. Keskmise toetussumma hindamisel on lähtutud samalaadsete investeeringute rakendamisel saadud kogemustest ja eksperthinnangutest. Soovituslike rahaeraldiste puhul on arvesse võetud, et esimesed väljamaksed toimuvad umbes aasta pärast taotlusvooru toimumist.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS8.3.1 - Keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	730 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	10,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 10,00 **Maksimaalne:** 10,00
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	10,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 10,00 **Maksimaalne:** 10,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	730 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	730 000,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	438 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	438 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

9.5 - Jahiulukite käitlemiskoha investeeringutoetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	9.5
Sekkumise nimetus	Jahiulukite käitlemiskoha investeeringutoetus
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V9.12	Toetada jahiulukite käitlemiskohtade hügieeni- ja bioturvanõuete investeeringuid SAK-i ennetamiseks	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.39 Ühise põllumajanduspoliitika toetusel arendatud maaettevõtete arv, sealhulgas biomajandusettevõtted

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on toetada jahiseltside investeeringuid, mis toetavad kütitud metssigade ja teiste jahiulukite hügieeninõuetele vastavat käitlemist ja bioturvanõuete täitmist, et muuhulgas vähendada sigade Aafrika katku (edaspidi SAK) levikut.

Sekkumine tuleneb eeskätt vajadusest motiveerida jahimehi jahiulukeid küttima, et saada kontrolli alla SAKi levik. Metssigade populatsioon on jõudsalt kasvanud ning selleks, et hoida metssigade arvukus võimalikult madalal ja piirata taudi levikut, on vaja intensiivistada metssigade küttimist. Suurenenud küttimismahu tõttu on jahimeestel vajadus käidelda ja hoiustada suuremal hulgal metssearümpasid. Kõik toiduahelasse jõudvad metssead tuleb uurida SAKi viiruse suhtes, mis aga võtab aega. Kuni laboritulemuste saabumiseni, mis kinnitavad liha toidukõlblikkust, on vaja metssearümpa hoida jahedas ja hügieeninõuetele vastavalt. Kui laboritulemused ei kinnita haigustekitajate olemasolu, võib liha kasutada inimtoiduks ja saata lihatööstusesse käitlemiseks. Saadud toidukõlblik kvaliteetne metssealiha rikastab inimese toidulauda ja on toeks toiduga varustatusele.

Samasugust toetusmeedet on rakendatud Eesti maaelu arengukava 2014–2020 raames. See pakkus

sihtrühmale suurt huvi ja selle rakendamine oli tulemuslik – toetust said 121 taotlejat ning toetust määrati kokku 139 käitlemiskohale. Seeläbi õnnestus paljudel jahiseltsidel tõsta toetuse toel jahiulukite käitlemiskohtade hügieeni- ja bioturvanõuetele vastavuse taset. 2025. aastal viis Eesti Jahimeeste Selts oma liikmete hulgas läbi küsitluse jätkumeetme vajalikkuse kohta. 95% vastanutest kinnitas jätkumeetme vajadust.

Sekkumise vorm

Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina. Toetust makstakse tegelikult tehtud ja välja makstud abikõlblike kulude hüvitamise vormis.

Toetatavad tegevused ja investeeringud

1. Toetatakse materiaalsesse varasse tehtavaid investeeringuid ehitistesse ja rajatistesse (näiteks nende rajamine, rekonstrueerimine, uuendamine jms).
2. Toetatakse käitlemiseks vajalikke investeeringuid masinatesse, seadmetesse ja vahenditesse ning bioturvalisuse ja toiduohutuse tagamiseks vajalikesse vahenditesse (näiteks külmaseadmed, desinfitseerimise seadmed jms).

Toetatavad tegevused ja nõuded sätestatakse täpsemalt riigisiseses rakendusmääruses.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaajad

Toetust saab taotleda eraõiguslik juriidiline isik, kes on toiduseaduse alusel esitanud majandustegevusteate kütitud uluki esmatootmiseks või kütitud uluki rümba ja rümba raietükkide väikeses koguses käitlemiseks. Lisaks majandustegevusteatele peab taotlejal olema jahipiirkonna kasutusõiguse luba või ta peab olema jahipiirkonna kasutusõiguse luba omava eraõigusliku juriidilise isiku liige.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetuskõlblikkuse tingimused

Toetatavateks tegevusteks on investeeringud materiaalsesse varasse. Toetatakse tegevusi, mis aitavad parandada jahiulukite käitlemiskohtade hügieeni- ja bioturvanõuete täitmist. Toetatavateks tegevusteks on investeeringud masinatesse, seadmetesse ning käitlemis- ja bioturvavahenditesse ning ehitiste ja rajatiste ehitamisse, ümberehitamisse ja laiendamisse.

Taotlusi hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse suurus

- Investeeringud masinatesse, seadmetesse või käitlemis- ja bioturvavahenditesse – toetuse maksimaalne suurus on 20 000 eurot ühe taotluse kohta;
- investeeringud ehitiste ja rajatiste ehitamisse – toetuse maksimaalne suurus on 40 000 eurot ühe taotluse kohta.

Toetuse määr

Toetust antakse kuni 65% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Minimaalne toetuse määr on 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Lisaselgitus

Abikõlblik on ka kasutatud seadme ostmine, kui seade ei ole taotluse esitamise hetkel vanem kui kolm aastat. Toetatud investeeringu kestvusnõuded täpsustatakse rakendusmääruses, seejuures lähtudes põhimõttest, et toetuse abil soetatud vara tuleb toetuse saajal hoida sihtotstarbelises kasutuses vähemalt kolm aastat.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole seotud tootmise liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS9.5 - Jahiulukite käitlemiskoha investeeringute keskmine toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.39	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS9.5 - Jahiulukite käitlemiskoha investeeringute keskmine toetuse summa

Kui investeeringud tehakse masinatesse, seadmetesse või käitlemis- ja bioturvavahenditesse, on toetuse maksimaalne suurus 20 000 eurot ühe taotluse kohta. Investeeringute puhul ehitiste, rajatiste ja tehnosüsteemide ehitamisse, rekonstrueerimisse ning uuendamisse on toetuse maksimaalne suurus 40 000 eurot ühe taotluse kohta. Väljundnäitajaks on O.20 - Toetust saavate tootlike investeeringute tegevuste või ühikute arv põllumajandusettevõtetes.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS9.5 - Jahiulukite käitlemiskoha investeeringute keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	40 000,00	0,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	0,00	140,00	0,00	0,00	**Summa:** 140,00 **Maksimaalne:** 140,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	0,00	0,00	0,00	140,00	0,00	0,00	**Summa:** 140,00 **Maksimaalne:** 140,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	2 000 000,00	0,00	0,00	2 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	1 200 000,00	0,00	0,00	1 200 000,00

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

KK1 - Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud

Sekkumise kood (liikmesriik)	KK1
Sekkumise nimetus	Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.20. Põllumajandusettevõtetes tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.4	Tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõh	1	Jah
V4.2	Eelistada keskkonnasäästlikku tootmist, investeeringuid, ringbiomajandusel tuginevaid lahendusi	1	Jah
V5.3	Keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamise ja kasutuselevõtu soodustamine	1	Jah
V6.3	Kompenseerida elurikkust säästvaid tehnoloogiaid, maastikuelementide rajamist, karjatamist	2	Jah
V9.3	Suurendada bioturvalisust investeeringute soodustamise kaudu	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad

kuvatakse paksus kirjas
R.15 Toetatud investeeringud taastuvenergia, sealhulgas bioressursipõhise energia tootmisvõimsusesse (megavattides)
R.16 Nende põllumajandusettevõtete osakaal, kes saavad ÜPP investeeringutoetust, millega aidatakse kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele ning taastuvenergia või biomaterjalide tootmisele
R.26 ÜPP raames loodusvarade eest hoolitsemisega seotud tulusa ja mittetulusa investeeringu toetust saavate põllumajandusettevõtete osakaal
R.3 ÜPP kaudu digitaalsele põllumajandustehnoloogiale antavast toetusest kasu saavate põllumajandusettevõtete osakaal
R.44 Loomade heaolu parandamise toetatud meetmetega hõlmatud loomühikute osakaal
R.9 Ümberkorraldamiseks ja kaasajastamiseks, sh ressursitõhususe suurendamiseks antavat investeeringutoetust saavate põllumajandustootjate osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on läbi materiaalsete investeeringute, millega võivad kaasneda ka immateriaalsed investeeringud, soodustada põllumajandustootmises ressursitõhusust, vältida jäätmete ja heitmete teket, vähendada tootmisest tulenevat keskkonnamõju ja kasvuhoonegaaside heidet ning suurendada loomade heaolu ja bioohutust.

Toetatavad tegevused

Toetatavad on järgmised investeeringud:

1) Kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemisega seotud investeeringud, sh näiteks:

· investeeringud põllumajandusettevõtte keskkonnasõbralike taastuvenergia-lahenduste rajamiseks, mille tootmisvõimsus ei ületa toetuse saaja aastast omatarbimist ning energia kokkuhoiuks;

· täppisväetamise sensorsüsteemide ostmine;

· keskkonnasäästlike jahutusseadmete soetamine või jahutusseadmete väljavahetamine keskkonnasäästlikumate vastu;

· loomakasvatushoonetele kliimaseadmete soetamine.

Energia tootmisesse tehtavate investeeringute puhul kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328 21.12.2018, lk 82) sätestatut.

2) Vee- ja õhukvaliteedi parandamisega seotud investeeringud, sh näiteks:

· sõnniku- ja silohoidlate ehitamine, sõnnikuhoidla katmine ning sügavallapanuga lautade lekkekindla aluspinna rajamine;

· investeeringud sõnniku sisestuslaotuse seadmetesse;

· väljas peetavatele kariloomadele alaliste söötmis- ja jootmiskohtade väljaehitamine välialadel;

· investeeringud vee kokkuhoiuks ja taaskasutuseks katmikaladel;

· ammoniaaki püüdvate filtrite ostmine.

Kui investeering tehakse vee kokkuhoiu saavutamiseks (niisutussüsteemi tehtav investeering), siis tehtav investeering peab tagama vähemalt 10% veesäästu. Kui investeering tehakse olemasolevate niisutusseadmete täiustamisse, mis mõjutavad veekogusid, mille seisnud ei ole hea, peab investeering tagama vähemalt 50% veekasutuse tõhusa vähendamise.

3) Investeeringud elurikkuse ja muldade kaitseks, sh näiteks:

· investeeringud uutesse keskkonnahoidlikesse taimekaitsetehnoloogiatesse, sh biotõrjetehnoloogiatesse;

· mehhaaniliste umbrohutõrjeseadmete ostmine;
· taimekahjustajate monitooringu- ja hoiatussüsteemid.

4) Loomade heaolu ja bioohutusega seotud investeeringud, sh näiteks:
· loomakasvatushoone ehitamine. Piimakarjakasvatuses on loomakasvatushoonete ehitamine abikõlblik kui toimub karjatamine;
· loomakasvatushoone/rajatise või loomade pidamiseks piiritletud ala tarastamine;
· loomakasvatushoonet ümbritsevale territooriumile sisenemiseks pääsla rajamine (statsionaarsed desomatid, väravasüsteemid inimestele, veokitele jne);
· riietusruumide rajamine loomakasvatushoones;
· loomakasvatushoone ruumide, veokite ja haagiste pesemise ja desinfitseerimise seadmete soetamine;
· korjuste hoiustamiseks enne kahjutustamisele viimist mõeldud ala rajamine loomakasvatushoonet ümbritsevast tarastatud territooriumist väljaspool (tarastus, konteineri aluse platsi asfalteerimine, betoneerimine või muul viisil lekkeindlaks muutmine, konteineri soetamine);
· pesu- ja desorajatiste rajamine loomakasvatushoonet teenindavate veokite ja haagiste pesemiseks ja desinfitseerimiseks.
Investeeringuid, mis tehakse bioohutuse tagamiseks, toetatakse üksnes juhul, kui investeering tehakse ka loomade heaolusse.
Seakasvatusettevõtetele kehtivad Eestis täiendavad riiklikud bioohutuse nõuded, mis on kehtestatud maaeluministri 19.02.2022 määrusega nr 27 "Sigade Aafrika katku ennetamise ja tõrje täpsemad meetmed". Antud sekkumine aitab seakasvatajatel kõnealuseid nõudeid järgida (nt piirdeaiad, sissepääsud, desinfitseerimisseadmed). Eestis on kõnealuste täiendavate nõuetega hõlmatud kõik seakasvatusettevõtted, väiksematele ettevõtetele erandeid ei ole.

Täpsemad tingimused ja nõuded sätestatakse riigisisestes õigusaktides.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Põllumajandustootjad ja neid ühendavad tulundusühistud, kes tegelevad põllumajanduslike toodete tootmisega ja kelle omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal vähemalt 10 000 eurot.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetatakse investeeringuid materiaalsesse põhivarasse, millega võib kaasneda ka investeering immateriaalsesse varasse, mille eesmärgiks on soodustada põllumajandustootmises ressursitõhusust, vältida jäätmete ja heitmete teket, vähendada tootmisest tulenevat negatiivset keskkonnamõju ja kasvuhoonegaaside heidet ning suurendada bioohutust. Toetatakse investeeringuid nii masinatesse, seadmetesse kui ka ehitistesse. Investeeringute, mis tehakse üksnes kohustuslike nõuetele vastavuse tagamiseks, suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 73 lõikes 5 sätestatut, mille kohaselt kui liidu õiguse tulemusel kehtestatakse põllumajandustootjatele uued nõuded, võib toetust anda nende nõuete täitmiseks vajalike investeeringute tegemiseks maksimaalselt 24 kuu jooksul alates kuupäevast, mil need nõuded muutuvad põllumajandusliku majapidamise jaoks kohustuslikuks.
Kui toetust taotletakse niisutusse tehtavaks investeeringuks, siis peab investeering vastama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 74 sätestatud nõutele. Niisutusinvesteeringute korral on abikõlblikud üksnes investeeringud, mis tehakse olemasoleva niistussüsteemi parendamise või tõhustamise eesmärgil.

Abikõlblikud on ka liisingumaksed, kui asja omandiõigus läheb toetuse saajale üle hiljemalt viimase toetusosa väljamaksmisest. Lisaks toetatakse kasutatud seadme või masina soetamist, kui kasutatud seade

või masin ei ole vanem kui viis aastat.

Täpsemad tingimused ja nõuded kehtestatakse riigisiseses õigusaktis.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse määr

Maksimaalne toetuse määr on kuni 50% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Kui toetust taotletakse loomakasvatushoonete ehitamiseks, siis suurendatakse toetuse määra 10 protsendipunkti võrra ehk kuni 60% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Kui toetust taotleb noor ettevõtja, suurendatakse toetuse määra 10 protsendipunkti võrra, kuid mitte rohkem kui 70%-ni. Minimaalne võimalik toetuse määr on 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Toetuse suurus

Toetuse maksimaalne suurus kogu strateegiakava programmiperioodi jooksul on 1 000 000 eurot ühe taotleja kohta. Kui toetust taotletakse loomakasvatushoone ehitamiseks, sh sinna juurde kuluvate seadmete soetamiseks, siis on maksimaalne toetuse suurus ühe taotleja kohta 1 500 000 eurot.

Lisaselgitus

Maksimaalne toetuse määr on kuni 50% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Toetuse määra suurendatakse 10 protsendipunkti võrra üksnes juhul kui:

· toetust taotletakse loomakasvatushoone ehitamiseks, mille puhul on tegemist loomade heaoluga seotud investeeringuga;

· taotlejaks on noor ettevõtja (ettevõtja on taotluse esitamise ajal kuni 40-aastane).

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Strateegiakava peatükis 4.7.1 on toodud mitteabikõlblike kulude loetelu. Lisaks loetakse üldjuhul mitteabikõlblikuks kuluks ka käibemaks, välja arvatud juhul kui see ei ole käibemaksuseaduse alusel tagasi nõutav. Mitteabikõlbliku kulu hulka loetakse üldjuhul ka kasutatud masina ja seadme soetamist (v.a kui kasutatud masin või seade ei ole vanem kui viis aastat) ning muud kulud, mis ei ole otseselt seotud toetatava tegevuse elluviimisega (näiteks lepingu sõlmimisega või kindlustusega seotud kulud või intressikulud).

Kas investeering hõlmab niisutust?
☑ Jah ☐ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna
10,00 %

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna
50,00 %

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole seotud tootmise liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS KK1.1 - Põllumajandustootjate investeeringutoetuse keskmine summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.15; R.16; R.26; R.3; R.44; R.9	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS KK1.1 - Põllumajandustootjate investeeringutoetuse keskmine summa

Maksimaalne toetuse suurus ühe taotleja kohta strateegiakava programmiperioodi jooksul on 1 000 000 eurot. Kui toetust taotletakse loomakasvatushoone ehitamiseks, sh sinna juurde kuluvate seadmete soetamiseks, siis on maksimaalne toetuse suurus ühe taotleja kohta 1 500 000 eurot. Taotleja kohta maksimaalse toetussumma määratlemisel on tuginetud eelmise programmiperioodi põllumajandustootjatele suunatud MAK 2014–2020 meetme 4 „Investeeringud materiaalsesse varasse“ tegevuse liigi 4.1 „Investeeringud põllumajandusettevõtte tulemuslikkuse parandamiseks“ rakendamisel saadud kogemusele, kus toetuse maksimaalse suurus kogu arengukava programmiperioodi jooksul oli 800 000 eurot ning taotletud keskmise toetuse suurus jäi vahemikku 300 000–400 000 eurot.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS KK1.1 - Põllumajandustootjate investeeringutoetuse keskmine summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	100,00	200,00	100,00	100,00	4,00	0,00	**Summa:** 504,00 **Maksimaalne:** 200,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)	0,00	100,00	200,00	100,00	100,00	4,00	0,00	**Summa:** 504,00 **Maksimaalne:** 200,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	10 000 000,00	10 000 000,00	10 000 000,00	19 000 000,00	3 322 956,92	0,00	52 322 956,92

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	6 000 000,00	6 000 000,00	6 000 000,00	11 400 000,00	1 993 774,15	0,00	31 393 774,15
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

KK2.1 - Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (tootlikud investeeringud)

Sekkumise kood (liikmesriik)	KK2.1
Sekkumise nimetus	Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (tootlikud investeeringud)
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.24. Väljaspool põllumajandusettevõtet tootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V4.4	Kiirendada süsiniku sidumist ja metsa kasvu	1	Jah
V4.7	Suurendada ja mitmekesistada metsataimede kättesaadavust	2	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.18 Koguinvesteering metsandussektori tulemuslikkuse parandamiseks

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Kui mets on heas tervislikus seisundis, siis seob mets ka rohkem süsinikku. Puiduressursi majanduslikku väärtust ja ökoloogilist kestlikkust mõjutavad oluliselt erametsades kasutatavad metsakasvatuslikud võtted. Metsaomanik saab kujundada puistu liigilist koosseisu mitmekesisemaks, vastavalt kasvukohatüübi võimalustele, reguleerida valgustingimusi, parandada mullas leiduvate toitainete kasutamist. Segapuistuteks kujundatud metsad on vastupidavamad nii ebasoodsatele kliimaoludele kui ka putukakahjustustele ja seenhaigustele. Segapuistu koosseis sõltub metsaeraldise kasvukohatüübist, koha ajaloolisest pärandist ja varasemast kasutusest. Seega tuleb soodustada mitmeliigiliste puistute kujundamist, mis aitab kaasa säilitada juurdekasvu.

Laialehiste puudega metsad parendavad süsiniku sidumise kvaliteeti ja toetavad ühtlasi elurikkust. Seda saab kujundada hoolduraietega noores kuni 10-aastases metsas, stimuleerides raietega puude juurdekasvu

ning kujundada puistud vastupidavaks. Õigeaegselt tuleks teha valgustusraiet kuni 8-sentimeetrise keskmise rinnasdiameetriga puistus, kus peapuuliigi valgustusolud vajavad reguleerimist. Eestis on hooldusraied reguleeritud metsade majandamise eeskirjaga, kus on arvestatud säästliku metsamajanduse põhimõtetega nii elurikkuse kui ka kliima seisukohast. Hooldusraie on keelatud rangelt kaitstavatel aladel ning piiranguvööndite ja hoiualade metsaelupaikades. Muul juhul hindab pädev asutus mõju iga raieliigi korral ning vajadusel seab tingimused. Kaitse-eeskirja järgimise osas teevad pädev asutus ja sekkumise rakendaja koostööd.

Metsahooldust tehes järgitakse, et kahjulik mõju elurikkusele oleks võimalikult väike. Näiteks välditakse maapinna ja -koosluste kahjustamist ja kasutatakse kergemaid masinaid ja seadmeid. Efektiivse valgustusraie ja varase harvendusraie aeg on piiratud. Hooldatud metsa jäetakse alles erinevaid kasvukohale sobivaid puuliike, lamapuitu ja tüükaid, looduslikku järelkasvu ja mitmekesist alusmetsa, servaaladele ja häiludesse nektari- ja õietolmutaimi. Hooldusraietega aidatakse kaasa vastupidavate segapuistute kujundamisele nt säilitades erinevaid kasvukohale sobivaid puuliike ülarinnetes ning elurikkuse toetamiseks ka vähemsobivaid puu- ja põõsaliike alusrinnetes.

Kasutades eelpoolnimetatud võtteid saab metsast parema kvaliteediga puitu, avaldamata olulist kahjulikku mõju metsa elurikkusele ning suurendades süsiniku talletamist puidust toodetes, eelkõige pika kasutuseaga toodetes ning kujundatakse kliimamuutustele vastupidav mets.

Sekkumisega aidatakse kaasa Eesti riikliku energia- ja kliimakava aastani 2030 Lisas III toodud riiklike kliimaeesmärkide täitmisele– vähendada kasvuhoonegaaside heidet ja suurendada taastuvenergia kasutamist ning panustatakse LULUCF eesmärki, et metsamaa seoks süsinikku. Sekkumise kavandatavad tegevused on kooskõlas „Kliimapoliitika põhialused kuni 2050 aastani“ suunisega suurendada puistute juurdekasvu ja süsiniku sidumise võimet tootliku ja kestliku metsamajandamisega, millega pikas perspektiivis säilitatakse metsade süsinikuvaru.

Sekkumise raames toetatakse hooldusraiet üksnes kuni 10-aastases puistus.

Täna erametsataimlates kasutatavad tehnoloogiad ei taga Eestile vajalikus mahus kvaliteetsete metsataimede tootmist. Sekkumisega aidatakse teha investeeringuid kodumaise taimlamajanduse arendamiseks. Elurikkuse kaitsmise ja toetamise seisukohast on Eestis tavaks vältida võõrliikide istutamise lubamist metsamaadele. Koostöös metsateadlastega arendatakse metsade kliimamuutustega kohanemiseks metsapuude selektsiooni ja kavatsetakse uurida peamiste metsapuuliikide geneetilist mitmekesisust, mh selgitatakse välja, millised puuliigid ja genotüübid, millistes keskkonnatingimustes on võimelised paremini kliimamuutustega kohanema ja on muutuste suhtes resistentsemad ja milline on nende mõju terviklikule metsa ökosüsteemile. Niipea, kui uuringud annavad esimesi tulemusi, viiakse uusim teave erametsaomanikele läbi juhendmaterjalide, mida levitatakse läbi nõustamisteenuse ja metsaühistute kaudu ning vajadusel ajakohastatakse sekkumise rakendusmäärust selliselt, et tegevus oleks kooskõlas keskkonna-, majanduslike ja kliimaeesmärkidega. Kohalike muutunud tingimustega sobivate metsataimede kättesaadavuse tõstmine aitab kaasa puistu kiiremale uuenemisele ja kvaliteetse puidu tootmisele, mis omakorda aitab panustada süsiniku sidumise suurendamisse ja seotuna hoidmisesse, avaldamata kahjulikku mõju elurikkusele, kliimale ja majandusele.

Sekkumine on suunatud metsaregistrisse kantud metsade hooldamiseks. Metsaregistrisse kantakse metsa inventeerimisandmed (pindala, baaskõrgus, boniteet, kuivendusaste, kasvukoht, tuleohuklass, enamuspuuliigid ja nende vanus, vajalike tööde loetelu nagu raied, kultuuride hooldamine, haigused ja kahjustajad ning nende likvideerimiseks vajalikud tööd, kahjustuste ennetamise tegevused jne). Kuna Eestis põhinevad metsa majandamiskava andmed metsaregistris olevatel inventeerimisandmetel, siis ei ole metsa majandamise kava levinud, ega anna erametsaomanikule lisaväärtust.

Toetatavad tegevused ja toetuskõlblikkuse tingimused:

Hooldusraie kuni 10-aastases puistus

Toetust saab taotleda metsamaale, välja arvatud keskkonnapiirangutega metsamaale, millel asuvad kaitstavate loodusobjektide rangelt kaitstavad alad ning piiranguvööndite ja hoiualade metsaelupaigad. Metsamaa kohta koostatud inventeerimisandmed on kantud metsaregistrisse ja need on kehtivad.

Hooldusraie tehakse valgustusraiena, eesmärgiga kujundada vastupidavad puistud.

Erametsaomanik sh metsaühistu ja metsaühistu liige saab hooldusraieks toetust taotleda kuni 30 hektarini kalendriaastas. Sama metsamaa kohta saab toetust üks kord programmperioodi jooksul.

Taotluste hindamisel eelistatakse hooldusraiete puhul väiksemaid metsaalasid, et suunata ka väiksemaid metsavaldajaid metsa hooldama.

Täpsemad hindamiskriteeriumid kehtestatakse määruses.

Taimlamajanduse arendamine

Toetust saab taimlamajanduse arendamiseks vajalike hoonete ja rajatiste ehitamiseks ning rekonstrueerimiseks ning tehnoloogia, seadmete ja tarvikute soetamiseks ja paigaldamiseks. Eelistatakse neid taimlaid, mis hakkavad kasvatama enam kliimamuutustele vastupidavaid puuliike (valikus eelistatakse laialehiste lehtpuude tootjaid). Täpsemad eelistused kehtestatakse määruses, arvestades järjest paranevaid teadmisi vastupidavate taimeliikide osas.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

• mikroettevõtja, kes majandab enda kasutuses olevat erametsa;

• füüsiline isik, kes majandab enda kasutuses olevat erametsa;

• metsaühistu või tema liige, kes majandab enda kasutuses olevat metsamaad (omand ja kasutusvaldus jms). Metsaühistu ettevõtjast liige peab olema mikroettevõtja või füüsilisest isikust ettevõtja;

• taimlamajanduse puhul võib taotlejaks olla väikese ja keskmise suurusega ettevõtja (hõlmab ka mikroettevõtjat) või metsaühistu. Taotleja ei pea omama erametsamaad.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Ei kohaldu

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☑ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Hooldusraiete, ühikumäärade puhul toetutakse eelmise perioodi kogemusele ning aluseks võetakse Eesti

Maaülikooli poolt teostatud uuringus Eesti maaelu arengukava 2014–2020 meetme 8 „Investeeringud metsaala arengusse ja metsade elujõulisuse parandamisse“ raames makstavate toetuste standardsete ühikuhindade kujunemine“ toodud ühikuhinnad või muud asjakohased ja ajakohastatud ühikumäärad. Ühikuhindasid võib korrigeerida kallinemis- või odavnemiskoefitsiendiga, et need vastaksid turuolukorrale. Ühikuhinnad ja hinnakoefitsiendi töötab välja erapooletu hindaja.

Ühikumäärade puhul on aluseks Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2115, artikli 83 lõike 1 punkti a alapunkt i)

Taimlate puhul antakse toetust tegelikult tehtud ja välja makstud abikõlblike kulude hüvitamise vormis lähtuvalt toetusmäärast.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetusmäärad

·Hooldusraiete tegemisel on toetusmäär kuni 75% tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Taimlamajanduse tarvis hoonete ehitamise ja rekonstrueerimise ning tehnoloogia ja seadmete soetamisel on toetusmäär kuni 65% tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Metsamaal tehtavad toetatavad tegevused üldjuhul ei kuulu TFEU artikli 42 alla. Taimlamajandus kuulub TFEU artikli 42 kohaldamisalasse. Kui toetuse puhul on tegemist riigiabiga Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses järgitakse toetuse andmisel asjakohaseid riigiabi või vähese tähtsusega abi eeskirjasid. Kui toetuse saaja on füüsiline isik, siis riigiabi eeskirju ei kohaldata.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☑ Teavitamine ☐ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

SA.110939

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Hooldusraie puhul ei ole toetusõiguslik elektripaigaldise kaitsevööndis ellu viidud tegevuse kulu.

Kas investeering hõlmab niisutust?

☑ Jah ☐ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

10,00 %

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Niisutusinvesteeringuteks antakse toetust, kui on täidetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 74 ja käesolevas punktis sätestatud tingimused.

Olemasoleva niisutussüsteemi täiustamiseks tehtavad investeeringud peavad tagama vähemalt 10% võimaliku veesäästu.

Metsapuu taimlad kasutavad niisutussüsteeme taimede kastmiseks ning välitingimustes erinevate ilmastikutingimustega kohanemiseks nagu näiteks külmakaitse ja kuival perioodil kastmine. Niisutust tehakse efektiivselt ja kooskõlas veemajanduskavadega. Veetarve on metsataimla niisutussüsteemidel väike, seega looduskeskkonda mõjutab muudatus minimaalselt. Niisutusinvesteeringuid tehakse kooskõlas veemajanduskavadega, mille kohaselt on niisutus võimalik Eesti-üleselt. Veeluba on vajalik kui võetakse pinnavett, sealhulgas jääd, enam kui 30 kuupmeetrit ööpäevas või põhjavett rohkem kui 150 kuupmeetrit kuus või rohkem kui 10 kuupmeetrit ööpäevas. Taimlates on veekasutus üldjuhul nendest mahtudest väiksem. Juhul kui veekasutus on suurem kui eelpool nimetatud piirnorm, tuleb pädevalt asutuselt taotleda luba. Keskkonnaloa menetluse käigus selgitatakse välja veevõtu mõju olulisus keskkonnale ja see, kas piirkonnas on võimalik täiendavaid veekasutusi lubada. Keskkonnalubade süsteemiga tagatakse pinnaveevõtu puhul ökoloogiline veetase ning jälgitakse, et veevõttu ei planeeritaks ajutiselt kuivavatesse vooluveekogumitesse või kuivamise riskiga veekogumitesse. Seega on negatiivsed mõjud maandatud loamenetluse kaudu.

Niisutusinvesteeringuteks antakse toetust, kui on täidetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 74 ja käesolevas punktis sätestatud tingimused.

Kui investeeringust (olemasoleva niisutussüsteemi täiustamine) mõjutatud veekogumi seisund ei ole vee kogusega seotud põhjustel hea, tuleb saavutada vähemalt 5%-line (ehk 50% 10%-st mis võrdub 5%) veekasutuse tõhus vähendamine.

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna
50,00 %
Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria
WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11
Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Üldjuhul ei ole hõlmatud põllumajanduslepinguga. Taimlamajanduse investeeringud on kooskõlas WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punktiga 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole seotud tootmise liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS KK2.1.1 - Hooldusraie kuni 30-aastases puistus - keskmine toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.18	Ei
ÜS KK2.1.2 - Taimlamajanduse arendamine (sisaldab niisutust) - keskmine toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.18	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS KK2.1.1 - Hooldusraie kuni 30-aastases puistus - keskmine toetuse summa

Ühikumäärade puhul toetutakse eelmise perioodi kogemusele ning aluseks võetakse Eesti Maaülikooli poolt teostatud uuringus Eesti maaelu arengukava 2014–2020 meetme 8 „Investeeringud metsaala arengusse ja metsade elujõulisuse parandamisse“ raames makstavate toetuste standardsete ühikuhindade kujunemine“ toodud ühikuhinnad või muud asjakohased ja ajakohastatud ühikumäärad. Ühikumäärad võivad programmiperioodil muutuda sõltuvalt turuolukorrast, seega võib ühikuhindasid korrigeerida kallinemis- või odavnemiskoefitsiendiga. Ühikumäärad ning vajadusel koefitsiendi töötab välja erapooletu isik (määruse (EL) nr 2021/2115, artikli 83 lõike 1 punkti a alapunkt i).

ÜS KK2.1.2 - Taimlamajanduse arendamine (sisaldab niisutust) - keskmine toetuse summa

Taimlate puhul antakse toetust tegelikult tehtud ja välja makstud abikõlblike kulude hüvitamise vormis lähtuvalt toetusmäärast.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS KK2.1.1 - Hooldusraie kuni 30-aastases puistus - keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	3 500,00	3 958,19	3 959,00	4 451,26	4 450,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	307,00	250,00	163,00	180,00	180,00	0,00	**Summa:** 1 080,00 **Maksimaalne:** 307,00
ÜS KK2.1.2 - Taimlamajanduse arendamine (sisaldab niisutust) - keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	0,00	

	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	2,00	4,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 6,00 **Maksimaalne:** 4,00
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)	0,00	309,00	254,00	163,00	180,00	180,00	0,00	**Summa:** 1 086,00 **Maksimaalne:** 309,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	358 167,00	1 088 051,17	1 000 410,00	781 024,27	801 151,20	534 000,00	4 562 803,64
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	214 900,20	652 830,70	600 246,00	468 614,56	480 690,72	320 400,00	2 737 682,18
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

KK2.2 - Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (mittetootlikud investeeringud)

Sekkumise kood (liikmesriik)	KK2.2
Sekkumise nimetus	Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (mittetootlikud investeeringud)
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.23. Väljaspool põllumajandusettevõtet mittetootlikeks investeeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V4.4	Kiirendada süsiniku sidumist ja metsa kasvu	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.18 Koguinvesteering metsandussektori tulemuslikkuse parandamiseks
R.27 Keskkonnakestlikkust ning kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise eesmärkide saavutamist toetavate tegevuste arv maapiirkondades

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Metsade võime siduda süsinikku ja seista vastu kliimamuutustest tingitud sagenevatele ja intensiivsematele häiringutele (tormidele, põlengutele, erinevatele haiguste ja kahjurite puhangutele jne) tagab metsade hea tervislik seisund. Metsakahjustuste ennetamise, metsakahjude kõrvaldamise ja uue puistu kiiremaks kasvuks võimaluste loomise tegevused aitavad leevendada kliimamuutusi. Kuna puistu kahjustumisel kahaneb ala süsiniku sidumisvõime, on oluline võimalikult kiiresti kõrvaldada kahjustus ning kahjustatud puistu uuendada. Kahjustustest on olulisel kohal tormid, tulekahju, taimehaigused ning putuka- ja ulukikahjustused. Reageerides kiiresti metsakahjustustele ja ennetades neid asjakohaste meetmetega, avaldamata sealjuures kahjulikku mõju elurikkuse-, kliima-, majanduse aspektidele, kiireneb metsa taastumine ja süsiniku sidumine, mis omakorda aitab kaasa LULUCF sektori eesmärki, et metsamaa seoks süsinikku. Koostöös metsateadlastega arendatakse metsade kliimamuutustega kohanemiseks metsapuude selektsiooni ja kavatsetakse uurida peamiste metsapuuliikide geneetilist mitmekesisust, mh

selgitatakse välja, millised puuliigid ja genotüübid, millistes keskkonnatingimustes on võimelised paremini kliimamuutustega kohanema ja on muutuste suhtes resistentsemad ning milline on nende mõju terviklikule metsa ökosüsteemile. Niipea, kui uuringud annavad esimesi tulemusi, viiakse uusim teave juhendmaterjalidena erametsaomanikele nõustamisteenuse ja metsaühistute kaudu ning vajadusel ajakohastatakse sekkumise rakendusmäärust selliselt, et tegevus oleks kooskõlas keskkonna-, majanduslike ja kliimaeesmärkidega.

Nõustamisteenuse ja metsaühistute kaudu tutvustatakse erametsaomanikele erinevaid kasvukohale sobilikke metsa majandamise võtteid elurikkuse säilitamiseks ja kliimamuutustele vastupidavate puistute kujundamiseks, nt alusmetsa mitmekesisuse tagamine, maastikuelementide (suured kivid, sulglohud, leevendusveekogud) hoidmine, servaaladel ja häiludes õietolmu- ning nektaritaimede jätmine.

Kahjustatud metsa kahjustuste likvideerimiseks algatab Keskkonnaamet metsakaitseekspertiisi metsateatise või muul viisil laekunud teabe alusel. Kvalifitseeritud Keskkonnaameti esindaja käib kohapeal tutvumas metsa kahjustuse ja selle ulatusegahindavad ja hindab metsa seisundit ja annab soovitusi kahjustuste kõrvaldamiseks.. Metsakaitseekspertiisi käigus koostatud aktis arvestatakse nii metsaseaduses, looduskaitseseaduses ja nende alamaktides sätestatud nõuetega kui ka peetakse silmas metsa ökoloogilisi, sh kliima, majanduslikke ja sotsiaalseid aspekte. Metsakahjustuste kõrvaldamine on kontrollitud tegevus ja soovituste valikul peetakse silmas metsa tervislikku seisundit ja metsakasvukohatüüpi.

Toetatavad tegevused ja toetuskõlblikkuse tingimused:

Loodusõnnetusest või tulekahjust kahjustatud metsa kahjustuste kõrvaldamine ja uue metsa tekkeks võimaluse loomine

Toetust saab metsamaale, mille kohta koostatud inventeerimisandmed on kantud metsaregistrisse ja need on kehtivad. Toetatakse kahjustatud alalt hukkunud puude kõrvaldamist, loodusliku uuenduse tekkele kaasaaitamiseks maapinna ettevalmistamist, metsataimede soetamist ja istutamist ning kuni kolme aasta jooksul peale metsataimede istutamist ja kuni kolme aasta vanuste metsakasvukohatüübile sobivate looduslikult uuenenud metsataimede hooldamist.

Loodusõnnetusest või tulekahjust kahjustatud metsa kahjustuste kõrvaldamine ja uue metsa tekkeks võimaluse loomise puhul saab toetust alates 0,5 hektari suuruse kahjustatud metsamaa kohta.

Kahjustuse kõrvaldamise, kahjustatud alale metsakultuuri rajamise või kahjustatud ala maapinna mineraliseerimise korral tuleb esitada Keskkonnaameti poolt koostatud metsakaitseekspertiisi akt, milles on toodud metsa hukkumise põhjus ning metsakaitsetööde loetelu metsakahjustuste ärahoidmiseks ja nende leviku tõkestamiseks.

Kui taotletakse toetust kahjustuse kõrvaldamiseks, siis tuleb sama metsamaa osale rajada uus metsakultuur. Uue metsakultuuri rajamisel on toetatav ka maapinna mineraliseerimine, väljaarvatud kuivendamata metsamaal, mille boniteet on 4–5A. Kahjustatud metsa uuendamise korral rajatud metsakultuuri hooldamisel eemaldatakse istutusaastal ja sellele järgneval kolmel aastal metsakasvukohatüübile sobivate metsataimede kasvu segavad rohttaimed ja kasvukohale mittesobivad väheväärtuslikud puuliigid kuni kolme aasta jooksul peale metsataimede istutamist.

Täpsemad hindamiskriteeriumid kehtestatakse määruses

Männikärsaka, juurepessu ja muude metsakahjurite, patogeenide ning ulukite kahjustuse ennetamiseks vajalike tõrjevahendite ja tarvikute soetamine ja meetmete kasutamine

Toetust saab metsamaale, mille kohta koostatud inventeerimisandmed on kantud metsaregistrisse ja need

on kehtivad. Toetatakse metsakahjurite, patogeenide ning ulukite kahjustuse ennetamiseks vajalike tõrjevahendite soetamist; tekkinud kahjustuste korral alguse saanud kahjustuse edasilevimist peatavate meetmete rakendamist nagu näiteks püünispuude raiet ja õigeaegset väljavedu; tormimurru likvideerimist vähemalt 10 tihumeetri suuruse kahju korral; olemasoleva metsakultuuri täiendamist/mitmekesistamist ning aia paigaldamist rajatud metsakultuuri kaitsmiseks. Kahjustuse ennetamiseks vajalike tõrjevahendite puhul tuleb eelistada biotõrjevahendeid.

Keelatud on Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ohuklassi 1A ja 1B taimekaitsevahendite ning teiste väga mürgiste taimekaitsevahendite ning glüfosaate sisaldavate taimekaitsevahendite kasutamine.

Mittebioloogiliste taimekaitsevahendite kasutamine metsamaal on lubatud vaid põhjendatud juhtudel. Metsataimi töödeldakse biotõrjevahendiga, soetakse vahatatud taimi või vahatatakse taimi kohapeal (kaitseks männikärsaka vastu), töödeldakse liimi-liiva seguga ulukite tõrjeks, kasutatakse repellente ulukikahjustuste ärahoidmiseks, feromoonpüüniseid ja/või püünispuid, juurepessu leviku tõkestamiseks töödeldakse raietel kände biopreparaadiga, eelistatakse kasvukohatüübile sobiva koosseisuga puistuid, segametsa.

Täpsemad hindamiskriteeriumid kehtestatakse määruses.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

• mikroettevõtja, kes majandab enda kasutuses olevat erametsa;
• füüsiline isik, kes majandab enda kasutuses olevat erametsa;
• metsaühistu või tema liige, kes majandab enda kasutuses olevat erametsa (omand ja kasutusvaldus jms). Metsaühistu ettevõtjast liige peab olema mikroettevõtja või füüsilisest isikust ettevõtja.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Ei kohaldu

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☑ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Toetust antakse ühikumäärade alusel või hüvitatakse toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblikud kulud. Ühikumäärade puhul toetutakse eelmise perioodi kogemusele ning aluseks võetakse Eesti Maaülikooli poolt teostatud uuringus Eesti maaelu arengukava 2014–2020 meetme 8 „Investeeringud metsaala arengusse ja metsade elujõulisuse parandamisse“ raames makstavate toetuste

standardsete ühikuhindade kujunemine“ toodud ühikuhinnad või muud asjakohased ja ajakohastatud ühikumäärad. Ühikuhindasid võib korrigeerida kallinemis- või odavnemiskoefitsiendiga, et need vastaksid turuolukorrale. Ühikuhinnad ja hinnakoefitsiendi töötab välja erapooletu hindaja.

Ühikumäärade puhul on aluseks Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2115, artikli 83 lõike 1 punkti a alapunkt i)

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetusmäärad

·Loodusõnnetusest või tulekahjust kahjustatud metsa kahjustuste kõrvaldamisel on toetusmäär kuni 30% tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest, kahjustatud metsa taastamisel on toetusmäär kuni 90% tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

·Metsakahjurite, patogeenide ning ulukite kahjustuse ennetamiseks vajalike tõrjevahendite, tarvikute ning aia soetamisel ja kasutamisel või paigaldamisel on toetusmäär kuni 90% tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☑ Jah ☐ Ei ☐ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Metsamaal tehtavad toetatavad tegevused ei kuulu TFEU artikli 42 alla. Kui toetuse puhul on tegemist riigiabiga Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses järgitakse toetuse andmisel asjakohaseid riigiabi või vähese tähtsusega abi eeskirjasid. Meede sisaldab ka abi füüsilistele isikutele, sellisel juhul riigiabi eeskirju ei kohaldata.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☐ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

SA.110939

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Elektripaigaldise kaitsevööndis ellu viidud tegevuse kulu.

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Ei ole hõlmatud põllumajanduslepinguga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS KK2.2.1 - Kahjustatud metsa taastamine - keskmine toetuse summa	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.18; R.27	Ei
ÜS KK2.2.2 - Metsakahjurite, patogeenide ning ulukite kahjustuse ennetamine - keskmine toetuse summa	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.18; R.27	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS KK2.2.1 - Kahjustatud metsa taastamine - keskmine toetuse summa

Ühikumäärade puhul toetutakse eelmise perioodi kogemusele ning aluseks võetakse Eesti Maaülikooli poolt teostatud uuringus Eesti maaelu arengukava 2014–2020 meetme 8 „Investeeringud metsaala arengusse ja metsade elujõulisuse parandamisse“ raames makstavate toetuste standardsete ühikuhindade kujunemine“ toodud ühikuhinnad või muud asjakohased ja ajakohastatud ühikumäärad. Ühikumäärad võivad programmiperioodil muutuda sõltuvalt turuolukorrast, seega võib ühikuhindasid korrigeerida kallinemis- või odavnemiskoefitsiendiga. Ühikumäärad ning vajadusel koefitsiendi töötab välja erapooletu isik (määruse (EL) nr 2021/2115, artikli 83 lõike 1 punkti a alapunkt i).

ÜS KK2.2.2 - Metsakahjurite, patogeenide ning ulukite kahjustuse ennetamine - keskmine toetuse summa

Ühikumäärade puhul toetutakse eelmise perioodi kogemusele ning aluseks võetakse Eesti Maaülikooli poolt teostatud uuringus Eesti maaelu arengukava 2014–2020 meetme 8 „Investeeringud metsaala arengusse ja metsade elujõulisuse parandamisse“ raames makstavate toetuste standardsete ühikuhindade kujunemine“ toodud ühikuhinnad või muud asjakohased ja ajakohastatud ühikumäärad. Ühikumäärad võivad programmiperioodil muutuda sõltuvalt turuolukorrast, seega võib ühikuhindasid korrigeerida kallinemis- või odavnemiskoefitsiendiga. Ühikumäärad ning vajadusel koefitsiendi töötab välja erapooletu isik (määruse (EL) nr 2021/2115, artikli 83 lõike 1 punkti a alapunkt i).

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS KK2.2.1 - Kahjustatud metsa taastamine - keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	10 600,00	10 700,00	10 700,00	10 700,00	10 700,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.23 (ühik: Tegevused)	0,00	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	0,00	**Summa:** 75,00 **Maksimaalne:** 15,00

ÜS KK2.2.2 - Metsakahjurite, patogeenide ning ulukite kahjustuse ennetamine - keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	4 000,00	4 000,00	4 000,00	4 000,00	4 000,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.23 (ühik: Tegevused)	0,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	0,00	**Summa:** 50,00 **Maksimaalne:** 10,00
KOKKU	O.23 (ühik: Tegevused)	0,00	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	0,00	**Summa:** 125,00 **Maksimaalne:** 25,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	66 333,00	199 500,00	200 500,00	200 500,00	200 500,00	132 667,00	1 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	53 066,40	159 600,00	160 400,00	160 400,00	160 400,00	106 133,60	800 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

KK3 - Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised

Sekkumise kood (liikmesriik)	KK3
Sekkumise nimetus	Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised
Sekkumise liik	INVEST(73-74) – Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse
Ühine väljundnäitaja	O.22. Taristuinvesteeringuteks toetust saavate tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Jah Ökokavade tagasimakse süsteem: Ei LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V4.5	Soodustada ilmastiku riske maandavate maaparandusinvesteeringute tegemist	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.27 Keskkonnakestlikkust ning kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise eesmärkide saavutamist toetavate tegevuste arv maapiirkondades

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Maaparandussüsteemi keskkonnakaitserajatised ja keskkonnaeesmärki täitvad leevendusmeetmed aitavad vähendada põllumajanduse ja metsamajanduse negatiivset mõju veekogumitele, suurendada elurikkust ning edendada ökosüsteemide teenuseid.

Sekkumise eesmärgi saavutamiseks toetatakse leevendusrajatiste, keskkonnakaitse eesmärgil töötavate maaparandusrajatiste ja maaparandussüsteemi keskkonnakaitserajatiste rajamist, rekonstrueerimist ja uuendamist. Nendeks rajatisteks võivad olla näiteks:

·settebasseinid, veekaitsevööndi laiendid ja puhastuslodud;

·eesvoolude põhjapaisud, -nõlvadele kivipuisted;

·eesvoolude nõlvade kujundamine lammialaks ja leevendusveekogud (süvendid kraavides jms);

·eesvoolude soodi avamiskraavid, -koelmupadjandid, vähkide tehiselupaigad;

·tuletõrjetiigid.

Abikõlblikud tegevused ja kulud

·Kavandatavate rajatiste rajamine, rekonstrueerimine ja uuendamine ning nende rajatisega seotud tehnika sh seiretehnika soetamine ning paigaldamine.

·Kavandatava tegevusega seotud projekteerimistöö ja projekteerimiseks vajalik maaparanduse uurimistöö, ehitusgeoloogiline ja geodeetiline töö, ehitusprojekti ekspertiisi tegemine, omanikujärelevalve tegemine ja keskkonnamõju hindamisega seotud tööd, uuendusprojekti ja muude asjakohaste dokumentide koostamiseks tellitud töö- ja teenus.

·Investeeringuobjekti tähistamiseks vajaliku sümboolika maksumus.

·Käibemaks, kui taotleja ei ole käibemaksukohustuslane.

Täpsemad abikõlblikud tegevused ja kulud tuuakse rakendusaktis.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Toetust võivad taotleda füüsilised ja juriidilised isikud, kelle valduses on maaparandussüsteem või selle osa või valdaja nõusolekul kolmas isik.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetuskõlblikkuse tingimused

Sekkumise eesmärgi saavutamiseks vajalike rajatiste (nt maaparandussüsteemi rajatis, keskkonnakaitse- ja leevendusrajatis) rajamiseks ja korrastamiseks saab toetust taotleda, kombineerimata neid tegevusi erieesmärgi 1 sekkumistega 1.9.1 ja 1.9.2.

Samas eesvoolul paikneva asjakohase keskkonnakaitserajatise korrastamiseks saab toetust taotleda ka, kui seda korrastatakse koos eesvooluga erieesmärgi 1 sekkumiste 1.9.1 ja 1.9.2 raames, kui rakendusaktis on seda vajalikuks peetud.

Kui maaparandusliku keskkonnakaitserajatise rajamiseks on vaja koostada projekt, on selle koostanud pädev isik, kes on läbinud koolituse keskkonnakaitse alal.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☑ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Toetust makstakse tegelikult tehtud abikõlblike kulude (kuludokumentide) hüvitamise vormis ja/või ühikuhindade alusel.

Ühikumäärade määramisel võetakse aluseks perioodi MAK 2014–2020 tegevuse liigi 4.3. „Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamine ja hoid“ hinnapakkumuste ja riigihanke tulemusel saadud tegevusete maksumused või muud õigusaktis lubatud arvutusmeetodid, mille alusel leitakse keskmine tegevuse ühikumäär, mis arvestab tegevuste toetusmääraga. Ühikumäära võib programmiperioodil korrigeerida kallinemis/odavanemiskoefitsentiga, et ühikuhind oleks õiglane ja vastavuses turul toimuvaga. Sihttasemete määramisel on arvestatud eelmise perioodi toetuse rakendamise kogemusega. Ühikuhinnad põhinevad määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunktidel i või ii.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Üldjuhul makstakse toetust tegelikult tehtud ja välja makstud abikõlblike kulude hüvitamise vormis. Maaparandussüsteemi keskkonnakaitserajatise ja leevendusrajatise toetusmäärad on kuni 100% abikõlblikest kuludest.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Enam jaolt kuulub sekkumine TFEU artikli 42 kohaldamisalasse – tegemist on rajatistega, mis tehakse küll väljaspool põllumajandusmaad, kuid on vajalikud põllumajandusmaal paikneva maaparandussüsteemi (mis valdavalt on põllumajandusmaal) toimimiseks. Üksnes tuletõrjetiigi puhul rakendatakse ABERit, kui see asub metsamaal (jääb väljapoole artikli 42 kohaldamisala).

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☐ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☐ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

Ei kohaldata

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Mis ei ole toetusõiguslik?

Sihipärasel perioodil tuleb teha hooldustöid, sihipärane periood määratakse sekkumise rakendusaktis.

Kas investeering hõlmab niisutust?

☐ Jah ☑ Ei

Olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse tehtavate investeeringute puhul teave selle kohta, milline on nõutav võimalik veesääst protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Erinevate veesäästu võimaluste üksikasjad vastavalt käitise või taristu liigile (kui on kohaldatav)

Investeeringud, mis tehakse olemasolevate niisutussüsteemide täiustamisse (mis mõjutavad veekogusid, mille seisund ei ole hea), teave veekasutuse tõhusa vähendamise nõude (nõuete) kohta protsentides väljendatuna

Ei kohaldata

Piirkonniti rühmitamine

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 11

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 11 – investeeringuabi tugineb kindlatele kriteeriumitele, ei ole seotud tootmise liigi ega mahuga, maksete summa ei ole seotud hindadega, maksed tehakse investeeringu realiseerimiseks ette nähtud aja jooksul ja on piiratud kompenseerimiseks vajaliku summaga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS KK3.1 - Keskkonnakaitserajatiste, leevendusveekogude, energiat ja vett säästvate rajatiste keskmine toetuse summa	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.27	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS KK3.1 - Keskkonnakaitserajatiste, leevendusveekogude, energiat ja vett säästvate rajatiste keskmine toetuse summa

Ühikumäärade aluseks on MAK 2014–2020 tegevuse liigi 4.3 „Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamise ja hoid“ keskkonnakaitserajatise hinnapakkumuste ja riigihanke tulemusel saadud tegevusete maksumused, mille alusel on leitud keskmine tegevuse ühikumäär. Toetuse saajate arvu ja keskmise toetuse andmete prognoosimisel on tuginetud eelmise perioodi kogemustele.

Ühikuhinnad põhinevad määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunktidel i või ii.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS KK3.1 - Keskkonnakaitserajatiste, leevendusveekogude, energiat ja vett säästvate rajatiste keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	5 200,00	5 250,00	5 290,00	5 350,00	5 452,60	5 500,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.22 (ühik: Tegevused)	0,00	12,00	30,00	33,00	30,00	31,00	16,00	**Summa:** 152,00 **Maksimaalne:** 33,00
KOKKU	O.22 (ühik: Tegevused)	0,00	12,00	30,00	33,00	30,00	31,00	16,00	**Summa:** 152,00 **Maksimaalne:** 33,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	62 400,00	157 500,00	174 570,00	160 500,00	169 030,00	88 000,00	812 000,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	49 920,00	126 000,00	139 656,00	128 400,00	135 224,00	70 400,00	649 600,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

INSTAL(75) - Noorte põllumajandustootjate ja uute põllumajandustootjate tegevuse alustamine ja maapiirkondades ettevõtlusega alustamise toetus

7.2 - Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine

Sekkumise kood (liikmesriik)	7.2
Sekkumise nimetus	Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine
Sekkumise liik	INSTAL(75) – Noorte põllumajandustootjate ja uute põllumajandustootjate tegevuse alustamine ja maapiirkondades ettevõtlusega alustamise toetus
Ühine väljundnäitaja	O.25. Tegevuse alustamise toetust saavate noorte põllumajandustootjate arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Jah Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO7 Muuta valdkond noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V7.1	Soodustada põllumajandussektoris põlvkondade vahetust ja aidata kaasa noortel põllumajandusettevõtlu	1	Jah
V8.1	Luua eeldused atraktiivsete, hästi tasustatud töökohtade tekkeks, mis oleks atraktiivsed ka noortele	1	Jah
V8.2	Arendada olemasolevaid aktiivseid kogukondi, kaasata noori, kasvatada tugevaid kohalikke kogukondi	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.36 Ühise põllumajanduspoliitika raames sisseseadmistoetust saavate noorte põllumajandustootjate arv, sealhulgas sooline jaotus
R.37 ÜPP projektides toetatud uued töökohad

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on toetada noori ettevõtjaid põllumajandusliku ettevõtlusega alustamisel ning motiveerida rohkem noori ettevõtjaid maapiirkonda elama asuma.

Sekkumine tuleneb eelkõige vajadusest soodustada põllumajandussektoris põlvkondade vahetust ja aidata kaasa noortel põllumajandusettevõtlusega alustamisel ning jätkamisel (V7.1). Strateegiakava koostamisele eelnenud SWOT-analüüsist selgus, et kuigi alla 35-aastaste juhtide osatähtsus on Eestis mõnevõrra kasvanud ning üle 65-aastaste oma vähenenud, ei ole see olnud piisav. Kuna põllumajandusliku tegevusega alustamiseks vajalikud suured investeeringud tootmisvahenditesse raskendavad noorte ettevõtlusega alustamist selles valdkonnas, siis on ka õigustatud avaliku sektori vahenditega sekkumine.

Toetuskõlblikkuse tingimused

Toetust antakse ettevõtjale, kes vastab strateegiakava peatükis 4. jaotises 4.1.5 toodud noore põllumajandustootja mõistele. Täielik vastavus strateegiakava peatükis 4. jaotises 4.1.5 toodud noore põllumajandustootja mõistele tuleb saavutada hiljemalt 36 kuu jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest.

Tagastamatu abiga toetatakse põllumajandusliku tegevuse alustamisega seotud investeeringuid. Toetust antakse kindlasummalise maksena. Toetuse suurus ühe taotleja kohta on 100 000 eurot strateegiakava perioodil, mis makstakse välja kahes osas. Toetuse esimene osa moodustab 75% ja teine osa 25% saadavast toetusest.

Põllumajandusliku tegevusega alustamiseks ei loeta seda, kui taotleja on tegutsenud põllumajandusliku majapidamise juhina kauem kui 24 kuud ja on täidetud järgmised tingimused:

1) FIE omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu on olnud igal majandusaastal alla 10 000 euro;

2) FIE või äriühingu osanik või aktsionär või juhatuse liige omas äriühingus osalust ajal, mil äriühingu omatoodetud põllumajanduslike toodete aastane müügitulu oli alla 10 000 euro, sealjuures ei arvestata FIE või äriühingu osaniku või aktsionäri või juhatuse liikme sellist äriühingus osalemist, millega ta ei saanud otseselt ega kaudselt oluliselt mõjutada selle äriühingu tegevust.

Toetatavad tegevused

Toetust saab taotleda põllumajanduslike toodete tootmise alustamiseks (sh toimiva põllumajandusettevõtte ostmiseks) või arendamise alaseks tegevuseks, sh toetatakse kasutatud masina või seadme ostmist, mis ei ole vanem kui viis aastat. Vähemalt 50% toetuse summast peab minema investeeringuteks materiaalsesse põhivarasse või toimiva põllumajandusettevõtte ostmiseks.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Toetust saab taotleda ettevõtja, kes vastab strateegiakava peatükis 4 jaotises 4.1.5 toodud noore põllumajandustootja mõistele. Täielik vastavus strateegiakava peatükis 4. jaotises 4.1.5 toodud noore põllumajandustootja mõistele tuleb saavutada hiljemalt 36 kuu jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest. See tähendab, et põllumajandusalase töökogemuse, hariduse või kutse puudumise korral peab selle omandama 36 kuu jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest.

Toetuse määramine

Toetuse saamise eelduseks on äriplaani ja finantsprognooside olemasolu, mis näitavad seatud eesmärkide

realistlikkust ja planeeritud investeeringute majanduslikku põhjendatust. Äriplaan koostatakse viieks aastaks (jooksva majandusaasta ja sellele järgneva nelja majandusaasta kohta). Kui taotleja kasutab äriplaani koostamisel konsulendi teenust, siis tehakse vastav märge ka äriplaanile.

Taotlejal on kohustus läbida enne taotluse esitamist ettevõtlusalane infopäev. Selle infopäeva läbimise eesmärgiks on tõsta äriplaanide kvaliteeti ja finantsprognooside realistlikkust.

Taotlusi hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Taotlejal on kohustus läbida enne taotluse esitamist ettevõtlusalane infopäev. Toetuse taotlemiseks peab taotleja koosta jooksva majandusaasta ja sellele järgneva nelja majandusaasta kohta äriplaan ja finantsprognoosid. Toetust saab taotleda põllumajanduslike toodete tootmise alustamiseks (sh toimiva põllumajandusettevõtte ostmiseks) või arendamise alaseks tegevuseks, kui vähemalt 50% toetuse summast peab minema investeeringuteks materiaalsesse põhivarasse või toimiva põllumajandusettevõtte ostmiseks.

Täpsemad tingimused ja nõuded sätestatakse riigisiseses õigusaktis.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☐ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☑ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 75 lõike 4 kohaselt kindlasummaliste maksete vormis. Makse suuruse määratlemisel on tuginetud eelmise programmiperioodi kogemusele, kus noortele põllumajandustootjatele suunatud meetmes „Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine" samuti rakendati kindlasummalisi makseid ja toetuse maksimaalseks suuruseks oli 40 000 eurot ühe taotleja kohta kogu arengukava programmiperioodi jooksul. Käesoleval strateegiakava programmiperioodil on toetuse maksimaalseks suuruseks 100 000 eurot tulenevalt sellest, et erinevate sisendite, teenuste, materjalide ja seadmete hinnad on märkimisväärselt tõusnud. Kuna põllumajandusliku tegevusega alustamine on võrreldes teiste valdkondades alustamisega sageli oluliselt kulukam ning võttes arvesse märkimisväärset hinnatõusu, siis on äärmiselt oluline toetada noori ettevõtjaid põllumajandusliku tegevusega alustamisel senisest enam. Rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 2021/2115 lubatud maksimaalset toetuse suurust, milleks on 100 000 eurot.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetust antakse kindlasummalise maksena. Toetuse suurus ühe taotleja kohta on 100 000 eurot strateegiakava perioodil, mis makstakse välja kahes osas. Toetuse esimene osa moodustab 75% ja teine osa 25% saadavast toetusest.

Lisaselgitus

Vähemalt 50% toetuse summast peab minema investeeringuteks materiaalsesse põhivarasse või toimiva põllumajandusettevõtte ostmiseks – strateegikava sekkumise väljatöötamiseks telliti uuring „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetuse rakendusuuring“ (https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/uuring-2021-noorettevotjad.pdf), mille kohaselt on noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine keerukas piiratud ressursside tõttu. Põllumajandusliku ettevõtlusega alustamiseks kasutaksid noored ettevõtjad esmajärjekorras investeeringutoetuseid. Põhjuseks on eelkõige näiteks laenamise kallidus ja tagatiste puudumine. Ka küsitluses, mis viidi uuringu teostamise käigus läbi noorte põllumajandustootjate seas selgus, et põllumajandusliku tegevusega alustamisel on olulisel kohal just investeeringud materiaalsesse põhivarasse. Investeerimisvajaduse taga on noortel ettevõtjatel sageli soov moderniseerida tootmist: osta uusi seadmeid ja masinaid, tootmiseks vajalike ehitiste ehitamine, olemasolevate ehitiste renoveerimine jms. Ka eelmise programmiperioodi toetusmeetme „Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine” rakendamise statistikast selgub, et toetuse saajad kasutasid toetusest ligikaudu 84% investeeringuteks materiaalsesse varasse.

Toetatakse ka kasutatud masina või seadme ostmist, mis ei ole vanem kui viis aastat.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

10 WTO nõuete täitmine

Kollane kategooria

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumine kuulub kollase kategooria alla.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS7.2.1 - Toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.36	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS7.2.1 - Toetuse summa

Maksimaalne toetuse suurus kogu strateegiakava programmiperioodi jooksul on 100 000 eurot ühe taotleja kohta. Taotleja kohta maksimaalse toetussumma määratlemisel on tuginetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 75 lõikele 4, mille kohaselt on lubatud maksimaalne toetuse suurus kuni 100 000 eurot.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS7.2.1 - Toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	60 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	0,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.25 (ühik: Toetusesaajad)	0,00	104,00	62,00	63,00	55,00	0,00	0,00	**Summa:** 284,00 **Maksimaalne:** 104,00
KOKKU	O.25 (ühik: Toetusesaajad)	0,00	104,00	62,00	63,00	55,00	0,00	0,00	**Summa:** 284,00 **Maksimaalne:** 104,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	6 250 000,00	6 250 000,00	6 250 000,00	4 500 000,00	0,00	0,00	23 250 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	3 750 000,00	3 750 000,00	3 750 000,00	2 700 000,00	0,00	0,00	13 950 000,00

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	6 250 000,00	6 250 000,00	6 250 000,00	4 500 000,00	0,00	0,00	23 250 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	3 750 000,00	3 750 000,00	3 750 000,00	2 700 000,00	0,00	0,00	13 950 000,00

RISK(76) - Riskijuhtimisvahendid

1.10 - Põllumajanduskindlustustoetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	1.10
Sekkumise nimetus	Põllumajanduskindlustustoetus
Sekkumise liik	RISK(76) – Riskijuhtimisvahendid
Ühine väljundnäitaja	O.9. Toetust saanud ÜPP riskijuhtimisvahenditega hõlmatud üksuste arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V1.3	Tõsta põllumajandustootjate teadlikkust riskijuhtimisvahenditest ja toetada põllumajanduses saakide	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.5 Toetust saanud ÜPP riskijuhtimisvahendeid omavate põllumajandusettevõtete osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on suurendada põllumajandustootjate panust tootmisriskitegurite vähendamisel, tagades seeläbi põllumajandusettevõtte stabiilsuse, ning vähendada tootmisriskidest tekkida võivat finantskahju.

Toetatav tegevus

Toetusega hüvitatakse kindlustusperioodi kindlustusmaksed.

Sekkumise vorm

Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina, millega hüvitatakse põllumajanduskultuuride või nende saagi, loomade kindlustamiseks tehtavad kindlustusmaksed. Toetust makstakse tegelikult tehtud ja välja makstud

abikõlblike kulude hüvitamise vormis.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Toetust saavad taotleda aktiivsed põllumajandustootjad, kes vastavad strateegiakavas toodud määratlusele.

Toetuskõlblikkuse tingimused

Kindlustatud esemeks võivad olla: tera- ja kaunvili, heinaseeme, haljassööt, õlikultuur, kartul, köögivili, puuvili, marjad, viljapuu, marjapõõsas, puukooliistandus, dekoratiivtaim, veised, sead, lambad, kitsed, hobused (v.a võistlus- ja ratsahobused), kodulinnud ning mesilaspered.

Toetust antakse selliste kindlustuslepingute puhul, millega on hõlmatud kahju hüvitamine, mille on põhjustanud:

· ebasoodsad ilmastikutingimused – nagu näiteks külm, torm, rahe, jää, tugev vihm või ränk põud jms;

· looma- või taimehaigus;

· kahjurite levik – kahjurite levik taimede, loomade või patogeensete ainete mis tahes liigi, tüve või biotüübi esinemist, mis kahjustab taimi kasvu piirkonnas või asukohas;

· metsloomade ja rändlindude poolt tekitatud kahju.

Toetatakse üksnes selliste kindlustuslepingute makseid, mis näevad ette, et eelnimetatud riskide tõttu on kahjustunud rohkem kui 20% asjaomase põllumajandustootja keskmisest aastatoodangust kolme eelneva aasta jooksul või eelneva viieaastase perioodi kolme aasta keskmisest, välja arvatud kõige kõrgem ja kõige madalam näitaja.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetust saavad taotleda kõik aktiivsed põllumajandustootjad, kes soovivad kindlustada põllumajanduskultuure, saaki, põllumajandusloomi.

Toetust antakse üksnes selliste kindlustuslepingute puhul, millega on hõlmatud sellise kahju hüvitamine, mille on põhjustanud ebasoodsad ilmastikuolud, looma- või taimehaigused, kahjurite levik või metsloomade ja rändlindude poolt tekitatud kahju.

Toetatakse üksnes selliste kindlustuslepingute makseid, mis näevad ette, et eelnimetatud riskide tõttu on kahjustunud rohkem kui 20% asjaomase põllumajandustootja keskmisest aastatoodangust kolme eelneva aasta jooksul või eelneva viieaastase perioodi kolme aasta keskmisest, välja arvatud kõige kõrgem ja kõige madalam näitaja. Põllumajandustootja aastatoodangu arvutamiseks võib kasutada indekseid. Kasutatud arvutusmeetod võimaldab kindlaks määrata põllumajandustootja tegeliku kahju kõnealusel aastal.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik
☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine
☐ ühikuhinnad
☐ kindlasummalised maksed
☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse määr
Toetuse määr on 70% abikõlblikest kuludest.

Lisaselgitus

Sekkumist rakendatakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 76 sätestatule, riigisisestes õigusaktides täpsustatakse nõudeid ja kohustusi.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:
☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Kahjude hüvitamine. Kui suur on künnis, millest alates hüvitist makstakse?

Toetust antakse üksnes selliste kindlustuslepingute puhul, millega on hõlmatud sellise kahju hüvitamine, mille on põhjustanud ebasoodsad ilmastikuolud, looma- või taimehaigused, kahjurite levik või metsloomade ja rändlindude poolt tekitatud kahjust tulenev majanduslik kahju ning eespool nimetatud asjaolude esinemist on kinnitanud ka pädev asutus. Lähtutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 76 lõikes 5 kehtestatust, et toetust antakse üksnes selleks, et katta kahju, mis ületab künnise, milleks on vähemalt 20% keskmisest aastatoodangust või põllumajandustootja sissetulekust eelneva kolmeaastase perioodi või eelneva viieaastase perioodi kolme aasta keskmise alusel, välja arvatud kõige kõrgem ja kõige madalam näitaja. Kindlustusleping ei pea katma toetuse saaja kogu abikõlblikku toodangut (sh põllumajandusloomi), vaid võib katta ka osa sellest, näiteks konkreetset põllumajanduskultuuri või -loomaliiki. Toodangu kadu võib olla seotud nii mahu (näiteks tonni hektari kohta, istikut hektari kohta) kui ka väärtuse (kvaliteedi) langusega. Näiteks juhul, kui eesmärk on saada toodangust teatud kogus kindla kvaliteedikategooriana, siis igasugune negatiivne kõrvalekaldumine neist kahest kriteeriumist kujutab endast majanduslikku kahju seda nii tootmismahu vähenemise kui ka toodangu väärtuse vähenemise näol. Sellest tulenevalt saab tekkinud kahju (20%) arvestada nii toodangu vähenemise kui ka kvaliteedi languse kumulatiivse mõjuna.

Milline on metoodika, mille alusel arvutada kahjusid ja hüvitamise vajadust põhjustavaid tegureid?

Kui kindlustatakse näiteks saaki, siis toodangu kao määramisel võib kasutada kas mahu (tonni hektari kohta, istikut hektari kohta vms) näitajaid või toodangu väärtuse (kvaliteedi) langust. Põllumajandustootja aastatoodangu arvutamiseks võib kasutada näiteks indekseid, sest selline arvutusmeetodika võimaldab kindlaks määrata üksikpõllumajandustootja tegeliku kahju kõnealusel aastal. Kindlustusandja ja kindlustusvõtja lepivad omavahel kokku riskide määramise metoodika ja riskide parameetrites (näiteks sademete hulk või õhutemperatuurid teatud perioodil), võttes arvesse riigisiseses õiguses sätestatut.

Mis liiki riskijuhtimisvahendit kasutatakse?
☑ Kindlustus
☐ Ühisfond
☐ Muu

Mida tootmiskao hüvitis hõlmab?
põllumajandusloomad
aiandus

põllukultuur

Mida sissetulekukaotuse hüvitis hõlmab?

Mis meetmetega välditakse ülemäärast hüvitamist selle osaluse korral?

Eestis rakendatakse üksnes ÜPP strateegiakava alusel sekkumist, millega hüvitatakse põllumajandustootjatele taimede, saagi ja loomade kindlustamiseks tehtud kindlustusmaksed. Sekkumist rakendatakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 76 sätestatule ning riigisisestes õigusaktides täpsustatakse nõudeid ja kohustusi. Toetust antakse üksnes juhul, kui on täidetud järgmised tingimused:

· kindlustatud esemeks on: tera- ja kaunvili, heinaseeme, haljassööt, õlikultuur, kartul, köögivili, puuvili, marjad, viljapuu, marjapõõsas, puukooliistandus, dekoratiivtaim, veised, sead, lambad, kitsed, hobused (v.a võistlus- ja ratsahobused), kodulinnud ning mesilaspere;

· toetust antakse selliste kindlustuslepingute puhul, millega on hõlmatud kahju hüvitamine, mille on põhjustanud: ebasoodsad ilmastikutingimused, looma- või taimehaigus, kahjurite levik, metsloomade ja rändlindude poolt tekitatud kahju;

toetatakse üksnes selliste kindlustuslepingute makseid, mis näevad ette, et eelnimetatud riskide tõttu on kahjustunud rohkem kui 20% asjaomase põllumajandustootja keskmisest aastatoodangust kolme eelneva aasta jooksul või eelneva viieaastase perioodi kolme aasta keskmisest, välja arvatud kõige kõrgem ja kõige madalam näitaja.

10 WTO nõuete täitmine

Kollane kategooria

Selgitus selle kohta, kas ja kui see on nii, siis kuidas järgitakse sekkumises WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjaomaseid sätteid (roheline kategooria)

Kollane kast (WTO põllumajanduslepingu artiklid 6 ja 7).

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS1.8.1 - Keskmine toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.5	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS1.8.1 - Keskmine toetuse summa

Toetuse saajate arvu ning taotleja kohta keskmise toetussumma määramisel on tuginetud MAK 2014–2020 meetme 17 „Riskijuhtimine” tegevuse liigi 17.1 „Saagi, loomade ja taimede kindlustuse maksed” raames antava põllumajanduskindlustustoetuse toetuse rakendamisel saadud kogemustele. Kuna strateegiakava programmiperioodil jätkatakse põllumajanduskindlustuse toetuse rakendamist, siis keskmise toetuse summa arvutamisel on aluseks võetud eelmise programmiperioodil loomade ja saagi kindlustuslepingus toodud summad ning suurused. Iga-aastaste soovituslike rahaeraldise puhul on arvesse võetud ka asjaolu, et eelmise programmiperioodiga võrreldes täiendatakse nende riskide loetelu, mille vastu saavad aktiivsed põllumajandustootjad kindlustada ning põllumajanduskindlustustoetuse taotlusvoor on aasta ringi avatud.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS1.8.1 - Keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	25 000,00	25 000,00	25 000,00	0,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.9 (ühik: Toetusesaajad)	0,00	0,00	8,00	16,00	16,00	0,00	0,00	**Summa:** 40,00 **Maksimaalne:** 16,00
KOKKU	O.9 (ühik: Toetusesaajad)	0,00	0,00	8,00	16,00	16,00	0,00	0,00	**Summa:** 40,00 **Maksimaalne:** 16,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	200 000,00	400 000,00	400 000,00	0,00	0,00	1 000 000,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	120 000,00	240 000,00	240 000,00	0,00	0,00	600 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

COOP(77) - Koostöö

0.3 - Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid

Sekkumise kood (liikmesriik)	0.3
Sekkumise nimetus	Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid
Sekkumise liik	COOP(77) – Koostöö
Ühine väljundnäitaja	O.1. Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP) tegevusrühma projektide arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
SO7 Muuta valdkond noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu
XCO Sektoriülese eesmärgina sektori kaasajastamine teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil põllumajanduses ja maapiirkondades ning ergutades nende kasutuselevõttu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V0.3	Innovatsioonikoostöö jätkuv toetamine piisava paindlikkusega	1	Jah
V7.3	Innovaatiliste teaduspõhiste lahenduste olemasolu	1	Jah
V8.4	Toetada katseprojekte, erinevate tehnoloogiate arendamist, innovatsiooni	3	Osaliselt

	bioressursside kasutamiseks		

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.1 Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmades, mida toetatakse ÜPP raames, et suurendada kestlikku majanduslikku, sotsiaal-, keskkonna-, kliima- ja ressursitõhususe alast tulemuslikkust
R.2 Nende toetust saavate nõustajate arv, kes tuleb integreerida põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemidesse (AKIS)
R.28 Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmades, mida toetatakse ÜPP raames seoses keskkonna- või kliimaalase tulemuslikkusega

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Eesmärk on soodustada Euroopa Innovatsioonipartnerluse (EIP) projektide rakendamist ja innovatsioonikoostööd taotlejate ning teadus- ja arendusasutuste ja teadus- ja arendustegevusega tegelevate asutuste vahel, et seeläbi parandada maapiirkonna ettevõtete positsiooni väärtusahelas, suurendada kliima- ja ressursitõhusust ning maandada vastupanuvõimet turu- ja tootmisriskidele, säilitades samas elurikkust ning looduslikest ja klimaatilistest tingimustest tulenevaid iseärasusi. Parimate keskkonnasõbralike tootmis- ja töötlemistavade väljatöötamiseks ja rakendamiseks tehakse koostööd nii Eesti kui välismaiste teadus- ja arendusasutuste ning ekspertidega, toetatakse EIP projektide läbiviimist nii Eestis kui väliskoostööna.

Sekkumise raames saab taotleda toetust järgmistele innovatsioonikoostöö tegevustele, mille täpsemad tingimused kehtestatakse rakendusaktis:

· suurprojektid (näiteks innovatsiooniklastrid, uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamine, katseprojektide elluviimine);

· väikeprojektid (uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamine, katseprojektide elluviimine);

· arendusosak (vautšer meetodite ja töövõtete testimiseks ning vajaduste korral nende kohandamiseks, eeluuringud suur- ja väikeprojektide väljatöötamiseks).

Suur- ja väikeprojektide rahastamise aluseks on kehtestatud hindamiskriteeriumidele põhinev paremusjärjestus, seejuures näiteks eelnev arendusosaku kasutamine ei anna eelist hindamisel. Osakute hindamine toimub lihtsustatud protseduuriga abikõlblikkuse alusel (ilma hindamiskomisjonita); täpsemad tingimused sätestatakse rakendusaktis.

Nii algavate, käimasolevate kui ka lõppenud projektide kohta teabe jagamine on kohustuslik. Kohustuslik on levitada projektiinfot ja saadud projektitulemusi nii riikliku kui ka EL-i ÜPP võrgustiku kaudu.

Lisaks teaduspartneri kaasamisele toetatakse sekkumise raames ka nõustaja kaasamist kas projektide planeerimise, läbiviimise ja info levitamise või läbivalt kõikidesse eelmainitud etappidesse. Nõustaja võib osaleda kaasatud partnerina või taotleja esindajana.

Toetatavad innovatsiooniprojektid peavad järgima Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 127 lõike 3 kohast interaktiivset koostöö mudelit ning vastama artiklis 127 sätestatud Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmadele kehtestatud nõuetele.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Vastavalt innovatsioonikoostöö tegevusele võivad taotlejateks olla põllumajandustootjad ja -töötlejad jt

valdkonnaga seotud maapiirkondade ettevõtjad, metsandusettevõtjad, mittetulundusühingud, sihtasutused, ühistud ning füüsilisest isikust ettevõtjad.

Sekkumise raames toetatavaid tegevusi saab kombineerida näiteks sekkumise 0.1 alt toetatava AKISosakuga (voucher). Innovatsiooninõustaja teenuseid on võimalik kasutada sekkumise 0.2 kaudu.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetuskõlblikkuse tingimused

Kaasatakse teadus- ja arendusasutus, nõustaja, ekspert, vastavalt vajadustele ja konkreetse innovatsiooniprojekti eesmärkidele. Kaasatud partneril peab olema projekti valdkonnas varasem kogemus. Projektitegevuste planeerimine ja elluviimine peab toimuma taotleja ja partneri vahelises tihedas koostöös, et leida jätkusuutlikke lahendusi.

Toetatakse põllumajandustoodete tootmisele ja töötlemisele, metsasaaduste töötlemisele, metsa majandamisele ning põllumajandustoodetest mittepõllumajandustoodete töötlemisele suunatud tegevusi. Samuti tegevusi, mis on suunatud ettevõtete praktiliste energia-, ressursi- ja keskkonnasäästlikkuse tulemuslikkust suurendavate lahenduste väljatöötamisele ning innovatsioonitegevusega seotud teabe võimalikult laialdast levitamist alustavate, käimasolevate ja lõppenud projektide kohta. Tulemuste levitamine on kohustuslik.

Toetatakse: uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamist ja katsetamist, katseprojektide elluviimist, tootearendusprojekte, teostatavusuuringuid, eeluuringuid.

Ei toetata alusuuringuid ega eraldiseisvat teadustegevust.
Tegevustel peab olema praktiline väljund ning äriline eesmärk toetuse taotleja jaoks.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Abimäär on kuni 90% sõltuvalt tegevusest ning vastavalt riigiabi reeglitele. Maksimaalne toetuse summa suurprojektidel on 800 000 eurot ja väikeprojektidel 350 000 eurot. Arendusosakute toetuse summa on kuni 20 000 eurot. Osaliselt rakendatakse lihtsustatud kulumeetodeid. Täpsemad toetusete määrad erinevate taotlejate ja/või tegevuste kohta (riigiabimäärad) sätestatakse rakendusmääruses.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Innovatsioonikoostöö projektides toetatakse ka metsasaaduste töötlemisele, metsa majandamisele ning põllumajandustoodetest mittepõllumajandustoodete töötlemisele suunatud tegevusi, millele ei kohaldu TFEU artikli 42.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☑ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

Ei kohaldata

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumist rakendatakse kooskõlas WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punktiga 2 üldise teenusena lähtuvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) nr 2021/2115 artiklitest 77 ja 127, tegemist ei ole otsemaksetega tootjatele või töötlejatele.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS0.3.1 - Suurprojektid	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.1; R.2; R.28	Ei
ÜS0.3.2 - Väikeprojektid	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.1; R.2; R.28	Ei
ÜS0.3.3 - Arendusosak	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.1; R.2; R.28	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS0.3.1 - Suurprojektid

Toetusvajaduse prognoosimisel on arvestatud järgmiste asjaoludega:

·Esmatootjate/töötlejate suure huviga „Eesti maaelu arengukava 2014–2020" meetme 16 „Koostöö" tegevuse liikide 16.0 „Innovatsiooniklastri toetus" ja 16.2 „Uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamise toetus" vastu. Toetust on määratud tegevuse liigi 16.0 raames 8 klastrile (11 tegevuskava) ja tegevuse liigi 16.2 raames 48 projektile.

· PÕKA eesmärkide ja sektori töögruppides selgunud vajadustega. Samuti on arvestatud ettevõtjate ja teadlaste innovatsioonikoostöö tugevdamise (AKIS), keskkonnasäästlike praktikate ja toidutarneahela eesmärkide rakendamise (Euroopa roheline kokkulepe, Talust taldrikule, Euroopa kliimaseadus) vajadustega.

Uue tegevusena lisandub arendusosaku toetus, mida saab kasutada näiteks suurprojekti ettevalmistamise etapis projektiteema, kasutatavate meetodite täpsustamiseks teadlase või nõustajaga koostöös.

ÜS0.3.2 - Väikeprojektid

Toetusvajaduse prognoosimisel on arvestatud järgmiste asjaoludega:

·Esmatootjate/töötlejate suure huviga „Eesti maaelu arengukava 2014–2020" meetme 16 „Koostöö" tegevuse liikide 16.0 „Innovatsiooniklastri toetus" ja 16.2 „Uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamise toetus" vastu. Toetust on määratud tegevuse liigi 16.0 raames 8 klastrile (11 tegevuskava) ja tegevuse liigi 16.2 raames 48 projektile.

· PõKa eesmärkide ja sektori töögruppides selgunud vajadustega. Samuti on arvestatud ettevõtjate ja teadlaste innovatsioonikoostöö tugevdamise (AKIS), keskkonnasäästlike praktikate ja toidutarneahela eesmärkide rakendamise (Euroopa roheline kokkulepe, Talust taldrikule, Euroopa kliimaseadus) vajadustega.

Uue tegevusena lisandub arendusosaku toetus, mida saab kasutada näiteks väikeprojekti ettevalmistamise etapis projektiteema kasutatavate meetodite täpsustamiseks teadlase või nõustajaga koostöös.

ÜS0.3.3 - Arendusosak

Toetusvajaduse prognoosimisel on arvestatud järgmiste asjaoludega:

·Esmatootjate/töötlejate suure huviga „Eesti maaelu arengukava 2014–2020" meetme 16 „Koostöö" tegevuse liikide 16.0 „Innovatsiooniklastri toetus" ja 16.2 „Uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamise toetus" vastu. Toetust on määratud tegevuse liigi 16.0 raames 8 klastrile (11

tegevuskava) ja tegevuse liigi 16.2 raames 48 projektile.

· PõKa eesmärkide ja sektori töögruppides selgunud vajadustega. Samuti on arvestatud ettevõtjate ja teadlaste innovatsioonikoostöö tugevdamise (AKIS), keskkonnasäästlike praktikate ja toidutarneahela eesmärkide rakendamise (Euroopa roheline kokkulepe, Talust taldrikule, Euroopa kliimaseadus) vajadustega.

Uue tegevusena lisandub arendusosaku toetus, mida saab kasutada näiteks väike- või suurprojekti ettevalmistamise etapis projektiteema täpsustamiseks teadlase või nõustajaga koostöös.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS0.3.1 - Suurprojektid (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	800 000,00	800 000,00	800 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.1 (ühik: Projektid)	0,00	0,00	0,00	0,00	2,00	2,00	4,00	**Summa:** 8,00 **Maksimaalne:** 4,00
ÜS0.3.2 - Väikeprojektid (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.1 (ühik: Projektid)	0,00	0,00	1,00	4,00	5,00	5,00	5,00	**Summa:** 20,00 **Maksimaalne:** 5,00
ÜS0.3.3 - Arendusosak (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	19 000,00	19 000,00	19 000,00	19 000,00	19 000,00	0,00	

	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.1 (ühik: Projektid)	0,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	0,00	**Summa:** 100,00 **Maksimaalne:** 20,00
KOKKU	O.1 (ühik: Projektid)	0,00	20,00	21,00	24,00	27,00	27,00	9,00	**Summa:** 128,00 **Maksimaalne:** 27,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	400 000,00	7 105 000,00	380 000,00	3 580 000,00	3 535 000,00	0,00	15 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	320 000,00	5 684 000,00	304 000,00	2 864 000,00	2 828 000,00	0,00	12 000 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

3.2 - Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine

Sekkumise kood (liikmesriik)	3.2
Sekkumise nimetus	Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine
Sekkumise liik	COOP(77) – Koostöö
Ühine väljundnäitaja	O.29. Ametlikes kvaliteedikavades osalemise toetuse saajate arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V2.3	Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas läbi teadlikkuse tõstmise koostöövõimalustes	1	Jah
V3.3	Tõsta teadlikkust kvaliteedikavadest ja suurendada nende raames toodetud toodete osakaalu	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.10 ÜPP raames toetust saavate tootjarühmades, tootjaorganisatsioonides, kohalikel turgudel, lühikestes tarneahelates ja kvaliteedikavades osalevate põllumajandusettevõtete osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Kvaliteedikavades osalemine võimaldab toidutootjatel saada toodangu eest kõrgemat hinda ja seetõttu on kvaliteedikavade arendamisel oluline roll tootjate konkurentsivõime tõstmisel. SWOT analüüsis on erieesmärk SO3 „Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas“ puhul tugevusena välja toodud küll kvaliteedikavadega liitunud põllumajandustootjate arvu kasv, kuid nendega liitumist pärsib siiski põllumajandustootjate vähene koostöö ning puudulikud teadmised kvaliteedikavade eelistest. 2022. aasta seisuga on Eestis tunnustatud kaks riiklikku kvaliteedikava - „Rohumaaveise liha tootmine“ ja „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ - mis keskenduvad rohumaal kasvatatud loomade liha tootmisele. Lisaks on registreeritud ka kaks geograafilise tähisega toodet – piiritusjook Estonian vodka ja kohupiimajuust sõir – mille registreerimisprotsessid lõppesid vastavalt 2019. ja 2021. aastal. Kuna seni on Eestis kvaliteedikavade võimalusi tagasihoidlikult kasutatud, on oluline toetada kvaliteedikavade arendamist ning tõsta laiema avalikkuse teadlikkust kvaliteedikavade olemusest. Vajadustest lähtudes on kavandatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 77 lõike 1 punktile c

vastav sekkumine.

Sekkumise eesmärk on parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas, motiveerides neid koostööle, et läbi tootmismahtude kontsentreerumise, ühtlase kvaliteedi ning tarbijate teadmiste suurendamise muuta oma toode turul nähtavaks ning teenida seeläbi suuremat tulu. Eesti turg on väike ning põllumajandus- ja toidusektori struktuuri iseloomustavad väikese tootmismahuga ettevõtted. Samas on tootmine mitmekesine ja turule tuuakse palju erinevaid nišitooteid ning nende puhul on põhirõhk uutel ja innovaatilistel toodetel. Tulenevalt väikesest siseturust ja Eesti traditsiooniliste toitude vähesest tuntusest ELi siseturul, on arenguperspektiiviks pigem riiklike kvaliteedikavade raames toodetavad innovaatilised eriomadustega tooted, mille tootmisse on võimalik integreerida ka kestliku toidutootmise põhimõtteid.

Sekkumise raames toetatakse riiklikult tunnustatud kvaliteedikavade arendamist ja nii liidu kui riiklike kvaliteedikavade teavitus- ja müügiedendustegevusi.

Kvaliteedikavade arendamise puhul toetatakse riiklikult tunnustatud kavasid, et innustada kvaliteedikava rakendavat tootjarühma info jagamisele ja uute liikmete värbamisele, et kasvatada kvaliteedikavas osalejate arvu, mis tõstab kvaliteedikavade turujõudu. Vastavalt riiklikule regulatsioonile, töötab riiklikku kvaliteedikava välja ja tegeleb selle rakendamisega aktiivseid põllumajandustootjaid ühendav tulundusühistu, mittetulundusühing või seltsing. Toetust antakse kvaliteedikava arendamiskuludeks (sh koostöökuludeks) ja kontrollikuludeks. Olemasolevate kavade puhul toetatakse ainult uusi tegevusi, mille eesmärk on tõsta kvaliteedikavas osalejate arvu ning tõsta kvaliteedikavade turujõudu. Uute kavade puhul antakse kvaliteedikava arendamiseks toetust kuni seitsmel tunnustamisjärgsel aastal. Kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrolliga kaasnevate kulude puhul on võimalik toetust maksta kuni seitsmel aastal kvaliteedikavaga esmakordsest liitumisest alates.

Kvaliteedikavade arendamise toetust antakse ainult lävendi ületanud taotlustele paremusjärjestuse alusel. Taotlustest paremusjärjestuse moodustamiseks rakendatakse hindamiskriteeriume.

Kvaliteedikavade teavitus- ja müügiedenduse toetamise puhul on oluline tõsta tootjate ja tarbijate teadmisi liikmesriikide poolt tunnustatud kvaliteedikavadest ja liidu kvaliteedikavadest – kaitstud päritolunimetus, kaitstud geograafiline tähis, garanteeritud traditsiooniline toode ja mahe.

Kvaliteedikavade raames toodetud toodete teavitus- ja müügiedendustegevuste puhul antakse toetust ainult lävendi ületanud taotluste paremusjärjestuse alusel. Taotlustest paremusjärjestuse moodustamiseks rakendatakse hindamiskriteeriume.

Sekkumine panustab tarbijate ja tootjate teadlikkuse tõstmisega ka erieesmärki SO9 „Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu“.

Sekkumise sihtgrupid

· Kvaliteedikavade arendamise toetamisel on sihtgrupiks riiklikke kvaliteedikavasid rakendavad tootjarühmad. Toetust võib taotleda riikliku kvaliteedikava arendamiseks, mis vastab komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 2022/126 artiklis 47 sätestatud nõuetele.

· Kvaliteedikavade raames toodetud toodete teavitus- ja müügiedendustegevuste toetamisel on sihtgrupiks liidu ja riiklikke kvaliteedikavasid rakendavad tootjate või töötlejate koostöövormid. Toetust võivad taotleda komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 2022/126 artiklis 47 sätestatud nõuetele vastavat riiklikku kvaliteedikava rakendavad tootjarühmad, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1151/2012, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2019/787 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 alusel registreeritud toodet tootvaid ettevõtjaid ühendavad tootjate rühmad ning nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 alusel mahepõllumajanduslikult toodetud toodete põllumajandustootjaid või töötlejaid ühendavad tootjate rühmad.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetatakse riiklike kvaliteedikavade arendamist ning Liidu ja riiklikke kvaliteedikavade teavitus- ja müügiedendustegevusi. Toetusesaajad on vastavalt:

· Kvaliteedikavade arendamise puhul antakse toetust komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 2022/126 artiklis 47 sätestatud nõuetele vastavat riiklikku kvaliteedikava rakendavatele tootjarühmadele. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 77 lõikele 2 toetatakse uusi koostöövorme, sealhulgas olemasolevaid, kui alustatakse uut tegevust.

Teavitus- ja müügiedendustegevuste puhul antakse toetust komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 2022/126 artiklis 47 sätestatud nõuetele vastavat riiklikku kvaliteedikava rakendavatele tootjarühmadele, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1151/2012, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2019/787 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 alusel registreeritud toodet tootvaid ettevõtjaid ühendavatele tootjate rühmadele ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/848 alusel mahepõllumajanduslikult toodetud toodete põllumajandustootjaid või töötlejaid ühendavatele tootjate rühmadele. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 77 lõikele 2 toetatakse uusi koostöövorme, sealhulgas olemasolevaid, kui alustatakse uut tegevust ning kõnealune koostöö peab hõlmama vähemalt kahte osalejat.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina**.**

Toetatavad tegevused

Kvaliteedikavade arendamise puhul antakse toetust näiteks järgmiseks:

- väliseksperdi/konsultandi kaasamine;
- kvaliteedikava tutvustamine infopäevade, koolituste ja personaalsete nõustamiste raames;
- koolitused rahvusvahelise kogemuse jagamiseks;
- kvaliteedikavas osalejate regulaarsete kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrollide kulud.

Kvaliteedikavade raames toodetud toodete teavitus- ja müügiedendustegevuste puhul toetatakse näiteks:

- messidel osalemine või nende korraldamine;
- turundusürituse korraldamine;
- teavitustegevused (teavituskampaaniad, reklaam);
- turu-uuringu tegemine.

Nii kvaliteedikavade arendamise kui kvaliteedikavade teavitus- ja müügiedendustegevuste puhul on abikõlblikud projekti elluviimisega seotud haldamise ja projektijuhtimise kulud.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☑ ühikuhinnad

☑ kindlasummalised maksed
☑ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Kvaliteedikavade arendamiseks toetuse andmisel kasutatakse üldjuhul vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklile 83 lihtsustatud kulumeetodeid, milleks on kindlasummalised maksed, mis põhinevad makseasutusega eelnevalt kokku lepitud eelarveprojektidel ja/või ühikuhinnad, kuid võib kasutada ka tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamist. Kvaliteedikavade arendamise toetuse lihtsustatud kulumudeli väljatöötamiseks tellitakse vajadusel analüüs. Ühikuhindasid rakendatakse näiteks kvaliteedikava nõuetele vastavuse regulaarsete kontrollide puhul. Riiklikku kvaliteedikava rakendav tootjarühm esitab mitmeaastase tegevuskava, milles on välja toodud tegevused kvaliteedikava arendamiseks. Arendustegevuste puhul võib kasutada nii tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamist, tegevuste ühikuhindasid kui ka eelarveprojektil põhinevat kindlasummalist makset. Tegevuste kulud peavad olema mõistlikud ja põhjendatud. Toetuse suurus kvaliteedikava kohta kokku on kuni 100 000 eurot aastas. Toetuse määr on 100% tegelikult kantud rahastamiskõlblikest kuludest.

Liidu ja riiklike kvaliteedikavade teavitus- ja müügiedendustegevuste toetuse puhul makstakse toetust tegelikult tehtud ja välja makstud abikõlblike kulude hüvitamise vormis. Taotleja esitab toetuse taotlemiseks projekti, milles võib kombineerida erinevaid toetavaid tegevusi. Maksimaalne toetuse suurus on kuni 70% abikõlblike kulude maksumusest, vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 77 lõike 8 punktile a.

Projekti juhtimise ja haldamisega seotud kulude puhul kasutatakse ühtse määra alusel rahastamist.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse suurus

Kvaliteedikavade arendamise puhul antakse toetust koostöökulude ning rakendatud tegevuste kulude katmiseks kuni 100 000 eurot ühe kvaliteedikava kohta aastas, esitada võib mitmeaastaseid projekte. Kvaliteedikavade raames toodetud toodete müügiedendustegevuste puhul on maksimaalne toetuse suurus kuni 70% abikõlblike kulude maksumusest ning maksimaalselt 150 000 eurot ühe projekti kohta. Müügiedendustegevuste kohta võib esitada kuni 3-aastaseid projekte.

Lisaselgitus

Sekkumine on kavandatud vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklile 77. Kvaliteedikavade arendamisel puhul ei ületa toetus kvaliteedikava kohta 100 000 eurot aastas. Kvaliteedikavade raames toodetud toodete müügiedendustegevuste puhul tuleneb toetuse suurus artikli 77 lõike 8 punktist a.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Toidusektori toetamine jääb üldjuhul TFEU artikli 42 kohaldamisalasse. Juhul, kui tegemist on töödeldud toodetega, siis TFEU artiklit 42 ei kohaldata.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☑ Teavitamine ☑ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

SA.115637

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.
☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta
Ei kohaldata

10 WTO nõuete täitmine
Roheline kategooria
WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2
Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Roheline kast (WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punkt 2 (f)). Abi antakse turundus- ja reklaamiteenusena. Tegu ei ole otsemaksetega tootjatele ega töötlejatele. Samuti pole abi seotud konkreetse toote, hinna ega kogusega.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS 3.2.1 - Maksimaalne toetuse summa kvaliteedikavade arendamise toetamisel	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.10	Ei
ÜS 3.2.2 - Maksimaalne toetuse summa kvaliteedikavade raames toodetud toodete müügiedendustegevuste toetamisel	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.10	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS 3.2.1 - Maksimaalne toetuse summa kvaliteedikavade arendamise toetamisel

Toetuse suurus on maksimaalselt 100 000 eurot aastas, vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 77 lõike 8 punktile b.

ÜS 3.2.2 - Maksimaalne toetuse summa kvaliteedikavade raames toodetud toodete müügiedendustegevuste toetamisel

Maksimaalne toetuse suurus on 150 000 eurot projekti kohta taotlusvoorus ning vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 77 lõike 8 punktile a kuni 70% abikõlblike kulude maksumusest.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS 3.2.1 - Maksimaalne toetuse summa kvaliteedikavade arendamise toetamisel (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.29 (ühik: Toetusesaajad)	0,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	**Summa:** 16,00 **Maksimaalne:** 3,00
ÜS 3.2.2 - Maksimaalne toetuse summa kvaliteedikavade raames toodetud toodete müügiedendustegevuste toetamisel (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.29 (ühik: Toetusesaajad)	0,00	4,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	**Summa:** 34,00 **Maksimaalne:** 6,00
KOKKU	O.29 (ühik: Toetusesaajad)	0,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	**Summa:** 36,00 **Maksimaalne:** 6,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	425 000,00	725 000,00	950 000,00	725 000,00	725 000,00	450 000,00	4 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	255 000,00	435 000,00	570 000,00	435 000,00	435 000,00	270 000,00	2 400 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

3.3 - Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine

Sekkumise kood (liikmesriik)	3.3
Sekkumise nimetus	Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine
Sekkumise liik	COOP(77) – Koostöö
Ühine väljundnäitaja	O.28. Toetust saavate tootjarühmade ja -organisatsioonide arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V3.1	Tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas tootjaorganisatsioonide loomise ja arendamis	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.10 ÜPP raames toetust saavate tootjarühmades, tootjaorganisatsioonides, kohalikel turgudel, lühikestes tarneahelates ja kvaliteedikavades osalevate põllumajandusettevõtete osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on toetada tunnustatud tootjaorganisatsioone oma juhtimisvõimekuse tõstmisel ning seeläbi tagada nende jätkusuutlikkus.

Sekkumine tuleneb vajadusest tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas tootjaorganisatsioonide loomise ja arendamise kaudu (V3.1), et toetada tunnustatud tootjaorganisatsioone professionaalsete juhtide palkamisel ning juurutada nende juhtimisvõimekust tõstvaid praktikaid, mis on tootjaorganisatsiooni arengu seisukohalt olulised, kuid millesse panustamiseks pole tootjaorganisatsioonidel piisavalt vahendeid.

Sekkumise sihtgrupp

Sekkumise sihtgrupiks on tunnustatud tootjaorganisatsioonid ja nende liidud, mis vastavad riigisiseses õiguses sätestatud tingimustele. Peamised tootjaorganisatsiooni tunnustamise tingimused puudutavad liikmete arvu ja erinevates sektorites turustatava toodangu miinimumväärtusi või koguseid, mis on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artiklite 154 ja 161 kohaselt liikmesriigi kehtestada. Tootjaorganisatsioone tunnustatakse üksnes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 1 lõikes 2 loetletud sektorites.

Toetatavad tegevused

Toetatavateks tegevusteks on tunnustatud tootjaorganisatsioonide või nende liitude edasisele arendamisele suunatud tegevused.

Taotlusi hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel.

Täpsemad nõuded ja tingimused sätestatakse riigisiseses õigusaktis.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Tunnustatud tootjaorganisatsioonid ja nende liidud.

Toetuse määramine

Toetuse saamise eelduseks on tootjaorganisatsiooni arendamise tegevuskava esitamine, milles on kirjeldatud tootjaorganisatsiooni arendamiseks planeeritavad edasised tegevused ning eesmärgid, mida läbi nende soovitakse saavutada. Tegevuskava esitatakse kuni viie aasta pikkuse perioodi kohta alates tootjaorganisatsiooni tunnustamisest.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetatavateks tegevusteks on tunnustatud tootjaorganisatsioonide või nende liitude edasisele arendamisele suunatud tegevused. Toetust võib anda üksnes uue tegevusega alustamiseks.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☐ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☑ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 77 lõike 8 punkti b kohaselt kindlasummaliste maksetena, mille suurus väheneb järk-järgult.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse suurus

Toetus arvutatakse tootjaorganisatsiooni turustatud toodangu vääruse põhjal. Toetuse suurus on kuni 10% turustatud toodangu väärtusest ja kui turustatava toodangu väärtus aastate lõikes suureneb, siis mitte rohkem kui 100 000 eurot aastas. Toetust makstakse tegevuskava alusel iga-aastaste maksetena mitte kauem kui viie aasta jooksul alates kuupäevast, mil tootjaorganisatsiooni tunnustati, ja toetus väheneb järk-järgult.

Lisaselgitus

Kasutatakse lihtsustatud kulumeetodi rahastamisviisi. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 77 lõike 8 punkti b kohaselt kehtestatakse tootjaorganisatsioonidele määr, mis on kuni 10% tootjaorganisatsiooni aastasest turustatud toodangust ning maksimaalselt 100 000 eurot aastas. Tootjaorganisatsiooni toetuse suurus on kuni 10% tema turustatud toodangu väärtusest ja kui turustatava toodangu väärtus aastate lõikes suureneb, siis mitte rohkem kui 100 000 eurot aastas.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Roheline kast (WTO põllumajandusleping, lisa 2, punkt 2). Tegu ei ole otsemaksetega tootjatele ega töötlejatele. Samuti ei ole abi seotud konkreetse toote, hinna ega kogusega.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS3.4.1 - Toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.10	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS3.4.1 - Toetuse summa

Sekkumise eelarve 2 450 000 eurot. Toetuse summa leidmisel on arvesse võetud tootjaorganisatsioonide arendamisega ja haldamisega kaasnevaid erinevaid kulusid, nt juhtide palkamine, ekspertide kaasamine.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS3.4.1 - Toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	0,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.28 (ühik: Toetusesaajad)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00	0,00	**Summa:** 5,00 **Maksimaalne:** 1,00
KOKKU	O.28 (ühik: Toetusesaajad)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00	0,00	**Summa:** 5,00 **Maksimaalne:** 1,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	490 000,00	490 000,00	490 000,00	490 000,00	490 000,00	0,00	0,00	2 450 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	294 000,00	294 000,00	294 000,00	294 000,00	294 000,00	0,00	0,00	1 470 000,00

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

3.4 - Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine

Sekkumise kood (liikmesriik)	3.4
Sekkumise nimetus	Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine
Sekkumise liik	COOP(77) – Koostöö
Ühine väljundnäitaja	O.32. Toetatud muude koostöötegevuste või -ühikute arv (välja arvatud punktis O.1 teatatud Euroopa innovatsioonipartnerlus)
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V3.4	Arendada toidusektori ettevõtjate koostööd ja turustusvõimalusi eelkõige läbi lühikeste tarneahelate	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.10 ÜPP raames toetust saavate tootjarühmades, tootjaorganisatsioonides, kohalikel turgudel, lühikestes tarneahelates ja kvaliteedikavades osalevate põllumajandusettevõtete osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumine on kavandatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 77 lõike 1 punkti f alusel, et toetada koostöövormе, mille eesmärk on parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas ning panustada osalejate turujõu tõstmisesse. Toetatakse uusi koostöövormе või olemasolevate koostöövormide uusi tegevusi. Sekkumine tuleneb vajadusest suunata toidusektori osapooli koostööle, et tootmismahtude koondamise tulemusel tagada parem juurdepääs turule ja seeläbi optimeerida kulusid ning suurendada sissetulekuid. Eesmärk on toetada lühikeste tarneahelate ja kohalike turgude arendamist toidusektori osapoolte koostööd soodustades, et vähendada vahendajate arvu tarneahelas ning toetada põllumajandussaadustele ja toidule uute turustusvõimaluste loomist.

Sekkumises toetatakse tegevusi, mis edendavad tarnehale osalejate vahel horisontaalset ja vertikaalset koostööd, et soodustada lühikeste tarneahelate ja kohalike turgude loomist ja arendamist. Kohalike turgude arendamisel ja populariseerimisel tuleb lisaks horisontaalsele koostööle, mis toimub põllumajandustootjate vahel, panustada ka vertikaalsesse koostöösse teiste toidusektori osapooltega - toidutöötlejatega, maaturismi, kulinaaria ja toitlustuse (HoReCa) valdkonnaga. Toetatavateks tegevusteks on näiteks erinevate kokandusvõistluste korraldamine, mille raames väärindatakse koostöös peakokkadega põllumajandustootjate toodangut eesmärgiga suurendada teadlikkust lühikestest tarneahelatest. Samuti

võimaldab sekkumine arendada põllumajandustootjate ja toidukäitlejate ning kokkade koostööd, mille eesmärk on minimaalsete vahendajate arvuga luua toodetele uusi turustuskanaleid. Selleks toetatakse näiteks ärisuunaga (B2B) koostööprojekte ja tegevusi (B2B), mille puhul on kaasatud minimaalne arv vahendajaid. Vertikaalne koostöö tarneahelas võimaldab eelkõige tõsta nähtavust ja turule orienteeritust.

Tarneahela osapoolte horisontaalse ja vertikaalse koostöö toetamise ja kohaliku turu arendamise eesmärk on soodustada koostööprojekte põllumajandustootjate, töötlejate ja teiste tarneahela- ning turuosaliste vahel, et ühendatud jõududega lahendada probleeme toodete turustamisel sh, tarnimisel, säilitamisel ja ladustamisel. Koostöös on võimalik pakkuda suuremat toodangu mahtu, saavutada kulude kokkuhoid tarnelahendustelt ja laopindadelt ning samal ajal vähendada kohalike tootjate sõltuvust edasimüüjatest. Kohaliku turu arendamine vähendab edasimüüjate arvu tarneahelas, soodustab otsekontakti lõpptarbijaga ning tõstab seeläbi tootjate sissetulekuid. Tegevused on suunatud Euroopa Liidu toimimise lepingu I lisaga hõlmatud põllumajandustoodete või nende töötlemisel saadud I lisaga hõlmatud või I lisaga hõlmamata toodete turustamisvõimaluste arendamisele.

Vajalik on toetada uute müügikanalite loomist, milleks on näiteks kohalikud taluturud või digitaalsed müügiplatvormid. Samuti on võimalik tootjatel luua ühine müügipunkt, rentides selleks ruumid ning ostes vajalikud seadmed. Ka juba toimival koostöövormil, kes turustab tooteid ühiselt, on võimalik töötada välja uus müügikanal või tarnelahendus. Toetatakse investeeringuid uute turustusvõimaluste loomiseks ja arendamiseks (nt toodete turustamiseks vajaliku seadme ning sisseseade ostmine, lao- või müügipinna üürimine või rentimine, tarkvaralahenduse ostmine, efektiivsete tarnelahenduste väljatöötamine jne). Lubatud on soetada ka kasutatud seadmeid, kui need ei ole soetamise hetkel vanemad kui viis aastat. Toetatakse ka teavitus- ja müügiedendustegevusi, mis on suunatud lühikese tarneahela müügikanalist teavitamisele ning ürituste korraldamine, mille eesmärk on lühikese tarneahela edendamine (nt messid, laadad, toidufestivalid, kokandusvõistlused).

Toetuse määramine

Taotlejal on võimalik esitada kuni 3-aastane projekt, milles on võimalik kombineerida erinevaid abikõlblikke tegevusi.

Taotlusi hinnatakse ja taotlustest paremusjärjestuse moodustamiseks rakendatakse hindamiskriteeriume. Eelistatakse projekte, kuhu on kaasatud rohkem osapooli ehk kasusaajate ring on laiem. Toetust antakse ainult lävendi ületanud taotlustele paremusjärjestuse alusel.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Abisaajad:

Toetuse taotlejaks on koostöövormid, mis peavad hõlmama põllumajandustoodete tootjat, kelle positsiooni väärtusahelas projektiga tugevdatakse.

Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamiseks saavad toetust taotleda:

·Mittetulundusühingud või tulundusühistud, kes on varasemalt tegutsenud toiduainetööstuse või põllumajandustoodete tootmise või turustamise valdkonnas ja kelle põhikirjaline eesmärk on nimetatud valdkondade edendamine.

·Tunnustatud tootjaorganisatsioonid ja nende liidud.

·Mittetulundusühingud, kes on varasemalt tegutsenud maaturismi või kulinaaria/toidukultuuri edendamise valdkonnas ja kelle põhikirjaline eesmärk on selle aja jooksul olnud nimetatud valdkonna edendamine.

·Muud koostöövormid, kuhu on kaasatud vähemalt kaks partnerit.

Täpsemad tingimused toetatavate tegevuste ja toetuse taotlejate kohta seatakse maaeluministri määruses.

Tegevuste ajaline kestus

Taotlejal on võimalik esitada kuni 3-aastane projekt, milles on võimalik kombineerida erinevaid

abikõlblikke tegevusi, mille eesmärk on põllumajandustoodete ja neist töödeldud toodete turustusvõimaluste arendamine.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina**.**

Lühikeste tarneahelate arendamisel toetatakse tegevusi, mis panustavad uute turustuskanalite arendamisse, sh näiteks:

- toodete turustamiseks vajalike seadmete ja sisustuse ostmine ning paigaldamine;
- müügi- või laopinna rent või parendamine;
- tarkvaralahenduse või selle litsentsi või kasutusõiguse ostmine, et toetada müügi- või tarneprotsessi;
- toetatavate tegevuste elluviimisega seotud mootorsõiduki kasutamise kulud või transporditeenuse ostmine.

Investeeringute puhul lähtutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 73 sätestatud nõuetest.

Teavitus- ja müügiedendustegevuste puhul on toetatavad sellise teabe levitamine ja ürituste korraldamine ning nendel osalemine (nt messid, laadad, toidufestivalid), mille eesmärk on suurendada üldsuse teadlikkust turustuskanalist, mille vahendusel on tarbijal võimalik tooteid osta.

Tarneahela osapoolte horisontaalse ja vertikaalse koostöö toetamise puhul toetatakse ka koostööprojekte ja tegevusipõllumajandustootjate, toidukäitlejate ja teiste tarneahela- ning turuosaliste vahel (sh maaturismi, kulinaaria ja toitlustuse (HoReCa) valdkonna ettevõtjatega), mille eesmärk on toodetele uute turustusvõimaluste loomine ärisegmedis (nt B2B kontaktürituste toetamine).

Projekti haldamisega seotud kulud ja projektijuhtimine. Lisaks otseselt tarneahela edendamist toetavatele tegevustele võib toetust taotleda ka projekti elluviimiseks vajaminevate haldamise ja projekti juhtimisega seotud kulude kohta.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☑ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☑ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Projektijuhtimise ja haldamisega seotud kulude puhul kasutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 lõike 1 punkti d alusel ühtse määra alusel rahastamist.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetust makstakse tegelikult tehtud ja välja makstud abikõlblike kulude hüvitamise vormis.

Projektijuhtimise ja haldamisega seotud kulude puhul kasutatakse lihtsustatud kulumeetodit. Toetuse minimaalne suurus projekti kohta on 5000 eurot. Toetuse maksimaalne suurus on 150 000 eurot ühe projekti kohta. Sõidukulude hüvitamiseks kasutatakse ühikuhinda. Toetuse maksimummäär mootorsõiduki kasutamise korral on kuni 0,5 eurot ühe sõidetud kilomeetri kohta.

Investeeringute puhul on toetuse määr maksimaalselt kuni 50% abikõlblike kulude maksumusest. Lubatud on soetada ka kasutatud seadmeid, kui need ei ole soetamise hetkel vanemad kui viis aastat.

Maksimaalne toetuse määr muude tegevuste (sh teavitus- ja koostöötegevused) puhul on kuni 70% abikõlblike kulude maksumusest.

Lisaselgitus

Sekkumine on kavandatud vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklitele 73 ja 77. Kuna müügivõimaluste arendamine vajab ka investeeringuid, siis nende puhul on toetuse määr maksimaalselt kuni 50% vastavalt artikli 73 lõikele 4.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamise toetamine on TFEU artiklit 42 kohaldamisalas, kui toode on hõlmatud TFEU lisaga 1. Töödeldud põllumajandustooted, mis ei ole TFEU lisaga 1 hõlmatud, jäävad TFEU art 42 kohaldamisalast välja.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☐ Üldine grupierandi määrus ☐ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Roheline kast (WTO põllumajandusleping, lisa 2, punkt 2 (f)). Abi antakse turundus- ja reklaamiteenusena. Tegu ei ole otsemaksetega tootjatele ega töötlejatele. Samuti pole abi seotud konkreetse toote, hinna ega kogusega.

Investeeringud – roheline kast (WTO põllumajandusleping, lisa 2, punkt 11). Investeeringud ei ole seotud tootmise liigi, mahu või hindadega ega suuna tootma kindlaid põllumajandussaaduseid.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS2.4.1 - Keskmine toetuse summa	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.10	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS2.4.1 - Keskmine toetuse summa

Keskmise toetuse summa prognoos põhineb eelmistel EL eelarveperioodil lühikeste tarneahelate ja kohalike turgude edendamise toetusmeetme rakendamisel saadud kogemustele. Ühes taotlusvoorus prognoosime 8 kuni 11 koostööprojekti toetamist. Kuna sekkumise alt on võimalik teha väga erineva mahuga projekte, näiteks osta vabaõhuüritustel toidu turustamiseks vajalik välitelk või koostada kuni 3-aastase tegevuskavaga projekt, mis sisaldab hulgaliselt erinevaid tegevusi, mille eesmärk on lühikeste tarneahelate või kohalike turgude arendamine. Minimaalne toetuse suurus 5000 eurot aitab välistada ühekordseid väikese mõjuga projekte.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS2.4.1 - Keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	120 000,00	120 000,00	120 000,00	120 000,00	120 000,00	120 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.32 (ühik: Tegevused)	0,00	5,00	10,00	10,00	10,00	10,00	5,00	**Summa:** 50,00 **Maksimaalne:** 10,00
KOKKU	O.32 (ühik: Tegevused)	0,00	5,00	10,00	10,00	10,00	10,00	5,00	**Summa:** 50,00 **Maksimaalne:** 10,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	350 000,00	950 000,00	1 500 000,00	1 400 000,00	1 200 000,00	600 000,00	6 000 000,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	210 000,00	570 000,00	900 000,00	840 000,00	720 000,00	360 000,00	3 600 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

8.4 - LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng

Sekkumise kood (liikmesriik)	8.4
Sekkumise nimetus	LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng
Sekkumise liik	COOP(77) – Koostöö
Ühine väljundnäitaja	O.31. Toetatud kohaliku arengu strateegiate (LEADER) või ettevalmistavate tegevuste arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Jah

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Maapiirkond vastavalt strateegiakava peatükile 4.7.2, v.a Kuressaare linn ja Kudjape alevik.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
SO7 Muuta valdkond noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V8.1	Luua eeldused atraktiivsete, hästi tasustatud töökohtade tekkeks, mis oleks atraktiivsed ka noortele	1	Jah
V8.2	Arendada olemasolevaid aktiivseid kogukondi, kaasata noori, kasvatada tugevaid kohalikke kogukondi	1	Jah
V8.6	Vaesuse vähendamine, soolise võrdsuse suurendamine ja põhiteenuste kättesaadavus sotsiaalse heaolu t	3	Osaliselt

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad

kuvatakse paksus kirjas
R.37 ÜPP projektides toetatud uued töökohad
R.38 Kohalike arengustrateegiatega hõlmatud maarahvastiku osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumine põhineb SWOT analüüsi tulemusena ilmnenud vajadusest säilitada ja arendada olemasolevat tugevat ja aktiivset kogukonda, sh kaasates noori, suurendada sotsiaalset heaolu läbi sotsiaalse kaasatuse ja vaesuse vähendamise ning luua atraktiivseid ja hästi tasustatud töökohti. LEADER programm on varasematel perioodidel tõestanud oma efektiivsust parandades maapiirkondade sotsiaalmajandusliku olukorda ning luues uusi töökohti. Perioodil 2014–2020 rakendasid LEADER programmi 26 kohalikku tegevusrühma ning 8 kohalikku kalanduse algatusrühma. LEADER on oluliselt aidanud kaasa üldisele elukvaliteedi parandamisele maapiirkondades, toetades kogukondasid ning ettevõtteid kohaliku elu edendamisel.

Perioodil 2023–2027 on LEADERi kaudu võimalik toetada kohalikul tasandil kaksiküleminekul (rohe- ja digi-) kohalikke ettevõtjaid, elanikke ning vabaühendusi nii investeeringute kui teadmiste osas vastavalt kohaliku arengu strateegias seatud eesmärkidele. Tänu LEADER võrgustikule ja alt-üles lähenemisviisile on võimalik toetada piirkonnapõhiseid projekte, jagada häid praktikaid, luua uusi võrgustikke, proovida uuenduslikke lahendusi ning pakkuda täiendavaid võimalusi, arvestades seejuures piirkonnaspetsiifilisi vajadusi, võimalusi ja eesmärke. Suunates suuremat tähelepanu kohaliku tegevusrühma poolt osalejate suutlikkuse suurendamisele tegevuste välja töötamisel ning panustades täiendavale üksiknõustamisele, on võimalik kasutada ära tegevusrühmade kui kohaliku arengumootori oskusi ning seeläbi arendada piirkondi läbimõeldult ning sidusalt. Läbi kohalike tegevusrühmade võrgustiku ja liikmete saab kaasatud enamik maapiirkonna elanikkonnast. Ühiselt tehtavad tegevused ja piirkonna arendamine loob eeldused tugevaks kogukonnaks, kes on võimelised toetama ka ühiskonna nõrgemaid liikmeid. Siinkohal on oluliseks aspektiks kohalike tegevusrühmade omavahelised koostööprojektid ja muud koostööd toetavad projektid. Kohalike tegevusrühmade oluline ülesanne on piirkonda võimestada ning kaasata erineva tausta ja olukorraga inimesi. Olulisel kohal on tegevusrühmade haldussuutlikkuse kasvatamine, sh kommunikatsioonitegevused, riigihangete läbiviimise oskused jms. Siinkohal on oluline roll ka ÜPP võrgustikul, tuues kokku kohalikud tegevusrühmad, makseasutuse ja korraldusasutuse ning vahendades ja toetades tegevusrühmasid läbi koolituste, infopäevade, seminaride ja muu vajalikku teabega (nt EL parimad praktikad).

Sekkumist rakendatakse Euroopa Nõukogu ja Parlamendi määruse (EL) nr 2021/1060 artikli 31 alusel ning võttes arvesse sama artikli punktis 2 sätestatud tingimusi. LEADER-sekkumist rakendavad nõuetele vastavad kohalikud tegevusrühmad, kes on moodustunud avaliku ja erasektori partnerluses. Seejuures peab tegevusrühma liikmeks olema vähemalt iga osaleva omavalitsuse kohta ka vähemalt üks ettevõtluse ja üks mittetulundussektori esindaja. Kohaliku tegevusrühma kõrgeimaks organiks on üldkoosolek, kus igal tegevusrühma liikmel on üks hääl. Kohaliku tegevusrühma igapäevast tööd juhib juhatus. Juhatuse liikmed valitakse perioodiliselt kooskõlas mittetulundusühingute seadusega. Kohaliku tegevusrühma tegevustes, sh otsustustasandil lähtutakse võrdse kohtlemise printsiibist ning välditakse diskrimineerimist. Kohalikud tegevusrühmad peavad vastama vähemalt järgmistele nõuetele:

· ta tegutseb mittetulundusühinguna, kelle liikmeks on vähemalt kaks kohalikku omavalitsust ning samas tegevuspiirkonnas tegutsevad ettevõtjad ja mittetulundusühingud või sihtasutused;

· tema tegevuspiirkonna elanike arv on vahemikus 10 000 kuni 150 000;

· tegevuspiirkonna elanike arvus ja kohalike omavalitsuste arvus on lubatud põhjendatud erandid, mille aluseks on kohaliku tegevusrühma saarelisus, territooriumi asustustihedus või kultuurilis-etniline eripära;

· tema põhikirjaline tegevus on suunatud kohaliku elu arendamisele;

· tagab mittediskrimineeriva ja läbipaistva valikuprotsessi ja kriteeriumid, vältides isikute seotust ja tagades, et ükski huvirühm ei oma häälteenamust otsustustasandil;

· tema tegevuspiirkonna moodustavad ühiste majanduslike, kultuuriliste ja sotsiaalsete huvidega

omavalitsused, mille territooriumid kuuluvad samasse geograafilisse piirkonda;

· tegevuspiirkond on kohaliku tegevusrühma liikmeks olevate valdade, sh vallasiseste linnade ja linnade territoorium, mis asub maalises ja väikelinnalises asustuspiirkonnas;

· kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkond ei tohi kattuda teise kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkonnaga;

· ta on avatud uute liikmete vastuvõtmisele.

Täiendavad nõuded kohalikule tegevusrühmale ja tema tegevuspiirkonnale sätetakse maaeluministri rakendusmääruses.

Kohalikud tegevusrühmad koostavad enda tegevuspiirkonna kohta kohaliku arengu strateegia, mis sisaldab Euroopa Nõukogu ja Parlamendi määruse (EL) nr 2021/1060 artikli 32 lõikes 1 nimetatud elemente. Nii strateegiate väljatöötamine kui ka rakendamine toimub alt-üles põhimõttel. Strateegiad koosnevad omavahel seotud ja mitut valdkonda hõlmavatest toetusmeetmetest. Kohalik tegevusrühm arvestab strateegia koostamisel ning strateegia meetmete valikukriteeriumite seadmisel võrdse kohtlemise põhimõtteid ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartas seatud põhimõtteid. Lisaks kolme sektori koostööle on LEADERis oluline võrgustikutöö soodustamine. Võrgustikutöö soodustamist toetab lisaks kohalike tegevusrühmade omavahelisele koostööle ka ÜPP võrgustik, aidates nt rahvusvaheliste koostööpartnerite leidmisel. Kohalikes arengustrateegiatega suunatakse tähelepanu uuenduslikke ja innovaatiliste projektidele ning nende toetamisele.

Strateegiate valimine

LEADERit on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artikli 31 punkti 1 kohaselt võimalik rakendada lisaks Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondile (EAFRD), kus see on liikmesriikidele kohustuslik, ka Euroopa Regionaalarengu Fondis, Euroopa Sotsiaalfond+, Õiglase Ülemineku Fondis ning Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondis, eesmärgiga paremini kaasata kohaliku tasandi võimalusi, tugevdada ja hõlbustada kogukonna juhitud kohalikku arengut ning lihtsustada laiapõhjaliste piirkonnapõhiste kohaliku arengu strateegiate elluviimist. Kohaliku arengu strateegia valimise eelduseks on kohaliku tegevusrühma ja kohaliku arengu strateegia nõuetele vastavus. Kohalik arengustrateegia peab vastama vähemalt järgmistele nõuetele:

· võtab arvesse kohalikke vajadusi, potentsiaali ning sisaldab innovaatilisi elemente kohalikus kontekstis, võrgustumist ning koostööd;

· sisaldab piirkonna ja rahvastiku kirjeldust, sh rahvastiku prognoositavaid trende;

· sisaldab ülevaadet kogukonna kaasamise protsessist;

· sisaldab piirkonna arenguvajaduste ja potentsiaali analüüsi, sh ülevaadet tugevustest, nõrkustest, võimalustest ja ohtudest;

· on sidus asjaomaste valdkondlike ja piirkondlike arengukavadega;

· koostatav arengustrateegia ei tohi olla vastuolus territooriumi KOVi(de) arengukava(de)s ning maakonna strateegias toodud valikutega;

· kirjeldab strateegia eesmärke ja püstitatavaid tulemusi koos sihtväärtustega;

· sisaldab strateegias planeeritavate meetmete loetelu ja kirjeldust;

· kirjeldab strateegiat rakendava kohaliku tegevusrühma suutlikkust strateegiat rakendada;

· sisaldab strateegia juhtimise, seire ja hindamise korralduse kirjeldust;

· sisaldab strateegia rahastamiskava, vajaduse korral erinevate fondide kaupa.

Nõuetele vastavad kohalikud arengustrateegiad valitakse välja valikukomisjoni poolt, kuhu kuuluvad asjaomase fondi korraldus- ja rakendusasutuse esindajad. Vajadusel kaasatakse protsessi ka eksperdid. Strateegiate valimisel lähtutakse eelkõige strateegia vastavusest eelpool sätestatud nõuetele, strateegia seosest panustavate fondide eesmärkidele, strateegias seatud ambitsioonikusest ning strateegia koostanud tegevusrühma suutlikkusest strateegiat rakendada. Kattuvate piirkondadega strateegiad ei ole lubatud ning kattuvate strateegiate esitamisel eelistatakse strateegiat, mille esitanud tegevusrühmal on varasem

kogemus sarnase strateegia rakendamisel. Täpsemad strateegia valikukriteeriumid ja valimise kord sätestatakse maaeluministri rakendusmääruses.

Strateegiad kiidab heaks Maaeluministeerium. Olukorras, kus kohaliku arengu strateegiat rahastatakse lisaks EAFRD-le ka teistest fondidest, korraldatakse nende strateegiate valimiseks ühine voor (vt täpsemalt sekkumise kirjelduse punktis 9).

Strateegiate esmane valimise voor tehakse eeldatavasti 2023. aastal, kuid mitte hiljem kui aasta pärast viimase asjakohase programmi heakskiitmist. Kohalik tegevusrühm saab kohaliku arengustrateegia rakendamisega alustada peale strateegia heaks kiitmist. Paralleelselt jätkavad perioodil 2023–2027 tegutsemist Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi haldusalas tegevust eraldi kalanduse tegevusrühmad selleks, et tagada nende juba mitmeid aastaid tegutsenud gruppide selge haakumine kalanduspoliitika kui tervikpoliitikaga.

Strateegiate ulatus

LEADER-sekkumise üldeesmärgiks on maapiirkondades atraktiivse elu- ja ettevõtluskeskkonna ning aktiivsete ja ühtehoidvate kohalike kogukondade terviklik arendamine läbi LEADER-põhimõtte.

LEADER-sekkumist rakendatakse läbi strateegiate, mis on koostatud alt-üles põhimõttel koostöös kohaliku omavalitsuste üksustega, ekspertide, kodanikuühenduste ja ettevõtjatega. Meetmete kujundamine, sh eesmärkide seadmine, valikukriteeriumite ning muude tingimuste seadmine on kohaliku tegevusrühma pädevuses. Üheks kohustuslikuks strateegia osaks on koostöö, mis toetab kohalike tegevusrühmade vahelist koostööd nii riigisiseselt kui rahvusvaheliselt teiste kohalike tegevusrühmade või muu avaliku ja erasektori partnerlusel põhineva ühendustega, kelle põhikirjaline eesmärk on suunatud maaelu arendamisele ja kes on oma piirkonna kohta töötanud välja nõuetele vastava strateegia.

Strateegia rakendamisel on ette nähtud kohalikule tegevusrühmale toetus strateegia rakendamiseks, mis hõlmab endas toetust strateegia rakendamisega seotud seire, hindamise ja juhtimise kuludeks, sh organisatsiooni personali ja halduskuludeks ning piirkonna elavdamiseks.

Kohalikud arengustrateegiad panustavad vähemalt ÜPP-kava 8. erieesmärgi ellu viimisele „Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust“. Lisaks võivad kohalikud arengustrateegiad panustada ka mõnda teise ÜPP-kavas nimetatud erieesmärki. Kohalikul tasandil on võimalus otsustada, kas soovitakse strateegiaga panustada ka Euroopa Sotsiaalfond+ erieesmärki (k), milleks on parandada võrdset ja õigeaegset juurdepääsu kvaliteetsetele, kestlikele ja taskukohastele teenustele, sealhulgas teenustele, millega parandatakse eluaseme ja isikukeskse hoolduse, sealhulgas tervishoiu kättesaadavust; ajakohastada sotsiaalkaitsesüsteeme, sealhulgas parandada juurdepääsu sotsiaalkaitsele, pöörates erilist tähelepanu lastele ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele; parandada tervishoiusüsteemide ja pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavust (sealhulgas puuetega inimeste jaoks).

Kohalikud arengustrateegiad töötatakse välja vastavalt kohaliku piirkonna vajadustele, lähtudes LEADER-sekkumise fookusest, milleks on:

· ettevõtluse arendamine, eelkõige uute tasuvate töökohtade ja/või innovaatiliste lahenduste kaudu;
· kohalike kogukondade, elanike ning noorte tulevikuliidrite võimestamine;
· teenuste kättesaadavuse parandamine, sh läbi kogukonnateenuse arendamise;
· keskkonna- ja kliimasõbralike (sh bio- ja ringmajandust propageerivate) lahenduste välja töötamine ja rakendamine;
· maaelu positiivse kuvandi säilitamine ja propageerimine, sh arukate külade edendamine.

Olukorras, kus strateegia panustab ka eelpool mainitud ESF+ eesmärkidesse, peab strateegias sisalduma eraldi meede, mille fookus on seotud:

·pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine ning hoolduskoormuse leevendamine;

·inimväärikuse tagamine ning sotsiaalse kaasatuse suurendamine.

Strateegiad panustavad LEADER-sekkumise fookusvaldkondadesse vastavalt piirkonnas kokku lepitud ja prioritiseeritud eesmärkidele ja tegevustele.

Ülesannete jaotus

Toetust saanud kohalike tegevusrühmade ülesanneteks on:

· piirkonna elanike suutlikkuse suurendamine ja toetamine tegevuste välja töötamisel ja rakendamisel;

· mittediskrimineeriva ja läbipaistva valikumenetluse ning toimingute valikukriteeriumite koostamine, millega välditakse huvide konflikte ja kus ükski huvirühm ei kontrolli otsustamistasandit;

· projektikonkursside korra ettevalmistamine ja avaldamine, sealhulgas valikukriteeriumite määratlemine;

· toetustaotluste vastuvõtmine, hindamine ja toetuse summa kindlaks määramine ning projektitaotluste paremusjärjestuse ettepaneku suunamine toetuse heakskiitmise eest vastutavale makseasutusele;

· jälgib strateegia eesmärkide täitmist;

· vastutab strateegia rakendamise, hindamise ja strateegia seire eest.

Kohalikule tegevusrühmale ei seata täiendavaid ülesandeid väljaspool Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artikli 33 punktis 3 sätestatud ülesandeid.

Maaeluministeeriumi kui korraldusasutuse ülesanneteks on strateegiate valimise korraldamine, sh rakendusmääruse välja töötamine, vajadusel ühiskomitee tegevuse korraldamine ning strateegiate heaks kiitmine. Maaeluministeerium töötab välja ka rakendusmääruse, mille alusel rakendatakse kohaliku arengu strateegiates käsitletud ÜPP strateegiakava eesmärkidele vastavaid meetmeid. PRIA kui EAFRD makseasutus töötab välja EAFRD-st rahastatavate tegevuste vastu võtmiseks vajalikud süsteemid ning korraldab muu taotlemisega seonduvate protsesside välja töötamise ja rakendamise. PRIA teostab ka kohalike tegevusrühmade poolt välja valitud projektide üksiktegevuse abikõlblikkuse kontrolli, teostab kohapealsed kontrollid ning maksab toetuse välja otse toetuse saajale, kui tegemist on ÜPP strateegiakava eesmärkidele vastava kohaliku arengu strateegia meetmega.

ESF+ osa kirjeldatakse kohaliku arengu strateegiates eraldi seisvalt ning nende eesmärkide ellu viimiseks luuakse strateegias eraldi meede. Vastava rakendusmääruse koostab ESF+ eest vastutav rakendusasutus ning meetme rakendamise eest, sh projektide üksiktegevuse abikõlblikkuse kontrolli, teostab kohapealsed kontrollid ning maksab toetuse välja otse toetuse saajale ESF+ rakendusüksus.

LEADER-sekkumise raames ei kasutata juhtfondi võimalust, seega peavad strateegiad vastama kõikidele kohalduvatele nõuetele. Sünergia loomiseks ja strateegiate rakendamise jälgimiseks osalevad asjaomased korraldus- ja rakendusasutused ühiskomitees.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaajad

Abikõlblikeks taotlejateks on piirkonnas tegutsev mikro, väike või keskmise suurusega ettevõtja, mittetulundusühing, sihtasutus, kohalik omavalitsus ning füüsilisest isikust ettevõtja.

Kohalik tegevusrühm võib strateegias kitsendada abikõlblike taotlejate ringi ning seada täiendavaid nõudeid taotlejatele. Kohalik tegevusrühm võib olla toetuse saajaks.

Toetuskõlblikkuse tingimused

Kohalik tegevusrühm viib ellu heakskiidetud arengustrateegiat läbi strateegia meetmete. Meetmetes on kirjeldatud toetatavad tegevused, meetme sihtgrupp, maksimaalsed toetuse summad ja toetuse määrad arvestades strateegiakavas ning EL ja siseriiklikes õigusaktides sätestatud nõudeid. Kohaliku arengu strateegia meetmetes toetatavad tegevused, mis sisaldavad investeeringuid lähtuvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 77 lõike 4 punkti b alusel sama määruse artiklist 73.

Projektitoetuse raames toetatakse ka kasutatud masinate ja seadmete ostmist, samuti on lubatud liisingu kasutamine. Käibemaks ei ole abikõlblik juhul, kui projektitoetuse taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist käibemaksuseaduse alusel. Mitteabikõlblikud ja vajadusel abikõlblikud kulud määratakse rakendusmäärusega.

Kohalik tegevusrühm võib olla taotlejaks projektidel, mis omavad laiemat mõju või mille järgi on piirkonnas vajadus, kuid puudub algataja. Toetust strateegia rakendamiseks ning koostööprojektideks saab taotleda nõuetele vastav kohalik tegevusrühm.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetatakse kohaliku tegevusrühma toetamist ning strateegia rakendamiseks vajalike tegevuste elluviimist, sh koostöö tegevust (projektitoetus). Projektitoetusena käsitletakse erinevaid tüüpi projekte (nt investeeringuprojektid, ühistegevuse projektid, *umbrella*-tüüpi projektid, kogukonnateenuse arendamise projektid ning koostööprojektid).

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☐ ühikuhinnad

☑ kindlasummalised maksed

☑ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Projektitoetuste puhul antakse toetust sõltuvalt projektitüübist, kas toetuse saaja poolt tegelikult tekkinud rahastamiskõlblike kulude hüvitamise kaudu või kindlasummalise maksena. Lisaks nähakse ette ka võimalust kasutada ühtse määra alusel rahastamist, sh Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artiklis 54 välja toodud kaudse kulu võimalusi. Lihtsustatud kulumeetodite korral leitakse toetuse summad või määrad tuginedes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 83 välja toodud võimalustel ning töötatakse välja koos makseasutusega või tellitakse ekspertidelt. Projektitüübid, mille puhul lihtsustatud kulumeetodeid kasutatakse kirjeldatakse rakendusmääruses.

Kohaliku tegevusrühma toetust võib anda Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 34 lõike 1 punktis c nimetatud tegevusteks. Kohaliku tegevusrühma toetusega rahastatavate tegevuste maksumus hüvitatakse ühtse määra alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 83 lõike 1 punkti d kohaselt. Kohaliku tegevusrühma toetuse suurus arvutatakse ühtse määra alusel makstud projektitoetuste summast. Lähtudes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL)

2021/2115 artikli 83 lõike 2 punktist a (i) on kohaliku tegevusrühma toetuse suuruse arvutamiseks ühtne määr 26% makstud projektitoetuste summast – seda olenemata sellest, kas strateegia hõlmab ühe või mitme fondi eesmärke. Alloleva punkti 9 kohaselt kaetakse mitme fondi eesmärke hõlmava strateegia korral strateegiaga seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artikli 34 lõike 1 punktis c nimetatud tegevused EAFRD vahenditest. Ühtse määrana antav kohaliku tegevusrühma toetus ei ületa Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 34 lõike 2 teises lauses sätestatud maksimaalset toetuse määra 25% strateegiale eraldatud avaliku sektori osaluse kogusummast.

Tegevused ja projektitoetused, mille osas on võimalus kasutada ettemakseid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2116 artikli 44 punktis 3, kirjeldatakse maaeluministri rakendusmääruses.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Toetuse määr

· maksimaalne toetuse summa projektitaotlustel on 200 000 eurot;
· maksimaalne toetuse määr on ettevõtlusele suunatud projektidel kuni 60%;
· mittetootlike investeeringute korral on toetuse määr kuni 90%;
· kogukonnateenuse korral on toetuse määr kuni 90%;
· kohaliku tegevusrühma toetuse korral on toetuse määr 100%;

minimaalne toetuse määr on 15%.

Lisaselgitus

Kohalikul tegevusrühmal on õigus meetmetes maksimaalseid toetussummasid ning määrasid vähendada.

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Sekkumise raames maapiirkondade ettevõtjate toetamine ei kuulu TFEU artikli 42 kohaldamisalasse.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☑ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

SA.108426

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Milline on programmi LEADER lähenemise lisaväärtus maaelu arengu eesmärkide saavutamisel?

LEADER sekkumise lisandväärtus esineb peamiselt kolmes aspektis – sotsiaalse kapitali kasv, kohaliku valitsemise parandamine, paremad projektitulemused võrreldes muude lähenemistega. Lisaks põhineb sekkumisega loodav lisandväärtus eelkõige kogukondliku aktiivsuse kasvul ja piirkonna põhisel lähenemisel. Eeldusel, et kohalike strateegiatega saab hõlmatud kuni 96% maapiirkonna elanikest, omab sekkumine laiapõhjalist mõju kogu maapiirkonnale. Läbi kogukondade tugevdamise ning võimestamise, sh noorte tulevikuliidrite toetamise, luuakse eeldused jätkusuutlikeks maapiirkondadeks. Tugevad kogukonnad suudavad ise lahendada takistusi ja probleeme enda piirkonnas. Sotsiaalse kapitali arengut

toetab LEADERi üldine raamistik, mis loob võimalused erineva tausta, huvirühma ning eesmärkidega organisatsioonide ning isikutele ühiseks koostööks nii projektide kui kohalike tegevusrühmade enda piirkonna elavdamise tegevuste kaudu. Seejuures aitavad sotsiaalse kapitali kasvule aitavad kaasa eelkõige koostööprojektid nii siseriiklikul kui rahvusvahelisel tasandil. Ükski teine sekkumine ei võimalda nii laiapõhjalist ja valdkondadeülest koostööd erinevate piirkondade vahel kui LEADER.

Täiendavalt loob LEADER võimaluse avaliku ja erasektori koostöö edendamiseks, osaluse suurendamiseks ja kaasamiseks läbi ühiselt seatud eesmärkide, ühiste tegevuste ning strateegia rakendamise kaudu. Koostöö aitab parandada kohalikku taseme valitsemist, luues sünergia kohaliku tasandi erinevate osapoolte vahel leides erinevate huvide põhjal kompromisse oma piirkonna efektiivseks arendamiseksPiirkonna võimestamise ja tegevuste kommunikeerimise kaasatakse erinevaid sihtgruppe ning luuakse võimalused nende esitlemiseks (luues nt noortekogusid, kogukonnavanemaid, piirkonna töörühmi jne), kaasates seejuures erinevate taustaga inimesi piirkonna arendamisse (nt migrandid, teisest rahvusest isikud, puuetega inimesed jne). Läbi erinevate ühistegevuste luuakse võimalused ka sotsiaalse heaolu kasvuks maapiirkondades.

Strateegias välja töötatud meetmed põhinevad konkreetse piirkonna SWOT-ile ning vajadustele, seega on need sihistatud võimalikult täpselt ning on kooskõlas konkreetse piirkonna eripäradega. See loob eelduse, et läbi LEADER-sekkumise viiakse ellu projekte, mis omavad suuremat mõju kohalikul tasandil ning annavad hoogu uuenduslike ning innovaatiliste lahenduste rakendamiseks. Koostööprojektid ning tihe võrgustik annab võimaluse jagada häid praktikaid ning õppida teiste piirkondade kogemustest Selline lähenemine aitab saavutada paremaid tulemusi ning suuremat mõju võrreldes nende projektidega, mida rakendatakse väljaspoolt LEADER lähenemist. Komplekssena annab LEADER suure panuse maapiirkondade tööhõivele ja majanduskasvule, vähendades vaesust ning suurendades sotsiaalset kaasatust.

Kirjeldage, kuidas tagatakse rakendamismudeliga programmi LEADER lähenemisega seotud põhimõtete ja -nõuete täitmine

LEADER-sekkumine põhineb seitsmel printsiibil – piirkonnapõhine lähenemine, altpoolt tulev algatus, avaliku ja erasektori partnerlus, uuenduslikkuse soosimine, integreeritud ja mitut valdkonda hõlmav lähenemine, võrgustikutöö edendamine ja koostöö. Sekkumist rakendatakse läbi kohalike arengustrateegiate, mis on koostatud konkreetsele tegevuspiirkonnale, lähtuvalt piirkonna vajadustel. Arengustrateegiate elluviimist koordineerib mittetulundusühing (kohalik tegevusrühm), kelle liikmeks kuuluvad nii avaliku kui erasektori esindajad, seejuures peab tegevusrühma liikmelisus olema esindatud kõigist kolmest (ettevõtlus, avalik ja mittetulundus) sektorist. Tegevusrühmale ja strateegiale seatud nõuded on kirjeldatud eespool. Kohaliku tegevusrühma liikmelisus on avatud ning kohalik tegevusrühm järgib kõigil oma otsustustasanditel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artikli 31 lõike 2 punktis b sätestatud nõuet ning võrdse kohtlemise printsiipe ning välditakse diskrimineerimist. Strateegia viiakse ellu kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkonnas, mis on kirjeldatud strateegia ühe osana. Strateegiaga viiakse ellu tegevuspiirkonna arendamiseks vajalike tegevusi vastavalt strateegias seatud eesmärkidele. Kohalike tegevusrühmade ainupädevuses on strateegia meetmete koostamine ning vastavate strateegia meetmete valdkondade, eesmärkide ja sihttasemete seadmine. Kohalikud tegevusrühmad koostavad mh strateegia meetme, millega toetakse võrgustiku ja koostöö edendamise tegevusi nii siseriiklikult kui rahvusvaheliselt. Tegevuste valik, sh koostöö tegevuste valik on kohaliku tegevusrühma ainupädevuses. Kohalikule tegevusrühmale ei seata täiendavaid ülesandeid väljaspool Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artikli 33 punktis 3 sätestatud ülesandeid.

Kas kavandatakse toetust enam kui ühest ELi fondist?

☑ Jah ☐ Ei

Kirjeldage, mis fond

LEADER-lähenemist plaanitakse rakendada ka Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) vahenditest. Kohalikel tegevusrühmadel on võimalus oma strateegias käsitleda ka ESF+ eesmärke, kuid see ei ole kohustuslik. Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027 tööversioonis on toodud võimalus toetada LEADER-iga Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1057 artiklis 4 lõike 1 punktis

k toodud ESF+ erieesmärki, milleks on parandada võrdset ja õigeaegset juurdepääsu kvaliteetsetele, kestlikele ja taskukohastele teenustele, sealhulgas teenustele, millega parandatakse eluaseme ja isikukeskse hoolduse, sealhulgas tervishoiu kättesaadavust; ajakohastada sotsiaalkaitsesüsteeme, sealhulgas parandada juurdepääsu sotsiaalkaitsele, pöörates erilist tähelepanu lastele ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele; parandada tervishoiusüsteemide ja pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavust (sealhulgas puuetega inimeste jaoks). Täpsemad nõuded toetatavatele tegevustele, sihtgrupile jms seatakse valdkonna eest vastutava rakendusasutuse koostatavas õigusaktis.

Selliste kohalike arengustrateegiate valimiseks, mis hõlmavad ennast mitme fondi eesmärke (ühisstrateegia), korraldatakse ühine voor ning strateegiate rakendamise jälgimiseks moodustatakse kõigi asjaomaste fondide esindajatest ühiskomitee. Nimetatud strateegiad sisaldavad eraldi peatükki ESF+ jaoks ning ESF+ tegevusteks koostatakse eraldi meede. Strateegiaga seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artikli 34 lõike 1 punktis c nimetatud tegevused kaetakse EAFRD vahenditest. Strateegiad kiidab heaks Maaeluministeerium. Strateegiate rakendamine toimub läbi kahe eraldiseisva rakendusasutuse. Juhtfondi võimalust ei kasutata.

Kas kasutatakse juhtfondi varianti?

☐ Jah ☑ Ei

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Kohaliku arengu strateegia meetmete kaudu toetatavate tegevuste puhul jälgitakse WTO põllumajanduslepingu lisa 2 punktis 2 sätestatud tingimusi, mille alusel ei tohi põllumajandustootjatele või töötlejatele teha otsemakseid, vaid toetades ainult neid tegevusi, mis on seotud konkreetse projektiga.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(3)(b) - Maksed artikli 70 alusel, maksed artikli 72 alusel, mittetootlike investeeringute toetus vastavalt artiklile 73, toetus Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade projektide jaoks artikli 77 lõike 1 punkti a alusel ja programmi LEADER jaoks artikli 77 lõike 1 punkti b alusel	80,00%	20,00%	80,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS8.4.1 - Toetus strateegia ellu viimiseks	Toetus	91(3)(b)-EE-80,00%	Keskmine		R.37; R.38	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS8.4.1 - Toetus strateegia ellu viimiseks

Keskmine ühikusumma põhineb väljundindikaatoril milleks on kohaliku arengustrateegiate arv. Keskmine ühikusumma põhineb varasemate perioodide kogemusel ning lähtub keskmiselt kohaliku tegevusrühma arengustrateegia ellu viimiseks vajalikust summast. Keskmine ühikusumma põhineb eeldusel, et arengustrateegiatega hõlmatakse kuni 96% maapiirkonna elanikest ning heaks kiidetud strateegiaid on 26. Keskmine ühikusumma sisaldab endas piirkonna arenguks vajalike tegevuste (projektitaotluste) rahastamist kui ka kohaliku tegevusrühma toetust tagamaks kohaliku tegevusrühma võimekus strateegiat ellu viia. Võttes arvesse, et tulevane periood on tavapärasest lühem, Eesti kohalikud tegevusrühmad on võrreldes EL teiste kohalike tegevusrühmadega väiksemad, strateegiate rakendamise periood on tavapärasest lühem ning tegevusrühmadel on esmakordselt võimalik kasutada ka ESF+ vahendeid sotsiaalsete teemadega tegelemiseks, on keskmine ühikusumma põhjendatud ning võimaldab kohaliku arengu strateegia eesmärke ellu viia.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS8.4.1 - Toetus strateegia ellu viimiseks (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	2 287 966,50	2 287 966,50	2 287 966,50	2 287 966,50	2 287 966,50	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.31 (ühik: Strateegiad)	0,00	26,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 26,00 **Maksimaalne:** 26,00
KOKKU	O.31 (ühik: Strateegiad)	0,00	26,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**Summa:** 26,00 **Maksimaalne:** 26,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	11 897 425,80	11 897 425,80	11 897 425,80	11 897 425,80	11 897 425,80	0,00	59 487 129,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	9 517 940,64	9 517 940,64	9 517 940,64	9 517 940,64	9 517 940,64	0,00	47 589 703,20
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

9.4 - Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	9.4
Sekkumise nimetus	Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus
Sekkumise liik	COOP(77) – Koostöö
Ühine väljundnäitaja	O.32. Toetatud muude koostöötegevuste või -ühikute arv (välja arvatud punktis O.1 teatatud Euroopa innovatsioonipartnerlus)
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V9.1	Rakendada vabatahtlikke kõrgemaid standardeid, kvaliteediskeeme ja programme	1	Jah
V9.2	Tõsta loomapidajate teadmisi karjatervisest üldiselt	1	Jah
V9.4	Toetada kõrgema karjatervise jälgimise kohustuse võtmist	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.43 Antimikroobikumide kasutamist piiravate toetatud meetmetega (ennetamine/vähendamine) seotud loomühikute osakaal
R.44 Loomade heaolu parandamise toetatud meetmetega hõlmatud loomühikute osakaal

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sekkumise eesmärk on motiveerida koostööd põllumajandustootjate ja neid ühendavate tulundusühistute vahel eesmärgiga töötada välja majandusliku mõjuga loomataudide nagu infektsioosne rinotrahheiit (IRT) ja veiste viirusdiarröa (VVD) kontrolli- ja likvideerimisprogrammid. Toetatakse tulundusühistuid ja põllumajandusettevõtjaid kes kontrolli- ja likvideerimisprogrammiga liituvad. Loomataudide kontrolli- ja likvideerimisprogrammid koostatakse koostöös ettevõtjate ja tulundusühistute vahel, kaasates selleks täiendavalt veterinaararsti ning vajadusel muid eksperte. Programmi sisu sõltub konkreetse põllumajandusettevõtte loomatervise alasest staatusest. Sekkumise tulemusel piiratakse suure majandusliku mõjuga loomataudide IRT ja VVD levikut. Pikemaajalises perspektiivis väheneb läbi karjatervise näitajate paranemise ning ravimite kasutamise vähenemise AMR-i tekke risk ja tõuseb

tootmise konkurentsivõime ning ekspordivõimekus. Sekkumine panustab ka erieesmärki 2.

Sekkumise abil on plaanis toetada tulundusühistute, millesse kuuluvad põllumajandustootjad, algatatud kontrolli- ja likvideerimisprogrammide välja töötamist vastavalt veterinaarseaduse § 54 lõikele 4 ja rakendamist loomakasvatusettevõtetes. Loomapidaja, põllumajandustootjate tulundusühistu (veterinaarseaduse § 54 lõike 5 alusel põllumajandustootjate ühendus) või muu isik võib koostada vajaduspõhiselt tõrjutava loomataudi kontrolli- ja likvideerimisprogrammi ning rakendada seda oma loomapidamisettevõttes või ettevõtete rühmas, et saavutada kõrgem karjaterviseala staatus. Selliseid programme võib koostada ja rakendada loomatervisemääruse (EL) nr 2016/429 artikkel 9 lõige 1 punkti c loetellu kantud loomataudide kohta.

Taudide kontrollimise ja likvideerimise rakendamiseks on põllumajandustootjatel suur huvi, kuid siiani ei ole administratiivse võimekuse ja ressursside puudumisel seda tehtud. Ettevõtete taudivabaduse edendamine on eelduseks riigi taudivaba staatuse saavutamiseks.

Sekkumise sihtgrupid

Toetuse taotlejaks on tulundusühingud, millesse kuuluvad põllumajandustootjad, kes koostavad majandusliku mõjuga loomataudide IRT ja VVD kontrolli- ja likvideerimisprogrammid. Toetust saavad kasutada põllumajandustootjad kes on tulundusühingu liikmed.

Toetatav tegevus

Toetatakse ettevõttepõhise programmi väljatöötamisega seotud kulusid: tasud projekti meeskonnale, kaasatud veterinaararstile või eksperdile, kohtumiste korraldamine ning muud koostööaspektidega seotud kulud.

Toetatakse programmi rakendamisega seotud kulusid: rakendamisega seotud tööjõukulud (nõustamine, proovide võtmine, vaktsineerimine), laboratoorsete uuringute kulud ja taudi likvideerimisega seotud kulud (vaktsiini kasutamise või teiste tõrjeskeemide rakendamise kulu)

Toetuskõlblikkuse tingimused

Tulundusühistule esitatavad tingimused:

· programmi väljatöötamisse ja rakendamisse kaasatakse veterinaararst;

· loomataudi kontrolli- ja likvideerimisprogrammi on heaks kiitnud Põllumajandus- ja Toiduamet;

· programmiga liitunud ja ühistuga lepingu sõlminud põllumajandustootjad rakendavad väljatöötatud loomataudi kontrolli- ja likvideerimisprogrammi oma karjades;

· taotlejal peavad olema täidetud õigusaktidest tulenevad kohustused.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

· Üheks sihtgrupiks on tulundusühistud, kuhu kuuluvad põllumajandustootjad, kes koostavad ettevõttepõhise loomataudi kontrolli- ja likvideerimisprogrammi, arvestades iga koostöös osaleva põllumajandustootja taudialaseid erisusi ja vajadusega rakendada ettevõttele sobivat programmi Toetatakse väljatöötamisega seotud kulusid, mis on tasud projekti meeskonnale, kaasatud veterinaararstile või eksperdile, kohtumiste korraldamine ning muud koostööaspektidega seotud kulud.

Teiseks sihtgrupiks on toetust rakendavad põllumajandustootjad. Toetatakse rakendamisega seotud kulusid: nõustamise, proovide võtmise, vaktsineerimisega seotud tööjõukulud, laboratoorsete uuringute kulud ja taudi likvideerimisega seotud kulud (vaktsiini kasutamise või teiste tõrjeskeemide rakendamise kulu).

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Loomataudi kontrolliprogrammi rakendavale põllumajandustootjale esitatavad tingimused:

· ta on liitunud programmi välja töötanud tulundusühistuga;
· ta kasutab toetatavate karjade pidamiseks loomakasvatushoonet, mis on registreeritud põllumajandusloomade registris;
· toetuskõlblikud on nii piima- kui ka lihaveisekarjad, kus on diagnoositud IRT ja VVD olemasolu;
· loomad peavad olema nõuetekohaselt registreeritud ja identifitseeritud;
· loomade arv, kelle kohta toetust taotletakse, peab vastama maaeluministri määrusega kehtestatud minimaalsele loomade arvule. Loomade arv võib kohustuseperioodi jooksul varieeruda;
· programmi väljatöötamisse ja rakendamisse kaasatakse veterinaararst;
· põllumajandustootja täidab veterinaarseaduse § 54 lõikes 2 või 3 nimetatud loomatauditõrje programmi;
· toetuse rakendajal peavad olema täidetud õigusaktidest tulenevad kohustused.
Taotleja kohustused kirjutatakse pikemalt lahti maaeluministri määruses.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☑ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Toetuse ühikumäärad on arvutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunkti i kohaselt.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Sekkumise vormiks on tagastamatu abi, mille lõppkasusaajaks on põllumajandustootja. Toetatakse loomataudide kontrolliprogrammide välja töötamise ja rakendamisega seotud tegevuste kulusid. Põllumajandustootja rakendamiskulusid toetatakse maksimaalselt kolm järjestikust aastat. Põllumajandustootjad saavad programmiga liituda kogu sekkumisperioodi jooksul. Tulundusühistu võib saada toetust kogu programmiperioodi jooksul. Sekkumisega kaetavaid kulusid ei kompenseerita muude sekkumiste alt.

Toetuse määr on kuni 100% abikõlblikest kuludest. Nii programmi väljatöötamise kui rakendamises osalemise puhul kasutatakse lihtsustatud kulumeetodit. Programmi rakendamise toetuse suurus oleneb karja suurusest ning täpsustatakse ministri määruses.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☑ Ei ☐ Segatüüpi

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Roheline kast (WTO põllumajandusleping, lisa 2, punkt 2 (b)). Abi antakse üldise teenusena. Tegu ei ole otsemaksetega tootjatele ega töötlejatele. Samuti pole abi seotud konkreetse toote hinna ega kogusega.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS9.4.1 - Loomühiku väärtus (IRT)	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.43; R.44	Ei
ÜS9.4.2 - Loomühiku väärtus (VVD)	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.43; R.44	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS9.4.1 - Loomühiku väärtus (IRT)

Toetuse taotlejaks on tulundusühistu, nimetades taotluses programmi rakendama hakkavad farmid. Toetust makstakse loomühiku põhiselt, kasutades lihtsustatud kulumeetodit. Toetusraha makstakse loomataudide kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostanud tulundusühistule, kes jagab selle programmis osalevatele ettevõtjatele vastavalt tehtud tegevustele ja loomühikute arvule. Loomühiku väärtuse arvutamiseks on lähtutud programmi väljatöötamiseks ja rakendamiseks tehtavatest kuludest ning see on arvutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunkti i kohaselt. Need kulud koosnevad projekti meeskonna, kaasatud veterinaararsti või eksperdi tasust, kohtumiste korraldamise kuludest, muudest koostööaspektidega seotud kuludest ning põllumajandustootjale tekkivatest loomataudi kontrolli- ja likvideerimisprogrammi rakendamise kuludest. PRIA maksab toetusraha taotlejale, kes katab sellest programmiga seotud kulusid vastavalt tehtud tegevustele ja loomühikute arvule. Rakendamisega seotud kuludeks on veterinaararsti tööjõukulud nõustamisele, proovide võtmisele ja, vaktsineerimisele, laboratoorsete uuringute kulud ja taudi likvideerimisega seotud vaktsiini kasutamise või teiste tõrjeskeemide rakendamise kulud. Sisendite hinnad loomühiku väärtuse arvutamiseks muutuvad ajas kiiresti tõusvas suunas ja vajadusel vaadatakse loomühiku väärtus sekkumise väljatöötamisel üle.

Hetkel on arvestatud, et toetust nii IRT kui ka VVD tõrjeks tulevad taotlema kõik Eestis tegutsevad lihaveisekasvatajad ning piimaveisekasvatajad, kes omavad vähemalt 301 piimalehma või 5 ammlehma.

ÜS9.4.2 - Loomühiku väärtus (VVD)

Toetuse taotlejaks on tulundusühistu, nimetades taotluses programmi rakendama hakkavad farmid. Toetust makstakse loomühiku põhiselt, kasutades lihtsustatud kulumeetodit. Toetusraha makstakse loomataudide kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostanud tulundusühistule, kes jagab selle programmis osalevatele ettevõtjatele vastavalt tehtud tegevustele ja loomühikute arvule. Loomühiku väärtuse arvutamiseks on lähtutud programmi väljatöötamiseks ja rakendamiseks tehtavatest kuludest ning see on arvutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunkti i kohaselt. Need kulud koosnevad projekti meeskonna, kaasatud veterinaararsti või eksperdi tasust, kohtumiste korraldamise kuludest, muudest koostööaspektidega seotud kuludest ning põllumajandustootjale tekkivatest loomataudi kontrolli- ja likvideerimisprogrammi rakendamise kuludest. PRIA maksab toetusraha taotlejale, kes katab sellest programmiga seotud kulusid vastavalt tehtud tegevustele ja loomühikute arvule. Rakendamisega seotud kuludeks on veterinaararsti tööjõukulud nõustamisele, proovide võtmisele ja, vaktsineerimisele, laboratoorsete uuringute kulud ja taudi likvideerimisega seotud vaktsiini kasutamise või teiste tõrjeskeemide rakendamise kulud. Sisendite hinnad loomühiku väärtuse arvutamiseks muutuvad ajas kiiresti tõusvas suunas ja vajadusel vaadatakse loomühiku väärtus sekkumise väljatöötamisel üle.

Hetkel on arvestatud, et toetust nii IRT kui ka VVD tõrjeks tulevad taotlema kõik Eestis tegutsevad lihaveisekasvatajad ning piimaveisekasvatajad, kes omavad vähemalt 301 piimalehma või 5 ammlehma.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS9.4.1 - Loomühiku väärtus (IRT) (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.32 (ühik: Loomühikud)	0,00	20 000,00	30 600,00	40 600,00	20 600,00	10 000,00	0,00	**Summa:** 121 800,00 **Maksimaalne:** 40 600,00
ÜS9.4.2 - Loomühiku väärtus (VVD) (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	32,00	32,00	32,00	32,00	32,00	0,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.32 (ühik: Loomühikud)	0,00	20 000,00	30 600,00	40 600,00	20 600,00	10 000,00	0,00	**Summa:** 121 800,00 **Maksimaalne:** 40 600,00
KOKKU	O.32 (ühik: Loomühikud)	0,00	20 000,00	30 600,00	40 600,00	20 600,00	10 000,00	0,00	**Summa:** 121 800,00 **Maksimaalne:** 40 600,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	1 640 000,00	2 509 200,00	3 329 200,00	1 689 200,00	820 000,00	0,00	9 987 600,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	984 000,00	1 505 520,00	1 997 520,00	1 013 520,00	492 000,00	0,00	5 992 560,00

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

KNOW(78) - Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine

0.1 - Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	0.1
Sekkumise nimetus	Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus
Sekkumise liik	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine
Ühine väljundnäitaja	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
SO7 Muuta valdkond noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu
XCO Sektoriülese eesmärgina sektori kaasajastamine teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil põllumajanduses ja maapiirkondades ning ergutades nende kasutuselevõttu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V0.1	Sidusa põllumajanduse teadmiste ja innovatsioonisüsteemi ehk AKIS terviksüsteemi kujundamine	1	Jah
V0.2	Nõuandeteenuse kättesaadavuse parandamine ja toimiv nõuandeteenuste tugisüsteem	1	Jah

V0.3	Innovatsioonikoostöö jätkuv toetamine piisava paindlikkusega	1	Jah
V0.4	Teadmussiire ja teabelevi, digitaalse teabesalve loomine teadmussiirde kättesaadavuse tõhustamiseks	1	Jah
V3.3	Tõsta teadlikkust kvaliteedikavadest ja suurendada nende raames toodetud toodete osakaalu	1	Jah
V4.1	Suurendada teadlikkust kliima, selle muutuste ja põllumajanduse vastastikusest mõjust	3	Osaliselt
V5.4	Keskkonnaalase nõustamise arendamine	2	Jah
V5.7	AKISe terviklik toimimine	1	Jah
V6.7	Uute teadmiste loomine, ajakohase info sihtgruppideni viimine	2	Jah
V7.3	Innovaatiliste teaduspõhiste lahenduste olemasolu	1	Jah
V9.9	Terviklikult toimuva AKISe, sh teadmussiirde ja nõuandeteenuse rakendamine	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.1 Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmades, mida toetatakse ÜPP raames, et suurendada kestlikku majanduslikku, sotsiaal-, keskkonna-, kliima- ja ressursitõhususe alast tulemuslikkust
R.2 Nende toetust saavate nõustajate arv, kes tuleb integreerida põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemidesse (AKIS)
R.28 Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmades, mida toetatakse ÜPP raames seoses keskkonna- või kliimaalase tulemuslikkusega

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Sidusa teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) keskmes olev kvaliteetne teadmussiire ja nõuandeteenus on oluline põllumajanduse ja toidusektori jätkusuutlikuks arenguks ja aitab tõsta sektori ettevõtete konkurentsivõimet, luues täiendavaid võimalusi põllumajanduse ja maapiirkondade elu kaasajastamiseks, edendades ja jagades teadmisi, toetades innovatsiooni ja digiüleminekut ning ergutades nende kasutuselevõttu. AKISe nn ökosüsteem tagab toimiva infovoo tootjate ja teadlaste vahel, muudab kättesaadavaks ajakohase teabe innovatsiooni ja uusima teadusinfo kohta ning tagab nõustamisteenuse pakkumise riigile olulistes valdkondades võrdsetel alustel ja ühtlase kvaliteediga üle kogu Eesti, arvestades erinevate piirkondade vajaduste ja võimalustega.

Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus jaguneb kolmeks põhisuunaks:

1. Sidusa AKIS-süsteemi arendamine ja koordineerimine ehk AKIS arenduskeskuse tegevus, sh AKIS osakud

AKIS arenduskeskus arendab sidusat AKIS-süsteemi Eestis, edendab koostööd ja võrgustumist erinevate

AKIS osapooltega Eestis ja välismaal, sealhulgas kõik põllu- ja maamajandusliku praktilise ekspertteabe loojad ja kasutajad, täidab nõuandeteenuse osutamisel tugiüksuse funktsiooni, analüüsib teadmussiirde- ja nõuandeteenuste vajadust Eestis tervikuna ja piirkonniti, tagab teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse sektorile ning tugiteenuste kättesaadavuse nõustajatele, sh digilahenduste kasutamise ja teadusinfo eeltöötlemise (spetsialistiteenus, nn *back office*), haldab ajakohast nõustajate ja nõuandeteenuse klientide andmebaasi, aitab leida tootjale teemast lähtuvalt sobiliku nõustaja, pakub telefoni või muu sidevahendi teel üldnõustamist ja nn e-nõustaja teenust (nt teabesalve osana), omab ülevaadet tootjate, nõustajate jt sihtrühmade koolitusvajadustest ja koordineerib sellest lähtuvalt nõustajate koolitamist ning nõustajate järelkasvuprogrammi elluviimist, korraldab teadmussiirdetegevusi erinevatele sihtrühmadele (sh ühised tegevused), jne. Keskuse tegevuse üldisem eesmärk on tugevdada nõustajate rolli AKIS-e terviksüsteemis, samuti tõsta üldist teadlikkust teadmussiirde- ja nõuandeteenuste kohta. Piirkondlike vajaduste tagamiseks võib luua piirkondlikke tugiüksusi.

Suurendamaks paindlikkust teadmussiirdeteenuste kasutamisel, luuakse nn AKIS osakute võimalus, mida saab kasutada teadusekspertiisiks või nõustamisteenuseks, koolitusel osalemiseks, või kombineerides kõiki neid võimalusi omavahel, sõltuvalt kasutaja individuaalsest vajadusest.

Sekkumise raames saab lõppkasusaaja taotleda toetust ettevõtte arengu seisukohalt vajalike teadmussiirdeteenuste rahastamiseks. Täpsemad tingimused AKIS osakute kasutamiseks - näiteks rakendamise põhivaldkonnad, sihtgrupp ehk toetuse lõppkasusaajad, toetatavad tegevused, toetuse eesmärk, nõuded teenusepakkujale jt kriteeriumid - sätestatakse rakendusaktides.

AKIS osaku eesmärgiks on uute tehnoloogiate ja teadmiste rakendamise toetamine ning teadmiste saamine ettevõtte konkurentsivõime, lisandväärtuse ja innovatsiooni kasvatamiseks.

2. Teadmussiire

Teadmussiirde tegevused panustavad strateegia horisontaalse eesmärgi ja kõikide erieesmärkide saavutamisse. Tegevusi korraldatakse erinevatele sihtrühmadele ja tuues ühistegevustes kokku erinevaid AKIS osapooli.

Toetatakse tegevusi, mis on seotud põllumajanduse, toidu käitlemise (sh töötlemise), metsanduse, maapiirkonna ettevõtluse ja kogukondadega ning tõstavad inimeste teadlikkust tööõiguse ja -ohutuse temaatikast, kestlikust toidusüsteemist, keskkonnasäästlikkusest, ressursi- ja energiatõhususest, innovatiivsete lahenduste kasutamise võimalustest, loodushoiust ja loodusvarade kestlikust kasutamisest, kliimaneutraalsuse saavutamise vajadusest ja võimalustest, kliimamuutustega kohanemisest ning (ring)biomajandusest, jne. Teadlikkuse tõstmine omakorda loob pinnase rohelisemate ärimudelite kasutamiseks.

Teadmussiirde tegevuste raames tutvustatakse uuemaid teadustulemusi ning nende rakendamisvõimalusi, tehnoloogiaid, parimaid praktikaid ja innovatsiooni. Teadmiseid saab sihtrühmani viia mitmel erineval moel - tavapärastel koolitustel, infopäevadel, konverentsidel, pakkudes grupinõustamist, kasutades digilahendusi, esitlustegevusi jne. Tegevuse liikide (formaat, temaatika, arv jne) valikul lähtub AKIS arenduskeskus erinevate sihtrühmade vajadustest ja valdkonna spetsiifikast. Tuleb arvestada regionaalsete vajaduste ning eripäradega (nt äärealad, sihtrühmade erinevused, muukeelne sihtrühm jmt). Et sektori vajadused ja uute teadmiste rakendamisvõimalused oleksid selgemad, kaasatakse planeeritavate teadmussiirde tegevuste kavandamisse teadlasi, praktikuid, eksperte, koolitajaid, nõustajaid ja sihtrühma. Tegevuste korraldajad koguvad põhjalikku tagasisidet toimunud tegevustele ja sihtrühma ettepanekuid jätkutegevusteks.

Eritähelepanu tuleb pöörata alustavale ettevõtjale, mis võib tähendada ka nt kohustuslike koolituste läbimist, kui selline vajadus tuleneb strateegiakava teiste sekkumiste tingimustest.

Teadmussiirde erinevaid tegevusi võib kombineerida ning tuua ühise sihtrühmana kokku erinevaid AKIS osapooli (tootja, uued ja tegevnõustajad, teadlased, tarbijad, jne). Kaasata võib kõiki pädevaid sõltumatuid nõuandeteenust pakkuvaid osapooli, olenemata sellest, kas nad pakuvad toetatavat nõuandeteenust või mitte (võimalus saada osa nõustajate koolitustest jne). Aktiivsest nõuandetegevusest taandunud nõustajaid saab kaasata alustavate nõustajate mentorina vms. Lisaks teooria edastamisele on olulisel kohal praktiline õpe, sh kogemuste jagamine ning ühiste õppereiside korraldamine. Erinevate osapoolte ühes infoväljas olemine parandab üksteise vajaduste ja pakutavate lahenduste mõistmist.

Üks olulisi valdkondi on nõuandeteenuse toimimiseks vajaliku nõustajate järelkasvu tagamine ning võimaluse loomine ka konsulendi kutset mitte omavate valdkonna ekspertide kaasamiseks nõustajana. Põllumajanduse ja toidutööstuse valdkonnale iseloomulikult on sektori nõustajate puhul probleemiks järelkasvu nappus. Paljud tegevkonsulendid on siirdumas pensionile, noorte huvi ja motivatsioon põllumajandusnõustaja karjääri vastu on kesine. Tagamaks ka tulevikus kõrge kvalifikatsiooniga eksperdid, käivitatakse nõustajate järelkasvuprogramm, mis on suunatud alustavatele nõustajatele või uues valdkonnas alustatavatele nõustajatele. Nõustaja tegevusala tutvustamise ja värbamise tegevuste raames on oluline üldisem teavitustöö konsulendi kui karjäärivaliku kohta, eriti kutse- ja kõrgharidusasutustes.

Nõuandeteenuse jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb pakkuda nõustajatele piisavalt koolitusvõimalusi, mis tuleneb uute nõuandeteenuste vajadusest (nõuanne töötlejatele, nõuande funktsioon innovatsiooni tugiteenusena, tööõiguse ja –ohutusega seotud temaatika jne), samuti eesmärgist tugevdada nõuannet kui AKIS-süsteemi sidusust loovat komponenti.

Nõustajate järjepidev koolitamine tagab nõustamisteenuse kvaliteedi ning soodustab sektori ajakohastamist teadmiste jagamise ja parimate keskkonnasõbralike tootmistavade tutvustamise kaudu, samuti aitab kaasa innovatsioonile ja digiüleminekule põllumajanduses ning maapiirkondades. Lisaks valdkonna teadmistele tuleb arendada nõustajate tehnoloogilisi, finantsmajanduslikke, metoodilisi ja sotsiaalseid pädevusi (sh nõuandevajaduse väljaselgitamisoskus) ning pöörata tähelepanu uuenduslikkusele ja digitehnoloogiate kasutusvõimalustele, mis parandavad maapiirkonna ettevõtete positsiooni väärtusahelas, suurendavad kliima- ja ressursitõhusust, maandavad turu- ja tootmisriske ning samas aitavad säilitada elurikkust.

3. Teabesalve arendamine ja ajakohasena hoidmine

AKIS keskuse hallatava teabesalve olemasolu ja selle igakülgne arendamine tagab põllu- ja maamajandusliku erialateabe mugava kättesaadavuse kõigile AKIS-süsteemi osapooltele. Oluline roll on uudsete digilahenduste kasutuselevõtul ning elektroonilise teabesalve edendamisel, sh kajastatava info pideval ajakohastamisel ja koostööl Euroopa Liidu teabesalvega ning Euroopa innovatsioonipartnerluse teabesalvega. Teabesalve koondatakse erinevatele sihtrühmadele korraldatavate teadmussiirde tegevuste info, õppematerjalid, innovatsioonikoostöö projektide videod, nõustajate andmebaasid jmt. Sündmuste kalender aitab kaasa teadmussiirde tegevuste planeerimisele ning koordineerimisele.

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Toetusesaaja

Põllumajanduse teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi teadmussiirde- ja nõustamisteenuseid koordineeriva keskuse ülesandeid täidab riigiasutus(ed), kellele on vastav ülesanne antud seadusega ning kellel on ekspertteadmised teadmussiirde- ja nõuandevaldkonna arendamiseks, koostöö edendamiseks AKIS osapooltega Eestis ja välismaal, konsulentide arengu- ja koolitusvajaduste analüüsimiseks ja koolituste korraldamiseks ning nõuande- ja teadmussiirdeteenuste laiemaks tutvustamiseks. Teadmussiirde tegevuste kavandamisse ja elluviimisesse kaasab keskus asjakohaseid koostööpartnereid (ülikoolid, valdkonna esindusorganisatsioonid, jne).

Toetuse lõppkasusaajateks on põllumajandus-, toidu- ja metsandussektoris hõivatud isikud ning maapiirkonnas tegutsevad ettevõtjad.

Teadmussiirde tegevustes võivad tegevuste sihtgrupiks olla ka muud sektoriga tihedalt seotud isikud, nt nõustajad, teadlased, koolitajad, aga ka tarbijad.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetuskõlblikkuse tingimused

AKIS arendamise toetust makstakse riigiasutusele, kellele on seadusega pandud ülesanne täita AKIS keskuse rolli ja kellel on ekspertteadmised valdkonna arendamiseks ja sekkumises kirjeldatud AKIS arenduskeskuse ülesannete täitmiseks. AKIS osakute kasutamise võimaldamiseks võib näha ette toetuse maksmise lõppkasusaajale või subsideeritud teenusena läbi teenuse pakkuja.

Teadmussiirde ja nõustamistegevused peavad olema suunatud põllumajandus-, toidu- ja metsandussektoris hõivatud isikutele ning teistele maapiirkonnas tegutsevatele ettevõtjatele. Tegevustes on lubatud osaleda ka muudel sektoriga tihedalt seotud isikutel.

Toetatakse nõustajate koolitust, sh praktilist õpet nii Eesti siseste kui ka teiste riikide nõuandeorganisatsioonide või teadus- ja arendusasutuste ning haridusasutuste juures. Uute formaatidena saab rakendada nõustajate grupinõustamist, nõustajate osalemist kahepoolses töövarjuharjutuses koostöös teadusasutustega.

Nõustajate teadmiste ning järelkasvu arendamiseks toetatakse järelkasvuprogrammi väljatöötamist ja läbiviimist, mis koosneb kahest komponendist – värbamine ja koolitusprogramm. Toetuskõlblike kuludena võib ette näha ka tegevustoetuse alustavale nõustajale, konsulendipraktika toetuse (palk praktikajuhendajale ja praktikandile), mentori töötasu ning kutseeksami kulude katmise.

Toetuskõlblikud on nii tegevuste korraldamise kulud kui ka administreerimise kulud (sh personalikulud), trükiste väljaandmisega seotud kulud, tegevustest teavitamise kulud, teabesalve arendamisega seotud kulud jmt. Koolituspädevused, mis puuduvad Eestis, võib sisse osta, samuti võib korraldada osa koolitust/praktikat välismaal.

Täpsemad toetuskõlblikkuse tingimused (ka sekkumise raames loodud toetusteks), sh nõuded tegevuse elluviijale, tegevuste liikidele, osalejatele ning abikõlblike ja mitteabikõlblike kulude kohta sätestatakse rakendusdokumentides.

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)

Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☑ ühikuhinnad

☑ kindlasummalised maksed
☑ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Võimalusel rakendatakse lihtsustatud kulumeetodeid. Sõltuvalt tegevuse liigist võib rakendada erinevaid toetusmäärasid, maksimaalselt kuni 100% abikõlblikest kuludest. Tegevusele maksimaalsest väiksema toetusmäära kehtestamine võimaldab rakendada osalustasu võtmist osavõtjate vastutuse ning motivatsiooni suurendamiseks. Täpsemad toetuse määrad sätestatakse rakendusdokumentides. Väljamaksed taotlejale tehakse tegelikult tehtud tegevuste kohta maksetaotluse esitamise järel. Tegevuste elluviimise kohta esitatakse sisulised aruanded, mille esitamise sagedus täpsustatakse rakendusdokumentides.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Ei kohaldu

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Toidu- ja metsandussektoris hõivatud isikutele ning teistele maapiirkonnas tegutsevatele ettevõtjatele suunatu toetused ei kuulu TFEU artikli 42 kohaldamisalasse.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☑ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

SA.120326
SA.120328

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumist rakendatakse kooskõlas WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punktiga 2 (näiteks a, c, d) üldise teenusena. Tegu ei ole otsemaksetega tootjatele või töötlejatele ning abi ei ole seotud konkreetse toote hinna ega kogusega.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS0.1.1 - Koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste arvestuslik keskmine maksumus aastas (v.a AKIS osakud)	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.1; R.2; R.28	Ei
ÜS0.1.2 - AKIS osakud (nõuanne/koolitus/ teadusekspertiis)	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.1; R.28	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS0.1.1 - Koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste arvestuslik keskmine maksumus aastas (v.a AKIS osakud)

-

ÜS0.1.2 - AKIS osakud (nõuanne/koolitus/ teadusekspertiis)

-

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS0.1.1 - Koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste arvestuslik keskmine maksumus aastas (v.a AKIS osakud) (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	2 000 000,00	2 600 000,00	2 700 000,00	2 700 000,00	2 600 000,00	2 600 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.33 (ühik: Tegevused)	0,00	100,00	200,00	300,00	300,00	200,00	100,00	**Summa:** 1 200,00 **Maksimaalne:** 300,00
ÜS0.1.2 - AKIS osakud (nõuanne/koolitus/ teadusekspertiis) (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

	O.33 (ühik: Tegevused)	0,00	100,00	100,00	100,00	150,00	200,00	150,00	**Summa:** 800,00 **Maksimaalne:** 200,00
KOKKU	O.33 (ühik: Tegevused)	0,00	200,00	300,00	400,00	450,00	400,00	250,00	**Summa:** 2 000,00 **Maksimaalne:** 450,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	2 300 000,00	2 900 000,00	3 000 000,00	3 150 000,00	3 200 000,00	3 050 000,00	17 600 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	1 380 000,00	1 740 000,00	1 800 000,00	1 890 000,00	1 920 000,00	1 830 000,00	10 560 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

0.2 - Nõuandetoetus

Sekkumise kood (liikmesriik)	0.2
Sekkumise nimetus	Nõuandetoetus
Sekkumise liik	KNOW(78) – Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine
Ühine väljundnäitaja	O.33. Toetatud koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste või ühikute arv
Toetab sihtotstarbelise kasutamise nõuet seoses	Põlvkondade vahetus: Ei Keskkond: Ei Ökokavade tagasimakse süsteem: LEADER: Ei

1 Territoriaalne kohaldamisala ja vajaduse korral piirkondlik mõõde

Territoriaalne kohaldamisala: **Riigi tasand**

Kood	Kirjeldus
EE	Eesti

Territoriaalse kohaldamisala kirjeldus

Sekkumist rakendatakse üleriigilisena.

2 Seotud erieesmärgid, sektoriülene eesmärk ja asjakohased valdkondlikud eesmärgid

ÜPP ERIEESMÄRGI kood + kirjeldus Selle sekkumise liigi jaoks soovitatud ÜPP erieesmärgid on kuvatud paksus kirjas
SO1 Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus
SO2 Suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele
SO3 Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas
SO4 Aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat
SO5 Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega
SO6 Panustada elurikkuse kadumise peatamisse ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
SO7 Muuta valdkond noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades
SO8 Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust
SO9 Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu
XCO Sektoriülese eesmärgina sektori kaasajastamine teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil põllumajanduses ja maapiirkondades ning ergutades nende kasutuselevõttu

3 Sekkumisega käsitletav(ad) vajadus(ed)

Kood	Kirjeldus	Prioriteetide määramine ÜPP strateegiakava tasandil	Käsitletud ÜPP strateegiakavas
V0.2	Nõuandeteenuse kättesaadavuse parandamine ja toimiv nõuandeteenuste tugisüsteem	1	Jah
V3.3	Tõsta teadlikkust kvaliteedikavadest ja suurendada nende raames toodetud toodete osakaalu	1	Jah
V4.1	Suurendada teadlikkust kliima, selle muutuste ja põllumajanduse vastastikusest mõjust	3	Osaliselt

V5.4	Keskkonnaalase nõustamise arendamine	2	Jah
V6.7	Uute teadmiste loomine, ajakohase info sihtgruppideni viimine	2	Jah
V9.2	Tõsta loomapidajate teadmisi karjatervisest üldiselt	1	Jah
V9.9	Terviklikult toimuva AKISe, sh teadmussiirde ja nõuandeteenuse rakendamine	1	Jah

4 Tulemusnäitaja(d)

TULEMUSNÄITAJATE kood + kirjeldus Selle sekkumise puhul valitud ÜPP erieesmärkide soovitatud tulemusnäitajad kuvatakse paksus kirjas
R.1 Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmades, mida toetatakse ÜPP raames, et suurendada kestlikku majanduslikku, sotsiaal-, keskkonna-, kliima- ja ressursitõhususe alast tulemuslikkust
R.2 Nende toetust saavate nõustajate arv, kes tuleb integreerida põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemidesse (AKIS)
R.28 Nende isikute arv, kes saavad kasu sellisest nõustamisest, koolitusest, teadmiste vahetamisest või kes osalevad sellistes Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmades, mida toetatakse ÜPP raames seoses keskkonna- või kliimaalase tulemuslikkusega

5 Sekkumise konkreetne ülesehitus, nõuded ja toetusõiguslikkuse tingimused

Kirjeldage sekkumise erieesmärke ja sisu, sealhulgas konkreetset suunamist, valikupõhimõtteid, vastastikust täiendavust muude sekkumiste/tegevuste kogumitega mõlema samba raames ning esitage lingid asjaomastele õigusaktidele ja muu asjakohane teave.

Kvaliteetne ja kättesaadav põllu- ja maamajanduslik nõuandeteenus on oluline põllumajanduse ja toidusektori jätkusuutlikuks arenguks ja konkurentsivõime tõstmiseks. Lisaks on nõuanne siduv võtmekomponent tervikliku põllumajanduse teadmiste ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) välja arendamisel, mis on ÜPP strateegiakava üheks eesmärgiks. Kasvab nõustajate roll innovatsioonikoostöös, samuti soodustatakse koostööd üldisemalt nii nõuandesüsteemi eri osapoolte vahel, nõustajate ja teadlaste vahel, rahvusvahelist koostööd jne (*vt AKIS arendamise toetus*).

Nõuandetoetuse sekkumisega toetatakse põllu- ja maamajanduse (sh töötlemine, metsandus) nõuandeteenuste osutamist.

Sekkumine arvestab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 15 nõuandeteenustele sätestatud tingimustega, mille kohaselt põllumajandustootjatele (*farmers*) ja teistele ÜPP kasusaajatele suunatud nõuandesüsteem võib olla nii avalikul kui erateenusel põhinev ning pakkuma tuge maaviljeluse ja põllumajandusettevõtte juhtimise vallas. Artiklist 15 tulenevalt hõlmavad nõuandeteenused nii majanduslikke, sotsiaalseid kui keskkonnaalaseid aspekte ning tagavad uusima tehnoloogilise ja teadusinfo jõudmise teadmusloome osapooltelt (teadus, innovatsioon) praktikuteni.

Erapooletu nõuandeteenuse kättesaadavus tagatakse vähemalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 15 sätestatud valdkondades. Lisaks võib kehtestada riiklikest prioriteetidest lähtuvaid nõuandeteenuse valdkondi, nt põllumajandussaaduste töötlemine.

Kuna klientide nõuandevajadused on erinevad, võib nõuandeteenuste pakkumisel rakendada erinevaid nõuandeformaate:

· individuaalnõustamine (klassikaline valdkondlik individuaalne nõuandeteenus);

· mitme valdkonna konsulendi osalusel pakutav terviknõustamine;

· mentorlus - kolleegilt-kolleegile teadmiste/kogemuste vahetamine;

Toetatavat nõustamisteenust osutavad kutsega konsulendid või konsulendi kutseta eksperdid (õppejõud,

teadurid, kogenud praktikud, nõustajate järelkasvuprogrammis osalejad) eeldusel, et tagatakse teenuste kvaliteet ja erapooletus ning nad on läbinud iga-aastase koolituse kohustuslikus mahus (24 tundi). Toetatavat nõustamisteenust pakkuvate nõustajate nimekirja, millega on kaetud nõuande kättesaadavus kõikides Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis nimetatud valdkondades haldab AKIS keskus. Nimekirjas on nõustajad, kes on sõltumatud ja on läbinud kohustulikus mahus iga-aastase koolituse (24 tundi).

Määratlege rahastamise nõuetele vastavad toetusesaajad ning vajaduse korral toetusesaaja ja alaga seotud konkreetsed rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Taotleja on põllumajanduse teadmussiirde- ja nõustamisteenuseid koordineeriva keskuse ülesandeid täitev riigiasutus või muu nõuandeteenuse osutaja, kellel on või kelle heaks tegutseb lepingu alusel isik, kellel on ekspertteadmised (nõustaja, mentor, ekspert) ning kelle sobivust nõuandeteenuse osutamiseks on nõuandeteenuse osutajate nimekirja kandmisega kinnitanud põllumajanduse teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi teadmussiirde- ja nõustamisteenuseid koordineeriva keskuse ülesandeid täitev riigiasutus.

Nõuandeteenuse osutamist ja arendamist korraldab põllumajanduse teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi teadmussiirde- ja nõustamisteenuseid koordineeriva keskuse ülesandeid täitev riigiasutus (või riigiasutused), kellele on vastav ülesanne antud seadusega ning kellel on ekspertteadmised teadmussiirde- ja nõuandevaldkonna arendamiseks, koostöö edendamiseks AKISe osapooltega Eestis ja välismaal, nõustajate arengu- ja koolitusvajaduste analüüsimiseks ja koolituste korraldamiseks ning nõuande- ja teadmussiirdeteenuste laiemaks tutvustamiseks.

Toetatava nõustamisteenuse lõppkasusaajaks võivad olla põllumajandustootjad või maa valdajad, metsaomanikud, sealhulgas noored ja/või alustavad ettevõtjad; põllumajandustoodete töötlejad.

Määratlege rahastamiskõlblikud toetuse (IACSiga hõlmamata) või kulukohustuste (IACS) ja muude kohustuste liigid

Toetuskõlblikkuse tingimused

Nõuandetoetuse taotleja on toetuskõlblik, kui tema pädevust on kinnitatud toetatava nõuandeteenuse osutajate nimekirja kandmisega põllumajanduse teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi teadmussiirde- ja nõustamisteenuseid koordineeriva keskuse ülesandeid täitev riigiasutus. Põllumajanduse teadmussiirde- ja nõustamisteenuseid koordineeriva keskuse ülesandeid täitva riigiasutuse toetuskõlblikkuse kohta teeb otsuse Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet.

Nõuandeteenuste peamise sihtgrupiks on jätkuvalt põllumajandustootjad jt ÜPP raames toetuse saajad, aga lisaks ka põllumajandussaaduste töötlejad/toidu käitlejad. Erilist tähelepanu pööratakse noortele/alustavatele ettevõtjatele, kellele võimalusel pakutakse liittaotluste/liitmeetmete rakendamist. Alustavatel või arenguhüpet tegevatel (näiteks esmatootmisest töötlemisele laienevatel) ettevõtetel on vajadus nõustamise järgi kõrge, aga rahalised võimalused enamasti piiratud seoses põhivarasse tehtavate investeeringutega.

Suuremat tähelepanu vajav valdkond on keskkonnahoiuga seonduv nõuandeteenuse osa. Keskonnahoid puudutab läbi oma teemade teisi nõustamisvaldkondi ja mitmeid erinevaid sekkumisi, olles samas ka aluseks pidevalt arenevate keskonnahoiu põhimõtete rakendamisel. Vajalik on senisest arvukam keskkonnahoiu valdkonna nõustajate arv ja nõustajate eelnimetatud valdkonna koolituste osakaalu suurendamine. Keskkonnahoiu teemaderingi põhjalikum viimine maamajandusettevõtjateni annab võimaluse edukamalt kohaneda kliimamuutustega.

Toetatakse ka tootjate või töötlejate ühistute, EIP tegevusgruppide, innovatsiooniklastrite ja teadmussiirde pikaajaliste programmide nõustamist.

Võib määratleda (eelis)toetatavaid valdkondi või sihtrühmi (nt keskkonnanõuanne, alustavad ettevõtjad vm).

6 Lähtetaseme asjakohaste elementide kindlaksmääramine

(asjakohased HPKd, kohustuslikud majandamisnõuded (KMN) ja muud liikmesriigi ja liidu õigusega kehtestatud kohustuslikud nõuded), kui asjakohane, siis KMNide kohaste konkreetsete asjakohaste

kohustuste kirjeldus ning selgitus selle kohta, kuidas kohustus läheb kaugemale kohustuslikest nõuetest (nagu on osutatud artikli 28 lõikes 5, artikli 70 lõikes 3 ja artikli 72 lõikes 5)
Ei kohaldata

7 Toetuse vorm ja määr / summad / arvutusmeetodid

Toetuse vorm

☑ **Toetus**

☐ **Rahastamisvahend**

Makse liik

☑ toetusesaaja poolt tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude hüvitamine

☑ ühikuhinnad

☐ kindlasummalised maksed

☐ ühtse määra alusel rahastamine

Kehtestamise alus

Lihtsustatud kulumeetodi vorm põhineb määruse (EL) 2021/2115 artikli 83 lõike 1 punktil b ning toetuse ühikumäärad on arvutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunkti i kohaselt.

Toetuse vahemik toetusesaaja tasandil

Nõuandeteenuste toetamisel võib rakendada erinevaid toetusmäärasid erinevatele nõuandevaldkondadele, nõuandeformaatidele ja nõustajate tüüpidele (konsulent, innovatsiooninõustaja, nõustav teadlane, tipptootja jne) või klientidele. Kehtestada võib ettevõtjale nõuandetoetuse piirmäära programmiperioodi kohta. Erinevaid teenuseid võivad osutada erineva pädevusega nõustajad, kelle tunnihinda võib diferentseerida vastavalt nõustaja tasemele.

Lisaselgitus

Ei kohaldu

8 Riigiabi hindamist käsitlev teave

Sekkumine jääb väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisala ja selle puhul tuleb riigiabi hinnata:

☐ Jah ☐ Ei ☑ Segatüüpi

ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jäävate toetusmeetmete selgitus

Maamajanduse (sh töötlemine, metsandus) nõuandeteenuste osutamise toetamine ei kuulu TFEU artikli 42 kohaldamisalasse.

Kontrollimiseks ja heakskiitmiseks kasutatava riigiabivahendi liik:

☐ Teavitamine ☑ Üldine grupierandi määrus ☑ Põllumajanduse grupierandi määrus ☑ Vähese tähtsusega abi

Riigiabi juhtumi number

SA.113484

SA.113588

Lisateave:

☐ Liikmesriik ei ole veel vahendit (vahendeid) valinud ja on märkinud alternatiivid. Enne valitud vahendile antud heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta. ☐ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, kuid heakskiitu ei ole veel saadud. Enne heakskiidu jõustumise kuupäeva toetusesaajatele toetust ei maksta.

☑ Liikmesriik on valinud märgitud vahendi, heakskiit on saadud ning SA number on märgitud teatamiseks (üldise grupierandi määruss või põllumajanduse grupierandi määrus)

9 Lisaküsimused/-teave konkreetse sekkumise liigi kohta

Ei kohaldata

10 WTO nõuete täitmine

Roheline kategooria

WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punkt 2

Selgitus selle kohta, kuidas võetakse meetmes arvesse WTO põllumajanduslepingu 2. lisa asjakohaseid sätteid, millele on osutatud viitemääruse artiklis 10 ja viitemääruse II lisas (roheline kategooria)

Sekkumist rakendatakse kooskõlas WTO põllumajanduslepingu 2. lisa punktiga 2 üldise teenusena. Tegu ei ole otsemaksetega tootjatele või töötlejatele ning abi ei ole seotud konkreetse toote hinna ega kogusega.

11 Selle sekkumise suhtes kohaldatav(ad) toetusmäär(ad)

Piirkond	Artikkel	Kohaldatav määr	Minimaalne määr	Maksimaalne määr
EE - Eesti	91(2)(c) - Üleminekupiirkonnad määruse (EL) 2021/1060 artikli 108 lõike 2 esimese lõigu punkti b tähenduses	60,00%	20,00%	60,00%

12 Kavandatud ühikusummad – määratlus

Kavandatud ühikusumma	Toetuse liik	Osaluse määr(ad)	Kavandatud ühikusumma liik	Piirkond või piirkonnad	Tulemusnäitaja(d)	Kas ühikusumma põhineb ülekantud kuludel?
ÜS0.2.1 - Nõuandeteenuse osutamise keskmine maksumus	Toetus	91(2)(c)-EE-60,00%	Keskmine		R.1	Ei

Ühikusumma väärtusega seotud selgitus ja põhjendus

ÜS0.2.1 - Nõuandeteenuse osutamise keskmine maksumus

Lähtutud on MAK 2014–2020 nõuandetoetuse rakendamise andmetest.

13 Kavandatud ühikusummad – finantstabel ja väljundid

Kavandatud ühikusumma	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku 2023–2029
ÜS0.2.1 - Nõuandeteenuse osutamise keskmine maksumus (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	O.33 (ühik: Tegevused)	0,00	700,00	1 300,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	**Summa:** 6 000,00 **Maksimaalne:** 1 300,00
KOKKU	O.33 (ühik: Tegevused)	0,00	700,00	1 300,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	**Summa:** 6 000,00 **Maksimaalne:** 1 300,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	700 000,00	1 300 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	6 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	0,00	420 000,00	780 000,00	600 000,00	600 000,00	600 000,00	600 000,00	3 600 000,00

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

6 Rahastamiskava

6.1 Ülevaatetabel

	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku
	Määruse (EL) 2021/2115 kohased otsetoetused (jooksev aasta N= eelarveaasta N+ 1)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
1	Esialgsed otsetoetuste eraldised (esialgne V lisa)	Ei kohaldata	196 436 567,00	199 297 294,00	202 158 021,00	205 018 748,00	205 018 748,00	1 007 929 378,00
2	Puuvill (VIII lisa)	Ei kohaldata						
3	Esialgsed otsetoetuste eraldised, välja arvatud puuvill (esialgne IX lisa)	Ei kohaldata	196 436 567,00	199 297 294,00	202 158 021,00	205 018 748,00	205 018 748,00	1 007 929 378,00
4	Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus (artikkel 96)	Ei kohaldata	25 536 753,71	25 908 648,00	26 280 542,00	26 652 436,00	26 652 436,00	131 030 815,71
5	EAFRDsse ümber paigutatud kogusumma (kohandatav summa ja vähendamine) Saadud summa	Ei kohaldata					Ei kohaldata	
6	Kohandatav summa kokku — artikli 103 lõike 1 punkt a — summa	Ei kohaldata					Ei kohaldata	
7	Kui üle 25 %: millest keskkonna- ja , kliimaeesmärkidele (artikli 103 lõike 2 punkt a) — summa	Ei kohaldata					Ei kohaldata	
8	Kui üle 25 %: millest noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamiseks (artikli 103 lõike 2 punkt b) – summa	Ei kohaldata					Ei kohaldata	
9	Kohandatava summa % kokku	Ei kohaldata					Ei kohaldata	
10	Vähendamisest tuleneva summa ümberpaigutamine EAFRDsse, kui on kohaldatav (artikli 17 lõige 5)	Ei kohaldata					Ei kohaldata	
11	Teiste sektorite sekkumistesse ümber paigutatud (artikli 88 lõige 6) summa	Ei kohaldata						
12	Teiste sektorite sekkumistesse ümber paigutatud (artikli 88 lõige 6) – protsendimäär	Ei kohaldata						
13	EAFRDst ümber paigutatud: summa (artikli 103 lõike 1 punkt b)	Ei kohaldata					Ei kohaldata	
16	Kohandatud otsetoetuste eraldised (V lisa)	Ei kohaldata	196 436 567,00	199 297 294,00	202 158 021,00	205 018 748,00	205 018 748,00	1 007 929 378,00
17	Kohandatud otsetoetuste eraldised (v.a puuvill) enne vähendamisest tuleneva summa ümberpaigutamist (IX lisa)	Ei kohaldata	196 436 567,00	199 297 294,00	202 158 021,00	205 018 748,00	205 018 748,00	1 007 929 378,00

	EAGF – sektoripõhine vastavalt määrusele (EL) 2021/2115	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku
18	Vein (VII lisa)						Ei kohaldata	
19	Mesindus (X lisa)	140 473,00	140 473,00	140 473,00	140 473,00	140 473,00	Ei kohaldata	702 365,00
22	Sekkumisviisid muudes sektorites (artikli 42 punkt f) otsetoetustest	Ei kohaldata						
	EAFRD vastavalt määrusele (EL) 2021/2115	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Kokku**
23	EAFRD esialgne eraldis liikmesriikidele (XI lisa)	88 016 648,00	88 016 648,00	88 016 648,00	88 016 648,00	88 016 648,00	Ei kohaldata	440 083 240,00
24	Kohandatava summa ümberpaigutamine otsetoetustesse (artikli 103 lõike 1 punkt b ja lõike 2 punkt b) – summa						Ei kohaldata	
25	Protsent						Ei kohaldata	
26	Ümberpaigutused otsetoetustest (kohandatav summa ja hinnanguline vähendamine) (artiklid 17 ja 103)	15 000,00					Ei kohaldata	15 000,00
27	Eraldis programmile „InvestEU“ (artikkel 81)						Ei kohaldata	
28	Eraldis programmile LIFE (artikkel 99) – summa						Ei kohaldata	
28a	Eraldis Erasmuse programmile (artikkel 99) – summa						Ei kohaldata	
28b	Ennetähtaegselt pensionile jäämisega seotud ülekantud summad (artikli 155 lõike 2 punkt a) (määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikkel 23) – summa						Ei kohaldata	
30	Kohandatud EAFRD eraldised liikmesriikidele (XI lisa)	88 031 648,00	88 016 648,00	88 016 648,00	88 016 648,00	88 016 648,00	Ei kohaldata	440 098 240,00
	Eelarveaasta, minimaalsed kulutamisnõuded määruse (EL) 2021/2115 alusel	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Kokku**
31	Reserveeritud programmile LEADER (artikli 92 lõige 1) – minimaalselt 5 % perioodi jooksul saadud protsendimäär	10,81	10,81	10,81	10,81	10,81	Ei kohaldata	10,81
32	Reserveeritud programmile LEADER – summa	9 517 940,64	9 517 940,64	9 517 940,64	9 517 940,64	9 517 940,64	Ei kohaldata	47 589 703,20
33	Reserveeritud keskkonna- ja kliimaalasteks eesmärkideks EAFRD alusel (artikkel 93) (minimaalselt 35 %) – v.a äärepoolseimad piirkonnad saadud protsendimäär	35,18	38,14	39,69	41,62	45,15	Ei kohaldata	39,95
34	Reserveeritud keskkonna- ja kliimaeesmärkideks EAFRD raames – summa	30 966 254,40	33 569 956,00	34 937 375,46	36 631 275,67	39 735 211,02	Ei kohaldata	175 840 072,55
35	– millest seoses artikliga 70	20 435 390,40	23 040 272,00	23 141 024,80	24 832 124,80	28 172 206,40	Ei kohaldata	119 621 018,40
36	– millest seoses artikliga 71 (50 %)						Ei kohaldata	
37	– millest seoses artikliga 72	4 000 000,00	4 000 000,00	4 666 666,66	4 666 666,67	4 666 666,67	Ei kohaldata	22 000 000,00
38	– millest seoses artikliga 73, kui taotletakse artikli 6 lõike 1 punktides d, e ja f ning loomade heaolu puhul artikli 6 lõike 1 punktis i sätestatud erieesmärke	530 864,00	529 684,00	129 684,00	132 484,20	126 883,80	Ei kohaldata	1 449 600,00
38a	– millest seoses artikliga 74, kui taotletakse artikli 6 lõike 1 punktides d, e ja f sätestatud erieesmärke	6 000 000,00	6 000 000,00	7 000 000,00	7 000 000,00	6 769 454,15	Ei kohaldata	32 769 454,15
39	Erinevus võrreldes miinimumsummaga	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	21 805 688,55
39a	Tuleb reserveerida noortele põllumajandustootjatele (XII lisa) – (artikkel 95)(kui antakse üksnes otsetoetust, peetakse kinni iga-aastastest summadest)	Ei kohaldata	5 893 097,00	5 978 919,00	6 064 741,00	6 150 562,00	6 150 562,00	30 237 881,00
39b	Reserveeritud noortele põllumajandustootjatele	3 000 000,00	6 928 731,00	6 985 946,00	7 043 160,00	6 050 375,00	4 100 375,00	34 108 587,00
40	Reserveeritud noortele põllumajandustootjatele – vajalik miinimumnõuete täitmiseks	3 000 000,00	6 020 000,00	6 040 000,00	6 050 000,00	5 610 000,00	3 517 881,00	30 237 881,00

41	– noortele põllumajandustootjatele makstava täiendava sissetulekutoetuse kaudu (otsetoetuste raames)	Ei kohaldata	3 928 731,00	3 985 946,00	4 043 160,00	4 100 375,00	4 100 375,00	20 158 587,00
42	„millest vajalik miinimumnõude täitmiseks“ – pöördülemmäära alus	Ei kohaldata	3 020 000,00	3 040 000,00	3 050 000,00	3 660 000,00	3 517 881,00	16 287 881,00
43	– noorte põllumajandustootjate tehtud investeeringute kaudu (kaalutud 50 %ga) (maaelu arengu raames)						Ei kohaldata	
44	„millest vajalik miinimumnõude täitmiseks“ – pöördülemmäära alus						Ei kohaldata	
45	– noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine (maaelu arengu raames)	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	1 950 000,00	Ei kohaldata	13 950 000,00
46	„millest vajalik miinimumnõude täitmiseks“ – pöördülemmäära alus	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	1 950 000,00	Ei kohaldata	13 950 000,00
47	Minimaalne ökokavadele reserveeritav summa (artikkel 97)	Ei kohaldata	49 109 141,75	49 824 323,50	50 539 505,25	51 254 687,00	51 254 687,00	251 982 344,50
48	Tagasimakse (kui on asjakohane – liikmesriikide jaoks vabatahtlik)	Ei kohaldata						
49	Otsetoetuste raames ökokavadele reserveeritud iga-aastased summad	Ei kohaldata	52 615 560,00	54 281 110,00	55 813 400,00	57 473 870,00	59 181 260,00	279 365 200,00
50	Millest summad, millega kompenseeritakse eelmis(t)e aasta(te) täitmata kohustused	Ei kohaldata	Ei kohaldata					
51	Ökokavadele ette nähtud summa kokku, sealhulgas tagasimaksed	Ei kohaldata	52 615 560,00	54 281 110,00	55 813 400,00	57 473 870,00	59 181 260,00	279 365 200,00
52	Maaelu arengu jaoks ette nähtud summad, millega kompenseeritakse ökokavade alatäitmine (artikli 97 lõike 6 punkt b, lõike 7 punkt b ja lõike 9 punkt b)	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	
52a	Millest artikli 70 jaoks ette nähtud summad, millega kompenseeritakse ökokavade alatäitmine (artikli 97 lõike 6 punkt b, lõike 7 punkt b ja lõike 9 punkt b)	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	
53	Ümberjaotavaks toetuseks reserveeritud summa (artikkel 29) – minimaalselt 10 % aastas, mida kohaldatakse reale 17 (v.a juhul, kui kohaldatakse erandit)	Ei kohaldata	9 821 828,00	9 964 865,00	10 107 901,00	10 250 937,00	10 250 937,00	50 396 468,00
55	EAFRD reserved for crisis payments to farmers (article 78a)	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata			Ei kohaldata	

6.2 Üksikasjalik finantsteave ning jaotus sekkumiste kaupa ja väljundite kavandamine

6.2.1 Otsetoetused

	Eelarveaasta	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Kokku 2024–2028**
	Kalendriaasta N = eelarveaasta N-1	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
	Kohandatud otsetoetuste eraldised (V lisa)	196 436 567,00	199 297 294,00	202 158 021,00	205 018 748,00	205 018 748,00	1 007 929 378,00
	Puuvill (VIII lisa)						
	Kohandatud otsetoetuste eraldised (v.a puuvill) enne vähendamisest tuleneva summa ümberpaigutamist (IX lisa)	196 436 567,00	199 297 294,00	202 158 021,00	205 018 748,00	205 018 748,00	1 007 929 378,00
	Vähendamisest tuleneva summa ümberpaigutamine EAFRDsse, kui on kohaldatav (artikli 17 lõige 5)					Ei kohaldata	
	Esialgsete rahaeraldiste summa ülempiir (artikli 87 lõige 3)	104 523 894,00	105 156 725,00	105 913 018,00	106 541 130,00	104 816 838,00	
	Tootmiskohustusega sidumata sekkumine (artikli 16 lõige 2)						
BISS (21)	**Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks**						
1.1	Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS1.1.1 - Põhiline	Kavandatud ühikusumma	108,00	109,00	109,00	110,00	108,00	

sissetulekutoetus (Ühtne)	Minimaalne kavandatud ühikusumma	97,00	98,00	82,00	83,00	81,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	119,00	120,00	136,00	138,00	135,00	
	O.4 (ühik: Hektarid)	967 358,00	967 358,00	967 358,00	967 358,00	967 358,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	104 474 664,00	105 442 022,00	105 442 022,00	106 409 380,00	104 474 664,00	526 242 752,00
TOTAL	O.4 (ühik: Hektarid)	967 358,00	967 358,00	967 358,00	967 358,00	967 358,00	4 836 790,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	104 523 894,00	105 156 725,00	105 913 018,00	106 541 130,00	104 816 838,00	526 951 605,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
	Millest tuleb üle kanda – kulud (kohaldatakse ainult ökokavade suhtes ja ainult siis, kui toetuse liik on „hüvitav“ (artikli 31 lõike 7 punkt b), kui sekkumine hõlmab ülekandmist)						
CRISS (29)	**Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks**						
1.2	Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS1.2.1 - Ümberjaotav toetus (majapidamised, kus on 1-10 ha) (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	9,00	9,00	8,00	8,00	8,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	11,00	11,00	13,00	13,00	13,00	
	O.7 (ühik: Hektarid)	32 387,00	32 387,00	32 387,00	32 387,00	32 387,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	323 870,00	323 870,00	323 870,00	323 870,00	323 870,00	1 619 350,00
ÜS1.2.2 - ÜS1.2.2 – Ümberjaotav toetus (majapidamised, mis on üle 10 ha esimesed 130 ha) (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	23,23	23,55	23,88	24,22	24,22	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	21,00	21,00	18,00	18,00	18,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	26,00	26,00	30,00	30,00	30,00	
	O.7 (ühik: Hektarid)	409 257,00	409 257,00	409 257,00	409 257,00	409 257,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	9 507 040,11	9 638 002,35	9 773 057,16	9 912 204,54	9 912 204,54	48 742 508,70
TOTAL	O.7 (ühik: Hektarid)	441 644,00	441 644,00	441 644,00	441 644,00	441 644,00	2 208 220,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	9 821 828,00	9 964 865,00	10 107 901,00	10 250 937,00	10 250 937,00	50 396 468,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
	Millest tuleb üle kanda – kulud (kohaldatakse ainult ökokavade suhtes ja ainult siis, kui toetuse liik on „hüvitav“ (artikli 31 lõike 7 punkt b), kui sekkumine hõlmab ülekandmist)						
CIS-YF (30)	**Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele**						
7.1	Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS7.1.1 - Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	91,00	114,00	114,00	114,00	114,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	82,00	91,00	91,00	91,00	91,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	100,00	150,00	150,00	150,00	150,00	
	O.6 (ühik: Hektarid)	43 173,00	35 000,00	35 502,00	36 004,00	36 004,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	3 928 743,00	3 990 000,00	4 047 228,00	4 104 456,00	4 104 456,00	20 174 883,00
TOTAL	O.6 (ühik: Hektarid)	43 077,00	35 000,00	35 502,00	36 004,00	36 004,00	185 587,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	3 928 731,00	3 985 946,00	4 043 160,00	4 100 375,00	4 100 375,00	20 158 587,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)	3 020 000,00	3 040 000,00	3 050 000,00	3 660 000,00	3 517 881,00	16 287 881,00
	Millest tuleb üle kanda – kulud (kohaldatakse ainult ökokavade suhtes ja ainult siis, kui toetuse liik on „hüvitav“ (artikli 31 lõike 7 punkt b), kui sekkumine hõlmab ülekandmist)						
Eco-scheme (31)	**Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad**						
ÖK1	Kliima- ja keskkonnakava: keskkonnasõbralik majandamine	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS ÖK1.1 - ÜS ÖK1.1 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: põllukülvikorras olevad	Kavandatud ühikusumma	40,00	40,00	40,00	40,00	40,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	40,00	40,00	40,00	40,00	40,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	485 000,00	486 000,00	486 810,00	488 000,00	488 000,00	

kultuurid, rohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllud või lilled (Ühtne)	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	19 400 000,00	19 440 000,00	19 472 400,00	19 520 000,00	19 520 000,00	97 352 400,00
ÜS ÖK1.10 - ÜS ÖK1.10 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus glüfosaadi mittekasutamiseks (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	21,00	21,00	21,00	21,00	21,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	2 250 000,00	2 250 000,00	2 250 000,00	2 250 000,00	2 250 000,00	11 250 000,00
ÜS ÖK1.2 - ÜS ÖK1.2 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: mahepõllumajanduslikult kasvatatud põllukülvikorras olevad kultuurid, rohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllud või lilled (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	26,00	26,00	26,00	26,00	26,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	80 000,00	80 000,00	80 000,00	80 000,00	80 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 600 000,00	1 600 000,00	1 600 000,00	1 600 000,00	1 600 000,00	8 000 000,00
ÜS ÖK1.3 - ÜS ÖK1.3 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: köögivili, maasikas, puuvilja- ja marjakultuurid (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	230,00	230,00	230,00	230,00	230,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	230,00	230,00	230,00	230,00	230,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	254,00	254,00	254,00	254,00	254,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	1 300,00	1 500,00	1 600,00	1 700,00	1 800,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	299 000,00	345 000,00	368 000,00	391 000,00	414 000,00	1 817 000,00
ÜS ÖK1.4 - ÜS ÖK1.4 - Keskkonnasõbraliku majandamise toetus: mahepõllumajanduslikult kasvatatud köögivili, maasikas, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	70,00	70,00	70,00	70,00	70,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	1 500,00	1 700,00	1 800,00	1 900,00	2 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	75 000,00	85 000,00	90 000,00	95 000,00	100 000,00	445 000,00
ÜS ÖK1.5 - ÜS ÖK1.5 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus aiakultuuride kasvatajatele orgaanilise multši eest (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	150,00	150,00	150,00	150,00	150,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	150,00	150,00	150,00	150,00	150,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	151,00	151,00	151,00	151,00	151,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	200,00	250,00	300,00	350,00	400,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	30 000,00	37 500,00	45 000,00	52 500,00	60 000,00	225 000,00
ÜS ÖK1.6 - ÜS ÖK1.6 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus köögivilja- ja/või kartulikasvatajatele haljasväetise kasvatamise eest (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	110,00	110,00	110,00	110,00	110,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	110,00	110,00	110,00	110,00	110,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	154,00	154,00	154,00	154,00	154,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	220,00	270,00	300,00	350,00	380,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	24 200,00	29 700,00	33 000,00	38 500,00	41 800,00	167 200,00
ÜS ÖK1.7 - ÜS ÖK1.7 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus mitmeliigilistele väikestele põldudele (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	340,00	340,00	340,00	340,00	340,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	340,00	340,00	340,00	340,00	340,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	476,00	476,00	476,00	476,00	476,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	100,00	115,00	120,00	123,00	130,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	34 000,00	39 100,00	40 800,00	41 820,00	44 200,00	199 920,00

ÜS ÖK1.8 - ÜS ÖK1.8 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus vahekultuuride kasvatamise eest (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	60,00	60,00	60,00	60,00	60,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	60,00	60,00	60,00	60,00	60,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	84,00	84,00	84,00	84,00	84,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	10 000,00	15 000,00	20 000,00	25 000,00	30 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	600 000,00	900 000,00	1 200 000,00	1 500 000,00	1 800 000,00	6 000 000,00
ÜS ÖK1.9 - ÜS ÖK1.9 - Keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus happeliste muldade lupjamiseks (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	70,00	70,00	70,00	70,00	70,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	36 907,20	36 907,20	36 907,20	36 907,20	36 907,20	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 845 360,00	1 845 360,00	1 845 360,00	1 845 360,00	1 845 360,00	9 226 800,00
TOTAL	O.8 (ühik: Hektarid)	765 227,20	771 742,20	777 837,20	784 330,20	789 617,20	3 888 754,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	28 295 560,00	28 726 110,00	29 113 400,00	29 518 870,00	29 871 260,00	145 525 200,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
Eco-scheme (31)	**Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad**						
ÖK2	Kliima- ja keskkonnakava: mahepõllumajanduse ökokava	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS ÖK2.1 - Põllukülvikorras olevad kultuurid (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	132,00	132,00	132,00	132,00	132,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	132,00	132,00	132,00	132,00	132,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	182,00	182,00	182,00	182,00	182,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	100 000,00	105 000,00	80 000,00	84 000,00	88 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	13 200 000,00	13 860 000,00	10 560 000,00	11 088 000,00	11 616 000,00	60 324 000,00
ÜS ÖK2.1.1 - ÜS ÖK2.1.1 – Kuni 3-aastane külvikorras olev rohumaa (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma			100,00	100,00	100,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma			100,00	100,00	100,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)			150,00	150,00	150,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)			40 000,00	41 000,00	41 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma			4 000 000,00	4 100 000,00	4 100 000,00	12 200 000,00
ÜS ÖK2.2 - Kartul, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	300,00	300,00	300,00	300,00	300,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	300,00	300,00	300,00	300,00	300,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	420,00	420,00	420,00	420,00	420,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	4 300,00	4 350,00	4 400,00	4 450,00	4 600,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 290 000,00	1 305 000,00	1 320 000,00	1 335 000,00	1 380 000,00	6 630 000,00
ÜS ÖK2.3 - Köögivili (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	800,00	800,00	800,00	800,00	800,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	800,00	800,00	800,00	800,00	800,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	1 120,00	1 120,00	1 120,00	1 120,00	1 120,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	200,00	250,00	300,00	350,00	400,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	160 000,00	200 000,00	240 000,00	280 000,00	320 000,00	1 200 000,00
ÜS ÖK2.4 - Rohumaa, mille hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	35,00	35,00	35,00	35,00	35,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	75 500,00	80 400,00	85 300,00	90 200,00	95 500,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 887 500,00	2 010 000,00	2 132 500,00	2 255 000,00	2 387 500,00	10 672 500,00
ÜS ÖK2.5 - Üleminek: põllukülvikorras olevad kultuurid (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	146,00	146,00	146,00	146,00	146,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	146,00	146,00	146,00	146,00	146,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	182,00	182,00	182,00	182,00	182,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	4 800,00	4 800,00	3 600,00	3 600,00	3 600,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	700 800,00	700 800,00	525 600,00	525 600,00	525 600,00	2 978 400,00
ÜS ÖK2.5.1 - ÜS ÖK2.5.1 – Kuni 3-aastane külvikorras olev rohumaa (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma			110,00	110,00	110,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma			110,00	110,00	110,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)			165,00	165,00	165,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)			1 600,00	1 600,00	1 600,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma			176 000,00	176 000,00	176 000,00	528 000,00
ÜS ÖK2.6 - Üleminek:	Kavandatud ühikusumma	330,00	330,00	330,00	330,00	330,00	

kartul, ravim- ja maitsetaimed, puuvilja- ja marjakultuurid (Ühtne)	Minimaalne kavandatud ühikusumma	330,00	330,00	330,00	330,00	330,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	462,00	462,00	462,00	462,00	462,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	150,00	150,00	150,00	150,00	150,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	49 500,00	49 500,00	49 500,00	49 500,00	49 500,00	247 500,00
ÜS ÖK2.7 - Üleminek: köögivili (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	880,00	880,00	880,00	880,00	880,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	880,00	880,00	880,00	880,00	880,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	1 150,00	1 150,00	1 150,00	1 150,00	1 150,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	44 000,00	44 000,00	44 000,00	44 000,00	44 000,00	220 000,00
ÜS ÖK2.8 - Üleminek: rohumaa, mille hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	38,00	38,00	38,00	38,00	38,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	135 000,00	135 000,00	135 000,00	135 000,00	135 000,00	675 000,00
TOTAL	O.8 (ühik: Hektarid)	190 000,00	200 000,00	220 400,00	230 400,00	239 900,00	1 080 700,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	16 900 000,00	17 800 000,00	18 600 000,00	19 400 000,00	20 300 000,00	93 000 000,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
Eco-scheme (31)	**Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad**						
ÖK3	Kliima- ja keskkonnakava: ökoalad	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS ÖK3.1 - Ökoala sekkumise toetust makstakse taotlejale majapidamise toetusõiguslike põllumaa hektarite kohta tingimusel, kui tema majapidamise toetusõiguslikust põllumaast vähemalt 7% on määratletud ökoalaks (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	10,00	10,00	17,00	17,00	17,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	10,00	10,00	12,00	12,00	12,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	21,00	21,00	21,00	21,00	21,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	400 000,00	420 000,00	304 000,00	326 000,00	348 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	4 000 000,00	4 200 000,00	5 168 000,00	5 542 000,00	5 916 000,00	24 826 000,00
ÜS ÖK3.2 - Ökoalale, mis on määratletud rohumaaribana, makstakse täiendavat toetust rohumaariba aluse pindala ulatuses tingimusel, kui vähemalt 7% taotleja majapidamise toetusõiguslikust põllumaast on määratletud ökoalana (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	40,00	40,00	130,00	130,00	130,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	40,00	40,00	100,00	100,00	100,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	43,00	43,00	150,00	150,00	150,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	20 000,00	22 000,00	2 700,00	3 000,00	3 300,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	800 000,00	880 000,00	351 000,00	390 000,00	429 000,00	2 850 000,00
ÜS ÖK3.3 - Ökoalale, mis on määratletud maastikuelemendina, makstakse täiendavalt	Kavandatud ühikusumma	150,00	150,00	200,00	200,00	200,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	150,00	150,00	180,00	180,00	180,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	160,00	160,00	220,00	220,00	220,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	2 500,00	2 600,00	1 230,00	1 340,00	1 450,00	

toetust maastikuelemendi aluse pindala ulatuses tingimusel, kui vähemalt 7% taotleja majapidamise toetusõiguslikust põllumaast on määratletud ökolana (Ühtne)	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	375 000,00	390 000,00	246 000,00	268 000,00	290 000,00	1 569 000,00
TOTAL	O.8 (ühik: Hektarid)	422 500,00	444 600,00	307 930,00	330 340,00	352 750,00	1 858 120,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	5 175 000,00	5 470 000,00	5 765 000,00	6 200 000,00	6 635 000,00	29 245 000,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
Eco-scheme (31)	**Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad**						
ÖK4	Kliima- ja keskkonnakava: ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS ÖK4.1 - Põld on kaetud vähemalt 60% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	21,00	21,00	21,00	21,00	21,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	65 000,00	67 000,00	68 000,00	69 000,00	70 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 300 000,00	1 340 000,00	1 360 000,00	1 380 000,00	1 400 000,00	6 780 000,00
ÜS ÖK4.2 - Põld on kaetud vähemalt 90% ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	31,00	31,00	31,00	31,00	31,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	19 000,00	19 000,00	20 000,00	20 000,00	20 000,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	570 000,00	570 000,00	600 000,00	600 000,00	600 000,00	2 940 000,00
TOTAL	O.8 (ühik: Hektarid)	84 000,00	86 000,00	88 000,00	89 000,00	90 000,00	437 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	1 870 000,00	1 910 000,00	1 960 000,00	1 980 000,00	2 000 000,00	9 720 000,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
Eco-scheme (31)	**Kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavad**						
ÖK5	Kliima- ja keskkonnakava: mesilaste korjeala toetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS ÖK5.1 - Mesilaste korjeala toetus (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	250,00	250,00	250,00	250,00	250,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	250,00	250,00	250,00	250,00	250,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	350,00	350,00	350,00	350,00	350,00	
	O.8 (ühik: Hektarid)	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	375 000,00	375 000,00	375 000,00	375 000,00	375 000,00	1 875 000,00
TOTAL	O.8 (ühik: Hektarid)	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	7 500,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	375 000,00	375 000,00	375 000,00	375 000,00	375 000,00	1 875 000,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
	Tootmiskohustusega sidumata sekkumisteks ette nähtud esialgsete eraldiste summa	170 890 013,00	173 388 646,00	175 877 479,00	178 366 312,00	178 349 410,00	876 871 860,00
	Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus (artikli 16 lõike 3 punkt a) – summa – siduv ülemmäär						
CIS (32)	**Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus**						

1.3	Põllumajandustootmisega seotud toetus piimalehma kasvatamiseks	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
ÜSS1.3.1 - Minimaalne ühikusumma 1 (karjad, mis on väiksemad kui 270 piimalehma, kuni 270 piimalehma eest, €/piimalehm) (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	320,00	325,00	329,00	334,00	334,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	288,00	293,00	247,00	250,00	250,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	352,00	358,00	411,00	418,00	418,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	24 813,00	24 813,00	24 813,00	24 813,00	24 813,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	7 940 160,00	8 064 225,00	8 163 477,00	8 287 542,00	8 287 542,00	40 742 946,00
ÜSS1.3.2 - Minimaalne ühikusumma 2 (karjad, mis on suuremad kui 270 piimalehma, kuni 270 piimalehma eest, €/piimalehm) (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	160,00	162,00	165,00	167,00	167,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	144,00	146,00	124,00	125,00	125,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	176,00	178,00	206,00	209,00	209,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	25 110,00	25 110,00	25 110,00	25 110,00	25 110,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	4 017 600,00	4 067 820,00	4 143 150,00	4 193 370,00	4 193 370,00	20 615 310,00
TOTAL	O.11 (ühik: Loomad)	49 923,00	49 923,00	49 923,00	49 923,00	49 923,00	249 615,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	11 957 759,71	12 131 902,00	12 306 044,00	12 480 186,00	12 480 186,00	61 356 077,71
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
	Millest tuleb üle kanda – kulud (kohaldatakse ainult ökokavade suhtes ja ainult siis, kui toetuse liik on „hüvitav“ (artikli 31 lõike 7 punkt b), kui sekkumine hõlmab ülekandmist)						
CIS (32)	**Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus**						
1.4	Põllumajandustootmisega seotud toetus ammlehma kasvatamiseks	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS1.4.1 - ÜS1.4.1 – Minimaalne ühikusumma 1 (kõikides karjades, kus on 5 ja enam looma kõik vähemalt 75% ühe lihaveise tõu veresusega ning jõudluskontrollis osalevate ammlehmade ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm) (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	132,00	134,00	136,00	138,00	138,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	119,00	121,00	102,00	104,00	104,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	145,00	147,00	170,00	173,00	173,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	18 398,00	18 398,00	18 398,00	18 398,00	18 398,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	2 428 536,00	2 465 332,00	2 502 128,00	2 538 924,00	2 538 924,00	12 473 844,00
ÜSS1.4.2 - ÜS1.4.2 - Minimaalne ühikusumma 2 (kõikides karjades, mis ei osale jõudluskontrollis ja kus on 5 ja enam looma esimesed 1–100 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm) (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	120,00	122,00	123,00	125,00	125,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	108,00	110,00	92,00	94,00	94,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	132,00	134,00	154,00	156,00	156,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	24 560,00	24 560,00	24 560,00	24 560,00	24 560,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	2 947 200,00	2 996 320,00	3 020 880,00	3 070 000,00	3 070 000,00	15 104 400,00
ÜSS1.4.3 - ÜSS1.4.3 - Minimaalne ühikusumma 3 (101–200 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest, €/ammlehm) (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	55,00	56,00	57,00	57,00	57,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	49,00	50,00	43,00	43,00	43,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	60,00	62,00	71,00	71,00	71,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	2 380,00	2 380,00	2 380,00	2 380,00	2 380,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	130 900,00	133 280,00	135 660,00	135 660,00	135 660,00	671 160,00
TOTAL	O.11 (ühik: Loomad)	45 338,00	45 338,00	45 338,00	45 338,00	45 338,00	226 690,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	5 506 410,00	5 586 600,00	5 666 791,00	5 746 981,00	5 746 981,00	28 253 763,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
	Millest tuleb üle kanda – kulud (kohaldatakse ainult ökokavade suhtes ja ainult siis, kui toetuse liik on „hüvitav“ (artikli 31 lõike 7 punkt b), kui sekkumine hõlmab ülekandmist)						
CIS (32)	**Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus**						
1.5	Põllumajandustootmisega seotud toetus lamba ja kitse kasvatamiseks	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS1.5.1 - Minimaalne ühikusumma (kõikides karjades, kus on 10 ja enam looma esimesed 1-450 emaslooma (emane lammas ja emane kits)), €/põhikarja emasloom) (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	28,00	28,00	29,00	29,00	29,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	25,00	25,00	22,00	22,00	22,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	31,00	31,00	36,00	36,00	36,00	
	O.11 (ühik: Loomad)	38 207,00	38 207,00	38 207,00	38 207,00	38 207,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 069 796,00	1 069 796,00	1 108 003,00	1 108 003,00	1 108 003,00	5 463 601,00
TOTAL	O.11 (ühik: Loomad)	38 207,00	38 207,00	38 207,00	38 207,00	38 207,00	191 035,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	1 069 796,00	1 085 376,00	1 100 955,00	1 116 535,00	1 116 535,00	5 489 197,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
	Millest tuleb üle kanda – kulud (kohaldatakse ainult ökokavade suhtes ja ainult siis, kui toetuse liik on „hüvitav“ (artikli 31 lõike 7 punkt b), kui sekkumine hõlmab ülekandmist)						
CIS (32)	**Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus**						
1.6	Põllumajandustootmisega seotud toetus tera- ja kaunviljakultuuride kasvatamiseks	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS1.6.1 - Minimaalne ühikusumma (tera- ja kaunviljapind vähemalt 5 ja enama hektariga 1-100 hektari eest, €/ha) tera- ja kaunviljakultuuridele (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	28,00	28,00	29,00	29,00	29,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	25,00	25,00	22,00	22,00	22,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	31,00	31,00	36,00	36,00	36,00	
	O.10 (ühik: Hektarid)	179 712,00	179 712,00	179 712,00	179 712,00	179 712,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	5 031 936,00	5 031 936,00	5 211 648,00	5 211 648,00	5 211 648,00	25 698 816,00
TOTAL	O.10 (ühik: Hektarid)	179 712,00	179 712,00	179 712,00	179 712,00	179 712,00	898 560,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	5 038 422,00	5 111 797,00	5 185 172,00	5 258 547,00	5 258 547,00	25 852 485,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
	Millest tuleb üle kanda – kulud (kohaldatakse ainult ökokavade suhtes ja ainult siis, kui toetuse liik on „hüvitav“ (artikli 31 lõike 7 punkt b), kui sekkumine hõlmab ülekandmist)						
CIS (32)	**Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus**						
1.7	Põllumajandustootmisega seotud toetus puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamiseks	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Kokku 2023–2027**
ÜS1.7.1 - Minimaalne ühikusumma (€/ha) puu- ja köögivilja- ja marjakultuuridele (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	349,00	354,00	359,00	364,00	364,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	314,00	319,00	269,00	273,00	273,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	384,00	389,00	449,00	455,00	455,00	
	O.10 (ühik: Hektarid)	5 409,00	5 409,00	5 409,00	5 409,00	5 409,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	1 887 741,00	1 914 786,00	1 941 831,00	1 968 876,00	1 968 876,00	9 682 110,00
TOTAL	O.10 (ühik: Hektarid)	5 409,00	5 409,00	5 409,00	5 409,00	5 409,00	27 045,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	1 887 586,00	1 915 075,00	1 942 564,00	1 970 053,00	1 970 053,00	9 685 331,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
	Millest tuleb üle kanda – kulud (kohaldatakse ainult ökokavade suhtes ja ainult siis, kui toetuse liik on „hüvitav“ (artikli 31 lõike 7 punkt b), kui sekkumine hõlmab ülekandmist)						
CIS (32)	**Tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus**						

1.8	Põllumajandustootmisega seotud toetus seemnekartuli kasvatamiseks	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku 2023–2027
1.8.1 - ÜS1.8.1 - Minimaalne ühikusumma (€/ha) seemnekartulile (Ühtne)	Kavandatud ühikusumma	349,00	354,00	359,00	364,00	364,00	
	Minimaalne kavandatud ühikusumma	314,00	319,00	269,00	273,00	273,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (eurodes)	384,00	389,00	449,00	455,00	455,00	
	O.10 (ühik: Hektarid)	220,00	220,00	220,00	220,00	220,00	
	Kavandatud väljund × kavandatud ühikusumma	76 780,00	77 880,00	78 980,00	80 080,00	80 080,00	393 800,00
TOTAL	O.10 (ühik: Hektarid)	220,00	220,00	220,00	220,00	220,00	1 100,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	76 780,00	77 898,00	79 016,00	80 134,00	80 134,00	393 962,00
	Millest on vajalik vahendite minimaalse sihtotstarbelise kasutamise nõude täitmiseks (XII lisa) (ainult artikli 30 alusel) (liidu osalus)						
	Millest tuleb üle kanda – kulud (kohaldatakse ainult ökokavade suhtes ja ainult siis, kui toetuse liik on „hüvitav“ (artikli 31 lõike 7 punkt b), kui sekkumine hõlmab ülekandmist)						
	Tootmiskohustusega seotud sekkumisteks ette nähtud esialgsete eraldiste summa	25 536 753,71	25 908 648,00	26 280 542,00	26 652 436,00	26 652 436,00	131 030 815,71
	Kõigi otsetoetusteks ette nähtud esialgsete eraldiste summa	196 426 766,71	199 297 294,00	202 158 021,00	205 018 748,00	205 001 846,00	1 007 902 675,71

6.2.2 Valdkondlikud sekkumised

Eelarveaasta		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Rahaeraldis kokku
Mesindustooted								
ADVIBEES (55(1)(a)) - mesinikele ja nende organisatsioonidele suunatud nõustamisteenused, tehniline abi, koolitus, teave ja parimate tavade vahetamine, sealhulgas võrgustike kaudu								
2.1.1 - Mesindussektori sekkumine 1 – mesinike teadmiste ja oskuste parandamine ning tehniline abi		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku
ÜS 2.1.1.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) a) (nõustamine, koolitus, teave jm, v.a tehniline abi) (Keskmine)	O.37 (ühik: Meetmed)	2 400,00	27,00	5,00	5,00	5,00		2 442,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	50 400,00	55 400,00	55 400,00	55 400,00	55 400,00		272 000,00
ÜS 2.1.1.2 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) a) (tehniline abi) (Keskmine)	O.37 (ühik: Meetmed)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00		5,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	20 000,00	20 000,00	20 000,00	20 000,00	20 000,00		100 000,00
TOTAL	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	140 800,00	150 800,00	150 800,00	150 800,00	150 800,00		744 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	70 400,00	75 400,00	75 400,00	75 400,00	75 400,00		372 000,00
	ELi-poolse kaasrahastamise määr (%)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00		
INVAPI (55(1)(b)) - investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse ning muud meetmed								
2.1.2 - Mesindussektori sekkumine 2 – materiaalsed ja mittemateriaalsed investeeringud		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Kokku
ÜS 2.1.2.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) b)	O.37 (ühik: Mesinikud)	400,00	200,00	200,00	400,00	400,00		1 600,00

Eelarveaasta		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Rahaeraldis kokku
(investeeringud materiaalsesse ja imma (Keskmine)								
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	20 000,00	10 000,00	10 000,00	5 000,00	5 000,00		50 000,00
TOTAL	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	40 000,00	20 000,00	20 000,00	10 000,00	10 000,00		100 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	20 000,00	10 000,00	10 000,00	5 000,00	5 000,00		50 000,00
	ELi-poolse kaasrahastamise määr (%)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00		
ACTLAB (55(1)(c)) - laboratooriumide toetamise meetmed mesindustoodete, mesilaste kao või tootlikkuse languse ja mesilastele potentsiaalselt toksiliste ainete analüüsimise eest								
2.1.3 - Mesindussektori sekkumine 3 - analüüse tegevate laboratooriumite toetamine		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Kokku**
ÜS 2.1.3.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) c) (laborite toetamine analüüside tegemiseks) (Keskmine)	O.37 (ühik: Meetmed)	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00		10,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	10 000,00	15 000,00	15 000,00	15 000,00	15 000,00		70 000,00
TOTAL	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	20 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00		140 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	10 000,00	15 000,00	15 000,00	15 000,00	15 000,00		70 000,00
	ELi-poolse kaasrahastamise määr (%)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00		
COOPAPI (55(1)(e)) - koostöö asutustega, kes on spetsialiseerunud mesindust ja mesindustooteid käsitlevate teadusprogrammide rakendamisele								
2.1.4 - Mesindussektori sekkumine 4 – koostöö teadusasutustega		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Kokku**
ÜS 2.1.4.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) e) (koostöö teadusasutustega) (Keskmine)	O.37 (ühik: Meetmed)	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00		13,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	25 073,00	25 073,00	25 073,00	20 073,00	20 073,00		115 365,00
TOTAL	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	50 146,00	50 146,00	50 146,00	40 146,00	40 146,00		230 730,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	25 073,00	25 073,00	25 073,00	20 073,00	20 073,00		115 365,00
	ELi-poolse kaasrahastamise määr (%)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00		
PROMOBEES (55(1)(f)) - müügiedendus, teavitustegevus ja turundus, sealhulgas turuseire ning meetmed, mille eesmärk on eelkõige suurendada tarbijate teadlikkust mesindustoodete kvaliteedist								
2.1.5 - Mesindussektori sekkumine 5 – tarbijate teadlikkuse tõstmine		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Kokku**
ÜS 2.1.5.1 - Keskmine ühikusumma – määruse (EL) nr 2021/2115 art 55 (1) f) (müügiedendus, teavitustegevus, turund (Keskmine)	O.37 (ühik: Meetmed)	4,00	4,00	4,00	5,00	5,00		22,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu	15 000,00	15 000,00	15 000,00	25 000,00	25 000,00		95 000,00

Eelarveaasta		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Rahaeraldis kokku
	kulud kokku eurodes)							
TOTAL	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	30 000,00	30 000,00	30 000,00	50 000,00	50 000,00		190 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu kulud kokku eurodes)	15 000,00	15 000,00	15 000,00	25 000,00	25 000,00		95 000,00
	ELi-poolse kaasrahastamise määr (%)	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00		
Esialgsete eraldiste summa ja väljundid sekkumisteks: mesindustooted		140 473,00	140 473,00	140 473,00	140 473,00	140 473,00		702 365,00

6.2.3 Maaelu areng

	Eelarveaasta	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 (including payments of Q4 2029)	Total 2023 - 2029
ENVCLIM (70)	**Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused**								
9.1	Loomade heaolu toetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS9.1.1 - Piimalehm ja muu vähemalt kahe aasta vanune piimaveis (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		150,00	150,00	150,00	150,00	150,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)		8 000,00	8 000,00	8 000,00	8 000,00	8 000,00		40 000,00
ÜS9.1.2 - Mullikas (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		71,43	71,43	71,43	71,43	71,43		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)		21 000,00	21 000,00	21 000,00	21 000,00	21 000,00		105 000,00
ÜS9.1.3 - Vasikas (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		62,50	62,50	62,50	62,50	62,50		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)		400,00	400,00	400,00	400,00	400,00		2 000,00
ÜS9.1.4 - Hobune (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		50,00	50,00	50,00	50,00	50,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)		3 500,00	3 500,00	3 500,00	3 500,00	3 500,00		17 500,00
ÜS9.1.5.1 - Emis (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		80,00	80,00	80,00	80,00	80,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)		3 675,00	3 750,00	3 750,00	3 750,00	3 750,00		18 675,00
ÜS9.1.5.2 - Emis (lisatoetus)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		80,00	80,00	80,00	80,00	80,00		

(Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)		3 675,00	3 750,00	3 750,00	3 750,00	3 750,00		18 675,00
ÜS9.1.6 - Võõrdepõrsas, nuumsiga või nooremis (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)		26 400,00	26 400,00	26 400,00	26 400,00	26 598,00		132 198,00
ÜS9.1.7 - Munakana (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		114,29	114,29	114,29	114,29	114,29		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)		700,00	700,00	1 050,00	1 400,00	1 400,00		5 250,00
ÜS9.1.8 - Vutt (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		76,67	76,67	76,67	76,67	76,67		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)		480,00	480,00	480,00	480,00	480,00		2 400,00
KOKKU	O.18 (ühik: Loomühikud)		64 155,00	64 230,00	64 580,00	64 930,00	65 128,00		323 023,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		5 950 800,00	5 956 800,00	5 996 800,00	6 036 800,00	6 636 800,00		30 578 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		4 760 640,00	4 765 440,00	4 797 440,00	4 829 440,00	5 309 440,00		24 462 400,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
ENVCLIM (70)	**Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused**								
9.2	Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**

ÜS9.2.1 - Piimalehm (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		160,00	160,00	160,00	160,00	160,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.17 (ühik: Hektarid)								
ÜS9.2.2 - Muu veis (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		50,00	50,00	50,00	50,00	50,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.17 (ühik: Hektarid)								
ÜS9.2.3 - Hobune (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		26,00	26,00	26,00	26,00	26,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.17 (ühik: Hektarid)								
ÜS9.2.4 - Lammas, kits (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		85,00	85,00	85,00	85,00	85,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.17 (ühik: Hektarid)								
ÜS9.2.5 - Siga (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		450,00	450,00	450,00	450,00	450,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.17 (ühik: Hektarid)								
ÜS9.2.6 - Kodulind (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		250,00	250,00	250,00	250,00	250,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.17 (ühik: Hektarid)								
ÜS9.2.7 - Küülik (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		40,00	40,00	40,00	40,00	40,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.17 (ühik: Hektarid)								
ÜS9.2.8 - Mesilaspere (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		2 500,00	2 500,00	2 500,00	2 500,00	2 500,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.17 (ühik: Hektarid)								
KOKKU	O.17 (ühik: Hektarid)		125 000,00	135 000,00	140 000,00	145 000,00	150 000,00		695 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		5 300 000,00	5 300 000,00	5 400 000,00	5 400 000,00	5 600 000,00		27 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		4 240 000,00	4 240 000,00	4 320 000,00	4 320 000,00	4 480 000,00		21 600 000,00

	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
ENVCLIM (70)	**Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused**								
9.3	Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS9.3.1 - Piimalehm (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		45,00	45,00	45,00	45,00	45,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)		26 000,00	26 000,00	26 000,00	26 000,00	26 000,00		130 000,00
ÜS9.3.2 - Lihaveis (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			40,00	40,00	40,00	40,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)			24 000,00	24 000,00	24 000,00	24 000,00		96 000,00
ÜS9.3.3 - Lammas ja kits (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)				46,00	46,00	46,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.18 (ühik: Loomühikud)				2 250,00	2 250,00	2 250,00		6 750,00
KOKKU	O.18 (ühik: Loomühikud)		26 000,00	50 000,00	52 250,00	52 250,00	52 250,00		232 750,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		1 170 000,00	2 130 000,00	2 230 000,00	2 230 000,00	2 230 000,00		9 990 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		936 000,00	1 704 000,00	1 784 000,00	1 784 000,00	1 784 000,00		7 992 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								

	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
ENVCLIM (70)	**Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused**								
KK4	Mulla- ja veekaitsetoetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS KK4.1 - Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		70,00	70,00	70,00	70,00	70,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		19 500,00	21 300,00	22 200,00	23 100,00	24 000,00		110 100,00
ÜS KK4.2 - Väärtusliku rohumaa turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		500,00	700,00	800,00	900,00	1 000,00		3 900,00
ÜS KK4.3 - Põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20% (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		180,00	180,00	180,00	180,00	180,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK4.4 - Põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		85,00	85,00	85,00	85,00	85,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								

majapidamise põllumajandusmaast üle (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	O.14 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK4.5 - Väärtusliku rohumaa põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20% (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		220,00	220,00	220,00	220,00	220,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK4.6 - Väärtusliku rohumaa põhjaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle 20% (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		110,00	110,00	110,00	110,00	110,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK4.7 - Pinnaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast kuni 20% (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		220,00	220,00	220,00	220,00	220,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK4.8 - Pinnaveekaitse toetus, kui rohumaa moodustab kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaast üle 20% (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		100,00	100,00	110,00	110,00	110,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)								
KOKKU	O.14 (ühik: Hektarid)		38 000,00	42 500,00	45 000,00	47 500,00	50 000,00		223 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		3 896 923,00	4 394 392,00	4 682 877,00	4 971 361,00	5 259 846,00		23 205 399,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		3 117 538,40	3 515 513,60	3 746 301,60	3 977 088,80	4 207 876,80		18 564 319,20
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
ENVCLIM (70)	**Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused**								
KK5	Väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS KK5.1 - Pärandniit väljaspool kaitstavaid alasid (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			80,00	80,00	80,00	80,00	80,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)			1 000,00	7 500,00	9 500,00	11 000,00	15 216,25	44 216,25
ÜS KK5.2 - Kõrge loodusväärtusega püsirohumaa (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)				9 500,00	15 000,00	20 000,00	27 000,00	71 500,00
KOKKU	O.14 (ühik: Hektarid)			1 000,00	17 000,00	24 500,00	31 000,00	42 216,25	115 716,25
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			80 000,00	1 075 000,00	1 510 000,00	1 880 000,00	2 567 300,00	7 112 300,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)			64 000,00	860 000,00	1 208 000,00	1 504 000,00	2 053 840,00	5 689 840,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
ENVCLIM (70)	**Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused**								
KK6	Pärandniidu hooldamise toetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS KK6.1 - Muu niidu niitmine (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		1 505,00	1 723,00	1 962,00	2 170,00	2 300,00		9 660,00
ÜS KK6.10 - Lisategevus väärtuste hindamise eest tulemuspõhise toetuse taotlemisel (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		10,00	10,00	10,00	10,00	10,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		500,00	500,00	500,00	1 000,00	1 500,00		4 000,00
ÜS KK6.11 - Tulemuspõhine viieaastane piloottegevus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		15,00	15,00	15,00	15,00	15,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		500,00	500,00	500,00	500,00	500,00		2 500,00
ÜS KK6.12 - Puhkeaasta (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			100,00	100,00	100,00	100,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK6.2 - Muu niidu niitmine alates 15. juulist (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		150,00	150,00	150,00	150,00	150,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		5 500,00	5 650,00	5 800,00	6 000,00	6 300,00		29 250,00
ÜS KK6.3 - Puisniidu niitmine (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		600,00	600,00	600,00	600,00	600,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		1 425,00	1 650,00	1 750,00	1 850,00	1 900,00		8 575,00

ÜS KK6.4 - Puisniidu taastamisjärgne hooldamine (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		300,00	300,00	300,00	300,00	300,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		75,00	100,00	100,00	100,00	100,00		475,00
ÜS KK6.5 - Karjatamine (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		185,00	185,00	185,00	185,00	185,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		28 020,00	28 410,00	31 045,00	32 680,00	34 400,00		154 555,00
ÜS KK6.6 - Lisategevus liigikaitseliselt olulistel rannaaladel (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		80,00	80,00	80,00	80,00	80,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		2 500,00	2 760,00	3 300,00	3 700,00	4 000,00		16 260,00
ÜS KK6.7 - Lisategevus käsitsi või hobuniidukiga niitmisel (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		200,00	200,00	200,00	200,00	200,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		100,00	100,00	150,00	150,00	150,00		650,00
ÜS KK6.8 - Lisategevus laiule või väikesaarele (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		10,00	10,00	10,00	10,00	10,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		1 500,00	1 700,00	1 700,00	2 000,00	2 000,00		8 900,00
ÜS KK6.9 - Lisategevus koosluse või liigi seisundi parendamiseks (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.14 (ühik: Hektarid)		2 050,00	2 250,00	2 450,00	2 850,00	2 850,00		12 450,00
KOKKU	O.14 (ühik: Hektarid)		36 525,00	37 533,00	40 657,00	42 800,00	45 000,00		202 515,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		7 491 700,00	7 793 450,00	8 460 525,00	8 956 300,00	9 394 000,00		42 095 975,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		5 993 360,00	6 234 760,00	6 768 420,00	7 165 040,00	7 515 200,00		33 676 780,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
ENVCLIM (70)	**Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused**								
KK7	Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS KK7.1 - Talirukis 'Sangaste' kasvatus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK7.10 - Marjapõõsaste kasvatus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Tegevused)								
ÜS KK7.2 - Kaunviljade kasvatus (v.a põlduba 'Helbi') (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK7.3 - Valge ristiku 'Jõgeva 4' kasvatus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK7.4 - Sertifitseeritud heintaime seemnete kasvatus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			120,00	120,00	120,00	120,00	120,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK7.5 - Kartuli kasvatus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			70,00	70,00	70,00	70,00	70,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK7.6 - Kaalika, söödapeedi ja põlduba	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			500,00	500,00	500,00	500,00	500,00	

'Helbi' kasvatus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK7.7 - Valge peakapsas 'Jõgeva' kasvatus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK7.8 - Söögisibula 'Jõgeva 3' standardseemne tippsibula kasvatus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			1 200,00	1 200,00	1 200,00	1 200,00	1 200,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Hektarid)								
ÜS KK7.9 - Viljapuude kasvatus (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Tegevused)								
KOKKU	O.19 (ühik: Tegevused)			6 500,00	6 600,00	6 700,00	6 800,00	7 000,00	33 600,00
KOKKU	O.19 (ühik: Hektarid)			600,00	700,00	800,00	900,00	1 000,00	4 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			92 150,00	104 565,00	116 980,00	130 278,00	144 459,00	588 432,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)			73 720,00	83 652,00	93 584,00	104 222,40	115 567,20	470 745,60
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
ENVCLIM (70)	**Keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustused**								

KK8	Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
ÜS KK8.1 - ÜS KK8.1 - Põhitoetus: eesti hobune, eesti raskeveohobune, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni hobune ja vana-tori hobune, eesti maatõugu veis (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		250,00	250,00	250,00	250,00	250,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Loomühikud)		4 520,00	4 750,00	4 990,00	5 249,00	5 500,00		25 009,00
ÜS KK8.2 - Põhitoetus: Kihnu maalammas (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		350,00	350,00	350,00	350,00	350,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Loomühikud)		110,00	115,00	128,00	138,00	150,00		641,00
ÜS KK8.3 - Põhitoetus: eesti vutt (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		200,00	200,00	200,00	200,00	200,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Loomühikud)		480,00	480,00	480,00	480,00	480,00		2 400,00
ÜS KK8.4 - Lisatoetus: järglase saanud täkk, mära, noortäkk või puhtatõulise järglase andnud lehm (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Loomühikud)		1 840,00	1 910,00	1 940,00	1 960,00	2 060,00		9 710,00
ÜS KK8.5 - Lisatoetus: jõudluskontrollis olev lehm (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		250,00	250,00	250,00	250,00	250,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Loomühikud)		880,00	950,00	980,00	1 000,00	1 100,00		4 910,00
ÜS KK8.6 - Lisatoetus: pull (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		200,00	200,00	200,00	200,00	200,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Loomühikud)		40,00	43,00	44,00	45,00	50,00		222,00
ÜS KK8.7 - Lisatoetus: mullikas (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		34,00	34,00	34,00	34,00	34,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Loomühikud)		660,00	677,00	746,00	835,00	850,00		3 768,00
ÜS KK8.8 - Lisatoetus: jäär	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		350,00	350,00	350,00	350,00	350,00		

(Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Loomühikud)		2,50	2,80	3,00	3,50	3,50		15,30
ÜS KK8.9 - Lisatoetus: jõudluskontrollis olev lammas (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		350,00	350,00	350,00	350,00	350,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.19 (ühik: Loomühikud)		100,00	102,00	120,00	130,00	135,00		587,00
KOKKU	O.19 (ühik: Loomühikud)		5 110,00	5 345,00	5 598,00	5 858,00	6 130,00		28 041,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		1 734 815,00	1 820 548,00	1 904 514,00	1 984 415,00	2 091 875,00		9 536 167,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		1 387 852,00	1 456 438,40	1 523 611,20	1 587 532,00	1 673 500,00		7 628 933,60
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
ASD (72)	**Teatavatest kohustuslikest nõuetest tulenevad piirkondlikud ebasoodsad tegurid**								
KK9	Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS KK9.1 - Sihtkaitsevöönd, Natura 2000 võrgustikus loodusdirektiivi metsaelupaigad, mis on vähemalt 0,3 ha ja sihtkaitsevööndiks projekteeritavad alad (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		134,00	134,00	160,00	160,00	160,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.13 (ühik: Hektarid)		28 750,00	28 760,00	30 400,00	30 400,00	30 400,00		148 710,00

ÜS KK9.2 - Natura 2000 võrgustiku piiranguvöönd, hoiualad ja projekteeritavad piiranguvööndi- ja hoiualad, vähemalt 0,3 ha suurused ning eelnevate looduskaitseliste piirangutega aladega piirnevad alad, mis kokku moodustavad 0,3 ha, kuid sisaldavad sihtkaitsevööndi, p (Toetus - Ühtne) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		60,00	60,00	60,00	60,00	60,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.13 (ühik: Hektarid)		39 125,00	39 102,67	38 688,00	38 688,00	38 688,00		194 291,67
KOKKU	O.13 (ühik: Hektarid)		67 875,00	67 862,67	69 088,00	69 088,00	69 088,00		343 001,67
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		6 200 000,00	6 200 000,00	7 200 000,00	7 200 000,00	7 200 000,00		34 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		4 000 000,00	4 000 000,00	4 666 666,67	4 666 666,67	4 666 666,66		22 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
1.11	Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS 1.11.1 - Keskmine toetuse summa taudi	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)				400 000,00				

ennetamiseks (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.20 (ühik: Tegevused)				21,00				21,00
ÜS 1.11.2 - Keskmine toetuse summa kahjustunud põllumajandusliku tootmispotentsiaali taastamiseks (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.20 (ühik: Tegevused)								
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)				15,00				15,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)				4 500 000,00				4 500 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)				2 700 000,00				2 700 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
1.9.1	Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendus- ja veerežiimi kahepoolsed reguleerimissüsteemid) kaasajastamisse erasektori poolt	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS1.9.1.1 - Korrastatava eesvoolu (v.a riigieesvoolud) keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		47 700,00	47 925,00	47 717,14	48 186,25	49 220,00	49 224,83	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.22 (ühik: Tegevused)		10,00	22,00	26,00	30,00	30,00	27,00	145,00

ÜS1.9.1.2 - Maaparandussüsteemi reguleeriva võrgu keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			110 041,82	105 530,50	107 082,35	103 923,78		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.22 (ühik: Tegevused)			11,00	20,00	17,00	18,00		66,00
KOKKU	O.22 (ühik: Tegevused)		10,00	33,00	46,00	47,00	48,00	27,00	211,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		477 000,00	2 264 810,00	3 351 255,71	3 265 987,50	3 347 210,00	1 329 070,34	14 035 333,55
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		381 600,00	1 569 756,00	2 258 882,57	2 248 710,00	2 303 656,00	1 063 256,28	9 825 860,85
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
1.9.2	Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendussüsteemid) kaasajastamisse – avaliku sektori investeeringud	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
1.9.2.1 - ÜS1.9.2.1 - Riigieesvoolu keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		138 133,00	144 308,00	148 800,00	144 908,00	151 280,00	148 544,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.22 (ühik: Tegevused)		3,00	13,00	17,00	15,00	15,00	11,00	74,00
KOKKU	O.22 (ühik: Tegevused)		5,00	13,00	17,00	15,00	15,00	11,00	76,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		414 399,00	1 876 004,00	2 529 600,00	2 173 620,00	2 269 200,00	1 633 984,00	10 896 807,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		248 639,40	1 125 602,40	1 517 760,00	1 304 172,00	1 361 520,00	9 803 904,00	15 361 597,80

	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
1.9.3	Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS 1.9.3 - Tee keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			6 347,00	6 700,00	6 700,00	6 757,00	6 700,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.22 (ühik: Tegevused)			18,00	107,00	107,00	107,00	107,00	446,00
KOKKU	O.22 (ühik: Tegevused)			18,00	107,00	107,00	107,00	107,00	446,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			114 246,00	716 900,00	716 900,00	722 974,00	716 900,00	2 987 920,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)			68 547,60	430 140,00	430 140,00	433 784,40	430 140,00	1 792 752,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
2.2	Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS2.2.1 - Keskmine toetuse summa (mikro- ja väikeettevõtjad) (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.24 (ühik: Tegevused)								
ÜS2.2.2 - Keskmine toetuse summa (keskmise suurusega ja suurettevõtjad) (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.24 (ühik: Tegevused)								
ÜS2.2.3 - Keskmine toetuse summa uue töötlemisüksuse rajamiseks (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			2 000 000,00	2 000 000,00				
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.24 (ühik: Tegevused)								
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)		34,00	30,00	30,00	34,00	29,00		157,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		9 000 000,00	9 000 000,00	9 000 000,00	18 000 000,00			45 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		5 400 000,00	5 400 000,00	5 400 000,00	10 800 000,00			27 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								

INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
2.3	Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS2.3.1 - Keskmine toetuse summa (Rahastamisvahend - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		500 000,00	500 000,00	500 000,00	500 000,00			
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.24 (ühik: Tegevused)		5,00	5,00	5,00	5,00			20,00
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)		5,00	5,00	5,00	5,00			20,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		2 500 000,00	2 500 000,00	2 500 000,00	2 500 000,00			10 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00			6 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		2 500 000,00	2 500 000,00	2 500 000,00	2 500 000,00			10 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)		1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00			6 000 000,00
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
2.5	Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS2.5.1 - Toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			100 000,00	100 000,00	100 000,00			
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.20 (ühik: Tegevused)			74,00	73,00	73,00			220,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)			74,00	73,00	73,00			220,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			7 333 334,00	7 333 333,00	7 333 333,00			22 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)			4 400 000,00	4 400 000,00	4 400 000,00			13 200 000,00

	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
2.6	Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS2.6.1 - Toetuse keskmine summa (Rahastamisvahend - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.20 (ühik: Tegevused)		20,00	20,00	20,00	20,00	20,00		100,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)		20,00	20,00	20,00	20,00	20,00		100,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00		20 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00		12 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00		20 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)		2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00		12 000 000,00
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
2.7	Põllumajandustootjate tootlikud investeeringud	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS2.7 - Toidutootjate tootlike investeeringute keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)					13 750 000,00			
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.20 (ühik: Tegevused)					1,00			1,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)					1,00			1,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)					13 750 000,00			13 750 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)					8 250 000,00			8 250 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
3.1.1	Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS3.1.1.1 - Ühistute investeeringutoetuse keskmine summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.20 (ühik: Tegevused)		2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	10,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)		2,00	3,00	2,00	2,00	1,00		10,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00	4 000 000,00		10 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)			1 200 000,00	1 200 000,00	1 200 000,00	2 400 000,00		6 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
3.1.2	Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS3.1.2.1 - Ühistute investeeringutoetuse keskmine summa (Rahastamisvahend - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.20 (ühik: Tegevused)		3,00	3,00	3,00	3,00	3,00		15,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)		3,00	3,00	3,00	3,00	3,00		15,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00		15 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00		9 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00		15 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)		1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00	1 800 000,00		9 000 000,00
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
8.1	Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS8.1.1 - Keskmine toetuse summa: tagastamatu abi (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.24 (ühik: Tegevused)		20,00	60,00	80,00	80,00	60,00		300,00
ÜS8.1.2 - Keskmine toetuse summa: finantsinstrument (Rahastamisvahend - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.24 (ühik: Tegevused)		20,00	20,00	20,00	20,00	20,00		100,00
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)		40,00	80,00	100,00	100,00	80,00		400,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		4 000 000,00	8 000 000,00	10 000 000,00	10 000 000,00	7 000 000,00		39 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		2 400 000,00	4 800 000,00	6 000 000,00	6 000 000,00	4 200 000,00		23 400 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00		10 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)		1 200 000,00	1 200 000,00	1 200 000,00	1 200 000,00	1 200 000,00		6 000 000,00
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								

INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
8.2	Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS8.2.1 - Keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)				500 000,00	1 500 000,00	500 000,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.24 (ühik: Tegevused)				8,00	6,00	4,00		18,00
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)				8,00	6,00	4,00		18,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)				4 000 000,00	9 000 000,00	2 000 000,00		15 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)				2 400 000,00	5 400 000,00	1 200 000,00		9 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
8.3	Investeeringud bioressursside väärindamisse	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS8.3.1 - Keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			730 000,00					
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.24 (ühik: Tegevused)			10,00					10,00
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)			10,00					10,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			730 000,00					730 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)			438 000,00					438 000,00

	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
9.5	Jahiulukite käitlemiskoha investeeringutoetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS9.5 - Jahiulukite käitlemiskoha investeeringute keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)					40 000,00			
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.20 (ühik: Tegevused)					140,00			140,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)					140,00			140,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)					2 000 000,00			2 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)					1 200 000,00			1 200 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
KK1	Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS KK1.1 - Põllumajandustootjate investeeringutoetuse keskmine summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		300 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.20 (ühik: Tegevused)		100,00	200,00	100,00	100,00	4,00		504,00
KOKKU	O.20 (ühik: Tegevused)		100,00	200,00	100,00	100,00	4,00		504,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		10 000 000,00	10 000 000,00	10 000 000,00	19 000 000,00	3 322 956,92		52 322 956,92
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		6 000 000,00	6 000 000,00	6 000 000,00	11 400 000,00	1 993 774,15		31 393 774,15
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
KK2.1	Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (tootlikud investeeringud)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS KK2.1.1 - Hooldusraie kuni 30-aastases puistus - keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		3 500,00	3 958,19	3 959,00	4 451,26	4 450,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.24 (ühik: Tegevused)		307,00	250,00	163,00	180,00	180,00		1 080,00

ÜS KK2.1.2 - Taimlamajanduse arendamine (sisaldab niisutust) - keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.24 (ühik: Tegevused)		2,00	4,00					6,00
KOKKU	O.24 (ühik: Tegevused)		309,00	254,00	163,00	180,00	180,00		1 086,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		358 167,00	1 088 051,17	1 000 410,00	781 024,27	801 151,20	534 000,00	4 562 803,64
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		214 900,20	652 830,70	600 246,00	468 614,56	480 690,72	320 400,00	2 737 682,18
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
KK2.2	Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (mittetootlikud investeeringud)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS KK2.2.1 - Kahjustatud metsa taastamine - keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		10 600,00	10 700,00	10 700,00	10 700,00	10 700,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.23 (ühik: Tegevused)		15,00	15,00	15,00	15,00	15,00		75,00
ÜS KK2.2.2 - Metsakahjurite, patogeenide ning ulukite kahjustuse ennetamine - keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		4 000,00	4 000,00	4 000,00	4 000,00	4 000,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.23 (ühik: Tegevused)		10,00	10,00	10,00	10,00	10,00		50,00

	O.23 (ühik: Tegevused)		25,00	25,00	25,00	25,00	25,00		125,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		66 333,00	199 500,00	200 500,00	200 500,00	200 500,00	132 667,00	1 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		53 066,40	159 600,00	160 400,00	160 400,00	160 400,00	106 133,60	800 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
KOKKU	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INVEST (73-74)	**Investeeringud, sealhulgas investeeringud niisutusse**								
KK3	Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS KK3.1 - Keskkonnakaitserajatiste, leevendusveekogude, energiat ja vett säästvate rajatiste keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		5 200,00	5 250,00	5 290,00	5 350,00	5 452,60	5 500,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.22 (ühik: Tegevused)		12,00	30,00	33,00	30,00	31,00	16,00	152,00
	O.22 (ühik: Tegevused)		12,00	30,00	33,00	30,00	31,00	16,00	152,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		62 400,00	157 500,00	174 570,00	160 500,00	169 030,00	88 000,00	812 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		49 920,00	126 000,00	139 656,00	128 400,00	135 224,00	70 400,00	649 600,00
KOKKU	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
INSTAL (75)	**Noorte põllumajandustootjate ja uute põllumajandustootjate tegevuse alustamine ja maapiirkondades ettevõtlusega alustamise toetus**								
7.2	Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS7.2.1 - Toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		60 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00			
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.25 (ühik: Toetusesaajad)		104,00	62,00	63,00	55,00			284,00
KOKKU	O.25 (ühik: Toetusesaajad)		104,00	62,00	63,00	55,00			284,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		6 250 000,00	6 250 000,00	6 250 000,00	4 500 000,00			23 250 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		3 750 000,00	3 750 000,00	3 750 000,00	2 700 000,00			13 950 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		6 250 000,00	6 250 000,00	6 250 000,00	4 500 000,00			23 250 000,00
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)		3 750 000,00	3 750 000,00	3 750 000,00	2 700 000,00			13 950 000,00
RISK (76)	**Riskijuhtimisvahendid**								

1.10	Põllumajanduskindlustustoetus	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
ÜS1.8.1 - Keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			25 000,00	25 000,00	25 000,00			
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.9 (ühik: Toetusesaajad)			8,00	16,00	16,00			40,00
KOKKU	O.9 (ühik: Toetusesaajad)			8,00	16,00	16,00			40,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			200 000,00	400 000,00	400 000,00			1 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)			120 000,00	240 000,00	240 000,00			600 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
COOP (77)	**Koostöö**								
0.3	Innovatsioonikoostöö projektid - Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusrühma projektid	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS0.3.1 - Suurprojektid (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)					800 000,00	800 000,00	800 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.1 (ühik: Projektid)					2,00	2,00	4,00	8,00
ÜS0.3.2 - Väikeprojektid (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)			300 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	300 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.1 (ühik: Projektid)			1,00	4,00	5,00	5,00	5,00	20,00
ÜS0.3.3 - Arendusosak (Toetus - Keskmine)	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		19 000,00	19 000,00	19 000,00	19 000,00	19 000,00		

91(3)(b)-EE-80,00%	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.1 (ühik: Projektid)		20,00	20,00	20,00	20,00	20,00		100,00
KOKKU	O.1 (ühik: Projektid)		20,00	21,00	24,00	27,00	27,00	9,00	128,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		400 000,00	7 105 000,00	380 000,00	3 580 000,00	3 535 000,00		15 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		320 000,00	5 684 000,00	304 000,00	2 864 000,00	2 828 000,00		12 000 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
COOP (77)	**Koostöö**								
3.2	Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS 3.2.1 - Maksimaalne toetuse summa kvaliteedikavade arendamise toetamisel (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.29 (ühik: Toetusesaajad)		2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	16,00
ÜS 3.2.2 - Maksimaalne toetuse summa kvaliteedikavade raames toodetud toodete müügiedendustegevuste toetamisel (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.29 (ühik: Toetusesaajad)		4,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	34,00
KOKKU	O.29 (ühik: Toetusesaajad)		6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	36,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		425 000,00	725 000,00	950 000,00	725 000,00	725 000,00	450 000,00	4 000 000,00

	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		255 000,00	435 000,00	570 000,00	435 000,00	435 000,00	270 000,00	2 400 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
COOP (77)	**Koostöö**								
3.3	Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS3.4.1 - Toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00			
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.28 (ühik: Toetusesaajad)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00			5,00
KOKKU	O.28 (ühik: Toetusesaajad)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00			5,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)	490 000,00	490 000,00	490 000,00	490 000,00	490 000,00			2 450 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)	294 000,00	294 000,00	294 000,00	294 000,00	294 000,00			1 470 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
COOP (77)	**Koostöö**								
3.4	Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS2.4.1 - Keskmine toetuse summa (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		120 000,00	120 000,00	120 000,00	120 000,00	120 000,00	120 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.32 (ühik: Tegevused)		5,00	10,00	10,00	10,00	10,00	5,00	50,00
KOKKU	O.32 (ühik: Tegevused)		5,00	10,00	10,00	10,00	10,00	5,00	50,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		350 000,00	950 000,00	1 500 000,00	1 400 000,00	1 200 000,00	600 000,00	6 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		210 000,00	570 000,00	900 000,00	840 000,00	720 000,00	360 000,00	3 600 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
COOP (77)	**Koostöö**								
8.4	LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS8.4.1 - Toetus strateegia ellu viimiseks (Toetus - Keskmine) 91(3)(b)-EE-80,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		2 287 966,50	2 287 966,50	2 287 966,50	2 287 966,50	2 287 966,50		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.31 (ühik: Strateegiad)		26,00						26,00
KOKKU	O.31 (ühik: Strateegiad)		26,00						26,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		11 897 425,80	11 897 425,80	11 897 425,80	11 897 425,80	11 897 425,80		59 487 129,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		9 517 940,64	9 517 940,64	9 517 940,64	9 517 940,64	9 517 940,64		47 589 703,20

	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
COOP (77)	**Koostöö**								
9.4	Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS9.4.1 - Loomühiku väärtus (IRT) (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		50,00	50,00	50,00	50,00	50,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.32 (ühik: Loomühikud)		20 000,00	30 600,00	40 600,00	20 600,00	10 000,00		121 800,00
ÜS9.4.2 - Loomühiku väärtus (VVD) (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		32,00	32,00	32,00	32,00	32,00		
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.32 (ühik: Loomühikud)		20 000,00	30 600,00	40 600,00	20 600,00	10 000,00		121 800,00
KOKKU	O.32 (ühik: Loomühikud)		20 000,00	30 600,00	40 600,00	20 600,00	10 000,00		121 800,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		1 640 000,00	2 509 200,00	3 329 200,00	1 689 200,00	820 000,00		9 987 600,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		984 000,00	1 505 520,00	1 997 520,00	1 013 520,00	492 000,00		5 992 560,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
KNOW (78)	**Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine**								
0.1	Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS0.1.1 - Koolitus-, nõustamis- ja teadlikkuse suurendamise tegevuste arvestuslik keskmine maksumus aastas (v.a AKIS osakud) (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		2 000 000,00	2 600 000,00	2 700 000,00	2 700 000,00	2 600 000,00	2 600 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.33 (ühik: Tegevused)		100,00	200,00	300,00	300,00	200,00	100,00	1 200,00
ÜS0.1.2 - AKIS osakud (nõuanne/koolitus/ teadusekspertiis) (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.33 (ühik: Tegevused)		100,00	100,00	100,00	150,00	200,00	150,00	800,00
KOKKU	O.33 (ühik: Tegevused)		200,00	300,00	400,00	450,00	400,00	250,00	2 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		2 300 000,00	2 900 000,00	3 000 000,00	3 150 000,00	3 200 000,00	3 050 000,00	17 600 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		1 380 000,00	1 740 000,00	1 800 000,00	1 890 000,00	1 920 000,00	1 830 000,00	10 560 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								

	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								
KNOW (78)	**Teadmiste vahetamine ja teabe levitamine**								
0.2	Nõuandetoetus	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
ÜS0.2.1 - Nõuandeteenuse osutamise keskmine maksumus (Toetus - Keskmine) 91(2)(c)-EE-60,00%	Kavandatud ühikusumma (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	
	Maksimaalne kavandatud ühikusumma (kui on kohaldatav) (eurodes)								
	O.33 (ühik: Tegevused)		700,00	1 300,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	6 000,00
KOKKU	O.33 (ühik: Tegevused)		700,00	1 300,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	6 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)		700 000,00	1 300 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	6 000 000,00
	Esialgne iga-aastane rahaeraldis (liidu osalus eurodes)		420 000,00	780 000,00	600 000,00	600 000,00	600 000,00	600 000,00	3 600 000,00
	Millest rahastamisvahendi jaoks (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest rahastamisvahendi jaoks (liidu osalus eurodes)								
	Millest kantakse üle (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest kantakse üle (liidu osalus eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (kohaldatakse artikli 95 lõike 1 suhtes artiklite 73 ja 75 alusel) (avaliku sektori kulud kokku, eurodes)								
	Millest on vajalik XII lisas kehtestatud minimaalse rahaeraldise tagamiseks (liidu osalus eurodes)								

7 Juhtimis- ja koordineerimissüsteem

7.1 Juhtimis- ja koordineerimisasutuste + kontrolliasutuste kindlaksmääramine

Asutuse liik	Asutuse nimetus	EAGF	EAFRD	Vastutava isiku nimi	Aadress	E-posti aadress
Korraldusasutus	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Y	Y	Hendrik Johannes Terras	Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn	info@agri.ee
Pädev asutus	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Y	Y	Marko Gorban	Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn	info@agri.ee
Makseasutus	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Y	Y	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
Sertifitseerimisasutus	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Y	Y	Hendrik Johannes Terras	Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn	info@agri.ee
Kontrolliasutus	Keskkonnaamet	Y	Y	Olav Avarsalu	Pikk 20a, Pärnu 80011, Eesti	info@keskkonnaamet.ee
Kontrolliasutus	Põllumajandus- ja Toiduamet	Y	Y	Urmas Kirtsi	Teaduse 6a, Saku, Harju maakond 75501, Eesti	pta@pta.agri.ee
Kontrolliasutus	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Y	Y	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
Põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) koordineerimine, sealhulgas põllumajandusnõustamine – asjaomane koordineeriv organisatsioon	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Y	Y	Hendrik Johannes Terras	Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn	info@agri.ee

Kirjeldage lühidalt pädeva asutuse ülesehitust ja korraldust

ÜPP strateegiakava sertifitseerimisasutuse rolli täidab Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi siseauditi osakond, kes allub ministeeriumi struktuuris otseselt regionaal- ja põllumajandusministrile ja kes on oma tegevuses sõltumatu makseasutusest, asjaomase makseasutuse akrediteerinud pädevast asutusest ning ÜPP rakendamise ja seire eest vastutavatest asutustest. Sertifitseerimisasutus kontrollib makseasutuse vastavust akrediteerimiskriteeriumitele, väljastab rahvusvaheliselt aktsepteeritud auditeerimisstandarditele vastava arvamuse, kus märgitakse raamatupidamise aastaaruande õigsust ja õiglust, juhtimissüsteemide nõuetekohasust, tulemusaruannete korrektsust ning kulude hüvitamise taotluste seaduslikkust ja korrektsust.

ÜPP strateegiakava pädeva asutuse rolli täidab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, kelle ülesanded tulenevad Vabariigi Valitsuse seadusest ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põhimäärusest, ning kelle põhiülesandeks on koordineerida Eesti maaelupoliitikat ja viia ellu Euroopa Liidu ühist

põllumajanduspoliitikat ning Eesti maaelu arengukava. Pädeva asutuse tegevusi koordineerib regionaalarengu osakond, kes teostab makseasutuse üle pidevat järelevalvet ja kontrolli eelkõige selliste sertifikaatide ja aruannete alusel, mille on koostanud sertifitseerimisasutus, ning võtab meetmeid väljaselgitatud puuduste kõrvaldamiseks. Sertifitseerimisasutuse koostatav sertifitseerimisaruanne esitatakse teadmiseks Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi juhtkonnale, sealhulgas pädeva asutuse tegevuse eest vastutavale osakonnale, mille alusel Regionaal- ja Põllumajandusministeerium küsib kirjaliku protseduurina makseasutuselt (PRIA-lt) ametliku kirjaga teavet parendustegevuste rakendamise osas, kui sertifitseerimisaruandest selgub, et makseasutuse tegevuses esineb puudusi. Makseasutuse vastusest tulenevalt otsustatakse, kas on vajalik akrediteeringu peatamine või katseaja kehtestamine tulenevalt rakendusmääruse (EL) 908/2014 artikli 2 lõikest 3. Pädev asutus vastutab makseasutuse ja sertifitseerimisasutuse akrediteerimise, akrediteeringu läbi vaatamise ning akrediteeringu kehtetuks tunnistamise eest, lähtudes akrediteeringu miinimumtingimustest.

ÜPP strateegiakava korraldusasutuse rolli täidab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, kes vastutab ÜPP strateegiakava tõhusa, tulemusliku ja korrektse juhtimise ning rakendamise eest, jälgib sihtväärtuste saavutamiseks tehtut, kasutades selleks väljund- ja tulemusnäitajaid (täpsemalt kirjeldatud p 7.2).

ÜPP strateegiakava makseasutuse rolli täidab PRIA, kes on 15. oktoobri 2021. aasta seisuga jätkuvalt akrediteerimistingimustele vastav kogu EAGFiga/EAFRDga seotud tegevuse suhtes vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklile 7.

ÜPP strateegiakava seirekomisjon moodustatakse kolme kuu jooksul pärast kuupäeva, mil liikmesriiki teavitatakse ÜPP strateegiakava heakskiitmist käsitlevast Euroopa Komisjoni rakendusotsusest. Seirekomisjoni moodustab ja selle tööd aitab korraldada ÜPP korraldusasutus. Seirekomisjoni moodustamisel lähtututakse partnerlus- ning võrdõiguslikkuse printsiibist kaasates erinevate huvigruppide esindajad. Seirekomisjoni moodustamisel tagatakse, et asjakohased avaliku sektori asutused ja sotsiaalsed partnerid on tasakaalustatult esindatud. Seirekomisjon võtab vastu oma töökorra. Seirekomisjoni peamine ülesanne on anda oma arvamus tegevuse valimise meetodite ja kriteeriumite, iga-aastaste tulemusaruannete, hindamiskava ja selle muudatuste ning kõikide ÜPP strateegiakava muutmise ettepanekute kohta.

7.2 Seire- ja aruandlusstruktuuri kirjeldus

ÜPP strateegiakava seiret ja aruandlust teostatakse eelkõige ühiste taust-, tulemus- ja väljundnäitajate alusel, mida on kirjeldatud ÜPP strateegiakava peatükkides 2, 5 ja 6. Samuti peab seire- ja aruandlussüsteemis arvestama, et vajadusel tuleb koguda ka Euroopa Komisjoni poolt rakendusmäärusega paika pandud täiendavad seireindikaatoreid. Lisaks on võimalik sekkumiste puhul kehtestada ka siseriiklikud lisanäitajad ehk väljundnäitajad, mis on eelnevalt kokku lepitud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ja PRIA vahel sisemise töökorraldusel alusel. Siseriiklikke lisanäitajaid ÜPP strateegiakavas ei kajastata ja tegemist on rakendamise jooksul kogutavate jooksvate andmetega.

Seire- ja aruandlussüsteemis osalevad asutused

ÜPP strateegiakava seire- ja aruandlussüsteemis osalevad järgnevad asutused: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, PRIA, muud ÜPP strateegikava sekkumisi rakendavad asutused ja kohalikud tegevusrühmad. Lisaks osaleb seire- ja aruandlussüsteemis ka ÜPP strateegiakava seirekomisjon, kelle ülesanne on jälgida ÜPP strateegiakava rakendamist ja seatud eesmärkide täitmist ning avaldada arvamust iga-aastase tulemusaruande kohta.

ÜPP seire- ja aruandlussüsteemi koordineerimise ja rakendamise eest vastutab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, kes on ÜPP korraldusasutus. Korraldusasutuse ülesanne on ÜPP Strateegiakava rakendamise ja ÜPP Strateegiakava tulemus- ja väljundindikaatorite eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude seiramine. Seire- ja aruandlussüsteemi koordineerimise ülesanneteks on muu hulgas juhendada asjaomaseid institutsioone seire küsimustes, tagada süsteemi toimimine ning seireks ja hindamiseks vajalike andmete kogumine, moodustada seirekomisjon ning korraldada selle tööd.

Toimiv seire- ja aruandlussüsteem on aluseks ka hindamiste läbiviimisele. Korraldusasutuse roll on aasta jooksul peale strateegiakava vastuvõtmist koostada hindamiskava, kus planeeritakse ÜPP strateegiakava hindamistegevused. Vajalik on hinnata ÜPP strateegiakava mõjusust, tõhusust, asjakohasust, sidusust, liidu lisandväärtust ja mõju seoses ÜPP eesmärkide ja erieesmärkidega. Hindamiskava koostamisel on oluline analüüsida hindamiseks vajalike seireandmete olemasolu. Hindamiskava koostamisel kaardistatakse ära need tulemuste seire ja hindamise indikaatorid, mis vajavad täiendavat analüüsi või lisaandmete kogumist ja planeeritakse nende kogumise korraldus. Hindamiskava arvestab määrusest tulenevate kohustuslike tegevustega ning siseriiklike vajadustega, sealhulgas tagasiside saamisega ÜPP rakendamise kohta.

PRIA kui makseasutus vastutab menetlemise käigus taotlusvormidelt kogutavate ja menetluse käigus tekkivate andmete kogumise eest ühtsesse elektroonilisse andmebaasi, kus vajalikud andmed säilitatakse. Toetusandmete kogumise ja menetlemise käigus toimub andmete kogumine järgmistes süsteemides: elektrooniline dokumendihaldussüsteem IHS, kliendiandmete haldamiseks kliendiregister, toetuste administreerimise ja kontrollisüsteem (TAKS), põllumassiivide haldamise geoinfosüsteem (EAGIS), nõuetele vastavuse süsteem CCS, e-PRIA, maaelu arendamise ja toetuste süsteem (MATS), ning arvestuse ja maksete süsteem (ARMA). Kõikidest nende süsteemidest edastatakse aruandluse tarbeks vajalikud andmed süsteemi Andmeait. Sinna kogutakse nii väljund- ja tulemusnäitajate kui ka kokkulepitud siseriiklike näitajate väärtuseid.

Vajalike andmete olemasolu tagamiseks on sekkumiste rakendamise arendus- ja seadistamise protsessis ette nähtud eraldi kohustusliku tegevusena andmevajaduse kirjeldamine. Selline vajadus kirjeldatakse süsteemides Confluence ja Jira lähtuvalt Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumist saadud sisendile. Taotlusvormiga ei kogu PRIA neid andmeid, mida on võimalik kätte saada teistest riiklikest registritest, nende andmete kättesaamiseks töötatakse välja vastavad tehnilised lahendused ja andmed liiguvad PRIAsse automaatselt.
Andmete kvaliteedi tagamiseks on PRIA poolt taotlusvormiga kogutavate menetluseks ja seireks vajalike

andmete puhul rakendatud nii andmete sisestuskontrolle kui ka andmete äriloogilisi kontrolle, mis on süsteemidesse sisse ehitatud. Lisaks on PRIA-l eraldi andmekvaliteedinõunik, kelle juhendamisel ja jälgimisel infosüsteemide valdajad seiravad pidevalt oma infosüsteemide andmekvaliteeti ning vajadusel võtavad ette parandustegevusi. Lisaks süsteemidesse sisse ehitatud andmekontrollidele käib selline andmekvaliteedikontroll läbi Andmeaida loodud andmekvaliteediaruanne.

Aruandluse kui terviku õigsuse tagamiseks on PRIA struktuuris aruandluse eest vastutav üks keskne üksus. Seire ja tulemusnäitajate õigsus aruannetes tagatakse aruannete koostamisel läbi nelja silma printsiibi rakendamise ning tehtud töö protokollimise.

PRIA esitab vastavalt tehtavatele kokkulepetele andmeid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile sekkumiste saavutuste jälgimiseks ja hindamiseks. Samuti esitab PRIA kõik vajalikud andmed teistele seire-, aruandluse- ja hindamissüsteemis osalejatele (nt hindajatele). PRIA koostab ka erinevaid aruandeid, millest kõige olulisem on 15. veebruariks Euroopa Komisjonile esitatav raamatupidamise aastaaruanne kulude kohta ning iga-aastane tulemusaruanne.

Lisaks tuleb vajadusel koondada andmeid, et esitada Euroopa Komisjonile täiendavaid seire ja hindamise andmeid vastavalt Euroopa Komisjoni rakendusaktidele.

Tulemusaruande esitamine ja rollide jaotus

Iga-aastase tulemusaruande esitamise protsessis osalevad peamiselt PRIA, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, ÜPP strateegiakava seirekomisjon ja muud asjaomased asutused. Tulemusaruande esitamisel on oluline andmete koondamine ja koostöö erinevate poolte vahel. Tulemusaruanne tuleb esitada Euroopa Komisjonile ÜPP strateegiakava rakendamise jooksul iga aasta 15. veebruariks ja andmed esitatakse eelmise finantsaasta kohta. Tulemusaruanne koosneb olulistest kvalitatiivsetest ja kvantitatiivsetest andmetest, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 2021/2115.

PRIA ülesanded tulemusaruande koostamisel on:

• kohustuslike andmete kogumine tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 I lisast;

• tulemusaruande koostamine ning vajadusel andmete koondamine teistelt ÜPP strateegiakava sekkumisi rakendavatelt asutustelt ja kohalikelt tegevusrühmadelt;

• realiseeritud väljundi, kulutuste, tulemuste ja vastavate eesmärkide ja ühikusummade analüüsimine;

• rahastamisvahendi kohta spetsiifiliste andmete koondamine;

• tulemusaruande esitamine tähtaegselt Euroopa Komisjonile koos raamatupidamise aruandega.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ülesanded tulemusaruande koostamisel on:

• tagada, et PRIA ning vajadusel teised ÜPP strateegiakava sekkumisi rakendavad asutused ja kohalikud tegevusrühmad koguksid kohustuslikke andmeid tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 2021/2115;

• tagada, et tulemusaruanne on korrektselt koostatud;

• tulemusaruande esitamine seirekomisjonile arvamuse avaldamiseks;

• tagada, et tulemusaruanne on esitatud tähtaegselt Euroopa Komisjonile koos raamatupidamise aruandega;

• tegevuskavade koostamine, kui Euroopa Komisjon seda küsib, sest ei ole saavutatud tulemusindikaatoritele seatud eesmärke vähemalt määruses kehtestatud protsendi ulatuses. Tegevuskava kirjeldab täiendavaid parandusmeetmeid ja ajakava, et seatud eesmärgid saavutada.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ja PRIA koostöös tehtavad ülesanded tulemusaruande

koostamisel on:

• põhjendamine, kui iga-aastane realiseeritud ühikusumma on suurem planeeritud ühikusummast;

• põhjendamine, kui ei ole saavutatud tulemusindikaatoritele seatud eesmärke vähemalt määruses kehtestatud protsendi ulatuses;

• tulemusaruandesse ülevaate koostamine ÜPP strateegiakava rakendamise kohta eelmisel finantsaastal;

• tulemusaruande kokkuvõtte koostamine ja selle avaldamine.

7.3 Teave kontrollisüsteemi ja karistuste kohta

7.3.1 IACS – ühtne haldus- ja kontrollisüsteem

Kas IACSi kasutatakse määruse (EL) ../... III jaotises sätestatud veinisektoris toimuvate sekkumiste haldamiseks ja kontrollimiseks [ÜPP strateegiakava määrus]? : **Ei**

Kas tingimuslikkuse haldamiseks ja kontrollimiseks kasutatakse ühtset haldus- ja kontrollisüsteemi (IACS)? : **Jah**

Horisontaalse määruse artikli 65 lõike 4 punktiga d antakse liikmesriikidele võimalus määratleda „põllumajanduslik maatükk“. Palun esitage „põllumajandusliku maatüki“ määratlus oma liikmesriigis.

Põld on ühe taotleja kasutuses olev maastikul eristuv ühtne maa-ala, mis on kasutuses põllumaa või püsirohumaa või püsikultuuridealuse maana.

7.3.1.1 Kõik [horisontaalses] määruses sätestatud IACSi elemendid on loodud ja toimivad alates 1. jaanuarist 2023

Kõik [horisontaalses] määruses sätestatud IACSi elemendid on loodud ja toimivad alates 1. jaanuarist 2023 : **Jah**

7.3.1.1.1 Põllumajanduslike maatükkide identifitseerimise süsteem

Eestis on kasutusel üks põllumassiivide register kogu riigi kohta. Põllumassiivide register sisaldab muuhulgas tingimuslikkuse HPK 8 standardi raames säilitatavate maastikuelementide andmed. Põllumassiivide registris olevad andmed uuendatakse kahe aasta tagant tehtavate uute ortofotode alusel. Põllumassiivide registrit peetakse taotlejapõhiselt (*farmer block system*).

7.3.1.1.2 Georuumiline või loomapõhine taotlussüsteem

Georuumilisi taotlusi (sh muudatused, tagasi võtmised) sekkumistele saavad põllumajandustootjad esitada elektrooniliselt, PRIA e-teenuse keskkonna kaudu. Taotluse esitamise käigus teeb Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA) esmased kontrollid. Taotlejale kuvatakse ette eelmisel aastal kindlakstehtud põldude andmed, mida taotlejal on võimalik muuta. Taotluse esitamise käigus kontrollitakse taotlusel esitatud andmete alusel kõiki sekkumistega seotud nõudeid, mida on võimalik kontrollida. Tuvastatud puudustest antakse taotlejatele taotlemise hetkel teada, mille tulemusena on taotlejal võimalik oma taotlust parandada. Taotleja esitab ühise taotluse kõikide pindalapõhiste sekkumiste ning loomade heaolu soodustamisega seotud sekkumiste kohta samal ajal liikmesriigi poolt sätestatud tähtaja jooksul. Tootmiskohustusega seotud loomatoetuste taotlemiseks esitab taotleja eraldi taotluse liikmesriigi poolt sätestatud tähtajal. Kõik taotluse muudatused ja taotluse tagasivõtmised peab taotleja esitama elektrooniliselt e-teenuse keskkonna kaudu.

Sama süsteemi seoses taotluse esitamisega rakendatakse ka sekkumisele KK9 “Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades" puhul ning metsamaa osas teeb kontroll riigi sihtasutus. Taotlejale kuvatakse ette eelmisel aastal kindlakstehtud metsalaga seotud andmed, mida taotlejal on võimalik muuta. Taotluse esitamise käigus kontrollitakse taotlusel esitatud andmete alusel kõiki sekkumisega seotud nõudeid, mida on võimalik kontrollida. Tuvastatud puudustest antakse taotlejatele taotlemise hetkel teada, mille tulemusena on taotlejal võimalik oma taotlust parandada. Taotleja esitab nimetatud sekkumise puhul eraldi taotluse liikmesriigi poolt sätestatud tähtaja jooksul.

7.3.1.1.3 Kas kohaldate automaatset taotluste süsteemi (horisontaalse määruse artikli 65 lõike 4 punkti f tähenduses)?

Pindalal põhinevate sekkumiste puhul? : **Ei**
Loomadel põhinevate sekkumiste puhul? : **Jah**

7.3.1.1.4 Pindala seiresüsteem

2023. aastal rakendatakse pinnaseire süsteemi (*Area Monitoring System*, AMS) kõikide pindalapõhiste sekkumiste kontrollimiseks. Kõik sekkumised on osaliselt seiratavad. Mitteseiratavate nõuete kontrollimiseks on plaanis teha täiendavad kohapealse kontrolli valimid.

Esimeses etapis hinnatakse pinnaseiresüsteemis baasnäitajaid/omadusi (*phenomena*):

·maakasustuse muudatused põllul;

·mittehomogeensuse olemasolu ja

·mittetoetusõiguslike elementide olemasolu.

Lisaks hinnatakse sekkumiste nõudeid: kas põllumajandusmaal tegeletakse põllumajandusliku tegevusega, kas põllumajandusmaal kasvatatakse taotlusele märgitud põllumajanduskultuuri jne.

Pinnaseiresüsteemis kasutatakse järgmisi markereid: niitmine, kultuurigrupi tuvastamine, kündmine.

7.3.1.1.5 Kontrolli- ja karistussüsteem

Kas horisontaalse määruse artiklis 72 sätestatud nõuded on täidetud? : **Jah**

7.3.1.1.5.1 IACSiga hõlmatud sekkumiste puhul kasutatava(te) kontrolli- ja karistussüsteemi(de) kirjeldus

Lisatud ei ole ühtki dokumenti

7.3.1.1.6 Toetusõiguste identifitseerimise ja registreerimise süsteem, kui on kohaldatav

Kas horisontaalse määruse artiklis 71 sätestatud nõuded on täidetud? : **Ei kohaldata**

7.3.1.1.7 Loomade identifitseerimise ja registreerimise süsteem artikli 65 lõike 4 punkti c tähenduses [horisontaalse määruse artikli 66 lõike 1 punkt g]

Kas Teil on horisontaalse määruse artikli 66 lõike 1 punktis g osutatud loomade identifitseerimise ja registreerimise süsteem? : **Jah**

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1760/2000 kehtestatud veiste identifitseerimise ja registreerimise süsteem : **Jah**

nõukogu määruses (EÜ) nr 21/2004 kehtestatud lammaste ja kitsede identifitseerimise ja registreerimise süsteem : **Jah**

nõukogu direktiivis 2008/71/EÜ kehtestatud sigade identifitseerimise ja registreerimise süsteem : **Jah**

7.3.2 IACSiga hõlmamata

7.3.2.1 Lühikirjeldus IACSiga hõlmamata sekkumiste karistussüsteemist, mis vastab tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse põhimõtetele

IACSiga hõlmamata EAGF

ÜPP strateegiakava rakendamisel kohaldatakse Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks halduskaristusi. Halduskaristuste kohaldamisel võetakse olenevalt tuvastatud rikkumisest või nõudele mittevastavusest arvesse tuvastatud rikkumise või nõudele mittevastavuse raskust, ulatust, püsivust, korduvust.

Kõigi EAGF-ist toetatavate mitte IACS-sekkumiste puhul otsustab halduskaristuste kohaldamise PRIA.

Vastavalt Euroopa Liidu finantshuvide kaitse määrusele (Nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95, 18. detsember 1995, Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta) eristab PRIA haldusmeetmeid ja halduskaristusi ning nende kohaldamise eiramise toime pannud või eiramise toimepanemises osalenud

isikute suhtes.

Halduskaristusi ei kohaldata juhul, kui rikkumise põhjuseks on vääramatu jõud/erandlikud asjaolud, PRIA või mõne muu asutuse viga või kui toetusesaaja suudab rahuldaval viisil tõendada, et rikkumine või nõutele mittevastavus ei ole põhjustatud tema ettevaatamatusest või tahtlikust tegevusest või kui PRIA on jõudnud muul viisil veendumuseni, et toetusesaaja ei ole süüdi.

Nõuetele mittevastavuse raskust, ulatust, püsivust, korduvust käsitlevad reeglid ning muud halduskaristuste erireeglid ja koosseisud töötatakse välja koostöös korraldusasutuse ja PRIA vahel ning sätestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses (ELÜPS) või selle alusel antud rakendusmääruses.

IACSiga hõlmamata EAFRD

ÜPP strateegiakava rakendamisel kohaldatakse Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks halduskaristusi. Halduskaristuste kohaldamisel võetakse olenevalt tuvastatud rikkumisest või nõudele mittevastavusest arvesse tuvastatud rikkumise või nõudele mittevastavuse raskust, ulatust, püsivust, korduvust. Halduskaristusi kohaldatakse ka mitteabikõlblike kulude deklareerimisel.

Kõigi EAFRD-st toetatavate mitte IACS-sekkumiste puhul otsustab halduskaristuste kohaldamise PRIA või riigi sihtasutus metsanduse valdkonna sekkumiste puhul.

Vastavalt EL finantshuvide kaitse määrusele (Nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95, 18. detsember 1995, Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta) eristab PRIA haldusmeetmeid ja halduskaristusi ning nende kohaldamise eiramise toime pannud või eiramise toimepanemises osalenud isikute suhtes.

Halduskaristusi ei kohaldata juhul, kui rikkumise põhjuseks on vääramatu jõud/erandlikud asjaolud, PRIA või mõne muu asutuse viga või kui toetusesaaja suudab rahuldaval viisil tõendada, et rikkumine või nõutele mittevastavus ei ole põhjustatud tema ettevaatamatusest või tahtlikust tegevusest või kui PRIA või riigi sihtasutus on jõudnud muul viisil veendumuseni, et toetusesaaja ei ole süüdi.

Nõuetele mittevastavuse raskust, ulatust, püsivust, korduvust käsitlevad reeglid ning muud halduskaristuste erireeglid ja koosseisud töötatakse välja koostöös korraldusasutuse ning PRIA ja riigi sihtasutuse vahel ning sätestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses (ELÜPS) või selle alusel antud rakendusmääruses.

7.3.2.2 IACSiga hõlmamata sekkumiste kontrollisüsteemi lühikirjeldus (kontrollimeetodid, ristkontrollid, investeeringute kestvus ja seotud järelkontroll jne)

IACSiga hõlmamata EAGF

Kõigi EAGF-ist toetatavate mitte IACS-sekkumiste raames esitatud toetusetaotlused ja maksetaotlused võtab vastu ning kontrollib nende nõuetele vastavust makseasutus (PRIA), samuti kontrollib PRIA toetuse saamise nõuete täitmist ning teostab investeerimistegevuste järelkontrolle. Sekkumiste puhul rakendatakse kontrollisüsteemi sarnaselt käesoleva perioodi komisjoni rakendusaktis (EL) nr 809/2014 reguleeritud põhimõtetega. Samuti plaanib PRIA ja riigi sihtasutus jätkata kontrollvalimite tegemise metoodikat, kus osa valimi koosseisust moodustab riskianalüüsi tulemustel välja valitud taotlejate arv ning osa valitakse juhuslikult

PRIA kontrollisüsteemis eristatakse toetuse taotlemise, maksetaotluse ning lõpliku makse järgset etappi kuni toetuse sihipärase kasutamise kohustuse perioodi lõpuni. Võimalikud on ka sekkumised, kus menetluslikult toetuse taotlemise etapp sisaldab samaaegselt ka maksetaotlust.

PRIA kontrollisüsteem koosneb halduskontrollidest (toetustaotluse ja maksetaotluse etapis ning vajadusel ka menetlusetappide vahelisel ajal toetuse õiguspärasust mõjutavate asjaolude kontrollimiseks), kohapealsetest kontrollidest enne lõplikku väljamakset, järelkontrollidest ning vajadusel ka täiendavatest erikontrollidest (haldusuurimistest) keerulisemate rikkumiste sh kunstlike tingimuste tuvastamiseks.

1. **Halduskontrollid** on täielikult või osaliselt automatiseeritud või käsitsi läbiviidavad halduskontrollid, mida tehakse erinevates taotluste menetluse etappides ning vajadusel menetlusetappide vahelisel ajal.
2. **Kohapealsed kontrollid** tehakse riskivalimi ning vajadusel käsitsi valimi alusel ja nende eesmärgiks on, võimalusel enne lõplikku väljamakset, kontrollida nii taotleja kui toetatava tegevuse vastavus nõuetele.
3. **Järelkontrollid** tehakse samuti riskivalimi ning käsitsi valimi alusel ja nende eesmärgiks on kontrollida pärast toetuse maksmist nõuete täitmist (eelkõige nt kestvusnõuded ja tuleviku nõuded). Kõigi investeeringute sekkumisliigina rakendatavate sekkumiste raames soetatud või valminud investeeringuobjektide sihipärase kasutamise tingimused ning muud tuleviku nõuded nähakse ette siseriiklikus õiguses.
4. **Täiendavad erikontrollid** viiakse läbi keeruliste sh kunstliku tingimuste kahtluste või muude pettuse kahtlusega juhtumite kontrollimiseks sõltumata taotluse menetlusetapist ja ulatusest.

Kõigi kontrolliliikide (halduskontrollide ja nende raames tehtavate kontrollkäikude, kohapealsete kontrollide, järelkontrollide või erikontrollide) läbiviimiseks võidakse kasutada kontrolli toetavaid, sh halduskoormust vähendavaid ja rikkumiste ennetamisele suunatud tehnoloogilisi vahendeid ja tarkvarasid sh pinnaseire, geotähisega fotorakendused, masinõppe ja tehisintellekti kasutamine andmete analüüsimisel, Arachne jms).

Riskide hindamine toimub PRIA-s väljatöötatud ning taotluste menetlussüsteemi (MATS) integreeritud riskide hindamise ja kontrollisüsteemi raames. Riskipõhise menetluse peamiseks eesmärgiks on ennetada rikkumiste toimepanemist ning EL finantshuvide kahjustamist või maandada finantshuvide kahjustamise riski kuid samas vähendada halduskoormust neile taotlejate ja taotluste suhtes kus riskid puuduvad või on madalad. Riskihindamise süsteemi usaldusväärse toimimise tagamiseks viiakse juhuvaliku alusel läbi tavapäraseid kontrollitegevusi ka taotluste hulgas kus riskid puuduvad või on madalad.

Iga aastaselt teostatakse analüüsi kohapealse kontrolli tulemuste osas ja vastavalt tulemustele seatakse uueks aastaks kontrolli valimi protsendid ja selle sees juhuvaliku ning riskivaliku suhe. Kohapealse kontrolli ja järelkontrolli valimite suurused, valimi suurendamise reeglistik ning riskivalimi ja juhuvalimi proportsioonid töötatakse välja vastavalt analüüsile makseasutuses (PRIA).

PRIA on täiendava kontrollivahendina juurutamas riskihaldustarkvara Arachne, mille andmeid on alates 2021 pidevalt uuendatud. Arachne kasutamist on menetlusprotseduurides ettenähtud eelkõige üksikjuhtumite, projektide taustainfo kontrollimiseks eelkõige juhtudel kus esinevad tehingulised või isikulised välismaised (piiriülesed) seosed.

IACSiga hõlmamata EAFRD

Kõiki EAFRD-st toetatavate mitte IACS-sekkumiste (v.a rahastamisvahendi kaudu rakendatavad sekkumised ja metsanduse valdkonna sekkumised) raames esitatud toetusetaotlused ja maksetaotlused võtab vastu ning kontrollib nende nõuetele vastavust makseasutus (PRIA), samuti kontrollib PRIA toetuse saamise nõuete täitmist ning teostab investeerimistegevuste järelkontrolle.

PRIA kontrollisüsteemis eristatakse toetuse taotlemise, maksetaotluse ning lõpliku makse järgset etappi kuni toetuse sihipärase kasutamise kohustuse perioodi lõpuni. Võimalikud on ka sekkumised, kus menetluslikult toetuse taotlemise etapp sisaldab samaaegselt ka maksetaotlust.

PRIA kontrollisüsteem koosneb halduskontrollidest (toetustaotluse ja maksetaotluse etapis ning vajadusel ka menetlusetappide vahelisel ajal toetuse õiguspärasust mõjutavate asjaolude kontrollimiseks), kohapealsetest kontrollidest enne lõplikku väljamakset, järelkontrollidest ning vajadusel ka täiendavatest erikontrollidest (haldusuurimistest) keerulisemate rikkumiste sh kunstlike tingimuste tuvastamiseks.

1. **Halduskontrollid** on täielikult või osaliselt automatiseeritud või käsitsi läbiviidavad

halduskontrollid, mida tehakse erinevates taotluste menetluse etappides ning vajadusel menetlusetappide vahelisel ajal.

2. **Kohapealsed kontrollid** tehakse riskivalimi ning vajadusel käsitsi valimi alusel ja nende eesmärgiks on, võimalusel enne lõplikku väljamakset, kontrollida nii taotleja kui toetatava tegevuse vastavus nõuetele.
3. **Järelkontrollid** tehakse samuti riskivalimi ning käsitsi valimi alusel ja nende eesmärgiks on kontrollida pärast toetuse maksmist nõuete täitmist (eelkõige nt kestvusnõuded ja tuleviku nõuded). Kõigi investeeringute sekkumisliigina rakendatavate sekkumiste raames soetatud või valminud investeeringuobjektide sihipärase kasutamise tingimused ning muud tuleviku nõuded nähakse ette siseriiklikus õiguses.
4. **Täiendavad erikontrollid** viiakse läbi keeruliste sh kunstliku tingimuste kahtluste või muude pettuse kahtlusega juhtumite kontrollimiseks sõltumata taotluse menetlusetapist ja ulatusest.

Kõigi kontrolliliikide (halduskontrollide ja nende raames tehtavate kontrollkäikude, kohapealsete kontrollide, järelkontrollide või erikontrollide) läbiviimiseks võidakse kasutada kontrolli toetavaid, sh halduskoormust vähendavaid ja rikkumiste ennetamisele suunatud tehnoloogilisi vahendeid ja tarkvarasid sh pinnaseire, geotähisega fotorakendused, masinõppe ja tehisintellekti kasutamine andmete analüüsimisel, Arachne jms).

Riskide hindamine toimub PRIA-s väljatöötatud ning taotluste menetlussüsteemi (MATS) integreeritud riskide hindamise ja kontrollisüsteemi raames. Riskipõhise menetluse peamiseks eesmärgiks on ennetada rikkumiste toimepanemist ning EL finantshuvide kahjustamist või maandada finantshuvide kahjustamise riski kuid samas vähendada halduskoormust neile taotlejate ja taotluste suhtes kus riskid puuduvad või on madalad. Riskihindamise süsteemi usaldusväärse toimimise tagamiseks viiakse juhuvaliku alusel läbi tavapäraseid kontrollitegevusi ka taotluste hulgas kus riskid puuduvad või on madalad.

Iga aastaselt teostatakse analüüsi kohapealse kontrolli tulemuste osas ja vastavalt tulemustele seatakse uueks aastaks kontrolli valimi protsendid ja selle sees juhuvaliku ning riskivaliku suhe. Kohapealse kontrolli ja järelkontrolli valimite suurused, valimi suurendamise reeglistik ning riskivalimi ja juhuvalimi proportsioonid töötatakse välja vastavalt analüüsile makseasutuses(PRIA).
Igal aastal teostatavate kohapealsete kontrollide kontrollivalim peab hõlmama vähemalt 3% Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatud kulutustest, mille tasumist tuleb makseasutuselt taotleda igal kalendriaastal ning mis ei hõlma tegevusi, mille jaoks on taotletud üksnes ettemakseid. Valim koosneb juhuvalimist ja riskivalimist. Riskivalimi aluseks on riskiregistri andmed. Valim koostatakse vastavalt vajadusele kas ühe või mitme sekkumise põhiselt. Kohapealse kontrolli valimist moodustab hinnanguliselt juhuvalim 20-40% ja riskivalim 60-80%. Kalendriaasta lõikes püütakse jooksvalt hoida riski- ja juhuvalimit nimetatud piirides, selleks võib vajadusel järgmise valimi koostamisel vastavalt kas juhu- või riskivaliku osakaalu suurendada.

Sekkumistele rakendatakse järelkontrolli, mille valimi hulk on vähemalt 1 % rahastamiskõlblikest EAFRD kulutustest investeerimistegevusele, mille osas on tehtud toetuse saajale lõppmakse ja mille osas kehtib järelvalveperiood. Järelkontrolli valimist moodustab juhuvalim 20-25 % ja riskivalim 75-80 %. Järelkontrolli valimi koostamisel tuleb arvesse võtta, et valim põhineb erinevate tegevuste finantsmõju käsitleval analüüsil.

Kui toetuse taotluse menetluse käigus jääb PRIA-l/ riigi sihtasutusel üles kahtlus isiku või taotlejaga seoses, mis võib kaasa tuua tulevikus toetusnõuete rikkumise, viib PRIA/ riigi sihtasutus vajadusel läbi kontrollitoimingud täiendava info kogumiseks, mis vihje õigsust kinnitaks või ümber lükkaks. Kui vihje leiab kinnitust, siis palutakse taotlejale/ toetuse saajal puudus kõrvaldada või tehakse mitte rahuldamise otsus.

Taotlused esitakse elektroonilise kanali e-PRIA kaudu, kuhu saab sisse logida end identifitseerides, kas

ID-kaardi (vajalik ID-kaart arvutiga ühendada ja sisestada PIN kood) või mobiil-IDga (vajalik teha leping telefonioperaatoriga sellise teenuse kasutamiseks ja sisestada PIN kood). Taotluse esitamise tingimuseks on, et isik on ennast eelnevalt registreerinud kliendiregistris. Sekkumise taotlus registreeritakse automaatselt ning taotlusele määratakse unikaalne kood, mis seotakse taotluse esitanud juriidilise isikuga, sh füüsiliselt taotluse esitanud füüsilise isiku unikaalse koodiga. Nimetatud taotluse kood loob seose toetatavate tegevuste ning kasusaajate vahel.

Karistuste süsteemi puhul võetakse suures osas aluseks seni kehtinud põhimõtted. Sekkumise nõuete kontrollimisel lähtutakse rikkumise raskusest, ulatusest, püsivusest ja korduvusest.

Kui kontrolli käigus tuvastatakse, et toetusesaaja ei täida toetuskõlblikkuse nõudeid, siis maksetaotlus jäetakse rahuldamata ja lisaks nõutakse tagasi ka eelnevalt makstud toetus. Ülejäänud nõuete (näiteks kohustus, muu) mittetäitmise korral hinnatakse nelja kriteeriumi alusel, milleks on raskusaste, ulatus, kestus ja kordumine, milline on nõude rikkumise sanktsiooni suurus.

Täpsemad nõuded kehtestatakse siseriiklikus õigusaktis või muus dokumendis.

Kui sekkumise siseriiklik määrus ei sätesta teisiti ja taotluse kontrollimisel on selgunud mitteabikõlblikud kulud ning taotluse täies ulatuses rahuldamine ei ole põhjendatud taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu, siis vaatamata summa vähendamisele tuleb saavutada tegevuse eesmärgid, kui siseriikliku õigusega ei ole sätestatud teisiti.

Makseasutus hindab kulude mõistlikust, seejuures vajadusel kontrollib hankemenetluse läbiviimist ning selle vastavust riigihangete seaduses sätestatule. Kulude mõistlikkuse hindamiseks kasutatakse võrdlevate pakkumiste meetodeid, juhul kui sekkumise määruses ei sätestata teisiti (näiteks kui kasutatakse lihtsustatud kulumeetodeid).

Topeltrahastamine ei ole abikõlblikvastavalt EL määruse 2021/2116 art 36. Kui investeeringuobjekt on sama, aga selle tegevused ja selleks tehtavad kulutused on erinevad, siis seda ei loeta topeltrahastamiseks. Sekkumiste mitteabikõlblikud kulud sätestatakse siseriiklikus õigusaktis.

Kaebuste (vaiete) menetlemine toimub vastavalt siseriiklikule haldusmenetluse seadusele. Kaebussuue esitamise õigus on kõikidel taotlejatel. PRIA või riigi sihtasutus menetlevad vaideid. Juhul, kui taotleja ei ole rahul PRIA või riigi sihtasutuse koostatud vaideotsusega, on tal õigus pöörduda kohtu poole.

Toetust ei anta isikutele, kes on täitnud kunstlikult (nt dokumente võltsides) toetuse saamiseks vajalikud tingimused. Kunstlike tingimusi tegeldakse mitmes etapis. Sekkumiste menetlemisel jälgitakse samuti kunstlike tingimuste loomise riske, kasutades selleks erinevaid andmekogusid.

Näiteks kunstlikult tekitatud tingimustele võib viidata kui toetuse taotlemiseks vajalik müügitulu on saadud paari suuremahulise tehinguga ning kus tehingu partner on olnud sama võit taotluses olevad tegevuste maksumused on ülepaisutatud, mis võib tähendada, et omaosalus kaetakse tegelikult toetuse arvelt.

PRIA on täiendava töövahendina kasutusele võtnud riskihaldustarkvara Arachne, mille andmeid on alates 2021 pidevalt uuendatud. Arachne kasutamist on menetlusprotseduurides ettenähtud eelkõige üksikjuhtumite, projektide taustainfo kontrollimiseks eelkõige juhtudel kus esinevad tehingulised või isikulised välismaised (piiriülesed) seosed.

Rahastamisvahendi osas rakendab rahastamisvahendi rakendaja (MES) tulemusliku ja tõhusa sisekontrolli- või riskijuhtimissüsteemi ning tagab, et rahastamisvahendi krediidi ja riski hajutamisega seotud otsuseid tehakse läbipaistvalt ja kooskõlas asjaomaste turutavadega, erapooletult ja sõltumatult. Rahastamisvahendiga seotud maksetaotlusi menetleb PRIA, kes annab maksetaotluse vormistamiseks vajalikud juhised. Rakendaja esitab PRIA-le maksetaotlused, mille osas PRIA kontrollib rahastamisvahendi rakendamist ja selle kooskõla kohalduvate ühissätete määruse tingimustega ja muude

asjaomaste Euroopa Liidu või siseriiklike õiguse sätetega ning teeb maksetaotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse. Rahastamisvahendi rakendaja teeb topeltfinantseerimise vältimiseks koostööd PRIA ja teiste makseagentuuridega ning tagab rahastamisvahendist antud finantstoodete eesmärgipärase kasutamise.

7.3.2.3 Hankelepingute sõlmimise kord

Kirjeldage lühidalt, kuidas järgitakse hankelepingute sõlmimise korda.

Eestis on kehtestatud üksikasjalikud, riigihangete seadusest tulenevad riigihangete korraldamise reeglid kõigile hankijatele. Kuna olemasolevad, kõigile hankijatele suunatud reeglid on väga põhjalikud, tuleb ÜPP strateegiakava rakendamisel kehtestada vajadusel lisareegleid, mis nähakse ette vastava sekkumise rakendusmääruses või mõnes muus sekkumise rakendamise aluseks olevas dokumendis, üksnes vähesel määral ning ainult osas, mida üldised reeglid ei kata või mis vajavad täpsustamist tulenevalt spetsiifilisest kontekstist. Riigihangete reeglite täitmist kontrollib PRIA. Riigihankereeglite kontrolli ulatust täpsustatakse vajadusel siseriiklike õigusaktidega.

7.4 Tingimuslikkus

7.4.1 Tingimuslikkusega seotud kontrollisüsteem

7.4.1.1 Tingimuslikkusega seotud kontrollisüsteemi kirjeldus

Kontrollisüsteem sõltub suures ulatuses Euroopa Komisjoni delegeeritud ja rakendusmäärustes toodud tingimustest. Peamine kontrolliliik tingimuslikkuse nõuete kontrolliks on kohapealsed kontrollid, mida vastavalt oma pädevusele teostavad PRIA, Põllumajandus- ja Toiduamet ning Keskkonnaamet. Võimalusel kohaldatakse tingimuslikkuse nõuete kontrolliks pinnaseiresüsteemi. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2116 kohaselt on tingimuslikkuse kontrollvalimis vähemalt 1% toetuste taotlejatest. Toetuse saajad valitakse kontrollvalimisse nii riskianalüüsi kui ka juhuvalimi alusel.

7.4.1.2 Kontrollide liigid

KMN / HPK	Kontrollide liigid
GAEC01 - Püsirohumaa säilitamine, võttes aluseks püsirohumaa ja põllumajandusmaa suhtarvu riiklikul, piirkondlikul, allpiirkondlikul, põllumajanduslike majapidamiste rühma ja põllumajandusliku majapidamise tasandil 2018. võrdlusaastaga võrreldes. Suurim vähenemine võrdlusaastaga võrreldes on 5 %.	Kohapealne kontroll, Halduskontrollid
GAEC02 - Märg- ja turbaalade kaitse	Kohapealne kontroll
GAEC03 - Koristusjäätmete põletuskeeld, välja arvatud taimetervise eesmärkidel	Kohapealne kontroll
GAEC04 - Vooluveekogude äärde puhverribade rajamine	Kohapealne kontroll
GAEC05 - Mullaharimistavad, mis vähendavad mulla degradeerumise ja -erosiooni riski, sealhulgas nõlva kaldenurga arvestamine	Kohapealne kontroll
GAEC06 - Minimaalne taimkate, et vältida katmata mulda kõige kriitilisematel perioodidel	Kohapealne kontroll
GAEC07 - Külvikord põllumaal, välja arvatud vees kasvavate põllukultuuride puhul	Kohapealne kontroll, Halduskontrollid
GAEC08 - Maastikuelementide säilitamine. Keeld lõigata hekke ja puid lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Meetmed invasiivsete taimeliikide vältimiseks (lisavõimalus).	Halduskontrollid, Kohapealne kontroll
GAEC09 - Keskkonnatundlike püsirohumaadena kindlaks määratud püsirohumaade ümberkujundamise või kündmise keeld Natura 2000 aladel	Halduskontrollid, Kohapealne kontroll
SMR01 - Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik: artikli 11 lõike 3 punktid e ja h, mis on seotud fosfaatide hajureostusallikate kontrollimise suhtes kohaldatavate kohustuslike nõuetega	Kohapealne kontroll
SMR02 - Nõukogu 12. detsembri 1991. aasta direktiiv 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest: artiklid 4 ja 5	Kohapealne kontroll
SMR03 - Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta: artikli 3 lõige 1, artikli 3 lõike 2 punkt b, artikli 4 lõiked 1, 2 ja 4	Kohapealne kontroll
SMR04 - Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta: artikli 6 lõiked 1 ja 2	Kohapealne kontroll
SMR05 - Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused: artiklid 14 ja 15, artikli 17 lõige 1 ning artiklid 18, 19 ja 20	Kohapealne kontroll
SMR06 - Nõukogu 29. aprilli 1996. aasta direktiiv 96/22/EÜ, mis käsitleb teatavate hormonaalse või türostaatilise toimega ainete ja beetaagonistide kasutamise keelamist loomakasvatuses ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiivid 81/602/EMÜ, 88/146/EMÜ ja 88/299/EMÜ: artikli 3 punktid a, b, d ja e ning artiklid 4, 5 ja 7	Kohapealne kontroll
SMR07 - Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1107/2009 taimekaitsevahendite turulelaskmise ja nõukogu direktiivide 79/117/EMÜ ja 91/414/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta: artikli 55 esimene ja teine lause	Kohapealne kontroll
SMR08 - Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta direktiiv 2009/128/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks: artikli 5 lõige 2 ja artikli 8 lõiked 1–5; artikkel 12 seoses piirangutega, mida kohaldatakse pestitsiidide kasutamise suhtes direktiivi 2000/60/EÜ ja Natura 2000 võrgustikku käsitlevate õigusaktide põhjal kindlaks määratud kaitsealadel; artikli 13 lõiked 1 ja 3, milles käsitletakse pestitsiidide käitlemist ja ladustamist ning pestitsiidijääkide töötlemist	Kohapealne kontroll
SMR09 - Nõukogu 18. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/119/EÜ, milles sätestatakse vasikate kaitse miinimumnõuded: artiklid 3 ja 4	Kohapealne kontroll
SMR10 - Nõukogu 18. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/120/EÜ, milles sätestatakse sigade kaitse miinimumnõuded: artiklid 3 ja 4	Kohapealne kontroll

SMR11 - Nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiv 98/58/EÜ, mis käsitleb põllumajandusloomade kaitset: artikkel 4	Kohapealne kontroll

7.4.2 Tingimuslikkusega seotud karistussüsteem

7.4.2.1 Tingimuslikkusega seotud karistussüsteemi kirjeldus

Kontrollisüsteemi loomisel on võetud aluseks senine nõuetele vastavuse kontrollisüsteem nii palju kui see on võimalik, arvestades kooskõla määruse (EL) nr 2021/2116 artiklis 83 sätestatud reeglitega.

Karistussüsteem sõltub suures ulatuses Euroopa Komisjoni delegeeritud ja rakendusaktidest. Kohapealses kontrollis hinnatakse rikkumise raskust, ulatust ja püsivust ning karistuste määramisel arvestatakse korduvuse ja tahtlikkusega. Administratiivsete karistuste arvestamine toimub valdkonnaüleselt ja vastavalt horisontaalmääruses sätestatud tingimustele. Halduskaristusi rakendatakse vastavalt määruse (EL) nr 2021/2116 artiklis 85 reguleeritud tingimustele. Rikkumiste hindamisel kasutatakse hindamismaatrikseid, kus iga nõude rikkumise puhul hinnatakse konkreetse rikkumise raskust, ulatust, püsivust, korduvust ja tahtlikkust.

Paindlikkus trahviprotsendi määramisel võetakse kasutusele, kui määruse järgi on see võimalik. Tingimuslikkuse nõude eiramisel tingimuslikkuse sanktsioone ei kohaldata vääramatu jõu või erandlike asjaolude tõttu. Neid hinnatakse igal üksikjuhul eraldi. Lisaks määruse (EL) nr 2021/2116 artikli 3 näidisloendis nimetatutele hõlmavad need näiteks põllumajandustootja surma ja pikaajalist või ootamatut töövõimetust.

Toetuse vähendamise ja taotluse rahuldamata jätmise korral ei kohaldata võimalust jätta toetus vähendamata või taotlus rahuldamata summa ulatuses, mis ei ületa 100 eurot taotleja ja toetusperioodi kohta.

Subsiidiumide vähendamine ja toetustest väljaarvamine tingimuslikkuse eiramise tõttu on horisontaalmäärusega lubatud maksimumsummas 25%.

Nõuete puhul, mille kontrollimiseks kasutatakse pinnaseiresüsteemi, rakendatakse väiksemaid vähendusprotsente kui tavakontrollides avastatud rikkumiste puhul.

7.4.2.2 Korduvuse määratlus ja kohaldamine (arvutamine ja hõlmatud ajavahemik):

Korduv rikkumine - sama nõude või standardi mittevastavus, mis ilmneb üks kord kolme järjestikuse kalendriaasta jooksul, tingimusel et toetusesaajat on eelmisest mittevastavusest teavitatud ja tal on olnud võimalus võtta vajalikud meetmed edasise rikkumise vältimiseks.

7.4.2.3 Tahtlikkuse määratlus ja kohaldamine

Tahtlik rikkumine - taotleja poolt teadlik nõude või standardi eiramine, millel on äärmuslikud või püsivad tagajärjed ning taotleja ei ole võtnud kasutusele vajalikke meetmeid rikkumise mõju ja tagajärgede vähendamiseks.

Mittetahtlik rikkumine - nõude või standardi tahtmatu järgimata jätmine, mis on tingitud taotleja hooletust tegevusest või tegematajätmisest ja mida taotleja oleks tähelepaneliku ja kohusetundliku suhtumise korral saanud ära hoida.

7.4.3 Märge väikeste põllumajandusettevõtjate suhtes lihtsustatud kontrollisüsteemi kohaldamise kohta

Tingimuslikkuse kontrollidest ja sanktsioonidest on vabastatud toetusesaajad, kelle määruse (EL) 2012/2116 artikli 69 lõikes 1 osutatud georuumilises taotluses deklareeritud pindala ei ületa 10 hektarit.

Põllumajandustootjad, kelle põllumajandusliku majapidamise maksimumsuurus ei ületa 30 hektarit määruse (EL) 2021/2116 artikli 69 lõike 1 kohaselt deklareeritud põllumajandusmaad, on vabastatud määruse (EL) 2021/2115 III lisas sätestatud HPK 7. standardi nõuete kontrollist ja sanktsioonidest.

7.4.4 Tingimuslikkuse kasutamise ja kohustuslike majandamisnõuete kontrollimise eest vastutavad pädevad kontrolliasutused

Tingimuslikkuse nõuete ja kohustuslike majandamisnõuete täitmist kontrollivad Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA), Keskkonnaamet ning Põllumajandus- ja Toiduamet.

KMN / HPK	Makseasutuse nimi	Kontrolliasutuse nimi	Kontrolli eest vastutava isiku nimi	Aadress	E-posti aadress
GAEC01	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
GAEC02	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
GAEC03	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
GAEC04	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Keskkonnaamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
GAEC05	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
GAEC06	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
GAEC07	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
GAEC08	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
GAEC09	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
SMR01	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Keskkonnaamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
SMR02	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet	Keskkonnaamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010,	pria@pria.ee

	(PRIA)			Eesti	
SMR03	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Keskkonnaamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
SMR04	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Keskkonnaamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
SMR05	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajandus- ja Toiduamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
SMR06	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajandus- ja Toiduamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
SMR07	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Keskkonnaamet Põllumajandus- ja Toiduamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
SMR08	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Keskkonnaamet Põllumajandus- ja Toiduamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
SMR09	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajandus- ja Toiduamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
SMR10	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajandus- ja Toiduamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee
SMR11	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	Põllumajandus- ja Toiduamet	Margus Noormaa	Tähe 4, Tartu 51010, Eesti	pria@pria.ee

7.5 Sotsiaalne tingimuslikkus

7.5.1 Sotsiaalse tingimuslikkusega seotud kontrollisüsteemi kirjeldus

Sotsiaalse tingimuslikkuse järelevalve süsteem põhineb tööõiguses määratletud süsteemil.

Seda kohaldatakse alates 2025. aastast. Sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi täitmist kontrollib Tööinspektsioon. Tööinspektsioon teavitab igal aastal makseasutust leitud rikkumistest.

Kaitsemeedet kohaldatakse siis, kui mittevastavus on toetusesaajale vahetult omistatava tegevuse või tegematajätmise tagajärg, ja kui täidetud on üks või mõlemad järgmistest tingimustest: rikkumine on seotud toetusesaaja põllumajandusliku tegevusega või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 3 punktis 2 määratletud põllumajandusliku majapidamisega või muude toetusesaaja juhitavate sama liikmesriigi territooriumil asuvate maadega.

Vähendamiste ja ilmajätmiste arvutamisel võetakse arvesse tuvastatud mittevastavuse raskust, ulatust, püsivust, korduvust ja tahtlikkust.

Kohaldatavad kaitsemeetmed on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

7.5.2 Sotsiaalse tingimuslikkusega seotud karistussüsteemi kirjeldus

Karistussüsteemi kohaldatakse kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega, mille alused tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklist 14 ja IV lisast ning karistussüsteemi puhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 IV jaotise V peatükist.

8 Moderniseerimine: Põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteem ning digitaliseerimine

8.1 Põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteem

8.1 Parandatud põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemi üldine kavandatud korraldus

Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukavas (PõKa) on valdkonna sihina määratletud eesmärkide saavutamist toetava teadmiste loome ja teadmussiirde kujundamine. Samast eesmärgist juhindutakse ka AKIS (ingl. k. *Agricultural Knowledge and Innovation System)* terviklikul põllumajanduse teadmiste ja innovatsioonisüsteemil ehk nn AKIS-kontseptsioonil põhinevate ÜPP sekkumiste väljatöötamisel.

Sektori kaasajastamisel on kesksel kohal sidusalt toimiv teaduse ja innovatsiooni ning teadmussiirde süsteem ning uute tehnoloogiate (sh digitehnoloogiate) edendamine ja rakendamine, võttes sealjuures arvesse nii SWOTis välja toodud tugevusi ka kasutades ära võimalusi Need komponendid moodustavad baasi, millel saab tugineda nii maamajanduse atraktiivsus kui konkurentsivõime, positiivse kuvandi levik ning ühiskonna parem arusaamine nüüdisaegse tootmise olemusest.

Seni on Eesti AKISel olnud pigem fragmenteeritud süsteemi kuvand (nt PRO AKISe uuring (2014) (https://i2connect-h2020.eu/resources/akis-country-reports)). Ehkki viidatud uuring käsitles MAK 2007–2013 programmiperioodi ning MAK 2014–2020 perioodil on astutud olulisi samme suurema integreerituse suunas (nt toetatava nõuandeteenuse üleriigiline koordineerimine jne), on siiski veel arenguruumi. Teatud mõttes on killustatust soodustanud senine toetusmeetmete struktuur, kus toetatavad (alam)tegevused on suunatud kitsalt piiritletud sihtrühmadele. Nii on olnud eraldi toetusmeetmed nõuandeteenusteks, teadmussiirdeks, innovatsioonikoostööks, ent vähe on olnud võimalusi näiteks nõustajatele ja teadlastele ühiste koolitusseminaride pakkumiseks või muul moel omavahelise koostöö ja kontaktide tugevdamiseks või ka näiteks toetatud nõuannet pakkuvate nõustajate ja vaba turu tingimustes nõuandeteenust pakkujate koostöö ja infovahetuse edendamiseks ning kokkuvõttes seeläbi sidususe suurendamiseks. Seetõttu on uue perioodi üheks suunaks ühise infovälja tugevdamine erinevate AKIS osapoolte vahel, erinevaid osapooli kaasavate ühiste tegevuste võimaldamine ning tõhusam, tervikvaatest lähtuv AKIS tegevuste kavandamine ja ühtsesse e-teabesalve asjakohase informatsiooni ning e-võimaluste koondamine (vt sekkumine “Teadmussiirde ja nõuandeteenuse arendamise toetus”, mille üldine eesmärk on sidusalt toimiva AKISe põhimõtete rakendamine toetatavate tegevuste elluviimisel).

Põllumajandustoodangu konkurentsivõime suurendamisel, toiduga kindlustatuse tagamisel ja digiüleminekul on oluline osa teadus- ja arendustegevustel ning teadmussiirdel (sh nõuanne). Eesti ettevõtetes kasutatakse üha enam nüüdisaegseid seadmeid ja tehnoloogiaid ning ollakse aktiivsed olemasolevate innovatsiooni- ja teadmussiirde meetmete kasutajad, kuid ettevõtete enda investeerimisvõime teadus- ja arendustegevusse on piiratud.

Võib öelda, et Eestis on uuenduslikkusele soodne taustsüsteem, nagu ka SWOTis välja toodud head võimalused on põllumajandus-, toidu- ja kalandusvaldkonnas nii kutse- kui ka kõrghariduse omandamiseks, olemas on üle-eestiliselt põllumajandusvaldkonnas nõustamisteenuste osutamist korraldav üksus, riiklikult toetatakse teadus- ja arendustegevust, teadmussiiret ning innovatsiooni. Põllumajandus- ja toiduvaldkonnaga tegeleb Eestis mitu teadus- ja arendusasutust, mis loob soodsa pinnase innovatsiooniks ja sektori nüüdisajastamiseks. Koostöö ja kommunikatsioon on teaduse ja innovatsiooni ning teadmussiirde korraldamisel kesksel kohal. Innovatsioonivõrgustiku aktiivne tegevus parimate praktikate ning innovatsioonikoostöö meetmete tulemuste levitamisel aitab kaasa koostöövõimaluste paremale teadvustamisele Eesti AKISe moodustavate osapoolte vahel.

MAK 2014–2020 raames on olnud kättesaadavad meetmed innovatsioonikoostöö (innovatsiooniklastrid;

uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamine, sh Euroopa Innovatsioonipartnerlus), teadmussiirde ja teavituse (sh maakondlikud ja üleriigilised teadmussiirde tegevused ning teadmussiirde pikaajalised programmid) ning nõuandeteenuse toetamiseks. Samas on puudunud teadmussiirde ning nõuande temaatikat ühendav üksus - ka MAK toetusmeetmetena rakendusid nõuande toetamiseks (meede 2) ning teadmussiirde ja teavituse toetamiseks (meede 1) eraldiseisvad meetmed. Innovatsioonikoostöö meetmete raames on toetatud mitmete uudsete lahenduste väljatöötamist ning erinevate uute toodete arendamist, mis aitavad kasvatada toodangu lisandväärtust ning edendada ressursitõhusat tootmist, ent nõustajate osalemine projektide elluviimisel või algatamisel on olnud pigem tagasihoidlik. Sellest tulenevalt on ÜPP strateegiakava kujundamisel lähtutud vajadusest tihendada seoseid erinevate sekkumiste vahel, iseäranis erinevate innovatsiooni-, teadmussiirde- ning nõuandetegevuste vahel (nt on tulevikus abikõlbulik nõustaja kaasamine innovatsiooniprojekti; universaalne osak nõuandeteenuse kasutamiseks/koolitusel osalemiseks/eksperdiga konsulteerimiseks; koolitused, kuhu on osalejatena kaasatud erinevad AKIS osapooled jne).

Horisont 2020 raames rahastatud projekti „*i2Connect: Interactive Innovation*“ (https://430a.uni-hohenheim.de/fileadmin/einrichtungen/430a/PRO_AKIS/Country_Reports/Country_Report_Estonia_11_07_14.pdf) visandati Eesti AKISe osapooled, kes on omavahel otsesemalt või kaudsemalt seotud (vt allolev joonis). ÜPP strateegiakava mõttes on kesksemad AKIS osapooled põllu- ja maamajandusettevõtjad (sh metsandussektor ja toidukäitlejad) ning nende esindusorganisatsioonid, nõustajad (nii toetatava kui mittetoetatava nõuandeteenuse pakkujad), teadus- ja arendusasutused ning erineva tasandi haridusasutused (ülikoolid, kutsekoolid) ja muud täiskasvanute täienduskoolitustega tegelevad isikud, asutused ning organisatsioonid.

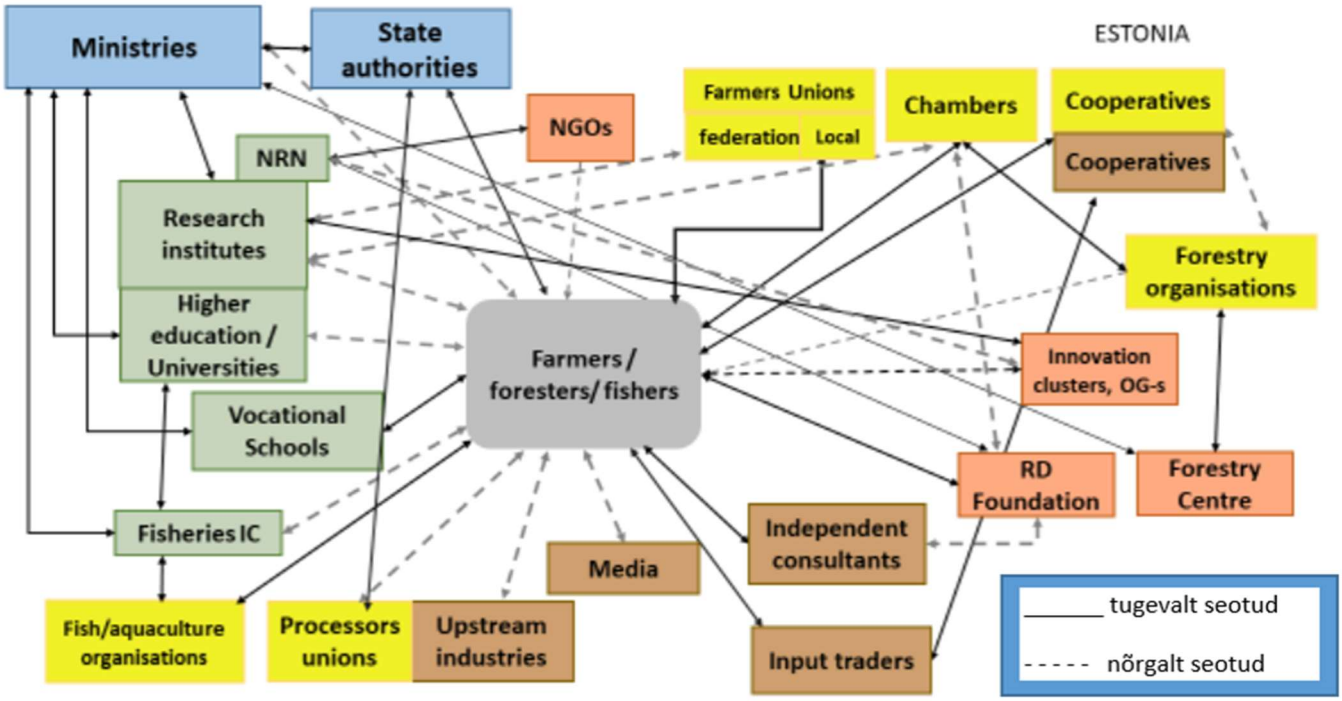

Nagu nähtub jooniselt, võib Eesti nõuande- ja teadmussiirde valdkonda pidada suhteliselt killustunuks, osapooli on mitmesuguseid ning nende vahel toimivad seosed on varieeruva tugevusega, mistõttu eeldab terviklikuma AKIS-süsteemi poole liikumine tihedamat koostööd ja tegevuste süsteemsemat koordineeritust. Sellel eesmärgil on kavas luua nn AKIS arenduskeskus, mis hõlmaks nii nõuande- kui ka teadmussiirde valdkonna tegevusi (vt detailsem abikõlblike tegevuste ja kavandatavate teenuste ülevaade sekkumise 0.1 kirjelduses), aitab kaasa AKIS struktuuri süsteemsele arengule ja jätkusuutlikkusele ning suurendab koostööd erinevate AKIS osapooltega, nt ÜPP võrgustik, nii Eestis kui välismaal. Tähelepanu vajab nõustajatele erinevate koolitusvõimaluste pakkumine ning nõustajate järelkasvu tagamine, sh uute

nõustajate värbamine ja nende väljaõpe ning nõustamistegevuse analüüs.

AKIS koordineeriva üksuse *(AKIS coordination body)* funktsiooni korraldusasutuses täidab Maaeluministeeriumi teadus- ja arendusosakond. AKISe koordineerimisstruktuuris on ministeeriumil poliitikakujundaja roll; antavate suuniste kaudu aitab ministeerium tagada, et AKIS keskuse tegevus teadmussiirde, nõuande ja innovatsiooni valdkonnas oleks vastavuses riigi ja Euroopa Liidu üleste eesmärkidega.

Igapäevane teadmussiirde- ja nõuandetegevuste korraldamine ja valdkonna tulevikuvajaduste kaardistamine on AKIS keskuse ülesanne, võttes arvesse korraldusasutuse strateegilisi suuniseid. Seejuures tehakse koostööd valdkonna esindusorganisatsioonide, piirkondlike organisatsioonidega jne, et oleks tagatud sektori praktiliste vajadustega arvestamine. Erinevatelt osapooltelt kogutud sisendi põhjal koostab AKIS keskus tegevuskava (sh eelarvevajadused) ning esitab selle kinnitamiseks Maaeluministeeriumile.

AKIS keskuse peaeesmärk on põllumajandussektoris tootlikkuse tõstmine ja innovatsioonivõimekuse suurendamine. Eesmärgi saavutamiseks on peamised ülesanded sidusa AKIS-süsteemi arendamine ja koordineerimine, tugevdades nõustajate rolli AKIS terviksüsteemis ning tõstes üldist teadlikkust teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi pakutavatest võimalustest. Selleks:

-edendab AKIS keskus koostööd ja võrgustumist erinevate AKIS osapooltega Eestis ja välismaal, sh kõik põllu- ja maamajandusliku praktilise ekspertteabe loojad ja kasutajad,

-analüüsib teadmussiirde- ja nõuandeteenuste vajadust Eestis tervikuna ja piirkonniti, selgitab välja põllu- ja maamajandusettevõtjate AKIS-tegevuste vajadused ning viib need poliitikakujundajateni;

-korraldab aktiivselt teavitus- ja promotsioonitegevusi nõuande- ja teadmussiirdeteenuste võimaluste tutvustamiseks;

-täidab nõuandeteenuse osutamisel tugiüksuse funktsiooni nõustajatele, tagab teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse sektorile ning tugiteenuste kättesaadavuse, sh digilahenduste kasutamise ja teadusinfo eeltöötlemise (spetsialistiteenus, nn *back office*), haldab ajakohast usaldusväärsete nõustajate ja nõuandeteenuse klientide andmebaasi,

kliendile aitab leida teemast lähtuvalt sobiliku nõustaja, pakub telefoni või muu sidevahendi teel üldnõustamist ja nn e-nõustaja teenust (nt teabesalve osana), omab ülevaadet tootjate, nõustajate jt sihtrühmade koolitusvajadustest ja koordineerib sellest lähtuvalt nõustajate koolitamist ning nõustajate järelkasvuprogrammi elluviimist, korraldab teadmussiirde tegevusi erinevatele sihtrühmadele (sh ühised tegevused) jne.

Teisisõnu, AKIS keskus saab oma tegevuseks sisendit mitmest suunast - poliitikakujundajatelt AKISt koordineeriva üksuse (AKIS *Coordination Body*) kaudu Maaluministeeriumis, sektori esindusorganisatsioonidelt, korraldatud seminaride/koolituste jt tegevustes osalenute tagasisidest, nõuandeteenuste poolelt, jne. Kogunenud sisendi sünteesi ja analüüsi põhjal kavandab AKIS keskus teadmussiirde-, koolitus- jm tegevused.

AKIS keskus ja ÜPP võrgustik tegutsevad sama asutuse all ning nende igapäevane koostöö on vältimatu ning soovitatav. Praktilise tööjaotuse mõttes keskendub ÜPP võrgustik kogu ÜPP meetmetele tervikuna, samas kui AKISkeskuse tähelepanu keskmes asub ennekõike AKIS ning lisaks ka seosed Euroopa Horisondiga.

8.2 Kirjeldus selle kohta, kuidas toimib nõustamisteenuste, teadusuuringute ja ÜPP võrgustike koostöö põllumajanduse teadmus- ja innovatsioonisüsteemi raames (artikli 114 punkti a alapunkt ii)

Üks uue perioodi keskseid eesmärke on suurendada sidusust AKISe erinevate osapoolte vahel ja tagada teadmussiirde ja nõuande tegevuste parem koordineeritus. Eesmärgi täitmisel on oluline roll AKIS

keskusel, mis aitab erinevad osapooled senisest paremini kokku viia, seda nii teadmussiiret kui nõuannet silmas pidades, ning mis aitab kaasa innovatsioonikoostöö projektide info levitamisele.

Nõustajaid on osalenud innovatsioonitegevustes ka seni, ent see on olnud pigem juhuslik ning sellele ei ole pööratud strateegilises mõttes tähelepanu – fookus oli suunatud eeskätt koostöö tugevdamisele teadlastega. Uuel perioodil saab teadlaste kõrval oluliseks ka nõustaja roll innovatsiooniprojektide algatajana projektide ettevalmistamise etapis, osalisena projekti elluviimise vältel ning projektitulemuste levitamisel sektoris peale projektitegevuste lõppu.

See võimendab ÜPP võrgustiku alla kuuluva innovatsioonivõrgustiku tegevust, millel on jätkuvalt keskne roll ÜPP võimaluste, korraldatavate tegevuste ning parimate praktikate vahendamisel, seejuures vahendades ning tehes koostööd EL-ülese ÜPP võrgustikuga.

Teadlaste koostööd ettevõtjatega on toetatud ka varasematel perioodidel. Uuel programmiperioodil on kavas luua võimalused ka nõustajate koostöösidemete tugevdamiseks teadlastega, olgu see siis innovatsioonikoostöö projektides koos osalemise raames, ühiste koolituste vormis või ka nt töövarjuks käimise võimalusena.

Riigi tasandil on võetud eesmärgiks kujundada innovatsiooni toetav tugisüsteem, mis hõlmab tootearendust ja innovatsiooni laiemalt nii era- kui ka riigisektoris. ÜPP raames pakutavad toetusmeetmed innovatsioonitegevuste elluviimiseks peavad vastama nii kogu sektori kui üksikettevõtete vajadustele, kaasates ka rahvusvahelist teadmist. Euroopa innovatsioonipartnerluses osalemine aitab kaasa teadus- ja teadmussiirde koostöö tugevdamisele ja teiste riikide kogemustest õppimisele. Avaliku sektori tugi innovatsioonile peab olema paindlik, lihtne ja tõhus. Välja tuleb arendada terviklik ja paindlik teadmussiirde- ja nõuandesüsteem, mis tagab uusima sõltumatu teadus- ja tehnoloogilise teabe jõudmise tootja ja töötlejani.

Nii nõuande, teadmussiirde kui ka innovatsiooni toetamisel on eesmärk pakkuda suuremat paindlikkust võrreldes eelmiste programmiperioodidega. Selleks on kavas rakendada tavapäraste toetusformaatide kõrval ka osakuid, mida on kavas kaks erinevat tüüpi. Innovatsioonikoostöö toetamiseks saab kasutada arendusosakuid ettevõtja koostööks teadus- ja arendusasutusega (võimalus kasutada osakut suurema innovatsioonikoostööprojekti idee eelkatsetamiseks, mõne väiksemamahulise innovaatilise lahenduse loomiseks vms). Teisena on planeeritud kasutusse võtta nn AKIS osak, mille puhul on võimalik vabalt valida, kas seda kasutatakse nõustamisteenuse saamiseks, koolitustel osalemiseks, teadusekspertide kasutamiseks või kombineerides kõiki neid võimalusi.

AKIS keskuse loomisega tekib üks ühine infovärav kõikide AKIs osapoolte jaoks. AKIS keskuse koostöövõrgustik hõlmab nii põllumajandustootjaid, nõustajaid, teadlasi, koolitajaid, ÜPP võrgustikku jne ning koos paindlikkust enam võimaldatavate sekkumistingimustega saavad võimalikuks mitmesugused ühistegevused (koolitused, õppereisid, ühisseminarid), mis toovad kokku AKISe eri osapooli.

Lisaks tekib teabesalve näol virtuaalne ühisruum, mis peaks pakkuma vajalikku teavet nii põllumajandustootjale, nõustajale ja nõustatavale, koolitajale ja koolitatavale, teadlasele, innovatsioonihuvilisele, jne.

8.3 Kõigi põllumajandusnõustajate korralduse kirjeldus vastavalt artikli 15 lõigetes 2, 3 ja 4 osutatud nõuetele

Loodud on põllumajandusvaldkonnas üle-eestiliselt nõustamisteenuste osutamist korraldav üksus, ent toetatakse eelkõige avalikele hüvedele suunatud individuaalnõustamise teenust, mitmed spetsiifilised valdkonnad (nt keskkonnaalane nõuanne) ning mõned sihtgrupid on tagasihoidlikult kaetud. Riigi roll nõustamise juures on eelkõige järelkasvuks soodsa ja stabiilse keskkonna loomine, nõustajate koolitamine ja spetsiifilistel teemadel kompetentse nõuande tagamine.

Jätkuvalt on oluline kindlustada valdkondliku, erapooletu ning kvaliteetse nõuandeteenuse kättesaadavus kõikides piirkondades ning tagada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 15 kohase nõuandeteenuse kättesaadavus üle kogu riigi.

Nõuandeteenused ja nõustajad moodustavad olulise osa terviklikust põllumajanduse teadmiste ja innovatsioonisüsteemist ehk nn AKIS-kontseptsioonist. Nõuandesüsteemi tuleb kaasata kõik vastavate pädevustega sõltumatut nõuandeteenust pakkuvad osapooled, olenemata sellest, kas pakutav nõuandeteenus on toetatav või mitte (kõigile nõustajatele tagatakse võrdne võimalus saada osa koolitustest jne). Uute nõustajate järelkasvu nappuse tingimustes võib näha ette võimalusi aktiivsest nõuandetegevusest taandunud nõustajate kaasamiseks, näiteks alustavate nõustajate mentorina vms.

Ettevõtetele pakuvad nõustamisteenust nii kutselised konsulendid kui ka muud nõustajad, mentorlusteenust mentorid, lisaks kaasatakse oma ala eksperte, tippettevõtjaid jne. Senine nõuandesüsteem ei ole võimaldanud kaasata nõustamisteenuse pakkumisse piisavalt teadlasi jt eksperte. Puudus on keskkonnaalasest nõuandest, aga ka olemasolevate põllumajanduskonsulentide keskkonnakaitse alased teadmised vajavad järjepidevat täiendamist. Samuti ei kata olemasolev nõuandesüsteem loomakasvatuse kõiki aspekte (nt uued täiendavad kohustused loomataudide ennetamisel ja tõrjel). Arenevas põllumajandustegevuses on oluline ka digilahenduste laialdasem rakendamine ja nõustajate sellekohane võimekus. Eelkirjeldatud probleemkohti kajastab PMK teadmussiirde uuring (https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/uuring-2019-teadmussiire.pdf).

Lisaks tuleb nõustamisteenuse sihtgruppi laiendada põllumajandustootmise valdkonnast ka töötlemise valdkonnale, et avardada võimalusi toodagu lisandväärtuse kasvatamiseks, toorme ja jääkide tõhusamaks kasutamiseks ning uute tehnoloogiate juurutamiseks vajamineva teabe saamiseks. Erilist tähelepanu tuleb pöörata alustavatele ja väikeettevõtjatele, seda nii nõuande kui ka muude teadmussiirde tegevuste puhul.

Nõuandeteenuse kvaliteedi tagamiseks ja sidusamaks integreerimiseks üldisesse AKIS struktuuri on oluline pakkuda nõuandesüsteemile toetavat ja koordineerivat tugisüsteemi ning pädevate nõustajate olemasolu. Uuel perioodil on kavas pakkuda seda AKIS arenduskeskuse kaudu.

8.4 Artikli 114 punkti a alapunktis ii osutatud innovatsiooni toetamise kirjeldus

Ülikoolide, teadus- ja arendusasutuste, tehnoloogia arenduskeskuste ja kompetentsikeskuste eesmärk on tuua kokku teadlaste ekspertteadmised ja ettevõtete vajadused. Innovatsioonioskused vajavad ekspertteadmisi, pidevat täiendamist ja tugisüsteemi. Oluline on teadlaste ja nõustajate kursisolek uusimate tehnoloogiate rakendamisvõimalustega. Eestis puuduvad professionaalsed n-ö innovatsiooninõunikud, kes viiksid kokku teadlased, ettevõtjad, nõustajad jt osapooled.

Heal tasemel teadus- ja arendustegevus on aluseks haridusele, rakendusteadusele, uuenduslikkusele ja tootearendusele ning aitab kaasa kõikide osapoolte (sh teadus- ja arendusasutuste, järelevalveasutuste, ettevõtjate ning nõustajate) pädevuste kasvule. Eesti on osa Euroopa ühisest teadusruumist ja valdkonna rahvusvaheline teaduskoostöö on muutunud üha aktiivsemaks, võimaldades ühist tegevuste planeerimist ja kulude jagamist. Teadlased saavad kasutada rahvusvahelise kogemuse omandamiseks mobiilsustoetusi, grante jt meetmeid.

Teadus- ja arendustegevused kannavad keskset rolli teadmussiirdes ja innovatsioonis, paraku on teadustulemuste jõudmine praktikasse seni olnud ebapiisav, teisalt ei ole ka teadlased olnud alati kursis ettevõtjate vajadustega, sest kommunikatsioon on olnud puudulik mõlemas suunas. Teatud valdkondades on vajadus teadmiste loome ja teadmiste sektorisse jõudmise järgi eriti akuutne – nt kliima ja põllumajanduse seoste vallas on teadus- ja arendustegevuse tase kõikuv ning pilootprojekte ja teadusuuringuid vähe. Senisest enam on vaja infot kliimamuutuste ja põllumajanduse vastastikuse mõju ning põllumajandusega seotud maastike, elurikkuse ja ökosüsteemiteenuste toimimise kohta, samuti tõhustada keskkonnasäästlike praktikate rakendamist ja mitmesuguste IT-lahenduste kasutuselevõttu.

Toidusektori konkurentsivõime parandamiseks tuleb senisest enam rakendada teadussaavutusi, leida uuenduslikke ringmajanduslikke lahendusi, suurendada koostöö abil ressursitõhusust ja leida turge väiksema mahuga nišitoodetele. Loodava lisandväärtuse suurendamiseks on väga oluline panustada tootmistehnoloogia uuendamisse, teadus- ja arendustegevustesse uudsete toodete loomiseks ja ressursitõhusate tehnoloogiate rakendamiseks.

Kasvab nõustajate roll innovatsioonikoostöö projektide algatamisel ja läbiviimisel ning innovatsiooniprojektide tulemuste levitamisel, st nõuande funktsioon innovatsiooni tugiteenusena muutub järjest olulisemaks, samuti nõustajate suurem kaasamine muudesse teadmussiirde tegevustesse nii koolitaja kui osaleja rollis.

Kuigi põllumajandustootjad osalevad teadmussiirde tegevustes, ei ole teadustulemuste jõudmine praktikasse piisav. Info uuringutulemuste, sealhulgas ka näiteks rahvusvahelises teaduskoostöös Horisont Euroopa projektide tulemuste, tehnoloogiliste uuenduste ja digilahenduste võimaluste kasutamise kohta ei jõua kõigi vajalike sihtrühmadeni, olgugi, et neid levitatakse mitmesuguste teadmussiirde tegevuste kaudu. PMK teadmussiirde uuringust selgus, et kõik tootjad ei oskagi näha vajadust teadlastega koostöö järele.
Teadmussiirde sihtgruppi tuleb uuel perioodil laiendada kuni lõpptarbijani. Sidusama AKISe suunas liikumisel on üheks võimaluseks korraldada koolitus- ja teavitustegevusi n-ö sektoriüleselt, kus ühise sihtrühmana on kaasatud põllumajandusettevõtjad, teadlased, nõustajad, tarbijad jne. Inimeste teabevajadust ja selle pidevat kasvu näitab ka see, et 2020. a seirearuande (https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/mak-2014/mak-2014-seirearuanne-2020-lisa-3.pdf) järgi oli teadmussiirde meetmete raames täienduskoolitustel osalenud 6814 inimest, mis on ligi poole rohkem, kui on programmperioodi planeeritud sihttase ning see number kasvab jätkuvalt. Täienduskoolitustele lisanduvad veel muudel teadmussiirde tegevustel (konverentsid, infopäevad jne) osalenud isikud.

Sarnaselt praeguse perioodi teadmussiirde pikaajalistele programmidele, jätkatakse uuel perioodil veelgi koordineeritumalt sihtrühma teadlikkuse kasvu tõstmisega erinevate valdkondade olulisemates küsimustes, näiteks loomade tervist ja heaolu mõjutavad aspektid loomakasvatuses, toiduohutuse nõuded toidukäitlemisel jne. Nõuandeteenustes rakendatakse senisest rohkem ilma konsulendi kutsetunnistuseta, ent oma valdkonda tipptasemel tundvaid nõustajaid ja teisi eksperte, kelle aitab vajadusel nõuande soovijale leida AKIS keskus.

Teadmussiirde tegevustes kasvab koostöö teadlaste, praktikute, tippekspertide, koolitajate ja nõustajate vahel, et sektori vajadused ja uute teadmiste rakendusvõimalused oleksid selgemad. Kaasates teadmussiirde tegevustesse teadmiste levitamisega tegelevate asutuste ja erialaorganisatsioonide pädevusi, viiakse lõppkasusaajale parim kodu- ja välismaine teadmine.

Kuna Eesti osaleb aktiivselt mitmesugustes Horisont Euroopa tegevustes, siis maaeluvõrgustiku koostöös partnerluste rahastajate kontaktisikutega Maaeluministeeriumis ja Eesti Teadusagentuuris ning projektides osalevate Eesti teadlastega tutvustatakse regulaarselt Horisondi projektide tegevusi ja projektitulemusi. Maaeluvõrgustik annab ka regulaarselt välja innovatsiooni infokirja, mis hõlmab nii mitme osapoolega (*multi actor activities*) projektide info vahendamist ELi EIP AGRI analoogsest infokirjast kui ka Eesti asjakohaseid uudiseid.

Kõik ülalmainitud komponendid üheskoos toetavad innovatsioonivõimekuse kasvu. Näiteks kui võimalikul taotlejal on tekkinud innovatsiooniprojekti idee, sõltuvalt konkreetsest projektiideest ja taotleja individuaalsetest vajadustest, siis saab ta n-ö innovatsioonituge järgmistel viisidel:
1) Sekkumise 0.1 raames saab kasutada nn AKIS osakut (*voucher*), et näiteks konsulteerida valdkonna eksperdiga või osaleda ise mõnel koolitusel, kogumaks täiendavaid teadmisi projektiidee arendamiseks;
2) Sekkumise 0.2 alt pakutakse toetatud innovatsiooninõustamise teenust;

3) Sekkumine 0.3 aitab katta innovatsiooniprojekti elluviimisega seotud kulusid, sealhulgas nõustaja kaasamist projektitegevustesse; innovatsiooniprojektid võivad olla nii mastaapsemad kui ka väiksemad ning valitakse välja avatud taotlusvoorude tulemusel vastavalt hindamispaneeli hinnangutele; lisaks on võimalik kasutada oma projektiidee eeltestimiseks vms väiksemahuliseks tegevuseks nn arendusosakut (*voucher*), mille puhul hindamispaneeli etappi ei rakendata ja menetlus toimub kiiremini.

AKIS keskuse töötajad aitavad kliendil valida enda jaoks kõige asjakohasema teenuse innovatsioonitoe saamiseks, samuti abistab AKIS keskus projektiinfo levitamisega (nt kutsutakse projektide esindajaid oma projektist rääkima seminaridele, mida keskus korraldab sekkumise 0.1 raames; aitab projekti tutvustavate videode tegemist ja üleslaadumist teabesalve, jne). AKIS keskuse üks eesmärke on kujuneda ühtseks väravaks kõikide AKIS võimaluste kohta info levitamisel, terviklikuks ja sektoris tunnustatud AKIS infopunktiks.

ÜPP võrgustik omalt poolt teeb tihedat koostööd oma kolleegidega teistes liikmesriikides ning aitab seeläbi kaasa parimate projektinäidete tutvustamisele veelgi laiemalt.

8.5 Digitaliseerimisstrateegia (artikli 114 punkt b)

Uute tehnoloogiate, sh digilahenduste (nt täppisviljelus, suurandmete kasutamine) potentsiaal on vähe teadvustatud ja see on alakasutatud. Uuenduslike lahenduste väljatöötamine ja kasutuselevõtt eeldavad senisest aktiivsemat koostööd infotehnoloogia arendajate, ettevõtete, teadusasutuste, nõustajate jt asjakohaste sihtrühmade vahel. Osapoolte kompetentsid uute tehnoloogiate, teadustulemuste ja digilahenduste valdkondades vajavad pidevat täiendamist, ent info uuringutulemuste, tehnoloogiliste ja digilahenduste võimaluste kasutamise kohta ei jõua efektiivselt kõigi vajalike sihtrühmadeni.

Digitehnoloogia areng annab võimaluse parandada andmete kättesaadavust, arendada väetamis- ja taimekaitsealaseid soovitusi, e-põlluraamatut, bilansikalkulaatoreid jmt. Loodusvarade säästvat majandamist toetavad ringmajanduse põhimõtete rakendamine ning uued ärimudelid ressursside paremaks (taas)kasutuseks. Uute tehnoloogiate edendamine ja rakendamine aitab tõsta maamajanduse atraktiivsust, luua positiivset kuvandit ning parandada ühiskonna arusaamist kaasaegse tootmise olemusest.

Kasutamaks ka SWOTis defineeritud võimalust, tuleb teadmussiirdes üha enam võtta kasutusele uudseid digitaalseid lahendusi. Eriti olukorras, kus COVID-19 tõttu oleme olnud vahepealsel perioodil sunnitud enamus teadmussiirde tegevusi korraldama veebis ning sihtrühmad on huvitatud mugavatest ja toimivatest lahendustest, mis aitavad informatsioonile kiirelt ligi pääseda ja saadud teadmisi kiirelt rakendada (nt suurandmed). Olemasolevale teabele, sh uuringute tulemustele on kavas luua lihtne ligipääs hästi struktureeritud ja mugava elektroonilise keskkonna kaudu (n-ö teabesalv kui ühe ukse lahendus vajaliku teabeni jõudmisel), mille väljatöötamiseks on esimesi samme astutud juba praegusel programmiperioodil. Vajadust teabesalve järele kinnitavad ka PMK teadmussiirde uuringu tulemused (https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/uuring-2019-teadmussiire.pdf). Teabesalve olemasolu ja selle igakülgne arendamine, sh kajastatava info pidev ajakohastamine tagab põllu- ja maamajandusliku erialateabe mugava kättesaadavuse kõigile AKIS-süsteemi osapooltele. Kasutusmugavuse tagamiseks koondatakse teabesalve erinevatele sihtrühmadele korraldatavate teadmussiirde tegevuste info, õppematerjalid, innovatsioonikoostöö projektide videod, nõustajate andmebaasid jmt ning pakkuda võimalikult personaliseeritud teenuseid (nt e-õpe). Sündmuste kalender aitab kaasa teadmussiirde tegevuste paremale planeerimisele ning koordineerimisele. Edastatava info ajakohasuse seisukohalt on oluline tagada pidev uute teadmiste loomine, võttes arvesse põllumajandustootjate ja -töötlejate tagasisidet uuringu- ja infovajaduste kohta.

Lisaks ÜPP raames digipööret soodustavatele tegevustele aitavad põllumajanduse digipöördele kaasa ka näiteks riiklike tugiteenuste loomine ja suurandmete süsteemi arendamine, nt e-põlluraamat, jm planeerimistööriistad, mille väljatöötamisega on juba alustatud MAK raames.Eesti ülelüldine e-riigi põhimõtete rakendamine loob soodsa tausta digipöördeks, kuna ollakse harjunud IKT-põhiste lahenduste kasutamisegaa (e-tuludeklaratsioon, e-valimised, e-haiguslugu, põllumajandustoetuste e-taotlused jne).

Kuna väikeriigile kohaselt lähenetakse erinevatele majandusvaldkondade arendamisele pigem horisontaalselt, siis ei ole märkimisväärseid sektorite vahelisi mahajäämusi näiteks põllumajandussektori ja ehitusvaldkonna vms vahel.

Eesti osaleb Horisont 2020 teaduskoostöövõrgustikus ERA-Net ICT-AGRI-FOOD, mille eesmärk on toetada teadusuuringuid, mis keskenduvad IKT-lahendustele põllumajanduses ja toidutootmises, muutmaks seda majandusharu tõhusamaks, kestlikumaks, läbipaistvamaks ja õiglasemaks. Samuti osaleme mitmes Horisont Euroopa klaster 6 partnerluses, sh *Agriculture of Data* initsiatiivis, mis on otseselt suunatud digipöörde toetamisele ELi riikide põllumajandustootmises.

Koostöös maaeluvõrgustikuga on saanud tavaks korralda infoüritusi, kus rahvusvahelistes Horisondi projektides (nt ERA-Netid jne) osalenud Eesti teadlased tutvustavad ametnikele, põllumajandusnõustajatele ja sektorile projektides tehtut ning saadud tulemusi. Lisaks võrgustiku infoüritustele levitatakse teavet uudsete IKT-põhiste lahenduste jne kohta ka ÜPP teadmussiirde- ja nõuandetegevuste raames.

Eestis tervikuna suunab digiteemalisi arenguid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostatud riiklik digistrateegia „Digiühiskonna arengukava 2030“, mis koosneb kolmel põhilisel suunal – digilahenduste kasutamine avalikus sektoris, elekroonilise side arendamine ning riiklik küberturvalisus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium vastutab riigiüleselt, sh maapiirkondades, infosüsteemide, infoühiskonna arendamise ning infotehnoloogiliste võimaluste loomise eest. Seejuures töötab välja ka toetusmeetmeid kiire interneti ühendusega tagamiseks maapiirkonnas (vt ptk 4.5). Erinevate toetusmeetmete tulemusena on viimastel andmetel maapiirkondades lairiba ühendusega leibkondade osatähtus (2021.a 89,1%) kõigest 2,6% madalam kui linnapiirkondades. Samuti ei ole interneti mitte kasutamise osas maa- ja linnapiirkondade leibkondade osas suurt lõhet ning põhjused interneti mitte kasutamise osas on samad. Peamiseks interneti mitte kasutamise põhjuseks on jätkuvalt interneti vajaduse või huvi puudumine. Väiksemal määral on põhjuseks ka puudulik internetioskus, seda eelkõige eakamate inimeste osas, kuid mille leevendamisega tegeleb horisontaalselt Sotsiaalministeerium läbi erinevate instrumentide (sh ESF+ vahendid) ja tegevuste nii maa kui linnapiirkonnas. Üldiselt puudub Eestis digioskuste lõhe erinevate inimgruppide või piirkondade vahel ning Euroopa Kontrollikoja auditi põhjal on Eesti põhilisi digioskusi omavate 25-64 aastaste töötavate elanike tase üle EL keskmise[1].

Ettevõtete, sh maapiirkonnas digitaliseerimise ja automatiseerimise toetamine toimub üleriigiliselt ning selle eest vastutab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Seejuures on ettevõtete toetamiseks välja töötamisel RRF meede „Ettevõtete digipöörde toetuse tingimused ja kord“, mille eesmärgiks on toetada ettevõtete automatiseerimist ning digitaalsete tehnoloogiate ja robotite kasutuselevõttu. Meede on riiklik, seega saavad seda kasutada ka maapiirkonnas asuvad ettevõtted.

ÜPP strateegiakava raames toetab ettevõtete digitaliseerimist ning digitaaltehnoloogiate kasutamisele võtmist väljaspool põllumajandust sekkumised 8.1, 8.2 ja 8.4 (LEADER). Ettevõtluse konkurentsivõime ja ettevõtluskeskkonna sekkumised aitavad ettevõtte jaoks uudsete ja arenguks oluliste tehnoloogiate kasutuselevõtmist, uute infotehnoloogiliste võimaluste efektiivset rakendamist ja suuremat kasumlikkust võimaldavate uute toodete ning teenuste turule toomist. LEADER sekkumise üheks fookuseks on arukad külad, mis lisaks sotsiaalsele innovatsioonile toetavad ka kohalike kogukondade digitaalset innovatsiooni. Eestis sai 2021.a alguse aruka küla piloottprogramm, mida rahastati läbi LEADER koostööprojekti ning mis annab eelduse, et uute LEADER strateegiate kaudu on võimalik suunata täiendavalt rõhku arukate külade toetamisele, sh kohalike kogukondade digitaalse innovatsiooni ja digilahenduste välja töötamisele kohalike probleemide lahendamisel.

[1] https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/rw21_02/rw_digital_skills_et.pdf

Lisad

I lisa direktiivis 2001/42/EÜ osutatud eelhindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) kohta

1. Kokkuvõte eelhindamise protsessist ja tulemustest

A. Eesti ÜPP strateegiakava eelhindamine

Eesti ÜPP strateegiakava eelhindamise teostas Eesti Maaülikool aastatel 2020-2021. Eelhindamine algas jaanuaris 2020 ettevalmistava etapiga, kus eelhindaja koostas lõpliku metoodika dokumendi ja see kooskõlastati Maaeluministeeriumiga. Edasine eelhindamine jagunes neljaks etapiks, kus esimeses etapis andis eelhindaja hinnangu SWOT analüüsi ja sekkumisstrateegia kohta, II etapis sekkumislehtede kohta, II etapis sihtväärtuste ja rahastamiskava kohta ning IV etapis juhtimis- ja koordineerimissüsteemide kirjelduse, ÜPP ajakohastamist tagavate elementide kirjelduse ning lihtsustamise ja halduskoormuse vähendamise elementide kohta. Pärast igat etappi esitas eelhindaja hindamisaruande ja selle põhjal täiendas Maaeluministeerium vastavaid ÜPP strateegaiakava osasid. Igas järgnevas hindamisetapis analüüsis eelhindaja ka uuesti tehtud muudatusi eelnevates osades. Hindamise lõpparuande esimene versioon valmis oktoobris 2021 ning seda tutvustati ka ÜPP strateegiakava juhtkomisjonile. Selle põhjal sai Maaeluministeerium veel täiendada ÜPP strateegiakava teksti ning täiendatud teksti põhjal koostas eelhindaja hindamise lõpliku aruande.

Eelhindamise lõpparuanne on kättesaadav Maaeluministeeriumi kodulehel: https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/upp-strateegiakava-2021-2027/seire-ja-hindamine.

Eelhindaja poolt koostatud eelhindamise tulemuste lühikokkuvõte:

Maaeluministeeriumi juhtimisel koostatakse Euroopa Liidu (edaspidi EL) ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava aastateks 2023–2027 (edaspidi ÜPP strateegiakava). Kava koondab senised esimese samba (otsetoetused ja varasemad programmiti rakendatud turukorraldusmeetmed Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist, edaspidi EAGF) ja teise samba tegevused (nagu maaelu arengu investeeringu- ja arengutoetused Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist, edaspidi EAFRD).

Koostatava ÜPP strateegiakava aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu[1], kus on püstitatud kolm üldeesmärki ja nende saavutamiseks on üheksa erieesmärki

Neile erieesmärkidele lisandub horisontaalse eesmärgina põllumajanduse ja maapiirkondade elu kaasajastamine, edendades ja jagades teadmisi, toetades innovatsiooni ja digiüleminekut ning ergutades nende kasutuselevõttu. Erieesmärgid saavutab liikmesriik enda valitud sekkumiste kaudu.

Tulenevalt ÜPP strateegiakava määruse eelnõu artiklist 125 on eelhindamine ÜPP strateegiakava koostamise kohustuslik osa. Eelhindamise eesmärk on parandada ÜPP strateegiakava väljatöötamise ja rakendamise kvaliteeti, toimivust ning tõhusust sõltumatu hindaja antavate objektiivsete hinnangute ja soovituste põhjal ning seejuures optimeerides eelarveraha jaotamist. ÜPP strateegikavale anti hinnang ette antud kümne hindamisküsimuse kaudu.

ÜPP strateegiakava eelhindamise alusmaterjalideks olid „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ (tööversioon seisuga 12.11.2021), ÜPP strateegiakava peatüki 2.3 tulemusindikaatoritele seatud eesmärkide arvestuste alused (tööversioon seisuga 15.11.2021) ja „II lisa – ÜPP strateegiakavaga hõlmatud piirkonna hetkeolukorra SWOT-analüüs“ (tööversioon seisuga 12.11.2021). Täiendava sisendina kasutati eelhindaja läbi korraldatud kahe veebiküsitluse, seitsme fookusgrupi arutelu ja ühe seminari tulemusi.

Järgnevalt on esitatud eelhindamise tulemuste kokkuvõte hindamisküsimuste kaupa.

1. Millisel määral panustab ÜPP strateegiakava ÜPP erieesmärkide saavutamisse, võttes arvesse riiklikke ja piirkondlikke vajadusi ning arengupotentsiaali ja kogemusi, mis on saadud ÜPP

rakendamisel eelmistel programmiperioodidel?

Hindamistulemustest järeldub, et erieesmärkide lõikes erinevad hetkeolukorra SWOT-analüüs, SWOT-tabel, SWOT-analüüsi kokkuvõte, vajaduste esitluse viis ja detailsusaste mõnevõrra ega ole kohati omavahel sidusad. Kõige paremini on seostatud ja võtavad arvesse erieesmärgi vajadusi erieesmärkide 5 ja 9 SWOT-analüüs. Ülejäänud erieesmärkide SWOT-analüüs, vajaduste ja erieesmärgi sidusus vajavad edasiarendamist.

Erieesmärkide 2–8 puhul on ÜPP arengudokumentide koostamisel arvestatud ja viidatud eelmiste programmiperioodide asjakohaste meetmete rakendamiskogemusele. Ülejäänud erieesmärkide SWOT-analüüse lugedes võib järeldada, et ÜPP strateegiakava koostamise käigus on eelmistel perioodidel omandatud kogemusega arvestatud, kuid selged viited sellele puuduvad.

Horisontaalse eesmärgi ning erieesmärkide 2, 4 ja 5 alla planeeritud sekkumised peavad silmas riiklikke vajadusi ja arengupotentsiaali ning vastavatele riiklikele arengudokumentidele on ka viidatud. Ülejäänud erieesmärkide SWOT-analüüsis ja vajaduste kirjelduses selliseid seoseid selgelt välja ei ole toodud (st puuduvad viited teistele arengudokumentidele) ning võib üksnes aimata, et seos kõikide asjakohaste arengudokumentidega on olemas.
Üldistatult võib öelda, et suurem osa erieesmärkide raames kavandatud sekkumistest panustab erieesmärkide saavutamisse, kuid kõige paremini aitavad sellele kaasa sekkumised, mis on planeeritud horisontaalse eesmärgi ja erieesmärkide 1, 3 ja 8 alla. Kõikidel sekkumistel on positiivne mõju valdavalt regionaalarengule, looduskeskkonnale, kliimale ja majandusele.

2. Millisel määral on ÜPP strateegiakava seesmiselt sidus?

Horisontaalse eesmärgi ning erieesmärkide 4–7 ja 9 SWOT-tabel, SWOT-analüüs ja vajadused on sekkumistes kajastatud. Ülejäänud erieesmärkide puhul vajab dokument edasiarendamist. Horisontaalse eesmärgi ja peaaegu kõikide erieesmärkide raames kavandatud sekkumised on tasakaalus ja täiendavad üksteist erieesmärkide saavutamisel. Erandiks on erieesmärk 7, kuna erieesmärgi nimetus viitab ettevõtluse arendamisele maapiirkonnas kõige laiemas tähenduses, sekkumised aga toetavad vaid noori põllumajandustootjaid. Ühegi erieesmärgi raames kavandatud sekkumiste vahel ei tuvastatud selliseid vastuolusid, mis vähendaksid erieesmärkide saavutamist. ÜPP strateegiakava on võrreldes programmiperioodiga 2014–2020 keskkonna ja kliima teemades varasemast ambitsioonikam, kui arvestada erieesmärkide 4, 5 ja 6 raames kavandatud sekkumisi.

3. Millisel määral on ÜPP strateegiakava sidus muude asjakohaste meetmetega?
Kõikide erieesmärkide puhul tuvastati kooskõla oluliste poliitiliste eesmärkidega ning asjakohaste riiklike ja ELi strateegiatega. Seos ilmneb kõige paremini horisontaalse eesmärgi ja erieesmärkide 2, 4 ja 5 puhul, kuna nende SWOT-analüüsis on suuremal või vähemal määral viidatud eri arengudokumentidele.

Perioodil 2014–2020 ja varasematel perioodidel omandatud välise kogemusega (asjakohaste riiklike uurimistulemustega, raportitega vms) on arvestatud suuremal või vähemal määral kõikide erieesmärkide SWOT-analüüsis, millele on kohati lisatud sellekohased viited, kuid mitte piisavalt. Erandiks on erieesmärk 7, kus kava koostamisel on arvestatud välise kogemusega ja asjakohastele dokumentidele ka viidatud.

Erieesmärkide SWOT-analüüsis on mainitud EL-üleseid ja riiklikke arengudokumente ning paaril juhul mainitud ka muid rahastamisfonde, millest rahastatakse ÜPP strateegikavas nimetatud sarnaseid tegevusi. ÜPP strateegikavasse on lisatud alapeatükk 4.5 “Koordinatsioon, demarkatsioon ja täiendavused EAFRD ja teiste maapiirkonda panustavate Liidu vahendite vahel”, kuid alapeatüki sisu lisatakse hiljem, kui on valminud teiste ajakohaste rakenduskavade eelnõud. Seega puudub ÜPP strateegiakavas ülevaade samadele sihtgruppidele, piirkondadele vms suunatud ELi fondide omavahelisest piiritlemisest,

täiendamisest, sünergiast ja koordinatsioonist.

Erieesmärkide 4, 5 ja 6 puhul on olemas järjepidevus keskkonda ja kliimat puudutavate õigusaktide puhul, sh sisaldab SWOT-analüüs otseseid viiteid keskkonda ja kliimat käsitletavatele õigusaktidele. Peale selle on horisontaalses eesmärgis ning erieesmärkides 2 ja 4–9 olemas järjepidevus kliima ja keskkonna valdkondades ning viidatud on eelkõige seostele riiklike arengudokumentidega. Ülejäänud erieesmärkides ei ole kliima ja keskkonna temaatika piisavalt järjepidev.

ÜPP strateegiakava eelhindaja eeldab, et strateegiakavas pööratakse läbivalt tähelepanu noorte põllumajandustootjate ja riskijuhtimisega seotud problemaatikale. Noorte põllumajandustootjatega seonduvad vajadused on selgelt välja toodud erieesmärkides 7, 8 ja horisontaalses eesmärgis ning on kooskõla põllumajanduse ja kalanduse arengukavaga aastani 2030. Ülejäänud erieesmärkide juures ei ole noorte põllumajandustootjate teemat järjepidevalt käsitletud.

Riskijuhtimise teemat on järjepidevalt käsitletud erieesmärgi 1 SWOT-analüüsis ja sekkumistes. Riskijuhtimist käsitletakse järjepidevalt ka horisontaalses eesmärgis, kuid vaid episoodiliselt ülejäänud erieesmärkides. Võimalikke kattuvusi või puudujääke nii ÜPP strateegiakavas kui ka teiste poliitiliste instrumentide vahel ei tuvastatud erieesmärkide 1, 3–7 ja 9 puhul. Ülejäänud erieesmärkide raames planeeritud sekkumiste puhul esineb suuremal või vähemal määral kattuvusi või puudujääke.

4. Millisel määral on eelarvevahendite eraldamine vastavuses ÜPP strateegiakava erieesmärkidega?

Kuna enamikku erieesmärkide sekkumisi on rakendatud ka varasematel programmiperioodidel, võib arvata, et eelarvekava koostades on arvestatud eelmiste perioodide kogemusega ning toetusrahasid kasutatakse ilmselt tõhusalt. Erandiks võivad olla erieesmärkide raames kavandatud sellised sekkumised, mis ei osutunud varasemal programmiperioodil tõhusaks, või need, mida plaanitakse uuel programmiperioodil rakendada esimest korda.

ÜPP strateegiakava rahastamiskavas on selgelt välja toodud jaotus otsetoetuste, sektoripõhiste sekkumiste ja maaelu arengu sekkumiste vahel. Samas vaid erieesmärkide 3–7 sekkumistes on eelarve jaotus eri sektoritele ja piirkondadele selge ning põhjendatud.

Erieesmärkide 4–9 sekkumisteks kavandatud eelarve on vastavuses erieesmärgi kindlaksmääratud vajadustega ning erieesmärkide 1, 3, 5–7 ja 9 raames kavandatud sekkumistele eraldatud eelarve on piisav, et saavutada seatud eesmärgid. Ülejäänud erieesmärkide sekkumiste eelarvest ei pruugi olla seatud eesmärkide saavutamiseks piisav.

5. Millisel määral oodatavad väljundid panustavad tulemustesse nii, nagu on määratletud seatud sihttasemetes?

Suurema osa erieesmärkide sekkumistes, mida rakendati ka eelnevatel programmiperioodidel, on väljund- ja tulemusnäitajate puhul arvesse võetud varasemate programmide ja arengukavade õppetunde ning need on kooskõlas vajadustega. Erieesmärgi 3 sekkumiste puhul, mida rakendati ka programmiperioodil 2014–2020, on mõõdikute sihttasemed planeeritud pigem optimistliku stsenaariumi alusel.

ÜPP strateegiakava sekkumislehtedel on esitletud kohustuslikud väljundnäitajad ja ÜPP strateegiakava alapeatüki 6.1 vahe- ja sihttasemete kavas kohustuslikud tulemusnäitajad koos iga-aastaste ja üldiste sihtnäitajatega. Tervikuna on ÜPP strateegiakavas esitatud sisendid, väljundid ja tulemused omavahel loogilises seoses.

Horisontaalsele eesmärgile ja kõikidele erieesmärkidele on määratud üks või rohkem tulemusmõõdikut,

millele on seatud realistlikud sihttasemed. ÜPP strateegiakavas esitatud vajadused, eelarve, väljundid ja tulemused on omavahel seoses, kuid seosed on lünklikud või segadust tekitavad. Põhjus on selles, et (1) kohustuslikud mõõdikud ei ole tulemuste tõlgendamiseks ja hinnangute andmiseks piisavad, (2) tulemusmõõdiku saavutamisele võib kaasa aidata mitu sekkumist ja mõõdiku sisu tõlgendamisel ei piisa vaid ÜPP strateegiakava alapeatükis 6.1 esitletud mõõdikute tabelist ning (3) ühe sekkumise tegevused võivad mõjutada mitut tulemusmõõdikut, kuigi eelarve jaotus eri tegevuste vahel ei pruugi alati selge olla. Kuna kohustuslikud mõõdikud on EL-ülesed, ei saa strateegiakavas spetsiifilisi, kohalikke vajadusi arvestavaid mõõdikuid juurde lisada ning probleemi aitab osaliselt lahendada hindamiskava täiendav seire.

6. Millisel määral on tulemusraamistikus seatud sihtväärtused sobilikud?

Horisontaalse eesmärgi ning erieesmärkide 1, 2 ja 4–9 iga-aastaste sihtväärtuste põhjendamisel on suuresti tuginetud eelmise programmiperioodi kogemustele ja need on kooskõlas vajadustega. Erieesmärgi 3 sekkumisi on rakendatud ka eelneval programmiperioodil, kuid iga-aastaste sihtväärtuste seadmisel ei ole sugugi kõigi sekkumiste puhul piisavalt arvestatud kogemustega ning väliste ja sisemiste teguritega.

7. Kas ÜPP strateegiakava juhtimiseks vajalik personal ja haldussuutlikkus on piisav?

ÜPP strateegiakava korraldusasutusel, makseasutusel, riiklikul maaeluvõrgustikul ning eelneva programmiperioodi rahastamisvahendi rakendajal ja maapiirkonna ettevõtjatele toetatud nõuande pakkujal on mitme järjestikuse programmperioodi sekkumiste rakendamise kogemus ja võimekus rakendada ka uuel programmiperioodil ÜPP strateegiakava. Samas esineb ka üksikuid takistusi või probleemkohti, mille lahendamine või ületamine võib võtta oodatust rohkem aega.

8. Kuivõrd sobilik on ÜPP strateegiakava seireks ja hindamiseks vajalike andmete kogumise menetlus?

Uue programmiperioodi andmete kogumise mudel sarnaneb suurel määral eelneva programmiperioodi mudeliga, kuigi tulemusraamistikus kasutatakse andmeid teistmoodi. Iga-aastane tulemusaruanne on uuel perioodil üldisem. Seega võimaldavad eelnevate programmiperioodide kogemused uuel perioodil seire ja hindamisega hakkama saada suuremate tõrgeteta. Võimekus koguda kohustuslikke (ja ka riiklikke) mõõdikuid ja neid hinnata on ametkonnal kasvanud.

9. Kuivõrd sobilikud on toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmed?

Makseasutusel on välja arendatud e-taotluste keskkond, kus toetuse taotlused on osaliselt eeltäidetud ning toetuse taotleja saab taotluse esitada veebis. Sellega seoses on lühenenud ja ilmselt lüheneb veelgi toetuste taotluste menetlemise aeg ning väheneb toetuse taotlejate halduskoormus. Lisaks on mõningate sekkumiste juures plaanitud rakendada lihtsustatud kulumeetodeid.

10. Millisel määral on EAFRDs rahastamisvahendi kasutamine põhjendatud?

ÜPP strateegiakava sisaldab rahastamisvahendi alapeatükki 4.6. Selles antakse ülevaade rahastamisvahendi eelhindamisest ja märgitakse koos lühikese põhjendusega, miks kasutatakse rahastamisvahendit erieesmärkide 2, 3, 7 ja 8 saavutamiseks, kuid mitte horisontaalse eesmärgi ja ülejäänud erieesmärkide saavutamiseks.

Kavas rakendatakse tagatisi ja laenusid kuue sekkumise puhul. ÜPP strateegiakava iga-aastane rahastamiskava eristab tagastamatuid ja tagastatavaid toetusi, välja on toodud rahastamisvahendi peamised tingimused ja seosed väljund- ning tulemusmõõdikutega, kuid mitte kõikide asjakohaste rahastamisvahendit rakendavate sekkumiste puhul.

[1] Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, millega kehtestatakse eeskirjad, kuidas toetada liikmesriikide koostatavaid Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavaid ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavu (ÜPP strateegiakavad), ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A392%3AFIN

B. Keskkonnamõjude strateegiline hindamine

ÜPP strateegiakava keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) algatati Maaeluministri 18. juuni 2019. a käskkirjaga nr 98. KSH algatati keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 33 lõike 1 punkti 1 ja § 35 lõike 2 alusel. ÜPP strateegiakava koostatakse põllumajanduse valdkonnas, millest tulenevalt on KSH läbi viimine kohustuslik. Keskkonna strateegilise hindamise koostajaks oli Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ (ELLE OÜ). KSH materjalid on kättesaadavad Maaeluministeeriumi kodulehel: https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/upp-strateegiakava-2021-2027/seire-ja-hindamine.

KSH aruande koostamise aluseks olid keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses KSH protseduurile ja sisule esitatud nõuded ning ÜPP strateegiakava KSH programm (nõuetele vastavaks tunnistatud maaeluministri käskkirjaga 10.03.2020 nr 56). KSH aruanne tunnistati nõuetele vastavaks maaeluministri käskkirjaga 13.04.2022 nr 40.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise keskseks eesmärgiks oli ÜPP strateegiakavas planeeritud sekkumistega (toetustega) kaasnevate keskkonnamõjude kohta informatsiooni kogumine ja analüüsimine, toetamaks keskkonnakaalutluste arvestamist strateegiakava koostamisel.

ÜPP strateegiakava KSH jõudis kokkuvõttes järgmiste põhijäreldusteni:

- ÜPP strateegiakavas püstitatud eesmärgid ja suunad on üldjoontes kooskõlas rahvusvaheliste ja Eesti keskkonnakaitse lepetega ja nendes seatud eesmärkidega ning teiste asjassepuutuvate valdkondlike arengudokumentidega. Välja saab tuua olulise hulga sekkumisi, mis otseselt või kaudselt panustavad ühe või mitme strateegilise keskkonnaeesmärgi saavutamisse. Võib siiski eeldada, et üksnes välja töötatud ÜPP strateegiakava sekkumiste rakendamisega (ja strateegiakava rakendamise üsna lühikese perioodi jooksul) ei lahendata kõiki valdkondlikke probleeme ega saavutata kõiki rahvusvaheliste lepetega võetud keskkonnaeesmärke.
- ÜPP strateegiakava sekkumistel on reeglina neutraalne või positiivne välismõju erinevatele keskkonnaelementidele (elurikkus, pinna- ja põhjavesi, maastik, mullastik, välisõhk, kliima).
- Mõnes valdkonnas (nt pärandniitude kaitse) on sekkumiste n.ö. komplekti varasemate toetusskeemidega võrreldes täiendatud ja positiivseid keskkonnamõjusid tugevdatud.
- ÜPP strateegiakava mõju sotsiaalmajanduslikule keskkonnale ja kultuuripärandile on positiivne.
- KSH raames ei tuvastatud selgelt ilmnevat ja/või olulist negatiivset keskkonnamõju ÜPP strateegiakava rakendamisest. Teatud sekkumistega võib siiski kaasneda ka negatiivne keskkonnamõju juhul, kui konkreetsed objektipõhised investeeringud ei arvesta piisavalt keskkonnakaitsega. Sellised tegevused on eelkõige investeeringud uutesse tootmisobjektidesse. Võimalike objektide iseloomu ei ole strateegiakava tasemel võimalik ette näha ning keskkonnamõjud tuleb vajadusel täpsustada järgmisel tasemel.
- KSH raames esitati kaalumiseks soovitusi negatiivsete mõjude täiendavaks vältimiseks/positiivsete mõjude suurendamiseks. Oluline osa KSH eksperdi poolsetest ÜPP strateegiakava esmasele eelnõule tehtud soovitustest on integreeritud ÜPP strateegiakava uuendatud versiooni (seisuga 01.12.2021). Muudatustega on vähendatud negatiivsete keskkonnamõjude ilmnemise võimalust

ning suurendatud positiivsete mõjude ilmnemise tõenäosust.

2. Eelhindamise ja KSH soovitused ning kuidas neid käsitleti

Pealkiri/viide	Soovituse kategooria	Kuupäev	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
AKISe mõiste ja olemus	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022						X				
Digitehnoloogiad	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022							X			
Digiülemineku ergutamine	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022		X								
Digiülemineku ergutamine	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022					X					
EE1 - erinevate teemade käsitlus	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022						X				
EE1 ja SWOT-tabeli sõnastus	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022										
EE1 ja diislikütuse aktsiisitoetus	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022	X									
EE1 ja erineva suurusega ettevõtete majanduslik olukord	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022								X		
EE1 ja erinevate andmete vanus	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022					X					
EE1 ja maaparandusühistute arv	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022						X				
EE1 ja tootlikkuse käsitlus	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022				X						
EE1 ja viited SWOT-analüüsis	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022		X								
EE1 ja ümberjaotav toetus	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022								X		
EE1, ümberjaotav sissetulekutoetus	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022					X					
EE2 - SWOT ja eesmärkide saavutamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022				X						
EE2 - SWOT ja sidusus	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022	X									
EE2 - digitaliseerimine, bioressursside väärindamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022			X					X		
EE2 - eksport ja turustamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022								X		
EE2 - heitkogused ja keskkonnamõjud	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022							X			
EE2 - tootjate ja töötlejate investeeringute sünergia	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022								X	X	
EE2 ja SWOT-tabeli täpsustamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022				X						
EE2 ja koostöö teadusega	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022										X
EE2 ja sekkumine "Põllumajanduse ja toidusektori müügivõimekuse tõstmine"	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022								X		
EE2 ja sekkumine "Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)"	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022		X								

Pealkiri/viide	Soovituse kategooria	Kuupäev	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
EE2 ning teadusuuringud, tehnoloogiad ja digiüleminek	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022				X						
EE3 - ebaausad kaubandustavad, lühikesed tarneahelad, ühistute koostöövõimalused	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022	X									
EE3 - kvaliteedikavade madal populaarsus, sünergia sekkumisega 8.3	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022	X									
EE3 - ühistuline seadusandlus ja kvaliteedikavade populaarsus	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022								X		
EE3 ja sihtgrupi vajadused	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022						X				
EE3 ja tulundusühistute koondumine tootjaorganisatsioonidesse	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022		X	X					X		
EE3 ja viited SWOT-analüüsis	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022									X	X
EE4 ja SWOT-tabeli täpsustamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022		X								
EE4 ja biogaasi tootmine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022		X								
EE4 ja kasvuhoonegaasid	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022		X	X					X		
EE4 ja kliimamuutused	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022						X				
EE4 ja minimeeritud mullaharimine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022									X	
EE4 ja põllumaa seisund	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022	X									
EE4 ja sekkumine "Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus"	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022	X									
EE4 ja sekkumiste ühikumäärad	Väljundid, tulemused ning vahe-eesmärkide ja sihtväärtuste kehtestamine	10-08-2022										X
EE4 ja seos säästva energiaga	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022		X								
EE5 - karjatamine, põllumajandusloomade arv	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022						X				
EE5 - kasvuhoonegaasid ja NH3 heide	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022				X	X	X				
EE5 ja erinevad põllumajanduspraktikad	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022				X						
EE5 ja sekkumine "Mulla- ja veekaitsetoetus"	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022			X							
EE5 ja surve põllumuldadele	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022						X				
EE5 ning pinna- ja põhjavee kaitsmine	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022		X							X	X
EE6 - looduslike rohumaade säilitamine, ohustatud tõugu loomad	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022									X	
EE6 - väärtuslikud rohumaad ja karjatamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022	X			X	X					
EE6 ja poollooduslike koosluste sihttase	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022										
EE6 ja põllumajandusmaastike	SWOT-analüüs,	10-08-						X				

Pealkiri/viide	Soovituse kategooria	Kuupäev	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
mitmekesisuse vähenemine	vajaduste hindamine	2022										
EE6 ja sekkumine "Mesilaste korjeala toetus"	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022						X				
EE6 ja sekkumine "Ohustatud tõugu looma pidamise toetus"	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022		X								
EE6 ja sekkumine "Pärandniidu hooldamise toetus"	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022		X							X	X
EE6 ja sekkumine "Ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal"	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
EE6 ja ökosüsteemi teenused	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022									X	
EE7 - teemade asjakohasus ja dubleerimis vältimine	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022										
EE7 ja SWOT-analüüsi sidusus	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022		X								
EE7 ja SWOT-tabeli täpsustamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022			X							
EE8 - maaelu maine ja metsa temaatika	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022				X						X
EE8 - sekkumine 8.1 ja mentorlusteenus	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022									X	
EE8 - sekkumise 8.3 panustamine teistesse erieesmärkidesse	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022						X				
EE8 - sekkumised 8.1 ja 8.2	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022										
EE8 - seosed, dubleerimise vältimine ja täpsustused SWOT-analüüsis	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022					X					
EE8 ja SWOT-tabeli täpsustamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022						X				
EE8 ja metsanduse temaatika	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022	X									
EE9 - SWOT-analüüsi ja -tabeli täpsustamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022						X				X
EE9 - dubleerimise vältimine ja ristviitamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022					X					
EE9 - loomade heaolu ja mahepõllumajanduse eelmiste perioodide kogemuse kajastamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022		X								
EE9 - ohustatud tõugu loomade saaduste väärindamine	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022			X							
EE9 - sekkumine 9.1 ja piimaveiste heaolu	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022					X					
EE9 - sekkumine 9.1 ja sigade heaolu	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022		X	X	X	X			X	X	
EE9 - sekkumine 9.2 ja hobuslased	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022					X					
EE9 - sekkumised 9.3 ja 9.4	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022						X				
EE9 ja antibiootikumide kasutamine	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022				X						
EE9 ja sekkumine 8.3	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022	X									
EE9 ja taimekaitsevahendite temaatika	SWOT-analüüs,	10-08-				X						

Pealkiri/viide	Soovituse kategooria	Kuupäev	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
	vajaduste hindamine	2022										
EE9 ja tasakaalustatud toitumise temaatika	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022							X			
Haldussuutlikkus, halduskoormuse vähendamine	Halduskoormuse vähendamise meetmed	10-08-2022					X					
Horisontaalne eesmärk ja SWOT-analüüs	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022						X				X
KSH, keskkonnaarhitektuur: HPK4	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022										X
KSH, keskkonnaarhitektuur: HPK6	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022				X						
KSH, keskkonnaarhitektuur: HPK8	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022										X
KSH, maastiku mitmekesisus: maastikuelementide mõõtmed	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022								X		
KSH, maastiku mitmekesisus: ökoalad	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022		X								
KSH, mulla- ja veekaitsetoetus	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022			X							
KSH, mõju bioloogilisele mitmekesisusele: erinevad sekkumised	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022									X	
KSH, mõju kliimamuutustele: mulla- ja veekaitsetoetus	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022									X	
KSH, mõju kliimamuutustele: nõustamistegevus	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022									X	
KSH, mõju kliimamuutustele: põllumajandustaristu investeeringud	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022									X	
KSH, mõju pinna- ja põhjaveele: keskkonnakaitsemeetmed	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022						X				
KSH, mõju pinna- ja põhjaveele: toitainebilanss	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022					X					
KSH, mõju pinna- ja põhjaveele: veekaitsetoetus	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022								X		
KSH, mõju välisõhu kvaliteedile: investeeringud	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022									X	
KSH, pärandniidud: karjatatava püsirohumaa toetus	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022						X				
KSH, pärandniidud: tulemuspõhine toetus ja nõustamine	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022		X								
KSH, põllulinnud: erinevad meetmed	Keskkonnamõju	10-08-				X						

Pealkiri/viide	Soovituse kategooria	Kuupäev	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
	strateegilise hindamisega seotud soovitused	2022										
KSH, põllulinnud: erinevad võtted	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022		X								
KSH, põllulinnud: teadlikkuse tõstmine	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022		X								
KSH, põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022									X	
KSH, sekkumine 2.3 "Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)"	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022					X					
KSH, sekkumine 2.6 "Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)"	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022	X									
KSH, sekkumine 3.1 "Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)"	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022									X	
KSH, sekkumine 8.2	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022			X							
KSH, sekkumine 8.3	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022	X									
KSH, seos teiste strateegiliste planeerimisdokumentidega	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022		X								
KSH, tolmeldajad	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022		X								
KSH, väärtusliku püsirohumaa säilitamine	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022	X									
KSH, ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal	Keskkonnamõju strateegilise hindamisega seotud soovitused	10-08-2022										
Keskkonna- ja kliimaeesmärgid	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022			X							
Mahepõllumajanduse sekkumised ja kohustuse pikkus	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022				X	X					
Mõõdikud ja sihttasemed: EE2	Väljundid, tulemused ning vahe-eesmärkide ja sihtväärtuste kehtestamine	10-08-2022						X				
Mõõdikud ja sihttasemed: EE3	Väljundid, tulemused ning vahe-eesmärkide ja sihtväärtuste kehtestamine	10-08-2022									X	
Mõõdikud ja sihttasemed: EE9	Väljundid, tulemused ning vahe-eesmärkide ja sihtväärtuste kehtestamine	10-08-2022				X	X	X				
Mõõdikud ja sihttasemed: seoste tekitamine	Väljundid, tulemused ning vahe-eesmärkide ja sihtväärtuste	10-08-2022				X	X	X			X	

Pealkiri/viide	Soovituse kategooria	Kuupäev	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
	kehtestamine											
Põllumajanduslike investeeringute objektide valiku analüüs	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022						X				
Põllumajandusmasinate seadistamine	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022				X	X					
Rahastamiskava, EE2	Eelarvevahendite eraldamine	10-08-2022										X
Rahastamiskava, EE2: põllumajandustootjate investeeringud	Eelarvevahendite eraldamine	10-08-2022						X				
Rahastamiskava, EE5	Eelarvevahendite eraldamine	10-08-2022		X								
Rahastamiskava, sekkumine 9.1	Eelarvevahendite eraldamine	10-08-2022								X		
Rahastamiskava: horisontaalne eesmärk	Eelarvevahendite eraldamine	10-08-2022					X					
Rahastamiskava: sekkumine "Innovatsioonikoostöö projektid"	Eelarvevahendite eraldamine	10-08-2022					X					
Rahastamiskava: sekkumine "Põllumajanduskindlustustoetus"	Eelarvevahendite eraldamine	10-08-2022										X
Rahastamiskava: tootmiskohustusega seotud toetused	Eelarvevahendite eraldamine	10-08-2022										X
Rahastamisvahend: tooted, eelarve, mõõdikud	Rahastamisvahendid	10-08-2022	X									
Rahastamisvahend: tootlikud ja mittetootlikud tegevused	Rahastamisvahendid	10-08-2022										
Riskijuhtimise käsitlemine	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022						X				X
SWOTi toimetamine	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022										X
Sidusus riiklike arengudokumentidega	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022					X					
Sidusus teiste arengudokumentidega	Väline/sisemine sidusus	10-08-2022			X							
Teadusuuringud, tehnoloogiad ja digiüleminek	Sekkumisloogika / panus eesmärkide saavutamisse	10-08-2022										
Täiendused SWOTi tabelites	SWOT-analüüs, vajaduste hindamine	10-08-2022						X				

AKISe mõiste ja olemus - Kirjeldus

Fookusgruppides märgiti, et erieesmärgi strateegiadokumentides kajastatu siiski ei võrdu AKIS mõistega. Soovitatav on AKISe olemus vastavas sekkumislehel või ÜPP strateegiakava alapeatükis 8.1 Tulevane AKIS struktuur ja arenguvajadused selgemalt esitada.

AKISe mõiste ja olemus - Põhjendus

Soovitusega osaliselt arvestatud. ÜPP strateegiakava raames lähtume ÜPP strateegiakava määruses sätestatud AKISe mõistest. Alapeatükis 8.1 on AKISe peamised osapooled ÜPP sekkumiste kontekstis ning AKISe olulisimad arenguvajadusel välja toodud, ent vaatasime peatüki soovituse kohaselt üle ja lisasime täiendusi.

Digitehnoloogiad - Kirjeldus

Vajaduste kindlaksmääramise osas tuleks täiendada digitehnoloogiate käsitlust, mis praegu viitab ainult toidu jälgitavusele. Digitehnoloogiate roll on palju laiem, ulatudes taime- ja loomakasvatusest innovatsiooni ja teadmussiirdeni, nii nagu on märgitud ka horisontaalse eesmärgi SWOT-analüüsis.

Digitehnoloogiad - Põhjendus

Arvestatud. Sõnastust on muudetud üldistatumaks (toidu jälgitavus kui üks võimalik näide IKT võimaluste paremaks rakendamiseks). Oleme samal seisukohal, et digitehnoloogiad on olulised kõikvõimalikes valdkondades, lisaks on mitmed digilahendused sektori(te)ülesed, nt ettevõtluse digitaliseerimise tarkvara üldisemad lahendused.

Digiülemineku ergutamine - Kirjeldus

Erieesmärkide SWOT-analüüsis ja sekkumistes tuleks paremini esitada sektori nüüdisajastamine digiülemineku ergutamisega.

Digiülemineku ergutamine - Põhjendus

Arvestatud. SWOT-analüüsi üle vaadatud ja täiendatud, kus pidasime vajalikuks.

Digiülemineku ergutamine - Kirjeldus

Soovitatav on erieesmärgi tõhusamaks saavutamiseks vajadustes ja sekkumistes selgemalt esile tuua eri sektorites (taimekasvatus, loomakasvatus, muu maaettevõtlus vms) digiülemineku ergutamist ning paremini tuua välja seos ÜPP strateegiakava kõikide üld- ja erieesmärkidega. Digiülemineku puhul tuleks luua seosed EL-üleste tegevustega, nt Digital Innovation Hubs ja Common Data Spaces.

Digiülemineku ergutamine - Põhjendus

Ei arvesta liigse detailsuse tõttu. Horisontaalse erieesmärgi sekkumised on strateegiakava tasandil sektoriülese loogikaga, erieesmärkide- või sektorispetsiifilisemad teemad, prioriteedid jne on võimalik määratleda rakendusaktides.

EE1 - erinevate teemade käsitlus - Kirjeldus

Soovitatav on SWOT-analüüsis üle vaadata mesinduse ja ühistegevuse käsitluse asjakohasus, väiksema maakasutusega põllumajandustootjate sissetuleku temaatika ning tootlikkuse kasvu, rendimaade suure osakaalu, kaubandustõkete leevendamise võimalikud lahendused sekkumistes.

EE1 - erinevate teemade käsitlus - Põhjendus

Ei arvesta. Ühistegevuse käsitlemine erieesmärk 1 SWOT analüüsis on põhjendatud, sest ühistegevus on üheks võimaluseks riskide paremaks juhtimiseks ja mesindus on toodud üksnes näitena ilmestamaks Eesti põllumajandustootmist.

EE1 ja SWOT-tabeli sõnastus - Kirjeldus

SWOT-tabelis on soovitatav täpsustada mõningaid sõnastusi. Vajaduste analüüsis jääb segaseks, milliste teede kandevõime on ebapiisav ja seisukord halb.

Ohtude juures vajab täpsustamist, kas toetustasemete ebavõrdsus otsetoetuste puhul on Eesti sisene erinevate põllumajanduslike tootmistüüpide ja suurusgruppide vahelise toetuste jaotuse probleem või Eesti probleem võrreldes paljude EL liikmesriikidega.

EE1 ja SWOT-tabeli sõnastus - Põhjendus

Arvestatud. SWOT-i analüüsis (põhjalik) lisatud täpsustus. Mõeldud on erateid, mis on juurdepääsuks maatulundusmaale ning põllumajanduslike tootmishoonete juurde. Otsetoetuste toetustasemete ebavõrduses juures on mõeldud EL tasemel erinevusi. Täiendus lisatud.

EE1 ja diislikütuse aktsiisitoetus - Kirjeldus

Diislikütuse aktsiisitoetus on üks osa põllumajandussektori sissetulekut oluliselt mõjutavatest toetustest, kuid seda ei adresseeri ükski ÜPP strateegiakava sekkumine, mistõttu selle teema käsitlus vajaduste analüüsis ei ole vajalik.

EE1 ja diislikütuse aktsiisitoetus - Põhjendus

Mitte arvestatud. Vajadus on oluline välja tuua, kuid sekkumist sellele vajadusele ette ei nähta ja toetatakse riiklike meetmetega.

EE1 ja erineva suurusega ettevõtete majanduslik olukord - Kirjeldus

SWOT-analüüsist selgub, et üle 300-hektarilistes majapidamistes ei katnud kogutoodang kogukulusid 21% ulatuses ning alla 300-hektarilistes majapidamistes oli olukord parem (16% kogukuludest oli kogutoodanguga katmata). Ettevõtjatulu mittepalgalise tööjõu kohta on aga suurem suuremates ettevõtetes. Seega on analüüsis korraga esitatud andmed, mis näitavad nii suuremate kui väiksemate ettevõtete puhul nii paremat kui halvemat majanduslikku olukorda. Väiksemate majapidamiste eelistamine tootmisega seotud otsetoetuste puhul on sotsiaalse õigluse aspektist mõistetav, kuid analüüsis sisalduv vastuolu tuleks sisuliselt avada.

EE1 ja erineva suurusega ettevõtete majanduslik olukord - Põhjendus

Arvestatud. Selgituseks on täiendav lause lisatud. Antud näide on 2019. aasta andmete põhjal ja eelnevalt on öeldud, et see on aastati üsna kõikuv.

EE1 ja erinevate andmete vanus - Kirjeldus

Esitatud on otsetoetuste kaudsed mõjud ja eelneva perioodi pindalatoetuste taotlejate arvu ja toetatava pinna muutus. Põllumajanduslike majapidamiste arvu puhul tuleks kasutada 2020. aasta põllumajandusloenduse andmeid. Värskemate andmete alusel on mahepõllumajandusega tegelevate majapidamiste arv suurem kui praegu märgitud. Põllumajanduses hõivatute arv on SWOT-analüüsis toodud 2013. aasta seisuga ning see tuleb uuendada, kuna sellest alates toimunud muutused on märkimisväärsed. Näiteks erieesmärgi 7 SWOT-analüüsis on esitatud 2019. aasta andmed.

EE1 ja erinevate andmete vanus - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. Otsetoetuse osas nimetatud kirjeldust ei ole.
Täiendame SWOT analüüsi ÜPP strateegiakava edasise töö käigus ja ajakohastame andmeid.

EE1 ja maaparandusühistute arv - Kirjeldus

Hetkeolukorra SWOT-analüüsis ja SWOT-analüüsi kokkuvõttes tuleb täpsustada, mis on maaparandusühistute arvu järsu vähenemise (199-lt 65-ni) peamised põhjused.

EE1 ja maaparandusühistute arv - Põhjendus

Arvestatud. SWOT-analüüsis ja selle kokkuvõttes on täpsustatud maaparandusühistute arvu vähenemise põhjuseid.

EE1 ja tootlikkuse käsitlus - Kirjeldus

Täpsustamist vajab tootlikkuse käsitlus. Eesti põllumajandustoodangu EL keskmisest madalam väärtus kasutatava põllumajandusmaa suhtes ei tule ainult odavamast toodangust, vaid ka tootmisharude struktuursetest erinevustest, sh paljude riikidega võrreldes väiksemast aiandussektorist ja katmikala pindalast, ekstensiivsemast kariloomakasvatusest ning suhteliselt väiksemast sigade ja põllumajanduslindude arvukusest. Eestile iseloomulikku ekstensiivset põllumajandust nimetab ka erieesmärgi 5 olukorrakirjeldus ning vähenenud loomade tihedust nimetab erieesmärgi 9 olukorrakirjeldus. Aiandussektori osas tuleks üle vaadata toodangu väärtust, kogukulusid ja tootlikkuse

kasvu käsitlevad laused, mis on ebaselged. Energiakulude osakaal vahetarbimisest on esitatud kahe erineva väärtusena (8% ja 13%).

EE1 ja tootlikkuse käsitlus - Põhjendus

Arvestatud, SWOT-analüüsi täiendatud ÜPP strateegiakava edasise töö käigus.

EE1 ja viited SWOT-analüüsis - Kirjeldus

SWOT-analüüsis on soovitatav andmete juurde lisada viited, kasutada uuemaid andmeid ja tuua paremini esile eelmistel programmiperioodidel omandatud kogemus (eelkõige tulemus ja mõju). Vajaduste analüüsis oleks maakasutuse andmete juures asjakohane viidata ka valgukultuuride (kaunviljade) pinnale, kuna valgukultuuridega isevarustatuse suurendamine on ka EL tasandil tõstatatud poliitikaeesmärk.

EE1 ja viited SWOT-analüüsis - Põhjendus

Arvestatud ja täiendatud SWOT analüüsi ÜPP strateegiakava edasise töö käigus.
SWOT-analüüsis (põhjalik) on maaparandusetoetust käsitlevad andmed ja viited uuendatud.

EE1 ja ümberjaotav toetus - Kirjeldus

Ümberjaotava toetuse puhul tuleks käsitleda selle mõju nii neile rühmadele, keda see mõjutab positiivselt kui neile, kes võrreldes eelmise eelarveperioodiga sissetulekus kaotavad. 2021. aasta oktoobri seisuga kavandatavad sekkumised toovad kaasa kuni 40 ha pindalaga teravilja- ja lihaveisekasvatajate sissetuleku languse. Suurel määral väheneb ka suurimasse suurusgruppi kuuluvate piimatootjate ja teraviljakasvatajate sissetulek. Analüüsist ei selgu, kas selline mõju toetuste jaotusele on ÜPP strateegiakavas taotluslik. Põllumajandustootjate sissetulekute seisukohast oleks oluline märkida, et perioodi 2023–2027 otsetoetuste tase jääb alla perioodi 2014–2020 tasemest. Väide, et oht ettevõtete kunstliku osadeks jagamise risk on maandatud, ei ole veenvalt põhjendatud. Tootmisega seotud otsetoetused annavad vastava stiimuli, eriti piimatootmises. Üle tuleks vaadata sihtgrupi ja ühikumäära tõstmisest rääkiv lause, mis ei ole selgelt arusaadav.

EE1 ja ümberjaotav toetus - Põhjendus

Osaliselt arvestatud, täiendatud vastavalt soovitustele. Kunstliku jagamise põhjendus on piisav võrdlemaks kindla karja suurusega seotud toetuste rakendamist kõikide karjade teatud loomade arvu põhiselt toetuse rakendamisega. Ümberjaotava toetuse mõju kirjeldatakse põhjalikumalt sekkumislehes.

EE1, ümberjaotav sissetulekutoetus - Kirjeldus

Soovitame ÜPP strateegiakava teksti lisada vajaduse sekkumise “Täiendav ümberjaotatav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks” rakendamise järele, vastava analüüsi SWOT-analüüsi ja märge SWOT-tabelisse.

EE1, ümberjaotav sissetulekutoetus - Põhjendus

Arvestatud

EE2 - SWOT ja eesmärkide saavutamine - Kirjeldus

SWOT-analüüsis on soovitatav kajastada, kuidas Eesti väiksuse, piiratud ostujõu ning vähese kvalifitseeritud tööjõuga seatud erieesmärki saavutada. Analüüsis tuleks tähelepanu pöörata kõikide suurusgruppide põllumajandustootjate sissetulekute probleemile, kuna tootlikkus on vähenenud põllumajandussektoris tervikuna.

EE2 - SWOT ja eesmärkide saavutamine - Põhjendus

Mitte arvestatud. PõKa 2030 raames on kokku lepitud, et kasumlikud (tootlikkuse kasvatamise eesmärgil)

tehtud investeeringud peaksid olema rahastatud rahastamisvahendite kaudu. Kuna tagastamatu abiga toetatakse üksnes mittetootlike investeeringuid, siis suurusgrupiti tootlikkust käsitleda ei ole põhjendatud.

EE2 - SWOT ja sidusus - Kirjeldus

Soovitatav on üle vaadata SWOT-analüüsi, SWOT-tabeli ja vajaduste sidusus ning vajaduste põhjendamine andmetega. SWOT-analüüs ja vajadused peaksid olema enam fokusseeritud tehnoloogiatele, teadusuuringutele ja digiüleminekule. Investeeringutoetuse puhul on soovitatav on välja tuua eelmistel programmiperioodidel omandatud sisemise sidususe kogemus.

EE2 - SWOT ja sidusus - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. Investeeringutoetuste puhul eelmise programmiperioodil omandatud kogemust ei saa välja tuua, sest järgmisel programmiperioodil on fookuses n.ö mittetootlikud investeeringud (roheinvesteeringud), millest tulenevalt ei saa tugineda varasemale kogemusele.

EE2 - digitaliseerimine, bioressursside väärindamine - Kirjeldus

Oluliselt tuleks täiendada digitaliseerimise ja bioressursside väärindamise potentsiaali analüüsi erinevatele põllumajandus- ja toidusektori ees seisvate väljakutsetele vastamises.

EE2 - digitaliseerimine, bioressursside väärindamine - Põhjendus

Teemad on kajastatud. Vaatame SWOT analüüsi üle ja täiendame, kus peame vajalikuks.

EE2 - eksport ja turustamine - Kirjeldus

Selgemalt tuleks välja tuua Eesti toidusektori ekspordi edendamise tegevuskava prioriteetsed tegevused. Vajaduste kindlaksmääramise osas tuleks üle tuleks vaadata mõte selle kohta, et toidutööstuste ühisinvesteeringud soodustaks väiketootjate toodangu parema väärindamist ja turustusvõimalusi, sest need ei pruugi olla omavahel seotud.

EE2 - eksport ja turustamine - Põhjendus

Ministeeriumis on valminud uus Eesti toidu tutvustamise ja müügiedenduse visioonidokument „Eesti toit 2022-2025“, mis paneb paika toiduvaldkonna müügiedendustegevuste suunad lähiaastateks nii sise- kui välisturgudel. Dokumendi koostamise protsessi käigus viidi läbi intervjuusid ka eksportivate ettevõtetega ning prioriteetsed tegevused on teksti sisse kirjutatud põllumajandus- ja toidusektori müügivõimekuse tõstmise sekkumise kontekstis.

Kõnealuse sekkumise puhul on kavandatud kaks suunda – ühelt poolt toidutööstuste koostöö välisturgudel (nt ühised messikülastused, turundusürituste korraldamised ja turu-uuringud) ning teine suund kohalike turgude ja lühikeste tarneahelate arendamine väiketootjate toodangu väärindamiseks ning turustamisvõimaluste arendamiseks. Mõlema suuna puhul on oluline osapoolte koostöö ning eesmärgiks turujõu suurendamine.

EE2 - heitkogused ja keskkonnamõjud - Kirjeldus

Analüüsis tuleks välja tuua, kus asub Eesti põllumajandus praegu KHG ja NH3 heitkoguste vähendamise eesmärkide suhtes. Prioriteetsete tegevuste ja investeeringute loetelust, mille kaudu põllumajandussektor eesmärgid saavutada võiks, puudub otsekülvi tehnoloogia kasutamise laiendamine. Toiduainetetööstuse osas ei ole SWOT-analüüsis välja toodud, millised on prioriteetsed tegevused ja investeeringud negatiivsete keskkonnamõjude vähendamiseks.

EE2 - heitkogused ja keskkonnamõjud - Põhjendus

Toidutööstuste prioriteetsed tegevused sh. investeeringud sätestatakse sekkumises ja vastavates määrustes. Sekkumislehes on toodud võimalikud näited investeeringutest, mis vähendavad negatiivset

keskkonnamõju.

EE2 - tootjate ja töötlejate investeeringute sünergia - Kirjeldus

Samuti on soovitatav suurendada põllumajandustootjatele ja toiduainete töötlejatele suunatud investeeringusekkumiste omavahelist sünergiat. Põllumajandustootjate investeeringud peaksid viima selleni, et nende toodang vastaks toiduainetetööstuse vajadustele. Seni ei ole neid sektoreid kooskõlaliselt arendatud, mis on kaasa toonud tooraine suure väljaveo.

EE2 - tootjate ja töötlejate investeeringute sünergia - Põhjendus

Ei arvesta. Põllumajandustootjatel toetatakse üksnes mittetootlike investeeringuid. Seega ei saa tekitada sünergiat, sest näiteks sõnnikuhoidla katmine ei mõjuta kuidagi seda, et põllumajandustootja toodang vastaks toiduainetööstuse vajadustele.

EE2 ja SWOT-tabeli täpsustamine - Kirjeldus

SWOT-tabelis tuleks täpsustada, mille tootmine on mitmekesine. Tugevusena on märgitud ettevõtjate uuendusmeelsus ning nõrkusena, et uuenduslikke lahendusi ei võeta kasutusele piisavalt kiiresti. See vastuolu tuleks üle vaadata ja selle olemus analüüsis selgelt avada. Nõrkuste all on toodud, et suurt keskkonnamõju omavad seadmed ei ole ettevõtjatele taskukohased. Täpsustada tuleks, kas silmas peetakse negatiivset või positiivse keskkonnamõjuga seadmeid. Samuti tuleks täpsustada, kelle tootlikkus on võrreldes EL keskmisega madalam. Nõrkusena nimetatakse keskkonnasäästlike ja innovaatiliste tehnoloogiate suhteliselt vähest investeerimismäära. Kui on olemas andmed investeeringute keskkonnasäästlikkuse ja innovaatilisuse kohta, siis tuleks neile viidata. Nõrkuste loetelus võiks ühendada IT lahendustest vähese teadlikkuse ja digilahenduste potentsiaali mittepiisava kasutamise punktid. SWOT-tabeli võimaluste loetelu tuleb üle vaadata pilguga, kas tegemist on hetkeolukorra või võimaluse kirjeldamisega (nt loetelus võimalus nr 7 ja 10). Ohtude all on nimetatud ekspertteadmiste puudumist ja suutmatust muutustele reageerida. Tuleks täpsustada, millistes teemavaldkondades on teadmised puudulikud ja sellega seoses kohanemisvõime väiksem.

EE2 ja SWOT-tabeli täpsustamine - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. SWOT-tabelit ja analüüsi sõnastust on täpsustatud osades punktides. Ettevõtted on sageli uuendustele avatud, kuid alati ei ole võimalik kõiki uuendusi piisavalt kiiresti kasutusele võtta. Näiteks võib siin olla põhjuseks ebapiisav investeerimisvõimekus, koostöö puudumine või ka muud põhjused. Otsest vastuolu me siin ei näe.

EE2 ja koostöö teadusega - Kirjeldus

Koostöö teadusasutuste ja ettevõtjate vahel on hea, kuid SWOT-analüüsis tuleks kajastada, et ettevõtluskoostööd tegevaid teadlasi on selles valdkonnas pigem vähe.

EE2 ja koostöö teadusega - Põhjendus

Mitte arvestatud. Teadlaste rolli on käsitletud horisontaalse eesmärgi SWOTis.

EE2 ja sekkumine "Põllumajanduse ja toidusektori müügivõimekuse tõstmine" - Kirjeldus

Erieesmärgi tõhusamaks saavutamiseks on sekkumise „Põllumajanduse ja toidusektori müügivõimekuse tõstmine“ puhul asjakohane ja vajalik teadmussiirde sekkumise kaudu toetada põllumajandustootjate koolitamist erinevate turgude toiduohutuse ja kvaliteedijuhtimise standardite, aga ka toidutootmise jätkusuutlikkusele (nt CO2 jalajälg, karjatamine jne.) esitatavate nõuete ja ootuste asjus.

EE2 ja sekkumine "Põllumajanduse ja toidusektori müügivõimekuse tõstmine" - Põhjendus

Arvestame vajadust ÜPP strateegiakava rakendamisel. Teadmussiirde kaudu on koolitamine võimalik.

EE2 ja sekkumine "Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)" - Kirjeldus

Sekkumiste Põllumajandustootjate materiaalsed investeeringud" ja „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)" sisaldab väga palju erineva mõju ja finantsmahukusega eesmärke ning on seetõttu väga killustatud. Soovitatav on teha investeeringuobjektide valikule analüüs ning toetatavaid objekte vajaduspõhiselt fokuseerida ning silmas pidades rohepöörde olulisust (rohkem tähelepanu keskkonnasäästlikkusele, ringmajandusele, biogaasile vms). Silmas tuleks pidada ka seda, et põllumajandustootmise investeeringud viiks sellise toodangu tootmiseni, mida töötlev tööstus vajab. Ainult nii saab vähendada põllumajandusliku toorme väljavedu ja suurendada lisandväärtuse andmist. Strateegiakava kindlaksmääratud vajaduste alapeatükis on soovitatav põllumajandustootjatele suunatud investeeringuvajadused paremini esile tuua.

EE2 ja sekkumine "Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)" - Põhjendus

Ei arvesta ÜPP strateegiakavas, aga arvestame edaspidi rakendamisel. Sekkumises „Põllumajandustootjate materiaalsed investeeringud" investeeringuobjektide prioriteetsus sätestatakse rakendusaktides. Samuti hinnatakse selles sekkumises esitatud taotlusi hindamiskriteeriumite alusel, mille kaudu samuti eelistatakse neid investeeringuobjekte, mis on keskkonnasäästlikumad ja mille kaudu saavutatakse keskkonna- ja kliimaeesmärgid. Hindamiskriteeriumid töötatakse välja hilisemaks etapis. Rahastamisvahendi konkreetsed tingimused, sh rahastatavad tegevused lepitakse kokku Maaeluministeeriumi ja rahastamisvahendi rakendaja vahelises rahastamislepingus.

EE2 ning teadusuuringud, tehnoloogiad ja digiüleminek - Kirjeldus

Soovitatav on sekkumistes paremini esile tuua teadusuuringute, tehnoloogiate ja digiülemineku olulisus ja seos. Digiüleminekut ja täppispõllumajandust käsitletakse peamiselt taimekasvatuse perspektiivist ja käsitlemata on jäänud digiülemineku võimalused loomakasvatuses seoses loomade heaolu, karjatervise, bioohutuse ja kvaliteedikavadega. Digiüleminekuks vajalikke investeeringuid, tuleks käsitleda kõiki põllumajanduse tegevusalasid silmas pidades.

EE2 ning teadusuuringud, tehnoloogiad ja digiüleminek - Põhjendus

Ei arvesta. Sekkumistes ongi investeeringud kirjeldatud üldiselt ja pidades silmas PõKa 2030 raames on kokku lepitut et fookuses on n.ö mittetootlikud investeeringud. Arvestades sekkumislehtedes toodud toetatavaid tegevusi, siis võib eeldada, et nende investeeringutega kaasneb ka digitaliseerimine (digiüleminek).

EE3 - ebaausad kaubandustavad, lühikesed tarneahelad, ühistute koostöövõimalused - Kirjeldus

Soovitatav on SWOT-analüüsis ja vajadustes selgemini esile tuua ebaausate kaubandustavade piiramine, lühikeste tarneahelate toetamine ja ühistute koostöövõimalused ELi tasandil.

EE3 - ebaausad kaubandustavad, lühikesed tarneahelad, ühistute koostöövõimalused - Põhjendus

Arvestame osaliselt. SWOT analüüsi on lisatud viide, et ebaausate kaubandustavade tõkestamiseks rakendatakse alates 2021. a 1 novembrist „Põllumajandustoote ja toidu tarneahelas ebaausa kaubandustava tõkestamise seadust"

EE3 - kvaliteedikavade madal populaarsus, sünergia sekkumisega 8.3 - Kirjeldus

Kuna Eestis on põllumajandustootmises vaid üks kvaliteedikava ja mitte ühtegi tootjaorganisatsiooni, on sekkumisi kavandades soovitatav uurida, miks ei ole need võimalused põllumajandustootjate seas soosingut leidnud või populaarseks osutunud. Lisaks on vaja suurendada sünergiat sekkumisega „Investeeringud bioressursside väärindamisse", mis ei seostu kuigi palju tarneahela probleemidega.

EE3 - kvaliteedikavade madal populaarsus, sünergia sekkumisega 8.3 - Põhjendus

Arvestame. Kvaliteedikavade madala populaarsuse põhjuste kohta on muudatused lisatud. Arvestame toodangu lisandväärtuse kasvatamise teema sünergia suurendamise vajadust sekkumisega „Investeeringud bioressursside väärindamisse“

EE3 - ühistuline seadusandlus ja kvaliteedikavade populaarsus - Kirjeldus

SWOT-tabelis viidatakse ohuna ühistulise seadusandluse liberaliseerimisele teistes EL liikmesriikides. SWOT-analüüs seda teemat ei käsitle, samuti on ebaselge, milles oht seisneb või kas tegu pole hoopis Eesti nõrkusega ühistulise seadusandluse kaasajastamisel. SWOT-analüüsi on soovitatav täiendada SWOT-tabelis esitletud tugevuste ja nõrkuste (mitmekesine tootmine, esmatootjate poolt lisandväärtuse andmine toodetele, noorte avatus ühistute suhtes jne) analüüsiga ning vaadata üle, et SWOT-tabeli ohud ja võimalused ei kajastaks ühistute arengu erinevaid stsenaariume, mis ei sisaldu SWOT-analüüsis.
Põhjalikumalt tuleks analüüsida tegureid, mille tõttu on Eestis ainult üks kvaliteedikava ja ei ole tunnustatud tootjaorganisatsioone. Kvaliteedikavadega liitunud põllumajandustootjate arvu kasvu tugevusena välja tuues tuleks sisulisemalt põhjendada.

EE3 - ühistuline seadusandlus ja kvaliteedikavade populaarsus - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. Ühistulise seadusandluse osa on SWOT-tabelist kustutatud. Kvaliteedikavade madala populaarsuse põhjused on välja toodud. Üheks peamiseks põhjuseks on nii tootjate kui ka tarbijate madal teadlikkus ning tänu teadlikkuse tõusule, on kasvanud ka kvaliteedikavadega liitunud põllumajandustootjate arv.

EE3 ja sihtgrupi vajadused - Kirjeldus

Soovitatav on SWOT-analüüsi lisada analüüs või asjakohaste uuringute tulemused, millega viidatakse sihtgrupi vajadustele ning tegevustele, mis toetavad sekkumiste tõhusat rakendamist.

EE3 ja sihtgrupi vajadused - Põhjendus

Arvestame. SWOT analüüsis on juba viidatud varasemalt koostatud analüüsidele ja uuringutele. Näiteks Rando Värnik, Constantine Iliopoulos, Liis Sinnott ja Taavi Kiisk „Eesti põllumajandusühistute juhtimismudeli mõju ühistu juhtimisvõimekusele ning põllumajandustootja positsioonile toidutarneahelas“ ning Liis Võlli, Rando Värnik, Kaie Laaneväli 2018 „Ülevaade põllumajandustootjate tulundusühistutest Eestis“. Lisaks valmib ka aastal 2022. täiendav uuring „Ülevaade tulundusühistutes Eestis“.

EE3 ja tulundusühistute koondumine tootjaorganisatsioonidesse - Kirjeldus

Nende sekkumiste puhul, mis käsitlevad tunnustatud tootjaorganisatsioonide loomist ja arendamist, on soovitatav teha analüüse selle kohta, mil määral motiveeriks kavandatav toetus tulundusühistuid tootjaorganisatsioonidesse koonduma.

EE3 ja tulundusühistute koondumine tootjaorganisatsioonidesse - Põhjendus

Teadmiseks võetud. Vastavad arutelud on tehtud sektoriga strateegiakava ja sekkumiste väljatöötamisele eelnenud töögruppides. Lisaks valmib 2022. aastal ühistute täiendav uuring.

EE3 ja viited SWOT-analüüsis - Kirjeldus

SWOT-analüüsis on kasutatud aja- ja asjakohast teavet ning viitamist, kuid kohati on faktide ja hinnangute juurde vaja viiteid juurde lisada. Soovitatav on lisada andmed või hinnangud koos viidetega ühistute madala investeerimisvõimekuse ning eelneva programmiperioodi kogemuse (kvaliteedikavade rakendamise vms) kohta.

EE3 ja viited SWOT-analüüsis - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. Kvaliteedikavade puhul on lisatud täiendused eelneva programmiperioodi kogemuse kohta. Eelmisel programmiperioodil ei toetatud tunnustatud tootjaorganisatsioone, millest tulenevalt kogemus puudub, millele saaks tugineda. Ühistute madalat investeerimisvõimekus kajastub juba käesoleva programmiperioodi arengukava SWOT analüüsis, lisas on investeerimisvõimekusele viidatud Eesti Maaülikool koostas 2018. aastal uuringu „Ülevaade põllumajandustootjate tulundusühistutest Eestis“ ning PMK poolt 2019. a koostatud „Põllumajandustootjate, põllumajandustoodete töötlemise ja turustamisega tegelevate ning maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate toetusvajaduste ja võimaliku sekkumisloogikate uuring“ SWOT-is läbivalt on nendele uuringutele viidatud.

EE4 ja SWOT-tabeli täpsustamine - Kirjeldus

Soovitatav on SWOT-analüüsi ja vajadusi rohkem andmetega põhjendada. SWOT-tabelis nimetatakse tugevusena kaasaegse tehnoloogia kättesaadavust. Tegelik tugevus oleks sellise tehnoloogia kasutamine. Kättesaadavus on pigem võimalus. Nõrkuste all tuleb täpsustada, mille seire ja statistilised andmed on ebapiisavad. Nõrkuste all nimetatud keskkonnainvesteeringute kulukus peaks olema pigem ohtude loetelus. Ohtude all tuleks täpsustada, milles seisneb põllumajandustootmise Eestist välja liikumise oht Eestile. Samuti tuleks täpsustada, millise valdkonna atraktiivsuse ja teadlikkuse ebapiisav suurenemine on ohuks (millele).

EE4 ja SWOT-tabeli täpsustamine - Põhjendus

Osaliselt arvestatud, SWOT-analüüsi täiendatud. SWOT analüüsi tehes toodi välja, et kaasaegse tehnoloogia olemasolu ja kättesaadavus on tugevuseks, kuid ei toodud tugevusena selle laialdast kasutamist, vaid nõrkusena hoopis toodi välja, et selle kasutuselevõtt nõuab suuri investeeringuid. Tekstis täpsustatud, et EL-i ambitsioonikate kliimaeesmärkidega kaasneb risk, et tootmine liigub riikidesse, kus neid eesmärke koos rangemate meetmetega seatud ei ole ehk süsinikuleke.

EE4 ja biogaasi tootmine - Kirjeldus

Biogaasi tootmise kontekstis nimetatakse takistusena selle vähest tasuvust väiketootmises. Pigem on väiketootmises probleemiks ebapiisav võimekus selliste investeeringute tegemiseks ning ühe lahendusvõimalusena võiks kaaluda ka ühisinvesteeringute tegemist biogaasijaamadesse.

EE4 ja biogaasi tootmine - Põhjendus

KK1-s saavad ka tulundusühistud, samuti muudeti nõuet ja enam ei pea biogaas olema toodetud eelkõige omatarbeks, mis võiks soodustada investeeringute tegemist.

EE4 ja kasvuhoonegaasid - Kirjeldus

SWOT-analüüs ja vajaduste analüüs toovad välja vajaduse uurida tehnoloogiate ja praktikate mõju KHG heitkogustele. Lisaks tuleb välja selgitada Eestis kasutatavad tehnoloogiad, sh loomakasvatushoonetes kasutatavad lahendused ja koguda infot ka kasutatavate loomasöötade kohta. Selline info võimaldab täpsustada nii KHG kui NH3 heitkoguste inventuure ja võtta senisest paremini arvesse viimase kahekümne aasta jooksul tehnoloogia nüüdisajastamisega kaasnenud mõjud. Täpsemad inventuurid annaksid Maaeluministeeriumile häid lähteandmeid, mille najal sektori investeeringuvajadusi ja seda toetavaid sekkumisi täpsemalt kavandada. Vajadus sõnnikuhoidlate katmise järele tuleks selgemalt siduda võimalusega biogaasi tootmist laiendada ja arendada.

EE4 ja kasvuhoonegaasid - Põhjendus

Arvestatud, erieesmärki 5 täiendatud.

EE4 ja kliimamuutused - Kirjeldus

Soovitatav rohkem kajastada teavet kliimamuutuse kohta. Analüüsis on kirjas, et vegetatsiooniperiood on

pikenenud ja seda peamiselt soodsate sügiste arvelt. Soodsad talved on Eestis siiani positiivse mõjuga ning soodustavad üha enam taliviljade kasutust. Ohuks on sademetega päevade arvu kasv augustis, mis takistab viljakoristamist. Suvised põuad ja niisked sügised on ohuks herneste ja ubade kasvatamise jaoks (samas sekkumises on liblikõielistele palju panustatud).

EE4 ja kliimamuutused - Põhjendus

Arvestatud, erieesmärki 4 täiendatud.

EE4 ja minimeeritud mullaharimine - Kirjeldus

ÜPP strateegiakava alapeatükis 3.4 Tingimuslikkus märgitakse heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste praktika (edaspidi HPK) 2 ja HPK 5 kirjelduses minimeeritud mullaharimist, mida plaanitakse rakendada sekkumises “Mulla- ja veekaitsetoetus”. Selle viljelusviisi tulevik on küsimuse all, kui herbitsiidide kasutus peab vähenema. Samuti on minimeeritud mullaharimisel võimalik negatiivne mõju keskkonnale ja/või mulla omadustele. Nimelt võib ilmneda võimalik mullaviljakuse ebaühtlustumine pindmise ja sügavama huumuskihi vahel ning pestitsiidide lagujääkide ja/või haigustekitajate suurem kogunemine pinnakihti. Tuleks esitada vajadus minimeeritud mullaharimise uute võimaluste ja lahenduste uurimiseks ja leidmiseks, et hoida selle praktika häid ja vältida võimalikke halbu külgi.

EE4 ja minimeeritud mullaharimine - Põhjendus

HPK 2 sisustamine toimub pärast turvasmuldade inventeerimist ning HPK 5 osas tegemist ka perioodil 2014-2020 rakendatud sama nõudega. Lisame vajaduse 4.1 juurde, et vaja on täiendavaid uuringuid.

EE4 ja põllumaa seisund - Kirjeldus

SWOT-analüüsis kajastatakse piisavalt metsa seisundit, kuid põllumaa oma vähem. Kui erieesmärgi 4 fookuses on mh püsirohumaade säilitamine (need aitavad kasvatata mulla Corg varu), tuleks luua seosed nende erieesmärkidega, mis aitavad säilitada loomakasvatust ja soodustavad loomade karjatamist. Viimasel seitsmel aastal on Eestis olnud probleeme püsirohumaade suhtarvu säilitamisega ning põllumajandusloomade arvukuse vähenemineon üks tegur, mis survestab püsirohumaid põllukultuuride kasvatamiseks harima. Esineb ka vastuolu erieesmärgiga 1. Kui erieesmärk 1 peab põllumajandustootmise kontsentreerumist tugevuseks, siis erieesmärgis 4 nimetatakse seda nõrkuseks. Antud vastuolu vajab täiendavat selgitamist. Märgitakse, et Corg varu tõstmiseks on vaja asjakohaseid külvikordi, kuid soovitatav juurde lisada, milliseid külvikordi silmas peetakse.

EE4 ja põllumaa seisund - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. Põllumaa osa on täiendatud SWOT põhjalikus analüüsis.

Lisatud viide teistele erieesmärkideel (EE5 ja EE6), mille alt on plaanis kliimamuutusi leevendavate praktikate ja rohumaade säilitamist soodustavate meetmete rakendamine (pärandniitude hooldamise toetus, väärtuslike rohumaade säilitamise toetus, keskkonnasõbraliku majandamise toetus, mullakaitsetoetus, mahepõllumajanduse ja ökoalade ökokava).

Kliima- ja keskkonna seisukohast on kontsentreerumine nõrkuseks, eelkõige on see seotud loomakasvatusega, kus loomi karjatatakse vähem, suureneb vedelsõnnikutehnoloogia osatähtsus, millest KHG heide on suurem. Põllumajandussaaduste tootmise seisukohalt on kontsentreerumine tihedalt seotud spetsialiseerumisega, mis omakorda loob eelduse konkurentsivõime tugevnemisele, mistõttu on see EE1 all tugevusena märgitud.

EE4 ja sekkumine "Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus" - Kirjeldus

On soovitatav paremini esile tuua sekkumise „Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus“ panus kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse.

EE4 ja sekkumine "Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus" - Põhjendus

Sekkumise “Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus“ kohta on toodud, et oluline on jätkata kohalike ja vanade sortide kasvatamist, kuna nende võime kohaneda kliimamuutustega on suurem tänu suuremale genofondile võrreldes uute sortidega.

EE4 ja sekkumiste ühikumäärad - Kirjeldus

Soovitatav on sekkumistes „Kliima- ja keskkonnakava: Ökoalad“ ja „Kliima- ja keskkonnakava: Mahepõllumajanduse ökokava“ suurendada ühikumäärasid erieesmärkide saavutamise sihiga.

EE4 ja sekkumiste ühikumäärad - Põhjendus

Ei arvesta. Ökolala ökokava ühikumäär on arvestatud saamata jäänud tulu ja lisakulu baasilt, mille tulemusena pole erilist ruumi ühikumäärade tõstmiseks.
Mahepõllumajanduse ökokava eelarve ei võimalda ühikumäärasid suurendada.

EE4 ja seos säästva energiaga - Kirjeldus

Erieesmärki panustavate sekkumiste puhul on vaja paremini esile tuua seos säästva energiaga või panus sellesse.

EE4 ja seos säästva energiaga - Põhjendus

Arvestame osaliselt, loome seose SWOTis.

EE5 - karjatamine, põllumajandusloomade arv - Kirjeldus

SWOT-analüüsis tuleks luua seos kariloomade pidamise ja karjatamise vajadusega, mis aitab orgaanilise väetise pakkujana parandada mulla orgaanilise süsiniku sisaldust, samuti tagab püsirohumaade säilimise. Püsirohumaade pindala ja osakaalu vähenemise juures on soovitav sisse tuua seos samal perioodil aset leidnud põllumajandusloomade arvu suhteliselt suure vähenemisega.

EE5 - karjatamine, põllumajandusloomade arv - Põhjendus

Arvestatud. SWOT-analüüsi lisatud selgitus, et karjatamine aitab orgaanilise väetise pakkujana parandada mulla org süsiniku sisaldust. Püsirohumaa ja loomakasvatuse seoseid on käsitletud erieesmärk 6 alt.

EE5 - kasvuhoonegaasid ja NH3 heide - Kirjeldus

Seoses NH3 heitkoguste vähendamisega tuleks ära märkida vajadus kaardistada ka Eestis kasutatavad tehnoloogiad, sh loomakasvatushoonetes kasutatavad lahendused, ja koguda infot kasutatavate loomasöötade kohta. Selline teave võimaldab täpsustada nii KHG kui ka NH3 heitkoguste inventuure ja võtta senisest paremini arvesse viimase kahekümne aasta jooksul tehnoloogia nüüdisajastamisega kaasnenud mõjud.

EE5 - kasvuhoonegaasid ja NH3 heide - Põhjendus

Arvestatud, SWOT-analüüsi on täiendatud ja lisatud vajadus sellise info järele.

EE5 ja erinevad põllumajanduspraktikad - Kirjeldus

Vajaduste kirjelduses võiks välja tuua taastava põllumajanduse ja agroökoloogia kontseptsiooniga hõlmatud erinevate praktikate laialdasema ja terviklikuma kasutamise, sh põllumajandustootjate piirkondliku koostöö vajaduse nende praktikate kasutamisel. Elurikkuse soodustamiseks tarvilikud maakasutuse muutused vajavad sama piirkonna maakasutajate koostööd, et rajatavad maastikuelemendid hakkaksid ökosüsteemi osana võimalikult hästi toimima. SWOT-tabelis tuleks korrigeerida ohu nr 4 sõnastust, täpsustades, mille intensiivistumisest on jutt ning selgitades sisendite madala hinna võimalikke

negatiivseid kõrvalmõjusid. Põllumajandustootjate eesmärk ei ole rohkem sisendeid kasutada, vaid rohkem tulu saada. Selle eesmärgi täitmisega võivad kaasneda ka negatiivsed kõrvalmõjud.

EE5 ja erinevad põllumajanduspraktikad - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. Praktikaid, mis on vaja rakendada vee- ja mulla kaitseks ning mida loetakse ühtlasi taastava põllumajanduse ja agroökoloogia seisukohast kasulikeks, oleme vajaduste osas nimetanud. Sekkumiste disainimisel oleme arvestanud ka praktikate sünergiaga, nii on nt keskkonnasõbraliku majandamise sekkumisse integreeritud mitmeid taolisi praktikaid. Piirkondliku koostöö vajadust SWOTis ei ole küll avatud, kuid võtame ettepaneku teadmiseks. Teema vajab kindlasti edendamist, teadmiste kasvu ja nõuande arendamist. Ohu nr 4 sõnastust on korrigeeritud.

EE5 ja sekkumine "Mulla- ja veekaitsetoetus" - Kirjeldus

Erieesmärgi tõhusamaks saavutamiseks on sekkumise „Mulla- ja veekaitsetoetus“ rakendamisele vaja juurde teadustuge. Fookusgrupi-arutelul märgiti, et lisaks võiks sekkumise toetuskõlblikkuse tingimusi laiendada kõikidele aktiivsetele põllumajandustootjatele ning mitte piirata keskkonnasõbraliku majandamise ja mahetoetuste saajatega.

EE5 ja sekkumine "Mulla- ja veekaitsetoetus" - Põhjendus

Arvestame. Toetusesaajate ringi on laiendatud: toetuse saajad on põllumajandustootjad, kel on kohustuse aastal kehtiv keskkonnasõbraliku majandamise kohustus või kus ettevõtte rohumaa hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut loomi.

EE5 ja surve põllumuldadele - Kirjeldus

Täpsustamist vajab mõte, et elurajoonide, taristu ja tööstushoonete rajamine avaldab survet põllumuldadele. Tegemist on põllumuldi pööramatult hävitavate tegevustega.

EE5 ja surve põllumuldadele - Põhjendus

Arvestatud, sõnastust täpsustatud.

EE5 ning pinna- ja põhjavee kaitsmine - Kirjeldus

Soovitatav on pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamist soodustada ja toetada eelkõige nendel aladel, kus põllumajandustootmisest pärit hajuskoormus avaldab kõige suuremat mõju. Fookusgruppides märgiti, et lähenemist võiks rakendada ka kahetasandiliselt, kus prioriteetsemad alad on nitraaditundlikud alad, mis on stabiilsemalt kõige enam ohustatud, ning tähtsuselt järgmised alad on need, millelt aeg-ajalt avaldub mingisugune suurem koormus veekeskkonnale.

EE5 ning pinna- ja põhjavee kaitsmine - Põhjendus

Arvestame. Mulla- ja veekaitsetoetusega hõlmatakse mulla- ja veekaitseliselt eriti tundlikke alasid.

EE6 - looduslike rohumaade säilitamine, ohustatud tõugu loomad - Kirjeldus

SWOT-tabelis on nõrkusena nimetatud vähest huvi looduslike rohumaade säilitamise ja kariloomade karjatamise vastu. Huvi puudumine ei ole siinkohal ilmselt täpne põhjus ning soovitatav on antud problemaatikat avada ka nende tegevuste majandusliku tasuvuse seisukohast. Nõrkuste osas tuleks täpsustada, millised põllumajandusega seotud ökosüsteemiteenused on vähenenud. SWOT-tabelis ja vajaduste kirjelduses on ohustatud tõugu loomi ekslikult nimetatud kohalikku tõugu loomadeks. Kuna sugugi kõik kohalikud tõud ei ole ohustatud, tuleks sõnastust parandada. Ohtude all on nimetatud sünteetiliste taimekaitsevahendite võimalikku ohtu elurikkusele. Siin tuleks täpsustada, kas oht seisneb teatud liiki taimekaitsevahendites või nende liig- või väärkasutamises.

EE6 - looduslike rohumaade säilitamine, ohustatud tõugu loomad - Põhjendus

Arvestatud, tabelisse on lisatud majanduslik tasuvus. Lisatud tabelisse täpsustus nõrkuste osas. Ohustatud tõugu loomade kohta sõnastust parandatud. Elurikkusele on taimekaitsevahendite kasutamine potentsiaalseks ohuks, liig- ja väärkasutamine suurendab seda ohtu veelgi. Parandatud on SWOT-i tabeli sõnastust.

EE6 - väärtuslikud rohumaad ja karjatamine - Kirjeldus

SWOT-analüüsis on soovitatav paremini kirjeldada väärtusliku rohumaa, karjatamise ja ohustatud tõugude temaatikat. Kuna mitmed sekkumised on seotud loomade karjatamisega, on soovitatav kajastada eelmiste perioodide karjatamise toetuse tulemusi.

Kui soovitakse soodustada veiste, sh piimalehmade karjatamist pärandniitude hooldamise eesmärgil, siis tuleks silmas pidada, et seda soodustaks ka vastavad tootjate sissetulekuid oluliselt mõjutavad sekkumised ja mahepõllumajanduslikku loomakasvatust soodustavad sekkumised. Samuti tuleks silmas pidada ka seda, kas praegused piimakarjakasvatajad asuvad pärandniitude läheduses või mitte. Uute piimatootmisettevõtete, eriti väikese loomade arvuga, rajamine ei ole seniste trendide põhjal usutav.

EE6 - väärtuslikud rohumaad ja karjatamine - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. Lisatud lause: Oluline on samuti säilitada kõrge bioloogilise väärtusega püsirohumaid, kus on kujunenud või säilinud looduslik taimestik ja seeläbi tagatud tingimused liigirikkuseks.

Eelmisel perioodil toetati karjatamist PLK hooldamise toetuse ja loomade heaolu toetuse alt, uuel perioodil tuleb karjatamise toetus ühe osana pärandniidu hooldamise toetusest, eraldi karjatamise toetust ei ole.

Lisatud lause: Viimasel seitsmel aastal on Eestis olnud probleeme püsirohumaade suhtarvu säilitamisega ning põllumajandusloomade arvukuse vähenemine on üks tegur, mis survestab püsirohumaid põllukultuuride kasvatamiseks harima. SWOT-is ei ole välja toodud piimalehmade karjatamist pärandniitudel vaid viidatakse, et paljusid piimalehmi ei karjatata.

EE6 ja poollooduslike koosluste sihttase - Kirjeldus

Tuleks avada põhjused, miks ei ole saavutatud hooldatavate poollooduslike koosluste sihttaset 40 000 ha.

EE6 ja poollooduslike koosluste sihttase - Põhjendus

Arvestatud, SWOT-analüüsi on põhjused lisatud.

EE6 ja põllumajandusmaastike mitmekesisuse vähenemine - Kirjeldus

Pikemas SWOT-analüüsis tuleks täpsustada, millisel perioodil on põllumajandusmaastike mitmekesisus enam vähenenud. Kas see probleem on alguse saanud nõukogude ajal, tekkis põllumajandustootmise vähenemisega 1990. aastatel, või on tekkinud pärast ELiga liitumist seoses põllumajandustootmise suurenemisega? Selle täpsustamine on vajalik selleks, et paremini mõiste alates 2004. aastast Eesti rakendatud ÜPP sekkumiste mõju põllumajandusmaastike mitmekesisusele. Kui perioodil 2004-2020 rakendatud meetmed on sellise mõju andnud, siis tuleks uuel perioodil rakendatavates sekkumistes teha olulisi muudatusi. Kui mõju avaldus varem ja alates 2004. aastast rakendatud sekkumised ei ole olukorda drastiliselt halvemaks muutnud, siis on põhjendatud järk-järguline sekkumiste uuendamine.

EE6 ja põllumajandusmaastike mitmekesisuse vähenemine - Põhjendus

Mitte arvestatud. Leiame, et tegemist on faktilise täpsustusega. Samas nõustume, et tegemist on olulise küsimusega, mis vajaks eraldi põhjalikumat analüüsi.

EE6 ja sekkumine "Mesilaste korjeala toetus" - Kirjeldus

Sekkumises „Mesilaste korjeala toetus“ kirjeldatud piirang, mis keelab tolmeldajate tugialal kasutada keemilisi taimekaitsevahendeid, tuleks üle vaadata. Kui korjealad asuvad teraviljapõldude vahel, pole mitteõitsev kõrreline mesilastele kuidagi atraktiivne toitumisala. Küll aga on teraviljakasvatajatel probleeme mükotoksiinidega teraviljas, ja kui selle vastu tõrjet teha on keelatud, ei ole korjealadega tegelemine taimekasvatajatele päevakajaline teema.

EE6 ja sekkumine "Mesilaste korjeala toetus" - Põhjendus

Arvestame. Muudetud sõnastust: Toetusõiguslikul maal ei ole lubatud kasutada keemilisi taimekaitsevahendeid.

EE6 ja sekkumine "Ohustatud tõugu looma pidamise toetus" - Kirjeldus

Erieesmärgi tõhusamaks saavutamiseks on soovitatav teha sekkumise „Ohustatud tõugu looma pidamise toetus“ toetuse saajatele kohustuslikuks võimaldada riigil kasutada looma geneetilist materjali uuringute läbiviimiseks, mis panustaks seega ohustatud tõugude säilitamisse.

EE6 ja sekkumine "Ohustatud tõugu looma pidamise toetus" - Põhjendus

Ei arvesta. Saame kaaluda nõude lisamist kui vastava valdkonna riigiametnikud teevad konkreetse ettepaneku, millist tegevust taotlejatelt täpsemalt oodatakse ja millises mahus ning ettepanek on sihtgrupiga läbi räägitud.

EE6 ja sekkumine "Pärandniidu hooldamise toetus" - Kirjeldus

Sekkumise „Pärandniidu hooldamise toetus“ puhul on ebaselge, miks tuleb niide ära vedada. Üleujutatavatel aladel on see arusaadav, aga muudel aladel on tekkiv rohtne mass üldjuhul vähene ja ei tohiks piirata taimede kasvu. Kui oleks koht, kuhu niide viia, et see väärindada, oleks kogumine õigustatud. Kui niide kogutakse põllu serva, siis tekitab see pigem punktreostuse. Niite kokku kogumise puhul mõelda variante, kuhu niide viia, hoiustada ja milleks seda kasutada –st lisada sekkumisse biomajanduse aspekt.

EE6 ja sekkumine "Pärandniidu hooldamise toetus" - Põhjendus

Ei arvesta. Niidetavatel poollooduslikel kooslustel ei ole lubatud niidet maha jätta kuna: 1) niite eemaldamisega luuakse taimedele ühtlasemad konkurentsitingimused ja hoitakse ära mittesoovitatavate taimeliikide teke; 2) maapinnale ei teki kulukihti, mis loob võimalused erinevate taimede seemnete idanemiseks; 3) koos heinaga viiakse niidule ära osa toitaineid, taimede liigirikkus on kõrgeim keskmisest veidi madalama mullaviljakuse tingimustes; 4) niite eemaldamisel tekib liigirikas ja tihe kooslusele omane rohustu ja rohukamar. Poollooduslikelt kooslustelt kogutud hein on oluline kariloomade talvine sööt. Samuti on võimalik kasutada heina biogaasi tootmiseks. Viide: Talvi, T., Talvi,T. „Poollooduslikud kooslused. Kaitse ja hooldus.“ 2012, kättesaadav Keskkonnaameti kodulehel. Kui niidet pärandniidult mitte ära vedada, suureneb toitainete hulk, taimestiku liigiline koosseis muutub ning pikema aja vältel muutub seetõttu ka koosluse tüüp. Pärandniidud on tekkinud ja säilinud just tänu sellele, et neid on pikaajaliselt niidetud, niide kokku kogutud ja alalt ära viidud või on loomad heina ära söönud ja vastavalt sellele on kujunenud pärandniitudele omased taimekooslused.

EE6 ja sekkumine "Ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal" - Kirjeldus

Fookusgrupi-arutelul märgiti, et sekkumisel „Ökosüsteemi säilitamine põllumaal“ on suurem keskkonnaalane mõju siis, kui sekkumist rakendatakse piirkondades, kus asuvad suuremad põllumassiivid (nt Kesk- ja Ida-Eestis). Ekstensiivse tootmisega piirkondades on piisavalt heal tasemel elurikkus eeldatavasti saavutatud. Selleks on soovitatav teha ekstra jõupingutusi suurpõllumajandustootjateni jõudmiseks, kuna väiksematel ja ekstensiivsetel mahepõllumajandustootjatel (nt Lõuna- ja Kagu-Eestis) ei ole keeruline sekkumist oma põllumaal rakendada. Samas võiks sekkumist esialgu rakendada nii-öelda pilootsekkumisena (selle viidati ka ÜPP juhtkomisjoni 7. istungil, mis toimus 02.12.2020), et kontrollida ökosüsteemiteenuste kaardikihti ja selle usaldusväärsust ning mõne aja möödudes tutvustada sekkumise

rakendamise tulemusi (keskkonnahoidlikke, majanduslikke vms) põhjus-tagajärg seose taustal laiemale publikule koolitustel või nõustamisel.

EE6 ja sekkumine "Ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal" - Põhjendus

Sekkumine toetab mitmekesise põllumajandusmaastiku säilitamist ekstensiivse tootmisega piirkondades. Tootjaid suunatakse hoidma looduslikke alasid ja maastikuelemente põldude sees ja põldude ümber, rõhutades nende olulisust nii looduslikus kahjuritõrjes kui ka üldises elurikkuse suurendamises. Samas soovitakse sekkumisega suunata suuremate põllumassiivide majandajaid selliseid ökosüsteemiteenuseid pakkuvaid alasid ka oma põldudele looma. Kaalume sekkumisega alustamist alates 2024. aastast.

EE6 ja ökosüsteemi teenused - Kirjeldus

Erieesmärgi 6 puhul märgitakse vajadust toetada neid majapidamisi, mille põllumajandusmaal osutatakse suurel määral ökosüsteemi teenuseid. Selle kõrval tuleks tähelepanu pöörata ka sekkumistele, mis suurendaks ökosüsteemiteenuste pakkumist aladel, kus neid praegu napib. Selliste sekkumiste piirkasulikkus on eeldatavasti suurem. Seetõttu võiks analüüsis tõsta maastikuelemendid ja ökosüsteemi teenused poollooduslikest kooslustest ettepoole, sest nende potentsiaalne Eesti põllumajandusmaa katvus on suurem kui poollooduslikel kooslustel.

EE6 ja ökosüsteemi teenused - Põhjendus

Arvestame. Analüüsis on muudatus tehtud.

EE7 - teemade asjakohasus ja dubleerimis vältimine - Kirjeldus

Soovitatav on vastavusse viia erieesmärk, SWOT-analüüs, vajadused ja sekkumised ning välja jätta teemad, mis ei ole erieesmärki silmas pidades asjakohased või dubleerivad erieesmärgi 8 SWOT-analüüsi.

EE7 - teemade asjakohasus ja dubleerimis vältimine - Põhjendus

Arvestame osaliselt. Oleme erieesmärkide osas teemade kattuvust vähendanud ja lisanud selle asemel viiteid. Osaline kattuvus jääb tulenevalt erieesmärkide nimetusest.

EE7 ja SWOT-analüüsi sidusus - Kirjeldus

Soovitatav on SWOT-analüüsi kokkuvõttes üle vaadatamaapiirkonda elama asumise temaatika ning erieesmärgis 8 kajastatud hõivemäära dubleerimise asjakohasus (erieesmärgi 7 hetkeolukorra analüüsis on joonis 7 samasisuline mis erieesmärgi 8 hetkeolukorra analüüsis kajastatud joonis 9). Lisaks nii SWOT-analüüsis kui ka vajaduste kirjelduses tuleks luua suurem sidusus nende erieesmärkidega, mis puudutavad ühistegevust, tootjarühmi, kvaliteedikavasid, innovatsiooni ja riskijuhtimist. Need on valdkonnad, kus on vaja ettevõtjate koostööd, kuid vanem põllumajandustootjate põlvkond pole selles olnud nii edukas kui soovitakse. Noorte põlvkonnal võiks koostöö paremini õnnestuda, kuid seda tuleb süsteemselt toetada.

EE7 ja SWOT-analüüsi sidusus - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. EE 8 osas on eemaldatud joonis 9. Nõus kommentaariga, kuid EE7 SWOT-analüüsi ja vajaduste kirjelduses ei saa neid valdkondi eraldi sidustatuna välja tuua. Nimelt sekkumised, mis puudutavad kommentaaris väljatoodud temaatikavaldkondi, on loodud. Seega noortel ettevõtjatel on võimalik soovi korral taotleda nende sekkumiste raames toetusi või teha teiste ettevõtjatega koostööd. Tegevused väljatoodud valdkondades on ettevõtjate vabatahtlik tahe ja valik. Lisaks täpsustame, et enam ei ole tootjarühmasid, vaid on tootjaorganisatsioonid

EE7 ja SWOT-tabeli täpsustamine - Kirjeldus

SWOT-tabelis tuleb täpsustada, kelle valmisolek innovaatiliste lahenduste kasutamiseks on tugevuseks. Võimaluste all tuleb täpsustada, kelle rahvusvahelistest kontaktidest on jutt. Ohuna on mainitud

põllumajanduslike majapidamiste arvu vähenemist kontsentreerimise tulemusena, mida erieesmärgis 1 on nimetatud tugevusena ja erieesmärgis 4 nõrkusena. Kui erieesmärgi 7 puhul on tegemist ohuga, tuleks täpsustada, milles see seisneb ja kes on sellest ohustatud. Samuti tuleks täpsustada, milliste traditsioonide hääbumist nähakse ohuna ja kellele. Ka ohtude loetelu 7. punkti tuleb täpsustada, sest ei ole selge, kelle millised teadmised võivad ajale jalgu jääda.

EE7 ja SWOT-tabeli täpsustamine - Põhjendus

Arvestatud, täpsustused lisatud.

EE8 - maaelu maine ja metsa temaatika - Kirjeldus

SWOT-analüüsis on soovitatav põhjendada, milles seisneb maaelu maine ehk maaelust ebaadekvaatse kuvandi probleem ning kaaluda metsa teema käsitluse lühendamist.

EE8 - maaelu maine ja metsa temaatika - Põhjendus

Arvestatud. Täiendatud maaelu maine probleemi. Metsa teemat erieesmärgis 8 enam ei käsitleta.

EE8 - sekkumine 8.1 ja mentorlusteenus - Kirjeldus

Erieesmärgi tõhusamaks saavutamiseks on soovitatav sekkumise „Investeeringud maapiirkonna ettevõtete arendamiseks“ tagastatavat või tagastamatut abi saanud alustaval ettevõtjal saada kohustuslikus korras mentorlusteenust nt aasta vältel pärast abi saamist. Tegutsevatele ettevõtjatele võiks see olla soovituslik. Lisaks on soovitav lisada sekkumisse mittetoetatavate valdade hulka ka Saku vald (piirnemine Tallinnaga).

EE8 - sekkumine 8.1 ja mentorlusteenus - Põhjendus

Võtame soovituse mentorteenuse osas teadmiseks. Antud sekkumise sekkumisliigiks on investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse. Nõustamisteenusega seotud kulud pole antud sekkumise raames abikõlblikud. Oleme arvestanud võimalusega soovitada toetuse saajal kasutada vajadusel asjakohast nõustamisteenust või mentori tuge mõne teise sekkumise raames. Arvestame ettepanekuga lugeda mittetoetatavate valdade hulka Saku vald, kuna ta piirneb Tallinnaga. Vastav parandus on sekkumise kirjeldusse sisse viidud.

EE8 - sekkumise 8.3 panustamine teistesse erieesmärkidesse - Kirjeldus

Sekkumine „Investeeringud bioressursside väärindamiseks“ panustab ühtlasi erieesmärki 2–5 ja 9. Sekkumise tegevusi (analüüsi ja vajadusi) on soovitatav erieesmärgis 9 paremini esile tuua.

EE8 - sekkumise 8.3 panustamine teistesse erieesmärkidesse - Põhjendus

Arvestame ja viitame EE9s sekkumise tegevustele.

EE8 - sekkumised 8.1 ja 8.2 - Kirjeldus

Soovitatav on sekkumiste „Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas“ ja „Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks“ puhul põhjendada toetatavate ja mittetoetatavate piirkondade erisus. Lisaks on viimati nimetatud sekkumises soovitatav üle vaadata esmatootjate toetamine põllumajanduse ja metsanduse valdkonnas.

EE8 - sekkumised 8.1 ja 8.2 - Põhjendus

Arvestame. Sekkumiste “Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas” ja “Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks” mittetoetatavate piirkondade kirjeldused on ühtlustatud. Kummagi sekkumise raames ei toetata investeeringuid Tallinnaga piirnevatesse valdadesse,

milleks on Harku vald, Saue vald, Saku vald, Kiili vald, Rae vald, Jõelähtme vald, Viimsi vald.
Sekkumise “Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks“ toetuskõlblikkuse tingimuste juurde on lisatud täpsustus, et ei toetata ettevõtjaid ega investeeringuid põllumajanduse, metsamajanduse ja kalanduse valdkonnas (EMTAK 2008, jagu A). Ettevõtjad, kes tegutsevad põllumajanduse või metsamajanduse valdkonnas, toetatakse ainult juhul, kui nende äriplaan ja investeeringud on suunatud mittevälistatud tegevusvaldkondadele.

EE8 - seosed, dubleerimise vältimine ja täpsustused SWOT-analüüsis - Kirjeldus

SWOT-analüüsis on soovitatav üle vaadata näitajad ja temaatika, mis haakuks kõige paremini erieesmärgi sisuga, ning vältida dubleerimist erieesmärgi 7 temaatikaga.Hetkeolukorra kirjeldus ei puuduta üldse ÜPP toetuse jaotuse küsimust, kuigi erieesmärgi mõjuindikaatorite loetelus on see esitatud. See vastuolu tuleks kõrvaldada. Bioressursside väärindamise käsitluse juures tuleks tugevdada seoseid teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga ja selgemalt välja tuua seosed horisontaalse eesmärgiga. Taastuvenergia käsitluse juures võiks välja tuua ka potentsiaali kohapealse töötleva tööstuse energiaga varustamiseks. Toidukadude ja -jäätmete käsitluse juures jääb selgusetuks, kas strateegiakava fookus on nende vähendamisel või nende töötlemisel.

EE8 - seosed, dubleerimise vältimine ja täpsustused SWOT-analüüsis - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. Juurde on lisatud ÜPP toetuse jaotuse hetkeolukord. Arvestatud ja täiendatud bioressursside väärindamise käsitluse juures seoseid TAI/horisontaalse eesmärgiga. Lisatud ettepanek taastuvenergia potentsiaalist kohaliku töötleva tööstuse energiaga varustamise kohta. Toidukadude ja -jäätmete puhul on kahtlemata olulised nii nende tekke vähendamine kui ringlusessevõtt. EE8 kontekstis käsitleme bioloogilist päritolu jäätmeid ressursi ja toormena.

EE8 ja SWOT-tabeli täpsustamine - Kirjeldus

SWOT-tabelis katab bioressurssidega varustatuse tugevus ära ka metsaressursi, mistõttu metsaressurssi ei ole vaja eraldi välja tuua. Nõrkuste all tuleks täpsustada, milliste ettevõtete konkurentsivõime on madal. Pikemas SWOT-analüüsis tuleks kustutada joonis 9, mis on samasugusena esitatud juba erieesmärgi 7 all.

EE8 ja SWOT-tabeli täpsustamine - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. Metsaressursside osa maha võetud. Madal konkurentsivõime ei ole nõrkus konkreetsete ettevõtete probleem, vaid on maapiirkonna ettevõtete osas horisontaalne probleem, mida põhjustavad mitmed erinevad tegurid (taristu puudumine, vähene investeerimisvõimekus, madal tootlikus, väiksem turg, jms). EE 8 osas eemaldatud joonis 9. EE 8 raames noorte temaatika osas viidatud EE 7-le.

EE8 ja metsanduse temaatika - Kirjeldus

Soovitatav on üle vaadata metsandusteema järjepidevus ja ulatus, kuna teema ei leia kajastust vajadustes ja puudub otsene sekkumine.

EE8 ja metsanduse temaatika - Põhjendus

Arvestame ja võtame metsateemad 8. erieesmärgist maha.

EE9 - SWOT-analüüsi ja -tabeli täpsustamine - Kirjeldus

SWOT-analüüsis on soovitatav üle vaadata ja uuendada tabelites olevaid andmeid loomade arvu ja antibiootikumide koguse kohta. SWOT-tabelis tuleks tugevuste all täpsustada, et koolides pakutakse piimatooteid, puu- ja köögivilju koolikavade toel. Nõrkuste all tuleks täpsustada karjatervise analüüsimiseks andmete puudumise väidet. Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASi Vissukese rakendus võimaldab karjatervist analüüsida, kuid kuna selle rakenduse kasutamine on vabatahtlik, siis ei ole seal Eesti kogu veisepopulatsiooni katvaid andmeid. Selles osas pakuks arenguvõimalusi senisest ulatuslikum digilahenduste loomine ja kasutusele võtmine loomakasvatussektoris.

EE9 - SWOT-analüüsi ja -tabeli täpsustamine - Põhjendus

Arvestatude, SWOT-tabelit täiendatud ÜPP strateegiakava edasise töö käigus. Arutelud andmete kogumise digilahenduse loomiseks käivad.

EE9 - dubleerimise vältimine ja ristviitamine - Kirjeldus

Pikemas SWOT-analüüsis esineb palju eelmiste erieesmärkide juures esitatud info kordamist, mistõttu on soovitatav vältida info dubleerimist ja vajadusel kasutada ristviitamist nende erieesmärkide SWOT-analüüsidele, kus asjakohast infot esitletakse.

EE9 - dubleerimise vältimine ja ristviitamine - Põhjendus

Mitte arvestatud. Leiame, et oluline on infot esitada ka erieesmärk 9 all.

EE9 - loomade heaolu ja mahepõllumajanduse eelmiste perioodide kogemuse kajastamine - Kirjeldus

Soovitatav on kajastada eelmistel programmiperioodidel omandatud kogemus (tulemus ja mõju) loomade heaolu ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse puhul. Eelkõige karjatamise mõju loomade heaolule ja pärandniitudele.

EE9 - loomade heaolu ja mahepõllumajanduse eelmiste perioodide kogemuse kajastamine - Põhjendus

Osaliselt arvestatud. Täiendatud on SWOT-analüüsi ja lisatud info, kuidas karjatamine parandab loomade heaolu, samuti lisatud selgitus, milliseid praktikaid tuleks jätkuvalt soodustada, et parandada loomade heaolu. Varasemate arengukavade mõju hinnatakse eraldi mõjuhinnangutes, MAK 2014-2020 lõpphindamise aruannet veel tehtud ei ole, tehtud on vahehindamine.

EE9 - ohustatud tõugu loomade saaduste väärindamine - Kirjeldus

Erieesmärgi 9 all võiks olla eraldi sekkumine ohustatud tõugu loomade loetelusse kuuluvatelt loomadelt saadavate loomsete saaduste väärindamist ja sellele lisandväärtuse andmist soodustavad skeemid (nt Eesti maaveise piima turustamine seda vastavalt märgistades, maakarja veistelt pärinevast piimast spetsiifiliste toodete valmistamine ning turustamine). Samuti skeemid, mille läbi saavad oma tooteid arendada ka teised ohustatud tõugu loomade loetelusse kuuluvad loomade pidajad (pidajaid ühendavad ühendused).

EE9 - ohustatud tõugu loomade saaduste väärindamine - Põhjendus

Ei arvesta. ÜPP strateegiakava sekkumiste väljatöötamiseks toimusid töögrupid, kuhu kaasata huvigrupid ja eksperdid. Vastava sekkumise vajadust ette ei nähtud.

EE9 - sekkumine 9.1 ja piimaveiste heaolu - Kirjeldus

Karjatamise toetust on piimaveistele makstud nüüdseks juba üle kümne aasta, kuid pole päris selge, kuidas ja mil määral on karjatamise toetus parandanud piimalehmade heaolu. Piimaveiste puhul on olulisem toetada jalasõbralikumate põrandakattematerjalide ja lamamisasemetel allapanu kasutamist.

EE9 - sekkumine 9.1 ja piimaveiste heaolu - Põhjendus

Arvestame osaliselt. SWOT analüüsi on täiendatud ja lisatud selgitus, kuidas karjatamine suurendab loomade sh piimaveiste heaolu. Loomade heaolu toetust hinnatakse MAK 2014-2020 hindamise raames. Allapanu kasutamist oleme varasemalt toetanud sigade puhul, kuid tootjate soovil uuel perioodil seda tegevust enam ei toeta. Allapanu kasutamine lamamisalal on veiste puhul baasnõue ja seda toetada ei saa. Samuti on kehtestatud baastasemel nõuded põrandale ja põranda materjalile.

EE9 - sekkumine 9.1 ja sigade heaolu - Kirjeldus

Alasekkumisega „Sigade heaolu toetus“ tuleks pakkuda seakasvatajatele lisavõimalusi sigade heaolu parandamiseks ning koolitusi.

EE9 - sekkumine 9.1 ja sigade heaolu - Põhjendus

Sigade heaolu toetust täiendasime sigade heaolu hindamise nõudega. Koolitusi toetame AKIS kaudu.

EE9 - sekkumine 9.2 ja hobuslased - Kirjeldus

Sekkumise „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“ raames toetatavate loomade loendisse on soovitatav lisada mahedalt peetavad hobused (hobuslased), kuna nende pidamist ei toetata mahetoetuse ega loomade heaolu toetuse alt. Sama soovitus tehti ka ÜPP juhtkomisjoni 12. istungil (toimus 10.08.2021).

EE9 - sekkumine 9.2 ja hobuslased - Põhjendus

Arvestame esimest ettepanekut. Hobused on lisatud maheloomade heaolu toetavate loomade loetellu.

EE9 - sekkumised 9.3 ja 9.4 - Kirjeldus

Soovitatav on sekkumise „Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus“ puhul lisada selgitus või põhjendus sekkumise etapiviisilise rakendamise ning 101 piimaveise nõude kohta. Sekkumise „Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus“ puhul tuleks lisada selgitus selle kohta, miks toetus on suunatud vaid liha- ja piimaveisekasvatajatele.

EE9 - sekkumised 9.3 ja 9.4 - Põhjendus

Karjaterviseprogrammide rakendamise kasumlikkus on tuntav eelkõige suurtes karjades. Sekkumise rakendamine väiksematele karjadele on mõeldav, kui eelarve võimalused seda lubavad. Veisekasvatussektoril on olnud pikemat aega soov piirata suure majandusliku mõjuga loomataudide IBR (IRT infektsioosne rinotrahheiit) ja BVD (VVDV veiste viirusdiarröoa viirus) levikut, et läbi karjatervise näitajate paranemise tõsta tootmise konkurentsivõimet ning ekspordivabadust.

EE9 ja antibiootikumide kasutamine - Kirjeldus

Soovitatav on enne sekkumise „Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus“ rakendamist analüüsida, kas ja kui palju antibiootikume ja hormoone kasutatakse põhjendamatult. Selle sekkumise peamine eesmärk on vähendada antibiootikumide kasutust ja antimikroobset resistentsust (edaspidi AMR). Nii SWOT-analüüsis kui ka strateegiakava terviktekstis on märgitud, et just intensiivse loomakasvatusega seotud riskide maandamiseks on vaja edendada karjatervise programme. Hiljutise uuringu andmetel võib väita, et Eestis müüdud veterinaarsetest antibiootikumidest hinnanguliselt 37% kasutatakse seakasvatuses. Seega oleks mõistlik ja loogiline, et antud sekkumine laieneks ka seakasvatajatele.

EE9 ja antibiootikumide kasutamine - Põhjendus

Meil on olemas valdkondlik tegevuskava: „Mikroobide antibiootikumiresistentsuse vähendamise tegevuskava veterinaarmeditsiini valdkonnas aastateks 2021–2026“. Antibiootikumiresistentsuse vähendamise tegevuskava eesmärk on antibiootikumide vastutustundlik kasutamine põllumajandus- ja lemmikloomadel.

Järelevalve veterinaarravimite ja ravimsöötade eelsegude registreerimise ja kasutamise üle on Eestis jagatud kahe ametkonna vahel. Ravimiamet väljastab ravimite müügilubasid veterinaarravimitele ja Põllumajandus- ja Toiduamet väljastab veterinaararsti kutsetegevuslubasid ja peab arvestust retseptiplankide üle ning teeb järelevalvet veterinaarravimite kasutamise ja produktiivloomade ravil kasutatud ravimite keeluaegadest kinnipidamise üle. Kontrollimisel hinnatakse ravimite ja ravimsöötade loomahaiguste ennetamiseks ja raviks kasutamise, loomapidajale ravimi väljastamise, ravimi ja ravimsööda säilitamise, veterinaararsti peetava ravimiarvestuse ja kõlbmatute ravimite käitlemise

vastavust nõuetele. Kontrollvisiitidel vaadatakse lähemalt ka antibiootikumide kasutamise ja valiku põhjendatust, bioohutuse põhimõtete rakendamist igapäevatöös jms. Veterinaararstide järelevalvet teevad alates 2021. aastast neli ametnikku, üks igas regioonis. Karjateviseprogrammide rakendamisega on soov suunata loomapidajat koguma loomade terviseandmeid, neid analüüsima ning võtma ette tegevused olemasolevate terviseprobleemide lahendamiseks ning uute ennetamiseks.

EE9 ja sekkumine 8.3 - Kirjeldus

Kuna sekkumine “Investeeringud bioressursside väärindamisse” panustab ka erieesmärgi 9 saavutamisse, siis nimetatud sekkumisega võiks soodustada või ergutada väikeseid ühistuid, kes koondavad köögivilja- (sh kartuli), puuvilja- või marjakasvatajaid või töötlejaid. Toidujäätmeid tekib neis valdkondades arvestataval hulgal. Kui näiteks marjakasvatuses tekib jäätmeid ja tootmiskadu hooajaliselt, siis köögivilja- ja kartulikasvatuses tekib jäätmeid ja kadu aasta läbi.

EE9 ja sekkumine 8.3 - Põhjendus

Arvestame ja plaanime ühistulisi ja koostöötegevusi soodustada.

EE9 ja taimekaitsevahendite temaatika - Kirjeldus

Vajaduste analüüsis tuleks käsitleda ka taimekaitsevahendite enesekontrollisüsteemide rakendamise vajadust. Praegu puudutab enesekontrollisüsteemide käsitlus vaid karjatervist.

EE9 ja taimekaitsevahendite temaatika - Põhjendus

Taimekaitsevahendite teemat käsitleb erieesmärk 6.

EE9 ja tasakaalustatud toitumise temaatika - Kirjeldus

Eesmärki panustavate sekkumiste puhul on soovitatav suurendada tasakaalustatud toitumise temaatikat, st tegevusi, mis toetaks tasakaalustatud toitumist (vähendada liha tootmist ja suurendada taimsete valkude ning puu- ja köögivilja kasvatamist, vähendada liha tarbimist, millele peaks kaasa aitama taimsete valkude ning puu- ja köögiviljade tarbimise soodustamine vms).

EE9 ja tasakaalustatud toitumise temaatika - Põhjendus

Tasakaalustatud toitumise osas näeme 9. EE alt peamise suunana tarbijate teadlikkuse tõstmist, sh tervislikule toitumisele suunavate märgisüsteemide mõistmist, ning teaduskoostööd tehnoloogiate arendamiseks – üldise toidukeskkonna parendamine/toidu reformuleerimine ja seeläbi tervislike valikute soodustamine.
Kindlasti saame veel välja tuua seost teiste tervisealaste poliitikatega, nt riiklike toitumissoovituste alane töö jms.

Haldussuutlikkus, halduskoormuse vähendamine - Kirjeldus

ÜPP strateegiakava rakendamise haldussuutlikkuse väljakutsed on seotud infotehnoloogia (tarkvaraarendus, suurandmete kasutus ja digilõhe), piisava ning pädeva personali olemasolu (pidev vajadus tarkvara arendajate järele, konsulentide järelkasvu puudus) ning tehnilise abi suurusega, kuna uuel perioodil liikmesriikide jaoks kohustusliku omaosaluse nõuet ei ole, kuid rahastus riigi poolt on endiselt vajalik. Antud teemadele on soovitatav ennetavalt tähelepanu pöörata ÜPP strateegiakava haldussuutlikkuse tagamise eesmärgil.

Haldussuutlikkus, halduskoormuse vähendamine - Põhjendus

Arvestame ÜPP strateegiakava rakendamise ettevalmistamisel.

Horisontaalne eesmärk ja SWOT-analüüs - Kirjeldus

SWOT-analüüsi on soovitatav lisada kvantitatiivset ja kvalitatiivset teavet, mis toetaks esitatud hinnanguid. Kuna kavandatud sekkumisi on rakendatud ka eelnevatel programmiperioodidel, on soovitatav lisada järeldusi sarnaste sekkumiste (koolitus- ja teavitustegevused, nõuanne) tulemuste ja mõju kohta ning esitatud faktide ja hinnangute juurde viited allikale. Üle tuleks vaadata SWOT-tabelis võimalused ja ohud ning veenduda, et need ei peegeldaks sisemist tugevuste ja nõrkuste võimalikke stsenaariume. SWOT-tabelis on võimalustena loetletud ka sisemisi tegureid, mitte ainult väliskeskkonnast tulenevaid võimalusi, mis metoodiliselt ei ole korrektne. Sektori arengut toetavad info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi IKT) lahendused ja AKIS süsteem tuleb hinnata hetkevaates kas tugevuse või nõrkusena (analüüsist järeldatuna nõrkuste all) ning väliskeskkonnast tulenevaid võimalusi tuleb kasutada antud nõrkuste (probleemi) ületamisel.Samuti tuleks SWOT-analüüsis käsitleda põhjuseid, miks teaduse ja innovatsiooni ning teadmussiirde süsteem (Agricultural Knowledge and Innovation System – AKIS) ei ole Eestis veel terviklik ja sidus ning miks digiüleminek on põllumajanduses seni olnud aeglane.

Horisontaalne eesmärk ja SWOT-analüüs - Põhjendus

Üldjoontes soovitusega arvestatud. Üldistatud hinnangute puhul on täpsele allikale viitamine keeruline. ÜPP strateegiakavas esitatu tugineb paljuski PÕKA koostamise käigus sektori jt seotud osapooltega koos läbiviidud teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni, teadmussiirde ning nõuande ja hariduse valdkonna SWOTi tulemustel, samuti ÜPP strateegiakava ettevalmistamise käigus toimunud aruteludel saadud sisendil. Oleme täiendanud SWOT analüüsi (sh Lisa 2), lisanud viiteid ja täiendavat teavet, samuti viinud sisse korrektiivid SWOT-tabelisse. SWOT analüüsis (Lisas 2) kirjutasime rohkem lahti AKISe killustatuse tausta.

KSH, keskkonnaarhitektuur: HPK4 - Kirjeldus

HPK 4 - Veekaitse seisukohast vaadatuna saab minimaalselt 3 m puhverribasid lugeda soodsamaks (nende mõju tugevamaks). Puhverriba laiusest sõltub reeglina tema efektiivsus. 1 m laiuse riba võime vältida toitainete ja taimekaitsevahendite jõudmist veekogudesse on nõrk.

KSH, keskkonnaarhitektuur: HPK4 - Põhjendus

Hetkel on veel teadmata, kumb puhverriba mõõt jääb. Nõustume, et 3 m laiune puhverriba on keskkonnale soodsam, kuid kahjuks on veeseaduse raames minimaalseks laiuseks 1 m (seetõttu on keeruline kontrollida 3 m laiust puhverriba, sest seal ei tohi kasutada taimekaitsevahendeid, kuid 2 m tohib siiski ka toota).

KSH, keskkonnaarhitektuur: HPK6 - Kirjeldus

HPK 6 - Nõudega laiendatakse talvise taimkatte all olevat kogupindala (veeseadusest tulenevalt on talvise taimkatte kohustus ka nitraaditundlikul alal) ning panustatakse mulla- ja veekaitsesse. Nõude mõju saaks suurendada täiendava geograafilise katvusega. Samas saab suures osas Eestist erosiooniohtu lugeda pigem madalaks ning nõudega on kaetud just erosiooniohtlikumad piirkonnad.

KSH, keskkonnaarhitektuur: HPK6 - Põhjendus

Muutsime nõuet – nõue on planeeritud üle kogu Eesti, kuid pole ainult erosiooni takistamiseks suunatud.

KSH, keskkonnaarhitektuur: HPK8 - Kirjeldus

HPK 8 - Lisandunud on keeld niita või hekseldada mittetootliku alana määratletud kesal ja sööti jäetud maal enne 1. augustit. Kesal pole samas selgelt välja toodud keeldu kasutada taimekaitsevahendeid, nagu eelmisel perioodil oli. Taimekaitsevahendi kasutamise keeld on sõnastatud lämmastikku siduvate kultuuridega aladele. Niitmiskeeld kesal enne 1. augustit on soodne põllulindudele. Samas taimekaitsevahendi kasutamise keelu puudumine võib halvendada nii põllulindude kui selgrootute olukorda.

KSH, keskkonnaarhitektuur: HPK8 - Põhjendus

Oleme parandanud sõnastust ning toonud välja selle, et mittetootlikel aladel ja elementidel on keelatud taimekaitsevahendite kasutamine. Kesa kuulub mittetootliku ala alla.

KSH, maastiku mitmekesisus: maastikuelementide mõõtmed - Kirjeldus

2019. a läbi viidud uuringus otsiti vastust küsimusele, kuidas toetavad maastikuelemendid põllumajanduse jaoks kasulike liigirühmade esinemist ning kas senises toetussüsteemis sätestatud maastikuelementide mõõdud on asjakohased. Leiti, et väga väikeste elementide suutlikkus pakkuda ökosüsteemi teenuse (tolmeldajate ja röövtoiduliste lülijalgsete) pakkumiseks vajalikke tingimusi on ebatõenäoline ning senised maastikuelementide mõõtmed võivad olla liiga väikesed. Põllumajandusmaal asuvad väikesed või kitsad maastikuelemendid on tugevalt mõjutatud maaharimispraktikast ning taimekaitsevahendite ja väetiste triivist.

KSH, maastiku mitmekesisus: maastikuelementide mõõtmed - Põhjendus

Rohumaaribade laiuse juures on arvestatud teadlaste arvamust ning ribade laiuseks määratud 6-12 meetrit. Lisaks oleme rohumaaribade määratlemise puhul lähtunud asjaolust, et rohumaaribad ei muutuks ega moodustaks tervet põldu (eriti väiksete põldude/massiivide puhul), mida sellisel juhul võiks käsitleda kui sööti jäetud maana või hoopis püsirohumaana ja oleks ka teise eesmärgiga.

Ökosüsteemi teenuste säilitamise toetuses on elurikkust soodustavatele maastikuelementidele määratud erineva pikkusega mõjualad.

KSH, maastiku mitmekesisus: ökoalad - Kirjeldus

Selleks, et ökoalad toetaksid just liigilist mitmekesisust ja neile sobilike alade sidusust, oleks vaja, et nõuet täidetaks eelkõige rohumaaribadega ja maastikuelementidega, mitte lämmastiku siduvate kultuuridega.

KSH, maastiku mitmekesisus: ökoalad - Põhjendus

Ökoalade sekkumise puhul tuleb arvestada asjaoluga, et selle toetusskeemi baasnõudeks on HPK 8 tingimused koos kehtestatud lävenditega. Arvestades nendes toodud nõudeid nii mittetootlike alade kui maastikuelementide määratlemiseks, juhime tähelepanu sellele, et N-siduvate põllumajanduskultuuride kasvatamine on sisuliselt ära piiratud olemasoleva HPK 8 kolmanda variandiga, mis võimaldab teatud ulatuses sisse tuua N-siduvate kultuuride kasvualasid. Lisaks on HPK 8 teine variant mõeldud vaid ökoalade ökokava taotlejale, mis meie arvates samuti piirab ära N-siduvate kultuuride lausalise kasvatamise ja sisse toomise antud skeemi. Kuna ökoalade määratlemist nõutakse vähemalt 10% ulatuses toetuõiguslikust põllumaast, siis kompenseeritakse taotlejale vaid selle ulatuses.

KSH, mulla- ja veekaitsetoetus - Kirjeldus

Soovitav on kaaluda toetuskõlbulikkuse laiendamist (pinnaveekaitse toetuse võimaldamist ka neile põldudele, mis piirnevad toitainete tõttu kesises, halvas ja väga halvas seisundiklassis veekogumi valgalal asuvate kraavidega).

KSH, mulla- ja veekaitsetoetus - Põhjendus

Vastatud eelnevalt.

KSH, mõju bioloogilisele mitmekesisusele: erinevad sekkumised - Kirjeldus

Võrreldes nn mitte-midagi-tegemise stsenaariumiga, on ÜPP strateegiakava keskkonnameetmetel, s.h tingimuslikkusel, seega positiivne keskkonnamõju.

Samas näitab tänane keskkonnaseisund ja selle trendid (vt ptk 6.1.1) ka seda, et negatiivsete suundumuste,

nt põllulindude arvukuse langustrendi, peatamiseks, ei piisa üksnes juba varem läbi EL põllumajanduspoliitika juurutatud meetmetest. Senisest sekkumiste kogumist tuleks minna kaugemale ja/või sekkumisi täpsemalt suunata.

KSH, mõju bioloogilisele mitmekesisusele: erinevad sekkumised - Põhjendus

Varem rakendatud meetmetele on lisatud uusi elurikkust soodustavaid meetmeid, nagu väärtusliku püsirohumaa toetus, ökoalade toetus, toetus ökosüsteemi teenuste säilitamiseks põllumajandusmaal. Eelmisel perioodil rakendatud meetmeid on täiendatud, et nad täidaksid paremini keskkonna-ja kliimaeesmärke. Jätkatakse sünteetiliste taimekaitsevahendite kasutamist piiravate nõuete rakendamist ning muuhulgas ka tootmispiirangutega teatud aladel, nagu nt ökoaladel. Põllulindude arvukust mõjutavad ka muud, põllumajandusest sõltumatud tegurid nagu kisklus ning ohud rändeteedel. Välja võib tuua, et PST toetuse saamiseks ei ole enam iga-aastast niitmise või hekseldamise kohustust ja see peaks põllulindudele ja elurikkusele üldiselt soodsat mõju avaldama.

KSH, mõju kliimamuutustele: mulla- ja veekaitsetoetus - Kirjeldus

Mulla- ja veekaitsetoetuse positiivse mõju suurendamiseks tuleks toetust KSH eksperdi hinnangul laiendada ka nendele tundlike muldadega põllumajandustootjatele, kes ei ole taotlenud keskkonnasõbraliku majandamise toetusi.

KSH, mõju kliimamuutustele: mulla- ja veekaitsetoetus - Põhjendus

Arvestatud. Toetusesaajate ringi on eelarve võimalusi ja sekkumiste vahelist tasakaalu arvestades laiendatud: toetuse saajad on põllumajandustootjad, kel on kohustuse aastal kehtiv keskkonnasõbraliku majandamise kohustus või kus ettevõtte rohumaa hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut loomi.

KSH, mõju kliimamuutustele: nõustamistegevus - Kirjeldus

Nõustamistegevus peab katma palju valdkondi, kuid kindlasti ei tohiks mööda minna kliimaga seotud teemadest – veerežiimi mõju turvasmuldadele, rohumaade süsinikusidumise potentsiaal, metaani ja dilämmastikoksiidi heide loomapidamisest.

KSH, mõju kliimamuutustele: nõustamistegevus - Põhjendus

Nõustume arvamusega.

KSH, mõju kliimamuutustele: põllumajandustaristu investeeringud - Kirjeldus

Lisada põllumajandustaristu investeeringute sekkumises ka teise etapi tööde uuendusprojektidele sarnaselt riigieesvoolude korrastamisele tingimus nende koostamisele pädeva isiku poolt, kes on läbinud koolituse keskkonnasäästliku maaparandussüsteemi projekteerimise alal. Toetuse andmisel eelistatakse leevendusmeetmete rakendamist ning tingimusena on sõnastatud, et kavandatav tegevus ei tohi kahjustada keskkonnaseisundit. Parima praktika rakendamine eeldab tegevuse kavandajalt ja/või projekteerijalt vastavaid teadmisi.

Selgemini välja tuua, et sekkumist saab kasutada ka loodusliku veerežiimi taastamiseks turvasmuldadel.

KSH, mõju kliimamuutustele: põllumajandustaristu investeeringud - Põhjendus

Sekkumislehes on toodud, et teises etapis kavandatava tegevusega seotud projekti on koostanud pädev isik, kes on läbinud koolituse keskkonnasäästliku maaparandussüsteemi projekteerimise alal.

Samuti oleme sekkumislehtedes selgemalt välja toonud, et veerežiimi taastamise tegevused turvasmuldadel on abikõlblikud ja eelistatud.

KSH, mõju pinna- ja põhjaveele: keskkonnakaitsemeetmed - Kirjeldus

Kaaluda tingimust, et veekogude puhul, millele on veemajanduskavades vastav vajadus/meede ette

nähtud, tuleb korrastustööde osana ette näha keskkonnakaitserajatised/muud asjakohased leevendusmeetmed. Lisameetmete mitterakendamise puhul peaks see asjakohaselt selgelt põhjendatud.

KSH, mõju pinna- ja põhjaveele: keskkonnakaitsemeetmed - Põhjendus

Teatud osas arvestatud. Lisatud on põhimõte, et toetuse andmisel eelistatakse keskkonnakaitserajatise ja leevendusmeetmete rakendamist, sh eelistatakse neid taotlusi, millel on puutumus veemajanduskava meetmeprogrammis eristatud veekogumitega, mille puhul tuleb maaparandussüsteemi korrastamisel rakendada keskkonnakaitsemeetmeid.

KSH, mõju pinna- ja põhjaveele: toitainebilanss - Kirjeldus

Pinna- ja põhjavee seisundi parandamiseks ning vastavate keskkonnaeesmärkide saavutamiseks on vaja, et vastavate töövahendite kättesaadavusel toetaks ÜPP strateegiakava sisulist toitainebilansiga arvestamist. Eesmärgiks peab olema bilansist lähtuv lämmastikväetiste kasutamise tõhustamine/lämmastikukao vähendamine võimalusel põllumassiivide tasemel.

KSH, mõju pinna- ja põhjaveele: toitainebilanss - Põhjendus

Arvestame. Lämmastikubilansi koostamine on lisatud KSM-sekkumisse.

KSH, mõju pinna- ja põhjaveele: veekaitsetoetus - Kirjeldus

Veekaitsetoetuses ette nähtud nõuded on KSH eksperdi hinnangul asjakohased. Sekkumisest võib eeldada otsest positiivset mõju pinna- ja põhjaveele. Samas piiravad sekkumise tingimused oluliselt selle rakendamise võimalusi ja tulemusi ning piiratud rakendamisest tulenevalt ei ole mõju eeldatavalt piisav, et tuua kaasa olulist muutust veekogumite seisundis.

Eelnevast tulenevalt soovitab KSH ekspert laiendada toetust lisaks loodusliku veekoguga piirnevatele põldudele ka kraavidega piirnevatele põldudele (seejuures võib rakendada erisusi tingimustes) ning mitte kitsendada toetuskõlbulikke taotlejaid keskkonnasõbraliku majandamise või mahetoetuse saajatele. Võimaliku konkreetse lahenduse on välja pakkunud Eesti Keskkonnaühenduste Koda - võimaldada sekkumise raames taotleda toetust ka kraavidega piirnevatele põldudele nt 6 m laiuse puhvervööndiga.

Teiseks vajab sekkumise rakendamisse liikumisel hoolikat kaalumist, millised andmed võetakse aluseks veekogumi seisundi hinnangu osas (iga-aastased vahehinnangud, veemajanduskavade seis vm). Lahendused, mis tuginevad ühe konkreetse aasta seisundi hinnangutel, ei pruugi probleemi ulatust piisavalt hästi arvestada. Soovitus on kaaluda võimalusi pikemate seireperioodide arvestamiseks ja/või täiendavate toetusõiguslike alade jooksvat lisamist toetusskeemi, kui uuemad seisundihinnangud näitavad varasemalt heas seisundis veekogumi langemist kesisesse, halba või väga halba seisundisse vms.

KSH, mõju pinna- ja põhjaveele: veekaitsetoetus - Põhjendus

Arvestatud. Toetusesaajate ringi on eelarve võimalusi ja sekkumiste vahelist tasakaalu arvestades laiendatud: toetuse saajad on põllumajandustootjad, kel on kohustuse aastal kehtiv keskkonnasõbraliku majandamise kohustus või kus ettevõtte rohumaa hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikut loomi. Veekaitsevööndi ettepanek puudutab vaid pinnaveekaitse toetust. Oleme toetusõiguslikkuse nõudeid muutnud ning ei piirdu vaid looduslike veekogude äärde täiendava veekaitsevööndi toetamisega. Strateegiakava eelarve võimalusi ja sekkumiste vahelist tasakaalu arvestades võimaldame toetust taotleda ka suubla või eesvoolu pervele väljapoole veekaitsevööndit projekteeritud veekaitsevööndi laiendi kohta.

KSH, mõju välisõhu kvaliteedile: investeeringud - Kirjeldus

Põllumajandustootjate materiaalsete ja immateriaalsete investeeringute sekkumises võiks olla eraldi välja toodud toetuse maksmine sõnnikuhoidlate katmiseks jäiga või elastse kattega (telkkatus vm). Osa sekkumise eelarvest võiks olla eraldatud just olemasolevate sõnnikuhoidlate katmiseks.

KSH, mõju välisõhu kvaliteedile: investeeringud - Põhjendus

Arvestatud. Sekkumises on üks toetatavatest tegevustest „Vee- ja õhukvaliteedi parandamisega ning muldade kaitsega seotud investeeringud“, mille raames on toetatavad näiteks sõnniku- ja silohoidlate ehitamine, sõnnikuhoidla katmine ning sügavallapanuga lautade lekkekindla aluspinna rajamine.

KSH, pärandniidud: karjatatava püsirohumaa toetus - Kirjeldus

ÜPP strateegiakava esmases tööversioonis oli täiendava sekkumisena ette nähtud karjatatava püsirohumaa toetus, mis 01.12.2021 seisuga on strateegiakavast välja jäetud. KSH eksperdi hinnangul oli tegemist valdavalt positiivsete mõjudega (elusloodusele, maastikule, kliimale) sekkumisega, mis soodustas ka nende rohumaade säilimist, mis ei ole arvatud poollooduslike koosluste hulka. Karjatamise soodustamine on küll kaudselt seotud ka ammlehma ning ute ja kitse kasvatamise toetustega (võttes eelduseks, et karjatamine on nende loomade puhul n.ö tavapraktika) ja loomade heaolu toetusega, kuid sellegipoolest oli suunatud sekkumine täiendav lisavõimalus tõsta karjatamise atraktiivsust. Samas ei olnud sellist eraldiseisvat toetust ka eelmisel ÜPP rakendamise perioodil ning kokkuvõttes on rohumaade säilimisele strateegiakavas siiski varasemast rohkem tähelepanu pööratud.

KSH, pärandniidud: karjatatava püsirohumaa toetus - Põhjendus

Tõsi, karjatatava püsirohumaa toetus on strateegiakavast välja jäetud, kuid toetusele planeeritud eelarve (2,2 mln €) jagati ammlehma ning ute ja kitse kasvatamise seotud toetuse vahel laiali.

KSH, pärandniidud: tulemuspõhine toetus ja nõustamine - Kirjeldus

Tulemuspõhise toetuse metoodika on alles välja töötamisel ning seda katsetatakse pilootprojekti abil. Sellegipoolest võib eeldada, et hoolduse tulemuslikkusest lähtuv lisatoetus on positiivse mõjuga kõigi sekkumiste puhul, milles seda rakendatakse.

Lisaks on oluline, et maahooldajatele tagatakse läbi nõustamisteenuse vm vahendite teave ala väärtustest, s.h kaitsealustest liikidest, ning sobivatest/soovituslikest maahoolduspraktikatest, et vältida alade väärtust vähendavaid hooldusvõtteid ka juhul, kui otseseid lisatingimusi ei rakendu.

KSH, pärandniidud: tulemuspõhine toetus ja nõustamine - Põhjendus

Alustame tulemuspõhise toetusega pärandniidu hooldamise sekkumises kohe perioodi algusest 2023. aastal ning väärtusliku püsirohumaa sekkumises 2024. aastal. Metoodika välja töötamine ja katsetamine käib Life IP Loodusrikas Eesti raames. Samuti töötatakse Keskkonnaametis sama projekti raames välja uut pärandniidu hooldajate nõustamissüsteemi. Väärtuslike püsirohumaade hooldajatele jagatakse infot sobivatest hooldamisvõtetest konsulentide ja nõustamissüsteemi kaudu ning samuti PRIA Abiks taotlejale infomaterjalides.

KSH, põllulinnud: erinevad meetmed - Kirjeldus

Arvestades pikaajalisi tugevalt negatiivseid trende põllulindude arvukuses nii Eestis kui Euroopas laiemalt, ei ole siiski alust optimismiks, et ÜPP strateegiakava rakendamisperioodil see trend sekkumiste mõjul oluliselt muutuks. Muuhulgas peab arvestama, et rändlindude puhul mõjutab liikide arvukust ka nende käekäik väljaspool Eestit.

Oluline on eelpool toodud sekkumiste täiemahuline rakendumine (ökoalad, karjatamist soodustavad sekkumised, mahepõllumajanduse ökokava, pärandniidu hooldamise sekkumisse integreeritud lisatingimused, väärtusliku püsirohumaa sekkumise hekseldamise ajaline piirang, keskkonnasõbraliku majandamise lisatoetus glüfosaadi mittekasutamiseks, maastikuelemendid.).

Sellele lisaks saaks ÜPP strateegiakava positiivseid mõjusid suurendada täiendavate lindude kaitsele suunatud meetmete integreerimisega sekkumistesse. Mõningaid võimalikke võtteid on nimetatud allpool.

KSH, põllulinnud: erinevad meetmed - Põhjendus

Nõustume, et põllulindude olukord on langustrendis. Lindude puhul on oluline negatiivse trendi pidurdamine, eesmärk on see stabiliseerida. Lindude arvukus sõltub lisaks põllumajandusele veel

paljudest asjaoludest (pesarüüste, ränded, talvised elupaigad), sellepärast on keeruline lubada kiiret trendi tõusu uue ÜPP perioodi jooksul. Samas peaksid kõik lk 45 nimetatud sekkumised põllulinde toetama, lisaks oleme ka sekkumistesse lisanud linde toetavaid elemente (hilisem niitmine ja 5-30% niitmata jätmine PLK-del, hilisem hekseldamine VPR-del jm). Maastikuelementide säilitamine ja nende hulga suurendamine aitab samuti lindude olukorrale kaudselt kaasa, kuna suurendab toidubaasi ning pakub pesitsuskohti.

KSH, põllulinnud: erinevad võtted - Kirjeldus

Rohumaadel saab elurikkust, sh põllulinde soodustada võimalikult hilise niitmisega, keskelt-lahku või servast-serva niitmisega ning niitmata laikude või ribade jätmisega. Põllukultuuride puhul soovitatakse nt hõredamat külvi. Täiendava positiivse mõjuga sekkumisena saaks kaaluda ka haritavale maale külvamata laikude jätmise sekkumist/lisatoetust. Külvamata laike soovitatakse näiteks põldlõokese toetamise meetmena.

KSH, põllulinnud: erinevad võtted - Põhjendus

Nn lõokeselaike ehk külvamata laike haritaval maal katsetatakse Life IP projektis Loodusrikas Eesti. Vt ka eelmisi kommentaare.

KSH, põllulinnud: teadlikkuse tõstmine - Kirjeldus

Juhul, kui täiendavaid vastavasisulisi sekkumisi/lisatoetusi ei kujundata, tuleb tähelepanu pöörata vähemalt maaharijate teadlikkuse tõstmisele läbi nõuandeteenuse, et vähendada linnustikku kahjustavaid maaharimisvõtteid ka neil aladel, kus otseseid rangeid piiranguid ei ole seatud. Siinkohal on mõeldud näiteks niitmisvõtteid väärtusliku püsirohumaa hooldamisel (lähemalt käsitletud pärandniitude punkti all) ning rohumaaribade n.ö ülehooldamise vältimist (lähemalt käsitletud tolmeldajate punkti all).

KSH, põllulinnud: teadlikkuse tõstmine - Põhjendus

Väärtusliku püsirohumaa hooldamise nõustamise võimalusi on kirjeldatud eespool. Säästikke niitmisvõtteid saame käsitleda ka koolitustel ja infopäevadel.

KSH, põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud - Kirjeldus

Sekkumise tekstis võiks olla välja toodud, et toetus on suunatud ka sõnnikuhoidlate katmisele.

KSH, põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud - Põhjendus

Sekkumises on see toetatav. Ettepanekuga on juba varasemalt arvestatud.

Sekkumises on üks toetatavate tegevustest „Vee- ja õhukvaliteedi parandamisega ning muldade kaitsega seotud investeeringud“, mille raames on toetatavad näiteks sõnniku- ja silohoidlate ehitamine, sõnnikuhoidla katmine ning sügavallapanuga lautade lekkekindla aluspinna rajamine.

KSH, sekkumine 2.3 "Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)" - Kirjeldus

Sõltuvalt investeeringu iseloomust ja mahust tuleb planeeritud tegevusega kaasnevaid keskkonnamõjusid vajadusel hinnata objekti või tegevuse tasemel.

KSH, sekkumine 2.3 "Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)" - Põhjendus

Võtame teadmiseks. Investeeringute elluviimisel peab arvestama Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses sätestatud nõudeid ning vajadusel läbi viima keskkonnamõju hindamise.

KSH, sekkumine 2.6 "Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)" - Kirjeldus

Sõltuvalt investeeringu iseloomust ja mahust tuleb planeeritud tegevusega kaasnevaid keskkonnamõjusid vajadusel hinnata objekti või tegevuse tasemel.

KSH, sekkumine 2.6 "Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)" - Põhjendus

Võtame teadmiseks. Investeeringute elluviimisel peab arvestama Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses sätestatud nõudeid ning vajadusel läbi viima keskkonnamõju hindamise.

KSH, sekkumine 3.1 "Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)" - Kirjeldus

Sõltuvalt investeeringu iseloomust ja mahust tuleb planeeritud tegevusega kaasnevaid keskkonnamõjusid vajadusel hinnata objekti või tegevuse tasemel.

KSH, sekkumine 3.1 "Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)" - Põhjendus

Võtame teadmiseks. Investeeringute elluviimisel peab arvestama Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses sätestatud nõudeid ning vajadusel läbi viima keskkonnamõju hindamise.

KSH, sekkumine 8.2 - Kirjeldus

Sõltuvalt investeeringu iseloomust ja mahust tuleb planeeritud tegevusega kaasnevaid keskkonnamõjusid vajadusel hinnata objekti või tegevuse tasemel.

KSH, sekkumine 8.2 - Põhjendus

Võtame teadmiseks. Investeeringute elluviimisel peab arvestama Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses sätestatud nõudeid ning vajadusel läbi viima keskkonnamõju hindamise.

KSH, sekkumine 8.3 - Kirjeldus

Sõltuvalt investeeringu iseloomust ja mahust tuleb vajadusel objekti ja tegevuse tasemel hinnata planeeritud tegevusega kaasnevaid keskkonnamõjusid.

KSH, sekkumine 8.3 - Põhjendus

Võtame teadmiseks ja nõustume, et peab arvestama keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse nõudeid ning vajadusel läbi viima keskkonnamõju hindamise.

KSH, seos teiste strateegiliste planeerimisdokumentidega - Kirjeldus

PõKa eesmärkidele on sõnastatud ka täpsemad mõõdikud ja nende sihttasemed. Kuna ÜPP strateegiakava mõju mõõdikuid ei ole täpsemalt veel välja töötatud, siis ei ole võimalik hinnata mõju mõõdikute kooskõla ning keeruline on hinnata ka ÜPP strateegiakava ja selle sekkumiste piisavust PõKa mõõdikute sihttasemete saavutamiseks. Näiteks sekkumisega „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ panustatakse otseselt veekaitsesse, välisõhu kaitsesse, energiasäästu, pinnase kaitsesse ja elurikkuse kaitsesse. Samas ei ole seatud mõju kirjeldavaid arvulisi alaeesmärke, milliste tulemusteni meetmega täpsemalt jõuda soovitakse. Ebaselge on muuhulgas ÜPP strateegiakava (kvantitatiivne) panus lämmastiku kasutamise tõhususe tõstmisesse ja ammoniaagiheite vähendamisesse.

KSH, seos teiste strateegiliste planeerimisdokumentidega - Põhjendus

ÜPP strateegiakava panust lämmastiku kasutamise tõhususe tõstmisesse ja ammoniaagiheite vähendamisesse hinnatakse läbi tulemusindikaatorite R20 ja R22, millele on seatud ka sihtväärtused.

KSH, tolmeldajad - Kirjeldus

Elurikkusesse panustavate meetmete positiivse mõju kogu potentsiaali rakendumise eelduseks on põllumajandustootjate teadlikkus elurikkuse kaitsmisest, ökosüsteemiteenuste kasust ja neid võimendavatest maaharimispraktikatest. Muuhulgas on oluline, et välditakse rohumaaribade n.ö ülehooldamist ning piiratakse taimekaitsevahendite kasutamist ökosüsteemiteenuseid pakkuvate alade vahetus läheduses. Kui vastavate teemadega seotud sekkumistes ei olda valmis lisatingimusi seadma ning neis ei ole ka koolituste nõuet, on keskselt oluline, et elurikkuse valdkond oleks tugevalt integreeritud üldisesse nõuandeteenusesse ja teavitustegevusse.

KSH, tolmeldajad - Põhjendus

Rakendame erinevaid meetmeid (kohustuslikud koolitused, teavitustegevused, nõuandesüsteem jm.) maakasutajate, –omanike keskkonnateadlikkuse tõstmiseks sh elurikkuse valdkonnas.

KSH, väärtusliku püsirohumaa säilitamine - Kirjeldus

Liigirikaste alade valel ajal või valede meetoditega hooldamine võib vähendada liigirikkust, mistõttu on oluline, et maahooldajatele tagatakse teave ala väärtustest, s.h kaitsealustest liikidest ning neile sobilikest hoolduspraktikatest.

KSH, väärtusliku püsirohumaa säilitamine - Põhjendus

Vastatud eelnevalt.

KSH, ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal - Kirjeldus

Sekkumise positiivse mõju kogu potentsiaali rakendumise eelduseks on ökosüsteemiteenuste ja sobivate põllumajanduspraktikate vastastikuse sünergia teadlik ära kasutamine. Kuna sekkumises ei ole tootjale seatud lisapiiranguid, s.t puuduvad ka piirangud pestitsiidide kasutamiseks erinevate maastikuelementide vahetus läheduses, siis on oht, et taimekaitsevahendite kasutamisega vähendatakse või kaotatakse oodatud kasu elurikkusele.

Juhul, kui sekkumises ei soovita seada vastavaid lisapiiranguid, on seda enam oluline jätkuv põllumajandustootjate üldise teadlikkusse tõstmine ökosüsteemiteenuste kasust ja neid võimendavatest maaharimispraktikatest. Ökosüsteemiteenuste valdkonnale peab kindlasti tähelepanu pöörama nõuandeteenuse arendamisel.

KSH, ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal - Põhjendus

Nõustume arvamusega.

Keskkonna- ja kliimaeesmärgid - Kirjeldus

ELi keskkonna- ja kliimaeesmärkidega parema kooskõla saavutamisega on soovitatav tegeleda juba uut programmiperioodi kavandades, nii ÜPP strateegiakava kui ka sekkumiste rakendusmääruste koostamise ajal. Vaja on tõsta põllumajandustootjate ja teiste maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate kliima- ja keskkonnateadlikkust. Kliima ja keskkonna teemasid tuleb käsitleda põhjuse-tagajärje seostena ning tutvustada keskkonda hoidvaid ja säästvaid võimalusi uue programmiperioodi eel ja selle rakendamise ajal. See tõstab ettevõtjate huvi kliimamuutuste leevendamise ja keskkonnahoidu panustavate sekkumiste rakendamise vastu.

Keskkonna- ja kliimaeesmärgid - Põhjendus

Arvestame ELi keskkonna- ja kliimaeesmärkidega. Oleme tegelenud ja tegeleme ka edasi uue programmperioodi kavandamisel.

Mahepõllumajanduse sekkumised ja kohustuse pikkus - Kirjeldus

Soovitatav on sekkumistest „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“ ja „Mahepõllumajanduse ökokava“ toetuse saajatele rakendada ühe aasta pikkuse nõuete täitmise kohustuse asemel kolme aasta pikkune nõuete täitmise kohustus.

Mahepõllumajanduse sekkumised ja kohustuse pikkus - Põhjendus

Mahepõllumajanduse ökokava on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 31 kohane kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kava, mille puhul makstakse toetust iga aastase maksena, seega ei ole võimalik kehtestada pikaajalist nõuete täitmise kohustust. Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse puhul oleks see võimalik, aga leiame, et mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse toetusele erineva pikkusega kohustusi sätestada ole otstarbekas.

Mõõdikud ja sihttasemed: EE2 - Kirjeldus

Soovitatav on viia vastavusse põllumajandustootjate ja toidutööstusele suunatud investeeringutoetuste ning sekkumise „Uute ja väikeste põllumajandusettevõtete arendamine” ÜPP strateegiakavas kirja pandud vajadused, planeeritud rahastamiskava ja sihtväärtused ning sihtväärtuste seadmisel arvestada väliste ja sisemiste teguritega. Vajadustes on kirja pandud üksnes tehnoloogiainvesteeringute vajadus, kuid see on ebapiisav ning puudub selgus, millist sihtgruppi tegelikult silmas peetakse.

Mõõdikud ja sihttasemed: EE2 - Põhjendus

Ei arvesta. Tegemist on 3 erineva sekkumisega: 1) Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud 2) Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud 3) Uute väikeste põllumajandusettevõtete arendamine. Kõikidel nendel sekkumistel on erineva sihtgrupp, toetatavad tegevused ja eelarve ning sihtväärtused. Kuna need sekkumised erinevad oluliselt, siis ei saa neid sekkumisi ka koos käsitleda. Eelnevast tulenevalt ei saa neid sekkumisi omavahel vastavusse viia.

Mõõdikud ja sihttasemed: EE3 - Kirjeldus

Vajadusi kirjeldades, eelarvet kujundades, mõõdikute sihttasemeid seades on soovitatav arvestada eelnenud programmperioodide kogemusega ning väliste ja sisemiste teguritega.

Mõõdikud ja sihttasemed: EE3 - Põhjendus

Ei arvesta. Tootjaorganisatsioone sellel programmiperioodil ei toetatud, millest tulenevalt puudub ka vastav kogemus, millele tugineda.

Mõõdikud ja sihttasemed: EE9 - Kirjeldus

Soovitatav on sekkumisse “Loomade heaolu toetus” lisada munakanade ja vuttide loomühikute arvutamise alus.

Mõõdikud ja sihttasemed: EE9 - Põhjendus

Arvestame. Loomade loomühikuteks teisendamise koefitsiendid lisatud.

Mõõdikud ja sihttasemed: seoste tekitamine - Kirjeldus

Luua parem seos vajaduste, sekkumise või sekkumise tegevuste ja tulemusmõõdikute vahele. Selleks on soovitatav luua visuaalne seos ÜPP strateegiakava tervikteksti tulemusmõõdikute tabelis (lisada tulemusmõõdikute juurde sekkumiste numbrid vms) ning vaadata üle tulemusmõõdikute nimetused (tõlge inglise keelest). ÜPP strateegiakava kavandatavasse hindamiskavasse lisada vajadus täiendavaks seireks,

st tuua välja riiklikud väljund- ja tulemusmõõdikud.

Mõõdikud ja sihttasemed: seoste tekitamine - Põhjendus

Arvestame. Tõlge on kohandatud ÜPP strateegiakava määruse ametliku tõlkega. ÜPP strateegiakava hindamiskavas analüüsitakse täiendava seire vajadus ja planeeritakse vastavalt vajadusele väljund- ja tulemusmõõdikud.

Põllumajanduslike investeeringute objektide valiku analüüs - Kirjeldus

Sekkumiste "Põllumajandustootjate materiaalsed investeeringud" ja „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)“ sisaldab väga palju erineva mõju ja finantsmahukusega eesmärke ning on seetõttu väga killustatud. Soovitatav on teha investeeringuobjektide valikule analüüs ning toetatavaid objekte vajaduspõhiselt fokuseerida ning silmas pidades rohepöörde olulisust (rohkem tähelepanu keskkonnasäästlikkusele, ringmajandusele, biogaasile vms). Silmas tuleks pidada ka seda, et põllumajandustootmise investeeringud viiks sellise toodangu tootmiseni, mida töötlev tööstus vajab. Ainult nii saab vähendada põllumajandusliku toorme väljavedu ja suurendada lisandväärtuse andmist. Strateegiakava kindlaksmääratud vajaduste alapeatükis on soovitatav põllumajandustootjatele suunatud investeeringuvajadused paremini esile tuua.

Põllumajanduslike investeeringute objektide valiku analüüs - Põhjendus

Ei arvesta ÜPP strateegiakavas, aga arvestame edaspidi rakendamisel. Sekkumises „Põllumajandustootjate materiaalsed investeeringud“ investeeringuobjektide prioriteetsus sätestatakse rakendusaktides. Samuti hinnatakse selles sekkumises esitatud taotlusi hindamiskriteeriumite alusel, mille kaudu samuti eelistatakse neid investeeringuobjekte, mis on keskkonnasäästlikumad ja mille kaudu saavutatakse keskkonna- ja kliimaeesmärgid. Hindamiskriteeriumid töötatakse välja hilisemaks etapis. Rahastamisvahendi konkreetsed tingimused, sh rahastatavad tegevused lepitakse kokku Maaeluministeeriumi ja rahastamisvahendi rakendaja vahelises rahastamislepingus.

Põllumajandusmasinate seadistamine - Kirjeldus

Põllumajandustootmises kasutatavad masinad ja seadmed muutuvad järjest keerukamaks ning teadmisi masinate seadistamiseks napib.

Põllumajandusmasinate seadistamine - Põhjendus

Ei arvesta. Masinate seadistamist ei ole strateegiakavasse eraldi tegevusena lisatud, aga vajadusel saab seda teemat käsitleda mõne õpitoa vm teadmussiirde tegevuse raames. Seadistamise puhul võiks esmast tuge saada nende masinate ja seadmete müüjalt.

Rahastamiskava, EE2 - Kirjeldus

Soovitatav on viia vajadused eelarvega paremini kooskõlla või vastupidi (vajadusi on nimetatud rohkem). Näiteks investeeringuvajadust põllumajandustootmisesse ei mainita.

Rahastamiskava, EE2 - Põhjendus

Ettepanekuga ei arvesta. Eelarve on leitud vastavalt võimalustele.

Rahastamiskava, EE2: põllumajandustootjate investeeringud - Kirjeldus

Põllumajandustootjatele suunatud investeeringuid toetavates sekkumistes on soovitatav põhjendada eelarve jaotus erinevate tegevuste ja sihtgruppide lõikes ning kaaluda eelarve suurendamist sekkumise ambitsioonikust (lisapanus erieesmärkidesse 1, 4–6 ja 9) ja vajalikkust arvestades. Samuti kaaluda eelarve suurendamist toidutööstusele suunatud investeeringuid toetavates sekkumistes. Mõlema sekkumise eelarve suurendamist kaaluda rahastamisvahendi eelarvemahu suurendamise võrra.

Rahastamiskava, EE2: põllumajandustootjate investeeringud - Põhjendus

Ei arvesta. Põllumajandustootjatele suuantud investeeringute eelarvet ei põhjendata sihtgruppide lõikes kuna sihtgruppide lõikes ei plaanita eelarvet jaotada. Kuna eelarve on leitud vastavalt võimalustele ja see on väga piiritletud, siis eelarve täpsem jaotus tehakse taotlusvoorude lõikes, mitte sekkumises. Eelarvete jaotuse üle on toimunud mitmed arutelusid ning tegemist on kompromissiga olukorras, kus eelarve on piiratud. Rahastamisvahendi osas tuleb arvestada, et lisaks ÜPP SK 2023–2027 rahastamisvahendi vahenditele on ringluses ka MAK 2014–2020 rahastamisvahendi vahendid, mille raames tagasi laekunud vahendeid on võimalik taaskasutada.

Rahastamiskava, EE5 - Kirjeldus

Kuigi erieesmärgi 5 alla kavandatud sekkumise “Maaparanduslikud keskkonnarajatised” eelarve on seatud erieesmärgi saavutamiseks ebapiisav ja killustatud paljude alameetmete vahel.

Rahastamiskava, EE5 - Põhjendus

Oleme eelarve suurust ja sekkumiste jagunemist põhjendanud:

Maaparanduse sekkumisi ei saa vaadata eraldiseisvalt, vaid koosmõjus. Maaparanduslike keskkonnakaitsemeetmete rakendamisel on mõju üksnes siis, kui samal ajal korrastatakse ka maaparandussüsteemid, mille koosseisus keskkonnakaitserajatised rajatakse. Uue perioodi maaparanduslike keskkonnakaitserajatiste sekkumise eelarve on enam kui kolm korda suurem võrreldes käesoleva perioodi maaparanduse investeeringutoetusega. Maaparanduslike keskkonnakaitserajatiste sekkumise eelarve tõstmiseks oleks vajalik tõsta ka teiste maaparandussüsteemi tegevuste rahastust, mida kahjuks eelarve ei võimalda.

Rahastamiskava, sekkumine 9.1 - Kirjeldus

Soovitatav on sekkumises “Loomade heaolu toetus” põhjendada eelarve jaotust ja ühikusummasid selgemalt, arvestades erinevaid loomaliike. Tuleks lisada põhjendus, miks on toetuse saamiseks valitud sellised tingimused.

Rahastamiskava, sekkumine 9.1 - Põhjendus

Arvestame. Loomade heaolu toetuse puhul tuleneb eelarve jaotus erinevate loomaliikide vahel sellest, millised on liigiti sihttasemed ja ühikumäärad, need andmed on ka sekkumislehes esitatud. Sihttaseme puhul oleme lähtunud prognoosist, eelkõige senises loomade heaolu toetusest ja SA andmetest. Ühikumäära puhul lähtusime saamata tulust ja nõuete täitmisel tekkivast kulust. Sekkumises on sekkumismäära kujunemise selgitus toodud.

SWOT-analüüsi täiendatud ja lisatud selgitus, miks on vajalik soodustada loomakasvatuses teatud praktikaid, neid praktikaid loomade heaolu sekkumise kaudu ka toetame.

Rahastamiskava: horisontaalne eesmärk - Kirjeldus

Tuleval programmiperioodil on teadmussiirde, nõuande ja innovatsiooni ambitsioonikus suurem kui eelnenud programmiperioodil. Soovitatav on hinnata, kas digiarendustesse ja AKISe arendustesse on planeeritud piisavalt raha. Kaaluda tuleks eesmärgi raames kavandatud sekkumiste eelarve suurendamist Eesti rahalise panuse suurendamise võrra.

Rahastamiskava: horisontaalne eesmärk - Põhjendus

Ei arvesta. ÜPP strateegiakava eelarve läbirääkimistel analüüsiti olemasolevaid eelarvelisi vahendeid ja eelarve jaotamisel jõuti kompromissini, mis arvestab võimalikult palju kõikide sekkumiste vajadusi.

Rahastamiskava: sekkumine "Innovatsioonikoostöö projektid" - Kirjeldus

Sekkumist „Innovatsioonikoostöö projektid“ rakendades tuleb arvesse võtta vajadust innovatsiooniprojektide pädevate nõustajate järele, mis on arendatav valdkond. Soovitatav on kaaluda, kas nõustamisteenuse osutamise toetuse eelarve ja nõustajate arendamiseks vajalik eelarve on omavahel tasakaalus või vajab see struktureerimist. Soovitatav on luua parem seos kindlaksmääratud vajaduste, kavandatud eelarve ja mõõdikute vahel.

Rahastamiskava: sekkumine "Innovatsioonikoostöö projektid" - Põhjendus

Arvestame osaliselt. Teadvustame vajadust innovatsiooniprojektide nõustajate järele. Strateegiakavas oleme markeerinud ära toetuse eelarve jaotumise AKIS vautsherid vs muud AKIS arendamise tegevused. Detailsema jaotuse eelistaksime jätta rakendusaktide jne tasandile.

Rahastamiskava: sekkumine "Põllumajanduskindlustustoetus" - Kirjeldus

Sekkumise “Põllumajanduskindlustustoetus” puhul on soovitav lisada selgitused ühikumäära arvutuste kohta.

Rahastamiskava: sekkumine "Põllumajanduskindlustustoetus" - Põhjendus

Arvestame. Lisatakse sekkumisele juurde, et ühikumäära arvutamisel on arvesse võetud käesoleva programmiperioodil sõlmitud kindlustuslepingute maksumusi nii loomade kui ka saagi kindlustamisel.

Rahastamiskava: tootmiskohustusega seotud toetused - Kirjeldus

Tootmiskohustusega seotud toetuse eelarve kujunemise põhjendused on sekkumislehtedel. Soovitatav on esitleda põhjendused koos analüüsiga pigem SWOT-analüüsis. Soovitatav on analüüsis tugineda eelneva programmiperioodi kogemusele ja arvestada kogu põllumajandussektorit. Soovitatav on tootmiskohustusega seotud toetuste jaotust eri sihtgruppidele põhjendada veenvamalt. Teha analüüs põllumajandussektorile tervikuna ning analüüsida erinevate stsenaariumide mõju ulatust pikemal perioodil kui uue programmiperioodi kestus.

Rahastamiskava: tootmiskohustusega seotud toetused - Põhjendus

Ei arvesta. Sekkumislehtede juures olev kirjeldus on piisav põhjendamaks sekkumiste ülesehitust ja rakendamise vajadust, mistõttu SWOT analüüsi põhjalikku täiendamist selles vaates ei planeeri.

Rahastamisvahend: tooted, eelarve, mõõdikud - Kirjeldus

Soovitatav on ÜPP strateegiakava dokumentides SWOT-analüüsis põhjendada ja vajadustes kirjeldada, defineerida ja nimetada rahastamisvahendi tooted selliste erieesmärkide ja sekkumiste puhul, mille puhul seda veel tehtud ei ole. Samuti on soovitatav eristada rahastamisvahendi eelarve ja mõõdikud nende sekkumiste puhul, kus seda veel tehtud ei ole.

Rahastamisvahend: tooted, eelarve, mõõdikud - Põhjendus

Arvestame osaliselt. Rahastamisvahendi tooted on üldisel tasemel kirjeldatud peatükis 4.5, neid eraldi iga sekkumise juures välja tuua ei ole meie hinnangul vajalik.
Kõikides sekkumistes, kus on planeeritud rahastamisvahendi eelarve osa, on välja toodud ka konkreetsed tulemus ja väljundindikaatorid ning nende eesmärgid.

Rahastamisvahend: tootlikud ja mittetootlikud tegevused - Kirjeldus

Sekkumistes, milles kavandatakse erieesmärke saavutada peale tagastamatu abi ka tagastatava abiga ehk rahastamisvahendit kasutades, on toetatavad tegevused jaotatud mittetootlikeks ja tootlikeks. Mittetootlike tegevuste puhul rakendatakse tagastamatut abi ja tootlike puhul tagastatavat abi. Soovitatav on üle vaadata toetatavate tegevuste jaotus mittetootlikeks ja tootlikeks, sest rahastamisvahendit kasutatakse üksnes nende tegevuste ja sektorite puhul, kus esineb turutõrge (sellele viidati ka ÜPP juhtkomisjoni 9. istungil,

mis toimus 21.05.2021). Turutõrge on olukord, milles teatud tegevusala ettevõtted ei saa jätkusuutlike äriplaanide realiseerimiseks laenu informatsiooni asümmeetria ja/või ebastabiilsete turgude tõttu.

Rahastamisvahend: tootlikud ja mittetootlikud tegevused - Põhjendus

Arvestame osaliselt. Täpsustasime Euroopa Komisjoniga tootlike ja mitte tootlike tegevuste mõistet. Konkreetsed toetatavad tegevused selguvad nii rakendusmääruses kui halduslepingus.Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava 2030 raames on kokku lepitud, et tootlike investeeringute rahastamisel tuleks eelistada finantsinstrumente, mis pakuvad jätkusuutlikku ja tõhusat võimalust investeerida majanduskasvu ning inimeste, ettevõtete ja ressursside arengusse põllumajandus-, toiduaine- ja metsamajandussektoris, maamajanduses ning kalandussektoris.

Riskijuhtimise käsitlemine - Kirjeldus

Riskijuhtimist käsitletakse erieesmärkides põgusalt, kuid soovitatav on erieesmärkides 2–9 kajastada riskijuhtimise vajadust, erieesmärgi osa erinevate riskide maandamisel ja järjepidevamalt rohepöörde tegevusi täpsemalt nii SWOT-analüüsis koos hinnangutega kui ka sekkumistes. Lisaks on soovitatav erieesmärkide 1–6 ja 9 plaanitavates sekkumistes luua või tõsta järjepidevust noorte põllumajandustootjate asjus.

Riskijuhtimise käsitlemine - Põhjendus

Ei saa olla nõus asjaoluga, et kõikides erieesmärkides kajastada riskijuhtimise vajadust ning kõikides sekkumistes peaks olema eesmärgiks ka noorte põllumajandustootjate järjepidevuse tõstmine. Käsitleme teemasid nendes erieesmärkides, kus oleme vastava vajaduse tuvastanud ning vastavad sekkumised planeerinud.

SWOTi toimetamine - Kirjeldus

Soovitatav on toimetada dokumendi „II lisa – ÜPP strateegiakavaga hõlmatud piirkonna hetkeolukorra SWOT-analüüs“ (versioon seisuga 12.11.2021) sisu ja dokumendi „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ (versioon sisuga 12.11.2021) SWOT-tabelit ja SWOT-analüüsi kokkuvõtet selliselt, et erieesmärkide lõikes on igas dokumendis ja dokumendi osas esitlusviis ühtlane (detailsusaste, viitamine, mõistete kasutus vms) ja iga erieesmärgi sees on teemad sidusad. Lisada viited. Ühe ja sama valdkonna kajastamisel arvestada erieesmärgi spetsiifikat või kui spetsiifikat ei ole võimalik välja tuua, siis piisab viitamisest erieesmärgi SWOT-analüüsile, kus on valdkonna analüüsi kajastatud. Oluliselt tuleks parendada SWOT-analüüsis sisemist sidusust (arvestamist ja viitamist eelmiste programmiperioodide kogemusele, st tulemustele ja mõjule). Seeläbi saab paremini põhjendada, miks soovitakse uuel programmiperioodil rakendada samasid, sarnaseid või hoopis teise sisuga (eesmärk, tegevused vms) sekkumisi.

SWOTi toimetamine - Põhjendus

Arvestatud. SWOT-analüüsi üle vaadatud ja täiendatud.

Sidusus riiklike arengudokumentidega - Kirjeldus

ÜPP strateegiakava dokumentides on soovitatav paremini esile tuua sidusus riiklike arengudokumentidega, st lisada viited teistele arengudokumentidele ning selgemini näidata, kuidas iga erieesmärgi alla planeeritud sekkumised adresseerivad riiklikke vajadusi ja arengupotentsiaali nagu SWOT-analüüsis ja vajadustes on välja toodud.

Sidusus riiklike arengudokumentidega - Põhjendus

Arvestatud. Üle vaadatud ja täiendatud.

Sidusus teiste arengudokumentidega - Kirjeldus

ÜPP strateegiakava dokumentides on soovitatav luua parem väline sidusus (sidusus külgnevate arengudokumentidega, struktuuritoetuste hindamistulemustega, ÜPP strateegiakavas planeeritud sekkumistega sarnanevate toetusmeetmete rakendamise sihtgruppide ja tingimustega teistest fondidest vms) ja varustada see viidetega.

Sidusus teiste arengudokumentidega - Põhjendus

Arvestatud. ÜPP strateegiakavasse on lisatud täiendav peatükk.

Teadusuuringud, tehnoloogiad ja digiüleminek - Kirjeldus

Soovitatav on sekkumistes paremini esile tuua teadusuuringute, tehnoloogiate ja digiülemineku olulisus ja seos. Digiüleminekut ja täppispõllumajandust käsitletakse peamiselt taimekasvatuse perspektiivist ja käsitlemata on jäänud digiülemineku võimalused loomakasvatuses seoses loomade heaolu, karjatervise, bioohutuse ja kvaliteedikavadega. Digiüleminekuks vajalikke investeeringuid, tuleks käsitleda kõiki põllumajanduse tegevusalasid silmas pidades.

Teadusuuringud, tehnoloogiad ja digiüleminek - Põhjendus

Ei arvesta. Sekkumistes ongi investeeringud kirjeldatud üldiselt ja pidades silmas PõKa 2030 raames on kokku lepitut et fookuses on n.ö mittetootlikud investeeringud. Arvestades sekkumislehtedes toodud toetatavaid tegevusi, siis võib eeldada, et nende investeeringutega kaasneb ka digitaliseerimine (digiüleminek).

Täiendused SWOTi tabelites - Kirjeldus

SWOT tabelites esitatud sulgudes olevad täiendused tuleks eemaldada, kuna valdavalt avab tabelile järgnev analüüsiv tekst tugevusi, nõrkusi, võimalusi ja ohte piisavalt.

Täiendused SWOTi tabelites - Põhjendus

Mitte arvestatud. Peame sulgudes olevaid täiendusi oluliseks täpsustuseks ka SWOT-tabelis.

3. Eelhindamise aruanne

Lisatud ei ole ühtki dokumenti

4. Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne

Lisatud ei ole ühtki dokumenti

II lisa SWOT-analüüsi kohta

Lisatud ei ole ühtki dokumenti

III lisa partneritega konsulteerimise kohta

Lisatud ei ole ühtki dokumenti

IV lisa puuvilla eritoetuse kohta (kui asjakohane)

V lisa ÜPP strateegiakava kohaldamisala raames ette nähtud täiendava riikliku rahastamise kohta

Alus	Sekkumine	Eelarve	suurem toetusesaajate arv	abi suurem osatähtsus	sekkumise teatava tegevuse rahastamine	Lisateave
Vabariigi Valitsuse otsus	INVEST(73-74) - 2.7 Põllumajandustootjate tootlikud investeeringud	4 500 000,00			X	Ei ole asjakohane
Riigi eelarvestrateegia 2023-2026, Vabariigi Valitsuse korraldus	ASD(72) - KK9 Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades	6 500 000,00	X	X	X	Ei ole asjakohane

Riiklik rahaline abi puu- ja köögiviljasektoris vastavalt määrusele (EL) 2021/2115

	2023. kalendriaasta	2024. kalendriaasta	2025. kalendriaasta	2026. kalendriaasta	2027. kalendriaasta	Kokku 2023–2027
riikliku rahalise abi hinnanguline summa (eurodes) (artikkel 53)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Riikliku rahalise abi hinnanguline aastane summa puu- ja köögiviljasektoris asjaomaste piirkondade kaupa ning liikmesriigi kogutoetus

Ei kohaldu, sekkumisi puu- ja köögiviljasektoris ei rakendata.

VI lisa riikliku üleminekutoetuse kohta (kui asjakohane)

a) iga-aastane sektoripõhine toetussumma iga sektori kohta, millele antakse riiklikku üleminekutoetust

Sektor	Sektoripõhine toetussumma (eurodes)				
	2023	2024	2025	2026	2027
Ute kasvatamise üleminekutoetus	336 000,00	302 400,00	268 800,00	235 200,00	201 600,00
Veise üleminekutoetus	2 723 500,00	2 451 150,00	2 178 800,00	1 906 450,00	1 634 100,00
Piima üleminekutoetus	6 531 500,00	5 878 350,00	5 225 200,00	4 572 050,00	3 918 900,00
Ammlehma kasvatamise üleminekutoetus	1 071 000,00	963 900,00	856 800,00	749 700,00	642 600,00
Põllumajanduskultuuride üleminekutoetus	4 631 500,00	4 168 350,00	3 705 200,00	3 242 050,00	2 778 900,00
Heinaseemne üleminekutoetus	12 500,00	11 250,00	10 000,00	8 750,00	7 500,00
Ute üleminekutoetus	36 500,00	32 850,00	29 200,00	25 550,00	21 900,00

b) asjakohasel juhul toetuse maksimaalne ühikumäär perioodi iga aasta kohta;

Sektor	Toetuse maksimaalne ühikumäär (%)				
	2023	2024	2025	2026	2027
Ute kasvatamise üleminekutoetus	14,00	14,00	14,00	14,00	14,00
Veise üleminekutoetus					
Piima üleminekutoetus					
Ammlehma kasvatamise üleminekutoetus	250,00	250,00	250,00	250,00	250,00
Põllumajanduskultuuride üleminekutoetus					
Heinaseemne üleminekutoetus					
Ute üleminekutoetus					

c) asjakohasel juhul teave võrdlusperioodi kohta, mida on muudetud vastavalt artikli 147 lõike 2 teisele lõigule

Sektor	teave muudetud võrdlusperioodi kohta
Ute kasvatamise üleminekutoetus	Eesti kavatseb uuel ÜPP programmperioodil ajakohastada üleminekutoetuste toetusõiguste referentsaastaid, mille kõige hilisem kuupäev on enamuse toetuste puhul 31.12.2018.
Veise üleminekutoetus	Eesti kavatseb uuel ÜPP programmperioodil ajakohastada üleminekutoetuste toetusõiguste referentsaastaid, mille kõige hilisem kuupäev on enamuse toetuste puhul 31.12.2018.

Piima üleminekutoetus	Eesti kavatseb uuel ÜPP programmperioodil ajakohastada üleminekutoetuste toetusõiguste referentsaastaid, mille kõige hilisem kuupäev on enamuse toetuste puhul 31.12.2018. Piima tootmiskvootide puhul määratakse referentsaastaks 2015, sest Eestis muutusid piima tootmiskvoodid kehtetuks 1. aprillist 2015 seega on kõige hilisem võimalik piima tootmiskvootide määramise kuupäev 31. märtsi 2015.
Ammlehma kasvatamise üleminekutoetus	Eesti kavatseb uuel ÜPP programmperioodil ajakohastada üleminekutoetuste toetusõiguste referentsaastaid, mille kõige hilisem kuupäev on enamuse toetuste puhul 31.12.2018.
Põllumajanduskultuuride üleminekutoetus	Eesti kavatseb uuel ÜPP programmperioodil ajakohastada üleminekutoetuste toetusõiguste referentsaastaid, mille kõige hilisem kuupäev on enamuse toetuste puhul 31.12.2018.
Heinaseemne üleminekutoetus	Eesti kavatseb uuel ÜPP programmperioodil ajakohastada üleminekutoetuste toetusõiguste referentsaastaid, mille kõige hilisem kuupäev on enamuse toetuste puhul 31.12.2018. Eesti kavatseb uuel ÜPP programmperioodil ajakohastada üleminekutoetuste toetusõiguste referentsaastaid, mille kõige hilisem kuupäev on enamuse toetuste puhul 31.12.2018.
Ute üleminekutoetus	Eesti kavatseb uuel ÜPP programmperioodil ajakohastada üleminekutoetuste toetusõiguste referentsaastaid, mille kõige hilisem kuupäev on enamuse toetuste puhul 31.12.2018.

d) riikliku üleminekutoetuse ja ÜPP strateegiakava kohase sekkumise vastastikuse täiendavuse lühikirjeldus

Üleminekutoetuste rakendamise otsus langetatakse igal aastal, vastavalt vajadusele teatavate põllumajandussektorite toetamiseks. Üleminekutoetuste toetusõiguslikkuse tingimused uuel ÜPP perioodil ei muuta, kehtima jäävad samad tingimused mis 2013. aastal.

Põllumajanduskultuuri ja heinaseemne üleminekutoetus on täiendavateks toetusteks pindalapõhistele otsetoetustele, milleks on põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks, täiendav ümberjaotav sissetulekutoetuse jätkusuutlikkuseks, põllumajandustootmisega seotud toetus teraviljakultuuride kasvatamiseks ja põllumajandustootmisega seotud toetus aianduskultuuride kasvatamiseks.

Planeeritud põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks (sekkumine 1.1) on suunatud kõikidele põllumajandusega tegelevatele isikutele pakkudes keskkonda hoidvalt avalikku teenust hooldatud põllumajandusmaastiku näol, kus on võimalik tootja toidu ning tagada põllumajandustootjatele baasmaksega stabiilne iga-aastane sissetulek. Toetust on plaanis maksta kogu taotleja kasutuses oleva põllumajandusmaa eest ühetaolise ühikumääraga, mis on planeeritud 108€. Planeeritud eelarve perioodil 2023-2027 on kokku 526,9 mln €.

Planeeritud ümberjaotav toetus jätkusuutlikkuseks (sekkumine 1.2) on suunatud kõikidele põhilise sissetulekutoetuse taotlejatele suunates toetust suurematelt põllumajanduslikelt ettevõtetelt teatud osas väiksematele ja keskmise suurusega ettevõtetele. Toetust on plaanis maksta diferentseeritult majapidamistele, mis on alla 10 ha esimese 10 ha eest planeeritud ühikumääraga 10€ ning majapidamised,

mis on suuremad kui 10 ha esimese 130 ha eest planeeritud ühikumääraga 23€. Planeeritud eelarve perioodil 2023-2027 on kokku 50,3 mln €.

Planeeritud tootmiskohustusega seotud toetus teraviljakultuuride kasvatamiseks (sekkumine 1.6) on suunatud raskustes olevale sektori osale, mis on oluline toidujulgeoleku seisukohast tagades sellega sektori konkurentsivõime ning ettevõtete jätkusuutlikkus. Toetust on plaanis maksta ühetaolise ühikumääraga teraviljapinna eest, kus kasvatatakse vähemalt 5 ja enamal hektaril teraviljakultuure esimese 100 ha eest planeeritud ühikumääraga 30€. Planeeritud eelarve perioodil 2023-2027 on kokku 25,8 mln €.

Planeeritud tootmiskohustusega seotud toetus puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamiseks (sekkumine 1.7) on suunatud raskustes olevale sektorile, mis on oluline toidujulgeoleku seisukohast tagades sellega sektori konkurentsivõime ning ettevõtete jätkusuutlikkuse. Toetust on plaanis maksta ühetaolise ühikumääraga toetusõiguslike puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise eest planeeritud ühikumääraga 349€. Planeeritud eelarve perioodil 2023-2027 on kokku 9,6 mln €.

Erieesmärkide EE2-EE6 ja EE9 sekkumiste fookus ei ole seatud spetsiifiliste sektorite lõikes, mis ei välista antud sektoriga seotust.

Ammlehma kasvatamise üleminekutoetus ja veise üleminekutoetus on täiendavateks toetusteks põllumajandustootmisega seotud toetusele ammlehma kasvatamiseks. Planeeritud tootmiskohustusega seotud toetus ammlehma kasvatamiseks (sekkumine 1.4) on suunatud raskustes olevale sektorile, mis on oluline läbi keskkonnahoiu tagades sellega sektori konkurentsivõime, kvaliteedi paranemise ja ettevõtete jätkusuutlikkuse. Toetust on plaanis maksta diferentseeritult kõikidele karjadele, kus on 5 ja enam loomad ühe 75% lihaveise tõu veresusega ja jõudluskontrollis olevate ammlehmade ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest planeeritud ühikumääraga 132€; kuni 100 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest planeeritud ühikumääraga 120€ ning 101-200 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikate eest planeeritud ühikumääraga 55€. Planeeritud eelarve perioodil 2023-2027 on kokku 28,3 mln €.

Erieesmärkide EE2-EE6 ja EE9 sekkumiste fookus ei ole seatud spetsiifiliste sektorite lõikes, mis ei välista antud sektoriga seotust.

Ute kasvatamise üleminekutoetus ja ute üleminekutoetus on täiendavateks toetusteks põllumajandustootmisega seotud toetusele ute ja kitse kasvatamiseks.

Planeeritud tootmiskohustusega seotud toetus ute ja kitse kasvatamiseks (sekkumine 1.5) on suunatud raskustes olevale sektorile, mis nagu ka lihaveisekasvatus, panustab keskkonnahoidu, tagades sellega sektori konkurentsivõime ja ettevõtete jätkusuutlikkuse. Toetust on plaanis maksta ühetaolise ühikusummana kõikidele karjadele, kus on 10 ja enam looma esimese 450 emasloomad eest planeeritud ühikumääraga 28€. Planeeritud eelarve perioodil 2023-2027 on kokku 5,4 mln €.

Erieesmärkide EE2-EE6 ja EE9 sekkumiste fookus ei ole seatud spetsiifiliste sektorite lõikes, mis ei välista antud sektoriga seotust.

Piima üleminekutoetus on täiendavaks toetuseks põllumajandustootmisega seotud toetusele piimalehma kasvatamiseks. Planeeritud tootmiskohustusega seotud toetus piimalehma kasvatamiseks (sekkumine 1.3) on suunatud raskustes olevale sektori osale, mis toodab kohalikult turule tagades sellega sektori osa konkurentsivõime, kvaliteeditaseme säilimise ning ettevõtete jätkusuutlikkuse. Toetust on plaanis maksta diferentseeritult karjadele, mis on väiksemad kui 270 piimalehma kuni 270 piimalehma eest planeeritud ühikumääraga 320€ ning karjadele, mis on suuremad kui 270 piimalehma kuni 270 piimalehma eest planeeritud ühikumääraga 160€. Planeeritud eelarve perioodil 2023-2027 on kokku 61,3 mln €.

Erieesmärkide EE2-EE6 ja EE9 sekkumiste fookus ei ole seatud spetsiifiliste sektorite lõikes, mis ei välista antud sektoriga seotust.

Muu lisa: kooskõla liidu 2030. aasta eesmärkidega ja osalus nendes eesmärkides

Liikmesriigi osalus ELi 2030. aasta eesmärgis vähendada toitainete kadu vähemalt 50 %, tagades samal ajal, et mullaviljakus ei halvene

Eesti ei ole otsustanud nimetatud eesmärgi kohta ÜPP strateegiakava tasandil kvantifitseeritavat eesmärki püstitada.

Liikmesriigi osalus ELi 2030. aasta eesmärgis muuta 10 % põllumajandusmaast mitmekesiste maastikuelementidega maaks.

Eesti ei ole otsustanud nimetatud eesmärgi kohta ÜPP strateegiakava tasandil kvantifitseeritavat eesmärki püstitada.

Liikmesriigi osalus ELi 2030. aasta eesmärgis, mille kohaselt tuleks 25 % ELi põllumajandusmaast kasutada mahepõllumajanduseks

Eesti ei ole otsustanud nimetatud eesmärgi kohta ÜPP strateegiakava tasandil kvantifitseeritavat eesmärki püstitada.

Liikmesriigi osalus ELi 2030. aasta eesmärgis vähendada keemiliste pestitsiidide üldist kasutamist ja nendega kaasnevat riski ning ohtlikumate pestitsiidide kasutamist 50 % võrra

Eesti ei ole otsustanud nimetatud eesmärgi kohta ÜPP strateegiakava tasandil kvantifitseeritavat eesmärki püstitada.

Liikmesriigi osalus ELi 2030. aasta eesmärgis vähendada põllumajandusloomadel ja vesiviljeluses kasutamiseks ette nähtud antimikroobikumide müüki 50 %

Eesti ei ole otsustanud nimetatud eesmärgi kohta ÜPP strateegiakava tasandil kvantifitseeritavat eesmärki püstitada.

Liikmesriigi osalus ELi 2025. aasta eesmärgis võtta maapiirkondades kasutusele kiire lairibaühendus, et saavutada 100 % juurdepääsetavuse eesmärk

Eesti ei ole otsustanud nimetatud eesmärgi kohta ÜPP strateegiakava tasandil kvantifitseeritavat eesmärki püstitada.

DOKUMENDID

Dokumendi pealkiri	Dokumendi liik	Dokumendi kuupäev	Kohalik viide	Komisjoni viide	Failid	Saatmise kuupäev	Saatja